MODERN KLASİKLER

HANS FALLADA

HERKES TEK BAŞINA ÖLÜR

TÜRKÇESİ
AHMET ARPAD

§

HANS FALLADA

21 Temmuz 1893'te Almanya'nın Greifswald şehrinde doğdu. Asıl adı Rudolf Wilhelm Friedrich Ditzen olan yazar, 1920'de çıkan *Der Junge Goedeschal* adlı ilk romanından başlayarak Hans Fallada takma adını kullandı. Altı yaşındayken ailesi Berlinıe taşındı. 1909ıda bir kaza geçiren ve ertesi yıl tifo olan Falladaının aldığı ağrı kesicilerle hayatı boyunca sürecek olan uyuşturucu sorunu başlamış oldu. Okula uyum sağlayamayan ve kendini yaşıtlarından soyutlayan Fallada birçok kez intihara teşebbüs etti. Yattığı sanatoryumda edebiyatla ilgilenmeye başladı. 1929ıda Suse Isselıle evlendi ve çeşitli gazeteler ile kitaplarının yayıncısı Rowohltıda çalışmaya başladı. Adını 1931ıde yayımlanan *Bauem, Bonzen und Bombem*le duyurdu. 1932ıde çıkan *Kleiner Mann - Was Nun?* büyük bir başarı yakaladı ve Yahudi yapımcılar tarafından filme çekildi. Bu, yazarın 1935ıte Nazi Partisi tarafından tehlikeli yazarlar listesine alınmasına neden oldu. Maddi sıkıntılar çeken yazarın 1940ılara gelindiğinde uyuşturucu ile alkol bağımlılığı iyice artmıştı. Suse Ditzen'le boşandıktan sonra 1944ıte Fallada eski eşine bir el ateş etti. Silahı ele geçiren Suse Ditzen yazarın kafasına vurarak onu bayılttı ve polisi çağırdı. Fallada, Nazilerin akıl hastanesine kapatıldı ve burada şifreli bir şekilde, otobiyografik sayılabilecek romanı *Der Trinker*ı yazdı. Nazi Partisiinin dağılmaya başladığı 1944 kışında serbest bırakıldı. Morfin bağımlılığı yüzünden hastaneye kaldırılan Hans Fallada bugün en popüler kitabı olan *Herkes Tek Başına Ölür*'ü bitirdikten hemen sonra, Şubat 1947ıde hayata veda etti.

AHMET ARPAD

5 Mart 1942'de İstanbul'da doğdu. Gazeteci-yazar Burhan Arpad'ın oğludur. Orta ve lise öğrenimini Alman ve Avusturya okullarında tamamladı. İstanbul Üniversitesi'ndeki Alman Dili Edebiyatı Bölümü'nde yükseköğrenimi bitirdi. 1968 yılından bu yana Almanya'da serbest gazeteci (*Cumhuriyet* gazetesi), fotoğraf sanatçısı ve çevirmen olarak yaşamaktadır. Özellikle Heinrich Böll, Gerhard Hauptmann, Hermann Hesse, Stefan Zweig, Anna Seghers, Pablo Neruda, Johannes Mario Simmel, Thomas Bernhard ve Harry Mulisch gibi yazarların eserlerini Türkçeye çevirdi. 1994-1995 Abdi İpekçi Gezi Yazısı Yarışması'nda ikincilik ödülü aldı. PEN Türkiye Merkezi ve Enternasyonal Stefan Zweig Cemiyeti üyesidir.

Hans Fallada

HERKES TEK BAŞINA ÖLÜR

Türkçesi: Ahmet Arpad

§

Yayın No **994**
Modern Klasikler **1**

Herkes Tek Başına Ölür
Hans Fallada

Kitabın Özgün Adı:
Jeder stirbt für sich allein

Yayına hazırlayan: Berrak Göçer
Almancadan çeviren: Ahmet Arpad
Kapak tasarım: Beste Doğan

© 2011, Aufbau Verlag GmbH & Co. KG, Berlin
© 2011, bu kitabın tüm yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.

Almanya'da ilk olarak 2011'de, 1946 yılındaki orijinal elyazmasına dayanarak hazırlanan kısaltılmamış yeni baskıdan çevrilmiştir.

1. Basım: Ekim 2011
2. Basım: Haziran 2014
ISBN: 978 - 975 - 289 - 907 - 0
Sertifika No: 10905

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 12088
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI
Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (212) 513 34 20-21 Faks: (212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari.com
www. everestyayinlari.com
www. twitter. com/everestkitap
facebook.com/everestyayinlari

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

İçindekiler

Babam Hans Fallada vii
Küçük İnsanların Nazi Rejimiyle Savaşı xi
Hans Fallada'dan xv

Birinci Bölüm: Quangel Ailesi **1**
İkinci Bölüm: Gestapo **173**
Üçüncü Bölüm: Quangel Ailesinin İşleri Ters Gidiyor **333**
Dördüncü Bölüm: Son **459**

Babam Hans Fallada*

Ben babamı on yaşımdan sonra yakından tanıdım. Çünkü o benim mektup arkadaşımdı. Carwitz ve Berlin'deki ilkokul yıllarımın ardından Templin'deki Joachimsthal Lisesi'nin yatılı bölümüne yollandım. 1940-1946 arasında birbirimize yazdığımız mektuplar benimle çok uzaklardaki evim arasında tek bağlantı idi. Onlar çevresini yeni yeni kavramaya başlayan erinlik yaşındaki bir oğlan çocuğuna hasretini çektiği annebabası ile köyünden her hafta yeni haberler getiriyor, yatılı okul yaşamının biteviyeliğini az da olsa unutturuyordu. Babam bana köyden, çiftlikten, hayvanlardan, savaş yıllarının zor yaşamından söz ediyordu. Benim de konularım okul yaşantım, derslerim, sınıf arkadaşlarım, çoğu zaman çıkan kötü yemekler ve arada sırada ürküten hava saldırılarıydı. Birbirimize gönderdiğimiz mektupları ölümünden sonra bir daha hiç görmedim. Ta ki 1944'te boşanmış olduğu annemin vefatından (1990) sonra küçük kardeşim Achim ile bana bir dosya verilene kadar. Dosya, baba ile oğlunun birbirlerine altı yıl boyunca yazmış olduğu mektuplarla doluydu. Tam 461 sayfa. Annem hepsini saklamıştı.

1930'da doğduğum Berlin'den taşraya, o zamanlarda büyükçe bir köy sayılan, 300 nüfuslu Carwitz'e taşındığımızda ben iki

---

* Rudolf Ditzen, 1920'de piyasaya çıkan *Genç Goedeschal* adlı ilk romanında Hans Fallada takma adını kullanır. O günden sonra da bütün eserlerini bu adla yazar. (ç.n.)

yaşımdaymışım. Babam ününe o yıl erişmiş. *Küçük Adam Ne Oldu Sana?* romanıyla ailemiz rahata kavuşmuş. Göl kıyısındaki Carwitz'te çok güzel bir çocukluk geçirdim. Bütün günleri yazmakla geçen babamın, öğleden sonralarını hep bana ve küçük kız kardeşim Lore'ye ayırdığını çok iyi anımsıyorum. O yılların köy yaşamı biz çocuklar için bir cennetti. Babam çoğu zaman sabaha karşı uyanır, daha güneş doğmadan masasına oturur ve öğleye kadar aralıksız çalışırdı. Öğle yemeğinden sonra da vaktini ailesiyle birlikte geçirirdi. Güzel havalarda bizimle hep dolaşırdı, yaz aylarında da sandalla gölde gezinir, sularda yüzerdik. Ahırda hayvanlara bakarken, tarlada bir şeyler yaparken de sürekli yanındaydık. Savaş başladığında ben küçük Uli'ye arada sırada politika ve savaş üzerine bir şeyler anlattığını da anımsıyorum. Fakat en çok dikkatimi çeken ve aklımda kalan, kimi hafta sonlarında izinli geldiğimde çoğu zaman radyonun başında oturmuş, uzun uzun kanalları karıştırdığı idi. Devlet radyosunun yanı sıra "düşman" radyolarını da dinlediğini anımsarım. O yıllarda benim gözümde "harika" bir babaydı.

Ben babamı ölümünden iki yıl önce yitirdim. Gençliğinden bu yana sağlığı pek iyi değildi. Bunu yatılı okuldan Berlin'deki evimize döndüğümde öğrendim. Annemden boşanan babam 1944'te Carwitz'deki köy evimizi terk edip tekrar Berlin'e yerleşmişti. Sürekli çalışması, romanlarına yeni romanlar katması, çoğu zaman yatak ile yazı masası arasında geçirdiği günlük yaşamı benim çocukluğumun babasını artık çok değiştirmişti. Gittikçe zorlaşan savaş yıllarında geçimi de kolay değildi, geliri azalmıştı. Berlin'in Pankow semtindeki evimiz bombardımanlarda zarar görmemişti, buz gibi geçen 1946 kışında bodrumu kömür doluydu, elinde çok miktarda gıda karnesi de vardı, fakat babam yine de pek rahat değildi. 1945'te evlendiği ikinci eşi Ursula kendisinden çok gençti. "Üvey annem" yirmi beş yaşındaydı. Sağlığı gittikçe bozulmaya başlayan babam, kısa süreli de olsa sık sık hastaneye yatmak zorunda kalıyordu. Gençliğinde bir süre

olduğu gibi yine morfin kullanmaya başlayınca ampulleri temin etme görevi genç karısına düşmüştü. Çökmüş olan Hitler ordusunun depolarından karaborsaya sürülen morfiyumları bulmak pek zor olmuyordu.

Babam her şeye karşın çalışmaktan vazgeçmeyi düşünmüyordu. Kendini biraz iyi hissettiğinde hemen masasının başına oturuyor, yazıyor ve yazıyordu. Yazarken iyi kazandığı gibi, acılarını, dertlerini de unutuyordu. İşte o dönemde, ölümünden kısa süre önce yazdığı *Herkes Tek Başına Ölür* romanını dört ay gibi çok kısa bir sürede bitirmişti. Fakat roman piyasaya çıktığında babam artık yaşamıyordu. Aradan yıllar geçip de Hans Fallada eserlerinin hâlâ sevilerek okunmakta olduğunu fark edince çok şaşırmıştım. Ölümünü izleyen yıllarda ise romanlarının bir süre sonra artık okunmadığı için piyasadan çekileceğine inanmıştım. Fakat Rowohlt Yayınevi'nin cep kitabı olarak bastığı bütün Fallada'lar iyi sattı. Tabii en çok okunan da hep *Küçük Adam Ne Oldu Sana?* oldu. Aufbau Yayınevi de eserlerini ciltli olarak aralıksız basmayı sürdürdü. Özellikle 1960-1980 arasında Fallada'lar yüksek tirajlara ulaştı. Alman edebiyatının yirminci yüzyılın ilk yarısında ünlenmiş yazarları bu ünlerini yeni çağa taşıyamazken küçük insanların yazarı Hans Fallada hâlâ aranıyor, birçok yabancı dilde de basılmaya devam ediyor. Özellikle 1960'tan sonra yeniden yayımlanan romanlara yayıncı Günter Caspar'ın yazdığı önsözlerden, genç bir adam olan ben, babamın hiç bilinmeyen yanlarını tanıdım, geç de olsa onu daha iyi anladım. Beni ona daha da yakınlaştıran, 1983'te Doğu Berlinli Fallada dostlarının kurduğu "Hans Fallada Cemiyeti" ve onların çabaları olmuştur.

Babam çok duygusaldı, çevresindeki insanlara bakışı farklıydı, onları çok iyi anlardı. İnce düşünceli olması birçok konunun üzerine duyarsal gitmesinin, içinde yaşadığı dünyayı bizlerden daha başka kavramasının nedenidir. Fakat bu arada gerçekçiliği de hiçbir zaman elden bırakmamıştır. Özellikle savaşın son yılla-

rının çilelerine ve savaş sonrasının zor yaşam ortamına, iyice bozulan sağlığına karşın sorunlara direnmiş olması, başarılı eserler yaratmayı sürdürmesi babama olan hayranlığımın nedenlerinden biridir.

Ulrich Ditzen
Berlin, Mart 2011

Küçük İnsanların Nazi Rejimiyle Savaşı

Yıl 1940. Berlin'in kuzey mahallelerinden birinde yaşları elliye yaklaşmış bir karıkoca kendi halinde yaşamakta. O güne kadar Hitler'e inanmış, onun her dediğini her an yerine getirmeye hazır, çeşitli Nazi kuruluşlarında gönüllü görev alan, kendilerini akıntıya kaptırmış bu insanların yaşamı günün birinde değişiverir. Biricik oğullarının cephede ölmesiyle gözleri açılır. İnsanlara yapılan haksızlıkların, baskıların farkına varırlar. Çevrelerindeki susturulmuş birçok insan gibi boyun eğip yaşamak artık onlara göre değildir. Küçük insanların uyandırılması gerekiyordur. Bir savaş başlatılmalıdır. Bu savaşta yaşlı karıkocanın silahı, üzerine rejim aleyhinde metinler yazdıkları kartpostallardır. Amaçları boynu bükükleri uyandırmak, suskunları harekete geçirmektir. Kartpostalları iki yıl boyunca Berlin'de, daha çok küçük insanların yaşadığı mahallelerde gizlice dağıtırlar.

Herkes Tek Başına Ölür romanında Fallada'nın kahramanları, düşük gelirli, tek başına bırakılmış bu yaşlıca karıkoca, kendilerini gözleri kapalı Hitler'in peşinden gidenlerin arasından kurtarır, rejime, Nazi devletinin devasa çarkına karşı yaptıkları acımasız ve umutsuz bir savaşın içine atarlar. Bir süre sonra fil fareden çekinir, korkar, onun karşısında tir tir titrer, uykuları kaçar. Gestapo harekete geçer. Karanlığın içinden onunla savaşan bu gizli düşmanı yakalamalı, onu acımasızca yok etmelidir. Bunun için bütün yolları dener. Fakat o karıkoca, Nazi ve Hitler karşıtı pa-

rolalar dolu kartpostallarını gizlice bütün Berlin'de dağıtmayı sürdürür. Gözlerini açıp uyandırmak istedikleri çoğunluktan ise hiç destek gelmez. Çünkü onlar tepedekilerin baskısında çoktan yitirilmiş, kendilerini akıntıya kaptırmış, sürüklenip gitmektedir. Aradan geçen yıllarda Hitler kimsenin kimseye güveni olmadığı bir toplum yaratmıştır. Her köşeden pis kokular yükselmekte, muhbirlere çok iş düşmektedir. Baba oğlundan, kardeş kardeşinden çekinmektedir. Hemen hemen her Alman evinde sır ve yalandan oluşmuş bir çıban başı vardır. O yıllarda Naziler şuna inanmaktadır: "Hem ödüllendireceksin hem de cezalandıracaksın. İşte bir toplumu yönetmek için en başarılı yöntem budur."

Hans Fallada bu romanı yazarken yaşadıklarından yola çıkmıştır. Eserin tümü başkent Berlin'in sokak ve caddelerinde, Nazi ev ve villalarında, fakir insanların arka avlu odalarında, birahanelerde ve Gestapo mahzenlerinde geçiyor. Her yerde insanlar birbirini gözetliyor, her yerde ihanet, korku, ürkeklik ve çok az da umut var. Romanın kahramanı karıkoca ve onların Hitler'le Nazi terörüne karşı verdiği küçük savaş gerçeklere dayanır. Fallada'nın anlattıkları II. Dünya Savaşı yıllarında yaşanmış olaylardır. Eline geçen bir Gestapo dosyası bu romanın kaynağını oluşturmuştur. 1946 yılında yazdığı *Herkes Tek Başına Ölür* ünlü Alman yazarının son eseridir. Türk okurunun *Küçük Adam Ne Oldu Sana?* romanıyla tanıdığı ve Naziler döneminin "sevilmeyen" yazarlarından biri olan Hans Fallada'ya "küçük insanların avukatı" da denir.

Herkes Tek Başına Ölür'de Fallada, Nazi rejiminin "vatan haini" diye suçladığı küçük insanların alınyazılarını anlatıyor. Gerçekte ise topluma ve vatana ihanet ederler, karşıtlarını acımasızca yok eden rejim kuklalarıdır. Hitler döneminde sudan nedenlerle ölüme yollanan insanların mahkeme kararları hep "Alman Halkı Adına" diye başlar... Her şeyi toplum yararına yaptığını iddia eden bu baskı rejimi ağzını açamayan ya da açmak istemeyen ürkek bir toplumu acımasız bir diktatörlükle yönetmiştir. O dehşet

yıllarını yaşamış olan Hans Fallada'nın gerçek olaylara dayanarak yazdığı romanın kahramanı karıkocanın tek başlarına yaptıklarına, baskı altındaki toplumun korkak insanları çok ilgisiz kalır. Berlin'de tek başlarına savaşan bu iki yaşlı insanın başları her zaman diktir! Çünkü onlar, arkasına partiyi, orduyu, SS ve SA'yı almış olan Führer'e karşı sürdürdükleri savaşın boşuna olmadığına hep inanmışlardır.

Hans Fallada'nın, küçük insanların Nazi rejimine karşı verdiği onurlu tepkiyi gerçek olaylara dayanarak ele aldığı ve yakında filme de çekilecek olan bu romanı, günümüzde yirmi dile çevrilmiş olup, geçen yıl ABD'de 100 bin, İngiltere'de 200 bin satarak rekor kırmış, haftalarca çok satanlar listelerinden inmemişti.

1947 yılında ölen Hans Fallada, ölümünden bir yıl önce yazmış olduğu romanının çıktığını ne yazık ki göremez. Fallada'nın müsveddelerindeki bazı bölümlerden o dönemde nedense çekinen yayınevi yetkilileri eseri piyasaya sürerken onları silmiş veya değiştirmiş. *Herkes Tek Başına Ölür*'ün 1947'den günümüze dek yapılan bütün baskılarında da bu ilk baskı örnek alınmış. Berlin'deki Aufbau Yayınevi 2010 yılında bir rastlantı sonucu arşivlerde Fallada'nın müsveddelerini buldu ve eserden birçok sayfanın çıkarılmış olduğunu ve bazı bölümlerde de değişiklikler yapıldığını tespit etti.

Herkes Tek Başına Ölür romanı uzun ve titiz çalışmalar sonucu Hans Fallada'nın yazmış olduğu haliyle ilk kez 2011 yılının Şubat ayında Almanya'da basıldı ve edebiyat dünyasına sunuldu. Şimdi okuyacağınız Türkçe çevirisi, 20. yüzyıl Alman edebiyatının bu çok önemli yazarının son ve en büyük eserinin dünyada orijinalinden yapılan ilk çevirisidir.

Ahmet Arpad

Hans Fallada'dan

Bu kitapta anlatılan olayların büyük bir bölümü, Berlinli işçi bir karıkocanın 1940 ile 1942 yılları arasında sürdürmüş olduğu yasadışı çalışmaları içeren Gestapo dosyalarındaki bilgilere dayanılarak anlatılmıştır. Evet, büyük bir bölümü bu dosyalardaki gerçeklerdir. Unutmamak gerekir, bir roman kendi kurallarına da uymak zorundadır. Bu iki insanın özel yaşamlarından romanda olduğu gibi söz edilmemektedir. İşçi karıkocanın yaşamını gözümün önüne getirdiğim gibi anlatıyorum. Onlar romandaki diğer figürler gibi düşlemimin özgür yarattığı iki kişidir. Önemli olan, anlatılanların içeriğindeki gerçeklerdir.

Bazı okurlar bu romanda insanların çok eziyet çektiğini, çok insanın öldüğünü düşünebilir. Ancak okurun şuna dikkatini çekmek isterim: Romandaki bütün insanlar, Hitler rejimine karşı savaşanlarla onları ele geçirmek isteyen takipçileridir. Sadece 1940 ile 1942 yılları arasında değil, daha önce ve daha sonra da çok insan yaşamını yitirmiştir. Bu romanın hemen hemen üçte biri hapishanelerde ve akıl hastanelerinde geçmektedir. O yıllarda buralarda da çok insan ölüyordu.

Renksiz, hüzünlü bir tabloyu ben de çizmek istemezdim. Fakat yaşananları anlatırken onları renklendirmek de gerçekdışı olurdu.

Hans Fallada
Berlin, Ekim 1946

Birinci Bölüm

Quangel Ailesi

1
Postacı Kötü Bir Haber Getiriyor

Postacı Eva Kluge, Jablonski Caddesi 55 numaralı binanın merdivenlerini ağır ağır çıktı. Yavaş hareket etmesinin nedeni sadece o günkü işinden yorgun düşmüş olması değildi. Çantasındaki bir mektubu iki kat yukarıdaki Quangel ailesine vermeyi canı hiç de istemiyordu. Cepheden mektup bekleyen Bayan Quangel'in neredeyse iki haftadır yolunu gözlediğini biliyordu.

Fakat postacı Kluge çantasındaki, üzerindeki adresin daktiloyla yazılı olduğu zarfı Quangel'lere vermeden önce, *Halkın Gözcüsü* gazetesini Persicke'lerin kapısına bırakmalıydı. Persicke'nin partide önemli bir görevi vardı. Politika sorumlusu muydu ne? Eva Kluge böyle şeylerden pek anlamıyordu. Her neyse, Persicke'ler kapıyı açtığında, onları her defasında, "Heil Hitler!" diye selamlaması gerekiyordu. Konuşurken dikkatli olmalıydı, onlarla arasını iyi tutması hiç de fena olmazdı. Tabii bunu gittiği her yerde yapmak zorundaydı, Eva Kluge kafasından geçenleri herkese söyleyemiyordu. Politikaya pek ilgi duymuyordu, kendi halinde bir kadındı ve vurup öldürülsünler diye dünyaya çocuk getirilmesine de karşıydı. Erkeksiz bir evin hiç değeri yoktu; şu sıralar ne iki oğlu ne de kocası yanı başındaydı. Evde yapacak işi yoktu. Yapması gereken şey, çenesini tutmak, çok dikkatli olmak ve cepheden kötü haberler getiren, elle değil, daktiloyla yazılmış, gönderenin alay komutanlığı olduğu o berbat mektupları alıcılarına ulaştırmaktı.

Persicke'lerin kapısını çalıp, "Heil Hitler!" dedi ve hep sarhoş olan herife partinin mektubunu uzattı. Adamın ceketinin yakasında parti madalyasıyla ulusal nişan var. "Ne yenilikler var?" diye sordu.

Postacı kadın Eva Kluge dikkatle yanıt verdi: "Pek emin değilim, fakat yanılmıyorsam Fransa teslim olmuş." Ardından çabucak sordu: "Acaba Quangel'ler evde mi?"

Fakat yaşlı Persicke postacı kadının sorusunu duymazdan geldi. Elindeki gazeteyi çekip aldı. "İşte burada yazıyor ya! Fransa teslim oldu! Hey küçük hanım, ne biçim konuşuyorsunuz! Çok önemsiz bir şey mi bu? Sanki bana peynirli sandviç satıyorsunuz! Daha heyecanlı konuşmalısınız! Bunları gittiğiniz her yerde insanlara söylemeli, durumdan memnun olmayanları bile hoşnut etmelisiniz! İkinci bir yıldırım hücumu da başaracağız biz! Fakat önce dosdoğru İngiltere'ye! Üç ayda işlerini bitiririz Tommy'lerin! Bak göreceksiniz ondan sonra Führer'imiz bizleri nasıl yaşatacak! Ötekiler kan kaybederken bizler bu dünyanın efendileri olacağız! Gir bakayım içeri kızım, iç bizlerle bir kadeh! Amalie, Erna, August, Adolf, Baldur – gelin bakayım hepiniz buraya! Bugün tembellik yapacağız, hiçbir işe el sürmek yok! Ve içki burnumuzdan akana kadar kafayı çekeceğiz, zaferi kutlayacağız! Öğleden sonra da dördüncü kattaki salak Yahudilere gideceğiz. O pis karı bugün bize pasta ve kahve sunmak zorunda! Bakın göreceksiniz, o suratsız bunu nasıl da yapacak! Bundan sonra onlar gibilere artık hiç acımayacağım! Şimdi dünyanın hâkimi biziz! Artık herkes önümüzde diz çökecek!"

Yaşlı Persicke, aile fertleri çevresinde bir yandan atıp tutar, bir yandan da küçük kadehlere doldurduğu sert içkileri peş peşe kafasına dikerken, postacı kadın merdivenleri hızla çıkıp Quangel'lerin kapısını çaldı. Mektubu elinde tutuyordu. Hemen verip hızla tekrar aşağı inmeye hazırdı. Şansı vardı. Kapıyı, her zaman onunla biraz çene çalan kadıncağız değil, ince dudakları, donuk bakışları ve çarpık kafasıyla bir kuşu andıran kocası açtı. Postacı kadının uzattığı zarfı aldı ve o sanki eve girmek isteyen bir hırsızmış gibi kapıyı hemen suratına kapattı.

Eva Kluge şöyle bir omuz silkti ve merdivenleri indi. Yapacak bir şey yoktu, bazı insanlar böyle idi. Jablonski Caddesi'ndeki

evlerin mektuplarını dağıtmaya başladığından bu yana Persicke onunla tek kelime bile konuşmamıştı. Bir gün olsun ne "Heil Hitler!" ne de "Merhaba!" demişti. İşçi Birliği'nde bir görevi olduğu kulağına gelmişti. Boş ver, diye düşündü bir an, onu nasıl değiştirsindi? Eva Kluge, yıllardır birahanelerden çıkmayan, bahis oyunlarında parasını çarçur eden ve cebinde tek kuruşu kalmayınca da eve uğrayan kocasını bile değiştirememişti ki...

Persicke'lerde kapı yarı aralıktı. İçerden kadeh sesleri ve zaferi kutlayanların gürültüsü duyuluyordu. Postacı kadın kapıyı usulca çekip kapattı ve merdivenleri inmeye devam etti. Bu iyi bir haber olabilirdi. Fransa'nın çabuk teslim olmasının ardından niçin kısa sürede barış gelmesindi? O zaman oğulları da bir an önce eve dönerdi.

Fakat bu gibi ümitlere onu rahatsız eden kimi düşünceler de karışmıyor değildi. Zafere ulaşıldığında Persicke gibileri en dorukta olmayacak mıydı? İnsanın başında öylelerinin olması hep susmak, kafasından geçirdiğini hiç söyleyememek demekti. Hayır, bu da doğru değildi.

Bir an için az önce mektubu vermiş olduğu akbaba suratlı adamı düşündü, dördüncü katta, kocasını Gestapo'nun iki hafta önce götürmüş olduğu ve artık tek başına yaşayan yaşlı Yahudi Rosenthal'ı da şöyle bir gözünün önüne getirdi. Bu kadına çok acıyordu. Ne de olsa kısa süre öncesine kadar Prenzlau Bulvarı'nda iç çamaşırları satan bir dükkânın sahibiydiler. Sonra dükkânlarına el koymuşlar, yetmişine gelmiş adamı da alıp götürmüşlerdi. Bu yaşlı insanların mutlaka kimseye zararları olmamıştı. Çoğu zaman veresiye satış yapmışlardı. Eva Kluge de, cebinde pek para olmadı mı çocuklarına onlardan ödünç iç çamaşırı almıştı. Rosenthal'lerin sattığı mal diğer dükkânlardakinden kötü veya pahalı değildi. Hayır, Rosenthal gibi birinin sadece Yahudi olduğu için şu Persicke'den daha kötü biri olabileceğini Eva Kluge'nin kafası almıyordu. Şimdi yaşlı kadıncağız sokağa çıkmaya cesaret edemediği için dördüncü kattaki dairesinde tek başı-

na oturuyordu. Belki de üzerindeki Yahudi işaretini görmesinler diye ancak hava karardığında alışverişe gidiyordu. Hayır, hayır, diye düşünmeye devam etti Eva Kluge. Şu Fransa'yı on kez de ele geçirsek, ülkede haksızlık hep kalacak gibi... Bu arada yandaki eve varmıştı. Çantasındaki mektupları dağıtmayı sürdürdü.

Fabrika ustası Otto Quangel odaya girdi ve elinde tuttuğu, cepheden gelmiş mektubu dikiş makinesinin üzerine bıraktı. "Al," dedi karısına. Başka bir şey söylemedi. Tek oğulları Otto'yu nasıl sevdiğini bildiği için cepheden gelen mektuplarını karısının açmasına sesini çıkarmazdı. Ve ince alt dudağı dişlerinin arasında öyle durdu, kadının yüzünün aydınlanmasını bekledi. Onun sessiz sakin davranışları çok hoşuna gidiyordu.

Kadın zarfı yırtıp açtı, yüzü bir an için aydınlanır gibi oldu fakat daktiloyla yazılmış satırları görünce yüzündeki aydınlık yine kayboluverdi. Bakışlarına korku karıştı, okuması yavaşladı, sanki onu bekleyen her yeni kelimeden korkuyormuş gibiydi. Yanına sokulmuş olan kocası ellerini pantolonunun cebinden çıkarmış, hafif öne doğru eğilmişti. Kötü bir şey beklermiş gibi alt dudağını ısırıyordu. Odaya sessizlik çökmüştü. Karısının nefes alması sıklaştı, soluk soluğa kalmış gibiydi.

Aniden, eşinin o güne kadar duymadığı kısık, çığlığı andıran bir ses çıkardı. Ve başı önüne düştü, dikiş makinesinin üzerindeki makaralara vurdu, kumaşların kırışları arasında, uğursuz mektubun üzerinde öylece kaldı. Kocası hemen yanına sokuldu, iri işçi eliyle kadının sırtına dokundu. Bütün vücudunun titrediğini hissetti. "Anna!" diye konuştu. "Anna, lütfen!" Sustu, bir an bekledi ve sonra usulca sordu: "Otto'ya bir şey mi olmuş? Yaralanmış mı? Ağır yaralı mıymış?"

Kadının titremesi devam ediyordu. Dudaklarının arasından tek kelime çıkmadı. Başını kaldırıp yanında durmakta olan eşine bakmadı.

O ise bakışlarını karısının omuzlarında, zamanla ortası açılmış saçlarında gezdirdi. Şimdi ikisi de yaşlı insanlardı. Eğer Otto'nun

gerçekten başına çok kötü bir şey gelmişse karısı bundan sonra ne yapacaktı, kimi sevecekti? Sadece onu; evet, artık kocasından başka kimsesi yoktu, fakat onun da pek sevilecek yanı kalmamıştı... Ona ne kadar çok bağlı olduğunu, tek kelimeyle bile olsun, karısına hiçbir zaman söyleyememişti. Şu anda bile başını, omuzlarını okşayamadı, onu teselli edecek sözler söyleyemedi. Sadece kocaman eliyle dökülmeye başlamış olan saçlarına dokundu, başını yüzüne doğru hafifçe çevirdi ve mırıldanır gibi konuştu: "Anna, ne yazdıklarını söylemeyecek misin bana?"

Kadın yanıt vermedi, ona bakmadı; gözlerini sımsıkı kapamıştı. Yüzünün rengi atmış, aniden sararıp solmuştu. Kocasının hüzünle baktığı, kemikleri çıkık yüz o anda bir kurukafayı andırıyordu. Gizemli bir depremle yaşlı kadının sadece tüm vücudu değil, yanakları ve ağzı da titriyordu.

Adam yıllardır tanıdığı, fakat o anda ona yabancılaşmış olan bu yüze ne yapacağını bilmeden bakıp eşini nasıl teselli edeceğini düşünürken ani bir korkuyla tüyleri ürperdi. Fakat bu gereksiz bir korkuydu. Sadece karısının birden ayağa fırlayıp çılgınca çığlıklar atacağından çekiniyordu. O her zaman sakinliği seven biriydi. Kimsenin Quangel ailesinin evinden gürültü duymasını istemezdi. Duygular bile dört duvarın dışına çıkmamalıydı. Hayır! Sonra merakla tekrar sordu: "Ne yazıyorlar? Söyle lütfen, Anna!"

Mektup dikiş makinesinin üzerinde öylece duruyordu, ancak adam uzanıp onu almaya çekiniyordu. Bunu yapması için önce elini karısının başından çekmeliydi. Fakat bunu yaptığı anda da başı tekrar düşüp makineye çarpabilirdi. Alnı hafifçe kanıyordu. Kendini toparladı ve sorusunu tekrarladı: "Bir şey mi olmuş küçük Otto'muza?"

Kocasının bu yumuşak sözleri kadını bir anda sanki acılar dünyasından yaşama geri döndürdü. Bir kaç kez yutkundu, sonra gözlerini açtı. Mavi gözler o anda tüm rengini yitirmiş, soluvermişti. "Küçük Otto'muza mı?" diye fısıldadı. "Ne olacaktı ki ona? Ona hiçbir şey olamaz, çünkü küçük Otto'muz artık yok!"

Adamın ağzından sadece bir "Eyvah!" çıktı. İçten, yüreğinin derinliğinden gelmişti. Aynı anda elini karısının başından çekti, mektuba uzandı. Bakışlarını satırlara dikti, okumadan öylece baktı.

Karısı aniden elini uzattı ve mektubu çektiği gibi aldı. Birden çok öfkelenmiş gibiydi. Mektubu yırttı, küçük parçalara ayırmaya başladı. Bunu yaparken kocasının yüzüne bakıp sinirli sinirli konuştu: "Yazdıkları kötü şeyleri, herkese yazdıkları o aynı yalanları okumak mı istiyorsun? Onun da Führer ve vatan uğruna canını vermiş bir kahraman olduğunu mu bilmek istiyorsun? Onun nasıl da herkese örnek bir asker olduğunu mu okumak istiyorsun? Sana bunları söylemelerine izin mi vereceksin? Sevgili Otto'muzun, askere gitmesi gerektiğini duyunca nasıl da gözyaşları dökmüş olduğunu ikimiz de çok iyi anımsıyoruz! Acemi erlik döneminde sık sık, buradan kurtulmak için sağ elimi kesmelerine bile sesimi çıkarmazdım, dediğini unuttun mu? Şimdi ise oturmuş bize yazıyorlar, örnek askermiş, kahramanca şehit olmuşmuş... Yalan, her şey yalan! Bütün bunlara, lanet olası bu savaşa sizler neden oldunuz! Sen ve Führer'in!"

Karısı şimdi ayağa kalkmış, karşısında duruyordu. Ondan kısa boyluydu, gözlerinde öfkesinin şimşekleri çakıyordu.

"Ben ve Führer'im mi?" diye mırıldandı adam. Karısının bu çıkışına çok şaşırmış gibiydi. "Şimdi bu *Führer'im* sözü de nereden çıktı? Ben partiye filan üye değilim ki. Sadece çalışma birliğine kayıtlıyım. Senin de kadınlar birliğinde görevin var. Fakat oraya hepimizin girmesi gerekiyor. Bugüne kadar hep onu seçtik, ikimiz de..."

Adam her zamanki gibi ağır ağır, sakin konuşmuştu. Kendini korumak istemiyordu, amacı sadece bir yanlış anlaşılma olmamasıydı. Şimdi karşısında duran karısının niçin böyle ani bir saldırıya geçtiğini kafası almıyordu. Bugüne kadar her konuda aynı düşünceleri savunmuşlardı...

Karısı öfkeli konuşmasını sürdürdü: "Bu evin erkeği sensin ve olup biten her şeye sen karar veriyorsun, hep senin istediğin olmak zorunda. Kışlık patatesleri kilerde nereye koyacağıma bile karışıyorsun. Her şey senin istediğin gibi olacak, benim isteklerim ise hep önemsiz. Evin dışında ise çok sakinsin, hiç dikkat çekmemeye çaba gösteriyorsun, yeter ki rahatın kaçmasın! Başkalarının yaptığına sen de uydun. 'Führer emret, peşinden gideceğiz!' diye haykırdıklarında kuzu gibi peşlerinden gittin. Biz de senin peşinden gittik! Fakat şimdi benim Otto'cuğum artık yaşamıyor. Hiç kimse onu bana geri getiremez. Ne bu dünyanın bir Führer'i ne de sen!"

Adam karısının söylediklerini hiç sesini çıkarmadan dinledi. O hiçbir zaman kavgayı seven bir erkek olmamıştı. Şu anda da karısının bu sözlerinin ardında mutlaka acı dolu duygular yatıyordu. Hatta hüngür hüngür ağlayıp tüm hüznünü ortaya dökeceğine, şimdi onunla böyle öfkeli konuştuğuna bir an için memnun oldu. Kadın şikâyet dolu sözlerini bitirince kocasının ağzından sadece şu kelimeler çıktı: "Birisinin Trudel'e söylemesi gerekiyor."

Trudel zavallı Otto'nun kız arkadaşıydı, hatta yarı nişanlısı da denebilirdi. Son zamanlarda onlara "anneciğim" ve "babacığım" demeye başlamıştı. Akşamları sık sık uğrardı. Hele Otto cepheye gittiğindenden beri daha sık geliyor, onlarla çene çalıyordu. Gündüzleri de bir üniforma fabrikasında çalışıyordu.

Kocasının Trudel'den söz etmesi Anna Quangel'in aklına hemen başka şeyler getirmişti. Başını kaldırıp duvar saatine baktı. "Mesaine yetişebilecek misin?" diye sordu.

"Bugün mesaim saat birden gece on bire kadar," dedi kocası. "Yetişirim."

"Güzel," dedi kadın. "Öyleyse hemen kızcağıza uğra ve bana gelmesini söyle. Sakın Otto'muzdan söz etme ona. Ben söylerim. Öğle yemeğini on ikiye kadar hazırlayacağım."

"Şimdi hemen Trudel'e gidecek, akşama sana uğramasını söyleyeceğim," dedi adam, fakat dışarı çıkmadı, karısının sapsarı, hastayı andıran yüzüne uzun uzun baktı. Kadın da başını ona çevirdi ve bir an için hiç konuşmadan bakıştılar. Bu iki yaşlı insan hiç kavga etmeden otuz yıl geçirmişti. Adam suskun ve kendi halindeydi, arada sırada eve yaşam getiren hep kadın olmuştu.

Şimdi uzun uzun bakışmalarına karşılık birbirlerine hiçbir şey söyleyemediler. Sonra adam başını şöyle bir eğip odadan çıktı.

Kadın dış kapının kapandığını duydu. Kocasının evden çıktığına emin olur olmaz, hemen dikiş makinesinin yanına gitti. Az önce yırtmış olduğu mektubun parçalarını topladı, yan yana getirip birleştirmeye uğraştı. Fakat az sonra bunun pek öyle kolay olmadığının farkına vardı. Çok zaman gerektiriyordu. Hem kocasının öğle yemeğini de bir an önce hazırlamalıydı. Elindeki parçaları dikkatle zarfına koydu ve dini dualar kitabının arasına yerleştirdi. Otto işe gidince, o gün öğleden sonra parçaları bir araya getirip bir kâğıda yapıştırmak için yeterince zamanı olacaktı. Bu mektupta yazanlar alçak ve budalaca sözler olsa bile Otto'sundan geriye kalmış en son şeylerdi. Akşam geldiğinde Trudel'e gösterecekti. Şu anda yüreği yanıyordu, o ise ağlamak istiyordu. Ne iyi olurdu bir ağlayabilseydi.

Öfkeyle başını iki yana salladı ve mutfaktaki ocağa doğru yürüdü.

2
Baldur Persicke Ne Demek İstiyor?

Otto Quangel merdivenleri inip Persicke'lerin kapısının önünden geçerken içerden bağrışmalar, zafer çığlıkları duydu. Aynı anda kapının açılmasından korkan Quangel adımlarını hızlandırdı. Tam on yıldır aynı apartmanda oturuyorlardı. Fakat Quangel elinden geldiğince Persicke ailesiyle karşılaşmaktan,

sohbet etmekten kaçınmıştı. İlk yıllarda bu adam, işleri pek iyi gitmeyen küçük lokantacının biriydi. Son zamanlarda ise Persicke'lerin durumu oldukça düzelmişti. Aile reisinin partide bir sürü görevi vardı. En büyük iki oğlu da SS'de görev almıştı. Ailenin hiç para sorunu yok gibiydi.

Persicke gibiler partiyle aralarının hep iyi olmasına dikkat etmek, kendilerini üst düzey yöneticilere sevdirmek zorundaydı. Bu da çoğu zaman parti yararına bir şey yapmak, örneğin haber toplamak, başkalarını ispiyonlamakla oluyordu. Şu veya bu yabancı ülke radyosu dinliyor, demek yetiyordu. Elinden gelse Quangel Otto'nun küçük odasında hâlâ durmakta olan radyoları kutularına koyup kilere indirirdi. Şu sıralar çok dikkat etmek gerekiyordu. Ne de olsa herkes herkesin peşinde, Gestapo'nun eli her şeyin üzerinde, Sachsenhausen Toplama Kampı gittikçe büyüyor ve Plötze'deki giyotinin bıçağı her geçen gün daha sık iniyordu. Ona radyo filan gerekli değildi, fakat Anna oğullarının odasındaki radyoların kaldırılmasına hep karşı çıkıyordu. Karısı eski bir atasözüne inanıyordu: İnsanın vicdanının rahat olmasından daha güzel ne vardır? O ise bu gibi şeylerin artık pek geçerli olmadığı inancındaydı.

Kafasında böyle düşüncelerle Quangel merdivenleri hızlı hızlı indi ve avluyu geçip caddeye çıktı.

Persicke'lerde ise keyifler yerindeydi, yüksek sesle tartışıyorlardı. Ailenin gururu olan oğulları Bruno liseye devam ediyordu. Partinin üst düzey politikacılarından Schirach'ı biraz andırdığı için ona evde Baldur diyorlardı ve babasının ilişkileri yeterli olursa yakında Hitler'in seçkinler okulu Napola'ya girecekti. İşte bu Baldur'un dikkatini *Halkın Gözcüsü* gazetesindeki bir fotoğraf çekmişti. Fotoğrafta Führer ile Rayh Mareşali Göring yan yana durmaktaydı. Fotoğrafın altında şunlar yazıyordu: "Fransa'nın teslim olduğu haberinin geldiği an." Fotoğrafta Göring bütün yılışıklığıyla sırıtıyor, Führer de ellerini baldırlarına vurup kahkahalar atıyordu.

Persicke'ler de bu fotoğraftakiler gibi gülmüş ve sevinmişti. Fakat Baldur bir ara, "Bir şey dikkatinizi çekmedi mi?" diye sorunca sustular. Anlamamış gibi suratına baktılar. On altı yaşındaki oğlanın çok akıllı olduğunu bildikleri için de yanıt vermeye cesaret edemediler.

"Bakın!" diye devam etti Baldur. "Bu fotoğrafı mutlaka bir basın fotoğrafçısı çekmiş olacak. Acaba o adam teslim haberi geldiğinde onların yanında mı duruyordu? Böyle önemli bir haber Führer'e telefonla ya da bir kuryeyle verilmiş olacaktır. Fakat yanlarında ne bir telefon ne de bir kurye var. Fotoğrafta ikisi tek başlarına bir bahçenin ortasında durmuş, sevinip gülüyor..."

Baldur'un annesi ile babası seslerini çıkarmadı. Kardeşleri de hiçbir şey anlamamış gibi ona bakmaktaydı. Bakışlar boş, donuk yüzlerdeki ifade budalacaydı. Baba Persicke bir an için kadehini yeniden doldurmak istedi, fakat Baldur konuşurken buna pek cesaret edemedi. Biliyordu, oğlu politikadan söz ederken, görüşler öne sürerken başkaları dikkatsiz ve ilgisiz davrandı mı çok öfkelenirdi.

Oğulları konuşmasına devam etti: "Demek istediğim, bu fotoğraf için poz vermişler. Yani Fransa'nın teslim olduğu haberi geldiği anda değil, daha önce çekilmiş. Belki birkaç saat önce, belki de ertesi gün. Baksanıza Führer ne kadar sevinçli! Hatta bir eliyle bacağına vuruyor. Onun gibi yüce bir insanın Fransa işgal edildi diye bu kadar sevineceğini mi sanıyorsunuz? Hem şimdi onun kafasında İngiltere'nin işgali var, Tommy'leri nasıl alaşağı ederim, diye düşünüyor. Hayır, hayır, bütün fotoğraf bir rol kesme, attıkları kahkahalardan Führer'in ellerini baldırlarına vurmasına kadar. Bana göre budalaların gözlerini boyuyorlar!"

Odadakiler Baldur'un suratına öyle safça bakıyordu ki, sanki gözleri boyananlar gerçekten onlardı. Böyle konuşan oğulları değil de, yabancının biri olsaydı onu hemen Gestapo'ya şikâyet ederlerdi.

Baldur devam etti: "İşte bakın, Führer'imizi yücelten de işte bu davranışı. O anda kafasından geçenleri kimseye belli etmiyor. Şimdi herkes, bakın Fransa'yı işgal ettiği için nasıl da seviniyor, diye düşünürken Führer çoktan adaya asker çıkaracak filoyu bir araya getirmekte. İşte bizlerin Führer'imizden öğrenmemiz gereken bir şey var: Her önüne gelene kim olduğumuzu ve ne yapmak istediğimizi açıklamak zorunda değiliz!"

Odadakiler, ona hak vermek istermiş gibi başlarını salladılar. Baldur'un ne demek istediğini anlamışlardı. "Evet, şimdi başınızı sallıyorsunuz," diye Baldur devam etti. "Gerçekte ise davranışlarınız bambaşka. Daha yarım saat önce babamın postacı kadın geldiğinde bizlere, salak Rosenthal bugün bize pasta ve kahve sunmak zorunda, diye seslendiğini duydum."

"Ah, o salak Yahudi domuzu!" diye baba Persicke konuştu. Ses tonunda bu kez acındırma, özür dileme vardı.

"Evet, evet," diye oğlu mırıldandı, "ona bir şey olduğunda belki kimse pek önemsemez, fakat niçin başkalarının önünde böyle konuşuyorsun? Bak üst kattaki şu Quangel'e. Onun ağzından tek kelime çıkıyor mu? Fakat eminim ki, o her şeyi görüyor, her şeyi duyuyor; gerektiğinde bildiklerini haber vereceği bir yeri de vardır. Persicke'ler çenelerini tutmasını bilmiyor, onlara güvenilmez, dedi mi, bakın başımıza neler geleceğini! En başta da seni götürürler baba. Şunu iyi bil ki, toplama kampına ya da Moabit Hapishanesi'ne atıldın mı, seni oradan çıkarmak için parmağımı bile kıpırdatmayacağım."

Hiç kimse konuşmadı. Baldur, bu suskunluğun söylemiş olduklarını odadaki herkesin kabul etmediği anlamına geldiğini kavradı ve çabucak konuşmasını sürdürdü: "Bizler babamızdan daha çok ilerlemek, daha başarılı olmak istemiyor muyuz? İyi güzel de, nasıl ulaşacağız bu başarıya? Bence sadece partinin aracılığıyla! İşte bu nedenle de tıpkı Führer gibi yapacağız, insanların gözünü boyayacağız, onlara hep dostça görüneceğiz, hiç

kimsenin ummadığı bir anda ise vuracağız! Partidekiler desin ki: Persicke'lerle her şey yapılır, hem de akla gelen her şey!"

Gazetedeki kahkaha atan Hitler ve Göring fotoğrafına tekrar baktı. Sonra başını şöyle bir sallayıp kadehi eline aldı, hızla başına dikti. Politik konferansı sona ermişti! "Kafamdan geçenleri yüzüne karşı söylediğim için öyle dudak bükme baba!" dedi.

"Sen daha on altı yaşındasın oğlum," dedi babası. Ses tonundan biraz kırgın olduğu belliydi.

"Sen de çok içen biri olarak tanıdığım babamsın, fakat ben seninle başka türlü gurur duymak istiyorum," dedi Baldur Persicke hızlı hızlı. Odadakiler gülüştü, hatta konuşulanları çekingence dinlemiş olan annesi bile gülümsedi. Sonra kocasına dönüp, "Bırak şimdi böyle şeyleri," dedi. "Günün birinde otomobil sahibi olacağız. Her gün köpüklü şarap içeceğin zamanlar da gelecek!"

Baldur atıldı: "Baba senin bazen hiç de fena düşüncelerin yok," dedi. Çabuk çabuk konuşuyordu. "Fakat onlardan bizden başkasına söz etmemelisin. Belki Rosenthal'dan pasta ile kahveden başka şeyler de alınabilir! Bırak ben bu konunun üzerinde biraz düşüneyim. Çünkü dikkatli olmayı gerektiren bir konu. Belki başkalarının da kafasından benzeri şeyler geçiyordur, belki onlar da bir şeyler elde etmek istiyordur!"

Sesi çok usul çıkıyordu. Sanki mırıldanıyordu. Baldur Persicke o anda odadaki herkesi yanına çektiğini fark etmişti. Az önce biraz öfkelenmiş olan babası da kadeh kaldırdı: "Fransa'nın teslim olmasının şerefine!" diye sesini yükseltti. Sonra kahkahalar atarak dizlerine vurdu. Odadakiler ne demek istediğini fark etmişti. Kafasından mutlaka yaşlı Rosenthal'ı geçiriyordu.

Sonra yüksek sesle konuştular, sert içki dolu kadehleri ardı ardına boşalttılar. Bu eski lokantacı ve çocukları öyle pek kolay sarhoş olmuyordu.

3
Borkhausen Adında Biri

Quangel tam evden çıkıp Jablonski Caddesi'nde yürümeye başlamıştı ki, Emil Borkhausen'le karşılaştı. Sanki bu Emil Borkhausen'in bütün işi sabahtan akşama bir yerlerde durmak, bir şeyler görmeye ve bir şeyler duymaya çalışmaktı. Herkesin bir görev alması, bir işe gitmesi gerektiği şu savaş yılları da onun için hiçbir şeyi değiştirmemişti. Emil Borkhausen her zamanki gibi bir yerlerde öylece durmaya devam ediyordu.

İnce, uzun boylu, zayıfça, yüzü donuk bu adam, üzerinde eski mi eski bir takım elbise, günün bu saatinde hemen hemen bomboş Jablonksi Caddesi'nde dikiliyordu. Quangel'in geldiğini görünce şöyle bir hareketlendi, yanına sokulup elini uzattı. "Nereye böyle, Quangel?" diye sordu. "Bu saatte herhalde fabrikaya gitmiyorsunuz?"

Quangel uzatılan eli görmemiş gibi yaptı. "Acele bir işim var!" diye homurdandı. Sonra adımlarını hızlandırıp Prenzlauer Bulvarı'na doğru yürüdü. Şu sırnaşık çenebaz da tam zamanında karşıma çıktı, diye düşündü.

Fakat Borkhausen öyle hemen kurtulunabilecek biri değildi. Sırıttı ve peşinden seslendi: "Ben de Prenzlauer Bulvarı'na gidecektim, Quangel!" Ondan yanıt alamayınca da hızla yanına sokulup konuşmasını sürdürdü: "Peklik çektiğim için doktorum, yürümeli, hareket etmelisin, dedi. Ben de tek başıma dolaşmaktan sıkılıyorum!"

Peklikten kurtulabilmek için neler yaptığını anlatmaya başladı. Quangel yanındakinin söylediklerini dinlemiyordu bile. O anda kafasını karıştıran iki düşünce vardı: Biri artık oğlunun yaşamaması, öteki de karısı Anna'nın, sen ve Führer'in, demesiydi. Quangel kendi kendine, bir babanın oğluna vermesi gereken sevgiyi hiçbir zaman Otto'ya vermediğini itiraf etti. Doğduğu günden bu yana onun hep evdeki rahatını kaçırdığına ve karısıyla

arasındaki ilişkiyi engellediğine inanmıştı üstelik. Şimdiki üzüntü ve acısının nedeni de daha çok, Otto'nun ölümünün ardından Anna'nın mutsuzluğu ve ortak yaşamlarının değişebileceği korkusuydu. Anna az önce, sen ve Führer'in, dememiş miydi?

Bu doğru değildi. Hitler onun Führer'i filan değildi, hele şu günden sonra hiç! Sadece Anna'yla ilk yıllarda, küçük marangoz atölyesi 1930'da iflas ettiğinde Führer'in onları bataktan kurtaracağına inanmışlardı. Tam dört yıl işsiz kalmıştı. Sonra 1934 yılına geldiklerinde büyük bir mobilya fabrikasında ustabaşı olarak işe alınmıştı. Her hafta kırk mark kazancını eve getiriyordu, bu parayla da iyi geçiniyorlardı. Bunu insanlara, ekonomiyi canlandırmış olan Führer sağlamıştı. O günlerde bu gerçeği bütün insanlar kabullenmişti.

Buna karşın partiye üye olmamışlardı. Üye olsaydı sadece aidat vermeyecek, oraya buraya bağışta da bulunacaktı. Sadece çalışma gurubunda görevlendirmişlerdi onu. Şimdi bazı haksızlıkları daha iyi görmeye başlamıştı. Çalışanlar arasında partiye üye olanlarla olmayanlar arasında eşitsizlik vardı. Fabrika yönetimi yeri geldiğinde, başarısız olsa da parti üyesi işçiye hep öncelik tanıyordu. O ne isterse yapabiliyor, hataları önemsenmiyordu. Sadakat gösteren hep ayakta kalabiliyordu. O, fabrika ustası Otto Quangel ise haksızlığa hep karşı olmuştu. Onun için her insan, partiye üye olsun olmasın, önce insandı. Çalıştığı atölyede sık sık tanık olduğu bir şey vardı: Üye olmayanın yaptığı en ufak hata hemen yüzüne vuruluyor, üye olan ise istediği kadar hata yapsın kimse sesini çıkarmıyordu. Böyle durumlarda Quangel susmaya çaba gösteriyor, öfkesinden alt dudağını ısırıp duruyordu. Karşı çıkmaya kalksaydı fabrikadaki işini çoktan yitirirdi!

Anna da bu durumu biliyordu, işte o nedenle suratına, sen ve Führer'in, dememeliydi. Anna'nın durumu başkaydı. Kadınlar birliğindeki görevini isteyerek üstlenmişti. Onun gibi zorlanmamıştı. Karısını anlıyordu. Ne de olsa yaşamı boyunca çevresindeki insanlara hep hizmet etmişti, hep birilerinin söylediğini yerine

getirmiş, tüm yaşamı tırısa kalkmış bir at misali koşuşturmayla geçmişti. Evlilik yaşamında da pek sesini çıkarmamıştı. Kocası gibi emretmesini seven biri değildi, Anna eve ekmek getirenin rahat etmesi gerektiğine inanırdı.

Kadınlar birliğindeki görevini, hep yukarıdan gelen emirleri uyguluyor da olsa, severek yapıyordu. Ne de olsa kendinden sonra gelen genç kızlarla kadınları, hatta hanımefendileri komuta ediyordu. Bütün gün tırnaklarına kırmızı oje sürmekten başka bir iş yapmayan tembel biri dikkatini çektiğinde, onu hemen fabrika işine yolluyor ve bundan mutlu oluyordu. İşte şimdi ona, "Sen ve Führer'in!" demesini Otto Quangel anlayamıyordu.

Son zamanlarda bazı şeylerin karısını rahatsız ettiğini biliyordu. Fabrikaya yolladığı genç kızlardan bazılarının, partide yakın dostları olduğu için işe gitmediklerini fark etmişti. Ya da kışın sıcak iç çamaşırları dağıtılırken hep partiye üye olan kadınlar tercih ediliyordu. Karısı Anna bir gün, komşuları Rosenthal ailesinin iyi insanlar olduğunu, böyle bir alınyazısını hak etmediklerini söylemişti. Fakat bütün bunlara karşın birlikteki görevinden ayrılmayı hiç düşünmemişti. Hatta bir defasında, "Aşağıdakilerin yaptığı kötü şeylerden Führer'in mutlaka haberi yok," demişti. Ona göre Führer her şeyi bilemezdi, yandaşları onu aldatmaktaydı.

Şimdi ise, Otto'nun ölüm haberi gelir gelmez karısının nasıl bir huzursuzluğa kapıldığının farkındaydı Quangel. Bugünden sonra her şey değişebilirdi. Yolda yürürken bir an karısının hastalıklı, sapsarı, soluk yüzü gözünün önüne geldi, şikâyet dolu sözleri kulağında çınladı. Hiç alışmadığı bir saatte sokakta, yanında Borkhausen denen o adam yürüyordu. Trudel bu akşam karısına uğrayacak, gözyaşları akacak, birçok şeyden söz edilecekti. Otto Quangel yeknesak bir yaşamı severdi. Her gün aynı şeyler olsun, heyecanlandırıcı hiçbir şeyle karşılaşmasın isterdi. Evde kaldığı pazar günlerinden bile rahatsız olurdu. Bundan sonra ise her şey karmakarışık olacak, yaşamlarına bir süre huzursuzluk gelecek-

ti. Ve Anna artık eski Anna olmayacaktı. Hissediyordu. Az önce söylemiş olduğu, "Sen ve Führer'in!" sözleri ruhunun çok derinlerinden gelmişti. Sanki içi birden nefretle dolmuştu.

Kafasında birçok şey vardı, yürürken onları iyice düşünmek istiyordu. Fakat Borkhausen denen şu adam düşüncelerine engel olmaktaydı. Ve yanındaki aniden mektuptan söz ediverdi: "Cepheden bir mektup gelmiş size," dedi. "Onu yazan Otto değilmiş..."

Quangel başını çevirdi, öfkeyle yanındaki adama baktı ve "Dedikoducu!" diye homurdandı. Fakat o hiç kimseye kötü davranmak istemeyen bir insandı. Hele Borkhausen gibi aylak, işe yaramayan birine, hiç. Bu nedenle öfkesini belli etmeden devam etti: "Bazı insanların çenesi çok düşük!"

Emil Borkhausen hakarete uğramamıştı. Ona hakaret etmek hiç de kolay değildi. Hemen yanıt verdi, "Çok önemli bir şeye değindiniz Quangel!" diye hızlı hızlı konuştu. "Mektupları dağıtan o solucan karı Kluge de niçin çenesini tutmayı beceremiyor? Her bildiğini hemen sağda solda anlatıyor! Quangel ailesine cepheden daktiloyla yazılmış bir mektup geldi, diyor." Bir an sustu ve sonra acıklı, teselli etmek isteyen bir ses tonuyla devam etti: "Yaralanmış mı, yoksa kaybolmuş mu?"

Sustu. Az sonra konuşan Quangel oldu: "Demek ki Fransa teslim olmuş? Bunu bir gün önce yapsalardı, belki benim Otto'm şimdi hayatta olurdu..."

Borkhausen birden heyecanla konuştu: "Bana kalırsa binlerce insan kahramanca öldüğü için Fransa sonunda teslim olmaya karar verdi. Şimdi Fransa teslim olduğundan milyonlarca insan yaşamaya devam edecek. Baba olarak böyle bir şehit verdiğin için gurur duymalısın!"

Quangel, "Sizinkiler ise cepheye gidecek yaşta değil, onlar daha çok genç. Öyle değil mi komşu?" diye sordu.

Borkhausen heyecanlanmış gibiydi: "Evet, öyle Quangel. Fakat çocuklarım bir anda ölseler, örneğin bir bombardımanda,

ben gurur duyardım! Yoksa bana inanmıyor musunuz, Quangel?"

Fabrika ustası yanındaki adamın bu sorusuna yanıt vermedi. Düşünmeye devam etti: Belki ben oğluma iyi bir babalık yapamadım, Otto'yu yeterince sevmedim. Fakat kızlarının sana yük olduğunu da çok iyi biliyorum. Hepsi bir bomba altında kalıp da öldüler mi sevineceğine çok eminim. Bu nedenle de şimdi söylediğine de inanıyorum...

Fakat kafasından geçenleri yanındaki adamın yüzüne söylemedi. Ondan bir yanıt bekleyen Borkhausen de sabırsızlanmış olacak ki, konuşmasını sürdürdü: "Düşünsenize Quangel, önce Südetlerin ülkesi, ardından Çekoslovakya, sonra Avusturya, şimdi de Polonya ile Fransa... Biz Almanlar bu dünyanın en zengin insanları olacağız! Bunu başarana kadar birkaç yüz bin şehit vermişiz, önemli mi? Sonunda hepimiz zengin olmayacak mıyız?"

Quangel hemen yanıt verdi, fakat bu onun için pek alışılmış bir tepki değildi: "Peki bu zenginlikle ne yapacağız? Zenginlik karın doyurur mu? Zengin olduğumda geceleri daha rahat mı uyuyacağım? Zengin olunca fabrikadaki işimden ayrılacak ve artık hiç çalışmayacak mıyım? Ne yapacağım bütün gün? Hayır, hayır Borkhausen, ben hiçbir zaman zengin olmak istemiyorum, hele böyle hiç! Ölülerin sırtından zengin olmayı istemiyorum ben!"

Aynı anda Borkhausen koluna yapıştı. Gözleri ışıl ışıl olmuştu. Bir yandan Quangel'i salladı, bir yandan da öfkeyle tıslar gibi konuştu: "Sen nasıl böyle konuşabiliyorsun, Quangel? Bu söylediklerin için seni toplama kampına yollatabileceğimi çok iyi biliyorsun! Sen şimdi Führer'imizin yüzüne hakaret ettin! Ben başkaları gibi olsaydım ve söylediklerini..."

Quangel az önce söylemiş olduklarına şaşırıverdi. Otto'nun ölümü ve Anna'nın tepkisi onu bir an için rayından çıkarmıştı. Başka zaman olsa çok dikkat eder, kolay kolay böyle şeyler söylemezdi. Yanındaki adam onun bir anlık şaşkınlığının farkına varmamıştı. Quangel iri işçi ellerinin de yardımıyla kolunu

Borkhausen'den kurtardı. "Niçin böyle heyecanlanıyorsunuz, Borkhausen?" diye konuştu. "İhbar edecek ne söyledim ki? Ben sadece oğlum Otto şehit olduğu ve eşim Anna çok üzüldüğü için hüzünleniyorum. Eğer istiyorsanız, gidin bunları ihbar edin. Evet, istiyorsanız yapın! Ben de size eşlik eder, az önce söylediklerimi onaylamak için gereken evrakların altına imzamı atarım!"

Quangel bir yandan böyle hızlı hızlı konuşurken bir yandan da düşünüyordu: Bu Borkhausen casusun teki değilse kellemi keserim! Yine dikkat edilmesi gereken insanlardan biri! Şu sıralar insan kiminle tasasızca konuşacak bilemiyor. Önümüzdeki günlerde Anna'ya ne olacak, ne yapmam gerekecek, o da belli değil...

Bu arada fabrikanın kapısına varmışlardı. Quangel yanındaki Borkhausen'e elini yine uzatmadı. Sadece, "Buraya kadar!" dedi ve içeri girmek için bir adım attı.

Fakat Borkhausen koluna yapıştı ve fısıldar gibi, "Bak komşu, tamam, olup bitenlerden daha fazla söz etmeyelim," dedi. "Ben öyle casus filan değilim, kimseyi de ispiyonlamıyorum. Fakat gel, bana bir iyilik yap. Evdeki karıma biraz yiyecek parası götürmek zorundayım, ancak cebimde tek kuruş yok. Çocukların boğazına bugün bir lokma yemek girmedi. Ver bana on mark borç, haftaya cuma, yemin ediyorum sana, geri vereceğim!"

Quangel onu şöyle bir itip kolunu kurtardı. Düşündü: Demek sen parasını böyle kazanan birisin! Ben sana bir mark bile vermeyeceğim. Böyle yaparsam, benden korktuğu için verdi, diye düşünürsün ve kıskacından bir daha kurtulamam. "Ben haftada otuz mark eve götürebiliyorum. Bu para kuruşu kuruşuna bize gerekli. Sana ödünç para filan veremem," dedi.

Sonra Borkhausen'in suratına bile bakmadan fabrikanın kapısına doğru yürüdü. Onu tanıyan kapıcı soru sormadan içeri girmesine izin verdi.

Borkhausen kaldırımda öylece kalakalmıştı. Quangel'in peşinden bakıp şimdi ne yapması gerektiğini düşündü. En iyisi he-

men Gestapo'ya gidip az önce duyduklarını rapor etmekti. Belki karşılığında birkaç sigara tutuştururlardı eline. Fakat bir şey yapmamak daha iyiydi. Az önce konuya çok çabuk girdiğini fark etti. Quangel'in biraz daha konuşmasına izin verse daha iyi olurdu. Oğlunun ölümünden sonra bu hüzünlü adam kim bilir daha neler anlatırdı.

Quangel hakkında yanılmıştı. Onun gibiler blöflerle korkutulup elde edilemezdi. Şu sıralar çoğu insan bir hata yapmaktan ve bir başkasının bunu öğrenmesinden korkuyordu. Böyleleri tam zamanında tongaya bastırıldı mı hiç seslerini çıkarmadan öderdi. Fakat Quangel onlardan değildi, kolay kolay bir şeyden korkan birine benzemiyordu. Hele az önceki gibi gafil avlanacak biri hiç değildi. Evet, en iyisi ondan vazgeçmek olacaktı. Belki birkaç gün sonra karısına sokulsa daha iyi idi. Onun gibi bir annenin yaşamı tek oğlunu yitirdiğinde altüst olurdu. Böyle kadınlar çabucak konuşur, her şeyi kolayca anlatırlardı!

Evet, birkaç gün sonra Quangel'in eşiyle ilgilenecekti. Fakat şimdi ne yapacaktı? Otti'ye mutlaka para vermesi gerekiyordu. Bu sabah çıkmadan önce mutfak dolabındaki en son dilim ekmeği karısına fark ettirmeden yemişti. Fakat ona verecek parası yoktu, bir an önce birkaç mark bulmalıydı. Otti çok hırçın bir kadındı, akşam eve beş parasız giderse onu canından bezdirirdi. Schönauer Bulvarı'nda işe çıktığı yıllarda kocasına iyi davranırdı. Şimdi ise evde beş piç kurusu onu bekliyordu. Beşinin de babası o muydu, bilmiyordu. Otti öfkelendi mi balık pazarındaki karılar gibi haykırıyordu. Sadece haykırmak mı, tokat da atıyordu çirkef karı, odada çocuklar varmış, hiç umurunda olmazdı. Tokatlardan biri ona rastladı mı tabii karşılığını alıyordu. Fakat bu Otti'yi pek akıllandırmıyordu.

Ne olursa olsun bu akşam eve beş parasız gidemezdi. O anda aklına yaşlı Rosenthal geldi. Kadın artık tek başına Jablonski Caddesi 55 numaradaki evin dördüncü katında yaşamaktaydı. Moruk Yahudi niçin daha önce aklına gelmemişti? Ne de olsa şu

akbaba Quangel'le uğraşmaktan daha kolaydı! İyi niyetli kadının biriydi, iç çamaşırı sattıkları dükkânından tanırdı Rosenthal'i. Önce şöyle bir uğrayacak, yumuşak davranacaktı. Fakat karşı çıkmaya filan kalkışırsa o zaman suratına yumruğu yerdi! Evde bir şey bulacağından emindi. Çekmecelerde, dolaplarda mutlaka mücevher ya da para vardı. Yiyecek bir şey de alıp götürürdü eve. Yeter ki Otti'yi kızdırmasın.

Borkhausen kafasında bu düşüncelerle –zengin Yahudiler bir zamanlar biz Almanlardan çalmış olduklarını şimdi onlardan geri almayalım diye saklamasını becerirler– Jablonski Caddesi'nde yürüyordu. Sonra evin kapısından içeri girdi, bir an durup yukarı baktı, gelen giden var mı diye kulak kesildi. O, girişi avludan olan arka binanın bodrum katında kalıyordu. Burada oturanların kendisini görmesini istemiyordu. Merdivenlerde kimse görmeyince usul adımlarla yukarı çıkmaya başladı. Persicke ailesinin kapısından geçerken içerden bağırıp çağırmalar, küfürler, kahkahalar kulağına geldi. Acaba yine neyi kutluyorlar, diye bir an düşündü. O da Persicke'ler gibi bir yere kapak atabilseydi ne kadar rahat bir yaşamı olurdu. Fakat onun gibi arada sırada muhbirlik yapan biri baştakilerin pek dikkatini çekmiyordu. SS'nin genç subayları veya Baldur gibileri de oldukça burnu büyük tiplerdi. Baba Persicke fena sayılmazdı, o hiç olmazsa arada sırada, çoğu kez kafayı bulduğu günlerde, Borkhausen'in eline beş mark tutuşturuyordu...

Quangel'lerin dairesinden hiç ses gelmiyordu. Bir kat yukarı çıktı. Rosenthal'ın kapısına kulağını dayadı. Dikkatle dinledi, çıt bile çıkmıyordu. Acelesi olan biri, mesela bir postacı gibi, parmağını arka arkaya zile bastı. Kapıyı açan olmadı. Borkhausen birkaç dakika bekledikten sonra tekrar zile bastı. Kulağını kapıya dayadı, dikkatle dinledi, ağzını anahtar deliğine götürdü ve "Bayan Rosenthal, açın şu kapıyı! Kocanızdan bir haber getirdim! Beni bir gören olmadan açın kapıyı! Bayan Rosenthal, içerde olduğunuzu biliyorum, duyuyorum sizi! Haydi, açın artık şu kapıyı!" diye seslendi.

Birkaç kez daha bastı zile. Fakat kapıyı açan olmadı. Aniden öfkelendi. Şimdi buradan eli boş aşağı indi mi Otti'yle arasında müthiş bir kavga çıkacağını biliyordu. Şu moruk Yahudi çalmış olduklarını artık geri vermeliydi! Çılgınlar gibi bastı zile. Sesini yükselterek anahtar deliğinden içeri seslendi: "Aç kapıyı moruk Yahudi domuzu! Yoksa yakaladığım anda suratına öyle bir yumruk indiririm ki, gözlerini kör ederim! Seni elimle toplama kampına tıkacağım, lanet olası Yahudi!"

O anda yanında benzin olsaydı yılan karının kapısına döker, ateşe verirdi! Fakat Borkhausen birden dikkat kesildi. Aşağı katta bir kapı açılmıştı. Duvara yapıştı. Şu anda kimse onu görmemeliydi. Aşağıdaki daireden çıkmış olan mutlaka merdivenlerden inecekti. Bir süre susup beklemesi gerekiyordu.

Fakat Borkhausen adımların yukarı çıktığını duydu. Gelenin zor yürüdüğü, arada sırada tökezlediği, tahta basamaklarda attığı adımlardan belli oluyordu. Bu sarhoş Persicke'lerden biri olacaktı. Şimdi bir de bu eksikti, diye düşündü bir an. Borkhausen tavan arasına saklanmaya karar verdi, fakat küçük demir kapının kilitli olduğunu fark etti. Bu katta gizlenecek başka bir yer yoktu. Tek ümidi, sarhoş adamın onu fark etmeden yanından geçmesiydi. Eğer gelen yaşlı Persicke ise zaten böyle olacağından emindi.

Fakat basamakları çıkan yaşlı Persicke değil, tüm ailenin en berbat ferdi, Baldur dedikleri Bruno idi. Bütün gün üzerinde Hitler Gençliği üniformasıyla dolaşır dururdu. Hiç işe yaramayan biri olmasına rağmen biriyle karşılaştığında onun selam vermesini beklerdi. Baldur tırabzana tutuna tutuna son basamakları da çıktı. Müthiş sarhoşa benziyordu. Parıldayan gözleri duvara yapışmış gibi duran Borkhausen'ı yine de fark etti. Yanına sokuldu ve yüksek sesle konuştu: "Senin bu evde ne işin var? Yine jurnalcilik mi yapıyorsun? Defol git bodrum katındaki evine, orospu karının yanına!! Haydi, çabuk! Yoksa duymadın mı?"

Kenarları çivili ayakkabısıyla Borkhausen'e vurmak için ayağını kaldırdı. Fakat ayakta zor durduğu için yine yere bastı. Bork-

hausen onunla böyle konuşulmasına alışık değildi. Karşısındaki üst perdeden konuştu mu korkusundan hemen ezilir büzülürdü. Alttan aldı, fısıldar gibi yanıt verdi: "Çok özür dilerim, Bay Persicke! Şu moruk Yahudi'ye küçük bir şaka yapmak istemiştim de..."

Baldur çok önemli bir şey düşünürmüş gibi alnını kırıştırdı. Biraz sonra da, "Yılan herif, senin amacın moruk Yahudi'ye şaka yapmak filan değil, bu evden bir şeyler yürütmek! Haydi, çek git bakayım!" dedi.

Baldur'un sözleri kaba da olsa, onun kulağına yumuşak gibi geldi. Karşısındaki sanki bir espri yapmış gibi gülümseyerek konuştu: "Bay Persicke, benim niyetim bir şey çalmak filan değil..."

Baldur Persicke onun gülümsemesine karşılık vermedi. Kendini Borkhausen gibilerle aynı seviyede görmüyordu. Sadece peşinden gitti, tırabzana tutunarak dikkatle merdivenleri indi. O anda ikisinin de kafası düşüncelerle doluydu, Quangel'lerin kapısının hafif aralık olduğunu fark etmediler. Yollarına devam ettiler. Aynı anda Anna Quangel kapıyı açtı ve eğilip aşağı inen adamların peşinden baktı.

Aşağı kapının önünde Borkhausen sağ kolunu kaldırıp, "Heil Hitler, Bay Persicke!" dedi. "Size çok teşekkür ederim!"

Niçin teşekkür ettiğini kendisi de bilmiyordu. Belki Hitler Gençliği üyesi Baldur az önce tekme atmadığı, onu merdivenlerden aşağı yuvarlamadığı için... Yapmış olsaydı yine de teşekkür ederdi, öylesine köpeğin biriydi Borkhausen!

Baldur Persicke ona yanıt vermedi. Sadece parıldayan gözleriyle suratına baktı. Borkhausen başını önüne eğdi ve sustu. Baldur sordu: "Moruk Rosenthal'a sadece şaka yapacaktın demek?"

"Evet," diye mırıldandı Borkhausen başı önünde.

"Aklında ne gibi bir şaka vardı?"

Borkhausen başını şöyle bir kaldırdı, karşısındakinin yüzüne bakıp, "Ah, onu hafifçe okşayacaktım..." dedi.

"Öyle mi?" dedi Baldur, "Sadece okşayacaktın yani..."

Sonra ikisi de hiç konuşmadan öylece durdular. Borkhausen bir an düşündü, acaba şimdi çekip gitse miydi? Fakat karşısındaki ona henüz gidebilirsin dememişti... Başı önünde, suskun, öylece beklemeye devam etti.

"Gir bakayım içeri!" diye Persicke birden emretti. Zor konuşuyordu. Elini kaldırıp açık kapıyı işaret eti. "Sana söyleyecek bir şeylerim olabilir..."

Borkhausen bu emre uydu ve sesini çıkarmadan Persicke'lerin açık kapısından içeri girdi. Baldur hafif sallanarak, fakat dimdik durmaya çaba göstererek peşinden yürüdü. Kapı arkalarından gürültüyle kapandı.

Tırabzana tutunup aşağıda konuşulanları dinlenmiş olan Anna Quangel de ayakuçlarına basarak sessizce içeri girdi ve dikkatle kapıyı kapattı. İki adamın konuştuklarına önce Bayan Rosenthal'ın kapısı önünde, sonra da aşağıda, niçin kulak kabartmış olduğunu kendi de bilmiyordu. O güne kadar hep kocası gibi yaşayıp durmuştu. Apartmandakiler ne yaparsa yapsın hiç ilgilenmemişti. Yüzü hâlâ soluktu. Gözlerini de kırpıştırıp duruyordu. Kocası gittikten sonra ağlayıp durmuştu. Artık gözlerinden akacak yaş kalmamıştı. Kafasında sayısız düşünce uçuşup duruyordu. Oğlumu katletmiş olanlar cezasız kalmayacak. Ben başka türlü davranmasını da bilirim... Ne demek istemişti, ben başka türlü davranmasını da bilirim, demekle. Bir an düşündü. Belki de az önce aşağıda olup biteni gözetlemesi, konuşulanlara kulak kabartması bu değişikliğin bir başlangıcıydı. Eskiden olsa birçok şeyin nasıl yapılacağına Otto karar verirdi, diye aklından geçirdi. Fakat bundan sonra o, aklına geleni, istediğini yapacaktı. Hemen mutfağa gitti, yemeği hazırlamaya başladı.

Anna ocaktaki tencereleri karıştırırken alt katta Borkhausen, Persicke ailesinin dairesinden çıkıyordu. Merdiveni inip dış kapıya doğru yürürken vücudunu şöyle bir dikleştirdi, az önceki gibi iki büklüm durmasına artık gerek yoktu. Kendinden emin adımlarla avluyu geçti. Midesi iki kadeh sert içkinin ardından sıcaktı.

Cebindeki iki adet on marktan birini de Otti'ye verdi mi karısının keyfinin yerine geleceğini biliyordu. Fakat bodrum katındaki daireye girince Otti'yi pek keyifsiz bulmadı. Masanın üzerine beyaz bir örtü yayılmıştı. Otti de, Borkhausen'in tanımadığı bir adamla kanepede oturmaktaydı. İyi giyimli yabancı Otti'nin omzuna koymuş olduğu kolunu çabucak çekti. Bunu yapmasına pek gerek yoktu, ne de olsa Borkhausen bu gibi durumlara pek önem vermezdi. Bir an düşündü: Şu yaşlı leş karıya da bak, böyle herifleri eve getirmesini beceriyor! Kanepede oturan ya bir banka memuru ya da bir öğretmen filandı... Mutfaktan, bağıran ve zırlayan çocukların sesi geliyordu. Borkhausen masada duran ekmeklerden birkaç dilim alıp mutfağa götürdü. Sonra geri döndü ve masanın başına geçti. Tabaklarda dilim dilim salamlar ve ekmekler vardı. Bir şişe de içki açılmıştı. Borkhausen kanepede oturanı memnun memnun yukarıdan aşağı iyice bir süzdü. Adam ise onun kadar rahat değildi. Borkhausen karnını doyurur doyurmaz çıkıp gitti. Adamı daha çok rahatsız etmek istemiyordu! Durumdan memnundu, çünkü cebindeki yirmi mark şimdi ona kalmıştı.

Hızlı adımlarla Roller Caddesi'ne doğru ilerledi. Orada müşterilerinin hiç çekinmeden çene caldığı, dedikodu yaptığı bir bar olduğu kulağına gelmişti. Belki işe yarar bir şeyler duyabilirdi. Şu sıralar Berlin'de her yerde balık avlamak mümkündü. Gündüz olmazsa, niçin gece olmasındı! Sonra gülümsedi, şu Persicke'ler, en başta da genç Baldur Persicke, tam bir haydut çetesiydi! Fakat onu budalanın teki sanmamalılardı... Eline yirmi mark tutuşturmakla ve iki kadeh de sert içki ikram etmekle onu ele geçirdiklerine de hiç inanmamalılardı! Bundan sonra çok dikkatli olmak, akıllı davranmak zorundaydı. Bir an düşündü, adının Enno olduğunu bildiği adamı bulmalıydı. Kafasından geçenler için bu Enno belki en uygun kişiydi. O, at yarışlarına para yatıranların gittiği üç dört lokale arada sırada uğruyordu. Bu Enno'nun gerçek adının ne olduğunu Borkhausen bilmiyordu. Herkesin ona

Enno diye seslendiğini o lokallerde duymuştu. Onu bu akşam mutlaka bulacaktı. Evet, Enno kafasından geçenler için en uygun kişiydi...

4
Trudel Baumann'ın Açıkladığı Sır

Otto Quangel'in fabrikaya girmesi pek zor olmamıştı, Trudel Baumann'ı yanına çağırtması ise hiç kolay değildi. Bu fabrikada da, tıpkı Quangel'in fabrikasında olduğu gibi götürü çalışıyorlardı, işçiler belli bir saatte öngörülen üretime ulaşmak zorundaydılar. Bu nedenle de her dakikanın önemi vardı.

Fakat Quangel sonunda yine de amacına ulaştı, Trudel'in ustabaşısı anlayışlı biriydi. Birkaç gün önce oğlunu yitirmiş bir meslektaşının böyle bir isteği reddedilemezdi. Quangel'in, Trudel'le konuşabilmek için adama bunu açıklaması gerekmişti. Ancak şimdi, eşi istememesine karşın kızcağıza da gerçeği söylemek zorundaydı. Yoksa Trudel her şeyi az sonra ustabaşından öğrenebilirdi. İnşallah olup biteni duyar duymaz da bağırıp çağırmaya başlamaz, bayılıp olduğu yere yıkılmazdı. O sabah mektup geldiğinde Anna'nın yürekli kalmasına şaşırmamış değildi. Şimdi, evet şimdi Trudel nasıl davranacaktı?

İşte geliyordu. O güne kadar başka kadınları pek önemsememiş olan Quangel'in dikkatini Trudel'in bukleli kara saçları, bir fabrika işçisinde pek görülmeyen canlı, yuvarlak yüzü, kabarık göğsü ve dudaklarındaki gülümseme çekti. Giymiş olduğu üzeri lekeli, bol, mavi işçi tulumuna karşın yine de çekici bir görünümü vardı. Trudel'in en çok yürüyüşündeki ve hareketlerindeki canlılıktan hoşlanıyordu. Her adımı severek atıyormuş gibiydi. Bu kız yaşam sevinci doluydu.

Quangel bir an düşündü. Otto gibi anasının şımarttığı, hareketleri yavaş bir oğlan nasıl olmuştu da, böylesine canlı bir

kızı buluvermişti? Fakat düşünceleri hemen başka şeylere kaydı. "Ben onu yakından tanıyabilmiş miydim? Belki de benim düşündüğümden bambaşka bir insandı Otto?" Oğlu radyolardan çok iyi anlardı, çalıştığı yerde de ustaları onu çok beğenirdi.

"Merhaba, Trudel!" dedi ve elini uzattı. Karşısındakinin yumuşak, sıcak eli elini kavradı.

"Merhaba baba," dedi genç kız da. "Hayrola, evde bir şey mi oldu? Anneciğim yine mi özledi beni, Otto'dan mektup mu geldi? En kısa zamanda size uğramaya çalışacağım..."

"Bu akşam uğramalısın, Trudel!" diye konuştu Quangel. "Durum şu..."

Fakat başlamış olduğu cümleyi bitiremedi. Trudel aynı anda elini mavi işçi tulumunun cebine soktu ve küçük bir defter çıkarıp sayfalarını karıştırdı. Bir yandan da onun söylediklerini dinliyordu. Fakat Quangel, hemen söylemek doğru olmaz, diye düşündü ve genç kızın küçük defterde aradığını bulmasını sabırla bekledi.

Upuzun, rüzgârlı, beyaz badanalı duvarları afişlerle kaplanmış bir koridorda duruyorlardı. Quangel sesini çıkarmadan dururken dikkatini Trudel'in hemen arkasındaki kocaman afiş çekiverdi. Kara harflerle yazılmış olanları okudu: "Alman Milleti Adına" sözlerinin altında üç isim ve "Vatana ihanetten idama mahkûm edildiler. Karar bu sabah Plötzensee Hapishanesi'nde infaz edildi."

Quangel hemen Trudel'i omuzlarından tuttuğu gibi kenara çekti. O afişin altında durmasını istemiyordu. "Ne oldu?" diye şaşırmış gibi sordu kız. Sonra başını Quangel'in baktığı yere çevirdi. Dudakları arasından tuhaf bir ses çıktı. Ne demek istemişti? Afişte yazanları protesto mu etmişti, Quangel'in onu kenara çekmesine öfkelenmiş miydi, yazanları önemsiz mi bulmuştu? Ancak az önce durmuş olduğu yere dönmedi, elindeki küçük defteri yine cebine soktu ve "Baba, bu akşam uğramam mümkün değil!" dedi. "Fakat yarın akşam saat sekiz gibi sizdeyim."

"Hayır Trudel, bu akşam uğramalısın!" diye Quangel karşı çıktı. "Otto'yla ilgili bir haber geldi de..." Bakışları keskinleşmişti. Aynı anda Trudel'in gözlerindeki gülümseme de kayboldu. "Otto'yu kaybettik, Trudel!"

"Ah!" Trudel'in bütün duyguları boşalmış, dışarı taşmış gibiydi. Karşısındaki adama buğulu gözlerle baktı. Dudakları da titremeye başlamıştı. Sonra arkasını döndü, başını duvara dayadı. Ağlamaya başladı. Sessiz sessiz hıçkırıyordu. Quangel genç kızın omuzlarının titrediğini fark etti.

Yürekli bir kız! Otto'ya çok bağlıydı. Oğlu da yürekli bir insandı. Hitler Gençliği'nin o lanet olası üyelerinden uzak durmuş, annebabasına karşı cephe alması için gösterdikleri çabaları umursamamıştı. Her zaman askercilik oyunlarına ve savaşa karşı çıkmıştı. Savaşlara lanet olsundu!

Bir an durdu. Az önce kafasından geçenleri şöyle bir düşündü. Yoksa o da mı değişiyordu? Düşündükleri, Anna'nın söylemiş olduğu "Sen ve Führer'in!" sözlerine yakın şeylerdi.

Aynı anda Trudel'in, az önce onu çekip uzaklaştırmış olduğu afişe başını dayamış olduğunu fark etti. Tam da başının üzerinde kara harflerle "Alman Milleti Adına" sözleri yükseliyordu. Genç kız başıyla, o sabah idam edilmiş üç kişinin adlarını örtmekteydi...

Ve aynı anda gözlerinin önüne inanılmaz bir şey canlandı. Günün birinde üzerinde onun, Anna'nın ve Trudel'in adlarının yazılı olduğu afişler duvarlara yapıştırılmıştı... Ürpererek başını iki yana salladı. O kendi halinde, politikayla uğraşmak istemeyen küçük el sanatkârının biriydi. Anna'nın ise aklında ev işinden başka bir şey yoktu. Şu güzel kız Trudel'e gelince, o mutlaka yakında kendine başka bir erkek arkadaş bulurdu...

Fakat gözünün önünde canlanmış olan şey bir türlü kaybolmak bilmiyordu. Duvardaki afişte bizim adlarımız, diye düşündü. Kafası karmakarışıktı. Bu, günün birinde niçin olmasındı? İpte sallanmak bombayla parçalanmaktan ya da karnından kur-

şunlanmaktan daha berbat bir şey miydi? Bunlar pek önemli değildi. Önemli olan tek şey –evet bunu bulmalıydı– Hitler'in ne yapmak istediği idi. Önce iyi başlamıştı, sonra ise her şey aniden kötüleşmişti. Gözlerinin önünde aniden başka şeyler de canlanıyordu: Baskı, şiddet, nefret ve ıstırap... Şu korkak ajan Borkhausen, binlerce insana haksızlık ediyorlar, dememiş miydi? Tek bir insana bile haksızlık yapılması, ona ıstırap çektirilmesi kabul edilebilir bir şey değildi. O bunu değiştirebilirdi, fakat korkağın teki olduğu ve rahatını bozmak istemediği için yapmıyordu. Hem sonra... Daha ilerisini düşünmek istemedi. Korktu, böyle şeyleri düşünmenin ileride nelere yol açacağından bir an için çok korktu. Kafasından az önce geçenler bütün yaşamını altüst edecek, her şeyi değiştirecekti.

Başının üzerinde "Alman Milleti Adına" sözü yükselen genç kıza baktı. Bu afişe dayanıp ağlamasını istemiyordu. Dayanamadı, yanına sokulup omuzlarından tuttu, vücudunu duvardan uzaklaştırdı ve usul bir sesle, "Gel Trudel, durma şu afişin yanında..." dedi.

Kız bir süre afişte yazanlara baktı. Gözyaşları kurumuştu, vücudu da titremiyordu. Bakışlarına yine bir canlılık geldi. Fakat az önce koridora girdiğinde yüzünü kaplayan o gülümseme şimdi yoktu. Gözlerinde koyu kıvılcımlar oluşmuştu. Bir elini duvardaki afişe dayadı, parmakları "idama mahkûm edildiler" kelimelerine dokunuyordu. Bu üç harfi sanki okşuyordu. "Baba, böyle bir afişin önünde Otto için gözyaşları dökmüş olduğumu hiç unutmayacağım," diye mırıldandı. "Belki –bunun gerçekleşmesini arzulamıyorum ama–, belki günün birinde benim de adım böyle bir afişte yazacak..."

Bakışlarını Quangel'e dikmişti. Quangel, bu kız ne söylediğini bilmiyor galiba, diye düşündü bir an için. "Kızım!" diye sesini yükseltti. "Kendine gel! Senin böyle bir afişte ne işin var? Sen daha gençsin, bütün bir yaşam seni bekliyor. Yine güleceksin, mutlu olacaksın, dünyaya çocuk getireceksin..."

Trudel inatla başını salladı. "Vurulup öldürülmeyeceğinden emin olmadığım süre ben bu dünyaya çocuk getirmeyeceğim. Generaller, git cepheye ve geber, dedikçe ben çocuk yapmayacağım." Quangel'in elini sıkı sıkıya tutmuştu. "Baba, onlar senin Otto'nu vurup öldürdükten sonra eskisi gibi yaşamaya nasıl devam edebilirsin?"

Sert bakışlarını yüzüne dikmişti. Quangel kendini korumaya, karşı çıkmaya çalıştı. "Fransızlar..." diye mırıldandı.

"Fransızlar mı?" Genç kız iyice öfkelenmişti. "Böyle bahaneler arama lütfen! Kim saldırdı Fransa'ya baba? Haydi, söylesene, kimdi saldıran?"

"Peki, biz ne yapabiliriz ki?" diye karşısındaki kızın öfkeli sorusuna yanıt vermek istedi. "Bizler birkaç kişiyiz, onun ise milyonlarca destekçisi var. Hele Fransa'yı ele geçirdikten sonra destekçileri daha da artacak. Hiçbir şey yapamayız biz!"

"Biz çok şey yapabiliriz!" diye tıslar gibi konuştu Trudel. "Bizler iş makinelerini bozabiliriz, bizler kötü ve yavaş çalışabiliriz, astıkları afişleri yırtıp atar, yerlerine insanlara nasıl aldatıldıklarını açıklayan başka afişler asabiliriz." Sesini iyice kısmıştı. "En önemlisi de, bizlerin onlardan başka olması, onlar gibi düşünmemesi ve hiçbir zaman onların tuzağına düşmemesi. Onlar bütün dünyaya el koysalar da bizler hiçbir zaman Nazi olmayacağız!"

"Peki, böyle yapmakla ne elde edeceğiz Trudel?" diye sordu Quangel usulca. "Bence hiçbir şey."

"Baba," dedi genç kız. "İlk başta ben de pek anlamamıştım. Şimdi de her şeyi anladığımı iddia edemem. Fakat biliyor musun, bizler fabrikada gizli bir komünist direniş grubu oluşturduk. Çok küçük. Üç erkek ve ben. İçlerinden biri bana kimi şeyler açıklamaya çalıştı. Dedi ki, biz ayrık otu dolu bir tarlada birkaç sağlıklı tohumuz... Bu tohumlar olmazsa ve yavaş yavaş yayılmazsa bütün tarlayı zamanla ayrık otları kaplar..." Sonra çok şaşırmış gibi sustu.

"Ne oldu, Trudel?" diye sordu Quangel. "Şu sağlıklı tohumlar örneğin hiç de fena bir düşünce değil. Üzerinde bir düşüne-

yim. Gelecek günlerde düşünmem gereken o kadar çok şey var ki."

Genç kız biraz çekingence konuştu: "Bizim direniş grubuna hücre demek daha yerinde olur..." Sonra utanır gibi başını önüne eğdi. "Sana bundan söz etmemem gerekirdi, hiç kimseye anlatmayacağım için ötekilere yemin etmiştim de..."

"Bu konuda kafanı yorma Trudel," dedi Quangel. Sesi, kızı teselli etmek ister gibi yumuşak çıkmıştı. "Böyle şeyler Quangel'in bir kulağından girer, öteki kulağından çıkar. Bana az önce söylemiş olduğunu unuttum bile." Öfkeli bakışlarla duvardaki afişte yazanları tekrar okudu. "Tüm Gestapo gelse de, ben hiçbir şey bilmiyorum. Hem... Tabii seni rahatlatacak ise şu andan sonra bizleri tanımayabilirsin. İstersen bu akşam Anna'ya da uğramayabilirsin. Ben ona durumu elimden geldiğince anlatmaya çalışırım."

"Hayır," diye karşı çıktı genç kız. "Hayır. Anneye bu akşam uğrayacağım. Fakat daha önce ötekilere ağzımı sıkı tutmamış olduğumu söylemem gerek. Belki içlerinden biri senin yanına gelir ve nasıl biri olduğunu öğrenmeye çalışır."

"Kim gelirse gelsin!" dedi Otto Quangel biraz öfkeli. "Ben hiçbir şey bilmiyorum. Politikayla hiçbir zaman ilgilenmedim, ömrüm boyunca! Haydi hoşça kal, Trudel. Seni bu akşam göreceğimi sanmıyorum. Saat on ikiden önce işten dönemem."

Genç kız elini sıkıp uzun koridor boyunca yürüdü ve bir kapıdan içeri girip gözden kayboldu. "İyi bir kızcağız!" diye düşündü Quangel. "Yürekli de!"

Sonra duvarlarında afişler asılı koridorda tek başına bir süre durdu. Çıkış kapısına doğru yürümeden önce, Trudel'in altında gözyaşları dökmüş olduğu afişe bir daha baktı. Şimdi öfkeli gözlerinde kararlılık vardı. Fakat aynı anda yaptığından utandı. Bu komikti, aşırı bir davranıştı. Hızla yürüdü. Bir an önce eve gitmeliydi. En iyisi tramvaya binmekti. Başka zaman olsa yürürdü. Ne de olsa Quangel cimri denecek kadar eli sıkı biriydi.

5
Enno Kluge Eve Dönüyor

O gün saat ikiye doğru postacı kadın Eva Kluge mektup dağıtımını bitirdi. Saat dörde kadar da topladığı gazete ve havale paralarının hesabıyla uğraştı. Yorgundu. Kafası da karışıktı. Birkaç kez hesap hatası yaptı, rakamları yeni baştan toplayıp çarptı. Ayakları sızlıyor, başı ağrıyordu. Sonra evin yolunu tuttu. O akşam yatağa girene kadar daha neler yapacağını şöyle bir aklından geçirdi. Elindeki kuponlarla bazı yiyecekler temin etti, kasapta sıranın kendine gelmesini sabırla bekledi. Ağaçlıklı Friedrichs Caddesi'ndeki evin merdivenlerini ağır ağır çıkarken saat altıya geliyordu.

Oturduğu dairenin kapısında, üzerinde açık renk bir pardösü, başında bir kasket, ufak tefek birisi duruyordu. Yüzü soluk, bakışları bomboştu. İnsanın gördüğü anda yüzünü tekrar unutacağı bir adamdı.

"Enno, sen misin?" diye sesini yükseltti. Kadın çok şaşırmıştı. Aynı anda elindeki anahtarı sımsıkı tuttu. "Ne işin var burada? Ne istiyorsun benden? Ne param var ne de yiyecek bir şeyim! Bu eve de adımını atamazsın!"

Ufak tefek adam huzursuzlaşmış gibiydi. "Niçin hemen böyle heyecanlanıyorsun, Eva?" diye sordu usulca. "Niçin öfkeleniyorsun? Ben sana bir merhaba demek istiyorum. Sadece bir merhaba!"

"Merhaba, Enno!" diye tıslar gibi konuştu kadın. Ne de olsa kocasını yıllardır tanıyordu. Nasıl biri olduğunu çok iyi biliyordu. Sonra bir an gülümsemeye çalıştı. Fakat aynı anda yüzüne bir öfke yayıldı. "İşte, şimdi birbirimize merhaba dedik. Artık gidebilirsin." Bir an ikisi de konuşmadı. "Fakat gördüğüm kadarıyla gitmeye pek niyetin yok. Peki, nedir benden istediğin?"

"Gördün mü Eva," diye kocası mırıldandı. "Sen anlayışlı bir kadınsın. Seninle insan birkaç kelime konuşabilir..." Sonra anlattı. Son altı ayı hastanede geçirdiği için sigorta artık bir kuruş

ödemiyordu. Eski fabrikasına gidip çalışmaya başlaması gerekiyordu, yoksa hemen cepheye yollarlardı. Fakat kalacak bir yeri yoktu. "Daha doğrusu tekrar çalışabilmem için bir ikametgâh göstermem gerekiyor," diye bitirdi sözlerini. "Bu nedenle düşünmüştüm ki..."

Kadın öfkeyle başını iki yana salladı. Ayakta duracak hali yoktu, bir an önce içeri girmeyi arzuluyordu. Evde yapacak daha bir sürü iş de onu bekliyordu. Enno'yu içeri sokmayacaktı. Gece yarısına kadar burada kapının önünde dursa bile o eve giremeyecekti!

Ufak tefek adam çabuk çabuk konuştu: "Fakat hemen hayır deme, Eva'cığım, anlatacaklarım daha bitmedi. Yemin ediyorum sana, senden hiçbir şey istemiyorum, ne para ne de yemek. Sadece bırak geceleri kanepeye büzülüp uyuyayım. Çarşafa bile gerek yok. Ben sana hiç yük olmayacağım." Kadın yine başını hayır der gibi iki yana salladı. Niçin artık susmuyordu? Söylediklerinin tek kelimesine bile inanmadığını çok iyi biliyordu. Bugüne kadar vermiş olduğu sözlerden hiçbirini tutmamıştı...

Eva Kluge, "Niçin o kadın dostlarından birine gidip aynı şeyleri anlatmıyorsun?" diye sordu. "Ne de olsa şimdiye kadar hep benden daha iyilerdi." Adam başını iki yana salladı: "O karılarla artık hiçbir ilişkim yok, Eva'cığım. Ben onlara kafa bile yormuyorum. Tümünün canı cehenneme! Geçenlerde düşündüm de, sen hepsinden iyisin Eva'cığım! Ne güzel yıllar geçirdik birlikte, hele çocuklar daha küçükken..."

Eva Kluge bir an için evliliğinin ilk yıllarını gözünün önüne getirdi. Yüzü aydınlanır gibi oldu. Kocasının fabrikada çok başarılı bir tesviyeci olarak çalıştığı o yıllarda mutlu bir aile yaşamları vardı. Enno eve her hafta altmış mark getiriyordu, çalışmaktan hiç kaçınmayan biriydi. Adam, Eva'nın kafasından geçenleri hemen kavramış gibiydi.

"Eva'cığım sen beni az da olsa hâlâ seviyorsun. İzin ver de kanepeye uzanıp uyuyayım. Sana söz veriyorum, hemen yarın fabrikaya gidip yine çalışmaya başlayacağımı. Benim için önem-

li olan para değil. Biraz çalıştıktan sonra sigorta tekrar maaşımı ödeyecek. Yeter ki beni askere yollamasınlar. On gün çalışınca yine doktor raporu alacağım!" Bir an sustu. Karşısındaki kadının bir şey söylemesini bekledi. Bu kez başını sallamamıştı, fakat bakışlarından, kafasından o an ne geçtiği de pek anlaşılmıyordu. Adam devam etti: "Bu kez mide kanamasından rapor almayacağım. İnsana hastanede tek lokma yemek vermiyorlar. Şimdi ise safra kesem ağrıyor deyip rapor isteyeceğim. Aksini hiçbir şekilde kanıtlayamazlar. Belki bir röntgen çekerler, o kadar. Safra kesemde mutlaka taş bulmaları gerekmiyor. Her şeyi araştırıp soruşturdum. Göreceksin, başaracağım. Fakat ilk önce on gün çalışmam gerekiyor."

Eva Kluge tek kelime olsun söylemedi. Adam sözlerini sürdürdü. Biliyordu, aralıksız konuşmakla bazı insanları yumuşatmak mümkündü. Yeter ki hiç susmadan konuşmasını becerebil, diye düşündü. "Frankfurt Bulvarı'nda bir doktor varmış, her isteyene hasta raporu veriyormuş. Kimseyle arasını bozmak istemiyormuş. Başaracağım, on gün sonra da yine hastaneye sevkimi çıkartacağım. O zaman sen de benden yine kurtulmuş olacaksın, Eva'cığım!"

Kadın adamın çenesinden yorulmuştu. "Gece yarısına kadar burada durup konuşsan da ben seni bu eve sokmayacağım, Enno," dedi Eva Kluge. "İstediğini söyle, istediğini yap, ben eski hatalarımı tekrarlamayacağım. Hayatımı yine berbat etmene izin vermeyeceğim. Tembelliğin, at yarışlarına yatırdığın paralar, orospu karıların, hepsi de senin olsun... Ben sayısız kez hata yaptım. Fakat artık akıllandım, her şeyin bir sonu var! Çok yorgunum, sabahın altısından beri ayaktayım. Şimdi şu basamağa oturacağım. İstersen sen de oturabilirsin. Konuşmak istiyorsan konuş, istemiyorsan kapa çeneni! Hiçbir şey umurumda değil! Fakat kapımdan içeri girmeyeceksin sen."

Eva Kluge merdivene oturdu. Adam söylediklerinden etkilenmiş, daha fazla ısrar etmenin anlamsız olduğunu anlamış gibiydi.

Başındaki kasketi şöyle bir geriye itti ve "Peki, Eva'cığım," dedi. "Gördüğüm kadarıyla zor durumda olan kocana küçük de olsa bir iyilik yapmaya hazır değilsin. Ondan beş çocuğun oldu. Üçü kilise mezarlığında yatıyor, diğer ikisi de Führer ve millet uğruna cephede çarpışıyor..." Bir an sustu. Şimdi bu kapının önünde konuşmanın pek anlamı kalmadığını kavramasına karşın kelimeler ağzından çabuk çabuk çıkmıştı. "Peki, öyle ise çekip gidiyorum. Sana öfkeli filan da değilim."

"Senin gözünde hiçbir şeyin önemi yok," diye konuştu Eva. "Senin için önemli olan tek bir şey var. O da at yarışları ve oynadığın bahisler. Bu dünyada başka hiçbir şey seni ilgilendirmiyor, sen hiçbir şeyi, hiç kimseyi sevemiyorsun, kendini bile Enno!" Sustu. Bu adama böyle şeylerden söz etmesinin hiç anlamı yoktu. Sonra başını çevirip ona baktı. "Hani gidecektin, Enno?"

"Gidiyorum, gidiyorum, sevgili Eva'cığım! Sana iyi günler dilerim. Sana öfkelenmedim, Eva'cığım. Heil Hitler, Eva'cığım!"

Bu vedalaşma bir göz boyama da olabilirdi, Enno'ya güvenmiyordu. Gidermiş gibi yapıp onunla daha uzun uzun başka tartışmalara da girebilirdi. Fakat adam sesini çıkarmadı. Bir an öyle durdu. Eva şaşırmıştı. Sonra ağır ağır merdivenleri indi. Eva'nın şaşkınlığı daha da arttı.

Oturduğu yerden bir süre kalkmadı. Enno'dan kurtulmuş olduğuna bir türlü inanmak istemiyordu. Sonra aşağı bakıp kulak kabarttı. En alt kattan adımlarını duydu. Bir yere filan gizlenmemişti, gerçekten evden çıkıyordu. Kapının sesi kulağına geldi. Titreyen eliyle dairesinin kapısını açmaya uğraştı. O kadar sinirliydi ki, kilidin deliğini hemen bulamadı. İçeri girer girmez kapının zincirini taktı ve mutfağa gidip kendini iskemleye bıraktı. Az önceki savaş onu bitirmişti. Çok halsizdi, her yeri sızlıyordu. Biri gelip de parmağının ucuyla şöyle bir dokunsa yere yuvarlanırdı.

Az sonra gücü yavaş yavaş tekrar yerine geldi. Canlandı. Enno'nun inatçılığını yenmesini becermişti. Bu ev onundu ve onun kalacaktı. Enno içeri adım atamayacak, bütün gün tembel

tembel oturup atlardan söz edemeyecek, Eva'nın eve getirdiği parayla bahis oynamaya gidemeyecek, dolapta bulduğu en son dilim ekmeği çalamayacaktı.

Oturduğu yerden hızla ayağa fırladı. Yaşama geri dönmüştü. Ona kalmış olan tek şey yaşamıydı. Bütün gününü sokak sokak mektup dağıtarak geçirdikten sonra döndüğü bu evde tek başına kalmak istiyordu. Postadaki görevi her geçen gün zorlaşıyordu. Uzun yıllardır kimi kadın hastalıklarıyla da boğuşmuştu. İşte bu nedenle çocuklarından üçü kilise mezarlığında yatıyordu ya: Hepsi de prematüre doğmuştu. Kimi günlerde bacaklarının ağrıdığını da hissediyordu. Aslında böyle bir meslekte çalışacak biri değildi, ev kadınlığı ona en uygun olanıydı. Fakat kocası günün birinde çalışmaya son verince onun kendine bir iş bulması, eve ekmek parası getirmesi gerekmişti, o günlerde oğlanlar henüz küçüktü, o büyütmüştü, birkaç odalı bu evin kirasını da hep o karşılamıştı. O yıllarda kucaktan kucağa dolaşan kocasının karnını da Eva Kluge doyurmuştu...

Başka kadınlarla günlerini geçiren Enno'dan çoktan boşanmış olması gerekirdi. Fakat boşansa bile değişen hiçbir şey olmazdı, ondan yine de kurtulamazdı. Enno ona kene gibi yapışmayı sürdürürdü, çünkü bu adamın zerre kadar onuru yoktu!

Kocasını kapının önüne koyması yıllar almıştı. İki oğlan savaşa gittikten sonra başarabilmişti bunu. Onlar evde olduğu sürece kocasının günün birinde uslanacağı ümidiyle yaşamıştı. Evde olup bitenleri, kocasının nerelerde gezindiğini başkalarının bilmesini hiç istememişti. Kocan nerede, diye soran oldu mu da, fabrika onu montaja yolladı, deyivermişti hep. Hatta Enno'yla arasının iyi olmamasına karşın hâlâ kayınbabası ile kaynanasına arada sırada uğruyor, onlara yemek götürüyor, birkaç kuruş da para bırakıyordu. Çünkü bu yaşlı insanların eline geçen azıcık emekli maaşından oğullarının kimi zaman bir şeyler yürüttüğünü biliyordu...

Bütün bunlara karşın kocasıyla arasındaki her şey bitmişti. İstediği kadar değişsin, tekrar çalışmaya gitsin, evliliklerinin ilk yıl-

larındaki gibi olsun, onu yine de bu kapıdan içeri sokmayacaktı. Enno'dan nefret etmiyordu. Çünkü onun gibi bir hiçten nefret edilemezdi. Örümceklerden ve yılanlardan ne kadar tiksiniyorsa, ondan da öyle tiksiniyordu. Şimdi onu rahat bıraksın, bir daha suratını görmesin, bu Eva Kluge'nin mutlu olmasına yetiyordu.

Kafasında böyle düşüncelerle ocağı yakmış, tencereyi ateşe koymuştu. Mutfağı şöyle bir topladıktan sonra, içeri yatak odasına geçti. Sabah evden çıkmadan önce yatağını yapmıştı. Mutfaktan yemeğin kokusu burnuna geldi. Isınıyor olmalı, diye düşündü. Sonra dikiş sepetini açtı, iğne ile iplik çıkardı. Bütün gün oradan oraya gittiği için çorap dayanmıyordu. Ya deliniyor ya da kısa sürede parçalanıyorlardı. Akşamları yemeğe oturmadan önce sızlayan ayaklarına sıcak keçe terliklerini geçiriyor ve hasır koltuğa kurulup çorap tamir ediyordu. Bu işi seviyordu, çünkü bu yarım saat içinde dinlendiğini, çok rahatladığını hissediyordu.

Yemekten sonra en çok sevdiği ve şu sıralar Polonya cephesinde olan büyük oğlu Karlemann'a birkaç satır yazmalıydı. Birkaç yıl önce SS'lere katılmaya karar vermiş olmasını bugüne kadar kabul edebilmiş değildi. Hele onların özellikle Yahudi'lere davranışları kulağına gelmeye başladıktan sonra oğlunun niçin böyle bir karar vermiş olduğunu bir türlü anlayamıyordu. Yine de aylarca karnında taşıdığı sevgili Karlemann'ın ötekiler gibi Yahudi kızlarına tecavüz edeceğini, ardından da vuracağını gözünün önüne bile getiremiyordu. Onun oğlu böyle bir şey yapmazdı! Ailede kime benzemiş olabilirdi ki? Hele babası denen o sümsüğe hiç benzemiş olamazdı. Fakat yine de şimdi yazacağı mektupta dolaylı da olsa bu konuya değinmeli, kendine çok dikkat etmesini söylemeliydi. Tabii kullanacağı kelimeleri de çok iyi seçmeliydi. Yazacaklarını sadece Karlemann anlamalıydı. Mektupları okuyan sansürcü bir şey anlarsa oğlunun başı derde girebilirdi. En iyisi ona dolaylı bir şey yazmaktı. Çocukluğunda çantasından çaldığı iki markla akide şekeri almış olduğunu anımsadı; daha da beteri, on üç yaşındayken o fahişe Walli'yle beraberdi. Karlemann'ı o

karıdan kurtarmak için de ne kadar uğraşmıştı. Büyük oğlum kimi zaman dik kafalı olabiliyor, diye düşündü.

O günleri anımsarken gülümsemeden de edemedi. Çocuklarıyla olan yaşamı şimdi onun için yalnızca güzel anılardan ibaretti. O yıllarda güçlü bir kadındı, oğullarına, babaları akıllı uslu olan arkadaşlarınkinden daha iyi bir yaşam sağlamak için gece gündüz çalışıyordu. İkisi de cepheye yollandıktan sonra Eva Kluge sanki bütün gücünü yitirmişti.

Hayır, bu savaş hiç çıkmamalıydı. Führer gerçekten güçlü biri ise savaşa niçin engel olmamıştı? Danzig'de biraz toprak ve Polonya'dan açılan o koridor uğruna milyonlarca insanın yaşamını niçin tehlikeye atmıştı? Gerçekten büyük biri böyle şeyler yapmazdı!

Yapabilirdi de. Sağdan soldan duyduğuna göre o evlilik dışı dünyaya gelmiş biriydi. Herhalde çocukluğunda onunla ilgilenen bir anası olmamıştı... Şimdi yaşamları korku içinde geçen anaların neler çektiğini nereden bilecekti? Cepheden gelen mektuplardan sonra Eva Kluge'nin birkaç günü rahat geçiyordu. Fakat insan, mektubun yollanmasının ardından geçen günlerde kim bilir neler oldu diye düşündüğünde yine korkuya kapılıyordu.

Elindeki çorabı çoktan bırakmış, bakışları bomboş, kafasında sayısız düşünceyle öylece oturuyordu. Sonra oturduğu yerden hızla kalktı, tencereyi küçük ateşe aldı, patates tenceresinin altını açıp tekrar oturmak istedi. Fakat aynı anda kapının zili çaldı. Bakışları ürkekleşti, donmuş gibi olduğu yerde kaldı. Enno, diye düşündü. Enno!

Elindeki tencereyi ocağa koydu ve keçe terliklerini sürüyerek sessizce kapıya doğru yürüdü. Yüreği hızlı atmaya başladı. Gözetleme deliğinden baktı. Komşusu Gesch Hanım duruyordu dışarıda. Yine bir şey ödünç almaya gelmiş olacak, diye düşündü. Her zaman olduğu gibi geri vermeyi unuttuğu biraz yağ, belki de birkaç kaşık un... Fakat Eva Kluge yine de şüphelendi. Gözetleme deliğine iyice sokulup görebildiği kadar sağa sola, mer-

divenlere baktı, bir ses duyabilir miyim, diye kulak kabarttı. Her şey yolunda gibiydi. Sadece Gesch biraz huzursuzdu, sanki bir acelesi vardı. Başını eğip gözetleme deliğine iyice sokuldu.

Eva Kluge kararını verdi ve kapıyı açtı. Fakat sadece araladı, zinciri çıkarmadı. "Ne var Gesch Hanım?" diye sordu.

Komşusu kapıya iyice sokuldu. Zayıfça, bütün gün çalışıp duran biriydi bu Gesch. O ölesiye çalışırken kızları güzel bir yaşam sürdüyorlardı. Tüm tanışlarının kirli çamaşırlarını, anneleri yıkasın diye eve taşıyorlardı. Karınları da bir türlü doymak bilmiyordu. Emmi ile Lilli ellerini sıcak sudan soğuk suya sokmuyordu. Akşam yemeği bitince kirli tabaklarını değil yıkamak, mutfağa bile götürmüyorlardı. Her şeyi annelerine bırakıyor, süslenip sokağa çıkıyorlardı.

"Bayan Kluge, sizden bir ricam olacaktı," dedi dışarıda duran kadın. "Sırtımda galiba bir sivilce çıkmış da... Göremiyorum, acaba sizden rica etsem, bakar mısınız? Öyle ufak bir şey için doktora gidemem, zaten gidecek zamanım da yok... Acaba bastırıp açar mısınız, tabii iğrenmezseniz. Kimi insan böyle şeyden çok iğrenir de..."

Komşusu böyle konuşup dururken Eva Kluge fazla düşünmeden zinciri çıkardı. Kadın hızla içeri girdi. Eva Kluge tam kapıyı kapatırken, uzanan bir ayak buna engel oldu. Aynı anda Enno içeri daldı. Yüzü her zamanki gibi anlamsız ve donuktu. Heyecanlı olduğu sadece titreşen kirpiklerinden belliydi.

Eva Kluge kolları iki yanına sarkmış, hiç kıpırdamadan öyle durdu. Dizleri titriyordu. O anda yere yığılabilirdi. Komşusu kadın da susmuş, onlara bakıyordu. Eva Kluge mutfağa doğru yürüdü. İçerde bir ölüm sessizliği vardı, sadece ocakta ağır ağır kaynayan tencerenin sesi duyuluyordu.

Sonra ilk konuşan komşusu Gesch oldu: "Size şimdi bu iyiliği yaptım, Kluge. Fakat şunu da bilin ki, bu ilk ve sondu. Verdiğiniz sözü tutmaz ve yine tembel tembel..." Komşu kadın bir an sustu, Eva Kluge'ye dönüp, "Eğer yanlış bir şey yaptımsa," dedi,

"bu herifi tekrar kapının önüne koymanız için size yardımcı olurum. İkimiz bunu kolayca başarırız..."

Eva Kluge elini şöyle bir salladı. "Ah, bırakın bunu, o kadar önemli değil, Gesch Hanım... Hiç önemli değil!"

Sonra hasır iskemleye doğru yürüdü ve düşer gibi kendini bıraktı. Orada duran çorabı eline aldı, ne olduğunu bilmezmiş gibi boş gözlerle ona baktı durdu.

Komşusu kadın suratını ekşitti ve kapıya doğru yürüdü. "Öyleyse ise iyi akşamlar, daha doğrusu Heil Hitler! Sizler nasıl isterseniz öyle olsun!"

Enno Kluge çabuk çabuk, "Heil Hitler!" dedi.

Eva Kluge yavaş yavaş kendine gelir gibi oldu. "İyi akşamlar, Gesch hanım." Sonra bir şey anımsamış gibi sordu: "Sırtınızdaki sivilce ne oldu?"

"Hayır, hayır, yok bir şey!" diye konuştu bu arada kapıya varmış olan komşu kadın. "Sırtımda bir şey yok, o sadece bir bahaneydi... Bundan sonra da başkalarının özel yaşamlarına filan karışmayacağım. Şimdi gördüm ki, insanlar bir teşekkür bile etmiyor..."

Sonra hızla dışarı çıktı ve sorunlu bu iki insandan kurtulmuş olduğuna şükretti. Yine de içi pek rahat değildi.

Komşu kadın gider gitmez ufak tefek adam hareketlendi. Dolabın kapısını açtı, askılardan birini aldı ve üzerindeki paltoyu çıkarıp astı. Başındaki kasketi de dolabın üzerine bıraktı. Giyimine hep önem verirdi. Kötü giyinmekten kaçınırdı. Yeni bir şey alacak parası da yoktu...

Sonra ellerini ovuşturdu. "Bakalım bu akşam ne var?" deyip ocağa sokuldu. Başını eğdi ve tencere kapağını araladı, derin bir nefes alıp, "Çok güzel!" diye mırıldandı. "Sığır etli patates yemeği... Mükemmel!" Sustu. Karısı arkasını dönmüş, hareketsizce oturmaya devam ediyordu. Adam tencerenin kapağını yine kapattı, sonra Eva'nın yanına gidip durdu. Konuşmaya başladı: "Böyle kaskatı oturma lütfen Eva. Sanki mermerden bir heykelsin! Yine ne oldu ki? Birkaç günlüğüne bir erkek var evinde. Sana

zorluk çıkaracağımı sanıyorsan yanılıyorsun. Şimdi söz veriyorum ve ben bir söz verdim mi yerine getiririm. Bana tenceredeki yemekten vermeni de istemiyorum senden. Sadece geriye bir şey kalırsa... Tabii onu da vermeyi canın isterse. Sana yalvarıp yakaracak değilim."

Karısı tek kelime söylemedi. Dikiş kutusunu dolaba kaldırdı, sonra tencereden büyük bir çorba tabağına birkaç kepçe yemek doldurdu ve masaya oturup ağır ağır yemeye başladı. Kocası ise masanın öteki ucuna oturdu ve cebinden çıkardığı spor gazetelerinin sayfalarını karıştırdı, kirli bir kâğıt parçasına bir şeyler karaladı. Arada sırada başını kaldırıp karısına bakıyordu. Kadın ise hiçbir şey umurunda değilmiş gibi yemeğini ağır ağır kaşıklamaya devam etti. Az sonra ayağa kalktı, ocağın yanına gidip bir porsiyon daha aldı. Adama pek bir şey kalacağa benzemiyordu. Enno'nun karnı çok açtı. Dün akşamdan bu yana midesine tek lokma yemek girmemişti. Lotte'nin cepheden izinli gelmiş olan kocası onu bu sabah döverek yataktan çıkarmış ve kapının önüne koymuştu.

Fakat şimdi Eva'ya karnının ne kadar aç olduğunu söyleyecek cesareti yoktu, kadının bu suskunluğundan nedense çekiniyordu. Kendini yine evinde hissetmesi için aradan çok zaman geçmesi gerektiğinin farkındaydı. Ama o günün geleceğinden emindi. Elde edilemeyecek kadın yoktur, diye düşündü, yeter ki önce onların her söylediğini yap ve sabırlı olmasını bil. Sonra bir gün gelir ve inat etmekten yoruldukları için yelkenleri suya indirirler.

Eva Kluge tencerenin dibinde kalanları da kaşıklayıp tabağına koydu. İki akşamın yemeğini bir oturuşta midesine indirmeyi başarmıştı. Sonra çabucak bulaşıkları yıkadı, ortalığı topladı. Enno onu seyrediyordu. Evdeki yiyecekleri, kimi giysilerini, mantosunu, birkaç ayakkabısını, kanepenin yastıklarını, kısacası orta yerde bırakmak istemediği her şeyi onun gözü önünde sandık odasına kaldırıp kapısını dikkatle kilitledi. Enno'nun o anda ne düşündüğü hiç umurunda değildi. Az önce hileyle eve girmesini becermişti, daha fazlasına izin vermeyecekti.

Sonra kâğıtla kalem alıp masaya oturdu. Çok yorgundu, bir an önce yatağa girip uyusa daha iyi olurdu. Fakat az önce Karlemann'a mutlaka mektup yazmaya karar vermişti, yatmadan önce bunu yapmalıydı. Sadece kocasına değil, kendi kendine de sert davranmasını biliyordu.

Birkaç cümle yazmıştı ki, Enno yanına sokulup masaya doğru eğildi. "Kime mektup yazıyor Eva'cığım?" diye sordu.

Onunla tek kelime bile konuşmamaya karar vermesine karşın, elinde olmadan, "Karlemann'a..." deyiverdi.

"Evet..." diye mırıldandı Enno ve elindeki gazeteyi bir kenara bıraktı. "Şimdi oğluna mektup yazıyorsun, belki yakında bir de paket yollarsın. Onun aç babasından ise bir kaşık yemeği esirgiyorsun!"

Kocasının ses tonu değişivermişti. Az önceki umursamazlığı gitmişti, hakarete uğramış biri gibi konuşuyordu.

"Öyle deme Enno," diye mırıldandı karısı. "Bu benim bileceğim bir şey. Karlemann çok iyi bir çocuk..."

"Öyle mi?" dedi kocası. "Gençlik kolunda grup sorumlusu olarak ona önemli bir görev verdiklerinde annesiyle babasına nasıl davranmış olduğunu unuttun galiba! Ne yapsak karşı çıkıyordu, bizimle alay ediyordu, onun gözünde bizler budala iki moruktuk! Bütün bunları unuttun mu Eva'cığım? Senin Karlemann'ın çok iyi bir çocuktu, öyle mi?"

"Benimle hiç alay etmedi o!" dedi karısı. Sesi oldukça zayıf çıkmıştı.

"Evet evet, hiç alay etmedi!" diye Enno sırıttı. "Sırtında ağır posta çantası Prenzlauer Bulvarı'nda mektup dağıtan öz anasını nasıl tanımamış olduğunu unuttun galiba? Kız arkadaşlarıyla yanından geçerken nasıl başını çevirmişti bizim hoppa!"

"Genç bir delikanlının bu davranışına kızmamak gerek," dedi Eva Kluge. "Hepsi de yanlarında bir kız oldu mu gösteriş yapmak isterler. Bunu kabullenmeli. Böyleleri bir süre sonra akıllanır, ona meme vermiş olan anasına döner."

Enno bir an için susup söylemek istediklerini şöyle bir kafasından geçirdi. Kinci biri değildi, fakat karısının az önceki davranışları onu bu sefer iyice yaralamıştı. Önce eve sokmamış, sonra ona yemek vermemiş, değerli sandığı bazı şeyleri gözünün önünde sandık odasına kilitlemişti. Enno dayanamadı, "Ben bir ana olsaydım onun gibi bir oğlanı bir daha kollarımın arasına almazdım. Şimdi nasıl domuzun biri olduğunu gözlerinle görüyorsun!" dedi. Karşısındaki kadının korkudan irileşmiş gözlerine baktıktan sonra konuşmasına devam etti. "En son izinli gelişinde bana bir fotoğraf göstermişti. Bir arkadaşının çekmiş olduğu o fotoğrafi gösterirken çok gururluydu. Senin sevgili Karlemann'ın üç dört yaşlarında bir Yahudi oğlanını kavramış, başını bir otomobilin tamponuna vuruyordu..."

"Hayır, hayır!" diye bağırdı karısı. "Yalan söylüyorsun! Az önce sana yemek vermediğim için benden öç almak istiyorsun, şimdi bu yalanı uyduruyorsun! Benim Karlemann'ım yapmaz böyle şeyler!"

"Yani durup dururken böyle bir yalan mı uydurdum?" dedi Enno sakin bir sesle. Karısını öfkelendirmesini becerdikten sonra rahatlamış gibiydi. "Şimdi bana inanmıyorsan kalk yarın Senftenberg'lere git sor. Sözünü ettiğim fotoğrafi orada herkese göstermişti. Şişko Senftenberg ile moruk karısı da görmüştü..."

Enno sustu. Bu kadınla daha fazla konuşmanın anlamı yok, diye düşündü. Eva Kluge başını masaya dayamış, hüngür hüngür ağlıyordu. Posta memuru olarak o da partiye üye idi. İşe alırlarken Führer'in üzerine ant içmek zorunda kalmıştı. Karlemann'ın böyle biri olmasına şimdi nasıl şaşabiliyordu?

Enno sonra sağına soluna bakındı. Gözü köşedeki kanepeye ilişti. Ne bir yastık ne de bir örtü vardı. Nasıl geçirecekti o geceyi? Riske girmekten başka çıkar yol yoktu. Boş gözlerle kapısı kilitli sandık odasına baktı ve kararını verdi. Başını masaya dayamış hıçkıra hıçkıra ağlayan kadının önlük cebine elini soktu ve

anahtarı kavradı. Sonra sandık odasının kapısını açtı, bir şeyler aradı. Gürültü yapmaktan da çekinmiyordu.

Yorgun, bitkin postacı kadın Eva Kluge kocasının hırsızlık yaptığının farkındaydı, fakat şu anda hiçbir şey umurunda değildi. Dünyası yıkılmıştı. Yaşamının ne anlamı vardı, niçin çocuklarına bir yaşam armağan etmiş, onlarla sevinmiş, mutluluk duymuştu? Şimdi ise onların hayvandan farkları yoktu! Ah, şu Karlemann... Nasıl da cici, sapsarı bir çocuktu! Bir gün Busch sirkine gitmişlerdi. Atlar boylu boyunca yere yatınca sormuştu, onlar hasta mı, diye. Çok acımıştı hayvanlara. Annesi Eva, hayır dinleniyorlar, deyince çok sevinmiş, rahatlamıştı.

Kocasının söz ettiği fotoğraf gerçek olabilirdi. Çünkü Enno böyle bir yalan kıvıracak kadar yetenekli değildi. Öyleyse artık oğlunu da yitirmişti. Savaşta ölmüş olsaydı belki daha iyi olurdu. O zaman bir süre hüzünlenir, matem tutardı. Şimdiyse geldiğinde ona nasıl sarılacaktı? Yoksa evin kapısını o geldiğinde de mi kilitlemesi gerekecekti?

Bu arada Enno dolapta aradığını bulmuştu. Bir süredir karısının elinde olduğuna inandığı banka hesap defterinde altı yüz otuz iki mark yazıyordu! Hesabını bilen, eli sıkı kadınmış, diye düşündü. Ne vardı bu kadar çalışacak, bir süre sonra eline emekli maaşı geçmeyecek miydi? Defteri şöyle bir karıştırdı. Hemen yarın Adebar'a yirmi mark yatırmalıydı, on mark da Hamilkar'a... Tam banka hesap defterini cebine sokacaktı ki, karısı hızla yanına geldi ve defteri elinden çekip aldı. Sonra, "Çık, defol!" diye bağırdı. "Defol, dedim sana!"

Az önce zafer elde ettiğine inanmış olan Enno, öfkeli karısının yanından uzaklaştı ve odadan çıktı. Elleri titriyordu. Hiç konuşmadan paltosunu ve kasketini aldı, dairenin kapısını açtı, dışarı adım attı. Merdivenler kapkaranlıktı. Kapıyı arkasından kapatıp duvardaki düğmeye bastı. Işık yanınca ağır ağır merdivenleri indi. Bereket versin, aşağı sokak kapısı henüz kilitlenmemişti. Her zaman uğradığı meyhaneye gidecekti. Borç verecek

birisini bulamazsa tanışı Budiker kanepeye uzanıp biraz kestirmesine karşı çıkmazdı. Yaşamı boyunca sık sık tokat yemeye alışmış olan Enno o günkü alınyazısını da kabullendi, gecenin karanlığında uzaklaştı. Yukarı pencereden bakan kadını çoktan unutmuştu.

Eva Kluge gözlerini karanlığa dikmişti. Kafası sayısız düşünceyle doluydu. Demek ki kocasından sonra Karlemann'ı da yitirmişti. Tek ümidi küçük oğlu Max idi. O çekingen biriydi, babası gibi soluktu. Ağabeyi Karlemann gibi göze batmayı sevmezdi. Belki bundan sonra oğlu Max'ı kendine daha çok bağlayabilirdi. Başaramazsa da bu artık pek önemli değildi, tek başına sürdürürdü bundan sonraki yaşamını. Ne olursa olsun değişmeyecekti. Hiç olmazsa bunu başarmalıydı. Hemen yarın iş yerinde, toplama kampına atılmadan partiden nasıl istifa edebileceğini öğrenecekti. Bu şüphesiz kolay olmayacaktı, fakat yine de deneyecekti. Belki toplama kampına atarlardı, ama o kadar önemli değildi. O zaman da Karlemann'ın işlediği günahın cezasını anası çekmiş olurdu...

Masaya döndü. Az önce büyük oğluna yazmaya başlamış olduğu mektubu yırtıp attı. Başka bir kâğıt aldı ve oturup yeni bir mektup yazdı:

> Sevgili oğlum Max! Bugün içimden sana bir mektup yazmak geldi. Benim durumum fena değil, senin de iyi olduğunu umarım. Az önce baban buradaydı, fakat onu kapının önüne koydum. Yine benden para istemeye gelmişti. Yaptığı son kötü şeyler kulağıma gelince ağabeyin Karl'la da arama mesafe koymaya karar verdim. Şimdi sen benim tek oğlumsun. Rica ediyorum, namuslu biri olarak sürdür yaşamını. Senin için elimden geleni yapmaya hazırım. Sen de bana yakında, kısa da olsa bir mektup yaz. Sana selamlar yollayan ve seni öpen annen.

6
Otto Quangel Görevi Bırakıyor

Seksen kadın ve erkek işçinin çalıştığı mobilya fabrikasında Otto Quangel atölye sorumlusuydu. Savaşın başladığı yıllara kadar onun atölyesinde sipariş üzerine özel mobilyalar yapılıyordu. Savaş çıkar çıkmaz ise bütün fabrika orduya eşya imal etmeye başlamıştı. Quangel'in bölümüne de çok büyük ve ağır tahta sandıklar yapma görevi verilmişti. Bir süre sonra kulağına geldiğine göre bu sandıklarla bombalar nakledilmekteydi.

Onları niçin yaptıkları Otto Quangel'in hiç umurunda değildi. Onu rahatsız eden yeteneğiyle hiç uyuşmayan, aşağılayıcı bir işle görevlendirilmiş olmasıydı. O gerçek bir sanatçıydı, eline aldığı ve işlediği tahtanın kıvrımlarıyla mutlu olan, yarattığı bir dolapla duygularının doruğuna ulaşan bir zanaatkârdı. Bu nedenle mesleğini icra ederken mutluluğu sınır tanımazdı. Şimdi ise işçilerin peşinden koşan, ne yaptıklarına dikkat eden ve atölyesinden her gün belli bir sayıda sandığın çıkmasından sorumlu olan biri oluvermişti. Bütün bu değişikliklere karşın Quangel duygularını hiç belli etmemişti. Sabahtan akşama kadar sadece ucuz çam ağacından sandık yapımının onu mutsuz kıldığı bir an olsun yüzünün hatlarından bile belli olmamıştı. Biri bütün gün Quangel'i izlemiş olsaydı az konuşan bu adamın artık hiç konuşmadığını fark eder, onu insanı koyun gibi süren bu sistemin akıntısına kendini kaptırmış biri sanırdı.

Fakat Otto Quangel gibi sessiz ve çalışkan birisi kimin dikkatini çekecekti ki? Bütün ömrü boyunca hiç durmadan çalışmış, işinden başka bir şeyle ilgilenmemişti. Çalıştığı yerde ne doğru dürüst bir arkadaş edinmiş ne de meslektaşlarıyla koyu sohbetlere dalmıştı. Çalışmış ve çalışmıştı, bir makine gibi hep çalışıp durmuştu!

Atölyede tüm sorumluluğun onda olmasına, işçileri kontrol etmesine karşın çalışanlar arasında sevilen biriydi. Quangel ne

öfkelenip sağa sola küfreder ne de iyi çalışmayanı üstlerine ispiyonlardı. İşlerin yavaş ya da istendiği gibi ilerlemediğini fark edince hemen yardıma koşar, becerikli elleriyle işe girişirdi. İşi bırakıp sohbete dalmış birkaç işçi fark etti mi yanlarına gidip sesini çıkarmadan dururdu. Onun sert bakışlarını gören işçiler çene çalmayı kesip tekrar işlerinin başına dönüyordu. Soğukkanlı biri olduğunun herkes farkındaydı. Mola verdiklerinde işçiler ondan uzak durmaya çalışırlardı. Quangel bunu kendisine duyulan saygı olarak kabul ederdi. Ne de olsa başkasının çok konuşmakla, öfkelenerek, yerine göre bağırıp çağırarak elde ettiğini o sessizce dikkat çekerek başarıyordu.

Fabrika yönetimi de Otto Quangel'e ne kadar borçlu olduğunu biliyordu. Başında olduğu atölye en yüksek randımanı veriyordu, çalışanlarla hiç sorun çıkmıyordu, Quangel de becerikli ve çalışkan biriydi. Partiye üye olmaya karar verseydi çoktan daha önemli görevlere getirilmiş olurdu. Fakat o bunu hep reddediyordu. Quangel, "Onlara verecek param yok," diyordu. "Kazandığım her kuruşa gereksinimim var. Ben ailemin karnını doyurmak zorundayım."

Onu yakından tanıyanlar cimrinin biri olduğunu söylüyorlardı. Sanki tek kuruş bile bağışlamak zorunda kalsa üzüntüsünden kahrolacaktı! Partiye üye olsa maaşının artacağını, eline şimdikinden daha çok para geçeceğini ise hiç düşünmüyordu. Bu paradan biraz bağışlasa bile yine kazançlı çıkan o olacaktı. Fakat bu çalışkan atölye şefinin politikayla hiçbir ilgisi yoktu, bu nedenle parti üyesi olmamasına karşın görevini sürdürmesine göz yumuyorlardı.

Evet, para konularında çok dikkatli biriydi. Gereksiz yere harcama yaptığını fark ettiğinde kendi kendine günlerce kızar dururdu. Ancak davranışlarına böylesine dikkat ettiği için başkalarının da kendisi gibi olmasını isterdi. Üye olmadığı partinin de çoğu zaman kuruluş ilkelerini pek önemsemediği dikkatini çekmişti. Oğlunun son yıllarda okulda ve Hitler Gençliği grupla-

rında aldığı eğitimi düşündükçe, arada sırada Anna'nın anlattıklarını dinledikçe, fabrikada başarılı, fakat parti üyesi olmayanların iyi maaşlı görevlerinden alınıp işe yaramayan parti üyelerinin aynı görevlere getirildiklerine şahit oldukça partinin hiç de adil olmadığını fark etmişti. İşte bu gibilerle içli dışlı olmak istemiyordu.

Bu nedenle de o sabah sokağa çıkmadan önce Anna'nın, "Sen ve Führer'in!" diye sesini yükseltmesi çok canını sıkmıştı. Evet, son günlere kadar Führer'in çok istekli, amaçlarıyla ileriyi hedefleyen büyük bir insan olduğuna inanmıştı. Çevresindeki, çok para kazanmak ve güzel yaşamaktan başka hiçbir amaçları olmayan atsineklerinden ve yağcılardan kurtulsaydı ne kadar mutlu olurdu. Fakat hayali gerçekleşene kadar da Führer'le ve partisiyle bir ilgisinin olmasını istemiyordu. Bunu Anna da biliyordu. Ne de olsa bu gibi konuları konuştuğu tek insan o idi. Evet, o sözü, heyecan ve üzüntü içinde söylediğini biliyordu. Yakında unutup gidecek, karısına kin beslemeyecekti.

Fakat Führer ve olup biten diğer şeyler üzerine biraz kafa yorması gerekiyordu. Bunun için de biraz zamana gereksimi vardı. Sürpriz gelişmelerle anında heyecanlanan çoğu insan çığlıklar atar, hayranlık dolu bir şeyler söylerdi. Bu gibi durumların onu etkilemesi ise zaman alırdı, hem de çok...

Atölyede büyük gürültülerle çalışan makinelerin kulakları tırmalayan sesini umursamazmış gibi durmuş çevresine bakınırken bir an için son günlerde olup bitenleri düşündü. Cepheden gelen Otto'nun ölüm haberi, Anna'nın tepkisi, Trudel'in sözleri bir türlü kafasından çıkmıyor, giderek onu daha çok meşgul ediyordu. Fakat o anda kafasında bir şey daha vardı. Atölyedeki pek işe yaramayan işçilerden, onun gözünde savsağın teki olan marangoz Dollfuss işini bırakıp dışarı çıkalı tam yedi dakika olmuştu. Onun çalıştığı tezgâhta iş yavaşlamıştı. Koridora çıkmış ya sigara tellendiriyordu ya da birilerine palavra atıyordu. Quangel ona üç dakika daha verdi. Aradan on dakika geçince dışarı çıkacak ve kolundan tuttuğu gibi tekrar atölyeye sokacaktı.

Duvardaki saatin yelkovanına baktı, üç dakika sonra Dollfuss gerçekten on dakikayı doldurmuş olacaktı. Aynı anda aklına, Trudel'in başının üstündeki kin ve nefret dolu o afiş geliverdi. Dollfuss'un davranışları millet ve vatan hainliği değil miydi? Sonra cebindeki mektubu da anımsadı. Onu fabrika kapıcısı eline tutuşturmuştu. Birkaç cümleyle atölye ustası Quangel'den tam saat beşte memurlar kantinindeki toplantıya katılması isteniyordu.

Bu mektup onu pek heyecanlandırmamıştı. Ne de olsa atölyesinde seçkin mobilyalar imal edildiği günlerde de fabrika yönetimi onu sık sık görüşmeye çağırırdı. Şimdi çağırdıkları yer memurlar kantini idi, fakat bu pek umurunda değildi. Saat beşe altı dakika kalmıştı. Atölyeden çıkmadan önce Dollfuss'u tekrar bıçkı makinesinin başında görmek istiyordu. Birkaç dakika daha bekledikten sonra koridora çıktı ve sağa sola bakındı.

Fakat Quangel ona ne tuvaletlerde ne yan koridorlarda ne de başka atölyelerde rastladı. Tekrar atölyesine döndüğünde duvar saati beşe bir dakika kaldığını gösteriyordu. Eğer toplantıya tam zamanında katılmak istiyorsa şimdi hemen çıkmalıydı. Ceketindeki tozları eliyle şöyle bir temizledi ve hızlı adımlarla avlunun öteki yanındaki idare merkezine girdi.

Memurlar kantini hemen giriş katındaydı. Kantin bir konferansa hazırlanmış gibiydi. Konuşmacılar için kurulmuş olan sahneye, fabrika yöneticileri otursun diye olacak, uzun bir masa koymuşlardı. Kantindeki masalar kaldırılmış, dinleyiciler için dizi dizi iskemleler yerleştirilmişti. Bütün bunları, katılmak zorunda olduğu işçi cephesinin toplantılarından da tanıyordu. Ancak o toplantılar fabrika kantininde yapılırdı ve işçiler tahta sıralara otururdu. Burada ise oturmaları için iskemleleler ayrılmıştı. Tulumlu işçilerin arasına kahverengi ve gri üniformalı memurlarla takım elbiseli siviller de karışmıştı.

Quangel içeri girdiğinde salonun oldukça dolu olduğunu gördü. Konuşmalar biter bitmez bir an önce atölyeye dönmek istediği için kapıya yakın iskemlelerden birine ilişti. Henüz yer-

lerine oturmamış olanlar koridorda ve duvar kenarlarında küçük gruplar oluşturmuş, çene çalıyordu.

Quangel salondakilerin çoğunun yakasında gamalı haçlar gördü. O, parti rozeti taşımayan ender elemanlardandı. Acaba onu bu toplantıya çağırmakla bir yanlışlık mı yapmışlardı? Quangel dikkatle sağına soluna bakındı. Çevresindeki kimi yüzler yabancısı değildi. Yöneticiler masasında oturan şişko Bleiche'i iyi tanırdı. Genel müdür Schröder'i de birkaç kez görmüştü. Sivri burunlu Klemmer muhasebede çalışırdı. Her cumartesi maaş zarfını onun elinden alırdı. Parasından bazı kesintiler yapıldığı için onunla birkaç kez tartıştığı olmuştu. Ne kadar komik, muhasebe kasasında dururken ceketinin yakasına parti rozeti takmaz, diye düşündü Quangel.

Salondaki insanlardan çoğunu tanımıyordu. Çevresinde oturanlardan çoğu yönetimde görevli memurlardı. Aynı anda Quangel'in bakışları sertleşti. Buraya gelmeden önce koridorlarda ve tuvaletlerde aramış olduğu, fakat bulamadığı marangoz Dollfuss'u az ötede bir grup insanın ortasında görmüştü. Atölyede sürekli çene çaldığı için onu hep rahatsız etmiş olan bu adamın üzerinde şimdi işçi tulumu değil çok şık bir takım elbise vardı. Sanki onlardan biriymiş gibi yanındaki parti üniformalı iki kişiyle konuşuyordu. Quangel'in dikkatini marangoz Dollfuss'un yakasındaki gamalı haç çekti. Demek ki böyle, diye düşündü. O bir casus! Belki bu adam doğru dürüst bir marangoz filan da değildi. Adı da Dollfuss olmayabilir. Dollfuss, bir cinayete kurban gitmiş olan Avusturya başbakanının adı değil miydi? Burada işler karışıktı, her şey dalavereydi...

Sonra anımsamaya çalıştı: Acaba Ladendorf ve Tritsch'in yerine başkalarını işe aldıklarında o ikisinin toplama kampına yollanmış olduğu dedikodusu kulağına geldiği gün Dollfuss atölyesinde çalışmaya başlamış mıydı?

Quangel'in kafasından başka şeyler de geçti. Dikkat et, dedi kendi kendine. Sen bu salonda bir alay katilin ortasında oturu-

yorsun! Fakat beni bu herifler de elde edemeyecek! Çünkü ben sadece budala ve yaşlı bir ustayım... Benim hiçbir şeyden haberim yok. Ne olursa olsun, onlarla birlik olmayacağım. O sabah Anna'nın evdeki sözlerini anımsadı. Ardından Trudel gözünün önüne geldi, söyledikleri kulaklarında çınladı. Ben bu heriflerden değilim! Benim yüzümden bir anne, bir nişanlı ölüme gitmesin. Uğraşmasınlar benimle, çevirdikleri dolaplarla benim hiç ilgim yok...

Kafasında bu düşüncelerle otururken salondaki tüm iskemleler dolmuştu. Yöneticiler masasında da bir dizi kahverengi ve kara üniformalı adam yer almıştı. Kürsüye bir yarbay geldi. Albay da olabilirdi. Quangel ordudaki rütbeleri ve üniformaları bir türlü birbirinden ayırt edemezdi. Adam konuşmasına hemen savaştan haberlerle başladı.

Savaşta elde edilenler olağanüstüydü. Fransa'nın işgali coşkuyla kutlanmalıydı. En geç bir iki hafta içinde İngiltere'ye de diz çöktüreceklerdi. Sonra konuşmacı başka önemli konulara da değindi. Şimdi cephede böyle başarılar elde edilince anavatandaki insanlar da görevlerini yerine getirmek zorundaydı. Sanki genelkurmay şu yarbay ya da albayı buraya, Krause Mobilya Fabrikası'nın işçilerine randımanı arttırmaları için Führer'in emrini iletsin diye yollamıştı. Führer fabrikanın önümüzdeki üç ay içinde yüzde elli, altı ay içinde de yüzde yüz daha fazla mal üretmesini bekliyordu. Bu hedefe ulaşmak için salondakiler de öneriler getirebilirdi. Randımanı arttırma çabalarına karşı çıkan sabotör olarak kabul edilecek ve hak ettiği cezayı çekecekti.

Kürsüdeki adam konuşmasını bir "Heil Hitler!" ile noktalarken Otto Quangel, İngiltere söyledikleri gibi birkaç hafta içinde yerle bir edilince savaş bitmiş olmayacak mı, diye düşündü. Bizlere ise savaş için imal ettiğimiz sandıkların sayısını altı ay içinde yüzde yüz arttırmamızı emrediyorlar. Kim inanır onların doğruyu söylediğine?

Quangel salondan çıkıp gitmedi. Oturmaya devam etti. Şimdi kürsüye gelen kahverengi üniformalı, şişmiş göğsü her türlü madalyayla dolu biriydi. Partinin bu adamı az önceki askeri konuşmacıdan başka birini andırıyordu. Sesi çok daha keskin ve sert çıkıyordu. Führer'in ve Alman ordularının başarıdan başarıya koşmasına karşın ülke fabrikalarındaki yıkıcı ruhun kökü bir türlü kurutulamıyordu. Kürsüdeki adam o kadar öfkeliydi ki, neredeyse kükrüyordu. Aranızda bozguncular, sürekli şikâyet edenler, mızmızlananlar var, derken bir küfür etmediği kalıyordu. Artık böylelerinin kökü kurutulacaktı, onlara köpek gibi kızak çektirilecekti, yine de akıllanmayanlar suratlarına öyle bir yumruk yiyecekti ki, dişleri tuzla buz olduğundan bir daha ağızlarını açamayacaklardı! "Herkes hak ettiğini alır, diye yazar kampların girişlerinde," dedi. "Şimdi oradakilere ders veriliyor. O heriflerden ya da karılardan birini ortaya attıran Alman halkına hizmet etmiş sayılır. O artık Führer'in adamıdır!"

Şöyle bir sağına soluna baktıktan sonra kürsüdeki kükremesini sürdürdü: "Şimdi burada karşımda oturan bütün atölye şefleri, bölüm şefleri, müdürler... Eğer bu fabrika temiz kalmazsa hepinizi sorumlu tutacağım! Temizlik nasyonal-sosyalist bir hedeftir! Tembeller, çenesi düşükler, randıman vermeyenler... bunların tümü de doğru toplama kamplarını boylayacaktır! Bundan ben kişisel olarak sorumluyum. İster müdür, ister atölye şefi olun! Ben tümünüzü de yola getirmesini bilirim. Gerekirse çizmelerimle vura vura tembelliği vücudunuzdan atacağım!"

Konuşmacı kürsüde öylece durmaya devam etti, sıkmış olduğu yumruklarını havaya kaldırdı. Yüzü mosmor olmuştu. Onun bu müthiş öfke dolu konuşmasının ardından salondakilerin suratları öylece durmaya devam etti, sonra adam kürsüden indi ve sert adımlarla yerine doğru yürüdü. Göğsündeki madalya ve nişanlar sallanıyor, birbirlerine çarpıyordu. Bu arada genel müdür

Schröder'in usul ve yumuşak sesi duyuldu. Soru sormak isteyen, bir şey söylemek isteyen var mıydı?

Salondakiler derin bir nefes aldı, iskemleler ileri geri itildi. Kötü bir düş görmüşlerdi, hava aydınlanacak, her şey yine yoluna girecekti. Salonda konuşmak isteyen tek kişi yok gibiydi. Sanki herkes bir an önce dışarı çıkmak istiyordu. Tam genel müdür bir "Heil Hitler!" selamıyla toplantıyı sona erdirmeye hazırlanırken, arka sıralardan, üzerindeki mavi işçi tulumu dikkat çeken bir adam ayağa kalktı ve atölyesindeki randımanı arttırmanın çok kolay olduğunu söyledi. Bazı ilave makineler atölyeye kondu mu istenen başarı elde edilirdi. Sonra aklından geçen makine modellerinden ve nerelere yerleştirilmeleri gerektiğinden söz etti. Ayrıca atölyedeki altı ya da sekiz işçinin işine son verilmeliydi. Bu önerdikleri yapıldığında, altı ayda beklenen yüzde yüz randıman artışına üç ayda ulaşılırdı.

Quangel soğukkanlı ve sakin bir halde ayakta duruyordu. Savaşımı kabullenmişti. Şimdi bütün başlar ondan yana dönmüştü. Bazıları belki o anda, salondaki çoğu iyi giyimli efendilerin arasında bu basit işçinin de ne işi var, diye merak etmekteydiler. Quangel ise gözlerini ona dikmiş olanları umursamadı. Söyledikleri biter bitmez uzun masada oturan beyler baş başa verdiler. Yanlarına gelen birine bu mavi tulumlu adamın kim olduğunu sordular. Az sonra da o yarbay, belki de albay ayağa kalktı ve teknik bölümün sorumlularının yeni makineler konusunda kendisiyle görüşeceğini açıkladı. Ardından, atölyesinden niçin altı ya da sekiz işçinin işine son verilmesini istediğini sordu.

Quangel yavaş yavaş konuştu. Sesi sert ve kararlı çıkıyordu. "Bazıları bir türlü çalışkan olamaz, bazıları ise olmak istemez," dedi. "İşte bunlardan biri az ötede oturuyor!" Sonra hiç çekinmeden kalın işaretparmağıyla birkaç sıra önde oturmakta olan marangoz Dollfuss'u gösterdi. Aynı anda çevresinde oturanlar yüksek sesle bir kahkaha attılar. Bu arada başını arkaya doğru çevirmiş, Quangel'e bakan Dollfuss da sırıtıyordu.

Fakat Quangel soğukkanlılıkla sözüne devam etti: "Evet, ikide bir tuvaletlerde sigara içmesini, işten kaytarmasını çok iyi başarırsın sen Dollfuss!"

Yönetim kurulunun oturduğu masada başlar bir araya geldi, aralarında sessizce bir şeyler konuştular. Bu kaçık adamın amacı neydi? Sonunda kahverengi üniformalı hızla ayağa kalktı ve bağırdı: "Sen partiye üye değilsin! Sen niçin partide değilsin?"

Quangel de bu soruyla her karşılaştığında verdiği yanıtı verdi: "Aile geçindirmek zorundayım, benim tek kuruşa bile gereksinimim var. İşte bu yüzden partinize üye değilim!"

Kahverengi üniformalı öfkesi artmış gibi kükredi: "Sen cimri köpeğin biri olduğun için! Führer'ine ve halkına verecek tek kuruşun yok senin! Kaç kişi ki senin ailen?"

Quangel adamın suratına baka baka, donuk bir sesle, "Siz bana baksanıza, ailemin ne ilgisi var konumuzla? Bu sabah oğlumu cephede yitirdiğim haberi geldi!" dedi.

Bir an için salonda hiç ses çıkmadı. Parti kodamanı ile yaşlı atölye şefi insan başları üzerinden birbirlerine dik dik baktılar. Otto Quangel hiçbir şey olmamış gibi yerine oturdu, kısa bir süre sonra kahverengi üniformalı adam da onu izledi. Aynı anda genel müdür Schröder ayağa kalktı ve kısık bir sesle, "Heil Hitler!" deyip toplantının bittiğini açıkladı.

Beş dakika sonra Quangel yine atölyesinde, başı dik, makineler arasında dolaşıyor, sağa sola bakınıyordu. Fakat artık Quangel olmadığını hissediyordu. Biliyordu, farkındaydı, salondakilerin hepsine güzel bir oyun oynamıştı. Belki bunu yaparken oğlunun ölümünü kullanmıştı, ondan yararlanmıştı ama bu lanet olası heriflere karşı ne diye dürüst davranacaktı ki! Hayır, hayır, Quangel sen bundan sonra eski Quangel olmayacaksın, diye mırıldandı. Merak ediyorum, akşama olayları anlattığımda bakalım Anna'nın tepkisi nasıl olacak? Hem sonra Dollfuss işinin başına dönecek mi? Gelmezse hemen bugün bana bir başkasını vermelerini söylemeliyim. İşler zaten ağır gidiyor...

Fakat korktuğu başına gelmedi, Dollfuss aynı anda içeri girdi. Yanında bir de bölüm şefi vardı. Gelen adam atölye şefi Otto Quangel'e, buranın teknik sorumlusu olarak görevine devam edeceğini, ancak DAF'deki görevini Bay Dollfuss'a devretmesi gerektiğini açıkladı.

"Anladınız mı?"

"Hem de nasıl anladım! Dollfuss, omuzlarımdan bu sorumluluğu aldığın için nasıl mutluyum bilemezsin! Kulaklarım giderek daha az duyuyor. Şu beyin söylediklerini de buradaki gürültüden zor anladım."

Dollfuss başını şöyle bir salladı ve hızlı hızlı konuştu: "Az önce gördüklerin ve dinlediklerinden de çevrendeki hiç kimseye söz etmeyeceksin! Yoksa..."

Quangel sanki hüzünlenmiş gibiydi. "Olanlardan kime söz edeceğim ki Dollfuss? Benim fabrikada birileriyle çene çaldığımı hiç gördün mü sen? Bu gibi şeyler beni ilgilendirmez. Benim için önemli olan tek şey yaptığım işimdir. Ve bugün randımanın düştüğünü de çok iyi biliyorum. İşte bu nedenle hemen makinenin başına geç!" Sonra duvardaki saate göz attı. "Tam bir saat ve otuz yedi dakika geç kaldın!"

Az sonra marangoz Dollfuss gerçekten bıçkının başına geçmişti. Aynı anda atölyede, –kimden çıkmıştı bu dedikodu bilinmiyordu– iş saatinde çok sigara içtiği ve çene çaldığı için Dollfuss'a ihtar verildiği kulaktan kulağa yayılıyordu...

Atölye şefi Otto Quangel ağır ağır yürüyerek makineden makineye gitti, nasıl çalıştıklarına dikkatle baktı, arada sırada elini uzatıp bir şeyler ayarladı, çalışırken çene çalan birini fark etti mi dik dik baktı ve düşündü: Yakında bunlardan kurtulacağım, hem de sonsuza dek. Budalanın teki olduğumu düşünmelerini istemem. Az önce kahverengi üniformalıya, siz bana baksanıza, dediğim için de memnunum! Fakat şimdi merak ediyorum, bundan sonra ne yapacağım? Mutlaka bir şeyler yapacağım, bunu çok iyi biliyorum. Bilmediğim tek şey, ne yapacağım...

7
Gece Yarısı Baskını

Akşamın geç saatlerinde, daha doğrusu gece yarısına doğru Emil Borkhausen aradığı Enno'ya sonunda En Arkadan Gelenler adlı lokantada rastladı. Bu rastlaşmada kızgın postacı Eva Kluge'nin kocasını kapının önüne koymasının elbette rolü olmuştu. Enno ile Borkhausen köşe masaya oturup bir kadeh bira ısmarladılar ve fısıltıyla uzun bir sohbete başladılar. Bu sohbet bir türlü sona ermeyince yanlarına gelen lokantacı, dükkânı kapatması gerektiğini söyledi. Artık kalkıp karılarının yanına gitseler iyi ederlerdi...

Az sonra caddeye çıktılar ve hem yürüdüler hem de sohbetlerine devam ettiler. Prenzlauer Bulvarı'na yaklaştıklarında Enno, aklına bir şey gelmiş gibi geri dönmek istedi, eski sevgililerinden Tutti'yle şansını bir kez daha denemek istiyordu. Tutti'ye şebek de diyordu.

Fakat Emil Borkhausen öfkeyle onun bu önerisine karşı çıktı. Yapacakları hiç de kötü bir şey değildi ki... Hatta yasal da sayılabilirdi. Buna SS de karşı çıkmazdı. O moruk Yahudi'nin peşinden tek insan bile gözyaşı dökmezdi. Kafasından geçenleri başardılar mı uzun süre için köşeyi dönmüş sayılırlardı. Bu gibi şeylere ne polis ne de mahkemeler kafa yoruyordu...

Fakat Enno yine karşı çıktı. Hayır, hayır, bu gibi anlamadığı şeylere bulaşmak istemiyordu. Karılar, evet. At yarışları, üç kez evet. Fakat kokmuş balıklarla hiç alışverişi olmamıştı!

Yerine göre dalkavuk, yerine göre kabadayı olan Borkhausen elini bıyıklarına götürüp, "Bu işten anlamanı isteyen var mı senden?" diye sordu. "Ben bu işi tek başıma çevireceğim. Sen istersen ellerin cebinde yanımda durursun. Hatta arzu edersen bir bavul da senin için doldururum! Anla lütfen beni Enno, seni beraberimde götürmemin tek nedeni SS'le bir sorun filan çıktı mı, tanık olarak beni onlara karşı koruman. Bir düşünsene böy-

le zengin bir Yahudi işadamının evinde nelerin bizi beklediğini! Gestapo adamı tutukladığında bir şeyler götürmüş de olsa eminim daha çok şey kalmıştır bize!"

Enno Kluge pek kafa yormadan sonunda evet deyiverdi. Koşar adım Jablonski Caddesi'ne gittiler. Az önceki tüm korkusuna karşın birlikte gitmeyi kabullenmesinin nedeni orada kendisini bekleyen ganimet değildi! Sadece ve sadece açlığı idi. Bir an için Rosenthal ailesinin mutfak dolaplarını gözünün önüne getirdi. Bildiği kadarıyla Yahudiler hep iyi yemek yemesini severdi. Hayatında yemiş olduğu en leziz şeyin, elbiseci bir Yahudi'nin bir zamanlar ona ikram ettiği doldurulmuş kaz gerdanı olduğunu anımsadı...

Açlığın da etkisiyle bir an için gözünün önüne mutfak dolapları ve bu dolapların raflarında onu bekleyen doldurulmuş kaz gerdanları geldi! Porselen tabaklarda parlak bir sosun ortasında dizi dizi duruyorlardı. Kaz gerdanları sıkıca doldurulmuş, uçları iyice bağlanmıştı. Bu tabaklardan birini alacak, dolmayı tencereye koyup gaz ocağını yakacak ve bu leziz yemeği ısıtacaktı. Borkhausen ne yaparsa yapsın hiç umursamayacaktı. Dilim dilim ekmekleri sıcak, yağlı, biraz acılı sosa iyice batıracak, sonra kaz gerdanını eline alıp yağlarını akıta akıta, içine sindire sindire yiyecekti.

"Haydi, biraz daha hızlı yürü Emil, benim acelem var!"

"Ne oldu da şimdi acele ediyorsun?" diye sordu Borkhausen ve adımlarını hızlandırdı. Bir an önce oraya varmak onun da işine geliyordu. Şimdi aralarında anlaşmış olmalarına sevindi. Kafasından geçeni gerçekleştirirken polisten ya da moruk Yahudi'den çekindiği filan yoktu. Sadece Persicke'lere dikkat etmeliydi. Onlar, beğenmediklerini hemen ele veren lanet olası, leş yiyici bir aileydi. Hatta Persicke'ler işlerine geldi mi en yakınlarını bile Gestapo'ya şikâyet ederlerdi. Tek onlar yüzünden şimdi şu salak Enno'yu yanında tanık olarak götürüyordu. Onu tanımadıkları için de Borkhausen'in işine karışmaya pek cesaret edemezlerdi.

Jablonski Caddesi'nde onları rahatsız eden olmadı. Borkhausen'in anahtarıyla binanın giriş kapısını açtıklarında saat on bir buçuğa geliyordu. Bir an durup sağa sola kulak kabarttılar, hiç ses duymayınca da merdiven ışığını yakıp ayakkabılarını çıkardılar. Borkhausen sırıtarak, "Kiracıları gece uykularında rahatsız etmemiz hiç de güzel olmaz," dedi. Işık yine söner sönmez hızlı ve dikkatli adımlarla merdivenleri çıktılar. İkisi de profesyonel hırsız değildi, fakat hiç ses çıkarmadan dört katı tırmandılar. Sadece heyecanlıydılar. Biri leziz kaz gerdanlarını düşlediği, diğeri de dolaplarda onu bekleyen malları gözünün önüne getirdiği ve alt kattaki Persicke'lerden çekindiği için.

Rosenthal'lerin kapısını bu kadar kolay açabilecekleri akıllarına gelmezdi. Kapı içerden kilitlenmemişti. Yaşlı kadının özellikle de bir Yahudi olarak herkesten dikkatli olması gerekirdi. İki adam çabucak içeri girdi. Borkhausen hiç çekinmeden koridorun ışığını yaktı. "Moruk Yahudi domuzu ortaya çıkıp da bağırıp çağırmaya başlarsa kafasına iner bir şey!" diye hava attı. Aynı şeyi Baldur Persicke'ye de söylemişti. Fakat kadının sesi duyulmadı. Önce çeşitli eşya, bavul ve sandıklarla dolu koridorda sağa sola bakındılar. Rosenthal'ler dükkânı işlettikleri sürece hemen yanındaki büyükçe bir dairede yaşarlardı. Fakat günün birinde her şeyi terk etmek ve iki oda, bir mutfak olan bu daireye yerleşmek zorunda kalmışlardı.

Bir ara ikisinin de avucu karıncalanır gibi oldu. Hemen işe girişip orta yerde duran bir sürü eşyayı karıştırmak, işe yarayanları bir kenara ayırmak istediler. Fakat Borkhausen önce Rosenthal'ı bulup zorluk çıkarmasın diye ağzını bir kumaş parçasıyla tıkamanın daha doğru olacağını söyledi. Yatak odası da ağzına kadar eşyayla doluydu. Aralarında yürümek zordu. Tüm eşyaları götürmeleri on gecelerini alırdı. Bu nedenle içlerinden iyilerini seçmeliydiler. Diğer oda da eşyayla doluydu. Fakat Rosenthal'ı bulamadılar. Borkhausen mutfak ile tuvalete de baktı. Kadın evde değildi. Evin boş olması onlar için büyük bir şanstı! Kavga ve tartışmaya gerek kalmamıştı, işleri oldukça kolaydı.

Borkhausen ilk odadaki eşyaları karıştırmaya başladı. Bu arada Enno'nun dışarı çıkmış olduğunu fark etmedi. Yardakçısı aynı anda mutfakta durmuş, hüzünle sağına soluna bakınıyordu. Az önce düşlemiş olduğu doldurulmuş kaz gerdanı yerine birkaç soğan ile bir iki dilim ekmek bulduğu için hayal kırıklığına uğramıştı. Yapacak bir şey yoktu. Soğanlardan birini halka halka kesti ve iki ekmek dilimi arasına koyup keyifle ısırdı. O kadar açtı ki soğan-ekmeği bile çok leziz buldu.

Ağzındakileri çiğnerken dolabın alt raflarındaki şişeler dikkatini çekti. Belki Rosenthal'lerin evinde yiyecek bir şey yoktu, fakat yeterince içecek vardı. İçki şişeleri, değişik şaraplar, her türlü sert içki, rafta dizi dizi durmaktaydı. At yarışları dışında aşırılığı sevmeyen Enno kendine bir kadeh tatlı şarap doldurdu ve elindeki soğanlı ekmeği şaraba batıra batıra yemeye devam etti. Fakat az sonra, meyhanede önünde bir bardak birayla saatlerce oturan Enno'nun hiç de hoşuna gitmedi içtiği şarap. Rafa uzanıp konyak şişesini aldı, açtı ve kafasına dikti. Önce peş peşe birkaç yudum aldı. Beş dakika sonra ise şişeyi yarılamıştı. Bu arada ekmek yemeyi bırakmıştı.

Biraz sonra yeterince içmiş olduğunu fark etti ve Borkhausen'in ne yaptığına bakmaya gitti. Onu büyük odada, eşyaları karıştırırken buldu. Borkhausen bütün dolapları ve bavulları açmış, içlerinde ne varsa yere boşaltmış, karıştırıp duruyordu. En iyilerini seçtiği belliydi.

Gördükleri karşısında çok şaşırmış olan Enno, "Vay canına, sanki dükkânda ne varsa eve taşımışlar!" dedi.

"Konuşacağına bana yardımcı olsan daha iyi edersin!" diye homurdandı Borkhausen. "Bu evde mutlaka bir köşeye mücevherle para da gizlemişlerdir. Şu Rosenthal'ler bir zamanlar çok varlıklı, hatta milyoner bir aile idi."

Enno ile Borkhausen ellerine ne geçerse dolaplardan alıp yere attılar. Giysiler, iç çamaşırları, çeşitli ev aletleri sağa sola saçılmıştı. Raftan rafa, dolaptan dolaba gidip gelirken yerlerde bir

şeylerin üstüne basıyorlardı. Az sonra sert içkiden başı dönmeye başlamış olan Enno, "Artık doğru dürüst bir şey görmüyorum," diye mırıldandı. "Biraz kendime gelmeliyim. Emil, git bana mutfak dolabından bir şişe konyak getir!"

Borkhausen hiç sesini çıkarmadan odadan çıktı ve az sonra elinde iki kadeh konyakla geri döndü. Sonra yerdeki çamaşırların üzerine yayılır gibi oturdular, şişeleri kafalarına dikip bir güzel çene çaldılar.

"Şunu bil ki Borkhausen, buradaki eşyaları bir defada evden çıkarmamız mümkün değil. Ve bütün geceyi bu evde geçirmek niyetinde de değiliz. Ben derim ki, ikişer bavul doldurup bir an önce çekip gidelim. Bana kalırsa yarın akşam yine bir fırsatımız olacak!"

"Haklısın, Enno. Ben de burada daha çok kalmak niyetinde değilim. Hele şu Persicke'ler..."

"Onlar da kim?"

"Ah, şu aşağıdaki kiracılar... Ama iki bavulla çıkıp gidiyorum, sonra evde bir de açıyorum ki, iki bavul iç çamaşırı götürmüşüm, içi para ve mücevher dolu kutuları ise bulamamışım! O anda kendi başımı kendim keserdim! Biraz kendime geleyim... Şerefe, Emil!"

"Şerefe, Enno! Merak ettiğim bir şey var. Söylesene bavullarını nereye götüreceksin?"

"Ne demek istiyorsun, Enno?"

"Nerede saklayacaksın bavullarını diye sormak istemiştim. Evinde mi yoksa?"

"Sen ne düşündün, doğru maliyeye mi gideceğim sanıyorsun? Elbette önce eve götüreceğim. Yarın sabah olur olmaz da doğru Münz Caddesi'ne gidip kuşlar şen şakrak cıvıldaşsın diye bavullarda ne varsa paraya çevireceğim!"

Enno elindeki mantarı şişeye sürtüp sağa sola çevirdi. "Bak dost, nasıl da şakırdıyor kuşlar!" dedi. "Şerefine, Emil! Ben senin yerinde olsaydım öyle yapmazdım... Eve filan gitmezdim,

hele karıma hiç göstermezdim... Niçin haberi olsun karının bu yan gelirlerinden? Hayır, ben senin yerinde olsaydım ben kendi yapacağımı yapardım, bavulları Stettniner'deki emanetçiye götürür bırakırdım. Sonra da emanetçinin makbuzunu bir zarfa koyar postrestant olarak adıma yollardım. Kim ararsa arasın ne üzerimde ne de evimde bir şey bulabilirdi, hiçbir şey de kanıtlayamazdı."

"Bu hiç de fena bir düşünce değil, Enno," diye konuştu Borkhausen. "Peki bavullarını ne zaman alırdın emanetçiden?"

"Ne zaman mı? Ortalık yatıştıktan sonra, Emil!"

"Peki o gün gelene kadar neyle yaşardın?"

"Karılardan birinin yanına sığınırdım. Çevirdiğim işten söz ettim mi beni seve seve alırdı!"

"Güzel, çok güzel!" diye mırıldandı Borkhausen. "Sen Stettiner'e gidersen, ben de Anhalter'e giderim. Biliyor musun, böyle yaparsak dikkat çekmeyiz."

"Hiç de fena değil, Emil. Sen de akıllı düşünmesini beceriyorsun!"

"İnsan zamanla bir şeyler öğrenir," dedi Borkhausen. "Sağdan soldan bir şeyler duymak bazen hiç de fena olmuyor."

"Haklısın! Haydi, şerefine Emil!"

"Senin de şerefine, Enno!"

Bir süre hiç konuşmadan oturdular. Birbirlerine bakıp kadehlerindeki içkiyi yudumladılar. Az sonra tekrar konuşan Borkhausen oldu: "Eğer arkana dönersen Enno, tabii bunu hemen yapmak zorunda değilsin, rafta bir radyonun durduğunu göreceksin. En az on lambalı bu radyo, onu da bavula koymalıyım."

"Yapmalısın bunu, Emil! Radyo her zaman iyidir, evine koysan da, başka birine satsan da! Radyo hep iyi bir maldır!"

"Öyleyse bakalım bavullardan birine girecek mi? Zedelenmesin diye de sağına soluna çamaşırlar doldururuz."

"Bunu hemen mi yapmalıyız, yoksa önce birer kadeh daha içelim mi?"

"Bir kadehe daha izin var, Enno! Fakat sadece bir kadeh..."

Bir kadeh daha doldurdular, sonra bir ikincisini, ardından bir üçüncüsünü de kafaya diktiler. Son içkinin ardından oturdukları yerden kalktıklarında ayakta zor duruyorlardı. Birlikte on lambalı radyoyu bavula sokmaya uğraştılar. Başaramadılar. Bu yorucu bir çabaydı.

Sonunda Enno, "Olmuyor!" dedi öfkeyle, "Bırak şu lanet olası radyoyu, Emil. Bir bavul dolusu giysi al, daha iyi!"

"Fakat benim Otti radyo dinlemekten çok hoşlanıyor..."

"Hani bu yaptıklarından karına hiç söz etmeyecektin! Sen çoktan sarhoş olmuşsun, Emil!" Sonra elindeki mantarı hızla şişeye sürüp kuş sesleri çıkardı. "Bak nasıl da cıvıl cıvıl... Haydi, bir yudum daha!"

"Şerefine, Enno!"

Kadehleri kafalarına diktiler. Borkhausen, "Fakat şu radyoyu eve götürmek istiyorum. Bavula sokmayı başaramazsak iple göğsüme bağlarım. Böyle yaptım mı ellerim boş kalır," diye mırıldandı.

"Bağla öyleyse. Diğer bavullara da ne koyacaksan koyalım!"

"Haydi, geç kalıyoruz galiba..."

Sonra hiç konuşmadan öylece durup budalaca sırıtarak birbirlerine baktılar. "Buradaki işe yarar şeyleri alıp götürdük mü, güzel bir yaşamımız olur," diye mırıldandı Borkhausen. "Ve şimdi bunu yapacağız da, istediğimizi alacağız. Bana kalırsa böylece iyi bir şey yapmış oluruz, ne de olsa Yahudilerin bir zamanlar bizden aldıklarını şimdi biz onlardan geri alıyoruz..."

"Bak, sen çok haklısın Emil. Biz şimdi Alman halkına ve Führer'imize iyilik yapıyoruz! İyi günler gelecek, demişti. İşte şimdi geldi o günler!"

"Führer'imiz verdiği sözü tutar, Enno!"

Birbirlerinin yüzüne baktılar. Gözlerinde yaş damlaları belirmişti.

"Ne yapıyorsunuz burada?" diye öfkeli bir ses duyuldu.

İki adam bir an ürperdiler, arkalarına döndüler. Kapıda kahverengi üniformalı genç biri duruyordu.

Borkhausen yanındaki Enno'ya bakıp ağır ağır konuştu. "Bay Baldur Persicke," dedi. Sesi biraz hüzünlü çıkmıştı. "Sana ondan söz etmiştim, Enno. Şimdi zorluk çıkabilir..."

8
Küçük Sürprizler

İki sarhoş aralarında böyle konuşurken Persicke ailesinin erkekleri odaya giriverdi. Ufak tefek, ince yapılı Baldur hemen Enno ile Emil'in karşısına dikildi ve gözlüklerinin arkasından keskin bakışlarla iki adamı tepeden tırnağa şöyle bir süzdü. Kara SS üniformaları giymiş, başları kasketsiz olan diğer iki kardeşi de Enno ile Emil'in arkasında durdu. Belki kaçmasınlar diye eski lokantacı baba Persicke de kapıda yerini almıştı. Persicke ailesinin fertleri de içkiliydi. Ancak sert içki onları başka türlü etkiliyordu. Enno ile Emil gibi acınacak bir durumda değillerdi. İyice kafayı buldular mı Persicke'ler her zamankinden daha kızgın, daha aç ve daha kaba olurlardı.

Baldur Persicke tıslar gibi sordu:

"Fakat Bay Persicke!" diye Borkhausen mırıldandı. Hüzünlenmiş gibiydi.

Baldur karşısındaki adamın kim olduğunu o anda fark etmiş gibi yaptı. "Fakat bu arka evin bodrum katında kalan Borkhausen!" dedi kardeşlerine şaşırmış gibi bakarak. "Sizin ne işiniz var burada Bay Borkhausen?" Sonra sırıttı. "Gecenin bu saatinde sevgili karınız Otti'yle ilgilenseniz daha iyi olmaz mı? Duyduğuma göre evinizde varlıklı beylerle eğlenceler düzenleniyormuş. Çocuklarınızı da akşamın ilerlemiş saatinde avluda sarhoş halde koşuştururlarken görenler olmuş. Haydi Bay Borkhausen, gidin de çocuklarınızı yatağa sokun!"

"Zorluk çıkarıyorlar!" diye homurdandı Borkhausen. Enno'ya bakıp konuşmasını sürdürdü: "Bu kobrayı görür görmez başımıza iş açacağını anlamıştım." Başını hüzünlü hüzünlü salladı. Enno Kluge de ne olduğunu pek anlamamış gibi elinde konyak şişesi, şaşkın şaşkın duruyordu. Kolları iki yana sarkmıştı. Konuşulanlardan hiçbir şey anlamamış gibiydi.

Borkhausen sonra Baldur Persicke'ye doğru döndü. "Karım yanlış bir şey yapıyorsa bundan ben sorumluyumdur, bay Persicke." Sesi şimdi hakarete uğramış birinin sesini andırıyordu. "Ben yasalara göre o evde koca ve babayım. Çocuklarınız sarhoş diyorsunuz. Fakat siz de şimdi sarhoşsunuz. Hem de daha çocuk sayılırsınız. Öyle değil mi?"

Öfkeli gözlerle Baldur'a baktı. Genç adamın gözlerinden kıvılcımlar saçılıyordu. Baldur kardeşlerine, hazır olun der gibi bir işaret yaptı. Tekrar Borkhausen'e dönüp, "Peki söyleyin bakalım, Rosenthal'ın evinde ne işiniz var?" diye bağırdı.

"Biz aramızda anlaştık, hemen gidiyoruz," dedi Borkhausen acele acele. "Tam çıkıyorduk ki siz geldiniz! O Stettiner'e, ben de Anhalter'e... Sadece ikişer bavul alacağız yanımıza: Size daha çok şey kalacak!"

Son kelimeler mırıltı halinde çıkmıştı ağzından. Başı önüne düşmüş, gözleri de yarı kapanmıştı.

Baldur dikkatle yüzüne baktı. Zor kullanmalarına gerek yoktu. Heriflerin ikisi de sarhoş mu sarhoştu. Fakat yine de dikkatli olmalıydı. İki eliyle Borkhausen'i omuzlarından yakaladı ve sesini yükselterek sordu: "Nasıl biri bu? Hem adı ne onun?"

"Enno!" dedi Borkhausen. Zor konuşuyordu. Dili dolanıyordu. "Arkadaşım Enno..."

"Nerede oturuyor arkadaşın Enno?"

"Bilmiyorum, bay Persicke. Sadece meyhaneden arkadaşım. Mal alıp satıyor..."

Baldur kararını vermişti, birden yumruğunu Borkhausen'in göğsüne indirdi. Ayakta zor duran adam haykırarak arkasındaki

eşyaların ve giysilerin üzerine düştü. "Lanet olası domuz herif!" diye bağırdı Baldur. "Bana nasıl kobra dersin? Nasıl bir çocuk olduğumu göstereceğim sana!"

Fakat iki adam öfkesine karşılık vermedi. Çünkü aynı anda SS üyesi kardeşleri tekme tokat Enno ile Borkhausen'in üzerine saldırmıştı.

"Çok güzel!" dedi Baldur halinden memnun bir halde. "Bir saat geçmeden herifleri, hırsızlık yaparken suçüstü yakaladık, deyip polise teslim ederiz. Fakat bu arada işimize yarayan şeyleri aşağı indirelim. Sakın merdivenden inerken gürültü yapmayın! Az önce kulak kesildim, ama henüz yaşlı Quangel'in akşam mesaisinden eve döndüğünü duymadım."

Kardeşleri evet anlamında başlarını salladılar. Baldur yerde yatan kendinden geçmiş, yüzleri kan içindeki iki adama şöyle bir baktı. Sonra bavulları karıştırdı, radyoyu inceledi. Aniden bir kahkaha attı. Babasına doğru dönüp, "Durumu nasıl idare ettim ama baba? Vazgeç şu bitmek bilmez korkularından! Görüyorsun..."

Fakat sözüne devam etmedi. Çünkü katın açık kapısında babası durmuyordu, gitmişti. Onun yerine şimdi yaşlı Quangel vardı. Mobilya fabrikasının marangozhane şefi suskundu. Kara gözlerinin soğuk bakışlarını onlara dikmişti.

Otto Quangel fabrikada o akşam iş uzun sürdüğü için geç çıkmış, tramvaya para vereceğine yürüyerek eve gelmişti. Apartman kapısına vardığında, karartma olmasına karşın Bayan Rosenthal'ın dairesinde ışık yandığını fark etmişti. Sonra dikkatli bakınca Persicke'lerde ve alt kattaki Fromm'da da perde kenarlarından ışık sızdığını görmüştü. 1933 yılında emekli yargıç Fromm'un Naziler yüzünden mi istifa ettiği, yoksa emekliliği geldiği için mi mesleğinden ayrılmış olduğu pek bilinmiyordu. Quangel onun katında her akşam geç saatlere kadar ışık yanmasına alışmıştı. Persicke'ler de hâlâ Fransa'nın işgalini kutluyor olacaktı! Fakat yaşlı Rosenthal'ın katında bu saatte ışık olması, hatta bütün pencerelerden ışık sızması pek olağan değildi. Acaba bir şey mi

olmuştu? Kadıncağız çok çekingen ve ürkekti, bu nedenle gece yarısı bütün odaları aydınlatmış olması düşünülemezdi...

Burada anlamadığım bir şeyler olup bitiyor, diye düşündü Otto Quangel. Aşağı kapıyı açtı ve yavaş yavaş merdivenleri çıktı. Her zamanki gibi merdivenlerin ışığını yakmamıştı: Tasarrufu seven biriydi, sadece kendi için değil, bu apartmanda yaşayan herkesi düşündüğü için merdivenleri çıkarken ışığı yakmazdı. Ne oluyor yukarı dairede? Fakat niçin ilgilendiriyor bu beni? Ben başkalarının işine karışmasını pek sevmem! Ben ve Anna tek başımıza yaşıyoruz. Hem belki de şu anda Gestapo yukarda bir şeyler arıyor da olabilir. Onları rahatsız etmeyeceğim. Ben şimdi doğru uyumaya gidiyorum...

Fakat aynı anda aklına yine karısının "Sen ve Führer'in" sözü geldi. Elinde anahtarı daire kapısının önünde durup durumu tarttı. Bir ara başını kaldırıp yukarı baktı. Dışarı hafif ışık sızdığını fark etti. Dairenin kapısı aralık olacaktı, sonra kulağına sesler geldi. Birisi sert konuşuyordu. Fakat oradaki yaşlı Rosenthal tek başına yaşıyordu. Ne koruyucusu ne de ona acıyan birileri vardı.

Tam o sırada karanlığın içinden uzanan küçük bir erkek eli yakasına yapıştığı gibi onu merdivenden yana doğru çevirdi. Arkasındaki adam nazikçe konuştu: "Bay Quangel, lütfen şöyle yürüyün. Ben sizin peşinizden geleceğim."

Quangel karşı koymadı ve merdivenleri çıkmaya başladı. Arkamdaki adam bir zamanlar yüksek mahkeme üyeliği yapmış yaşlı Fromm olacak, diye düşündü. Yıllardır burada oturuyorum ama onunla olsa olsa yirmi kez karşılaşmışımdır. Şimdi gece yarısı karanlık merdivenlerde ne işi var?

Kafasında bu düşüncelerle hiç itiraz etmeden merdivenleri çıktı ve Rosenthal ailesinin kapısının önünde durdu. Aynı anda şişmanca birinin hızla mutfakta kaybolduğunu fark etti, mutlaka yaşlı Persicke olacaktı bu. Sonra Baldur'un konuştuğunu duydu, ve aynı anda onu karşısında buldu. Şimdi Quangel ile Baldur karşı karşıya, göz göze duruyorlardı.

Baldur Persicke bir an için her şeyi yitirdiğini sandı. Fakat aynı anda yaşam ilkesi olan şeyi anımsadı: Edepsizlik her zaman galip gelir! Ve hemen küstahça, "Şaşırdınız değil mi? Biraz geç kaldınız, Bay Quangel! Hırsızları yakaladık ve etkisiz hale getirdik," dedi. Bir an sustu, fakat Quangel sesini çıkarmayınca Baldur devam etti: "Aç kargalardan biri bizim arka avluda kalan ve evinde orospuluğa göz yuman Borkhausen olacak!"

Quangel, Baldur'un işaret ettiği yere baktı. "Evet," dedi, "aç kargalardan biri Borkhausen." Baldur'un SS üniformalı kardeşlerinden Adolf söze karıştı: "Burada durmuş öyle neye bakıyorsunuz Quangel? Haydi gidin karakola ve bildirin hırsızlık olayını! Polisler gelene kadar kaçmasınlar diye biz heriflere göz kulak oluruz!"

"Kapa çeneni sen, Adolf!" diye öfkeyle tısladı Baldur. "Senin Bay Quangel'e emir vermeye hakkın yok! Bay Quangel ne yapacağını çok iyi biliyor."

Fakat o anda Quangel ne yapacağını bilmiyordu. Tek başına olsaydı hemen bir şeye karar verirdi. Ancak gömleğine yapışan el ve kulağına fısıldayan nazik ses kafasını karıştırmıştı. Fromm ne yapmak istiyordu, ondan beklentisi neydi? Quangel oyun bozan olmak istemiyordu. Bir bilebilseydi...

Ve aynı anda yaşlı Fromm ortaya çıkıverdi. Quangel onu yanı başında beklerken emekli yargıç dairenin içinden bir yerden çıkıp gelmişti. Şimdi hayalet gibi aralarında duruyordu. Bakışlarıyla genç Persicke'yi ürkütmüş gibiydi.

Yaşlı adamın görünüşü gerçekten biraz tuhaftı. Orta boylu, zayıfça Fromm'un üzerinde siyah-mavi ipek kumaştan, ceketinin kenarları kırmızı işlemeli olan bir pijama vardı. Ak düşmüş sakalı çenesinden aşağı iniyor, üst dudağını da kısa kesilmiş beyaz bir bıyık örtüyordu. Henüz pek ağarmamış olan seyrek saçlarını özenle taramıştı. Çerçevesi altın kaplı küçük gözlüğünün ardındaki gözler keyifli ve alaycı idi.

"Hayır efendiler, hayır," diye konuştu. "Hayır, Bayan Rosenthal evde değil. Fakat siz genç Persicke'lerden biri zahmet

olmazsa tuvalete bir baksın derim! Babanız kendini pek iyi hissetmiyor gibi. Gördüğüm kadarıyla havluyla kendini asmaya çabalıyor. Ben onu amacından vazgeçiremedim..."

Emekli yargıç gülümseyerek çevresine bakındı. Aynı anda Baldur'un kardeşleri hızla odadan çıktılar. Karşılarındaki genç Persicke'nin suratı kireç gibi bembeyaz olmuştu. Az önce içeri girivermiş olan ve şimdi böyle alaycı konuşan yaşlı bey bilge bir insana benziyordu. Davranışı ve sözleriyle genç Persicke'yi etkilemiş gibiydi. "Fakat sayın yargıç..." diye biraz tutukça konuşmaya başladı. "Doğruyu söylemek gerekirse babam çok sarhoş. Fransa'nın teslim olması..."

"Anlıyorum ne demek istediğinizi, hem de çok iyi," diye sözünü kesti yaşlı Fromm. "Hepimiz insanız, fakat sarhoş olduğumuzda ilk aklımıza gelen intihar etmek mi olmalı?" Bir an sustu ve sonra gülümseyerek devam etti: "Tabii o birçok şey söyleyip durdu, fakat kim önemser bir sarhoşun söylediklerini. Öyle değil mi?" Yine gülümsedi.

"Sayın yargıç..." diye yalvardı Baldur Persicke. "Rica ediyorum sizden bu olaya el atın. Ne de olsa siz yargıçtınız, bu durumda ne yapmak gerektiğini bilirsiniz..."

"Hayır, hayır," diye karşı çıktı. Fromm "Ben yaşlı ve hasta adamın biriyim." Fakat hiç de öyle görünmüyordu. Tam tersi, oldukça sağlıklı birine benziyordu. "Hem ben kendini artık her şeyden çekmiş bir insanım. Çevremle hiç bağlantım kalmadı. Fakat siz Bay Persicke, siz ve aileniz, bu iki hırsızı yakalamış olan kişiler sizlersiniz. Bu nedenle sizin adamları polise teslim etmeniz ve odalardaki eşyaları korumanız gerekiyor. Az önce etrafa şöyle bir göz attım. Tam on yedi bavulla yirmi bir sandık saydım. Ve sağda solda duran bir sürü şey daha..."

Ağır ağır, kelimelerin üzerine basa basa konuşmaya devam etti: "Hem bana kalırsa, bu adamları yakaladığınız için aileniz göze girersiniz, hatta ödüllendirilebilirsiniz de..."

Emekli yargıç Fromm sustu. Karşısındaki genç Baldur ne söyleyeceğini bilemiyormuş gibiydi. Yaşlı tilkinin teki şu Fromm,

diye düşündü. Babası az önce mutlaka ağzından bir şeyler kaçırmıştı. Quangel'e gelince, o kafası dinç yaşamak, böyle şeylere bulaşmak istemeyen birine benziyordu. O ne bugüne dek bu binada olup bitenle ilgilenmiş ne de başka kiracılarla içli dışlı olmuştu. Tam bir fabrika işçisiydi. Yaşlı, yorgun, bitkin, hiçbir şeyle ilgilenmeyen biriydi... Mutlaka bu yaştan sonra da başı derde girsin istemezdi.

Şurada sarhoş yatan iki salağa gelince. Tabii onları polise teslim edilebilirdi. Borkhausen her şeyi reddetmeye kalkışsa bile kimse ona inanmazdı. Ne de olsa şikâyet edenler partiye, SS'yle ve Hitler Gençliği'ne üye idi. Ardından da olayı Gestapo'ya bildirdiler mi, belki kimseye fark ettirmeden el koyabilecekleri eşyaların bazılarına yasal yoldan sahip olurlardı. Baldur şöyle bir düşündü, bakarsın takdirname de alırlardı.

Bu çekici bir fikirdi. Ancak aklına gelen bir şey daha vardı: Şimdi hiçbir girişimde bulunmamak, her şeyi olacağına bırakmak. Şu Borkhausen ile Enno'nun yaralarını sarıp ellerine birkaç mark tutuşturduktan sonra yolcu etmek de fena fikir değildi. Onlar ağızlarını mutlaka sıkı tutarlardı. Eşyaların hiçbirine el bile sürmeden daireyi kilitlemeli ve işi oluruna bırakmalıydı. Rosenthal geri dönse bile Baldur ilerde daha büyük bir şey yapabileceğinden emindi. Yahudi karşıtı eylemlerin gitgide artacağı kanaatindeydi. Beklemek doğru olurdu. Bugün yapamadıklarını altı ay sonra daha kolay başarabilirdi. Persicke'ler o kadar ileri gitmemeli, davranışları başkalarının sohbet konusu olmamalıydı. Partide dedikoduya başladılar mı, çevreleri artık onlara pek güven duymayabilirdi.

Baldur Persicke yerde yatan sarhoşlara bakıp, "Bana kalırsa bu herifleri bırakalım gitsinler! Ben onlara acıyorum sayın yargıç. Bu adamlar zavallı iki köpekten başka bir şey değil," dedi.

Sonra yanındaki adamlara döndü. Fakat kimse durmuyordu yanında. Emekli yargıç ile mobilya fabrikasının atölye şefi çıkıp gitmişlerdi. Evet, tam düşündüğü gibiydi. Bu olayla ilgilenmek

istemiyorlardı. Bu verebilecekleri en akıllıca karardı onlar için. Şu anda Baldur da aynısını yapacaktı, kardeşleri istedikleri kadar küfür etsindi.

Çevresinde duran bir sürü güzel şeyi bırakıp gideceği için hüzünlendi, şöyle derin bir nefes aldı ve mutfağa doğru yürüdü. Babasının tekrar kendine gelmesi gerekiyordu, onunla bir konuşmalıydı. Kardeşlerine de sahip olduklarını sandıkları her şeyden niçin vazgeçmeleri gerektiğini anlatmalıydı.

Merdivenden aşağı inerken emekli yargıç Fromm, atölye şefi Quangel'e, "Bayan Rosenthal nedeniyle başınız ağrırsa Bay Quangel, lütfen beni arayın," dedi. "İyi geceler!"

"Bana ne Bayan Rosenthal'dan! Beni onu tanımıyorum bile!"

"İyi geceler, Bay Quangel." Emekli yargıç Fromm merdivenleri inip gözden kayboldu.

Otto Quangel oturduğu dairenin kapısını açtı ve içeri girdi. Her yer karanlıktı.

9
Quangel Ailesinde Gece Yarısı Sohbeti

Quangel yatak odasına girdiği anda karısının sesiyle irkildi: "Sakın ışığı yakma, baba! Trudel senin yatağına uzandı. Oturma odasındaki koltuğa sana yatak hazırladım."

"Peki, Anna," dedi Quangel ve bu yeniliğe biraz şaşırdı. Onlarda gecelediğinde Trudel onun yatağında değil, hep kanepede uyurdu.

Sonra hiç sesini çıkarmadan soyundu, pijamasını giydi ve kanepeye uzanıp yorganı üstüne çekti. Az sonra karısına seslendi: "Anna, hemen uyuyacak mısın? Benimle birkaç kelime konuşur musun?"

Anna hemen yanıt vermedi. Az sonra yatak odasından sesi duyuldu: "Çok yorgun ve bitkinim Otto!"

Galiba hâlâ bana öfkeli, diye düşündü Quangel. Acaba niçin? "Uyu öyle ise Anna! İyi geceler!"

İçerden Anna yanıt verdi: "İyi geceler, Otto!" Trudel de kısık sesle: "İyi geceler, baba!" dedi.

"İyi geceler, Trudel!" diye seslendi Quangel ve yan döndü. Bir an önce uykuya dalmak istiyordu. Bugün o da çok yorgundu. Fakat tüm yorgunluğuna karşın gözüne uyku girmedi. Bu uzun gün ne kadar da olaylı geçmişti. Otto Quangel'in yaşamındaki en tuhaf gün geride kalmıştı...

Fakat bunlar hiç de yaşamayı arzulamadığı şeylerdi. Hoşuna giden tek şey çalışma grubundaki görevinden kurtulmuş olmasıydı. Hiç çekemediği bazı insanlarla konuşmaktan, onlara bir şeyler anlatmaktan hep nefret etmişti. Postacı Kluge'nin vermiş olduğu ve Otto'cuklarının ölüm haberini getiren mektubu düşündü. Sağdan soldan haber toplayan ispiyoncu Borkhausen'ın ona sokuluşunu, üniforma fabrikasındaki uzun koridorun duvarlarına yapıştırılmış afişleri, Trudel'in onların altında başını duvara dayayıp ağlayışını düşündü. Suratında sahte maskeyle dolaşan, ikide bir sigara içmek için işini bırakan marangoz Dollfuss'u, kahverengi üniformasının göğsünde madalyalar şıngırdayan konuşmacıyı da anımsadı. Sonra emekli yargıç Fromm'un karanlıkta küçük eliyle onu kavrayıp merdivene doğru itişi gözünün önüne geldi. Karşısında, çizmeleri ışıldayan, Fromm konuştukça yüzünün rengi atan genç Persicke ve yüzlerine kan bulaşmış halde yerde yatan iki sarhoş vardı.

Yine heyecanlanmıştı. Bir türlü uykuya dalamıyordu. Kalktı, kanepeye oturdu ve sağa sola kulak kabarttı. Bir şey duymuştu. Neydi bu kulağına gelmiş olan ses? Emreder gibi içeri seslendi: "Anna!"

Karısının tepkisi pek alışılmış olmadı: "Niçin yine rahatsız ediyorsun, Otto? Bu gece hiç uyutmayacak mısın beni? Yorgun olduğumu, seninle oturup konuşamayacağımı söylemedin mi az önce?"

Kocası tekrar içeri seslendi: "Ben niçin burada kanepede yatıyorum?"

Bir an içerden yanıt gelmedi. Sonra tekrar karısının sesi duyuldu: "Trudel senin yatağında uyuduğu için! Benim de bütün vücudum sızlıyor, bir an önce uyumalıyım..."

Kocası atıldı: "Yalan söyleme bana, Anna. Odadan üç kişinin nefes alma sesi geliyor! Başka kim yatıyor orada?"

Ses çıkaran olmadı. Bir süre içerden yanıt gelmedi. Sonra yine karısının sesi duyuldu: "Çok soru soruyorsun! Bilmediğin şeylere karışma. En iyisi susman, Otto!"

Fakat Quangel ısrarcıydı: "Bu evin reisi benim! Benden hiçbir şey saklanamaz! Çünkü burada olup biten her şeyden ben sorumluyum. Başka kim yatıyor içerde?"

Yine uzun bir sessizlik. Sonra yaşlı bir kadının ürkek sesi duyuldu. "Benim, Bay Quangel, Rosenthal! Benim yüzünden siz ve eşinizin başınızın belaya girmesini istemem. Hemen kalkıp yukarı çıkacağım..."

"Hayır, Bayan Rosenthal, siz şu anda evinize gidemezsiniz! Persicke'ler dairenizde, başkaları da var. Yatmaya devam edin. Yarın sabah erkenden, altı, yedi gibi filan aşağıya inip Fromm'un kapısını çalın. O mutlaka size yardımcı olacaktır."

"Size çok teşekkür ederim, Bay Quangel..."

"Ona teşekkür edin, bana değil. Ben sizi evimden çıkarıyorum, hepsi o kadar! Ve şimdi sıra sende, Trudel!"

"Beni evden çıkartıyor musun, baba?"

"Evet, gitmek zorundasın! Bu son ziyaretin oldu ve nedenini biliyorsun. Belki Anna, pek sanmıyorum ya, seni arada sırada ziyarete gelir. Ben onunla konuştuktan sonra akıllanacağını umuyorum!"

Karısı neredeyse bağırarak, "Bu yaptığını kabul etmiyorum, ben de gideceğim! Artık tek başına otursun evinde! Sen hep kendi rahatını düşünüyorsun..." diye itiraz etti.

"Çok doğru!" diye karısının sözünü kesti Quangel. "Benim güvenilmez şeylerle işim yok. Hele başkaları yüzünden başım derde girsin hiç istemiyorum! Eğer başıma bir şey gelecekse başkaları yüzünden değil kendi budalalığım nedeniyle gelsin! Ne yapacağımı henüz bilmiyorum. Fakat bir şey yapmaya karar verirsem, bunu bir tek seninle yapacağım. Trudel ya da Rosenthal'la değil! Şu andaki davranışımın doğru olup olmadığını da bilmiyorum. Fakat başka bir çıkar yol yok benim için. Ben böyleyim, bugünden sonra değişmeyi de düşünmüyorum! Hepsi bu kadar, artık uyumak istiyorum!"

Otto Quangel kanepeye uzandı. Yandaki odada kadınlar aralarında bir şeyler fısıldaşdılar. Quangel ne konuştuklarını umursamadı. Biliyordu, isteği yerine gelecekti. Evi yarın sabah yine tertemiz olacak, Anna da kocası ne isterse onu yapacaktı. Öyle saçma şeylere yer yoktu. Her şeye o karar verecekti, o tek başına olacaktı!

Ve uykuya daldı. Onu bir gören olsaydı, gülümsediğini fark ederdi. Hatları keskin yüzlü olan bu adam uykusunda gülümsüyor gibiydi. Fakat kötü bir gülümseme değildi bu. Savaşa hazır birinin kararlı gülümsemesiydi...

10
Çarşamba Sabahı Olup Bitenler

Ertesi gün, çarşamba sabahı saat beşle altı arasında yaşlı Rosenthal, yanında Trudel Baumann'la Quangel ailesinin dairesini terk etti. Onlar kapıdan çıkarken Otto Quangel derin bir uykudaydı. Trudel, yakasında sarı yıldız takılı olan, ne yapacağını bilmeyen, korku içindeki yaşlı kadına Fromm'un kapısına kadar eşlik etti. Sonra geri çekilip birkaç basamak yukarı çıktı. Persicke tehlikesinin baş gösterme ihtimaline karşı bu kadıncağızı, yaşamı tehlikeye girse de, onuru lekelense de korumaya kararlıydı!

Trudel biraz bekledi. Yaşlı Rosenthal'ın kapının ziline bastığını gördü. Aynı anda kapı, sanki arkasında biri onun gelmesini bekliyormuş gibi hemen açıldı. Kapıyı açanla Rosenthal birkaç kelime konuştular. Sonra kadın içeri girdi, Trudel Baumann ise hızla uzaklaştı. Binanın kapısı kilitli değildi, caddeye çıktı.

İkisi de şanslıydı. Başka zaman olsa sabahın bu erken saatinde Persicke'ler henüz yatakta olurlardı. Bugün ise SS üyesi olan iki oğlan beş dakika önce merdivenleri inip dışarı çıkmıştı. Yaşlı Rosenthal ile Trudel onlarla karşılaşmış olsalardı başları derde girebilirdi. İki kardeş evden çıkarken yanlarına Borkhausen ile Enno Kluge'yi de almışlardı. Baldur onlara karılarına gitmelerini emretmişti. Amatör iki hırsız, başlarından aşağı dikmiş oldukları sert içkinin ve suratlarına yedikleri yumrukların etkisiyle hâlâ kendilerine gelememişlerdi. Baldur Persicke onları yolcu ederken, yaptıkları bu domuzluğa karşın şimdi karakolun yolunu tutmak yerine serbest kalmalarını Persicke ailesinin büyük insan sevgisine borçlu olduklarını kelimelerin üzerine basa basa söylemişti. Ancak ağızlarından bir şey kaçırırlarsa, olup biteni sağda solda anlatırlarsa karakolun yolunu mutlaka tutarlardı. Rosenthal'ın evine bir daha girmeye kalkışırlarsa da Gestapo başlarına iş açardı.

Baldur iki adamı bu ve benzeri sözlerle kafalarına vura vura tehdit etmişti. En sonunda söylenenler beyinsiz kafalarında yer etmiş gibiydi. Baldur onlarla aşağı inmiş, salondaki masanın sağına soluna oturtmuş, kendisi de karşılarına geçip odanın loş ışığında aralıksız sarfettiği küfür, tehdit ve öfke dolu sözlerle neredeyse beyinlerini yıkamıştı. SS görevlisi iki kardeşi de kanepeye kurulup sigara dumanlarını havaya savura savura kin dolu bakışlarla onları seyretmişti. Borkhausen ile Enno Kluge kendilerini yüksek mahkemenin karşısında yargılanan ve idamla cezalandırılmayı bekleyen iki suçlu gibi hissediyordu. Oturdukları iskemlelerde sinirli sinirli kıpırdıyor, Baldur'un ne demek istediğini kavramaya çalışıyorlardı. Fakat arada sırada başları önlerine düşüyor, genç Persicke'nin yumruğuyla yine kendilerine geliyorlardı. O akşam

kafalarından geçirmiş oldukları, az kalsın da başaracakları şeyler şu anda gerçekdışı bir rüya gibi gözlerinin önüne geldi. Fakat şimdi arzuladıkları tek şey uyumak ve olanı biteni unutmaktı.

Sabaha karşı Baldur her ikisini de kardeşlerinin önüne katıp evlerine yolladı. Borkhausen ile Kluge'nin ceplerine ellişer mark koymuştu. Fakat adamların bundan henüz haberi yoktu. O geceki "Rosenthal girişimi" Persicke'ler için tam bir kayıp olmasına karşın Baldur, istemeye istemeye de olsa yüz markı kurban etmeye karar vermişti. Bunu yaparken kafasından şunları geçirmişti: Bu adamlar dayak yemiş, yüzleri yara içinde, cepleri boş eve döndüler mi karıları yaygarayı basacak, ne olduğunu soracaklardı. Fakat ceplerinde para buldular mı hiç ses çıkarmayacaklardı.

Borkhausen'i evine bırakma görevini üstlenmiş olan kardeşi on dakikada verilen emri yerine getirdi. Aynı anda yaşlı Rosenthal aşağı inmiş, Fromm'un kapısından içeri girmiş, Trudel Baumann da caddeye çıkıp evden uzaklaşmıştı. Genç Persicke zor yürüyen Borkhausen'in yakasına yaptı, onu avludan sürükleyerek evinin önünde yere oturttu ve kapıyı yumruklayarak karısını uyandırdı. Kapıyı açan kadın karşısında üniformalı, karanlık suratlı adamı görünce dehşetle bir adım geri attı. "Lanet olası kocanı getirdim sana!" diye haykırdı Persicke. "Öteki herifi çıkar yatağından da seninki girsin içine! Kütük gibi sarhoş! Bizim evde merdivenlere kustu!"

O çekip gittikten sonra iş Otti'ye düştü. Kocasını ayağa kaldırarak üzerindeki giysileri çıkarması ve yatağa yatırması için henüz gitmemiş olan yaşlıca bey ona yardım etti. Emil yatağa girince de Otti yabancı adamı hemen kapının önüne koydu. Bundan sonra da bir daha buraya gelmemesini tembih etti. Belki bir kahvede ya da bir başka yerde buluşabilirlerdi. Fakat artık buraya gelemezdi.

SS üniformalı Persicke'yi kapısında gören zavallı Otti çok korkmuştu. Bazı tanışlarından duymuştu, kara üniformalı bu adamlar işleri bittikten sonra kadınlara para vereceklerine, işe yaramaz ve tembel damgası vurup toplama kampına yollatıyor-

lardı. Otti bugüne kadar karanlık bodrum katında gözden uzak olduğunu ve kimsenin dikkatini çekmediğini sanmıştı. Demek ki Persicke eve yabancı adam aldığını biliyordu. Yaşamını bir düzene sokmaya ant içti. Kim bilir bu kaçıncıydı, fakat bundan sonra farklı bir hayatı olacaktı. Hele az sonra Emil'in cebinde elli mark bulunca iyice rahatladı. Hemen parayı çorabına soktu ve kocasının uyandığında anlatacaklarını merakla beklemeye başladı. Tabii Otti'nin paradan filan haberi olmayacaktı!

Öteki Persicke'nin görevi çok daha zordu. Ne de olsa Kluge'lerin evi oldukça uzaktaydı, oturdukları Friedrichshain'a varmak için bir sürü cadde ve sokağı geçmeleri gerekiyordu. Enno da Borkhausen gibi zar zor yürüyordu. Genç Persicke'nin onu yakasına yapışıp sokak sokak sürüklemesi pek kolay değildi. Kütük gibi sarhoş olan bu adamın yanında yürüdüğü için de utanıyordu. Ne de olsa üzerindeki üniformanın bir onuru vardı!

Kluge'ye, bir adım arkasından veya önünden yürümesini söylemesi de boşunaydı. Sarhoş adam ikide bir tökezliyor, duvarlara, ağaçlara sürünüyor, gelip geçenlere çarpıyor, bitkinlikten kendini yere bırakıyor, kaldırıma oturuyordu. Persicke'nin küfürle karışık verdiği emirler ve yumrukları hiçbir işe yaramıyordu. Yanındaki adamın bir çuvaldan farkı yoktu. Persicke ter içinde kalmıştı. Öfkesinden çenesi titriyordu. Bu arada kaldırımlar da yavaş yavaş kalabalıklaşmaya başladı. Eve döndüğünde o zehirli kurbağa Baldur'a, ilerde bu gibi şeyleri artık kendisinin yapmasını hiç çekinmeden söyleyecekti!

Ana caddede yürümekten vazgeçti, daha sakin olan ara sokaklara girdi. Kluge'nin koluna yapışıp onu sürükledi. Çok geçmeden o da bitkinleşti, ama yine de yoluna devam etti. Az sonra karşı kaldırımdan Gestapo üniformalı gencin ne yaptığına merakla bakan ve peşlerinden gitmeye karar veren bir polis memuru da öfkesini arttırdı.

Fakat az sonra Friedrichshain'a vardıklarında Kluge'den öcünü aldı. Onu bir çalılığın arkasındaki sıraya oturttu ve suratına yumruklarını indirdi. On dakika sonra sarhoş adam yana devril-

miş, baygın yatıyordu. Dünyada yarış atlarından başka hiçbir şeyle ilgilenmeyen bu küçük bahisçinin, sevgi ve kin nedir bilmeyen bu yaratığın, küçük beyninin tüm kıvrımlarını sadece çalışmaktan nasıl kurtulsam düşüncesi için kullanan bu tembel adamın, bu Enno Kluge'nin, Persicke'lerle başından geçenlerden sonra parti üniformalı biriyle her karşılaştığında eli ayağı titremeye başlayacaktı.

Az sonra kaburga kemiklerine yediği tekmelerle, sırtına inen yumruklarla yine kendine geldi. Zorla ayağa kalktı ve ayaklarını sürüye sürüye, dayak yemiş bir köpek gibi ona eziyet eden adamın önünde yoluna devam etti. Karısının evine vardıklarında kapıyı açan olmadı. Postacı Eva Kluge cebinde o gece oğluna yazmış olduğu mektupla işe gitmek için çoktan yola koyulmuştu. Evde oturup ıstırap veren kötü şeyler düşünmektense bu yorucu işe katlanmayı yeğliyordu.

Kadının evde olmadığına ikna olan Persicke yandaki komşunun zilini çaldı. Kapıyı, dün akşam Enno'yu bir yalanla karısının evine sokmuş olan Bayan Gesch açtı. Persicke önünde duran adamı kadının üzerine itip, "Alın!" dedi. "İlgilenin şu herifle! Ne de olsa şu dairede kalıyor!"

Komşu kadın dün akşamdan sonra Kluge'lerin işlerine karışmamaya ant içmişti. Fakat karşısındaki SS adamından o kadar korktu ki, hiç sesini çıkarmadan Kluge'yi içeri alıp mutfaktaki masaya oturttu. Önüne bir fincan kahve ile birkaç dilim ekmek koydu. Kocası çoktan işe gitmiş olan Bayan Gesch ufak tefek Kluge'nin ne kadar berbat bir durumda olduğunu görüyordu. Suratında kan lekeleri vardı, üzerindeki gömlek yırtılmıştı, ince paltosu da toz toprak içindeydi. Onu getiren bir SS mensubu olduğu için masada oturan adama tek bir soru bile sormadı. Elinde olsa Kluge'yi hemen kapısının önüne koyardı. Hiçbir şey bilmek istemiyordu. Hiçbir şey bilmeyen insanın başkalarına anlatacak, ağzından kaçıracak şeyi olmazdı. Böyleleri kendini hiç tehlikeye atmazdı.

Kluge masaya sokuldu ve önüne konan ekmeği eline aldı, dikkatle ısırıp çiğnedi, fincanındaki kahveyi yavaşça yudumladı. Çok bitkindi, acılar içindeydi. Gözlerinde yaşlar belirdi. Gesch gözünün ucuyla, pek belli etmeden ona baktı. Enno Kluge az sonra tabağındaki ekmekleri bitirdiğinde de, "Peki şimdi nereye gideceksiniz?" diye sordu. "Biliyorsunuz, karınız sizi eve almıyor!"

Enno sesini çıkarmadı, başı önünde, öylece durdu.

"Tabii, burada kalamazsınız. Öncelikle Gustav kalmanıza izin vermez, evdeki bütün dolapları kilitlemek zorunda kalmak da istemiyorum... Evet, nereye gideceksiniz?"

Enno yine sesini çıkarmadı.

Komşusu Gesch öfkeyle devam etti: "Öyleyse şimdi sizi kapının önüne koyacağım! Merdivene oturur beklersiniz! Tamam mı?"

Enno: "Tutti... eski bir dost..." dedi. Sesi çok zor çıkmıştı. Gözlerinde yine yaşlar belirdi.

"O kadınlardan biri mi?" dedi Gesch, aşağılarmış gibi. "Peki, öyle ise Tutti'ye... Nedir gerçek adı? Adresi var mı?"

Enno yanıt vermedi. Kadın birkaç kez daha sordu, öfkelendi ve sonunda Enno'nun o kadının gerçek adını bilmediğini, ancak kafa yorarsa evini bulabileceğini öğrendi.

"Gördünüz mü?" dedi Gesch. "Fakat şimdi oraya tek başınıza gidemezsiniz. Yolda karşılaştığınız ilk polis sizi doğru karakola götürür. Ben de sizinle geleceğim. Fakat evi bulamazsanız sizi sokağın ortasında bırakırım. Bütün kenti arayacak zamanım yok, evde bir sürü işim var!"

Enno, "İzin verin önce biraz uyuyayım!" diye yalvardı.

Kadın bir an düşündükten sonra, "En fazla bir saat!" dedi. "Bir saat sonra kapının önündesiniz, anlaşıldı mı? Uzanın şu kanepeye, üzerinize örtmek için bir şey getireyim."

Kadın az sonra elinde bir örtüyle tekrar odaya girdiğinde Enno çoktan uykuya dalmıştı.

Emekli yargıç Fromm yaşlı Rosenthal'ı içeri aldıktan sonra onu doğru duvarları kitap raflarıyla kaplı olan çalışma odasına götürmüş ve oturması için bir koltuğu işaret etmişti. Masanın üzerinde sayfaları açılmış bir kitap duruyordu. Küçük bir okuma lambası bütün odayı aydınlatmaya çalışıyordu.

Az sonra yaşlı Fromm elinde bir tepsiyle içeri girdi. Tepside bir çaydanlık, yanında büyük bir fincan ile şekerlik ve bir tabak ekmek vardı. "Önce bir kahvaltı edin, Bayan Rosenthal," dedi. "Sonra konuşuruz." Kadın teşekkür etmek, ona bir şeyler söylemek isteyince gülümseyerek sözünü kesti: "Lütfen kendinizi evinizdeymiş gibi hissedin. Tıpkı benim yaptığım gibi!"

Sonra yazı masasındaki kitabı aldı ve ayaklı lambanın altına oturup sayfalarını karıştırdı. Bir yandan okuyor, bir yandan da sol elini aklaşmaya başlamış olan ince sakalında gezdiriyordu. Odadaki ziyaretçisini bir an için unutmuş gibiydi.

Bütün geceyi korku içinde geçirmiş olan yaşlı Yahudi kadın yavaş yavaş kendine gelir gibi oldu. Son aylarda yaşamı hep baskın yapacaklar, beni de alıp götürecekler korkusuyla karmakarışık, düzensiz bir evde geçmişti. Aylardır düzenli bir ev yaşamı olmamış, huzur nedir bilmemişti. Şimdi de, daha önce merdivende bile bir kez olsun rastlamış olduğunu anımsamadığı bu yaşlı adamın odasında oturmaktaydı. Duvarlarda bir boydan bir boya uzanan rafları dolduran kitapların açık ve koyu kahverengi deri ciltleri hafifçe parıldıyordu. Pencerenin önündeki kocaman mahun yazı masası, odadaki diğer mobilyalar ve yerdeki eskimeye yüz tutmuş Zwickau halısı kadına bir an için evliliğinin ilk yıllarını anımsattı. Şimdi şurada oturan, kitabını okurken bir eliyle sürekli, birçok Yahudi'de de görülen sivri keçi sakalını okşayan, üzerindeki ropdöşambrı babasının kaftanını anımsatan bu yaşlı adam...

Odadaki her şey Rosenthal'ı bir an için eski yıllara götürdü. Sanki günümüzdeki her şey, tüm pislik, kan ve gözyaşları görünmeyen bir sihirbazın eliyle yok oluvermişti. Şimdiki gibi haşere misali ayaklar altında ezilen insanlar değil de, kendilerine saygı

duyulan, kibarca davranılan, değer verilen kimseler oldukları eski günler canlandı birden gözünün önünde.

Elini başına götürdü, saçlarını şöyle bir düzeltti. Aynı anda yüzünün ifadesi değişti. Demek ki, bu dünyada barış ve huzurun yitirilmediği yerler de vardı. Üstelik Berlin'in ortasında...

"Size çok teşekkür etmek istiyorum, sayın Fromm," dedi yaşlı kadın. Sesi bir başka çıkmıştı, birden kendine güveni gelmiş gibiydi.

Koltukta oturan adam elindeki kitabı okumaya ara verip, "Lütfen çayınızı soğutmadan için, tabağınızdaki ekmekleri de bitirin. Çık zamanımız var," dedi.

Sonra kitabını okumaya devam etti. Yaşlı kadın o anda adamla konuşmayı çok istemesine karşın kendisine söyleneni yaptı, çayını içti, ekmeğini yedi. Bu evdeki huzuru bozmak istemiyordu. Sonra bakışlarını yine odanın içinde gezdirdi. Her şey böyle kalmalıydı, tek bir şeye zarar gelmemeliydi. O, yaşlı Fromm'u tehlikeye atmak istemiyordu. (Üç yıl sonra bir bomba bu binayı tuzla buz edecek, yaşlı Fromm da gizlendiği bodrumda acılar içinde yaşamını yitirecekti...)

Rosenthal çayını bitirdi, fincanını tepsiye bırakıp, "Siz bana çok iyi davrandınız, çok da yüreklisiniz, Bay Fromm. "Fakat ben sizi ve bu güzel evinizi tehlikeye atmak istemiyorum. Yapacak bir şey yok, şimdi evime döneceğim."

Yaşlı adam kadının söylediklerini dikkatle dinledikten sonra ayağa kalktı ve onu kolundan tutup yine yerine oturttu. "Dinleyin beni lütfen, Bayan Rosenthal," dedi.

Fakat kadın karşı çıktı: "Hayır! Ben çok ciddiyim."

"Önce söyleyeceklerimi bir dinleyin. Çünkü ben de oldukça ciddi şeylerden bahsedeceğim. Beni tehlikeye atmak istemediğinizi söylediniz. Meslek yaşamım boyunca benim ne tehlikeler atlattığımı bilseniz böyle konuşmazdınız... Ben hep aynı görevi yaptım. Kimi çevreler bana "Kanlı Fromm", ya da "Cellat Fromm" adını takmıştı." Karşısındaki yaşlı kadının bir an için ir-

kildiğini fark edince gülümsemeye çalıştı. "Aslında ben hep sakin ve yumuşak biriydim. Ancak alınyazım önüme idamlık tam yirmi bir dosya koymuştu. Bana hâkim olan, kendisine baş eğip sözünü dinlemem gereken tek bir şey var, o da adalet! Ben içinde yaşadığımız dünyanın adaletine hep inandım, bundan sonra da hep inanacağım! Bugüne kadar tüm adımlarımı ona göre attım..."

Yaşlı Fromm hem konuşuyor hem de elleri arkasında, Rosenthal'ın karşısında bir aşağı bir yukarı yürüyordu. Çok sakin konuşuyordu. Kendinden söz ederken sanki geçmişteki, artık yaşamayan birini anlatıyordu. Rosenthal söylediklerini dikkatle dinliyordu.

"Sizden söz edeceğime kendimi anlatıyorum," diye devam etti Fromm. "Bu, tek başına yaşayan insanlara has bir özelliktir. Özür dilerim ama şimdi tehlikeler üzerine bir şey söylemek istiyorum. Bana sık sık tehdit dolu mektuplar gelmiştir. Üzerime saldırdılar, kurşun da sıktılar. On yıl, yirmi yıl, otuz yıl... Bayan Rosenthal, şimdi ben yaşlı adamın biriyim. Burada oturmuş Plutarch'ın bir biyografisini okuyorum. Tehlikenin benim için hiçbir anlamı yoktur, ben ondan korkmam, onunla ilgilenmem de. Bayan Rosenthal, lütfen bana tehlikelerden söz etmeyin..."

"Fakat bugünkü insanlar eskiye göre çok daha başka..." diye karşı çıkmak istedi Rosenthal.

"Günümüzde işlenen cinayetler, sağa sola savrulan tehditler..." Fromm bir an hüzünle gülümsedi, sonra devam etti: "İnsanlar değişmedi, Bayan Rosenthal. Kötüler çoğaldı, diğerleri de korkaklaştı... Adalet denen şey ise hep aynı kalmıştır. Ümit ederim ikimiz de sonunda adaletin galip geleceği o günü görürüz!" Bir an odanın ortasında dimdik durdu. Sonra yine bir aşağı bir yukarı dolaşmasını sürdürdü. "Ve adaletin galibiyetini bugünkü Almanya elde etmeyecek, Bayan Rosenthal!"

Yine bir an sustu, sonra usulca konuşmaya devam etti: "Hayır, siz evinize dönemezsiniz! Persicke'ler bu gece evinizdeydi. Bir kat yukarda oturan parti üyesi o aileyi tanıyorsunuz! Kapı-

nızın anahtarı şimdi onların elinde. Evinize kimin girip çıktığına mutlaka bütün gün dikkat edeceklerdir. Kendinizi boş yere tehlikeye atmayın."

"Fakat ben kocam döndüğünde evde olmalıyım!" dedi Rosenthal yalvarır gibi.

"Kocanız..." diye söze başladı yüksek mahkeme eski üyesi Fromm, "kocanız şu sıralar sizi ziyarete gelemez. Çünkü kendisi Moabit Hapishanesi'nde tutuklu. Yurtdışındaki hesapları nedeniyle suçlanıyor. Yani en azından sorgulanması savcı ve maliyenin ilgisini çektiği sürece kocanız güvenilir bir yerde."

Yaşlı adam Rosenthal'a güç vermek istermiş gibi hafifçe gülümsedi ve odanın içinde dolaşmaya devam etti.

"Fakat siz bütün bunları nereden biliyorsunuz?" diye sesini yükseltti kadın.

Fromm elini şöyle bir salladı. "Çoktandır görevde olmasa bile eski bir yargıcın kulağına yine de sağdan soldan bazı haberler gelir. Kocanızın iyi bir avukatı olduğunu bilmelisiniz. Moabit'te de durumu fena sayılmaz. Tabii avukatın adını ve adresini size veremem, bu konuda rahatsız edilmek istemeyecektir..."

"Peki kocamı Moabit'te ziyaret edemez miyim?" diye heyecanla sordu yaşlı Rosenthal. "Ona giysiler, temiz iç çamaşırları götürebilirim... Kim yıkıyor orada çamaşırlarını? Belki biraz yiyecek de?"

"Sayın Bayan Rosenthal," diye kadının sözünü kesti emekli yargıç ve zayıflıktan damarları görünen elini omzuna koydu. "Kocanız sizi ziyaret edemeyeceği gibi, siz de onu ziyaret edemezsiniz!" dedi. "Çünkü sizi onun yanına kadar sokmazlar. Hem böyle bir ziyaretin şu anda kocanıza hiçbir yararı olmaz. Belki de yarardan çok zararı olur!"

Fromm sustu ve bakışlarını kadının yüzüne dikti.

Gözlerindeki gülümseme birden yok olmuş, ses tonu da sertleşmişti. Yaşlı Rosenthal o anda bu iyi niyetli adamın ilkelerinden vazgeçmeyen biri olduğunu kavradı.

"Bayan Rosenthal," diye mırıldandı. "Şu anda siz benim misafirimsiniz ve her misafirliğin kimi koşulları olur. Siz bu koşullara uymadığınız anda, örneğin kapıyı açıp dışarı çıktığınızda, bu kapı size bir daha açılmayacaktır! Ve kafamdaki Rosenthal adı da sonsuza kadar silinecektir. Şimdi beni anladınız mı?"

Elini alnında şöyle bir gezdirdi, gözlerini yaşlı kadının gözlerine dikip sertçe baktı.

Rosenthal, "Evet," dedi. Sesi çok kısık çıkmıştı.

Fromm elini yaşlı kadının omzundan çekti. Kısmış olduğu gözleri yine aydınlandı. Odanın içinde gezinmesini sürdürdü. "Sizden rica ediyorum," dedi yumuşak bir sesle. "Şimdi size göstereceğim odayı gündüzleri terk etmeyeceksiniz, pencereye çıkmayacaksınız. Eve gelen hizmetçim güvenli biridir, fakat komşular..." Aniden sustu, lambanın altında durmakta olan kitaba doğru şöyle bir baktı ve devam etti: "Siz de benim gibi geceleri gündüz yapmayı deneyin. Her gün almanız için size bir uyku ilacı vereceğim. Yemeğinizi de geceleri yiyeceksiniz. Şimdi lütfen peşimden gelin!"

Yaşlı Rosenthal adamın peşinden yürüdü. Koridora çıktılar. Kafası karışıktı, biraz da korkuyordu. Ev sahibi sanki aniden değişmişti. Bir an düşündü, yaşlı bey rahatını seven, sakinliği arayan biriydi. Mutlaka yaşamı boyunca mesleği gereği yakın çevresiyle çok az ilişkisi olmuştu. Misafiri onu yormuştu belki? Yine tek başına kalmak, rahat etmek istiyordu, masada duran Plutarch'ına (kimin nesiydi acaba?) dönmeyi arzuluyordu...

Önden yürüyen Fromm koridordaki kapılardan birini açtı, odanın lambasını yaktı. "Burada jaluziler hep iniktir," dedi. "Lamba da loş ışık verir. Lütfen değiştirmeye kalkışmayınız, yoksa arka evden biri sizi görebilir. Sanırım gereksiniminiz olan her şeyi burada bulacaksınız."

Sonra bakışlarını kayın ağacından yapılmış, açık renk mobilyalarla döşenmiş odada gezdirdi. Her şeye tek tek baktı. Sanki bu odaya çoktandır girmemiş, eşyalarına dokunmamıştı. Onla-

rı uzun bir aradan sonra yeniden görüyor gibiydi. Sonra yine konuştu, sesi sanki derinlerden bir yerden geliyordu. "Kızımın odası," dedi. "O 1933 yılında öldü. Hayır, hayır, burada ölmedi, korkmanıza gerek yok!"

Yaşlı kadına elini uzattı. "Kapıyı dışardan kilitleyecek değilim, Bayan Rosenthal," dedi. "Fakat sizden ricam, içerden kilitlemenizdir. Kolunuzda bir saat var, öyle değil mi? Evet, çok güzel! Akşam saat onda kapınızı tıklatacağım. Şimdilik iyi uykular!"

Sonra arkasını döndü ve oturma odasına doğru yürüdü. İçeri girmeden önce şöyle bir dönüp henüz kapıda durmakta olan yaşlı kadına seslendi: "Önümüzdeki günlerde kendinizi biraz yalnız hissedeceksiniz, fakat buna alışmaya çalışın. Yalnız kalmanın iyi yanları da vardır, Bayan Rosenthal. Şunu hiç aklınızdan çıkarmayın, içinde bulunduğumuz bu dünyada hayatta kalan her insan önemlidir. Siz de önemlisiniz! Kapının kilidini unutmayın!"

Fromm gözden kayboldu. Oturma odasının kapısını öyle usul kapattı ki, yaşlı kadın bir "çıt" bile duymadı. Ona iyi akşamlar demediğini fark etti. İçeri girdi ve hemen iskemleye ilişti. Bacakları titriyordu. Tuvalet masasının aynasından, gözyaşlarıyla ıslanmış uykusuzluktan bitkin, soluk bir yüz bakıyordu ona. Aynadaki bu yüzü, başını hafifçe eğip hüzünle selamladı.

Şimdi sen bu odanın içindesin, Sara, diye düşündü. Sen bir zamanlar çalışkan, başarılı bir iş kadınıydın. Adın Lore idi. Beş çocuk getirdin bu dünyaya. Biri Danimarka'da, biri İngiltere'de, ikisi de Amerika'da yaşıyor. Beşincisi ise burada, Berlin'de, Schönhauser Bulvarı'ndaki Yahudi mezarlığında yatıyor. Sana artık Sara demelerine kızmıyorsun. (Adı zamanla Lore'den Sara'ya dönüşmüştü...) Şimdi bu iyi niyetli, nazik, fakat yabancı adamın evindesin. Günün birinde onunla, kocamla yapmış olduğum gibi içten konuşabileceğimi hiç sanmıyorum. Bana kalırsa o soğuk biri. İyi niyetli olsa da, soğuk. İyilik yaparken bile yakınlık gösteremiyor. Bence yaşamı boyu altında ezildiği yasalar onu böyle yapmış. Benim yasalarım ise çocuklarımla eşimi sevmek, onlara

hep yardımcı olmak idi. Şimdi ise yaşlı bir adamın evinde tek başıma oturuyorum. Benliği yok olup gitmiş biriyim artık ben. Yalnız başına yaşamak işte bu. Şu anda saat sabahın altı buçuğu. Onu akşam saat ondan önce görmeyeceğim. Tam on beş buçuk saati tek başıma, kendi kendimle yalnız geçireceğim. Kim bilir bu süre içinde bilmediğim hangi yanlarımı ilk kez keşfedip tanıyacağım? Korkuyorum, çok korkuyorum. Bağıracağım, uykumda haykıracağım korkular içinde! On beş buçuk saat! Hiç olmazsa ilk yarım saati yanımda oturup benimle birlikte geçirebilirdi... Fakat o odasına dönüp masasındaki eski kitabı okumaya devam etmek istedi. Ne kadar iyi niyetli olursa olsun onun için adalet insandan önce geliyor... Bana yardım etmesinin nedeni de bu ya. Fakat bana ben olduğum için yardım etseydi beni gerçekten mutlu etmiş olurdu.

Karşısındaki aynadan ona bakan Sara'yı süzdü ve hafif hafif başını salladı. Sonra bakışları yatağa takıldı. Ne demişti yaşlı Fromm, kızımın odası. 1933 yılında öldü. Hayır, hayır, burada ölmedi... Bir an ürperdi. Kızının ölüm nedeni de mutlaka onlardı! Fakat o hiçbir zaman bundan söz etmeyecek, ben de ona hiç sormayacağım. Hayır, ben bu odada uyuyamam. Korkutuyor beni, ürpertiyor, insancıl değil bu oda. Hizmetçisinin odasını versin bana. İçinde yaşayan bir insanın uyumuş olduğu bir yatağa uzanmak istiyorum. Burada gözüme uyku girmez. Ben sadece haykırabilirim bu odada...

Tuvalet masasında duran küçük kutulara şöyle bir dokundu. İçlerinde kurumuş kremler, kokmuş pudralar, küflenmiş rujlar vardı. Ve kız 1933'te ölmüştü. Bundan tam yedi yıl önce. Bir şey yapmalıyım. Beni huzursuz eden bir şey var. Korku o! Şimdi huzurlu bir evdeyim ve içimi korkular kaplıyor. Bir şey yapmalıyım. Tek başıma kalamam burada. Kendi kendimle yalnız olamam...

Çantasını karıştırdı. Bir parça kâğıt buldu içinde, bir de kurşunkalem. Çocuklarıma bir şeyler yazayım. Kopenhag'daki Gerda'ya, İlford'daki Eva'ya, Brooklyn'deki Bernhard ile

Stefan'a da. Sonra vazgeçti. Şimdi savaştayız, posta gitmiyor ki oralara. Fakat Siegfried'e yazabilirim. Moabit Hapishanesi'ne elden yollamanın bir yolunu bulurum. Hizmetçi kadın güvenilir biriymiş. Fromm'un bunu bilmesine gerek yok. Kadına biraz para ya da birkaç parça mücevher veririm, olur biter. Ne olsa yeterince var...

Çantasından, içinde bir deste para olan bir zarfla çeşitli mücevherlerini çıkardı, önündeki masanın üzerine bıraktı. Sonra bir bileziği eline aldı. Bunu bana, Eva dünyaya geldiğinde kocam Siegfried hediye etmişti. İlk çocuğumdu Eva. Doğumu pek kolay olmamıştı. Nasıl da sevinmişti kocam çocuğunu görünce. Kahkahalar atmıştı, gülerken göbeği titremişti. Odada herkes sevinç içinde gülmüştü. Eva güzeldi, kısa kıvırcık saçları vardı. Kocam bana bu bileziği hediye etmişti. Paskalya haftasının ardından kazandığı bütün parayı ona yatırmıştı. Fakat o günlerde beni gururlandıran tek şey anne olmamdı. Bileziğin bence pek değeri yoktu. Bugün Eva'nın üç çocuğu var. Kızı Harriet dokuz yaşına bastı. Acaba İlford'daki yaşamında Berlin'deki annesi hiç aklına geliyor mu? Aklına gelsem bile şimdi burada, emekli yargıç Fromm'un evinde, ölü kızının odasında oturmakta olduğumu hayal bile edemez. Burada, tek başına...

Elindeki bileziği masaya bıraktı. Mücevherlerin arasından bir yüzüğü aldı. Ve gün boyunca öylece oturdu, mücevherlerini karıştırdı, kendi kendine bir şeyler mırıldandı, bütün gücüyle geçmişine sarıldı. Şimdi, bugün yaşamı nasıldı, düşünmek istemiyordu. Bir an korktuğu oldu. Hemen ayağa kalkıp kapıya gitti. Bilsem az eziyet edeceklerini, ıstırap vermeyeceklerini, acı çektirmeden işimi hemen bitireceklerini, kalkar doğru giderdim yanlarına, diye düşündü. Burada, kilitli odada beklemeye dayanamayacağım. Hem hiç anlamı yok. Ne de olsa günün birinde ellerine geçeceğim. Her insanın gerekli olması da ne demek? Ben niçin ve kime gerekliyim? Çocuklarım her geçen gün beni daha az anımsayacaktır, torunlar ise çabucak unutur gider. Mo-

abit'teki Siegfried'im de yakında ölecek. Yüksek mahkeme eski üyesi şu Fromm ne demek istemişti? Bu akşam sormalıyım. Fakat gözümün önüne getiriyorum, o sadece gülümseyecek ve anlayamayacağım bir şeyler mırıldanacaktır. Ben başka bir insanım, et ve kandan oluşmuş gerçek bir insan, artık yaşlanmış bir Sara.

Tuvalet masasına gidip aynada yüzüne baktı. Küçük kırışıklardan oluşmuş bir ağ tüm yüzünü kaplıyordu. Dert, hüzün, sıkıntı, korku, nefret ve sevgi oluşturmuştu o kırışıkları. Sonra yine üzerinde mücevherlerinin durduğu masaya döndü. Oturdu, zaman geçsin diye zarftaki banknotları eline aldı, teker teker saydı. Seri numaralarına göre üst üste koydu, tekrar tekrar saydı. Kocasına yollamak istediği mektuba birkaç kelime karaladı. Fakat bu bir mektup değil, sadece üzeri sorularla dolu bir kâğıt parçasıydı. Kaldığı hücre nasıldı, ne yemek veriyorlardı, ona temiz iç çamaşırları yollasa mıydı, yoksa her şeyi orada yıkanıyor muydu? Kısa kısa, önemsiz şeyler. Ona gelince, durumu iyiydi, güvendeydi.

Hayır hayır, bu bir mektup filan değildi, anlamsız, hiç gereksiz bir saçmalıktı. Güvende değildi ki. Dehşet içinde geçirmiş olduğu son aylarda kendini şimdi oturduğu, kapısı kilitli bu odada olduğu kadar tehlikede hiç hissetmemişti. Kendini değiştirmesi, yanlış bir şey yapmaması gerektiğini kavramıştı. Nasıl bir insan olacaktı? Korkuyordu bu değişimden. Belki de dayanılması çok zor, fakat altından kalkması gereken bir şey gelecekti başına...

Biraz sonra oturduğu yerden kalkıp yatağa uzandı. Ev sahibi saat ona doğru kapısını tıklattığında yaşlı kadın öylesine derin bir uykuya dalmıştı ki, hiçbir şey duymadı. Adam elindeki anahtarı usulca kapının kilidine sokup çevirdi ve içeri girdi. Yatağında uyumakta olan kadını görünce şöyle bir gülümsedi. Sonra masanın üzerindeki mücevherleri ve bankotları kenara itip elindeki yemek tepsisini bıraktı. Tekrar gülümsedi ve geldiği gibi yine sessizce odadan çıktı. Kapıyı arkasından kilitledi...

Bayan Rosenthal "koruyucu tutukluğu"nun ilk üç gününde kimseyi görmedi, kimseyle konuşmadı. Geceleri uyudu, sabahları korku içinde uyandı ve bütün gününü ıstırap içinde geçirdi. Ve dördüncü gün, yarı çıldırmış bir halde bir şey yaptı...

11
Hâlâ Çarşamba

Gesch kanepede uyumakta olan adamı aradan bir saat geçtikten sonra uyandırmaya kıyamamıştı. Öylesine bitkin ve acınacak bir görünümü vardı ki... Yüzündeki yaralar da morarmaya başlamıştı. Alt dudağı hüzünlü bir çocuk gibi sarkmıştı. Kirpikleri de arada sırada titreşiyor, derin derin nefes alırken hırlıyordu. Sanki aniden uyanacak ve hüngür hüngür ağlamaya başlayacaktı.

Gesch bu arada öğle yemeğini hazırlamıştı. Adamı uyandırdı ve masaya oturmasını söyledi. Kluge teşekkür eder gibi bir şeyler mırıldanarak masaya geçti. Önüne konanları büyük bir iştahla çabuk çabuk yedi. Arada sırada karşısında oturan kadına baktı, fakat ağzını açıp tek kelime söylemedi, o gece olup bitenlerden söz etmedi.

Az sonra ilk konuşan Gesch oldu: "Size daha fazla yemek veremem, yoksa Gustav'a bir şey kalmaz. Uzanın tekrar şuraya ve biraz daha uyuyun. Ben bu arada gider, karınızla görüşürüm..."

Adam bir şeyler homurdandı. Evet mi, hayır mı demişti, Gesch anlayamadı. Adam masadan kalktı ve gitti tekrar kanepeye uzandı. Aradan bir dakika geçmeden yine derin uykuya dalmıştı.

Kadın akşama doğru yandaki dairedeki komşusunun eve gelmiş olduğunu duydu. Hemen çıkıp hafifçe kapısını tıklattı. Eva Kluge kapıyı hemen açtı ve kimse girmesin diye olacak bir adım dışarı çıktı. Sonra da, "Ne var?" diye sordu öfkeyle.

"Kusura bakmayın," dedi. "Sizi yine rahatsız edeceğim, fakat kocanız bizim evde uyumakta. Siz henüz evden yeni çıkmıştınız ki, sığır gibi bir SS adamı onu getirip bıraktı."

Eva Kluge hiç sesini çıkarmadan komşusu olan kadına öfkeyle baktı. Gesch devam etti: "Onu iyice dövmüşler. Vücudunda vurmadıkları yer yok gibi. Kocanız kötü biri olabilir, fakat bu durumda onu yine kapının önüne koyamazsınız. Gelin bakın, kocanızın durumuna, Bayan Kluge!"

Fakat komşusu inatla karşı çıktı: "Benim artık kocam filan yok, Bayan Gesch! Size dün de söylemiştim, onun suratını bile görmek istemiyorum!"

Kluge tekrar içeri girmek istedi. Komşusu Gesch atıldı: "Niçin böyle acele ediyorsunuz, Bayan Kluge? Ne olsa o sizin kocanız, onunla çocuklar getirdiniz bu dünyaya..."

"Bu nedenle o kadar gurur duyuyorum ki, Bayan Gesch!"

"Sizin bu yaptığınıza insanlık denmez, Bayan Kluge! Kocanız şu andaki durumuyla insan içine çıkamaz!"

"Peki, onun bana yıllar boyu yaptıkları insanca şeyler miydi? Bana hep ıstırap verdi, bütün hayatımı mahvetti... Ben şimdi böyle bir adama, SS'den müthiş bir dayak yedi diye insanca davranayım mı istiyorsunuz? Bunu bir an bile aklımdan geçirmiyorum! Onun gibi biri ne kadar dayak yerse yesin değişmez!"

Eva Kluge çok öfkelenmişti. Yüksek sesle bunları söyledikten sonra içeri girdi ve kapıyı hızla çarptı. Komşusu Gesch şaşkın bir halde öylece kalakaldı. Eva Kluge daha fazlasına dayanamayacaktı. Yumuşayıp da adamı tekrar içeri alsaydı bir daha ondan kurtulamayacağı gibi, ömür boyu da karnını doyurmak zorunda kalırdı.

Mutfağa gitti, masanın yanındaki iskemleye ilişti ve ocağın hafif yanan mavimsi alevine dikti gözlerini. Kafası o gün olup bitenlerle doluydu. Posta idaresindeki şefine partiden ayrılmak istediğini bildirmişti. Fakat bu isteği kısa sürede çalıştığı yerde kulaktan kulağa yayılmıştı. Bu sabah da şefi ona işe gönderilmeyeceğini bildirmişti. Kluge'ye sürekli sorular sormuşlardı. En çok bilmek istedikleri de, partiden niçin istifa etmek istediğiydi? Gerekçeleri neydi?

Fakat Kluge inatla hep aynı yanıtı vermişt: "Bu hiç kimseyi ilgilendirmez! Niçin partiden çıkmak istediğimden kime ne! Evet, partiden çıkacağım, hem de bugün!"

O ısrar ettikçe karşısındakiler de dikleşmişti. Diğer konuları bir yana bırakmışlardı, fakat partiden ayrılma isteğinin nedenini mutlaka bilmek istiyorlardı. Sonra, öğleye doğru ellerinde çantalarla gelen iki sivil memur Kluge'yi sorguya çekmeyi sürdürmüştü. Yaşamını anlatmasını, annesiyle babasından, kardeşlerinden, evliliğinden söz etmesini istemişlerdi.

Eva Kluge önce bunu pek önemsememişti, hatta partiden istifa etmek istemesinin nedenlerini sormuyorlar diye de memnun olmuştu. Fakat sıra evlilik yaşamıyla iligili sorulara gelince öfkelenmişti. Kocasından sonra sıra çocuklarına gelebilirdi. Karlemann'dan söz edemezdi onlara. Bu tilki gibi kurnaz adamlar mutlaka hemen bir şeyler fark ederlerdi. Hayır, daha fazla konuşmamıştı. Evliliği ve çocukları özel yaşamıydı, kimseyi ilgilendirmezdi.

Fakat adamlar inatçıydı, öyle kolay kolay pes etmemişlerdi. İçlerinden biri masadaki çantasını açmış ve içinden çıkardığı dosyanın sayfalarını karıştırmış, sessizce bir şeyler okumuştu. Eva Kluge o anda adamın neler okuduğunu bilmeyi ne kadar isterdi. Onun hakkında emniyette bir dosya filan olamazdı. Sivil giyimli bu adamların polisten geldiğini bu arada kavramıştı.

Az sonra Eva Kluge'nin sorgusuna devam etmişlerdi. Açtıkları dosyada Enno hakkında kimi bilgiler olduğunu şimdi anlamıştı. Adamlar ona kocasının hastalıklarını, niçin çalışmayı pek sevmediğini sormuşlardı. At yarışları ve bahis oyunları meraklısı olduğunu biliyorlardı, değişik kadın dostları olduğundan da haberleri vardı. Anlattıkları ve sordukları şeyler ilk başta önemsiz gibiydi, fakat az sonra sorular tuhaflaşınca Eva Kluge yine susmuş, tek yanıt bile vermemişti. Hayır, bunlar da hiç kimseyi ilgilendirmeyen pek özel şeylerdi. Kocası ile arasındaki ilişki sadece onu ilgilendirirdi. Hem şu sıralar kocasından ayrı yaşamaktaydı.

Sivil polisler Eva Kluge'yi yine yakalamışlardı. Ne zamandan beri ondan ayrı yaşadığını hemen öğrenmek istemişlerdi, onu en son ne zaman görmüştü? Yoksa partiden istifa etme isteği kocasıyla mı ilgiliydi?

Kadın başını hayır anlamında sallamıştı. Fakat aynı anda Enno'yu düşünmüştü. Şimdi onu tutuklayıp sorguya çekebilirlerdi. Bu zayıf herif de aradan daha yarım saat geçmeden istediklerı her şeyi anlatırdı.

"Özel, her şey özel!"

Bakışlarını ocağın donuk alevine dikmiş, öyle dalgın dalgın oturan postacı birden kendine geldi. Ayağa fırladı. Az önce bir hata yapmıştı. Enno'nun eline para tutuşturup birkaç haftalığına ortadan kaybolmasını söyleyebilirdi. İsterse karılarından birine sığınsındı, bu hiç umurunda değildi. Önemli olan ortalıkta görünmemesiydi.

Hemen dışarı çıktı ve komşusu Gesch'in kapısını çaldı. "Bakın, Bayan Gesch," dedi. "Biraz düşündüm, kocamla birkaç kelime konuşmamın doğru olacağına karar verdim..."

Şimdi öfkelenen Gesch oldu. "Bu daha önce aklınıza gelmeliydi!" diye konuştu. "Çünkü kocanız çekti gitti. Yirmi dakika oldu gideli. Geç kaldınız!"

"Peki nereye gitti, Bayan Gesch?"

"Nereden bileyim ben? Onu eve almayan sizdiniz! Herhalde karılarından birine gitti!"

"Acaba hangisine gitti? Söyleyin, söyleyin lütfen Bayan Gesch! Şu anda çok önemli..."

"Birden çok önemli oldu demek!" Komşu kadın bir an sustu. Sonra anımsamış gibi devam etti: "Tutti'den söz etmişti yanılmıyorsam..."

"Tutti mi?" diye Eva Kluge sordu. "Bu Trude ya da Gertrud anlamına gelebilir... Acaba soyadını söyledi miydi, Bayan Gesch?"

"O da bilmiyordu kadının tam adını! Adresinden de habersizdi. Sadece bazı sokaklar ve evler aklında kalmış. Ben bulurum, dedi çıkıp giderken. Fakat kocanız bu durumda sokaklarda..."

"Belki yine döner," dedi Eva Kluge düşünceli düşünceli. "Eğer tekrar gelirse, lütfen bana yollayın. Her neyse, size teşekkür ederim, Bayan Gesch. İyi akşamlar!"

Komşusu yanıt vermedi, sadece kapıyı suratına çarptı. Kluge'nin az önce yapmış olduğunu o kadar çabuk unutmamıştı. Adam dönse bile, karın seni arıyor, demeyecekti. Kluge daha önce düşünseydi ne yapacağını, iş işten geçtikten sonra değil!

Eva Kluge muftağına döndü. Tuhaf duygular içindeydi. Yan komşusuyla kısa konuşması başarısız olmuştu, ama o kendini yine de biraz olsun rahatlamış hissediyordu. Bundan sonra ne olacaksa olsundu. O bu yaşamda temiz kalmak için elinden geleni yapmıştı. Kendini kocasından kurtarmış, büyük oğluyla da bağlarını koparmıştı. Onlara kalbinde artık yer yoktu. Partiden çıkmak istediğini de bildirmişti. Evet, bundan sonra ne olacağını görmeyi bekleyecekti. Artık hiçbir şeyi değiştiremezdi. Bugüne kadar yaşadıklarının ardından onu bekleyen en kötü şeyden bile şu kadar olsun çekinmiyordu.

Sivil polisler önemsiz birçok sorunun ardından tehdit edici açıklamalarda bulunmaya başlayınca da korkmamıştı. Partiden istifa edince postadaki görevini yitireceğini de bilip bilmediğini sormuşlardı. Hatta hiçbir gerekçe göstermeden partiden ayrıldı mı, güvenilmez vatandaş damgasını da yiyecekti. Böylelerinin toplama kampını boyladığından da haberi var mıydı? Evet, böyle bir şey kulağına gelmiş olmalıydı. Politikaya güvenmeyenler o kamplarda çabucak fikir değiştiriyordu! Ne demek istediklerini herhalde anlıyordu?

Adamların söyledikleri Eva Kluge'yi hiç korkutmamıştı. Düşüncesi değişmemişti, birçok şey özeldi ve özel kalacaktı, sadece kendisini ilgilendiren konulardan onlara söz etmeyecekti. Sonunda karar verdiler, partiden istifa etme isteği şu anda kabul

edilmeyecekti. İlerde kendisine haber vereceklerdi. Fakat postadaki çalışmasına hemen son verildi. Eve gidebilirdi. Gerektiği zaman onu yine işe çağırabilirlerdi.

Eva Kluge masada durmakta olan çorba tenceresini ocağın üzerine koydu. Ve aynı anda kararını verdi: Onların bu önerisine de uymayacaktı. Hiçbir şey yapmadan öylece evde oturmayacaktı. Heriflerin ona böyle eziyet etmesini kabullenemezdi. Evet, hemen yarın sabah saat altı treniyle Ruppin'deki kız kardeşini ziyarete gidecekti. Orada kimseye haber vermesi gerekmeden iki üç hafta kalabilirdi. Herhalde önüne bir tabak yemek koyardı kız kardeşi. Ne de olsa ineklerle domuzları vardı, tarlaya da patates ekiyorlardı. Orada çalışabilirdi, ahırda ve tarlada onlara yardımcı olabilirdi. Sabahtan akşama mektup dağıtacağına açık havada çalışmak ona iyi de gelebilirdi!

Taşrada yaşayan kız kardeşinin yanına gitmeye karar verir vermez rahatladığını hissetti. Hemen yan odaya geçip küçük bavulunu aldı ve içine birkaç parça eşyasını koydu. Sonra bir an düşündü, acaba komşusu Gesch'e bir süre için bir yolculuğa çıkacağını, nereye gideceğini söylese miydi? Hayır, buna hiç gerek yoktu. Komşusuna haber vermeyecekti. Bundan sonra tüm yapacakları sadece ve sadece kendisini ilgilendiriyordu. İşine başkalarını karıştırmayacaktı. Kız kardeşi ile kocasına da kafasından geçenleri anlatmayacaktı. Bugüne dek hiç yapmadığı bir şey yapacaktı, tek başına ve kendi için yaşayacaktı! Yaşamı boyunca hep birileri vardı yanında, hep ilgilendiği, baktığı birileri olmuştu. Anne ve babası, kocası, çocukları! Artık yalnızdı ve böyle bir yaşamın hoşuna gideceğinden çok emindi. Belki de bu yeni yaşamında olumlu değişimler geçirir, Eva Kluge başka bir insan olurdu. Kendine zaman ayıracaktı. Başkaları uğruna unutmuş olduğu gerçek kimliğine sonunda niçin kavuşmasındı?

Yaşlı Rosenthal'ın korku içinde, kafası ürkek düşüncelerle geçirdiği o gecede postacı Eva Kluge uykusunda ilk kez gülümsüyordu. Düşünde kendisini koskocaman bir patates tarlasında

gördü. Elinde çapa, çalışıyordu. Patates tarlası göz alabildiğine uzanmaktaydı. Tek başınaydı, bütün iş ona kalmıştı. Dev tarlayı tek başına çapalayacaktı! Gülümsedi ve çapayı toprağa sapladı. Çalıştı, çalıştı...

12
Geçirdikleri Şoktan Sonra Enno ile Emil

Ufak tefek Enno Kluge dostu Emil Borkhausen'dan daha kötü durumdaydı. Emil'in hiç olmazsa evinde hemen onunla ilgilenmiş olan bir karısı vardı. Nasıl bir kadın olduğu o anda hiç önemli değildi. Cebindeki parayı yürütse de, karısı biraz kendine gelsin diye onu hemen yatağa yatırmıştı. Hem at yarışları meraklısı Enno, arada sırada ispiyonluk yapan ince yapılı, iri kemikli dostu Emil'den daha fazla dayak yemişti. Evet, onun durumu çok daha berbattı.

Enno ürkek ürkek sokaklarda oradan oraya gidip Tutti denen kadının evini ararken Borkhausen uyandı ve hemen yatağından çıktı. Mutfağa gidip dolaptan yiyecek bir şeyler aldı ve oturma odasındaki masaya kuruldu, kafasında bir sürü kötü düşünceyle iyice bir karnını doyurdu. Sonra elbise dolabında bulduğu bir kutu sigarayı açtı, içinden bir tane alıp yaktı, geri kalanları da cebine soktu. Tekrar masaya gitti, oturup sigarasını tellendirdi ve başını ellerinin arasına alarak düşünmeye devam etti.

Otti alışverişten döndüğünde o hâlâ masada oturmaktaydı. Kadın, Emil'in yemek yemiş ve sigara içmiş olduğunu hemen fark etti. Kocasının cebinde sigara olmadığını biliyordu, demek ki elbise dolabındaki sigaraları yürütmüştü. O sabah olup bitenden çok ürkmüş olmasına karşın yine de Emil'le kavgaya etmeye başladı. "Yaptığın çok hoşuma gitti! Yemeklerimi yiyen, sigaralarımı çalan senin gibi herifleri çok severim ben! Sigara paketini ya hemen geri verirsin ya da parasını ödersin! Haydi Emil, ver bakayım parasını!"

Ne söyleyeceğini merakla bekledi. Kocasının cebinden almış olduğu para alışverişte suyunu çekmişti. Emil'in verdiği yanıttan paradan haberi olmadığını anladı.

"Kapa çeneni!" diye homurdandı Borkhausen, başını masadan kaldırmadan. "Defol buradan yoksa kemiklerini tuzla buz ederim!"

Kadın, karşısında oturan salak kocasından çok daha üstün olduğunu bir kez daha anladı. Parasını yürütmüştü, ama herifçioğlu bunun farkında değildi. Odadan çıkarken seslendi. Ne de olsa her zaman son söz kendisinde olsun isterdi. "Sen kendine dikkat et de SS'ler kemiklerini tuzla buz etmesin! Böyle giderse yakında o da olacak!" Sonra mutfağa geçti ve öfkesini çocuklarından çıkardı.

Kocası ise masada oturup geçen gece olup bitenleri anımsamaya çalıştı. Çok az şey gözünün önüne geldi. Rosenthal'ın dairesine girmişlerdi. Orada birçok şey vardı. Şu anda ise Persicke'ler evi boşaltıyor olmalıydı. Salaklık yapmasaydı istediği her şeyi alıp götürmüş olacaktı.

Hayır, hayır, suçlu Enno idi! İçki şişelerini açıp içmeye başlayan, hemen de kafayı bulan o olmuştu! Eğer Enno yanında olmasaydı şimdi birçok şeye sahipti. Pahalı iç çamaşırlarına, çeşitli giysilere... Sonra o güzel radyoyu da anımsadı. Şimdi Enno içeri girseydi yakaladığı gibi kemiklerini küçük küçük parçalara ayırırdı. Bir çuval inciri berbat etmişti o salak, korkak herif!

Fakat Borkhausen aynı anda omuzlarını silkti. Kim oluyordu ki bu Enno? Karıların kanını emmekten başka bir şey yapmayan korkak herifin tekiydi o. Hayır, hayır tek suçlu Baldur Persicke idi. Şu rezil herif, Hitler Gençliği üyesi okul çocuğu! Her şeyi daha önceden planlamıştı. Önce suçu üzerine yıkabileceği birini bulacak, sonra da bütün malı kendi götürecekti! Gözlüğünün camları parıldayan o zehirli yılan iyi düşünmüştü! Sümükleri akan oğlan onu tuzağa düşürmüştü.

Ancak Borkhausen'ın anlamadığı bir şey vardı. Şimdi niçin Alex'te bir hücrede değildi de evinin bir odasında oturuyordu?

Son anda bir şey olmuş olacaktı. Hayal meyal iki insanı anımsıyordu. Kimlerdi onlar, niçin gelmişlerdi, ne yapmışlardı? Sarhoş ve yarı baygın yerde yatarken ne suratlarını görmüş ne de konuşulanları anlayabilmişti.

Fakat şimdi bildiği bir şey vardı. O da şu Baldur Persicke denen herifi hiç affetmeyeceği idi! Partide itibarı istediği kadar artsın, basamakları hızla tırmanıp en iyi görevlere gelsin, Borkhausen bu yaptığını hiç unutmayacaktı! Borkhausen beklemesini bilirdi. Borkhausen her şeye dikkat ederdi. Böyle bir yumurcak günü geldiğinde yuvarlanacak, çamurlarda yatacaktı. Benden daha kötü düşsün ve bir daha da kalkamasın, diye düşündü Borkhausen. Evet, genç Persicke'nin bu yaptığını ne affedecek ne de unutacaktı. Rosenthal'ın evindeki o güzel şeyler... Tıka basa dolu kutular ve sandıklar, sonra o değerli radyo... Şimdi hepsi onun olacaktı! Borkhausen düşündü ve düşündü, hep aynı şeyleri. Tekrar tekrar gözünün önüne getirdi sandıklar dolusu eşyayı... Sonra bir kenarda duran ve Otti'nin varlıklı ziyaretçilerinden birinin getirmiş olduğu gümüş kaplama el aynasını alıp suratına baktı.

Aynı anda ufak tefek Enno da bir elbiseci dükkânının vitrinindeki aynada suratını görünce korkuya kapıldı. Yanından geçenlere bakmaya cesaret edemedi. Fakat başkaları hayretle ona bakıyormuş gibiydi. Başı önünde yürüdü, yan sokaklara girdi. Tutti'nin evini bir türlü bulamıyordu. Neredeyse aklını kaçıracaktı. Neredeydi, Berlin'in hangi mahallesindeydi, artık onu da bilemiyordu. Binaların kapılarından içeri baktı, arka avlularına girip çıktı, gözleri pencerelerde Tutti'yi aradı durdu.

Hava yavaş yavaş kararmaya başladı. Gece yarısından önce başını sokacak bir yer bulmalıydı. Yoksa böyle başıboş dolaştığını gören polisler onu hemen alıp götürürlerdi. Bir de suratının ne halde olduğunu gördüler mi, ondan kıyma yaparlardı! Hele karakolda bir de Persicke'leri ağzıdan kaçırdı mı, bu onun ölüm fermanı olurdu!

Ve Enno nereye gittiğini bilmeden yürüdü, yürüdü...

Sonunda yorgunluktan kendini yol kenarındaki bir sıraya bıraktı. Öylesine bitkindi ki, bir adım daha atacak durumda değildi. Hiçbir şey de düşünemiyordu. Canı sigara içmek istedi. Belki biraz olsun kendine gelebilirdi. Ceketinin ceplerini karıştırdı. Sigara bulmadı, fakat hiç beklemediği başka bir şey geldi eline. Para. Birkaç saat önce Enno derin uykusundayken üstünü başını arayan komşusu Gesch de paraları bulmuş, fakat namuslu biri olduğu için yine cebine koymuştu. Eğer o anda Enno'ya bu paradan söz etmiş olsaydı belki o şimdi sokak sokak sürünmez, kendine kalacak küçük bir yer bulurdu. Kadın aynı parayı kocasının cebinde bulsaydı hemen alırdı. O anda pek tanımadığı bu zavallı adama böyle bir şey yapamayacağını düşünmüştü. Gesch paraların içinden sadece üç marka el koymuştu. Önüne koyduğu yemek için bu onun hakkıydı. Hem cebinde parası olan bu adamdan yediği yemeğin parasını niçin almasındı? O kadar da iyi yürekli değildi!

O anda ürkek ve bitkin bir halde sokakları aşındıran Enno Kluge cebindeki paraları bulur bulmaz biraz olsun kendine geldi. Şimdi geceyi geçirecek bir oda tutacaktı. Aynı anda kafası da yavaş yavaş çalışmaya başladı. Tutti'nin evinin nerede olduğunu henüz çıkaramamıştı, fakat o kadını sık sık uğradığı küçük bir kahvehanede tanımış olduğu aklına gelmişti. Belki onlar Tutti'nin nerede kaldığını Enno'ya söylerlerdi.

Hemen ayağa kalktı ve yoluna devam etti. Şöyle bir sağına soluna bakındı, nerede olduğunu anlamaya çalıştı. Az ötedeki duraktan bir tramvaya bindi. Kimse suratını görmesin diye ön vagonun loş sahanlığında ayakta durdu. Kahvehaneye yakın bir durakta indi, hızla yürüdü. Niyeti bir şeyler yiyip içmek değildi. İçeri girdi ve hemen büfeye gitti. Servis yapan kıza Tutti'nin buraya uğrayıp uğramadığını sordu.

Kızın yanıtı öfkeli oldu. Hangi Tutti'den söz ediyordu o? Berlin'de bir sürü Tutti vardı... Sesi öylesine cırtlaktı ki, masa-

larda oturanlar başlarını çevirip Enno'ya baktılar. Ufak tefek, ürkek adam usul sesle konuştu: "Buraya sık sık uğrayan Tutti'yi arıyorum ben... Koyu kumral saçları var, biraz da şişmanca biri..."

Ah, o Tutti'yi mi arıyordu! Yok, yok onu burada görmek istemiyorlardı. Sakın uğramaya filan da kalkışmasındı! Garson kız öfkeyle Enno'nun yanından ayrıldı. Adam peşinden bir şeyler mırıldandı. Özür dileyip çıkışa doğru yürüdü. Kapının önünde durdu, düşündü. Gece yarısı olmak üzereydi, şimdi ne yapacaktı, nereye gidecekti? Aynı anda yaşlıca, kötü giyimli biri kahvehaneden çıktı, Enno'ya sokuldu ve sıkıla sıkıla konuştu. Az önce garson kıza Tutti'yi sormuş olduğunu duymuştu.

"Evet," diye mırıldandı Enno ve dikkatli olması gerektiğini düşündü.

"Tutti'nin nerede oturduğunu size söyleyebilirim... İsterseniz sizi evine kadar götürebilirim de. Acaba buna karşılık bana bir iyilik yapar mısınız?"

"Ne iyilik yapacakmışım size?" diye sordu Enno. "Ben size ne gibi bir iyilik yapabilirim ki? Hem ben sizi daha önce hiç görmedim."

"Ah, önemli değil," dedi yaşlıca adam. "Gelin şöyle bir yürüyelim. Pek uzak değil Tutti'nin evi. Size söylemek istediğim şey şu... Tutti'nin evinde benim bir bavulum duruyor. Acaba siz o bavulu yarın sabah, Tutti henüz uykudayken ya da alışverişe çıktığında alıp çabucak bana verebilir misiniz?"

Yaşlıca adam Enno'nun o geceyi Tutti'nin yanında geçireceğine çok emin gibiydi.

"Hayır," dedi Enno. "Bunu yapamam. Benim böyle şeylerle işim olmaz. Kusuruma bakmayın."

"Fakat o bavul gerçekten bana ait. İçinde neler olduğunu size hemen söyleyebilirim!"

"Öyleyse niçin Tutti'den bavulunuzu kendiniz istemiyorsunuz?"

"Ah," diye bir an iç geçirdi adam. "Böyle sorduğunuza göre Tutti'yi pek yakından tanımıyorsunuz. Onun nasıl anasının gözü biri olduğundan haberiniz yok gibi! O kadın bir şebek gibi ısırır, insanın kanını emer..."

Yanında duran yaşlıca bey Tutti'yi böyle tarif ederken Enno Kluge kadını bir an için gözünün önüne getirdi, dehşetle anımsadı. Adam haklıydı. Onu son ziyaretinde Tutti'nin para çantasıyla yiyecek karnelerini yürütmüştü. Şimdi ona gitmeye kalkarsa bütün öfkesiyle üzerine saldırır, suratına tükürür, şebek gibi orasını burasını ısırırdı. Bu geceyi onun yanında geçirme hayallerini hemen unutmalıydı...

Ve birden Enno Kluge'nin kafasını bambaşka düşünceler doldurdu. O andan itibaren yaşamını değiştirecek, karılarla düşüp kalkmayacaktı. At yarışlarından, bahislerden filan vazgeçecek, şuradan buradan bir şeyler çalmayacaktı. Kısacası artık çok daha başka bir yaşamı olacaktı. Tekrar çalışmaya başlayıp haftalığını alana kadar cebinde bulduğu parayla iyi kötü yaşayabilirdi. Yarın şöyle iyice bir dinlenip kendine gelecekti. Ertesi gün de yeniden işe gidecekti. Göreceklerdi onun nasıl çalışkan, işlerine yarayan biri olduğunu. Onun gibisini cepheye filan göndermeye kalkışmazlardı. Son yirmi dört saatte başına gelenlerden sonra şimdi kalkıp bir de şu şebek gibi saldırgan Tutti'ye gitmeyi göze alamazdı.

"Evet," dedi Enno ve biraz düşünceli bir şekilde yaşlıca beye baktı. "Haklısınız, böyle biri Tutti! Böyle olduğu için de şimdi bu geceyi onun yanında geçirmemeye karar verdim. Az ötedeki şu küçük otelde konaklayacağım. İyi geceler, bayım... Kusuruma bakmayın..."

Bütün vücudu sızlıyordu. Yavaş yavaş yürüdü, otelden içeri girdi. Kötü görünümüne ve yanında tek eşyası olmamasına karşın gece nöbetçisi adam ona üç marka bir oda vermeyi kabul etti. Odadan çok bir deliği andıran, pis kokan küçük odadaki yatağa kendini attı Enno. Yorganın ve çarşafın çoktandır yıkanmamış

olması onu rahatsız etmedi. Kafasındaki düşünceler çok daha önemliydi. Şu andan itibaren bambaşka bir yaşam sürdüreceğim. Bugüne dek lanet olası pis herifin tekiydim. Hele Eva'ya hep çok kötü davrandım. Artık bu da değişecek. Beni tam zamanında patakladılar. Aklım başıma geldi, bambaşka biri olacağım!

Daracık yatağında, elleri vücudunun iki yanında, gözlerini tavana dikmiş, hiç kıpırdamadan öylece uzanmış yatıyordu. Bitkinlikten, soğuktan, acıdan titriyordu. Bir zamanlar güvenilen ve sevilen bir işçi olduğu aklına geldi. Şimdi ise herkesin suratına tükürdüğü işe yaramazın tekiydi. Fakat o akşam yediği dayak etkisini göstermişti, bundan sonra her şey değişecek, bambaşka biri olacaktı. Geleceğini gözünün önüne getirirken gözleri kapandı, derin bir uykuya daldı.

O anda bütün Persicke'ler uyuyordu, iki komşu Gesch ve Kluge, karıkoca Borkhausen'ler de... Biraz ürkek, derin derin nefes alan yaşlı Rosenthal ve genç Trudel Baumann da... O gün akşamüstü yakın dostlarından birine ertesi akşam Elysium'da buluşmaları gerektiğini kaşla göz arasında fısıldamıştı. Onlara söylemek istediği bir şey vardı, buluşma başkalarının dikkatini çekmemeliydi. Trudel, ağzından bir şey kaçırmış olduğunu ötekilere itiraf etmesi gerekeceği için biraz korkuyordu. Kafasında bu düşüncelerle gözleri kapandı, derin bir uykuya daldı.

Anna Quangel yatağa uzanmıştı. Işık yanmıyordu, fakat henüz gözüne uyku girmemişti. Aynı saatte kocası atölyede dikkatle işçileri kontrol ediyordu. Ne düşündüğünü, o anda kafasından ne geçirdiğini, duygularını yüzünden okumak mümkün değildi. Fabrikanın üretimini arttırmak için oluşturulan teknik kurula onu çağırmamışlardı. Böylesi çok iyi idi!

Yatağında öylece yatan, gözüne bir türlü uyku girmeyen Anna Quangel'e göre kocası duygusuzun, yüreksizin biriydi. Sevgili oğulları Otto'nun ölüm haberi geldiğinde tepkisiz kalmış, dün zavallı Trudel ile yaşlı Rosenthal'ı kapının önüne koyarken davranışları nasıl da soğuk olmuştu. Hep kendini dü-

şünen biriydi o. Bir zamanlar kocasının ona ilgi gösterdiğini sanmıştı. Fakat bundan sonra kocasına o günlerde olduğu kadar yakın olamayacaktı. "Sen ve Führer'in" deyiverdiği için nasıl da kırılmıştı Anna'ya. Bundan sonra öyle pek kolay kırmayacaktı kocasını, çünkü onunla daha az konuşacaktı. Fabrikaya gitmeden önce karşılıklı değil bir çift laf etmek, birbirlerine günaydın bile dememişlerdi.

Aynı saatlerde, emekli yargıç Fromm her gece olduğu gibi uyanıktı. Güzel elyazısıyla bir mektup kaleme almaktaydı. Mektup, "Saygıdeğer avukat..." diye başlıyordu.

Masadaki okuma lambasının altında Plutarch'ın kitabı okunmak için onu bekliyordu.

13
Elysium'da Zafer Coşkusu

O akşam Berlin'in kuzey mahallelerinden birindeki Elysium dans salonundaki coşkuyu gören her Alman'ın çok mutlu olması gerekirdi. Günlerden cumaydı. Bütün salonu üniformalılar doldurmuştu. Gri veya yeşil üniformalı ordu mensupları asıl eğlenenler değildi. Göze güzel gelen bir renkler karmaşasını oluşturan, salonu dolduran parti ve parti yan kuruluşlarına mensup üyelerin kahverenginin değişik tonlarındaki üniformalarıydı. Açık ve koyu kahverengiyle altın ve siyah karışımı kahverengi salona çok hoş bir renk veriyordu. SA gruplarının adamları koyu kahverengi gömlekler, Hitler Gençliği'nin üyeleri de açık kahverengi gömlekler giymişti. Todt organizasyonu mensupları ile üniformalarının rengi daha çok koyu sarıya kaçan Rayh Çalışma Grubu'nun üst düzey temsilcileri de oradaydı. Tanınmış bazı poltikacıların yanı sıra Hava Savunma Komutanlığı'ndan kimi önemli kişiler de Elysium salonuna gelmişti. Sadece erkekler göze ilginç görünen giysiler içinde değildi. Değişik kuruluşlar eğlentiye farklı derece-

lerde kadın üyelerini de yollamıştı. O akşam onların da üzerinde kahverenginin değişik tonlarında üniformalar vardı.

Salondaki bu üniforma karmaşasının ortasında birkaç sivil de oturuyordu. Fakat onlar önemsiz, anlamsız kişilerdi. Tıpkı sokakları ve fabrikaları dolduran partililer arasında onların dışında kalmış sivillerin hiç önemi olmadığı gibi... Parti her şey idi, ona üye olmayan ise bir hiçti.

Salonun en arka köşesindeki bir masaya ilişmiş bir genç kızla üç genç erkeği hiç kimse önemsemiyordu. Onlar üniformalı değildi, yakalarına da parti rozeti takmamışlardı. Önce bir çift, genç bir kızla genç bir erkek masaya gelip oturmuştu. Az sonra iki kişi daha gelmişti. Kısa bir sohbetin ardından genç çift kalkmış, pistteki karmaşanın ortasında bir süre dans etmeyi denemişti. Bu arada masadaki erkeklerden ikisi sohbete başlamıştı.

Az sonra masaya dönen genç çift de onların sohbetine katıldı. Erkeklerden yaşı otuzun ortalarında, saçları seyrekleşmeye, alnı açılmaya başlamış olanı iskemlesine rahatça kurulup hiç sesini çıkarmadan bir yandan konuşulanları dinlerken, öte yandan da dans pistinde ve komşu masalarda olup bitenleri seyrediyordu. Biraz sonra diğerlerine hiç bakmadan konuştu: "Burası buluşmak için çok kötü bir yer," dedi. "Sadece sivillerden oluşan tek masa bizimki! Sanırım çok dikkat çekiyoruz!"

Onu dinleyen, alnı açılmaya başlamış olan gençten adam atıldı: "Grigoleit, biz başkalarının dikkatini çekmiyoruz, onlar bizden sadece nefret ediyor... Şurada dans edip eğlenen beyler sanıyorlar ki, Fransa'nın işgalini haftalarca böyle dans ederek kutlayacaklar..."

"İsim filan vermek yok! Ne olursa olsun birbirimize ismimizle hitap etmeyeceğiz!" diye atıldı saçları seyrekleşmeye başlamış olanı.

Bir an için masada oturanlar sustu. Genç kız, parmağıyla masanın tahtasına bir şey çizer gibi yaptı. Başı önündeydi, fakat herkesin o anda kendisine baktığını hissediyordu.

"Trudel," dedi saf yüzü birkaç aylık bir bebeğinkini andıran adam, "artık bir şeyler söylemenin tam zamanı. Anlat olup biteni! Komşu masalarda pek oturan yok, herkes dansa kalkmış. Haydi, konuş!"

Diğer adamlar ses çıkarmadı, genç kızın konuşmasını bekledikleri belliydi. Trudel Baumann başı önünde, kekeler gibi konuşmaya başladı: "Galiba ben bir hata yaptım," dedi. "Vermiş olduğum sözü tutmadım. Fakat yine de bu benim gözümde bir hata değil..."

"Ah, bırak şimdi bu sözleri!" diye alnı açılmaya başlamış olan atıldı. "Kaz gibi gak gaklama. Söyle her şeyi dosdoğru!"

Genç kız başını kaldırdı. Masadaki üç erkeğin yüzüne tek tek baktı. Onlar da Trudel'e bakıyordu. Bakışları soğuktu, buz gibiydi. Bir an için sözüne devam edemedi. Gücü yoktu. Elini cebine götürdü, mendilini aradı...

Alnı açık adam arkasına dayandı. Şöyle bir ıslık çalıp, "Sen, kaz gibi gak gaklama, diyorsun. O bunu çoktan yapmış bile!" dedi.

Az önce dansa kalkmış olan adam karşı çıktı: "Hayır, hayır! Trudel çok iyi yürekli, tertemiz biridir! Söyle şu adamlara, böyle bir şey yapmamış olduğunu, Trudel." Eliyle kızın omzuna dokundu. Yuvarlak yüzü bebeği andıran mavi gözlü adam dik dik Trudel'e baktı. Bakışları bomboştu. Alnı açılmaya başlamış olanın üst perdeden bakışlarında ise aşağılama vardı. Sonra sigarasını tablaya bastırıp söndürdü ve alay eder gibi konuştu: "Haydi bakalım, küçükhanım, konuş şimdi!"

Bu arada Trudel biraz kendine gelir gibi olmuştu. "Evet, o haklı sayılır. Ben bazı şeyleri ağzımdan kaçırdım. Kayınbabam bana Otto'nun ölüm haberini getirmişti. Bu olay kafamı karmakarışık etmişti. Ben de ona bir hücrede görevli olduğumu söylemiştim."

"Peki isim filan verdin mi?" diye sordu yuvarlak, bebek yüzlü olanı. O anda kimse ondan böyle bir soru beklemiyor olacaktı ki, masadakiler birbirlerine baktı.

"Elbette vermedim. Başka hiçbir şey de anlatmadım. Kayınbabam yaşlı bir fabrika işçisidir, öyle ağzından laf kaçıracak biri değildir."

"Kayınbaban ayrı bir konu. Bizim için önemli olan sensin! Az önce hiç isim filan ağzından kaçırmadığını söyledin..."

"Bana inanabilirsin Grigoleit! Ben yalancı değilimdir. Az önce gerçekleri anlattım, hepsi bu kadar."

"Fakat yine bir isim kaçırdın ağzından!"

Bebek yüzlü olan atıldı: "Sizler pek anlamıyorsunuz galiba, şimdi önemli olan isim filan değil! O bir hücrede görev yaptığını söylemiş. Önemli olan bu! Bir kez gak gaklamış olan bunu zamanı gelince bir daha yapar. Efendiler ona biraz işkence yaptı mı dili yine çözülür. O zaman belki daha başka şeyler de anlatır."

"Ne olursa olsun, beni öldüreceklerini bilsem dahi onlar gibilerinin karşısında konuşmam!" Trudel'in yanakları kıpkırmızı olmuştu.

"Ah, öyle mi?" diye konuştu alnı açılmaya başlamış olan adam. "Küçükhanım, ölmek çok kolaydır. Fakat ölmeden önce hoşa gitmeyen o kadar çok şey olur ki!"

"Çok acımasız insanlarsınız," diye mırıldandı genç kız. "Ben bir hata yapmış olduğumu kabul ediyorum, fakat..."

"Bence de öyle," dedi yanında oturmakta olan. "Bana kalırsa önce kayınbabasına bir bakalım, güvenilir bir adam mı..."

"Onun gibiler arasında güvenilir olanlar pek yoktur," dedi Grigoleit.

"Trudel!" Bebek yüzlü olanı genç kıza sırıtarak bakıyordu. "Trudel, az önce isim filan vermediğini söylemiştin, öyle değil mi?"

"Evet, tek isim vermedim!"

"Sonra, ölmeye hazır olduğunu da söyledin, değil mi?"

"Evet, evet, evet!" dedi Trudel.

"Öyle ise..." Bebek yüzlü yine sırıttı. "Öyle ise Trudel, daha fazla şeyleri ağzından kaçırmadan bu akşam ölsen nasıl olur?

Böyle yapman hem bazı sorunlarımızı azaltır hem de bizi rahatlatır..."

Masaya ölüm sessizliği çöktü. Genç kızın yüzü kireç gibi oldu. Yanında oturmakta olan adam, "Hayır!" diye mırıldandı ve elini bir an için Trudel'in elinin üzerine koydu. Fakat sonra hemen çekti.

Bu arada dans bitmiş, çiftler yerlerine geri dönmüştü. Masada oturanlar konuşmaya son verdiler. Alnı açılmaya başlamış olan bir sigara yaktı. Eli titriyordu. Bunu gören bebek yüzlü şöyle bir gülümsedi. Sonra yüzünün rengi atmış, suskun genç kızın yanında oturmakta olana dönüp, "Hayır, dedin," diye mırıldandı. "Fakat niçin olmasın? Bu bence çok iyi bir çözüm olurdu... Anladığım kadarıyla da yanında oturmakta olan bayan az önce buna hazır olduğunu söylemişti."

"Bu çözüm hiç kimsenin işine yaramaz," diye mırıldandı Trudel'in yanında oturan adam. "Hem şu sıralar o kadar çok insan ölüyor ki! Bizler ölü sayısının daha da artmasından sorumlu olamayız."

"Umarım," diye atıldı alnı açılmaya başlamış olanı, "Halk mahkemesi sizi, beni ve şunu..."

"Kıs çeneni," diye sözünü kesti bebek yüzlü. "Kalkın da biraz dans edin. Müzik hiç de fena değil. Siz dans ederken konuşursunuz, biz de burada aramızda çene çalırız..."

Trudel'in yanında oturan adam ayağa kalktı, genç kıza doğru şöyle bir eğildi. Birlikte piste yürüdüler. Az sonra dans ederlerken Trudel'in yüzü hâlâ kireç gibydi. Kolunu adamın omzuna hafifçe bırakmıştı. Tek kelime bile konuşmuyordu. Adam bir an için sanki bir ölüyle dans ettiğini düşündü, ürperir gibi oldu. Çevrelerinde üniformalılar, kolları gamalı haçlılar, duvarlardan sallanan kan kırmızısı bayraklar, etrafı yeşil süslemeli Führer fotoğrafları ve *swing* melodisi... "Sen böyle bir şey yapmayacaksın, Trudel," diye mırıldandı adam. "Senden bunu istemeleri büyük bir çılgınlık. Söz ver bana..."

Gittikçe dolan pistte çok yavaş dans ediyorlardı. Sanki hiç hareket etmiyorlardı. Trudel dans ettiği adama yanıt vermedi. Belki de ikide bir ona çarptığı için konuşmaktan çekiniyordu.

"Trudel!" dedi adam rica eder gibi. "Lütfen söz ver bana! İşyerini değiştirip başka bir fabrikada çalışabilir, onların kontrolünden kendini kurtarabilirsin. Haydi, söz ver bana..."

Genç kızı hafifçe kendine doğru çekti. Yüzüne bakmasını istiyordu, fakat Trudel bakışlarını omuzunun ötesinde bir yerlere dikmişti.

"İçimizde en iyisi sensin," dedi adam. "Sen insancılsın, ötekiler ise dogmatik kişiler. Sen yaşamalısın, onlara yenilmeyeceksin!"

Genç kız başını salladı. Acaba evet mi demek istiyordu, yoksa hayır mı? "Masaya dönelim," diye mırıldandı. "Canım dans etmek istemiyor."

Pistten ayrılıp masaya doğru yürüdüler. "Trudel," dedi Karl Hergesell çabuk çabuk. "Otto'n öleli bir gün oldu. Sana ölüm haberi daha dün geldi. Her şey henüz çok taze. Fakat senin çoktandır bildiğin bir şey var, ben seni hep sevdim. Yine de bugüne kadar senden bir karşılık beklemedim. Şimdi ise senden bir şey istiyorum. O da yaşamaya devam etmen! Hayır, benim için değil. Sen kendin için yaşamaya devam etmelisin!"

Genç kız başını sağa sola çevirdi. Dudaklarının arasından tek kelime bile çıkmadı. Adamın aşkı, yaşamalısın sözleri hakkında ne düşünüyordu, belli değildi. Diğerlerinin oturduğu masaya vardılar. "Nasıldı?" diye Grigoleit sesini yükselterek sordu. "Bu kalabalıkta dans edilebiliyor mu?"

Genç kız yerine oturmadı. Sadece, "Ben gidiyorum," dedi. "Hoşça kalın! Sizlerle bugüne kadar çalıştığım için mutlu oldum..."

Ve arkasını dönüp yürümek istedi. Fakat yüzü bebeği andıran şişmanca adam hemen arkasından atıldı ve bileğinden kavrayıp, "Dur bakalım bir saniye!" dedi. Nazik olmaya çalışıyordu, ancak öfkesi yüzünden okunuyordu.

Masaya dönüp oturdular. Bebek yüzlüsü sordu: "Trudel'in niçin gitmek istediğini sanırım anladım. Bize veda etmek istiyorsun, öyle değil mi?"

"Çok haklısın, doğru anladın beni!" diye karşılık verdi genç kız. Bakışlarından kararlı olduğu belliydi.

"Öyleyse ilerki saatlerde senin yanında olmama izin vermeni rica edeceğim."

Genç kız eliyle hayır demek ister gibi bir hareket yaptı.

Bebek yüzlü çok nazik olmaya çaba göstererek konuştu: "Bana sorarsanız böyle bir şeyi gerçekleştirirken hatalar yapılabilir." Sonra ses tonu birden değişti, tehdit eder gibi sürdürdü konuşmasını: "Salağın tekinin seni sudan çıkarıp kurtarmasını ya da kendini zehirlediğinde son anda kurtarılıp hastaneye kaldırılmanı istemem. Ben yanında olmak istiyorum!"

"Çok doğru," diye atıldı alnı açılmaya başlamış olan adam. "Ben bunu kabul ediyorum. O zaman garanti..."

"Ben bu akşam, yarın sabah ve diğer tüm günlerde Trudel'in yanında olacağım," dedi az önce onunla dans etmiş olan adam. "Kafasından geçenleri gerçekleştirmesine izin vermeyeceğim. Ve bunu yapmama engel olmaya kalkışırsanız da hemen polise haber vereceğim!"

Alnı açılmaya başlamış olan, şöyle bir ıslık çalıp arkasına dayandı. Bebek yüzlü şişman ise, "Demek ki şimdi iki çenebaz var aramızda! Âşık filan mısın yoksa? Böyle şeyler her zaman olabilir. Haydi Grigoleit, gel gidelim. Hücreyi dağıtıyoruz. Bundan sonra hücre filan yok! Disiplin kim, siz kim, karı yürekliler!" dedi.

"Hayır, hayır!" diye sesini yükseltti genç kız. "Siz dinlemeyin onu! Doğru, beni seviyor. Fakat ben onu sevmiyorum. Bu akşam sizlerle gideceğim..."

"Yok öyle şey!" dedi bebek yüzlü şişko olanı. Öfkelenmiş gibiydi. "Görmüyor musunuz, yapacak bir şey yok artık. Şu..."

Başıyla Trudel'in yanındaki adamı işaret etti. "Ah, boş ver!" diye birden kestirip attı. "Her şey bitti! Grigoleit, gel gidelim!"

Alnı açılmaya başlamış olan bu arada ayağa kalkmıştı. Çıkışa doğru yöneldiler. Fakat bebek yüzlü adam birden omzunda bir el hissetti. Başını çevirip baktı. Karşısında suratı şişmiş, kahverengi üniformalı bir adam durmaktaydı.

"Bir dakika beyler! Az önce hücreyi dağıtmak gibi bir laf ettiniz, öyle değil mi? Bunun ne anlama geldiği beni çok ilgilendiriyor da..."

Bebek suratlısı omuzundaki eli şöyle bir itti. "Beni rahat bırakın!" diye sesini yükseltti. "Ne konuştuğumuzu bilmek istiyorsanız şurada oturan genç bayana sorun! Daha dün nişanlısı şehit düştü, hemen bugün kendine bir yenisini buldu! Lanet olası şu karı milleti!"

Hızla çıkışa doğru yürüdü. Grigoleit çoktandır dışardaydı. Bebek suratlı peşinden gitti. Kahverengi üniformalı bir süre arkasından baktı. Sonra dönüp masaya sokuldu. Genç kızla yanındaki adamın yüzleri kireç gibiydi, ürkek ürkek oturuyorlardı. Üniformalı bir an düşündü: Herifin çekip gitmesini engellemediğim için sanırım bir hata yapmadım. Biraz kaçar gibi gitti, fakat...

Nazik olmaya çalışarak konuştu: "Masanıza oturmama ve birkaç şey sormama izin vermenizi rica edeceğim..."

Trudel Baumann: "Az önceki beyin size söylemiş olduğundan daha fazla bir şey söyleyeceğimi sanmıyorum. Nişanlımın şehit olmuş olduğu haberini dün aldım... Bugün de bu bey benimle nişanlanmak istediğini söylüyor..."

Genç kız kendinden çok emin konuşmuştu. Sesi de oldukça sert çıkmıştı. Tehlikenin masalarında oturduğu o anda korkusu ve ürkekliği uçup gidivermişti.

"Acaba bir sakıncası yoksa bana sizin ve şehit olmuş nişanlınızın adını verir misiniz? Tabii hangi birlikte olduğunu da." Trudel adamın isteklerini yerine getirdi. "Lütfen ev adresiniz ve çalıştığınız fabrikanın adını da verin. Acaba kimliğiniz yanınızda mı? Teşekkür ederim. Şimdi de siz bayım..."

"Ben de aynı fabrikada çalışıyorum. Adım Karl Hergesell. İşte çalışma belgem."

"Peki az önce buradan ayrılan baylar?"

"Biz onları tanımıyoruz. Gelip masamıza oturmuşlardı. Az sonra da aramızdaki tartışmaya karıştılar."

"Niçin tartışıyordunuz?"

"Onunla evlenmek istemiyorum..."

"Peki giden adam size niçin öfkelenmişti? Yanınızdaki bu kişiyi istemediğiniz için mi?"

"Ne bileyim. Belki de söylediklerime inanmamıştı. Az önce onunla dans etmememe de öfkelenmiş olabilir."

"Peki..." dedi suratı şişmiş olan kahverengi üniformalı. Elindeki küçük not defterini kapatıp karşısındakileri şöyle bir süzdü. Gerçekten de araları pek iyi olmayan iki sevgiliyi andırıyorlardı. Göz göze gelmekten çekinmeleri aralarının bozuk olduğunun kanıtıydı. "Peki," diye tekrarladı üniformalı. "Yaptığınız açıklama ve adresleriniz tabii kontrol edilecek. Her neyse, bu akşamın sizler için daha iyi geçmesini dilerim."

"Benim için değil!" dedi genç kız. "Benim için değil!" Üniformalıyla birlikte ayağa kalktı. "Ben eve gidiyorum."

"Seni bırakayım."

"Teşekkür ederim, fakat tek başıma gitmek istiyorum."

"Trudel!" dedi yanındaki adam yalvarır gibi. "Lütfen seninle biraz konuşmama izin ver..."

Kahverengi üniformalı gülümseyerek onlara bakıyordu. Gerçekten de iki sevgiliydi onlar. Yine de yaptıkları açıklamaları bir kontrol edecekti.

Genç kız aniden fikir değiştirmiş gibi konuştu: "Peki, kabul ediyorum, fakat sadece iki dakika!"

Yürüyüp dışarı çıktılar. İç sıkıcı, karşıtlarla ve nefret dolu lanet olası şu salondan artık kurtulmuşlardı. Çevrelerine şöyle bir baktılar.

"Gitmişler!"

"Onları bir daha görmeyeceğiz."

"Ve sen yaşayacaksın! Yaşamak zorundasın, Trudel! Hiç düşünmeden atacağın bir adım çevrendeki birçok insanı da tehlikeye atacaktır. Bunu hiç unutma, Trudel!"

"Evet," dedi genç kız. "Evet, artık yaşamalıyım." Bir an sustu ve hızla devam etti: "Hoşça kal, Karl!"

Karşısındaki adama şöyle bir sarıldı, dudaklarını dudaklarına hafifçe dokundurdu. Sonra koşarak karşı kaldırıma geçti, duraktaki elektrikli tramvaya bindi. Tramvay kapılarını kapatıp hareket etti.

Adam birkaç adım attı, peşinden gitmeyi düşündü. Fakat aynı anda vazgeçti. Onu arada sırada yine fabrikada göreceğim. Önümüzde upuzun bir yaşam var. Acelem yok. Artık biliyorum, Trudel beni seviyor.

14
Cumartesi: Quangel Ailesinde Huzursuzluk

Karıkoca Quangel'ler bütün cuma da birbirleriyle tek kelime olsun konuşmamışlardı. Bu evde ilk kez üç gün süren bir suskunluk yaşanıyordu. Adam her ne kadar pek konuşmayan biri de olsa, arada sırada ağzını açar, bir şeyler anlatırdı. Fabrikadaki işçilerden söz eder, öğle yemeğini beğendiğini söylerdi. Kimi gün havadan sudan söz ettiği de olurdu. Şimdi ise günlerdir ağzından tek kelime olsun çıkmamıştı!

Anna Quangel, yitirmiş olduğu oğlunun üzüntüsünün yerini son günlerde kocasındaki değişimin verdiği huzursuzluğun almaya başladığını sezmekteydi. Hep oğlunu düşünmek istiyor, fakat yaşamını vermiş, birlikte çok güzel yıllar geçirmiş olduğu kocası Otto Quangel'in son zamanlardaki davranışlarını gördükçe bunu başaramıyordu. Ne olmuştu birdenbire bu adama? Neler geçiyordu kafasından? Onu böyle değiştiren şey acaba neydi?

Cuma öğleye doğru Anna Quangel'in eşine olan öfkesi azalır gibi oldu. Ona birkaç gün önce, "Sen ve Führer'in" dediği için bir an özür dilemeyi düşündü, fakat bir işe yaramayacağına inandığından yine vazgeçti. Adamın bakışları başının yanından veya vücudunu delip geçiyordu. Quangel karısına bakmıyor, bakışlarını hep ondan kaçırıyordu. Bir ara pencerenin yanına gitti ve elleri üzerinden henüz çıkarmamış olduğu iş önlüğünün ceplerinde, ıslık çalıp dışarıya baktı. Bunlar daha önce hiç yapmamış olduğu şeylerdi.

Ne düşünüyordu kocası? Ona böyle huzursuzluk veren şey neydi? Anna Quangel bir tabak yemek getirip masaya bıraktı. Kocası önündeki yemeği kaşıklarken yan gözle onu seyretti. Hatları keskin yüzünü hafifçe tabağa eğmiş, hiç aralıksız yiyordu yemeği. Boş bakışlarını az ileriye, olmayan bir şeye dikmişti.

Anna Quangel mutfağa geçti, tenceredeki lahananın altını yaktı. Kocası bu yemeği çok severdi. Kararını verdi, az sonra yanına gittiğinde ne olduğunu soracaktı. İsterse yanıt vermesindi, fakat bu dayanılmaz suskunluk bir son bulmalıydı.

Biraz sonra elinde sıcak lahana dolu tabakla odaya girdiğinde Otto'nun gitmiş olduğunu gördü. Tabağındaki yemeğin de yarısını bırakmıştı. Ya Anna'nın amacını fark etmiş ya da huzursuzluktan iştahı kapanmış, çekip gitmişti.

Anna gece yarısına kadar kocasının gelmesini bekledi. Sonra yorgunluktan gözleri kapandı, uykuya daldı. Saatler sonra bir öksürük sesiyle uyanıverdi. Usul bir sesle sordu:

"Otto, uyanık mısın?"

Öksürük sesi kesildi. Adam sesini çıkarmadı. Karısı bir daha sordu: "Otto, uyanık mısın?"

Yine sessizlik, yanıt yok. Bir süre öyle yattılar. İkisi de konuşmadı, kıpırdamadı bile. Az sonra Anna'nın gözleri kapandı.

Cumartesi daha da kötü başladı. Otto Quangel her zamankinden erken uyandı. Karısı daha kahvesini hazırlamadan evden çıkıp gitti. Bir süre sonra yine döndü. Eskiden böyle şeyler yap-

mazdı. Kadın mutfakta kahvaltı hazırlarken kocasının yine döndüğünü ve oturma odasında bir aşağı bir yukarı yürüdüğünü duydu. Elinde kahvelerle içeri girdiğinde pencerenin yanında durmakta olan Otto'nun büyük beyaz bir kâğıdı katlayıp cebine koyduğunu fark etti.

Anna o kâğıdın bir gazete sayfası olmadığına çok emindi. Bu kâğıtta ne yazıyordu, acaba kocası ne okumuştu? Anna, suskun kaldığı, ondan gizli kapaklı bir şeyler yaptığı için yine öfkelendi. Kızdı. Sanki şu sıra evlerinde hüzün ve dert yokmuş gibi şimdi bir de Otto'nun bu davranışları çıkmıştı... Fakat kadın kendini tuttu, sakin bir sesle, "Otto, kahveni getirdim," dedi.

Adam başını çevirip karısına baktı. Bu evde kendisinden başka birinin olmasına şaşırmışa benziyordu. Anna'ya bakan gözlerinde bakışları yine bomboştu, yine onu delip geçiyordu. Karşısında duran kadın sanki onlarca yıldır birlikte yaşadığı Anna değildi de, uzun yıllar sonra karşılaştığı ve şaşkınlıkla yüzüne baktığı eski bir tanışıydı. Aniden dudaklarında bir gülümseme belirdi, önce gözlerine, sonra da tüm yüzüne yayıldı. Tuhaf bir gülümsemeydi, o güne kadar karısı onun böyle gülümsemiş olduğunu anımsamıyordu. Otto, ah Otto, sen de mi beni bırakıp gidiyorsun? diye seslenmek istedi kocasına.

Fakat ağzından henüz bu sözler çıkmadan adam yanından geçip kapıyı açtı ve dışarı çıktı. Yine içmemişti kahvesini. Kadın hıçkırdı ve mutfağa doğru yürüdü. Nasıl bir adam bu! Bana hiçbir şey mi kalmayacak şu dünyada? Oğlundan sonra kocasını da mı yitiriyordu?

Aynı anda Quangel hızlı adımlarla Pinzlauer Bulvarı'nda yürüyordu. Bir binayı arıyordu. Kafasından geçen bir şey vardı. Sonra adımlarını yavaşlattı, yanından geçtiği kapılardaki tabelaları okudu. Belli bir şeyi aradığı anlışılıyordu. Köşedeki binanın girişinde bir sürü tabela vardı. Otto Quangel burada iki avukatla bir doktorun yanı sıra çeşitli bürolar olduğunu da gördü.

Binanın kapısını yokladı. Kapı kilitli değildi, hemen açıldı. Böyle kalabalık bir binada kapıcı olmamasına bir an şaşırdı. Son-

ra tırabzana tutunarak ağır ağır merdivenleri çıktı. Geniş tahta basamaklar iyi günler görmüş olacaktı. Fakat çok inen çıkan olduğu ve savaş yıllarında pek elden geçmediği için bakımsız sayılırdı. Tahtası yer yer kirlenmiş ve aşınmıştı. Otto Quangel birinci katın kapısındaki levhadan burada bir avukatlık bürosunun olduğunu gördü. Çıkmaya devam etti. Binada tek başına değildi, arada sırada yanından hızla geçenler oluyordu. Diğer katlarda açılıp kapanan kapıların, çalan zillerin, telefonların ve yazı makinelerinin seslerini de duydu. Burası tam düşündüğü gibi bir binaydı. Yanlarından geçtikleri kişinin suratına bakmayan aceleci insanlar, girişte bir kapıcısı bile olmayan ve kimsenin kimseyle ilgilenmediği bakımsız bir bina...

Otto Quangel bir kat yukarıdaki tabeladan burada da bir avukatın çalıştığını gördü. Şöyle bir etrafına bakındı. Yanından geçen biri çabucak doktor muayenehanesinin üst katta olduğunu söyleyip gözden kayboldu. Quangel başını salladı. Sonra geri döndü ve sanki avukatın yanından geliyormuş gibi merdivenleri inip caddeye çıktı. Daha fazla araştırmasına gerek yoktu, tam aradığı gibi bir binaydı burası. Buna benzer bir sürü bina vardı Berlin'de.

Mobilya fabrikasından atölye şefi Otto Quangel kaldırımda durmuş sağına soluna bakınırken yanına soluk yüzlü, gençten biri sokuldu.

"Bay Quangel, öyle değil mi?" diye sordu. "Yanılmıyorsam Jablonski Caddesi'nde oturan Bay Quangel sizsiniz!"

Quangel homurdandı: "Ne olmuş?"

Genç adam onun sözlerini, evet olarak kabul etti. "Size Trudel Baumann'dan bir haberim var," dedi. "Kendisini unutmanızı söylüyor. Trudel artık eşinizi de ziyarete gelmeyecek. Bundan sonra Bay Quangel..."

"Deyin ki ona," diye sözünü kesti Quangel adamın. "ben Trudel Baumann diye birini tanımıyorum. Sizin gibi biri tarafından da rahatsız edilmek istemiyorum!"

Aynı anda yumruğu karşısındakinin çenesine indi. Genç adam ıslak bir bez parçası misali yere düştü. Quangel ise hiçbir şey olmamış gibi ona bakan insanlar arasından durağa doğru yürüdü. Gelen ilk tramvaya bindi ve iki durak sonra yine indi. Karşı yönden gelen başka bir tramvaya atladı. Ön sahanlıkta durdu. Kaldırımdaki kalabalık dağılmıştı. Kafenin önünde birkaç insan durmuş içeri bakıyordu. Genci oraya sokup bir masaya oturtmuşlardı.

Kendine gelmişti. Karl Hergesell son iki saatte ikinci kez bir resmi görevlinin sorularına yanıt vermek zorunda kalıyordu.

"Gerçekten önemli bir şey değil, polis bey," dedi. "Az önce yanından geçerken dikkatsizliğimden olacak ayağına bastım. Adam hemen suratıma yumruğunu indirdi. Özür dilememe fırsat vermedi bile. Kim olduğunu bilmiyorum."

Polis memuru pek fazla bir şey sormadı. Yine paçayı kurtaran Karl Hergesell hızla olay yerinden uzaklaştı. Fakat aynı anda, şansının her zaman böyle yaver gitmeyebileceğini düşündü. Sadece Trudel'in bundan sonra güven içinde yaşaması için eski kayınpederi Otto Quangel'i bulup onunla konuşmak istemişti. Fakat şimdi, ondan korkmasına hiç gerek olmadığını anlamıştı. Sert, dik kafalı birine benziyordu. Böyleleri ağızlarını sıkı tutar, koay kolay açmazlardı.

Ötekiler ise Quangel'in konuşacağından korktukları için az kalsın Trudel'i ölüme yollayacaklardı. Bu adam, karşısında kim olursa olsun gevezelik etmez! Trudel'le de artık ilgilenmeyecek, onu rahat bırakacak gibiydi. Çeneye inen bir yumruk insanı nasıl da akıllandırıyordu...

Karl Hergesell fabrikaya gittiğinde içi rahattı. Birlikte çalıştığı birkaç kişiye Grigoleit ile bebek yüzlünün nerede olduğunu sorup yelkenleri indirmiş olduklarını duyunca derin bir nefes aldı. Artık emindi, hücre filan yoktu. Buna hiç üzülmedi, önemli olan Trudel'in yaşamaya devam etmesiydi! Bugüne dek şu politik girişimlerden çok Trudel onu ilgilendirmişti.

Quangel tramvayla Jablonski Caddesi'ne gitti, ancak inmesi gereken durakta inmedi, yoluna devam etti. Peşinden birinin gelmediğine emin olmak istiyordu. Gerçekten peşine adam takmışlarsa, onu da eve götürmeye niyetli değildi. Onunla başka bir yerde karşı karşıya gelecekti. Hem şu sıralar Anna'nın da durumu pek iyi sayılmazdı. Karısıyla bir ara konuşmalıydı. Bunu mutlaka yapmalıydı, ne de olsa kafasından geçenlerde onun da önemli bir rolü olacaktı. Fakat Otto Quangel önce bazı şeyleri halletmek zorundaydı.

Kararını verdi, bugün işe gitmeden önce eve uğramayacaktı. Öğle kahvesini içmese, yemeğini yemese de olurdu. Belki Anna biraz huzursuzlanırdı, fakat onu aramaya kalkışmadan akşam dönmesini beklerdi. Bugün yapması gereken bir şey vardı. Yarın pazardı, kafasından geçeni bugün halletmeliydi.

Tramvaydan indi ve karşı yönden gelen araca binip kent merkezine doğru yola çıktı. Quangel, az önce indirdiği yumrukla çenesini tutmasını sağlamış olduğu o genç üzerine pek kafa yormuyordu. Peşinden birilerinin gelmediğinden de emindi. İnandığı tek şey genç adamı gerçekten Trudel'in göndermiş olduğu idi. Ne de olsa fabrikada konuşurlarken genç kız ağzından bazı şeyler kaçırmıştı. Bunun üzerine diğerleri ona Quangel'le görüşmesini yasaklamış, genç adamı da haberci olarak yollamış olabilirlerdi. Hepsi de tehlikesiz işlerdi, gençlerin pek anlamadığı bir çocuk oyunu idi. O, Otto Quangel ise böyle şeylerden daha iyi anlar, ne yapacağını daha iyi bilirdi. Bu oyunu çocuklar gibi oynamayacak, masaya atacağı her kartı iyice düşünerek seçecekti.

Bir an için fabrikadaki rüzgârlı o koridorda, başını kocaman afişin altında duvara dayamış duran Trudel gözünün önüne geldi. "Alman Milleti Adına" yazısı kızın başının üzerinde yükseliyordu. Afişteki isimlerin yerinde kendi isimlerini okur gibi oldu. Hayır, hayır, kafasından geçirdikleri sadece onu ilgilendiren şeylerdi... Anna'yı da, evet Anna'yı da ilgilendiriyordu. Gösterecekti karısına Führer'inin kim olduğunu!

Quangel kent merkezine varınca önce birkaç küçük alışveriş yaptı. Kartpostallar, bir kalem, bir küçük şişe mürekkep aldı. Bu alışverişin hepsini aynı yerden yapmadı. Önce çeşitli eşyalar satan büyük bir dükkâna gitti, ardından Woolworth mağazasıyla bir kırtasiye dükkânına da uğradı. Sonra uzun uzun düşünüp ucuz kumaştan bir çift eldiven de aldı.

Ardından Alexander Meydanı'nda büyük bir birahaneye gidip kendine büyük kadeh bir bira ve yemek ısmarladı. Siparişi için de karne istemediler. 1940 yılında işgal edilmiş ülkelerin talanı çoktan başlamıştı ve Alman halkı çok harcama yapmasına gerek kalmadan hemen hemen istediği her şeyi buluyordu.

Savaşa gelince... O çok ötelerde, Berlin'den çok uzaklarda sürüp gidiyordu. Evet, arada sırada kentin üzerinde birkaç İngiliz uçağı görünüyordu. Bazen bomba attıkları da olmuyor değildi. Ertesi gün insanlar yıkılan binaları görünce gülüyor, "Bizi böyle yok etmek istiyorlarsa daha bir yüz yıl uğraşmaları gerekir," diyorlardı. "Bu arada biz ise onların kentlerini çoktan haritadan silmiş olacağız!"

Hele Fransa'nın teslim bayrağını çekmesinin ardından böyle düşünüp konuşan insanların sayısı hızla artmıştı. Birçok insan coşkuyla başarının peşinden gidiyordu. O günlerde Otto Quangel gibi bu coşkunun dışında kalan insanlar enderdi.

Birahanede oturmuş çevresini seyredip düşünüyordu. Fabrikada mesaiye başlamasına daha zaman vardı. Son günlerin huzursuzluğu bir anda yok olup gitmişti. Sabah o binayı görüp gerekli alışverişi yaptıktan sonra Quangel kararını vermişti. İlerde yapacakları üzerine artık pek kafa yormasına gerek kalmamıştı. Gideceği yol önünde uzanıyordu, bundan sonra her şey kendiliğinden gelişecekti. Quangel'e de sadece o yolda yürümek kalacaktı. En gerekli adımları benliğinde atmıştı.

Az sonra artık kalkması gerektiğini düşündü. İçtiği ile yediğinin parasını verdi ve fabrikaya doğru yola koyuldu. Alexander Meydanı'ndan uzak olmasına karşın fabrikaya yürüyerek gitti.

Bugün çok para harcamıştı. Birkaç kez tramvaya binmiş, alışveriş yapmış, öğle yemeği de yemişti. Evet, bu onun için çok paraydı. Quangel bundan sonra bambaşka bir yaşam sürdürmeye karar vermesine karşın alışkanlıklarını değiştirmeyecekti. Her zaman eli sıkı biri olacak, güvenmediklerini de yanına sokmayacaktı.

Az sonra yine atölyesindeydi. Her zamanki gibi dikkatli ve uyanık, suskun ve iticiydi... O anda kafasından geçenleri kimse fark edemezdi. Sigara içiyorum, diye işten kaçan yalancı Dollfuss bile şimdi atölyede gezinen Quangel'in neler düşündüğünü anlayamazdı. Dollfuss'un gözünde o cimri mi cimri, işinden başka bir şey düşünmeyen yaşlı moruğun tekiydi. Böylesi de iyiydi.

15
Enno Kluge Yine Çalışıyor

Otto Quangel'in mobilya atölyesinde işine başladığı günün sabahı Enno Kluge da tesviye tezgâhının başındaki görevine dönmüştü. Evet, bütün ağrılarına ve güçsüzlüğüne karşın sabah kalkıp eski işine gitmişti. Gelmesinden fabrikadakilerin pek hoşnut olduğu söylenemezdi. Enno da zaten başka türlü bir karşılama beklemiyordu.

"Hayrola, yine bizi ziyarete mi geldin Enno?" diye sordu ustabaşı. "Bu kez ne kadar aramızda kalacaksın? Bir hafta mı, yoksa iki hafta mı?"

"Ben artık tamamen iyileştim ustabaşım," dedi Enno, kendinden çok emin bir tavırla. "Tekrar çalışabilecek durumdayım. Göreceksin nasıl çalışacağımı!"

"Peki, peki," diye mırıldandı ustabaşı. Ancak pek öyle inanmışa benzemiyordu. Tam yanından ayrılacaktı ki, aniden durdu ve Enno'nun yüzüne bakıp tekrar sordu: "Peki, yüzüne ne oldu böyle Enno? Sana sıcak ütü filan mı yaptılar yoksa?"

Enno başını önüne eğmiş çalışıyordu. Adama bakmadan yanıt verdi: "Evet ustabaşı, öyle bir şey oldu..."

Adam yerinden kıpırdamadı. Düşünceli düşünceli ona baktı ve konuştu: "Kim bilir, belki de bu sana yararlı olmuştur, çalışma hevesini arttırmıştır, Enno!"

Ustabaşı böyle dedikten sonra yürüyüp gitti. Enno da yediği dayağın aynı şekilde yorumlanmış olduğu için sevindi. Fabrikada bugüne kadar işten kaçan biri olarak tanınıyordu. Olup bitenler üzerine hiç kimseyle konuşmaya pek niyeti yoktu. Arkasından ne söylerse söylesinler, gülüp etsinler, pek umurunda değildi. Şimdi çalışacak ve ötekileri şaşırtacaktı!

Başı önünde, hafifçe gülümseyerek, gururlu olduğunu ötekilere de belli ederek pazar mesaisine adını yazdırdı. Onu uzun süredir tanıyan birkaç yaşlı işçi gülüp alay dolu sözler etti. Enno da onlarla birlikte güldü, ustabaşının da sırıttığını görünce memnun oldu.

Ancak adamın, Enno çalışmaktan kaçındığı için dövülmüş olacak düşüncesi müdüriyetin kulağına gitmişti. Hemen öğle tatilinden sonra sorguya çağrıldı. Enno mahkemeye çıkarılmış suçlu gibi üç adamın karşısında durdu. Onu sorgulamaya hazırlananlardan birinin üzerinde asker üniforması, diğerinde ise SA üniforması vardı. Üçüncüsü sivil giyimliydi. Fakat her üçünün de göğüslerinde nişanlar sallanıyordu. Enno bir an ürperdiğini hissetti.

Ordu subayı önce önündeki dosyayı şöyle bir karıştırdı, sonra da aşağılayıcı ve öfke dolu bir ses tonuyla Enno Kluge'nin tüm günahlarını sıralamaya başladı. Şu tarihte ordudan silah endüstrisinde çalışmak üzere fabrikaya yollanmış, şu tarihte yollandığı fabrikada işe başlamış, on bir gün çalıştıktan sonra mide kanamasından hasta raporu almış, üç doktor görmüş, iki hastahanede yatmıştı. Şu tarihte tekrar sağlığına kavuştuğu gerekçesiyle yine işe yollanmış, sadece beş gün çalıştıktan sonra hastalığı nedeniyle üç gün evde kalmış, ardından tekrar işe gelip bir gün çalışmış, yine mide kanaması geçirmiş...

Subay önündeki dosyayı eliyle bir kenara itti, iğreniyormuş gibi Kluge'yi yukarıdan aşağı süzdü. Sonra bakışlarını karşısındaki adamın ceketinin en üst düğmesine dikip yüksek sesle sordu: "Nedir senin niyetin, domuz herif? O budalaca mide kanamalarıyla bizleri sonsuza dek kandırabileceğini mi sanıyorsun?" Son kelimeler haykırır gibi çıkmıştı ağzından. Ancak bu haykırma öfkesinden değil, görevi gereği geliyormuş gibiydi. "Seni derhal ceza birliğine yollayacağım! Orada kokuşmuş bağırsaklarını deşecekler! Görürsün o zaman mide kanaması neymiş!"

Subay bir süre daha böyle bağırıp çağırdı. Fakat Enno bu gibi bağrışmalara askerden alışık olduğu için pek ürkmedi. Elleri iki yanında, hazırola geçmiş gibi durdu. Gözlerini hiç kırpıştırmadan bağıran adamın yüzüne bakıyordu. Subay nefes almak için bir an sustuğunda Enno hemen emir eri gibi: "Başüstüne komutanım! Emredersiniz komutanım!" diyordu. Hatta bir ara çabucak, "Bu andan itibaren sağlıklı biriyim komutanım!" deyiverdi. "Çalışmaya hazırım!"

Karşısında oturan subay aniden sustu, bakışlarını Kluge'nin en üst düğmesinden çekti ve yanındaki kahverengi üniformalı SS'liye dönüp, "Sizin söyleyeceğiniz bir şey var mı?" diye iğrenir gibi sordu.

Tabii, o beyin de söyleyeceği, daha doğrusu Kluge'nin suratına bağıracağı şeyler vardı. Üst görevlere getirilmiş bu efendiler hep bağırıp çağırıyor gibi gözüküyorlardı. O da halka ihanetten, işten kaçmaktan, Führer'in onun gibilerini reddettiğinden ve toplama kamplarından söz etti.

"Sen niçin bu halde işe geldin?" diye soruverdi kahverengili birden. "Kim seni bu duruma getirdi, salak domuz? Bu suratla utanmadan işe geliyorsun! İşin gücün karılarla, orospu çocuğu! Gücünü onlara harcıyorsun, biz de parasını veriyoruz! Nerelerde dolaştın durdun da bu hale geldin, pezevenk herif?"

"Beni dövdüler," dedi Enno. Masadaki adamın bakışlarından ürkmüş gibiydi.

"Kim, söyle kimdi onlar! Bilmek istiyorum!" diye sesini iyice yükseltti kahverengili. Yumruğunu sıktı, bir ayağını da hızla yere vurdu.

İşte o anda Enno'nun kafasının içi sanki boşaldı. Tekrar dayak yeme korkusuyla ne yapacağını bilemedi, ürkekçe fısıldar gibi yanıt verdi: "Komutanım, beni SS bu hale getirdi..."

Bu ufak tefek adamın korku dolu itirafı o kadar inandırıcıydı ki, masada oturan üç adam söylediğine hemen inandı. Yüzlerine tuhaf bir gülümseme yayıldı. Kahverengi üniformalı, "Seni elden geçirip yola getirmişler!" dedi yüksek sesle. "İyi de yapmışlar! Söyle bakayım, ne dedim ben?"

"Başüstüne komutanım! İyi de yapmışlar dediniz!"

"Gördün mü! Umarım bunu artık unutmazsın! Bir daha karşımıza çıktın mı, elimizden şimdiki kadar kolay kurtulamayacaksın! Haydi defol!"

Enno işinin başına döndü. Tir tir titriyordu. Bir süre çalışamadan öylece dolaştı durdu. Yarım saat sonra onu tuvaletlerde bulan ustabaşı öfkeyle hemen tesviye tezgâhının başına gitmesini söyledi. Enno tekrar çalışmaya başladı. Ustabaşı yanında durdu ve nasıl çalıştığına baktı. Fakat iyice ürkmüş olan Enno sürekli hata yapıyordu. Kafası sayısız düşünceyle doluydu. Ustabaşı küfretmiş, diğer işçiler alay etmiş, üniformalılar onu toplama kampına ve ceza birliğine yollamakla tehdit etmişti. Ne yapacaktı? Başka zaman çok becerikli olan çalışkan elleri şimdi birbirine dolanıyordu. Başaramıyordu, fakat başarmak zorundaydı. Aksi halde yok edeceklerdi onu.

Sonunda ustabaşı da Enno'nun isteksiz olmadığını veya işten kaçmadığını anladı. "Son zamanlarda sık sık hasta olmamış olsaydın şimdi sana eve gidip biraz dinlen derdim," diyerek yanından uzaklaştı. Dışarı çıkmadan şunu da ekledi: "Fakat işten kaçarsan başına neler geleceğini sen de çok iyi bilirsin!"

Evet, biliyordu başına gelecekleri. Kendini işine vermeye çalıştı. Onu engelleyen vücudundaki sızılar değil, kafasındaki karı-

şık düşüncelerdi. Bakışlarını sürekli dönen bıçaklara dikti. Onları çekici buldu. Parmağını bir an için onlara tutsaydı kafası hep dinç olurdu. Yatağa uzanır, uyur, dinlenir ve her şeyi unutur giderdi! Fakat aynı anda başka bir şey daha geldi aklına: Eğer kendini bilerek yaraladığı ortaya çıkarsa sonu ölüm de olabilirdi. Elini geri çekti...

Ceza birliğinde ölüm, toplama kampında ölüm, bir hapishane avlusunda ölüm. Nereye giderse gitsin, onu hep ölüm bekleyecekti. Günlük yaşamında ölümün baskısı altında olacaktı. Ve Enno bu baskıdan kurtulacak gücü kendinde bulamıyordu...

Öğleden sonra işi biraz azaldı, saat beşte fabrikadan dışarı akan insan selinin ortasında Enno da vardı. Rahat etmeyi ve uyumayı o kadar canı çekiyordu ki... Fakat daracık otel odasına döner dönmez hemen yatağa uzanamayacağını fark etti. Tekrar dışarı çıkıp yiyecek bir şeyler aldı.

Sonra yine odasına döndü, elindekileri masaya bıraktı ve öylece durdu. Bir yanında yatak, diğer yanında masa... Tekrar sıkıldı, yüreği sıkışır gibi oldu. Bu odada daha fazla kalamazdı. Sıkıntısı odanın darlığından değildi. Bir şeyler yapmalıydı. Çıktı, yakındaki eskici dükkânına girdi, kendine mavi bir gömlek aldı. Sonra aklına, içine bir sürü kişisel eşyasını koymuş olduğu ağır bavulunu Lotte'nin evinde bıraktığı geliverdi. Aniden izinli dönmüş olan kocası içeri girdiğinde kadın onu evden atmıştı. Hızla dükkândan çıktı, durağa koştu ve gelen ilk tramvaya atladı. Kararını vermişti, ne olursa olsun Lotte'ye gidecekti. Adamla kavga edip dayak yese bile eşyalarını orada bırakamazdı! Evet, bir an önce Lotte'ye gitmeliydi...

Şansı vardı, çünkü gittiğinde Lotte evde yalnızdı, kocası filan yoktu. "Eşyaların mı Enno?" diye sordu. "Kocam bulmasın diye onları hemen aşağı bodruma kaldırmıştım. Bir dakika bekle de anahtarı alayım!"

Fakat adam ona sarıldı, başını iri memelerine dayadı. Son günlerde yaşadıkları Enno'yu çok güçsüz bırakmıştı. Gözlerinden yaşlar aktı.

"Ah, Lotte! Lotte sensiz dayanamıyorum bazı şeylere! Seni ne kadar özlediğimi bir bilsen!"

Sonra hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Bütün vücudu titriyordu. Ne olduğunu anlayamayan kadın birden çok ürktü. Erkeklerin bazı davranışlarına alışıktı, sızlananlarını çok görmüştü. Fakat hepsi de sarhoş erkekler olmuştu. Bu ise sarhoş filan değildi... Hele şu, seni özlüyorum, sensiz dayanamıyorum, sözleri de ne oluyordu? Uzun yıllardır hiçbir erkek ona böyle şeyler söylememişti!

Elinden geldiğince Enno'yu sakinleştirmeye çalıştı. "Kocam üç haftalığına izine gelmiş. Gittikten sonra yine bende kalabilirsin, Enno! Haydi toparla şimdi kendini, o gelmeden de eşyalarını alıp git!"

Sonra Lotte ona tramvay durağına kadar eşlik etti, ağır bavulunu da taşıdı. Enno oteline vardığında biraz rahatlamış gibiydi. Üç hafta daha çalışacaktı. Bu üç haftanın dört günü geride kalmıştı. Ardından yine cepheye gidecekti. Enno, kafasında çeşitli düşüncelerle yatağına uzandı. Daha bu sabah, artık karılara gerek kalmadan yaşayacağım, diye düşünmüştü. Fakat olmuyordu, onlarsız başaramıyordu. Şu Tutti'yi bulmalı, ne yaptığına bir bakmalıydı. Az önce görmüştü, biraz gözyaşı döktü mü karılar yumuşuyor, hemen yardım ediyorlardı! Belki de üç haftayı Tutti'nin yanında geçirebilirdi. Şu ıssız otel odasında yaşanmazdı.

Tabii karılara karşın fabrikada çalışmaya devam edecekti. Çalışacak ve çalışacaktı! Bundan sonra hiç şikâyetçi olmayacaktı! O artık sağlığına kavuşmuştu!

16
Yaşlı Rosenthal'ın Sonu

Yaşlı Rosenthal pazar sabahı derin uykusundan bağırarak uyandı. Yine dehşet dolu bir rüya görmüştü. Hemen hemen her gece aynı şeyleri düşlüyordu. Kocası Siegfried'le beraber bir şeylerden kaçıyorlardı. Peşlerinden gelenler, iyi saklanamamış olma-

larına rağmen, sanki Rosenthal'leri görmemiş gibi gelip geçiyorlardı, kadın onlarla oyun oynadıklarını düşünüyordu.

Sonra Siegfried aniden saklandığı yerden fırlıyor ve koşuyor, koşuyordu. Karısı peşinden gitmeye çabalıyor, fakat onun kadar hızlı koşamıyordu. "O kadar hızlı koşma Siegfried!" diye haykırıyordu. "Yetişemiyorum sana! Bırakma beni tek başıma!"

Birden Siegfried'in ayakları yerden kesiliyordu, yükseliyor, uçmaya başlıyordu. Giderek yukarılara çıkıyor ve damların üzerinde gözden kayboluyordu. Karısı Greifswalder Caddesi'nde tek başına kalıveriyordu. Gözlerinden yaşlar akıyordu. Sonra kokular saçan kocaman bir el başına dokunuyor, yüzünü örtüyor, bir ses kulağına fısıldıyordu: "Moruk Yahudi domuzu, ele geçirdim seni sonunda!"

Pencereye gitti, panjurun aralıklarından dışarı bakmaya çalıştı. Hava aydınlanmış, yine sabah olmuştu. Geç uyandığı için emekli yargıç Fromm'u o sabah da görememişti. Arada sırada da olsa konuşabildiği tek insan o idi. Uyanık kalmaya, hiç olmazsa erken uyanmaya çaba göstermiş, fakat yine de gözleri kapanmıştı. Bugünü de tek başına geçirecekti. On iki saat, belki de on beş saat yalnız olacaktı. Ah, artık dayanamayacaktı bu yalnızlığa! Odanın duvarları üzerine geliyordu. Her aynaya bakışında aynı solgun yüzünü görüyor, masanın çekmecesindeki aynı paraları defalarca sayıyordu... Hayır, bu böyle devam edemezdi! Yaşamda en kötü şey, hiçbir iş yapmadan bir yere hapsolmaktı...

Yaşlı Rosenthal çabucak giyindi. Sonra kapıya gitti, anahtarı çevirdi, açtı, başını uzatıp koridora bir baktı. Evde kimseler yok gibiydi. Her yer sessizdi. Her zaman dışarıda oynayan çocukların gürültüsü de duyulmuyordu. Henüz erken olacaktı. Acaba ev sahibi okuma odasında mıydı? Yanına gidip günaydın dese, onunla birkaç cümle de olsa biraz konuşsa belki kendine gelir, bütün gün daha iyi dayanabilirdi...

Yasak olmasına karşın odasından çıktı, hızla koridoru geçip okuma odasına girdi. Açık büyük pencerelerden içeri giren ay-

dınlıkla bir an için gözleri kamaştı, odaya dolmuş olan havayı şöyle bir içine çekti. Fakat aynı anda Zwickau yer halısının tozunu alan kadını gördü ve irkildi. Başında bir örtüyle çalışmakta olan bu zayıfça, yaşlı kadın temizlikçi olacaktı.

Kadın, Rosenthal'ın odaya girdiğini görünce bir an için işini bıraktı ve gözlerini kırpıştırıp hiç beklemediği bu insana şaşkın şaşkın baktı. Sonra makinenin sapını masaya dayadı, elleri ve kollarını ileri doğru uzatarak, sanki tavukları kovuyormuş gibi, "Kış, kış..." diye tuhaf sesler çıkardı.

Yaşlı Rosenthal bir adım geri çekildi ve yalvaran bir sesle, "Beyefendi nerede?" dedi. "Onunla mutlaka konuşmam gerek!"

Karşısındaki kadın dudaklarını büzdü, başını sağa sola salladı. Sonra yine "Kış, kış!" diye tıslayarak hemen kapıyı kapattı. Rosenthal odasına döndü ve kendini masanın yanındaki iskemleye bıraktı, hüngür hüngür ağlamaya başladı. Her şey boşunaydı! Yine bütün günü bomboş, anlamsız bir bekleyişle geçirmeye mahkûmdu! Kim bilir şu anda dünyada neler oluyordu? Belki şu dakikada eşi Siegfried öldürülüyor, belki bir Alman uçağının attığı bombayla kızı Eva ölüyordu. O ise bu yarı karanlık odada öyle tek başına, hiçbir şey yapmadan oturmak zorundaydı...

Hayır, bunu başaramayacaktı. Başını iki yana salladı, böyle yaşamaya daha fazla niyeti yoktu! Sürekli birilerinden kaçarak, sürekli korku içinde devam edemezdi yaşamı. Mutsuz olacaksa kendi yapacaklarıyla mutsuz olsundu. Ev sahibi şüphesiz iyi niyetli idi. Fakat ona yararından çok zararı vardı.

Sonra kapıya gitti. Tam açacağı sırada aklına bir şey geldi. Tekrar masaya döndü, safir taşlı kalın bileziği aldı. Koridora çıktı. Temizliğe gelmiş olan kadın okuma odasında değildi. Pencereler de kapatılmıştı. Tekrar koridora çıktı, kapıya doğru yürüdü. O anda mutfaktan tabak sesleri geldi kulağına. Kapıyı açıp mutfağa girdi. Kadın bulaşık yıkıyordu. Elindeki bileziği uzattı ve yalvarır gibi konuştu: "Beyefendiyle mutlaka konuşmalıyım. Lütfen, ne olur!"

Yaşlı kadının tekrar yanına gelmiş olduğunu gören temizlikçi alnını kırıştırıp öfkelendi. Uzattılan kalın bileziğe bir göz attı ve kollarını kaldırıp, "Kış, kış!" diye tıslad ı. Yine istenmediğini anlayan Rosenthal koşar adım odasına döndü. Kapıyı kapatıp hemen komodinin çekmecesini açtı ve ev sahibinin uykusu kaçarsa diye vermiş olduğu ilaçları aldı. O güne kadar o ilaçlara gerek olmamıştı. Kutuyu açıp içini boşalttı. On iki, on dört hap avucuna düştü. Hızla musluğun yanına gitti, orada duran bardağı suyla doldurup elindeki bütün ilaçları ağzına attı. Hemen uyumalıydı, bütün gün uyumalıydı... Sonra, akşam olduğunda emekli yargıç Fromm'la konuşacak ve bundan sonra ne yapması gerektiğini soracaktı. Bakalım adam ne diyecekti? Giysilerini çıkarmadan yatağa uzandı, örtüyü üzerine çekti ve gözlerini tavana dikip uykusunun gelmesini bekledi.

Ve uyku gerçekten geliyordu. Ona ıstırap veren düşünceler, beyninin içindeki korkuların ürettiği, sürekli gözünün önüne gelen tuhaf olaylar, hepsi yavaş yavaş silindi, kayboldu. Gözlerini yumdu, sakinleşti, rahatlamaya başladı. Uyku bütün gücüyle üzerine çöküyordu...

Fakat o anda, tam uyku dünyasından içeri adımını atarken bir el onu itiverdi, yaşlı kadın yine kendine geldi. Çok irkilmişti, sanki biri sırtına vurmuştu. Tüm vücuduna kramp girmiş gibi sarsıldı, her yeri titredi... Bakışları odanın tavanında, öylece yatmaya devam etti. Eziyet verici düşünceler yine beynini zonklattı, korkutucu resimler gözlerinden önünden sonsuz bir film şeridi gibi geçti. Bir süre sonra gücünü yitirdi, gözleri kapandı, uykuya dalmaya hazırlandı. Tam uyku dünyasına adım atarken yine bir itişle kendine geldi, tüm vücuduna kramp girdi, tir tir titredi. Yine huzursuzlaştı, unutmak istediği her şey yeniden gözünün önünde canlandı...

Uykuyu beklemekten vazgeçti. Ayağa kalktı, yavaş yavaş yürüdü, biraz sendeler gibi attı adımlarını, bitkin bir halde kendini masanın yanında duran iskemleye bıraktı. Boş bakışlarını bir yere

dikti. Üç gün önce Siegfried'e kaleme almaya başladığı, fakat birkaç satırdan fazla yazamadığı mektubun beyaz kâğıdını seçer gibi oldu. Sonra banknotları gördü, masanın üzerine dağılmış çeşitli mücevherleri de. Bir kenarda da bir tepsi yemek duruyordu. Onlara dokunmamış, ağzına bir lokma atmamıştı. Diğer günler açlıktan tepsidekileri silip süpürmüştü. Şimdi ise umursamazca baktı tepsiye. Karnı aç değildi, canı yemek istemiyordu...

Masada bomboş bakışlarla öylece otururken, vücudundaki değişikliğin uyku ilacından olabileceğini düşündü. Belki haplar uykusunu getirmemişti, fakat hiç olmazsa o sabahki huzursuzluğuna son vermişlerdi. Kalktı, ayaklarını sürüyerek koltuğa gitti, kendini bıraktı ve öylece oturmaya devam etti. Arada bir kendine gelir gibi oldu. Sonra yine başı önüne düştü. Zaman geçti, saatler mi, dakikalar mı bilemiyordu. Düşünmeye çalıştı, hiç olmazsa şu berbat gün kısalıyordu...

Sonra birden merdivende ayak sesleri duyar gibi oldu. Ürperdi. Düşündü, gerçekten bir ses mi duymuştu, odasından merdivendeki sesleri duyması mümkün müydü? Evet, merdivenin basamaklarını ağır ağır çıkan birinin ayak sesleriydi kulağına gelenler. Sonra bir öksürük. Merdivendeki insan zorlanıyordu, herhalde nefes nefeseydi.

Ve onu sadece duymadı, gördü de. Evet, sessiz merdivenleri çıkan, evine giden Siegfried'i gördü. Ona vurmuşlardı, yine işkence yapmış olacaklardı. Başında yamuk yumuk sarılmış, kan lekeleriyle dolu sargı bezleri vardı. Yüzü de yaralıydı. Siegfried merdivenleri çıkarken derin derin nefes alıyor, çok zorlanıyordu. Mutlaka göğsünü de tekmelemiş olacaklardı. Yaşlı kadın Siegfried'i gözden kaybetti...

Koltukta bir süre daha oturdu. Karmakarışık düşüncelerinde ne emekli yargıç Fromm ne de ona vermiş olduğu söz vardı. Mutlaka buradan çıkmalı, hemen yukarı, evine gitmeliydi. Siegfried, karısını evde bulamayınca ne düşünürdü? Fakat çok yorgundu, oturduğu koltuktan nasıl kalkacaktı...

Sonra kendini ayakta buldu. Masanın üzerindeki çantasından anahtarlarını aldı, safir bileziği de unutmadı. Bu bilezik ona uğur getirecek, onu tüm kötülüklerden koruyacaktı... Ağır ağır, sallana sallana Fromm'un evinden çıktı. Kapıyı arkasından kapattı.

Onu fark eden temizlikçi kadın bir an düşündükten sonra yaşlı Fromm'u uyandırdı. Adam kapıya vardığında Rosenthal çoktan merdivenleri çıkmaya başlamıştı. Bir süre ardından baktı, başka inen çıkan var mı diye kulak kesildi. Aynı anda merdivenlerde çizme seslerini duydu. Hemen içeri girip kapıyı kapattı ve gözetleme deliğinden, dışarda ne olacak diye bakmaya başladı. Eğer kadının başına bir gelirse, bütün tehlikeye karşın yardım etmek için dışarı fırlamaya kararlıydı.

Yaşlı Rosenthal merdivenlerde birinin yanından geçtiği fark etmedi. O anda düşündüğü tek şey evinin kapısından içeri kocası Siegfried'le birlikte girmekti. Sabah toplantısına yetişmek için evden çıkmış olan Hitler Gençliği elemanlarından Baldur Persicke, ona çarparak yanından geçen kadının kim olduğunu fark edince ağzı açık bir halde basamaklarda öyle kalıverdi. Bu yaşlı Rosenthal'dı, günlerdir ortadan kaybolmuş olan Rosenthal şimdi pazar sabahı, üzerinde, yakasına Yahudi yıldızı takılmamış olan koyu renk bir hırka, elinde anahtar tomar ve bir bilezikle, tırabzana tutuna tutuna sarhoş gibi merdivenleri çıkıyordu! Pazar sabahı bu saatte sarhoş!

Baldur bir an ağzı açık öylece durakladı. Yaşlı Rosenthal ise ona bakmadan merdivenleri çıktı ve gözden kayboldu. Genç adam yine kendine geldi, açık ağzını kapattı ve hemen ne yapması gerektiğini düşündü. Beklediği an gelmişti, bir şey yapmalıydı, fakat çok dikkat etmek zorundaydı! Evet, bu kez tek başına hareket edecekti. Ne kardeşlerini ne babasını ne de şu Borkhausen'i işine karıştıracaktı.

Bir an yerinden kıpırdamadı, Rosenthal'ın üst kattaki Quangel ailesinin kapısına varmasını bekledi. Sonra hızla kendi dairesine döndü, kapıyı açıp içeri girdi. Kimse uyanmamıştı. Hemen

koridordaki telefonu açtı ve ezberden numara çevirdi. Karşısına çıkan santralcı kıza birinin adını verdi ve bağlamasını bekledi. Şansı vardı, günlerden pazar olmasına karşın az sonra istediği kişiye bağlanmıştı. Niçin aradığını birkaç kelimeyle adama anlatıverdi. Sonra kapıyı hafifçe araladı ve bir iskemle çekip oturdu. Gözü dışarda, sabırla bekledi. Kuş bir kez daha kaçmamalıydı. Gerekirse bir saat bekleyecekti...

Aynı anda üst katta Anna Quangel uyandı ve yatağından çıktı. Hemen mutfağa gidip kahvaltıyı hazırlamaya başladı. Bir ara başını uzatıp Otto'ya baktı. Kocası hâlâ derin bir uykudaydı. Fakat yüzünün hatlarından yorgun ve sinirli olduğu görülüyordu. Sanki ona rahat vermeyen bir şey vardı. Anna odanın kapısında durdu ve düşünceli düşünceli otuz yıldır birlikte yaşadığı kocasını seyretti. Yüzünün keskin hatlarına, ince dudaklarına ve hep sımsıkı kapalı ağzına çoktan alışmıştı. Bütün ömrünü adamış olduğu adamın görünümü böyle idi, ancak evlilik yaşamında görünüm hiç de önemli değildi...

Fakat bu sabah yüzünün hatları sanki daha da keskinleşmiş, dudaklar daha da incelmiş, burnunun iki yanından inen çizgiler daha da derinleşmişti. Dertliydi, hem de çok. Anna kocasıyla daha önce dertleşmediği, altında ezildiği yükten kurtulmasına yardım etmeye çalışmadığı için kendine kızdı. O pazar sabahı, oğullarının ölüm haberinin gelmesinden dört gün sonra, Anna Quangel kocasıyla ortak yaşamını sürdürmesi gerektiğine daha çok inandı. Mektup geldiğinde ona inatçı ve ters davranmakla haksızlık ettiğini de kabullendi. Onun nasıl biri olduğunu bilmiyor muydu? Kocası konuşmaktan çok susmasını seven bir insandı. Dilini çözmek için Otto'yu heyecanlandırmak gerekirdi. Kendiliğinden konuya giren biri değildi o...

Fakat bugün konuşacaktı. O gece işten geldiğinde karısına söz vermişti, konuşacağım seninle demişti. Anna çok kötü bir gün geçirmişti. Kocası kahvaltı etmeden evden çıkıp gitmişti, öğlene kadar dönmeyince Anna yemeğe de gelmeyeceğini, doğru

işe gideceğini düşünmüştü. O andan itibaren iyice huzursuzlanmıştı.

O sabah üzerinde pek düşünmeden söylediklerinin ardından ne olmuştu kocasına? Neydi onu böyle mutsuz eden, sağa sola götüren, evde oturtmayan şey? Davranışlarıyla "benim Führer'im değil" mi demek istiyordu? Keşke bu sözün çok hüzünlendiği bir anda ağzından çıkmış olduğunu, yanlış anlamaması gerektiğini kocasına hemen söylemiş olsaydı. O sabah bu katiller üzerine çok daha başka şeyler de söyleyebilirdi ona... Niçin o kelimeler çıkmıştı ağzından?

Artık kocası evde pek oturmuyor, sürekli sağa sola gidiyor, kendini tehlikeye atıyordu. Amacı karısının haksız, kendinin ise haklı olduğunu göstermek miydi? Şimdi ne yapıyordu, bir şey mi yapmıştı, yoksa birilerine uygunsuz bir şeyler mi söylemişti? Fabrikada bir şey olmuştu da, idareciler onu Gestapo'ya şikâyet mi etmişti? Sabahki yerinde duramaz başına dert açmış olabilirdi. Acaba şu anda onu tutuklamışlar mıydı?

Anna Quangel daha fazla dayanamayacaktı. Böyle oturup hiçbir şey yapmadan onu bekleyemezdi. Mutfağa gitmiş, birkaç dilim ekmek hazırlamış ve çalıştığı fabrikaya doğru yola koyulmuştu. O anda bile uysal kadın rolünü unutmamıştı. Her dakika önemli olmasına karşın tramvaya binmemiş, birkaç kuruş tasarruf etmek için evden fabrikaya yürümüştü.

Mobilya fabrikasının kapıcısından atölye şefi Quangel'in her zamanki gibi tam zamanında işine gelmiş olduğunu öğrenmişti. İçeri girmekte olan birine elindeki paketi vermiş ve kocasından haber getirmesini rica etmişti.

"Evet, ne dedi kocam?" diye sormuştu az sonra geri gelen adama.

"Ne söylemesini bekliyordunuz? O hiç konuşmaz ki!"

Sonra Anna içi rahat bir şekilde yine evinin yolunu tutmuştu. Sabahki huzursuzluğa karşın bir şey olmamıştı. Akşama onunla konuşmaya niyetliydi...

Kocası geceyarısına doğru eve dönmüştü. Yüzünden ne kadar yorgun olduğu belliydi.

"Otto," demişti kadın yalvarır gibi. "Ben öyle söylemek istememiştim... Yanlış anlama beni, hüzünlendiğim bir anda ağzımdan öyle çıkıvermişti. Lütfen kızma bana!"

"Ben... Sana kızmak mı? Niçin kızacakmışım ki?"

"Kafandan bir şeyler geçiyor, bir şeyler yapmak istiyorsun sen. Hissediyorum bunu! Otto, o söz yüzünden kendini felakete sürükleme. Eğer sana bir şey olursa kendimi hiç affetmem!"

Otto Quangel bir an karısının yüzüne bakmış ve hafifçe gülümsemişti. Sonra ellerini omzuna şöyle bir koymuş, fakat yaptığı bu duygusal hareketten utanmış gibi yine geri çekmişti.

"Neler mi yapmak istiyorum? Önce güzel bir uyku çekeceğim! Yarın sabah da ne yapacağımı sana söyleyeceğim!"

Sabah olmuştu, fakat Quangel hâlâ uyuyordu. Karısı düşündü, yarım saatin önemi yoktu, biraz geç kalksa da olurdu. Önemli olan kocasının yanında olmasıydı, uyuyordu, tehlikeli bir şey yapamazdı. Yatağın yanından ayrıldı ve ev işlerine devam etti...

Bu arada yaşlı Rosenthal kendisini sürükler gibi merdivenleri çıkmış ve dairesinin kapısına varmıştı. Anahtarı sokup kildi açtı, içeri girdi. Odalarda gezindi, karışıklığı önemsemedi, seslenip Siegfried'i de aramadı. Onun peşinden buraya gelmiş olduğunu yine unutmuştu.

Yavaş yavaş kendinden geçtiğinin de farkında değildi. Yorgunluğu gittikçe artıyordu. Ayakta uyumuyor, fakat evin içinde bir uyurgezer gibi dolaşıyordu. Kolları, bacakları zor hareket ediyordu, sanki her tarafı uyuşmuştu. Beyni bomboştu, o da uyuşuktu. Gözünün önüne lapa lapa yağan kar geliyordu, sonra karlar eriyor ve yeniden yağıyordu. Köşedeki kanepeye ilişti, ayaklarını yerdeki kirli çamaşırların içine soktu, başını yavaş yavaş sağa sola çevirip şöyle bir bakındı. Anahtar tomarıyla Siegfried'in doğum günü armağını olan safir bileziği hâlâ elinde tutuyordu. İndirim haftasının tüm kazancıyla almıştı. Gülümsemeye çalıştı.

Sonra koridorda sesler duydu. Biliyordu, bu Siegfried'di. Artık eve dönüyordu. Onun için yukarı çıkmıştı ya. Onu karşılamalıydı. Fakat rengi atmış yüzüne yayılan o gülümsemeyle oturmaya devam etti. Onu oturduğu yerde karşılayacaktı. Sanki hiç dışarı çıkmamış, hep onu burada, bu koltukta oturup beklemiş gibi.

Ve odanın kapısı açıldı. Görmeyi beklediği Siegfried yerine üç adam duruyordu karşısında. İçlerinden birinin o lanet ettiği kahverengi üniformayı giydiğini fark edince Siegfried'in onlarla gelmemiş olduğunu anladı. Bir an için korkar gibi oldu, fakat sadece bir an için. O anın artık geldiğini biliyordu. Yüzündeki o gülümseme kayboldu, solgunluğun yerini sarımsı bir yeşil aldı.

Üç adam hemen yanına sokuldu. Kara çizmeli, iriyarı olanının sesini duydu. "Oğlum, bu kadın sarhoş filan değil! Uyku ilacı zehirlenmesi olacak! Acele edelim, ağzından bir şeyler almamız gerek! Siz Sara Rosenthal misiniz?"

Yaşlı kadın başını salladı. "Evet, efendiler. Lore ya da doğru adımla Sara Rosenthal benim. Kocam Moabit'te tutuklu, ABD'de iki oğlum var, bir kızım Danimarka'da, bir kızım da İngiltere'de. Hepsi de evli..."

"Peki onlara ne kadar para yolladınız?" diye hemen sordu Komiser Rusch.

"Para mı? Niçin para yollayacak mışım? Hepsinin çok parası var! Ben onlara para yollamak zorunda değilim!"

Başını düşünceli düşünceli salladı. Çocuklarının durumu çok iyiydi. İsteselerdi onlar anneleriyle babalarına para yollarlardı. Birden aklına bir şey geldi. Odadaki beyefendilere mutlaka söylemeliyim, diye düşündü. "Suç bende," dedi ağır ağır. Dili dolaşmaya başlamıştı. "Suçlu benim! Siegfried çoktan gitmek istemişti Almanya'dan. Fakat ben ona, niçin bütün güzel şeyleri bırakalım, değerli dükkânımızı neden neredeyse bedavaya satalım, deyip durmuştum. Bizim kimseye zararımız olmamıştı, kimse de bize zarar vermezdi... Ben onun fikrini değiştirmeseydim, çoktan buradan gitmiştik!"

"Peki, bütün paralar nerede?" diye sabırsızca sordu komiser.

"Para mı?" Hatırlamaya çalıştı. Evet bir şeyler olmalıydı, fakat nereye koymuştu? Düşünürken çok zorlanıyordu. Ancak o anda aklına başka bir şey geldi. Elindeki safir bileziği komisere doğru uzattı. "İşte!" dedi. "İşte bu!"

Komiser Rusch kadının uzattığı bileziğe baktı, sonra başını yanındaki adamlara doğru çevirdi. Biri dal gibi Hitler Gençliği üyesi, öteki de nereye giderse gitsin hep yanına verdikleri iriyarı şu Friedrich idi. Onlar da ne yapacağını görmek için merakla Rusch'a bakıyorlardı. Uzanan eli bir kenara itti ve yaşlı kadını omuzlarından yakaladığı gibi sarstı. "Kendinize gelin, uyanın şu uykudan, Bayan Rosenthal!" diye bağırdı. "Emrediyorum size! Uyanmalısınız!"

Yaşlı kadının başı yanına düştü, koltuğun kenarına çarptı, vücudu boş çuval gibi çöktü. Anlaşılmayan bir şeyler mırıldandı. Onu böyle uyandırmaya çalışmak işe yaramamıştı.

Ayakta duran üç adam bir an koltukta büzülmüş öylece oturan yaşlı kadına baktılar. Kendine geleceğe pek benzemiyordu. Komiser fısıldar gibi konuştu: "Alın mutfağa götürün, orada uyandırmaya çalışın bakayım!"

Celladı andıran Friedrich, başını olur anlamında salladı. Sonra koltuğa büzülmüş kadını kolayca kaldırdı, kollarının arasına alıp yerdeki eşyalara takılmamaya çalışarak mutfağa götürdü.

Komiser arkasından seslendi: "Çok sesini çıkarmamasına dikkat et! Pazar sabahı herkes evinde, gürültü filan istemem! Yoksa Prinz Albercht Caddesi'nde* hallederiz. Nasıl olsa oraya götüreceğiz!"

Mutfağın kapısı kapandı. Komiser pencereye doğru yürüdü ve aşağı bakıp konuştu: "Sakin bir caddeye benziyor burası. Çocuklara oyun alanı, öyle değil mi?"

Arkasında duran Baldur Persicke, "Evet," dedi. "Jablonski Caddesi sakin bir caddedir."

---

* Gestapo karargâhı, Prinz Albercht Strasse, 8 numarada bulunuyordu. (y.n.)

Komiser biraz sinirli gibiydi. Friedrich'in mutfakta yaşlı Yahudi kadına yaptıkları nedeniyle değil. Ah, o böyle hatta daha beter şeylere çoktan alışmıştı. Rusch başarılı olamamış bir hukukçuydu. Günün birinde kendini emniyette bulmuştu. Onlar da Rusch'u Gestapo'ya yollamışlardı. Görevini severek yapıyordu. O, başa kim gelirse gelsin işini yapacak biriydi. Şimdikilerin yöntemleri de hoşuna gitmekteydi. "Öyle pek duygulu olmayacaksın," diyordu her işe yeni başlayana. "Biz burada sadece görevimizi yerine getiriyoruz. Bunu nasıl yaptığımız hiç önemli değil!"

Hayır, şu moruk Yahudi kadına komiser hiç kafa yormuyordu, duygusal biri değildi o. Hitler Gençliği'nde yönetici görevde olduğu söyleyen şu genç ise hiç hoşuna gitmiyordu. Onun gibi hava atan tipleri pek sevmezdi. Bu heriflerin düşündükleriyle söyledikleri birbirine uymazdı. Yanındaki bu tip düzgün birine benziyordu, fakat yine de dikkat etmeliydi. Çoğu zaman gerçek, iş işten geçtikten sonra öğrenilirdi.

"Gördünüz mü komiser bey?" diye atıldı Baldur Persicke. "Kadının yakasında Yahudi yıldızı yoktu!"

"Ben daha fazlasını da gördüm," dedi komiser biraz düşünceli bir halde. "Örneğin dışarıda hava berbat olmasına karşın kadının ayakkabılarının tertemiz olduğu dikkatimi çekti."

"Evet," dedi Baldur Persicke ve başını salladı.

"Sizin söylediğinize göre kadın çarşambadan bu yana evinde değildi. Öyle ise dört gündür apartmanın içinde bir yere saklanmış."

"Ben evinde olmadığına emin sayılırım," dedi Baldur Persicke. Komiserin ona dik bakışlarından rahatsız olmuş gibiydi.

"Emin sayılırım demek benim için geçerli bir yanıt değil oğlum," dedi Komiser Rusch karşısındaki genci aşağılarmış gibi ve devam etti: "Emin sayılırım diye bir şey yoktur."

"Çok eminim!" diye atıldı Baldur. "Bayan Rosenthal'ın çarşambadan bu yana evinde olmadığına yemin edebilirim!"

"Peki, peki," dedi komiser ses tonunu değiştirmeden. "Ancak çarşambadan bu yana, tam dört gün boyunca, gece gündüz tek

başınıza bu katı gözetlemenizin mümkün olmadığını tabii siz de biliyorsunuz. Bu savınızı hiçbir yargıç kabul etmez."

"İki erkek kardeşim var, ikisi de SS'de," diye atıldı Baldur Persicke.

"Peki, peki," dedi Komiser Rusch hafifçe gülümseyerek. "Bakalım ne olacak? Ancak benim ev arama izni almam akşamı bulabilir. O zamana kadar siz bu eve göz kulak olun. Sanırım sizde anahtarı var?"

Baldur Persicke bu işi severek yapacağını söyledi. Memnun olduğu gözlerinden okunuyordu. Gördün mü, dedi kendi kendine, böyle olacağını biliyordum, hem de her şey yasalara uygun...

"Her şey böyle olduğu gibi kalsa," diye mırıldandı komiser canı biraz sıkkın bir halde pencereden dışarıyı seyrederken, "hiç de fena olmazdı. Dolaplarda ve bavullardaki eşyalara dokunulmayacak."

Baldur bir şey söylemek istedi, fakat aynı anda mutfaktan korku dolu bir çığlık geldi.

"Lanet olsun!" dedi komiser sadece. Fakat yerinden kıpırdamadı.

Baldur'un ise birden rengi atmıştı. Dizlerinin titrediğini de hissetti. Korku dolu çığlık aniden kesildi, sadece Friedrich'in küfürleri duyuldu.

"Nerede kalmıştık? Evet..." Komiser konuşmasına devam etmek istedi, fakat yine sustu, içeriye kulak kabarttı. Yine bir küfür, itiş kakış, ayak sesleri, Friedrich'in gür sesi. "Hemen konuşacak mısın? Haydi, çabuk!"

Yine bir haykırış. Daha ağır küfürler. Aniden kapı açıldı, Friedrich bağıra çağıra odaya girdi: "Komiser bey, tam ayılmıştı, ağzından laf alıyordum ki, karı elimden kurtulup pencereden aşağı attı kendini!"

Komiser elini kaldırdığı gibi karşısındaki adamın suratına bir tokat indirdi. Ardından da öfkeyle haykırdı: "Allah'ın belası salak herif! Senin ciğerlerini sökmek lazım! Koş, durma!"

Fırladığı gibi odadan çıktı, hızla merdivenleri indi.

"Avluya!" diye seslendi peşinden koşan Friedrich. "Avluya düştü, caddeye değil! Pek olay çıkmaz komiser bey!"

Önden giden komiser yanıt vermedi. Baldur Persicke birkaç basamak arkadan geliyordu. Çıkarken Rosenthal'ın dairesinin kapısını dikkatle kapatmayı unutmamıştı. Çok ürkmüş olmasına karşın içerdeki bir sürü güzel ve değerli eşyanın sorumluluğunu taşıdığının bilincindeydi. Hiçbir şey çalınmamalıydı!

Üçü peş peşe önce Quangel ailesinin, sonra bir kat aşağıdaki Persicke'lerin, en altta da yargıç Fromm'un dairesinin önünden geçip dışarı fırladılar.

Bu arada Otto Quangel uyanmış, yıkanıp giyinmiş ve mutfakta kahvaltıyı hazırlamakta olan karısının yanına gitmişti. Kahvaltıdan sonra oturup konuşacaklardı. Şimdilik sadece birbirlerine gülümseyerek günaydın dediler.

Birden ikisi de irkildi. Üst katın mutfağından bağırıp çağrışmalar duydular. Kulak kabarttılar, heyecanla birbirlerine baktılar. Sonra bir an için mutfağın penceresi kararır gibi oldu, sanki kocaman bir şey aşağı düşmüştü. Hemen ardından avlunun zeminine gürültüyle çarptığı duyuldu.

Otto Quangel hızla pencerenin yanına gidip açtı. Fakat aynı anda merdivendeki ayak seslerini duyunca, aşağı bakmadan geri çekildi.

"Başını uzat da sen bak Anna," dedi karısına. "Bakalım bir şey görecek misin? Bir kadının pencereden uzanması daha az dikkati çeker." Sonra aşağı bakan kadının omuzlarından tutup, "Sakın bağırma!" diye emreder gibi konuştu. "Haydi, bu kadar yeter! Gir içeri!"

"Peki, Otto," dedi karısı ve kireç gibi yüzüyle pencereyi kapatan kocasına baktı. "Yukardaki Rosenthal pencereden düşmüş. Aşağıda avluda yatıyor. Borkhausen yanına gelmiş. Sonra..."

"Yeter!" dedi Otto Quangel. "Sus! Biz hiçbir şey bilmiyoruz. Biz ne bir şey gördük ne de bir şey duyduk. Kahvemi oturma odasına getir!"

İçerde koltuğuna oturduktan sonra az önceki sözlerini tekrarladı: "Anna, bizim hiçbir şeyden haberimiz yok! Son zamanlarda Rosenthal'ı hemen hemen hiç görmedik. Haydi şimdi kahvaltını yap. Ekmeğini ye, kahveni iç! Eğer şu anda kapı çalınırsa gelen hiçbir şey fark etmesin!"

Yargıç Fromm kapının deliğinden dışarıda neler olup bittiğini gözetlemeyi sürdürüyordu. Az önce memur kılıklı iki adamın yukarı çıktığını görmüştü. Şimdi ise üç kişinin koşarak aşağı indiğini gördü. Memurların arkasından gelen üçüncü kişi genç Persicke idi. Demek ki yukarıda bir şey olmuştu. Aynı anda yanına sokulan temizlikçi kadın, Bayan Rosenthal'ın avluya düştüğünü söyledi. Yaşlı adam şaşkınlık ve korku dolu gözlerle kadına baktı. Düşünceli düşünceli başını salladı.

"Evet, Liese!" diye konuştu. "Yapacak bir şey yok. Sadece bir insanı kurtarmayı istemek yeterli değildir. Onun da kurtarılmayı istemesi gereklidir." Bir an için sustu. Sonra çabucak, "Mutfak penceresini yine kapattın mı?" diye sordu. Liese, evet, dermiş gibi başını salladı. "Şimdi sayın bayanın odasını hemen toparlamalısın! Orada birisinin kalmış olduğunu sakın fark etmesinler. Çabucak tabakları, bardakları kaldır. Yatak çamaşırlarını da değiştir."

Liese yine başını salladı ve sordu: "Masanın üzerinde duran paralarla mücevherler ne olacak beyefendi?"

Yaşlı adam ne söyleyeceğini bilemeden bir an öyle durdu. Sonra yüzünde hafif bir gülümseme belirdi. "Evet, Liese," dedi. "Bu pek kolay bir soru değil. Sanırım mirasçıları ortaya çıkmaz. Parayla mücevherler bize de sadece yük olur..."

"Öyle ise hemen çöpe atayım," dedi Liese.

Yaşlı adam, hayır, der gibi başını salladı. "Onlar akıllıdır Liese," diye karşı çıktı. "Çöp kutuları ilk arayacakları yerlerden biri olacaktır. Onları ne yapacağımı bir düşünmem gerekiyor. Fakat sen hemen odayı toparla! Adamlar her an gelebilir!"

Adamlar avluda duruyordu. Borkhausen de yanlarındaydı. İlk gören ve gördüğüyle dehşete kapılan o olmuştu. Persicke'lere

olan öfkesinden ve değerli eşyaları elinden kaçırdığı için hırslandığından dün gece pek iyi uyuyamamış, sabah erkenden kalkıp avluda biraz hava almak için dışarı çıkmıştı. Arada sırada başını kaldırıp düşünceli düşünceli binaya bakıyordu...

Birden yukarıdan düşen kocaman bir şey ona sürtünür gibi yanından geçmiş ve avlunun taşına vurmuştu. Müthiş bir korkuya kapılan Borkhausen hemen yere çömelip sırtını duvara dayamıştı.

Gözlerinin birden karardığını hissetti. Hiç kıpırdamadan bir an öylece oturdu. Az sonra gözlerini tekrar açtığında yaşlı Rosenthal'ın yanında yattığını gördü. Tanrım, yaşlı kadın kendini pencereden atmış olacak, diye düşündü. Borkhausen kadının ölmüş olduğunu hemen fark etti. Ağzının kenarından biraz kan sızıyordu. Yüzünde ise huzur ve mutluluk vardı. Kadının bu görünümüne dayanamayan adam başını çevirmek istedi. Fakat o anda yaşlı Rosenthal'ın elinde taşları ışıldayan bir mücevher tuttuğunu fark etti.

Heyecanlanan Borkhausen kurnazca şöyle bir çevresine bakındı. Düşündü. Bir şey yapmak istiyorsa hemen yapmalıydı. Hafifçe öne doğru eğildi, yanında yatan ölüye bakmadan parmaklarının arasındaki safir bileziği çektiği gibi aldı ve pantolonunun cebine soktu. Sonra yine sağa sola bir baktı. Aynı anda Quangel'lerin mutfak penceresinin yavaşça kapandığını görür gibi oldu.

Tam o sırada üç kişi koşarak avluya girdi. En arkadakini tabii tanıyordu, ötekilerin de kim oldukları belliydi. Şimdi çok dikkatli olmalı ve doğru hareket etmeliydi.

"Rosenthal kendini pencereden attı, komiser bey," dedi hızlıca. "Kadın az kalsın tepeme düşüyordu."

"Siz beni nereden tanıyorsunuz?" dedi komiser yanındaki Friedrich'le ölünün üzerine eğilirken.

"Ben sizi tanımıyorum, komiser bey," dedi Borkhausen. "Sadece komiser olduğunuzu tahmin ettim. Arada sırada meslektaşınız Komiser Escherich bana iş verir de..."

"Ah, öyle mi? Peki, peki. Siz, genç adam," diye Persicke'ye döndü, "siz burada kalın biraz, sağa sola dikkat edin. Bu adamı da gözünüzden kaçırmayın! Friedrich sen de hiç kimsenin bu avluya girmesine izin vermeyeceksin. Şoföre söyle avlu girişine dikkat etsin. Ben hemen yukarı çıkıp telefon edeceğim!"

Komiser Rusch az sonra döndüğünde durum biraz değişmiş gibiydi. Arka binadan avluya açılan pencerelere insanlar birikmişti. Bu arada cesetin üstü de beyaz bir çarşafla örtülmüştü. Ancak çarşaf kısa olduğu için Rosenthal'ın bacaklarının dizlerden aşağısı görünüyordu.

Borkhausen'in yüzü de sararmış gibiydi. Elleri kelepçeliydi. Avlunun öteki ucundan karısıyla beş çocuğu suskunca ne olduğuna bakıyordu.

"Komiser bey, bana bu yapılana karşı çıkıyorum!" diye ince sesini yükseltti Borkhausen. "Bileziği bodrum penceresinin boşluğuna ben atmadım! Şu genç Persicke bana karşı hep hınç beslemiştir..."

Avlu girişinden geri dönen Friedrich hemen bileziği aramaya başlamıştı. Yukarda, mutfakta yaşlı Rosenthal'ın elinde bir bilezik tuttuğunu biliyordu. Onu Friedrich'e vermemek için inat etmiş, hatta öfkeyle bağırmıştı da. Şimdi bilezik burada, avluda bir yerde olmalıydı.

Friedrich sağda solda bileziği ararken Borkhausen duvara dayanmış duruyordu. Aynı anda Baldur Persicke'nin dikkatini bir pırıltı çekmiş, hemen arkasından da bodrum penceresine bir şeyin çarptığını duyar gibi olmuştu. Doğru oraya koşmuş ve bileziğin pencerenin yanında durduğunu görmüştü!

"Ben atmadım onu oraya, komiser bey!" dedi Borkhausen korku dolu bir halde. "Bayan Rosenthal'ın elinden fırlayıp bodrum penceresine düşmüş olacak!"

"Öyle mi?" dedi Komiser Rusch düşünceli düşünceli. "Demek sen böyle bir herifsin! Meslektaşım Escherich de senin gibi bir herifle çalışıyor! Anlattıklarımı duyunca kim bilir ne kadar sevinecek!"

Komiser böyle konuşurken bakışları Borkhausen ile Baldur Persicke'in arasında gidip geliyordu. Sonra birden soruverdi: "Haydi bakalım, şimdi bizimle küçük bir gezintiye çıkmaya ne dersin? Karşı çıkmazsın, değil mi?"

"Tabii çıkmam!" diye mırıldandı Borkhausen. Birden bütün vücudu titremeye başlamıştı. Yüzü de kireç gibi olmuştu. "Tabii sizinle birlikte geleceğim. Her şeyin açıklığa kavuşması benim de işime gelir, komiser bey!"

"Öyleyse anlaştık!" dedi Komiser Rusch. Bir an Persicke'ye baktı, sonra yardımcısına döndü. "Friedrich haydi bu adamın kelepçelerini çıkar," diye devam etti. "O bize kelepçesiz de eşlik eder, öyle değil mi?"

"Tabii komiser bey, seve seve geleceğim sizinle!" diye hızlı hızlı konuştu Borkhausen. "Bir yere kaçacak değilim. Kaçsam da siz beni çabucak yine yakalarsanız, Komiser bey!"

"Çok haklısın!" diye mırıldandı Komiser Rusch. "Senin gibi kuşları biz her yerde yakalarız!" Bir an sustu. "Cankurtaran geldi. Polisler de. Haydi şunu çabucak halledelim. Bugün beni bekleyen başka işler de var."

Gerekli işlemleri hallettikten sonra Komiser Rusch, yanında genç Persicke'yle binadan içeri girdi. "Mutfak penceresini kapatmamız gerek," dedi merdivenleri çıkarken.

Baldur Persicke bir an durdu. "Bir şey dikkatinizi çekti mi, komiser bey?" diye sordu fısıldar gibi.

"Birçok şey benim dikkatimi çekti," dedi Komiser Rusch. "Senin dikkatini çeken ne oldu oğlum?"

"Bu binanın ne kadar sessiz olduğu dikkatinizi çekmedi mi? Hiçbir katın penceresi açılıp da, dışarı başlar uzanmadı! Arka binadan ise herkes merakla aşağı baktı. Bu çok şüpheli bir davranış. Buradakiler bir şey fark etmiş olacak. Fakat her şeyden habersizmiş gibi davranıyorlar. Katlarda arama yapmayacak mısınız, komiser bey?"

"Tabii. En önce de Persicke ailesinin katını arayacağım," dedi komiser ve merdivenleri çıkmaya devam etti. "Çünkü onlar da pencerelerini açmadı."

Baldur gülümsemeye çalıştı. "SS görevlisi kardeşlerim dün akşam içkiyi biraz fazla kaçırdılar da..."

"Sevgili oğlum," diye devam etti komiser, peşinden gelen genç Baldur'un sözlerini duymamış gibi. "Benim yaptığım beni ilgilendirir, senin yaptığın da seni. Önerilerini duymaya meraklı değilim. Benim gözümde sen henüz aceminin birisin." Sonra başını şöyle bir çevirip peşindeki gencin somurtan yüzüne baktı. "Bak oğlum, gizli kapaklı bir şeyi olan elindekileri çoktan yok etmiştir," dedi. "İşte ben de bu nedenle katlarda arama yapmayacağım. Hem ölü bir Yahudi kadını için bu kadar çabaya, herkesi ayağa kaldırmaya ne gerek var? Benim işim yaşayanlarla!"

Bu arada Rosenthal ailesinin katına varmışlardı. Baldur kapıyı açtı. Hemen mutfağa gidip pencereyi kapattılar, yere yuvarlanmış olan iskemleyi kaldırdılar.

Sonra Komiser Rusch çevresine bir bakınıp, "Böyle iyi," dedi. "Gel içeri geçelim."

Önden yürüyüp az önce yaşlı Rosenthal'ın çuval gibi yığılmış olduğu koltuğa oturdu. Kollarını bacaklarını uzatıp şöyle bir gerindi. "Haydi oğlum," dedi Baldur'a bakarak, "getir bakalım bir şişe konyakla iki kadeh!"

Baldur odadan çıktı ve az sonra elinde konyak şişesiyle geri döndü. Kadehleri ağzına kadar doldurdu. Karşılıklı, "Şerefe!" dediler.

Komiser Rusch arkasına dayandı, keyifle bir sigara yaktı ve konuştu: "Çok güzel oğlum. Şimdi anlat bakayım bana, Borkhausen'le senin bu evde ne işin vardı?"

Baldur Persicke'nin öfkelenir gibi olduğunu sezince de hızla devam etti: "Şimdi ne söyleyeceğini iyi düşün oğlum! Gerekirse ben Hitler Gençliği'nin önemli üyesini de Prinz Albrecht Caddesi'ne götürürüm. Hele bana yalan söylediğini fark eder-

sem anında gideriz oraya! Bakarsın gerçek sadece aramızda kalır, fakat önce anlatacaklarını bir duymak istiyorum." Baldur bir an düşündü. Kararsız gibiydi. Komiser konuşmasını sürdürdü: "Benim bazı şeyler dikkatimi çekti. Örneğin şuradaki yatak çamaşırlarında senin çizme izlerini gördüm. Sonra evde konyak olduğunu ve nerede durduğunu da önceden biliyor olmalısın ki, istediğimde hemen gidip getirdin! Kim bilir şu Borkhausen korku içinde bana neler anlatacak? Hayır, hayır, burada oturup senin yalanlarını dinlemeye hiç niyetim yok! Çünkü sen benim gözümde çok aceminin birisin!"

Baldur karşısındaki adamın ne demek istediğini anlamıştı. Her şeyi baştan sona anlattı.

"Çok güzel!" dedi komiser az sonra. "Çok güzel. Herkes elinden geleni yapar. Salakça şeyleri sadece salaklar yapmaz, çok akıllılar da yapar. Evet oğlum, bereket versin ki şimdi sen de akıllandın ve baban Rusch'a yalan yanlış şeyler anlatmadın. Böyle bir davranışı tabii ödüllendirmeden olmaz. Bu evdeki eşyalardan en çok neyi almak isterdin?"

Baldur'un gözleri parladı. Az önce çok ürkmüş olan yüzüne yeniden hayat gelmiş gibiydi.

"Pikaplı radyo ile yanındaki plakları, komiser bey," diye fısıldadı hırsla.

"Peki, olur!" dedi komiser de alçakgönüllüce. "Bugün saat altıdan önce buraya dönmeyeceğim, haberin olsun! Başka ne istiyorsun?"

"Belki bir iki bavul dolusu çamaşır..." dedi Baldur. "Annemin çamaşır dolabı boş sayılır da..."

"Tanrım, ne kadar da duygusalsın!" dedi komiser biraz alaylıca. "Sen bu kadar duygusal bir ana çocuğusun demek! Al bakalım, bana göre hava hoş! Fakat bu kadarı yeter! Evdeki diğer eşyalardan şimdi sen sorumlusun! Burada ne var ne yok, ne nerede duruyor dikkat ettim. Sakın beni aldatmaya kalkma, çünkü bu gibi şeyleri pek iyi hatırlarım. Eğer şüphelenirsem Persicke'lerde

hemen bir arama yaptırırım. En önce de pikaplı bir radyo ile iki bavul dolusu çamaşır bulurum. Fakat korkma oğlum, sen namuslu olduğun sürece ben de namusluyumdur!"

Sonra kapıya doğru yürüdü. Dışarı çıkmadan önce başını şöyle bir çevirip, "Bir şey daha söyleyeyim sana. Eğer şu Borkhausen yine buraya gelirse onunla kavga etmek yok. Ben böyle şeyleri pek sevmem. Anlaşıldı mı?" diye ekledi.

"Başüstüne, komiser bey," oldu Baldur Persicke'nin yanıtı. Sonra komiser Rusch çıktı gitti. Baldur arkasından baktı. O pazar sabahı başarılı geçmiş sayılırdı.

17
Anna Quangel'in Özgürlüğü

Quangel ailesinin evinde o pazar her zamanki gibi geçti sayılırdı. Daha doğrusu Anna'nın beklemiş olduğu o konuşma gerçekleşmedi.

"Hayır," dedi Quangel karısının ısrar ettiğini görünce. "Hayır, anne, bugün olmayacak. Gün ters başladı. Ben böyle bir günde kafamdan geçeni yapamayacağım. Yapamayacağım şey üzerine de seninle konuşmayacağım. Belki haftaya pazara... Bak, duyuyor musun? Mutlaka şu Persicke'lerden biri usul usul merdivenleri çıkıyor. Boş ver, ne yaparsa yapsın! Yeter ki bizi rahat bıraksınlar!"

Otto Quangel'in bu pazar sabahı karısına davranışları alışılmamış bir yumuşaklıktaydı. Anna uzun uzun şehit düşmüş olan oğullarından söz etti, kocası ne sesini çıkardı ne de onu susturdu. Gösterdiği bazı eski fotoğraflara da ilgiyle baktı. Hatta Anna az sonra ağlamaya başlayınca elini omzuna koyup, "Bırak anne böyle şeyleri," dedi. "Belki de oğlumuz bir sürü kötü şeyden kurtuldu..."

Anna Quangel, kocasını yıllardır böyle kendine yakın hissetmemişti. Sanki kış gelip hayatlarını karlar ve buzlarla örtmeden

güneş son bir kez daha ışıldamış, bütün topraklara güç vermişti... Quangel'in gittikçe suskunlaştığı, davranışlarının soğuklaştığı ilerki aylarda karısı sık sık o pazar gününü anımsayacak ve bu anısıyla yine güçlendiğini hissedecekti.

Ve ertesi gün yeni bir hafta başladı. Hep birbirine benzeyen çalışma haftalarından biriydi. İster dışarda çiçekler açsın, isterse kar yağsın, fabrikada değişen bir şey yoktu. İş de aynıydı, çalışan insanlar da. Quangel fabrikaya gitmek üzere Jablonski Caddesi'ne çıktığında Yargıç Fromm'la karşılaştı. Başka zaman olsa yaşlı komşusunu selamlardı, fakat Persicke'lerden birinin görmesinden çekindiği için görmezliğe geldi. Anna'nın, Gestapo alıp götürdü dediği Borkhausen de yine kapının önünde dolanıp duruyordu. Quangel başı önünde yoluna devam etti. Yaşlı Fromm ise hiç kimseden çekinmiyor olacak, elini şapkasına götürdü ve yanından geçen komşusunu gülümseyerek selamladı.

Böylesi iyi, diye düşündü Quangel. Gören mutlaka Quangel'in hep odun adamın biri olarak kalacağını, yaşlı Fromm'un ise her zamanki gibi nazik olduğunu düşünmüştür. Aralarında ortak bir yan olduğu ise kimsenin aklından bile geçmezdi!

Anna Quangel'in o hafta halletmesi gereken zor bir iş vardı. Pazar akşamı uykuya çekilirlerken kocası ona, "Şu kadınlar birliğinden bir an önce çıksan iyi edersin," demişti. "Fakat bunu yaparken dikkat et, kimse farkına varmasın. Ben de işçi birliğindeki görevimden kurtuldum."

"Ah, Tanrım!" diye heyecanla sormuştu yaşlı kadın: "Nasıl yaptın bunu, Otto? Görevi bırakmana nasıl izin verdiler?"

"Budalanın teki olduğum için," diye kestirip atmış ve arkasını dönmüştü kocası.

Şimdi sıra Anna Quangel'de idi. Kocası gibi budalalık nedeniyle birlikten çıkarmazlardı onu. Mutlaka iyi bir bahane bulmalıydı. Anna Quangel pazartesi ve salı günleri düşündü durdu. Çarşamba günü aradığı bahaneyi bulmuş gibiydi. Budalalık onun için geçerli olamayacağına göre belki gereğinden fazla ze-

kilik birlikten çıkarılma nedeni olurdu. Fazla akıllı olmak fazla şey bilmek demekti. Böyle biri onları rahatsız edebilirdi. Hele hem fazla akıllı hem de işgüzar, birlikten çıkarılmak için mutlaka yeterli bir gerekçe olurdu.

Anna Quangel kararını verdi ve hemen yola koyuldu. Her şeyi bir an önce halletmeye niyetliydi. Otto bu gece eve geldiğinde Anna da, onun gibi partidekileri pek kızdırmadan birlikten kurtulmuş olduğu müjdesini kocasına vermek istiyordu. Öyle bir şey yapmalıydı ki, birliktekiler, Anna artık işimize yaramaz, diye düşünsünlerdi. Fakat ne yapmalıydı?

Anna Quangel'in baş görevi, silah endüstrisi fabrikalarında çalışmamak için türlü bahane arayan kadınları bulup ortaya çıkarmaktı. Parti içinde böylelerinin, Führer'e ve kendi halkına ihanet ettikleri söylenmekteydi. Daha kısa süre önce ufak tefek bakan Goebbels bir parti organı için kaleme aldığı makalede, süslü püslü, makyajlı, tırnakları kırmızı ojeli bu hanımcıklarla alay etmişti.

Sonra Bakan Goebbels, çevresindeki hanımların tepkisi sonucu olacak, başka bir makale daha kaleme almış ve tabii iyi giyimli olmanın, tırnaklarını boyamanın çalışmaktan kaçınmak anlamına gelmediğini açıklamıştı... Böyle yapan kadınlara kızıp öfkelenmemek gerektiğini de belirtmişti. Parti kendisine iletilen bu gibi durumları her defasında dikkatle gözden geçirip karar verecekti.

Bakanın bu makaleleri Anna Quangel'in aradığı fırsattı. Kaldıkları semtte yaşayanlar çoğunlukla gösterişsiz, alçakgönüllü insanlardı. Fakat bir hanımefendi vardı ki, bakanın yazdıklarına çok uyuyordu. Anna Quangel neler olabileceğini gözünün önüne getirdi ve kendi kendine güldü.

O gün ziyaretine gideceği hanımefendi Friedrichshain'da büyük bir evde yaşamaktaydı. Anna Quangel kapıyı açan hizmetçi kıza sert bir sesle, "Bakın bakalım, sayın hanımefendi beni kabul etmeye hazır mı!" dedi. "Kadınlar birliğinden geldiğimi söyleyin kendisine. Onunla konuşmam gerekiyor ve konuşmadan buradan gitmeyeceğim! Hem kızım, bak..." Sesini biraz alçal-

tıp devam etti: "Niçin sayın hanımefendi diyorum ben? Üçüncü Rayh'da artık böyle bir şey yok! Hepimiz sevgili Führer'imiz için çalışmıyor muyuz? Herkes kendine göre bir görevi yerine getiriyor! Ben şimdi Bayan Gerich'le konuşmak istiyorum!"

Bayan Gerich o gün nasyonal sosyalist kadınlar birliğinin bu elemanını kim bilir niçin kabul etti, bilinmez. Belki yanına gelen genç hizmetçisinin anlattıkları onu meraklandırmıştı, belki de can sıkıcı o akşamüstü biraz zaman geçsin istemişti. Her neyse, Anna Quangel'i salonunda kabul etti. Yaşlı kadın dudaklarında canayakın bir gülümseme içeri girdi ve her köşesi pahalı eşyalarla dolu kocaman salonun ortasına kadar yürüdü. Koltuğunda oturan Bayan Gerich tam aradığı kadındı! Sarışın, iri ve uzun boyluydu. Saçlarını ondüle yapmıştı. Şık ve bakımlıydı. Vücudu parfüm kokuyordu. Bu saçların yarısı takma, diye düşündü Anna Quangel. İçeri girdiğinde kocaman salonun şatafatıyla gitmiş olan kendi güveninin yine geri geldiğini hissetti. Salonun her yanı ipek halılar, değerli koltuklar, kanepeler, iskemleler, küçük ve büyük masalarla döşenmişti. Duvarlar kumaş kaplıydı. Bir sürü lamba da içeriyi aydınlatıyordu. Anna Quangel yaşamında böylesine zengin döşeli bir salon görmemişti. Bundan yirmi yirmi beş yıl önce yanlarında hizmetçilik yapmış olduğu varlıklı ailenin evi bile böyle değildi.

Hanımefendi sağ kolunu şöyle bir hava kaldırıp Anna Quangel'i biraz umursamazca selamladı: "Heil Hitler!" Anna Quangel ise karşısındakine ders vermek istermiş gibi topuklarını birleştirip kolunu kaldırdı ve sert bir sesle, "Heil Hitler!" dedi.

"Duyduğuma göre NS Kadınlar Birliği'nden geliyorsunuz bayan..." Hanımefendi bir an durdu, fakat gelen sesini çıkarmayınca gülümseyerek konuşmasını sürdürdü: "Ayakta kalmayın, buyrun oturun! Sanırım bağış topluyorsunuz. Elimden geldiğince bir şeyler vermek isterim tabii."

"Bağış filan toplamıyorum!" Anna Quangel biraz öfkeli konuşmuştu. Karşısındaki bu güzel yaratıktan birden tiksinir gibi

olmuştu. Şu anda kadınlık rolünü oynayan şu hanımefendinin hiçbir zaman ev kadınlığı veya analık nedir bilmediğine emindi. Anna Quangel için hep kutsal olan kimi duygulardan da habersizdi. Gerçek sevgi nedir bilmiyordu, çünkü yeteneksizdi. Anna'nın Otto'yla evliliğinde önem verdiği değerler bu kadında yoktu.

"Hayır, bağış istemeye gelmedim!" dedi Anna Quangel. "Gelmemin nedeni..."

Kadın sözünü kesti. "Fakat ayakta kalmayın, lütfen oturun! Siz yaşlı halinizle ayakta dururken ben oturamam ..."

"O kadar zamanım yok," diye bu kez Anna Quangel karşısındakinin sözünü kesti. "Öyle ise siz de ayağa kalkın! Fakat benim için önemli değil, tabii oturmaya da devam edebilirsiniz."

Bayan Gerich bir an için gözlerini kıstı. Karşısında duran bu basit görünümlü, fakat konuşması oldukça sert kadının kendisine davranış biçimi onu şaşırtmıştı. Sonra şöyle bir omuz silkti ve sakin olmaya çalışarak, "Nasıl isterseniz," dedi. "Siz konuşurken oturacağım. Evet, ne söylemek istiyordunuz?"

"Size sormak istediğim," dedi Anna Quangel, sesi çok kararlı çıkmıştı. "Size sormak istediğim, niçin çalışmadığınız! Sanırım son zamanlarda yapılan çağrılar sizin de kulağınıza geldi. Şu günlerde işi olmayan herkese silah endüstrisinde çalışması için çağrı yapılıyor. Evet, siz niçin çalışmaya gitmiyorsunuz? Ne gibi nedenleriniz var?"

"Benim nedenim çok önemli," diye karşılık verdi Bayan Gerich yüzünde umursamaz bir ifadeyle. Sonra karşısında duran, ellerinin kırışık derisi sebze kesip ayıklamaktan sararmış kadını yukarıdan aşağı şöyle bir süzdü. "Ben ömrümde ağır iş yapmadım. Böyle bir işi yapacak yetenekte biri de değilimdir."

"Peki, hiç denediniz mi ki?"

"Deneyip de hasta mı olayım? Hem ben istendi mi hemen bir doktor raporu alabilirim..."

"Buna inanıyorum!" diye hanımefendinin sözünü kesti Anna Quangel. "On ya da yirmi marka doktor raporu almak zor bir

şey değil ki! Fakat benim sözünü ettiğim konuda, para hırslısı özel doktorların raporları değil, gönderildiğiniz fabrikanın doktorunun vereceği rapor geçerlidir. Sizin çalışıp çalışamayacağınıza karar verecek olan o doktordur!"

Koltuğuna kurulmuş olan Bayan Gerich bir an hiç sesini çıkarmadan Anna Quangel'in öfkeli yüzüne baktı durdu. Sonra şöyle bir omuz silkip, "Peki, öyle ise gönderin beni bir fabrikaya!" dedi. "Görürsünüz o zaman ne olacağını..."

"Evet, göreceğiz ne olacağını!" Anna Quangel çantasından bir parça kumaşa sarılmış, okul defterini andıran küçük bir defter çıkardı. Sonra küçük bir masanın yanına gidip üzerindeki içi çiçek dolu vazoyu şöyle bir kenara itti ve kalemin ucunu diliyle ıslatıp bir şeyler karalamaya başladı. Hareketleri ciddi ve bilinçliydi, koltuğunda oturan hanımefendiyi sinirlendirmek istiyordu. Şu anda umursamazca kendisine bakan Bayan Gerich'i öfkelendirmeyi başarmadan buradan ayrılırsa ziyareti amacına ulaşmış sayılmazdı.

Babasının mesleği neydi? Marangoz ustası... Kızı ömrü boyunca hiç ağır iş yapmamıştı! Hele bir bekleyin, ne olacağını göreceğiz... Bu evde kaç kişi yaşıyor? Üç kişi mi? Hizmetçi kız dahil, öyle mi? O zaman iki kişi oturuyor sayılır burada...

"Peki, iki kişilik bu evin işine niçin tek başınıza bakamıyorsunuz? Çalışmak için silah endüstrisine gönderilmeyen bir kişi daha... Bunu hemen not edeyim. Tabii çocuklarınız yok, öyle değil mi?"

Karşısında oturan kadının yanakları kıpkırmızı oldu. Öfkesinden şakak damarlarının da hızla attığı belliydi. Alnından burnuna doğru inen bir damar da şişmişti.

"Hayır, çocuklarımız da yok tabii!" dedi Bayan Gerich. Şimdi onun sesi de öfkeli çıkmıştı. "Fakat sakın not etmeyi unutmayın, iki köpeğimiz var!"

Küçük masaya eğilmiş olan Anna Quangel şöyle bir doğruldu. Gözbebekleri karanlıkta yanan kor gibiydi. Sanki buraya gelme amacını bir an için unutmuş gibiydi.

"Siz bana baksanıza," dedi hanımefendinin gözlerine dik dik bakarak, "niyetiniz beni ve kadınlar birliğini aşağılamak mı? İş koşullarıyla, Führer'imizle alay mı etmek istiyorsunuz? Ne yaptığınıza çok dikkat edin, uyarıyorum sizi!"

"Ben de sizi uyarıyorum!" Bayan Gerich bu kez bağırmıştı. "Kimin evine gelmiş olduğunuzdan haberiniz yokmuş gibi! Benim eşim SS'de en üst düzeyde görevli bir komutandır!"

"Ah, öyle mi!" diye mırıldandı Anna Quangel. "Öyle demek!" Sesini biraz açaltmıştı. "Her neyse, söylemiş olduklarınızı not ettim. Yakında haber alırsınız! Acaba çalışmamanız için başka nedenleriniz var mı? Örneğin baktığınız hasta bir anneniz filan?"

Bayan Gerich şöyle bir omuz silkti. "Gitmeden önce kimliğinizi gösterir misiniz?" dedi. "Adınızı not etmek istiyorum da."

"Buyrun," dedi Anna Quangel ve kimliğini uzattı. "Burada her şey yazıyor. Ne yazık ki size verebileceğim bir karvizitim yok."

Anna Quangel iki dakika sonra evden çıkıp gitti. Üç dakika sonra da şaşkın, gözleri yaşlı bir kadın SS üst düzey komutanı Gerich'e telefon etti ve öfke dolu bir sesle, hıçkıra hıçkıra kadınlar birliğinin yolladığı o basit kadının kendisine ne kadar utanmazca davranmış olduğunu anlattı.

"Hayır, hayır," diye onu sakinleştirmek istedi eşi. "Tabii parti olarak olaya derhal el koyacak ve araştırtacağız. Fakat şunu sen de kabullenmelisin ki, bu genelgeye uyup uymayanlar olduğunun kontrol edilmesi gerekli... Böyle birini sana yollamaları tabii çok büyük bir budalalık. Hemen ilgileneceğim, bir daha böyle bir şey yaşamayacağından emin olabilirsin!"

"Hayır, Ernst!" diye sesini yükseltti telefonun öteki ucundaki eşi. "Bunu yapmayacaksın! Sen, o karının benden derhal özür dilemesini sağlayacaksın! Benimle konuşurken ses tonunu bir duysaydın... 'Tabii çocuklarınız yok,' derken nasıl da üst perdedendi... Bunu söylemekle sadece bana değil, sana da hakaret etti, Ernst! Kabul etsene!"

SS üst düzey komutanı, eşinin söylediklerini kabullendi ve "Cici Claire"i sonunda biraz olsun sakinleştirebildi. Evet, kadından özür dilemesini talep edecekti. Evet, hem de bugün. Tabii Devlet Operası'nda da iki yer ayırtacaktı. Operadan çıkınca da Femina'ya bir uğramak ister miydi? Evet, çok güzel, öyleyse hemen telefon edip bir masa ayırmalarını söyleyecekti. Canı isterse birkaç dostunu arayıp onları da yemeğe çağırabilirdi...

Eşini biraz olsun sakinleştirdikten sonra hemen telefona sarılıp kadınlar birliği merkezini aradı ve ailesine hakaret edilmiş olduğu için onları iyice bir azarladı. Böyle görevlere bu gibi basit ve kaba kadınların gönderilmesi şart mıydı? Ellerinde daha iyi elemanları yok muydu? Konunun mutlaka iyice araştırılması gerekiyordu! Hem sonra şu Quangel, Quingel, Quungel... denen kadın eşinden derhal özür dilemeliydi... Evet, hemen bugün! Ve ne olup bittiği üzerine de kendisi mutlaka bilgilendirilmeliydi!

Telefonu kapattığında öfkesinden yüzünün rengi atmıştı. Şimdi o da ailesine hakaret edilmiş olduğuna inanmaktaydı. Tekrar telefona sarıldı ve cici eşini aradı. Ancak hat sürekli meşguldü. Neredeyse on kez evinin numarasını çevirdi. Sonunda Claire'e ulaşabildi. Eşi bütün kadın arkadaşlarını aramış ve yapılan rezaleti hepsine anlatmıştı...

SS yüksek düzey komutanının şikâyeti bu arada Berlin'de resmi kanallardan işleme konuldu, gerekli yerlerde soruşturmalar yapıldı ve bilgiler toplandı. Bu küçük olay sonunda gittikçe büyüdü ve sanki bir çığ oluverdi, Anna Quangel'in görevli olduğu kadınlar birliğinin küçük şubesinin üzerine düştü. Şubeden sorumlu, fahri çalışan iki kadın vardı. Biri saçlarına ak düşmüş, zayıf, ufak tefek, boynunda haçlı bir kolye taşıyan yaşlıca biriydi, diğeri de şişmanca, saçları erkek tıraşı, yakasında parti rozeti takılı gençten bir kadındı.

Şubenin üzerine çığ düştüğünde telefona çıkan yaşlıcası oldu. Telefon edenin söyledikleri altında kaldı, çaresizlik içinde bir şeyler söylemeye çabaladı. "Quangel mi? Fakat o çok güvenilir

bir elemanımızdır... Yıllardır tanırım..." Ne yapacağını bilmez bir şekilde omuzlarını kaldırdı, yalvaran gözlerle yanında duran gençten kadına bir baktı.

Boşuna, onları hiçbir şey kurtaramazdı! Kadınlar birliğinin bu şubesi lanetli bir yerdi. Başlarına bir şey gelmeden bu berbat durumdan kendilerini kurtarabilirlerse Tanrı'ya şükretsinlerdi. Şu Quangel denen kadına gelince... Onun görevine derhal son verilecekti. Hem de sonsuza kadar. Quangel bir daha göreve filan yollanmayacaktı. Tabii Gerich ailesine gidilip özür de dilenecekti. Evet, derhal! Heil Hitler!

Saçlarına ak düşmüş olan kadın az sonra şişmanca genç kadına telefon edenin neler söylemiş olduğunu aktarırken tir tir titriyordu. Aynı anda telefon bir daha çaldı. Bu kez arayan başka bir makamdı. Onlar da bu konuyla çok yakından ilgileniyordu. Telefondaki bu adam da bağırıp çağırdı, tehdit etti, azarladı...

Telefona bu kez şişmanca kadın çıkmıştı. Söylenen hakaret dolu sözler bu kez ona çarptı, onun da vücudu tir tir titredi. Parti üyesi olmasına karşın kocası "kendisine güvenilmeyenler"dendi. Ne de olsa 1933'ten önce, gençliğinde komünistlerin avukatlığını yapmıştı. O zamanki mesleği, aradan ne kadar geçerse geçsin hâlâ belini kırabilirdi. Söylenenleri alttan alarak, her şeyi kabullenerek telefon edeni sakinleştirmeye çalıştı... "Evet, çok üzücü bir durum... O kadın aklını kaçırmış olacak! Tabii her şey bu akşam yine yoluna konacak. Ben derhal gidiyorum..."

Ne söylese boşunaydı. Çığ bütün gücüyle üstüne düştü, genç kadın altında kaldı, her yanı ezildi, kemikleri kırıldı! Telefonu kapattığında bir paçavradan farkı yoktu.

Ve telefonların ardı arkası kesilmedi. İki kadın sanki cehennemin kucağına düşmüşlerdi. Telefonlar arasında nefes almaya bile zaman bulamıyorlardı. Sonunda bu sürekli hakaret ve tehditlere dayanamayıp bürodan kaçmaya karar verdiler. Kapıyı dışardan kilitlerken bile telefon susmadı, kendine kurban arayan bu insanlar peşlerini bırakmayacak mıydı? Kapıyı açıp büroya dönmediler. Ne

olursa olsun bir an önce buradan çıkıp uzaklaşmalıydılar! Duydukları değil bugüne, yarına, hatta gelecek yıllara da yeterli idi!

Bir süre aralarında hiç konuşmadan hedeflerine doğru yürüdüler. Önce Quangel'ere uğramaktı niyetleri. Yaşlıca olanı, "Bizi böyle zor durumlara düşürmenin ne olduğunu göstereceğim ona!" dedi.

Yakasında parti rozeti taşıyan şişmanca genç de heyecanla, "Evet, gösterelim ona!" dedi. "Bize ne şu Quangel'den! Biliyorsunuz bugünlerde o kadar çok sorun var ki, insan hep dikkat etmek zorunda..."

"Haklısınız!" dedi boynundan haç sallanan öteki kadın. O anda aklına, bir zamanlar komünistlerin yanında çarpışmış olan oğlu geldi.

Fakat az sonra Anna Quangel'le yaptıkları konuşma iki kadının beklediği gibi olmadı. Yaşlıca kadın evine gelenlerin bağırıp çağırmalarından ürkmedi, onlara aynı öfkeyle karşılık verdi:

"Açıklayın önce bana bir bakayım, nerede hata yapmışım! Ben elimdeki genelgeye göre hareket ettim. Bayan Gerich de çalışması zorunlu olan bir kişi..."

"Fakat sevgili dost..." diye atıldı şişmanca genç kadın, "... önemli olan orada neyin yazıp yazmadığı değil! Bayan Gerich bir SS üst düzey komutanının eşi. Ne demek istediğimi anlıyor musunuz?"

"Hayır! Hem bana ne bundan! Yüksek mevkideki birinin karısının çalışmayacağı nerede yazıyor? Ben hiç böyle bir şey duymadım!"

"Bu kadar inatçı olmayın lütfen!" diye atıldı saçlarına ak düşmüş olanı. "Önemli görevdeki birinin eşinin de yerine getirmesi gereken bazı görevler vardır tabii! En önemlisi de hep çok çalışan eşine destek olmak, onunla yakından ilgilenmektir."

"Bunu ben de yapmak zorundayım!"

"Hem sonra Bayan Gerich eşinin görevi gereği arada sırada ona eşlik etmek zorundadır da..."

"Bu da ne demek oluyor?"

Yapacak bir şey yoktu. Kadın, davranışının bir hata olduğunu kabullenmek niyetinde değildi. Yüksek mevkideki insanlarla yakınlarının devlete ve topluma karşı bazı zorunlu görevlerin dışında tutulduğunu kavrayamıyordu.

Yakasındaki parti rozetinde gamalı haç olan şişmanca genç kadın Anna Quangel'in inatçılığının nedenini anlar gibi oldu. Raflardan birinde çerçeve içinde soluk tenli, zayıfça bir genç erkeğin fotoğrafı gözüne ilişti. Çerçeveyi küçük bir çelenkle siyah bir bant sarmıştı.

"Oğlunuz mu?" diye sordu.

"Evet," oldu Anna Quangel'in yanıtı. Sesi çok bezgince çıkmıştı.

"Tek oğlunuz... Şehit mi düştü?"

"Evet."

Saçlarına ak düşmüş yaşlıcası sakin bir sesle, "Dünyaya tek oğul getirmemeli insan..." dedi.

Anna Quangel öfkeyle bir şey söyleyecekti, fakat kendini tuttu. Konuyu dağıtıp sorunu daha da büyütmek istemiyordu.

Kadınlar birbirlerine baktılar. Olan biteni kavramışlardı. Bu kadın kısa süre önce tek oğlunu yitirmişti. Şimdi karşısına en küçük bir görevi bile üstlenmek istemeyen, kendinden hiçbir şey vermeye yanaşmayan sorumsuz bir kadın çıkıyordu... Bu karşılaşma sonucu her şeyin ters gitmesi çok olağandı.

Şişmanca olan genç kadın, "Fakat küçük de olsa bir özür dileme sizce mümkün değil mi?" diye sordu.

"Haksız olduğumu kanıtlayamadığınız sürece, hayır!"

Saçlarına ak düşmüş olanı atıldı: "Az önce söyledim ya..."

"Öyleyse ben ne demek istediğinizi pek anlayamadım. Belki de bu gibi şeyler için fazla budalayım."

"Peki, peki... O zaman, kolay olmasa da bunu sizin yerine bizim yapmamız gerekecek."

"Ben sizden böyle bir şey rica edecek değilim!"

"Sonra bir şey daha var, Bayan Quangel. İlerde sağlığınıza biraz dikkat etseniz iyi olur diye düşündük... Sağa sola gitmek, merdivenleri çıkıp inmek pek kolay değil. Hem şu sıralar çok hüzünlüsünüz de... Siz hep en çalışkan elemanlarımızdan biriydiniz..."

"Beni işten atıyor musunuz yoksa!" dedi Anna Quangel. "Şu hanımefendinin suratına gerçeği söyledim diye mi?"

"Fakat, hayır! Tanrım, lütfen bizi yanlış anlamayın! Dinlenebilmeniz için bir süre tatil yapın... Sizi daha sonra yine görevlendirmek istiyoruz..."

İki kadın Friedrichshain'a kadar bütün yol boyunca aralarında hiç konuşmadı. İkisi de düşüncelere dalmış gibiydi. Az önce Anna Quangel'e biraz sert davransalardı daha iyi olacaktı. Seslerini yükseltmeleri, bağırıp çağırmaları, suratına haykırmaları gerekirdi. Fakat onlar bunu yapacak insanlar değildi. Her ikisi de alttan alan, iyi geçinmek isteyen, yerine göre sırnaşan, kendini korumasını bilmeyen tiplerdi. Üstleri de bunu bildikleri için onlar gibiler hemcinsini ezmesini sevenler için "paspas"tan başka bir şey değildi. Şimdi bu hanımefendiye –suçlu yanlarında olmadan– yapacakları ziyareti de kazasız belasız atlatırlarsa çok rahatlayacaklardı...

Şansları vardı. Bu arada telefonlarla, bağırıp çağırmalarla, Anna Quangel'e uğramakla aradan çok zaman geçmiş, akşam olmuştu. Sayın hanımefendi giyiniyordu, o akşam Devlet Operası'na gitmeye hazırlanıyordu. Girişteki iki tabureye oturup bekleyebilirlerdi.

Aradan on beş dakika geçtikten sonra yanlarına gelen hizmetçi kız ziyaretlerinin nedenini sordu. Kadınlar ona biraz üzgün, usul sesle olup biteni kısaca anlattılar. Biraz daha beklemeleri gerekiyordu.

Gerçekteyse konu SS komutanının eşini artık pek ilgilendirmiyordu. Son üç saatte yakın tanışı hanımlarla telefonlaşmış, bir güzel banyo yapmıştı. Önce Devlet Operası, ardından da Femi-

na'daki leziz bir yemek onu bekliyordu. Güzel bir akşam geçireceği için çok mutluydu. Sosyeteden bir bayan halktan o kadınla niçin daha çok ilgilensindi? Aradan bir on beş dakika daha geçtikten sonra Claire eşi Ernst'e seslendi: "Ah, git şu karıları iyice bir azarla. Artık çekip gitsinler! Böylelerinin akşamımı zehir etmesini istemiyorum."

SS üst düzey komutanı dışarı çıktı ve taburelerinde oturmakta olan kadınlara bağırıp çağırdı. Gelenlerin hiçbir suçu olmadığı o anda hiç umurunda değildi. Bir süre daha hakaret dolu şeyler söyledikten sonra kadınları kapı dışarı etti. Konu kapanmıştı, çok şükür...

İki kadın konuşa konuşa yürüdüler. Şişmanca olanı yanındakine, "Sana bir şey söyleyeyim mi, şu Quangel'i anlamıyor değilim..." dedi.

Saçlarına ak düşmüşü o anda oğlunu düşündü ve dudaklarını ısırıp sustu.

Genç kadın devam etti: "Bazen düşünüyorum da, en iyisi basit bir fabrika işçisi olup çoğunluğun içinde gözden kaybolmak. Sürekli hareketlerine dikkat etmek zorunda kalmak insanı yıpratıyor, şu ardı arkası kesilmeyen korku çok yıkıcı..."

Boynundaki zincire haç takılı olan yaşlıca kadın başını salladı. "Ben senin yerinde olsam böyle konuşmam," dedi ve sustu. Yanında yürüyen genç kadın gücenmiş gibi yanıt vermeyince de devam etti: "Her neyse, şimdi şu sorunu Quangel'siz de hallettik sayılır. Duymadın mı, adam konunun onun için kapanmış olduğunu söyledi. Şimdi merkeze haberi verdik mi, sorun bizim için de kapanmış demektir."

"Quangel'in görevden alınmış olduğunu da söylemeliyiz!"

"Tabii, bunu da söyleyeceğiz! Onu büroda bir daha görmek istemiyorum!"

Anna Quangel bir daha büroya uğramadı. Kocasına başarısından söz etti. Şimdi her ikisi de başları derde girmeden görevlerinden kurtulmuşlardı.

18
İlk Kart Yazılıyor

Haftanın geri kalan günleri her zamanki gibi geçti, pek önemli bir şey olmadı. Sonra Anna Quangel'in dört gözle beklediği, kocasının kafasından neler geçtiğini anlatacağı o pazar geldi. Sabah her zamankinden biraz daha uzun kalmıştı yatağında. Fakat kalktığında keyfi yerindeydi. Az sonra masaya oturmuş kahvaltı ederken karısının onu gözucuyla izlediğinin farkında değildi. Tabağındakileri yavaş yavaş yedi, kahvesini karıştırıp yudumladı.

Anna ilk konuşanın kocası olmasını bekliyordu. Ne de olsa ertesi pazar konuşuruz diyen o olmuştu. Verdiği sözü tutacağına emindi, anımsatmasına hiç gerek yoktu. Az sonra Anna hafifçe bir iç geçirdi ve oturduğu yerden kalkıp tabakla kahve fincanını mutfağa götürdü. Ekmek sepetiyle kahve fincanını almak için odaya geri döndüğünde Otto komodinin çekmecesini açmış, bir şeyler arıyordu. Kadın orada neler olduğunu bilmiyordu. "Ne arıyorsun Otto?" diye sordu.

Fakat kocası sadece homurdandı. Bunun üzerine Anna mutfağa döndü ve bulaşık yıkamaya başladı. Ardından da öğle yemeğinin hazırlıklarını yapmalıydı. Kocası konuşmak istemiyordu demek. Yine konuşmaya niyetli değildi... Kafasından bazı şeyleri geçirdiğine, hatta belki de bir hazırlık yaptığına iyice inanmaya başladı. Henüz bilmiyordu, fakat bir an önce öğrenmesi gerekiyordu!

Az sonra elindeki patatesleri soymak için odaya döndüğünde, kocasının masanın yanında ayakta durduğunu gördü. Örtüsü kaldırılmış masanın üzerinde tahta oymak için kullanılan küçük sivri bıçaklar duruyordu. Yere de talaşlar dökülmüştü. "Ne yapıyorsun Otto?" diye sordu heyecanla.

"Bakalım tahta oymacılığını hâlâ becerebiliyor muyum?" oldu kocasının yanıtı.

Anna öfkelenmemek için kendini tutuyordu. Otto belki insan ruhunu yakından tanıyan biri değildi, fakat karısının o anda

ne durumda olduğunu, kendisinden bazı açıklamalar beklediğini anlaması gerekirdi. Evliliklerinin ilk yıllarında tahta oymacılığı yaparken sık sık kullandığı bıçağı yine bulmuştu. Anna kocasının eskiden de saatlerce tahtayla çalışırken hiç konuşmadığını, onu çileden çıkardığını anımsadı bir an. O yıllarda kocasının suskunluğuna bugünkü gibi alışmış değildi, sabrı çok kez tükenirdi. Fakat bu pazar kendini yine eski yıllardaki gibi hissetmeye başladı. Günlerce ağzını açmamasının, karısına verdiği sözü tutmamasının nedeni bu tahta oymacılığı mıydı? Kafası almıyordu. Anna iyice düş kırıklığına uğramış gibiydi. Eski günler tekrarlanmayacaktı, Anna bu kez hiç sesini çıkarmadan öylece seyretmeyecekti!

Bir yandan kafasından bu gibi şeyleri geçirip gittikçe huzursuzlanırken, öte yandan da merakla Otto'nun elleri arasında evirip çevirdiği, keskin bıçağıyla sağını solunu yonttuğu uzun ve kalın tahtaya bakıyordu.

Sonunda dayanamayıp, "Ne olacak bu, Otto?" diye sordu. Kocasına bakarken bir ara, acaba Otto bomba filan mı yapıyor, diye aklından geçirivermişti. Fakat bu çok saçma bir düşündeydi. Kocasının bombalarla ne ilgisi vardı? Hem bomba yapımında tahta kullanılmazdı ki... "Ne yapıyorsun Otto?" diye tekrar sordu.

Kocası önce homurdanır gibi yaptı, fakat Anna'yı bu sabah daha fazla öfkelendirmemek için olacak, homurdanmaktan hemen vazgeçti. "Baş," diye konuştu. "Bir baş yontmayı deniyorum. Eskiden bir sürü pipo başı yapmıştım da..."

Ve yontmaya devam etti.

Pipo başıymış! Anna öfkelenmiş gibi derin bir nefes aldı ve sesini yükselterek, "Pipo başı mı?" diye sordu. "Otto lütfen kendine gel! Dünya altüst oluyor, sen ise pipo başlarını düşlüyorsun! Bunu duymak bile tepemi attırıyor!"

Fakat kocası ne onun öfkesini ne de söylediklerini umursadı. Sadece, "Tabii pipo başı yapmıyorum!" diye mırıldandı. "Merak ediyorum, acaba oğlumuzun tahtadan bir heykelciğini yapabilecek miyim?"

Karısının yüzü birden değişiverdi. Şimdi oğlumuzu düşünüyor, onun bir heykelciğini yapmak istiyorsa, beni de düşünüyor, beni de sevindirmek istiyor, diye düşündü Anna bir an. Önündeki patates tenceresini bir kenara itti ve oturduğu yerden kalktı. "Dur Otto, gidip birkaç fotoğrafını getireyim," dedi

Fakat kocası başını hayır anlamında salladı. "Ben fotoğraf filan görmek istemiyorum," diye mırıldandı. "Ben onun heykelciğini ruhumda hissettiğim gibi yapmak istiyorum." Sonra bir an sustu. "Fakat bunu başarabilir miyim, bilemem!"

Karısı çok duygulanmıştı. Demek ki oğlumuz onun kalbindeydi, resmi hep gözünün önündeydi. Nasıl bir heykelciğin ortaya çıkacağını merak etmeye başladı. "Bunu başaracağına eminim, Otto!" dedi.

"Dur bakalım!" diye mırıldandı kocası.

Bu sözlerden sonra aralarındaki konuşma bir süre için sona erdi. Anna, kocasını masanın başında elindeki tahta ve yongalar arasında bıraktı, öğle yemeğini hazırlamak için mutfağa döndü.

Az sonra yemek masasını kurmak için tekrar odaya döndüğünde masanın çoktan temizlenmiş ve örtüsünün yayılmış olduğunu görüp şaşırdı. Quangel pencerenin yanında duruyordu. Bakışlarını, oynayan çocukların gürültüsünün geldiği Jablonski Caddesi'ne dikmişti.

"Ne oldu Otto?" diye sordu Anna. "Tahta heykelciğin bitti mi?"

"Bugünlük yeter," dedi kocası ve sustu. Anna o anda beklediği konuşmanın başlamak üzere olduğunu sezdi. Fakat inatçı olduğu kadar da sabırlı olan kocası her zaman konuşmak için en uygun anı beklerdi. Öğle yemeğinde birbirleriyle hiç konuşmadılar. Yemekten sonra Anna, bulaşık yıkayıp ortalığı toplamak için mutfağa gitti. Kocası ise köşedeki koltuğa oturdu ve düşünceli bakışlarını boşluğa dikti.

Karısı yarım saat sonra döndüğünde Otto hâlâ öylece oturmaktaydı. Anna daha fazla beklemek niyetinde değildi. Kocası-

nın sabrı ile kendi sabırsızlığı Anna'yı iyice huzursuzlaştırmıştı. Şimdi bir şey söylemese Otto akşamüstü, hatta akşam yemeğinden sonra da böyle oturmaya devam ederdi. Daha fazla bekleyecek değildi! "Söyle bakalım Otto," dedi. "Şimdi ne yapmaya niyetlisin? Bugün her zamanki pazar uykuna yatmayacak mısın?"

"Bugün her zamanki pazar değil! O pazarlar artık sona erdi!" Otto hızla ayağa kalktı ve odadan çıktı.

Fakat kadın bugün kocasının evden çıkıp bir yerlere gitmesine göz yummayacaktı. Nereye gidiyordu, ne yapıyordu, karısına hiç anlatmamıştı. Hızla peşinden yürüdü. "Hayır, Otto..." dedi.

Kocası kapının yanında duruyordu. Zinciri taktı, elini kaldırıp susmasını işaret etti, sonra dışarıya şöyle bir kulak kabarttı. Başını hafifçe sallayıp tekrar oturma odasına döndü. Karısı odaya girdiğinde Otto yine koltuğunda oturmaktaydı. Anna öteki koltuğa ilişti ve konuşmasını bekledi.

"Eğer kapı çalınırsa Anna," dedi kocası, "sakın hemen açma. Benim sana..."

"Kim çalacak kapımızı Otto?" diye karısı sözünü kesti. "Kim gelecek bize? Haydi anlat artık, ne söyleyeceksen söyle!"

"Anlatacağım Anna," dedi kocası yumuşak bir sesle. "Fakat böyle ısrar edersen işimi zorlaştırırsın."

Kadın elini uzatıp konuşmakta zorlanan kocasının eline hafifçe dokundu. "Ben ısrar etmiyorum Otto," diye mırıldandı. "İşini zorlaştırmak da istemiyorum. Acele etme."

Ve kocası aynı anda konuşmaya başladı. Beş dakikaya yakın hiç susmadan konuştu durdu. Ne söyleyeceğini daha önceden düşünmüş gibi kısa ve öz cümlelerle karısına bazı şeyler anlattı. Konuşurken bakışları Anna'nın yüzünde değil, gerisinde, ötelerde bir yerdeydi. Kadın ise dikkatli bakışlarını ona bakmayan kocasının yüzüne dikmiş, dinliyordu. Ancak söylediklerini duydukça düş kırıklığına da uğramıyor değildi. Tanrım, bu adam neler geçiriyordu kafasından! Karısı, Otto'nun daha büyük şeyler yapacağını sanmış, onları gerçekleştirmesinden korkmuştu da.

Führer'e, çok önemli üst düzey sorumlulara ya da parti binasına suikast düzenleyebilirdi.

Ne yapmak istiyordu Otto? Hemen hemen hiçbir şey, gülünç sayılan çok önemsiz bir girişimde bulunacak, pek kimsenin dikkatini çekmeyecek, kendi başını da derde sokmayacak bir şey yapacaktı. Führer ve parti karşıtı küçük kartlar yazacaktı. İnsanları savaşa karşı çıkmaları için uyandırıcı bilgiler hazırlayacaktı. Sonra bunları belirli insanlara yollamayacak ya da duvarlara asmayacaktı. Hayır, onları çok fazla insanın girip çıktığı binaların merdivenlerine ve kapılarına bırakacaktı. Belki bazıları birkaç kişinin dikkatini çekecekti, fakat birçoğu da ayaklar altında kalacak, yırtılıp gidecekti. Karanlığın içinden başlatmak istediği bu zararsız savaş Anna'nın hoşuna gitmediği gibi onu öfkelendirdi de. Kadın daha etkili olacak girişimlerden yanaydı!

Quangel koltukta oturan ve içi içini yiyen karısından bir tepki alamayınca ayağa kalktı. Kafası biraz karışık Anna ise, düşündüklerini ona hemen söyleyip söylememekte kararsız kalmıştı. Otto Quangel koridora çıkıp kapıya sokuldu, dışarda biri var mı diye kulak kabarttı. Sonra tekrar odaya döndü, masanın örtüsünü kaldırıp itinayla katladı, iskemlenin üzerine koydu. Cebinden bir tomar anahtar çıkardı, yazı masasının çekmecesini açtı. Bir şeyler aradı. Susmaya daha çok dayanamayan karısı odadaki sessizliği bozdu: "Yapmaya niyetlendiklerin biraz önemsiz değil mi Otto?" diye sordu.

Adam bir an durdu, başını karısına doğru çevirip, "Az veya çok önemli değil Anna," diye mırıldandı. "Farkına vardılar mı başımızı kurtaramayız..."

Kocasının ona bakan gözlerindeki kararlılık ve sertlik Anna'yı bir an için ürpertti. Sonra gözünün önüne hapishanenin karanlık taş avlusu geldi. Sabahın alacakaranlığında bir köşede duran giyotin ile kirli bıçağı... Her şey tehdit ediciydi!

Anna Quangel bütün vücudunun titrediğini hissetti. Başını kaldırıp kocasına şöyle bir baktı. Otto haklıydı, şu sıralar hiç kim-

senin yaşamı garanti altında değildi. Herkes elinden ne geliyorsa onu yapmalıydı. Önemli olan karşı çıkmaktı!

Kocası da Anna'nın içindeki savaşı izlermiş gibi hiç sesini çıkarmadan ona bakıyordu. Sonra birden bakışları aydınlandı, yazı masasının çekmecesini kapattı ve gülümseyerek konuştu: "Fakat bizi öyle kolay kolay ele geçiremeyecekler Anna!" dedi. "Onlar akıllıysa biz de akıllıyız! Hem akıllı hem de dikkatliyiz! Anna, hep dikkatli olmak zorundayız. Ne kadar uzun süre savaşırsak o kadar etkili olabiliriz! Erken ölmenin anlamı yok! Yaşamalı ve onların devrildiğini görmeliyiz! Başaranlar arasında biz de vardık diyebilmeliyiz Anna!" Otto Quangel bu sözleri çok rahat, hatta biraz da şaka yapar gibi söylemişti. Sonra yine masaya döndü ve çekmeceyi karıştırmaya devam etti. Karısı sırtını oturduğu koltuğa dayadı. Rahatlamıştı, üzerinden bir yük kalkmıştı.

Otto Quangel bir şişe mürekkebi, bir zarf dolusu küçük kartı ve bir çift beyaz eldiveni getirip masanın üzerine koydu. Mürekkep şişesinin kapağını açtı, kamış kalemi şişeye soktu, tekrar çıkardı, dikkatle şöyle bir ucuna baktı, hafifçe başını salladı. Sonra eldivenleri giydi ve zarftaki kartları çıkardı, masaya yan yana dizdi. Ardından Anna'ya baktı, elindeki eldivenleri işaret edip, "Biliyor musun, parmak izi kalmasın diye!" dedi. Karısı yaptıklarını dikkatle izliyordu.

Kamış kalemi eline aldı ve usul bir sesle konuştu: "Karta yazacağım ilk cümle şöyle olacak: 'Anne, Führer oğlumuzu öldürdü!'"

Koltukta oturmakta olan Anna ürperdi. Kocası çok kararlı konuşmuştu. O anda, Otto'nun bu sözleriyle bugün ve gelecek günlerde yapacağı savaşın başlangıcını ilan ettiğini kavradı. Bu savaş iki güç arasında olacaktı. Tek bir kelime nedeniyle yok edilebilecek zavallılar, küçükler, önemsiz işçiler, Führer, parti, o dev, çok güçlü mekanizma ve Alman halkının dörtte üçü, hayır, beşte dördüyle savaşacaktı. Ve Jablonski Caddesi'ndeki küçük odada oturan iki insan artık o savaşın içindeydi!

Kadın kafasında bu düşünceler, masada oturan kocasına baktı. Otto bu arada cümlenin ikinci kelimesine gelmişti. Çok dikkatlice ve sabırla "Führer"in F'sini çizmekteydi. "Otto, bırak istersen ben yazayım," dedi kadın. "Ben senden daha hızlı yazarım..."

Adam önce yanıt vermedi, sadece bir homurdandı. Ancak birkaç dakika sonra konuşmadan edemedi. "Senin elyazını," dedi, "günün birinde keşfedebilirler. Ben ise kaligrafiyle ve büyük harflerle yazıyorum. Bak, baskıyı andırıyor harfler..."

Sonra yine sustu, bir süre hiç konuşmadan işine devam etti. Kullandığı yazıyı iç mimarların hazırladığı mobilya planlarından tanıyordu. Bu harfleri gören biri onları kimin yazmış olduğunu bulamazdı. Tabii kaligrafi sanatının harfleri Otto Quangel'in kaba ellerinde biraz değişik görünüyordu. Fakat bu o kadar önemli değildi, onun yazdığını kanıtlayamazlardı. Bu yazıyla kart biraz da afişi andırıyordu, daha kolay dikkat çekerdi. İtinayla ve sabırla yazmayı sürdürdü.

Karısı da sakinleşmişti. Düşündü, başladıkları bu savaş çok uzun sürebilirdi. Kendini huzur içinde hissetti. Otto her şeyi iyice düşünmüş, çok güzel tasarlamış gibiydi. Ona her zamanki gibi güvenebilirdi. Yazdığı ilk kart şehit olmuş oğullarının anısınaydı. Bir zamanlar bir oğulları vardı, Führer onu öldürmüştü, şimdi de kartlar yazıyorlardı. Yaşamlarında artık yeni bir dönem başlıyordu. Dışardan bakıldığında değişen bir şey yoktu. Quangel'ler her zamanki sakin yaşamlarını sürdüren bir aileydiler. İç dünyaları ise artık bambaşkaydı, orada bir savaş başlamıştı...

Anna dikiş kutusunu aldı ve delik çorapları tamir etmeye koyuldu. Arada sırada masaya bakıyordu. Kocası hep aynı itina ve dikkatle, hızını hiç değiştirmeden harfleri birbiri ardına yazmayı sürdürüyordu. Her harften sonra duruyor, gözlerini kısıp yazdıklarına uzaktan şöyle bir bakıyordu. Sonra tüm dikkatini yeni harfe veriyordu. Az sonra, yazdığı cümleyi bitirdi.

"Bu kartlara çok uzun cümleler yazamazsın," dedi karısı.

"Önemli değil!" dedi adam. "Bu yalnızca daha çok kart yazmam gerektiği anlamına geliyor!"

"Ve bu kartlar çok zamanını alacak."

"Her pazar bir kart yazacağım, ilerde belki de günde iki kart. Savaş yakında bitmeyecek, cinayetler sürüp gidecek..."

Otto Quangel yaptığından vazgeçecek gibi değildi. Kararını vermişti, yoluna devam edecekti. Kimse, hiçbir şey onu artık durduramaz, bu yoldan döndüremezdi."

"İkinci cümle," dedi Otto Quangel: "Anne, Führer senin de oğullarını öldürecek, bu dünyadaki bütün evlere hüzün getirene kadar öldürmekten vazgeçmeyecek..."

Karısı söylediklerini tekrarladı: "Anne, Führer senin de oğullarını öldürecek!"

Kadınlar birliğindeki, saçlarına ak düşmüş olan kadın bir an gözünün önüne geldi, söylemiş olduklarını anımsadı. Ona göre, insanın tek bir oğlu olmamalıydı, her ailede birkaç oğlan çocuğu olmalıydı... O anda öfkeyle yanıt vermemek için dudaklarını ısırmıştı Anna. Nasıl da istemişti, "Hepsini teker teker yüreğimden koparıp alsınlar diye, öyle değil mi?" demek. Anna o gün susmuştu, şimdi ise yanıt kocasının kartında olacaktı: Anne, Führer senin de oğullarını öldürecek.

Sonra başını salladı: "Yaz!" dedi. Bir an düşündü ve devam etti: "Bu kartı kadınların sıkça girip çıktığı bir yere bırakmalı!"

Kocası biraz düşündükten sonra, "Hayır," dedi. "Ürken kadınların ne yapacağı bilinmez. Bir erkek ise merdiven basamağında gördüğü bu kartı hemen cebine sokar. Eve gidince de dikkatle okur. Hem her erkek bir annenin oğludur."

Sonra sustu ve yazmaya devam etti. Öğleden sonra geçti, karıkoca Quangel'ler her zaman içtikleri kahveyle yanında yedikleri tereyağlı ekmeği unuttular. Akşama doğru kart bitti. Otto Quangel masadan kalktı, yazdıklarına şöyle bir baktı.

"Evet," diye mırıldandı. "Bu da bitti. Haftaya pazara bir yenisini yazarım."

Karısı evet anlamında başını salladı. "Ne zaman bırakacaksın?" diye sordu fısıldar gibi.

Otto Quangel karısına şöyle bir baktı. "Yarın öğleye doğru," dedi.

Karısı rica eder gibi konuştu: "Ne olur, izin ver ben de yanında olayım. Sadece bu kez..."

Fakat adam başını iki yana salladı. "Hayır," diye karşı çıktı. "Bu kez olmaz. İlk kartı ben tek başıma bırakmalıyım. Bakalım ne olacak, bir göreyim."

"Hayır," diye karşı çıktı karısı. "Bu benim kartım! Bu bir annenin yazdığı kart!"

"Peki, peki," dedi Otto Quangel. "Benimle gelebilirsin, fakat sadece binanın kapısına kadar. İçeri ben tek başıma gireceğim."

"Bu bana yeter."

Sonra kartı dikkatlice bir kitabın içine koydu, kalemle mürekkep şişesini ve eldivenleri yazı masasının çekmecesine kaldırdı. Akşam yemeğinde pek konuşmadılar. Her ikisi de, sanki o gün çok çalışmış ya da uzun bir yolculuktan dönmüşler gibi kendilerini yorgun hissediyorlardı.

Otto Quangel yemek masasından kalkarken, "Ben hemen yatmaya gidiyorum," dedi.

Karısı da, "Bulaşık yıkadıktan sonra ben de yatacağım. Tanrım, ne kadar çok yoruldum... Halbuki hiçbir şey yapmadık bugün!" dedi.

Adam karısına doğru şöyle bir baktı, hafifçe gülümsedi, sonra hızla yatak odasına geçip pijamalarını giydi. Biraz sonra her ikisi de yataklarına uzanmış, uyumaya çalışıyordu. Oda karanlıktı, fakat ikisinin de gözüne uyku girmiyordu. Sağa sola dönendiler, ötekinin nefes alışını dinlediler ve sonunda konuşmaya başladılar. Karanlıkta konuşmak daha kolay oluyordu.

"Sence yazıp dağıtacağımız kartlara ne olacak?" diye Anna sordu.

"Bana kalırsa merdivenlerde kartları görüp eline alan herkes okuyunca önce bir irkilecek. Biliyorsun bugün bütün insanlar korku içinde."

"Evet," diye mırıldandı karısı. "Herkes..." Sonra düşündü, biz Quangel'lerden başka herkes korkuyor. Sadece biz korkmuyoruz.

"Kartı görüp alan önce," dedi kocası, "acaba bir gören oldu mu diye korkuyla soracak kendine. Sonra hemen cebine sokup hızla yoluna devam edecek. Bazısı da okuduktan sonra kartı yine basamağa bırakacak ve gözden kaybolacak."

"Evet, böyle olacak," dedi karısı ve Berlin'de herhangi bir binanın yarı aydınlık merdivenlerini gözünün önüne getirdi. Böyle bir kartı elinde tutan herkes kendini önce suçlu gibi hissedecek. Çünkü hem yazanın hem de okuyanın cezası ölüm...

"Tabii bazı insanlar da," diye devam etti Quangel, "merdivende kartı bulur bulmaz polise götürecektir. Fakat bu hiç de önemli değil. İster partide, ister poliste olsun yöneticiler ve polis memurları da bu kartları okuyacaktır. Kartları okuyanlar şunu kavrayacaktır, herkes Führer'in peşinden gitmiyor, karşı çıkanlar, ona direnenler de var aramızda..."

"Evet," diye atıldı karısı, "bizler de varız!"

"Ve bu insanlar gittikçe artacaktır, Anna. Bizlerle artacak karşı çıkanlar. Belki okuyanlar arasında, biz de böyle kartlar yazalım, diyenler olacaktır. Kısa süre sonra onlarca, yüzlerce insan oturup kart yazacaktır. Kartlarımız Berlin'i baştan aşağı kaplayacak. Onların dev makinesinin çalışmasını bizler önleyeceğiz, Führer'i bizler devireceğiz, savaşı bizler bitireceğiz..."

Bir an sustu. Söyledikleri, ilerlemiş yaşamının bu geç düşleri, Otto Quangel'i birden çok etkilemişti. Anna da kocasının kafasından geçenlerle heyecanlanmıştı.

"Ve bu direnişe ilk başlayanlar bizler olacağız! Bunu bizden başka hiç kimse bilmeyecek."

"Belki de şu anda birçok kişi aynı şeyi düşünüyor, sayısız insan oturmuş kartlar yazıyor. Fakat bu önemli değil Anna! Şimdi bizi ilgilendirmiyor, biz görevimizi sürdüreceğiz!"

"Evet," diye mırıldandı karısı.

Otto Quangel gittikçe daha çok heyecanlandı: "Polisi harekete geçireceğiz. Gestapo'yu, SS'yi ve SA'yı da! Her yerde bu gizemli kartlardan ve onları dağıtanlardan söz edecekler. Arayacaklar, soruşturacaklar, izleyecekler, evleri basıp aramalar yapacaklar. Hepsi de boş yere olacak! Biz yazacağız, yazacağız ve hep yazacağız!"

Karısı da birden aynı heyecanı duydu: "Belki de gün gelir, Führer'e kartlardan birini gösterirler. Bizlerin ondan hesap sorduğumuzu kendi gözleriyle görür! Öfkesinden çatlar! Aklına yatmayan bir şey oldu mu o hep öfkelenir, sağa sola çatar. Önüne konan kartı görünce de hemen adamlarına emirler verecek, yakalayın onları, diyecektir. Ve adamları bizi hiç bulamayacaktır! Ve Führer yazdıklarımızı okumaya devam edecektir!"

Sonra ikisi de sustu. Heyecan dolu düşüncelerle sanki gözleri kamaşmıştı. Az öncesine kadar neydi onlar? Hiç kimsenin tanımadığı, kalabalığın ortasında, akıntıya kapılmış önemsiz iki varlıktan başka bir şey değillerdi. Şimdi ise tek başlarına kalmışlardı. Kalabalıktan ayrılmışlar, ötekilerden daha yukarı bir yere çıkmışlar, çevrelerindeki bireylere hiç benzemeyen iki insan olmuşlardı. Buz gibi bir soğukluk ikisini de sarıp sarmalamış, yalnız bırakmıştı.

Quangel gözünün önüne fabrikayı getirdi. Her zamanki gibi atölyede durmuş, dikkatli bakışlarını makinelerde çalışanlara dikmişti. Başını bir sağa bir sola çeviriyor, işçilerin ne yaptığına bakıyordu. Onlar için Quangel işinden başka bir şey düşünmeyen, kimi zaman tuhaf hırsının kurbanı olan biriydi. Fakat kafası şu sıra öylesine çok düşünceyle doluydu ki... Hiç kimse bilmiyordu Quangel'in neler düşündüğünü. Hiçbiri onun kafasından geçenleri değil bilmek, tahmin bile edemezdi. Hepsi de korkaktı. Akıl-

sız, moruk Quangel'in kafası ise böylesine düşüncelerle doluydu. Şimdi aralarında durmuş, hepsini kandırıyordu.

Aynı anda karısının kafasından bambaşka düşünceler geçiyordu. Yarın sabah, ellerinde ilk kart, yan yana gidecekleri yolu gözünün önüne getiriyordu. Kocası binaya birlikte girmesine izin vermediği için üzülmüyor değildi. Bir an düşündü, acaba tekrar mı rica etseydi? Evet, niçin olmasındı? Otto Quangel ricalarla yumuşayan biri değildi. Fakat bu akşam keyfi yerinde sayılırdı, belki karşı çıkmazdı... Acaba hemen sorsa mıydı?

Anna hemen sormadı, az sonra sormaya karar verdiğinde ise kocasının çoktan uyumuş olduğunu fark etti. Yarın sabah bir ara sorarım, dedi kendi kendine. Uygun bir an bulmalıyım... Ve uykuya daldı.

19
İlk Kart Bırakılıyor

Otto Quangel ertesi sabah karısıyla tek kelime bile konuşmadı. Anna nereye gittiklerini ancak sokağa çıktıklarında sormaya cesaret edebildi: "Otto, kartı nereye bırakmak istiyorsun?"

Kocası homurdanarak yanıt verdi: "Şimdi sorma böyle şeyleri. Sokakta susmalıyız." Fakat az sonra ağzının içinde bir şeyler geveledi: "Greifswalder Caddesi'nde bir bina seçtim kendime..."

"Hayır," diye karşı çıktı karısı ve olduğu yerde durdu. "Hayır, yapma bunu Otto. Yapmak istediğin yanlış bir şey!"

"Haydi yürü!" Kocası birden öfkelenmişti. "Niçin oraya gittiğimizi sana sonra açıklayacağım, burada caddenin ortasında olmaz!"

Sonra yoluna devam etti. Karısı da peşinden gitti, fakat onun istediği gibi susmadı. "Evimize bu kadar yakın bir yerde yapmamalıyız. İşin üzerine gittiler mi yakında oturan herkesten şüphelenebilirler. Gel, Alex'e doğru gidelim..."

Otto Quangel durdu, bir an düşündü. Belki de karısı haklıydı. Her şey olabilirdi. Fakat son anda kafasından geçen planı değiştirmek de pek işine gelmiyordu. Şimdi ta Alex'e kadar giderlerse fabrikaya biraz zor yetişirdi. Hem Alex'te kendine bir bina da seçmemişti. O alanda birçok bina vardı, fakat işine geleni bulmak için önce iyice bir araması gerekiyordu. Bunu da yanında karısı olmadan yapmak istiyordu. Anna'nın yanında olmasından rahatsızdı.

Fakat aynı anda kararını değiştirdi, karısına dönüp, "Peki," dedi. "Sen haklısın Anna. Gel, Alex'e gidelim!"

Kadın gülümseyerek kocasına baktı. Onun birden önerisini kabullenmesiyle mutlu olmuştu. Şimdi birlikte binaya girmekte ısrar etmeyecekti. Tek başına girsin içeri, diye düşündü. Otto dönene kadar, korku dolu bir heyecanla da olsa, dışarıda bekleyecekti. Ancak bunda korkacak ne vardı, kartı bırakıp çabucak dönmeyecek miydi? Otto sakin ve soğukkanlı biriydi. Kimseyi işine karıştırmaz, mücadele etmesini bilirdi.

Kafasında böyle düşüncelerle suskun kocasının yanında yürürken Greifswalder Caddesi'nden König Caddesi'ne varmış olduklarını fark etmemişti. Otto Quangel de yol boyunca çok dikkatli bakışlarla yanlarından geçtikleri binaları süzüp durmuştu. Birden durdu. Aleksander Alanı'na daha çok yol vardı.

"Sen şu vitrinlere bir bakıver," dedi. "Ben hemen döneceğim!"

Hızla karısının yanından uzaklaştı, caddeyi geçip karşı kaldırımdaki kocaman, açık renk bir binaya doğru yürüdü.

Anna heyecanlandı. Bir an için peşinden seslenmek, ona geri dönmesini söylemek istedi: Hayır, hayır, daha Alex'e varmadık! Ayrılma yanımdan! Hiç olmazsa bir veda et bana! Kadın öylece bakakaldı, binanın kapısı Otto Quangel'in arkasından çabucak kapandı.

Anna iç geçirdi ve arkasını döndü. Bir mağazanın önünde durdu, vitrinde duran şeylere görmeden öyle baktı. Her şey göz-

lerinin önünde titreşiyordu. Yüreğinin hızlı çarptığını, beynine kan hücum ettiğini hissetti. Nefesi daralır gibi oldu, bir an için alnını soğuk cama dayadı, öylece durdu.

Korkuyorum, diye düşündü. Fakat korktuğumu Otto asla fark etmemeli! Yoksa beni bir daha yanına almaz. Sonra bir an durdu, acaba içimdeki bu duygular korku mu, yoksa başka bir şey mi? Sanırım ben kendim için değil, onun başına bir şey geleceğinden korkuyorum. Dönmezse ne olur?

Vitrinin önünde böyle duramazdı. Arkasına döndü, karşıdaki binaya baktı. Kapı açılıp kapanıyor, insanlar girip çıkıyordu. Fakat Otto görünürlerde yoktu. Niçin gelmiyordu? Aradan beş dakika geçmişti. Hayır, hayır on dakika geçmiş olacaktı. Aynı anda adamın biri hızla dışarı çıktı. Koşar adım yürüyordu. Niçin bu kadar acelesi vardı, yoksa polis çağırmaya mı gidiyordu? Acaba Otto'yu daha ilk kartı bırakırken yakalamışlar mıydı?

Hayır, daha fazla dayanamayacağım! Ne yapmıştı? Ben de kart bırakmanın tehlikesiz bir şey olduğunu sanmıştım... Her hafta bir veya iki kart bırakmak demek, her hafta yaşamını iki kez tehlikeye atmak demek... Sanırım beni her gidişinde yanına almayacak. Bu sabah sokağa çıkarken de fark etmiştim, birlikte gelmek istememden pek hoşlanmamış gibiydi. Tek başına yola çıkacak, kartları tek başına dağıtacak. Sonra da doğru fabrikadaki işine gidecek. (Yoksa zamanla fabrikada çalışmaktan da mı vazgeçecek?) Ben sabahtan akşama, bütün gün evde oturacak, korku içinde gece dönmesini bekleyecektim. Buna dayanamam, böyle bir yaşama alışamam.

İşte Otto kapıda göründü. Çok şükür geliyor! Hayır, hayır, gelen Otto değil! Hâlâ ortalarda yok! İstediği kadar kızsın, fakat artık peşinden gitmeliyim! Mutlaka başına bir şey gelmiş olacak. Neredeyse aradan on beş dakika geçti. Bir kart bırakmak bu kadar uzun sürmez ki! İçeri girip onu aramalıyım!

Binaya doğru yürüdü, fakat üç adım sonra vazgeçti ve geri döndü. Tekrar aynı dükkânın önünde durup boş gözlerle vitrin-

deki mallara baktı. Hayır, peşinden gitmeyeceğim, diye düşündü. Onu aramayacağım. Daha ilk günde böyle davranmam doğru olmaz. Başına bir şey gelmiş olabileceğini düşünmem yanlış. Karşıdaki binaya her zaman birçok insan girip çıkıyor olmalı. Bu çok olağan. Galiba Otto yanımdan ayrılalı da on beş dakika olmadı. Kendimi şu vitrinde duran şeylere vereyim. Bakalım neler var? Sutyenler, kemerler...

Otto Quangel'in birçok büronun olduğu bu binaya girmeye aniden karar vermesinin nedeni, birlikte gelmiş olan karısıydı. Söyledikleriyle onu huzursuz ediyordu. Alex'e doğru yollarına devam etmiş olsalardı yol boyunca mutlaka ikide bir, şu bina uygun, bu bina uygun, deyip duracak, onun hoşuna gidenlere karşı çıkacaktı... Hayır, bu iş böyle olmazdı! O nedenle az önce gördüğü ilk binaya girivermişti. Ancak içeri adımını atar atmaz da burasının amacına uygun bir yer olmadığını fark etmişti. İçinde birçok büronun yer aldığı aydınlık, modern bir binaydı burası. Giriş katındaki locasında gri üniformalı bir de kapıcı oturmaktaydı. Quangel suratında umursamaz bir ifadeyle adama bakmadan önünden geçti, merdivenlere doğru yürüdü. Ona nereye gittiğini soracağını beklediği için de, girişin hemen yanındaki tabelalarda Avukat Toll'un yazıhanesinin dördüncü katta olduğunu okumuştu. Fakat birisiyle konuşmakta olan kapıcı yanından geçen adama sadece şöyle bir baktı, nereye gittiğini sormadı. Otto Quangel soldaki merdivenlere doğru yürüdü, fakat aynı anda bir asansör gürültüsü duydu. Böyle modern bir binada asansör bulunmasının çok olağan olduğu hemen aklına gelmemişti. Tabii asansörün çalıştığı bir binada da merdivenler pek kullanılmazdı.

Fakat Quangel yine de merdivenleri çıktı. Asansörün kapısında duran genç, yaşlı adam bu modern makineye güvenmiyor olacak, diye düşünmüştü. Tabii, adam birinci kata çıkıyor olmalı, diye düşünmüş de olabilirdi. Belki de hiçbir şey düşünmemişti! Otto Quangel çıktığı merdivenin basamaklarının pek kullanılmadığını fark etti. İkinci kata vardığında elinde bir deste mektup tutan gençten biri ona bakmadan hızla yanından geçti. İsteseydi

kartı basamaklardan birine bırakabilirdi. Fakat merdiven boşluğundan geçen asansörün camlarından, birisi onu her an görebilirdi. Birkaç kat daha çıkmalıydı. Asansör inerken hiç kimse fark etmeden kartı yere koyabilirdi.

İki kat arasında yükselen pencerenin yanında durdu. Aşağıya, caddeye bakar gibi yaparken ceketinin cebinden bir eldiven çıkardı ve sağ eline geçirdi. Sonra eldivenli elini öteki cebine soktu ve kartı dikkatle iki parmağının arasına aldı... Otto Quangel aynı anda karısının karşı dükkânın önünde değil, kaldırımın kenarında durmakta olduğunu fark etti. Anna dikkatli bakışlarını binaya dikmişti. Yüzü sapsarıydı. Binaya girip çıkanlara bakıyor olmalıydı, yukarıdan onu seyreden kocasını görmesi mümkün değildi. Otto Quangel başını iki yana salladı. Anna'nın onun başına bir şey gelmesinden korktuğunun farkındaydı, fakat bundan sonra karısını bir daha yanına almamaya karar verdi. Anna niçin korkuyordu? Şu davranışları nedeniyle kendini tehlikeye attığı için korksa daha iyi ederdi!

Otto Quangel merdivenleri çıkmaya devam etti. Bir kat yukarıdaki pencereye vardığında yine aşağıya baktı. Anna'nın tekrar mağaza vitrininin önünde durduğunu gördü. Güzel, çok güzel, korkusunu yenmiş olacak, diye düşündü. Yürekli bir kadın o. En iyisi aşağı indiğinde az önce kafasından geçen şeylerden söz etmemekti. Otto Quangel aniden kartı cebinden çıkardı ve yanında durduğu pencerenin kenarına bıraktı. Hemen arkasına döndü, hızla aşağı inerken eldiveni çıkarıp cebine soktu.

Birkaç basamak sonra başını çevirip şöyle bir arkasına baktı. Kartı, dışardan vuran ışıl ışıl güneş ışığında duruyordu. Üzerindeki iri harfler ne güzel de okunuyordu! Her gören hemen ona bakar, okur ve yazanları anlardı da! Otto Quangel kendi kendine gülümsedi.

Aynı anda üst katın kapısının açıldığını duydu. Asansör bir dakika önce aşağı inmişti. Şimdi yukarıdaki bürosundan çıkmış olan kişi tekrar gelmesini beklemek istemezse merdivenleri ine-

cek, inerken de pencerenin yanında duran kartı görecekti. Quangel bir kat aşağıdaydı. Adam asansörü bekleyeceğine hızla merdivenleri inmeye kalkışırsa, birinci katta ya da giriş katında ona mutlaka yetişebilirdi. Quangel ise istese bile çok hızla aşağı inip kendini caddeye atamazdı. Onun yaşında birinin merdivenleri öyle hızlı inmesi çok dikkat çekebilirdi. Hayır, hayır dikkat çekmemeli, onu sonradan hiç kimse anımsamamalıydı...

Yine de elinde olmadan hızla aşağı indi. Adımlarının taş basamaklarda çıkardığı sese karşın yukarıdaki adamın peşinden gelip gelmediğine kulak kabarttı. Eğer aşağı inmek için merdiveni yeğlemişse pencerenin yanında durmakta olan kartı mutlaka görmüştü. Quangel yukarıda ne olup bittiğinden pek emin değildi. Bir an sesler duyar gibi oldu. Fakat sonra her yer yine sessizliğe büründü. Giriş katına ulaştığında hareket eden asansör yukarı doğru yükseldi.

Quangel kapıdan dışarı çıktı ve aynı anda yan avludan gelen bir grup fabrika işçisinin arasına karıştı. Locasında durmakta olan kapıcının bu kez onu görmemiş olduğuna da çok emindi.

Karşıya geçti ve Anna'nın yanına gidip durdu.

"Hallettim!" dedi.

Karısının gözlerinin ışıldadığını, dudaklarının titrediğini fark edince de, "Beni hiç kimse görmedi!" diye ekledi. "Haydi, gel buradan uzaklaşalım. Fabrikaya yürüyerek gideceğim."

Yan yana ilerlediler. Fakat az sonra şöyle bir durdular, başlarını geriye çevirip Quangel'in ilk kartının yolculuğa çıktığı binaya baktılar. Ona veda etmek istermiş gibi başlarını hafifçe salladılar. İyi bir bina seçmişti Otto Quangel. İlerdeki günlerde sayısız binaya girip çıksalar da, onu hiç unutmayacaklardı.

Anna Quangel elini uzatıp kocasının elini okşamak istedi, fakat cesaret edemedi. Sadece bir rastlantıymış gibi ona şöyle bir dokundu ve çok şaşkınca, "Ah, affedersin Otto!" dedi.

Adam başını şöyle bir çevirip karısına baktı. Sesini çıkarmadı.

Yan yana yürüdüler...

İkinci Bölüm

Gestapo

20
Kartların İzlediği Yol

Aktör Max Harteisen, yakın dostu ve avukatı Toll'un da söylediği gibi, Nazilerden önce de tehlikeden pek kaçınmamıştı. Harteisen Yahudi rejisörlerin yönettiği filmlerde ve savaş karşıtı filmlerde rol almıştı. Tiyatrodaki önemli rollerinden biri de *Homburglu Prenses* eserindeki nasyonal sosyalistlerin yüzüne tükürdüğü pısırık adam olmuştu. Bu nedenle de Max Harteisen çok dikkatli olmak zorundaydı. Birkaç yıl boyunca kahverengi beyler döneminde kendisine rol verilip verilmeyeceğinden pek emin olmamıştı.

Fakat sonunda bu sorunu atlatmıştı. Çünkü biraz dikkatli olması, pek atılgan davranmaması gerektiğini kavramıştı. Tabii önemli roller, onun kadar yetenekli olmasalar da, önce kahverengi boyalı meslektaşlarına verildiğinde hep susmak zorundaydı. Fakat Harteisen sanki hiçbir şey değişmemiş gibi, çevresinde olup biteni umursamadan yaşamını sürdürdü. Öyle ki bu, günün birinde bakan Goebbels'in bile dikkatini çekti. Hatta Harteisen'in geçmişte yaptıklarını duyunca çok da öfkelendi. Tabii Doktor Joseph Goebbels'i yakından tanıyanlar onun nasıl da aklına estiğini yapan, davranışlarına pek güvenilmeyen biri olduğunu çok iyi bilmekteydi.

İlk zamanlar her şey çok güzel ve memnun ediciydi, çünkü bir bakan herhangi bir sanatçıya değer veriyorsa kadın ya da erkek olması bir şey değiştirmiyordu. Doktor Goebbels sanki sevgilisiymiş gibi aktör Harteisen'e her sabah telefon açmış, o gece nasıl uyuduğunu ve keyifli olup olmadığını sormuştu. Ona sık sık da tam bir Diva örneği çiçek buketleri ve çikolata paketleri yollatmıştı. Bakan Goebbels, aktör Harteisen'i hemen hemen her gün

bürosuna da davet etmekteydi. Hatta partisinin Nürnberg'deki büyük kongresine giderken Harteisen'i de yanına almıştı. Ona nasyonal sosyalizmin ne olduğunu "doğru" açıklamalarla anlatmış, Harteisen de anlamak istediğini anlamıştı.

Örneğin gerçek nasyonal sosyalizmde halktan birinin bakana hiçbir zaman karşı çıkmayacağını, aklından geçenleri ona söyleyemeyeceğini kavramıştı. Çünkü bir bakan; yalnızca bakan olduğu için diğer insanlardan en az on kat daha akıllıydı. Günün birinde filmler üzerine sohbet ederlerken ise Harteisen bakanın söylediklerine karşı çıkmış, Bay Goebbels'in sinema sanatı üzerine görüşlerinin saçma olduğunu söyleyivermişti. Gerçekten bakanın o anda söylediklerine mi öfkelenmişti, yoksa son zamanlarda onu pohpohlamasından mı artık sıkılmış ve aralarındaki ilişkiye bir son vermek istemişti, bilinmez. Harteisen o günden sonra Goebbels'in çevresindekilerin dikkatini çekmesini hiç umursamamış, karşısındaki kişi bakan da olsa söylediklerinin saçma olduğunda ısrar etmişti!

O günden sonra Max Harteisen'in dünyası değişiverdi! Güzel uyuyup uyumadığını soran sabah telefonları aniden kesildi. Kutu kutu çikolatalar, buket buket çiçekler gelmedi, Doktor Goebbels onu artık sohbetlere davet edip nasyonal sosyalizm gerçeğini de uzun uzun anlatmaz oldu! Ah, her şey böyle sonuçlansaydı, artık rahat edeceği için üzülmek yerine mutlu da olurdu. Fakat Harteisen'e gelen rol teklifleri de aniden son buldu. Hatta imzalamış olduğu film sözleşmeleri tek taraflı feshedildi, tiyatro rolleri başkalarına verildi. Aktör Harteisen birdenbire işsiz kaldı!

O aktörlüğü sadece para kazanmak için değil, çok sevdiği için de yapan biriydi. Sahneye çıkmak, kamera karşısında durmak, Harteisen için mutluluğun doruğuydu ve aniden bütün bunlardan zorla yoksun bırakılmak onu sonsuz bir ümitsizliğe düşürdü. Bir buçuk yıl boyunca kendisine çok yakın bir dost gibi davranmış olan bakanın şimdi onu tehlikeli bir düşmanı gibi görmesini aklı almıyordu. Mevkisini kullanıp, düşüncelerine karşı çı-

kan birinin yaşam sevincine aniden son vermesini de bir türlü anlamıyordu. (İyi yürekli Harteisen, 1940 yılında Nazilerin ülkede farklı düşünen her bireyin değil yaşam sevincine, yaşamına da anında son verebileceğini hâlâ anlamış değildi.)

Fakat aradan birkaç ay geçmesine karşın işsizliği devam edince Harteisen de gerçeğin ne olduğunu kavradı. Günün birinde yakın dostları ona, Führer'in bir konferansta bu aktörü subay üniformasıyla bir daha beyazperdede görmek istemediğini söylemiş olduğunu anlattılar. Kısa süre sonra da Führer onu hiçbir yerde görmek istemediğini açıklamıştı. Yine aradan birkaç hafta geçince yapılan resmi bir açıklamayla aktör Harteisen'in "istenmeyenler" listesine eklendiği bildirildi. Evet, bu onun sonuydu, daha otuz altı yaşında kara listedeydi adı! Aktör Harteisen şimdi bir sürü sorunun ortasında kalmıştı. Fakat hemen yelkenleri suya indirmedi, sorup soruşturdu. Bu öldürücü kararı gerçekten Führer mi vermişti, yoksa bir karşıtından kurtulmak isteyen o küçük bakanın planı mıydı, öğrenmek istiyordu.

Bir pazartesi sabahı Harteisen kendinden çok emin avukatı Toll'un yazıhanesinden içeri girdi ve yüksek sesle, "Buldum, evet buldum Erwin!" diye bağırdı. "Alçak herif yalan söylemiş. Führer, benim Prusyalı bir subayı oynamış olduğum o filmi hiç seyretmemiş, ağzından o sözler de hiç çıkmamış!"

Bu haberin gerçek olduğunu söyledi, çünkü söyleyen Göring'in kendisiydi. Karısının bir tanışının teyzesi vardı. Bu teyzenin kuzeni kısa süre önce Göring ailesinin Karinhall'deki evine davet edilmişti. Genç kadın orada konuyu açınca Göring de ona Hitler'in sözü geçen filmi hiç seyretmemiş olduğunu söylemişti.

Avukat, karşısındaki heyecanlı adama gülümseyerek bakıp, "Peki Max, şimdi senin için ne değişecek?" dedi.

"Fakat Goebbels yalan bir şeyi sağa sola yaymış, Erwin!"

"Ne var bunda? Topal herifin her söylediğinin gerçek olduğunu mu zannediyordun sen?"

"Elbette hayır. Fakat şimdi onun yalan söylemiş olduğu Führer'in kulağına giderse... Ne de olsa Führer'in adını istismar etti!"

"Doğru. Ama o böyle konuştu ve Harteisen'in başına dert açtı diye Führer'in eski parti yoldaşını ve propaganda bakanını kapının önüne koyacağını mı sanıyorsun?"

Max Harteisen yüzünde alaycı bir ifadeyle karşısında duran avukata yalvarır gibi baktı. "Fakat bir şey olmak zorunda, Erwin," dedi. "Ben yine çalışmak istiyorum! Ve bu Goebbels bana haksız yere engel oluyor!"

"Doğru," dedi avukat. "Haklısın." Sonra bir an sustu. Ancak karşısındaki Harteisen'in bir şey bekler gibi ona baktığını fark edince konuşmasını sürdürdü: "Sen bir çocuksun, Max! Hem de kocaman bir çocuksun!"

Yakın dostu, toplumu ve yaşamı çok iyi tanıdığını sanan aktör Harteisen biraz kızgın, biraz kırgın bir halde başını şöyle bir arkaya atıp sustu.

"Şimdi ikimizden başkası yok bu odada, Max," diye konuşmasını sürdürdü avukat. "Kapı da ses geçirmez. Demek istiyorum ki, hiç çekinmeden konuşabiliriz. Günümüzde Almanya'da ne kadar acı verici, kanlı, yıkıcı bir haksızlık yaşandığını senin de bildiğini sanıyorum. Bütün olup bitenlere karşın hiç kimse sesini çıkarmıyor. Kimse karşı çıkmadığı gibi suçlular da giderek daha çok zafer çığlıkları atıyor. Aktör Harteisen ise ancak bir yerinin ağrıdığını hissedince bu dünyada büyük haksızlıklar yaşandığını fark ediyor ve hakkımı verin, diye sesini yükseltiyor, Max!"

Harteisen kafası önünde konuştu: "Fakat şu anda başka ne yapabilirim, Erwin? Bir şeyler olması gerek!"

"Ne mi yapabilirsin? Bence bu çok basit! Hemen karını yanına aldığın gibi taşrada sakin bir yere gidip yerleşirsin ve bir süre hiç sesini çıkarmadan orada yaşarsın. Önemli olan, şu senin bakanın üzerine saçma sapan şeyler öne sürmekten vazgeçmen. Böyle devam edersen bakanın başına başka dertler de açabilir."

"Peki sence taşrada ne kadar süre hiçbir şey yapmadan oturmalıyım?"

"Bakanların keyfi bugün başkadır, yarın başkadır, Max. Buna emin olabilirsin. Senin eski ününe kavuşacağın gün yine gelecektir!"

Aktör ürperir gibi oldu. "Hayır, hayır bu olmaz!" diye mırıldandı. Sonra ayağa kalktı. "Benimle ilgili bu konuda yapabileceğin bir şey yok, öyle mi?"

"Evet, yok," dedi avukat ve hafifçe gülümsedi. "Fakat böyle devam edersen yakında bir kahraman gibi toplama kamplarından birini boylarsın."

Üç dakika sonra aktör Max Harteisen içinde sayısız büroyu barındıran binanın merdivenlerinde durmuş ve elinde tuttuğu, üzerinde, "Anne, Führer oğlumuzu öldürdü..." yazan bir karta şaşkın şaşkın bakıyordu.

Aman Tanrım, diye düşündü. Kim böyle bir şeyi yazabilirdi? Bu yazan çılgının biri olmalı! Adam canından mı bezmiş? Kartı şöyle bir çevirdi, fakat arkasından isim veya adres yoktu. Sadece şunları okudu: "Bu kartı başkalarına da ver ki herkes okusun! Yavaş çalış, elinden geldiğince yavaş yap işini! Makineleri de yavaşlat! Ne kadar az çalışırsan, savaşı o kadar çabuk sonuçlandırırsın!"

Aktör Harteisen başını kaldırıp yukarı baktı. Işıklar içinde asansör yanından geçip aşağı kaydı. Sanki birçok göz bir an için ona bakmıştı... Hemen elindeki kartı cebine soktu, fakat aynı hızla yine çıkardı. Kafası karışmıştı. Belki asansördekiler elinde bir kartla orada durduğunu fark etmişti. Yüzünü de birçok insan tanımaktaydı. Şimdi kartı yine yerine bıraksa, bakarsın ilerde asansördekilerden biri, bunu mutlaka Max Harteisen yapmıştır, derdi. Doğru, o bırakmıştı, fakat o almış olduğu yere tekrar bırakmıştı. Ancak söylediğine kim inanırdı, hele bakanla olan şu anlaşmazlıktan sonra? Başındaki dert yetmiyormuş gibi şimdi bir de yenisi mi çıkacaktı?

Terlediğini hissetti. Sadece bu kartı yazan değil, şu anda o da tehlikenin içindeydi. Bir an ne yapacağını bilemedi. Kartı aldığı yere yine bıraksa mıydı, yoksa hemen şurada yırtsa mıydı? Fakat yukarı kattan biri aynı anda onu izliyor da olabilirdi? Son günlerde takip edildiği hissinden kurtulamıyordu. Şu Bakan Goebbels'in davranışları nedeniyle sinirleri çok gevşemişti...

Tabii kart olayı Harteisen'e zarar vermek için bakanın hazırlattığı bir tuzak da olabilirdi! Goebbels böylece aktör Max Harteisen üzerine söylediklerinin ne kadar doğru olduğunu bütün dünyaya kanıtlardı. Tanrım, çıldırıyor muydu, hayaletler mi vardı karşısında? Bir bakan böyle bir şeyler yapmazdı. Ama niçin yapmasındı?

Fakat burada daha uzun süre duramazdı. Bir karar vermek zorundaydı. Şimdi Goebbles'i düşünmenin sırası değildi. Harteisen o anda sadece kendini düşünmeliydi!

Koşar adım tekrar yukarı çıktı. Yukarı sahanlıktan ona bakan kimse yoktu. Hemen avukat Toll'un kapısını çaldı. Kapı açılır açılmaz hızla sekreter kızın yanından geçip büroya daldı. "Bak şuna!" diye heyecanla konuştu. "Bak, az önce ne buldum merdivenlerde!"

Avukat, Harteisen'in uzattığı karta şöyle bir göz attı. Sonra hemen ayağa kalktı ve aktör dostunun hızla bürosuna girerken iyice kapatmamış olduğu kapıyı kapattı. Sonra tekrar masasına gidip yerine oturdu, önünde durmakta olan kartı dikkatle okudu. Harteisen ise heyecanla bir aşağı bir yukarı gidip gelirken bakışlarını dostu Toll'dan uzaklaştırmıyordu.

Az sonra avukat elindeki kartı tekrar masaya bırakıp, "Nerede buldun onu?" diye sordu.

"Merdivenlerde, yarım kat aşağıda!"

"Merdivenlerde mi? Basamakta mı duruyordu?"

"Hayır, Erwin, pencerenin kenarında!"

"Peki sorabilir miyim, bunun niçin hemen büroma getirdin? Yoksa bana bir armağan mı vermek istiyorsun?"

Avukatın ses tonu birden sertleşmişti. Harteinsen yalvarır gibi sordu: "Peki ne yapmalıydım sence o anda? Kart orada duruyordu, hiçbir şey düşünmeden alıp okudum!"

"Peki niçin yine aldığın yere bırakmadın? Sanırım böyle yapsaydın çok iyi olurdu!"

"Tam kartta yazanları okuduğum anda yanımdan bir asansör geçti. Asansördekilerin bana baktığını sandım. Yüzümü de çok kişi tanıyor..."

"Ne güzel!" dedi avukat. Sesi biraz sert çıkmıştı. "Okuduktan sonra da elinde bu kart, doğru büroma geldin, öyle değil mi?" Aktör sesini çıkarmadı, sadece başını evet, anlamında salladı. "Hayır dostum," diye devam etti Avukat Toll ve elindeki kartı ona doğru uzattı. "Al şunu lütfen. Benim böyle şeylerle ilgim yok. Bana göstermiş olduğunu da sakın kimseye söyleme. Ben bu kartı hiç görmedim. Al, dedim sana!"

Harteisen yüzü soluk dostuna baktı. "Ben de senin," diye mırıldandı, "sadece benim dostum değil, aynı zamanda sorunlarımla ilgilenen avukatım olduğunu sanmıştım..."

"Böyle şeyler beni ilgilendirmiyor. Daha doğrusu artık ilgilendirmiyor. Sen çok şansız birisin Max! Sen en berbat şeyleri mıknatıs gibi kendine çekmeyi çok güzel beceriyorsun! Bu yeteneğinle başkalarının da başına dert açabilirsin. Haydi, al artık şu kartı!"

Avukat elini uzatmış Harteisen'in kartı almasını bekliyordu. O ise elleri pantolonunun cebinde, kireç gibi bir yüzle öylece duruyordu. Bir süre sustuktan sonra ağır ağır konuştu: "Cesaret edemiyorum. Son birkaç gündür, sanki birileri peşimdeymiş gibi geliyor. Lütfen bana bir iyilik yap ve şu kartı yırtıp atıver. Masanın altındaki kâğıt sepetine at gitsin!"

"Bu çok tehlikeli bir şey, dostum! Yırtılmış kart büromdaki meraklı birinin ya da temizlikçi kadının eline geçti mi başıma büyük bir dert açmış olurum, daha doğrusu hapishanenin yolunu boylarım!"

"Yak öyleyse! Yak ve küllerini tablaya at. Böyle yaptın mı kimse görmez."

"Sen görürsün!"

İkisinin de suratı kireç gibiydi. Dostlukları okul yıllarından bu yana sürüyordu. Fakat şimdi aralarına korku girmiş, birbirlerine duydukları güven kaybolmuştu. Seslerini çıkarmadan bir süre bakıştılar.

O bir aktör, bir sanatçı, diye düşündü avukat. Belki şimdi bir rol yapıyor, beni tongaya bastırmak istiyor. Güvenli biri olup olmadığımı bilmek isteyen birleri onu bana yollamış olabilir. Kısa süre önceki Yüksek Halk Mahkemesi'ndeki davayı zor da olsa kazanmasını bilmiştim. O günden sonra bana güvenmeyen birileri niçin olmasın?

Erwin nereye kadar benim avukatım, diye düşündü suratı asık aktör. Bakanla aramda olan sorunda bana yardımcı olmadı. Şimdi de gerçeği söylemekten kaçınıyor. Elinde tuttuğu kart için de, ben onu hiç görmedim, diyebilecek. Sorunlarımla ilgilenmekten kaçınıyor. Bu bana karşı bir davranış! Yoksa bu kart... Şu sıralar insanlara tuzaklar kurulduğu hep kulağıma geliyor. Fakat bu çok saçma bir düşünce. Ne de olsa o hâlâ dostum, güvenilir biri...

Sonra ikisi de toparlandı, başlarını kaldırıp birbirlerine baktılar ve gülümsediler.

"Biz iki çılgınız, birbirimize güvenemedik!"

"Biz birbirini yirmi yıldan aşkın süredir tanıyan iki insanız!"

"Tüm lise yıllarını birlikte geçirdik!"

"Şimdi ne durumdayız? Şu sıralar oğlan annesini, kız kardeş ağabeyini, genç adam nişanlısını ele veriyor..."

"Fakat biz birbirimizi ele vermeyeceğiz!"

"Şimdi bu kartı ne yapacağımızı iyice bir düşünmeliyiz. Tabii cebe atıp sokağa çıkmak doğru olmaz. Az önce peşinde birilerinin olduğundan şüphelendiğini söyledin..."

"Belki sinirli olduğum için bir an bu hisse kapıldım. Ver şu kartı bana, bir çıkar yol bulurum!"

"Hayır, sen heyecanlandın mı hata yapabilirsin! Kart burada kalacak!"

"Fakat senin eşin ve iki çocuğun var, Erwin! Niçin büronda çalışanların içinde güvenilmeyen biri olmasın? Hem günümüzde güvenilir insan kaldı mı? Ver şu kartı! Sana on beş dakika sonra telefon edecek ve onun yok olduğu haberini vereceğim."

"Tanrım, sen hiç değişmeyeceksin Max! Telefonda bana bunları mı söylemek istiyorsun? Doğrudan öteki dünyaya telefon et, daha iyi! Böylece yolunu kısaltmış olursun!"

Sustular ve birbirlerinin yüzüne baktılar. O anda ikisi de karşısında güvenebileceği bir dostu olduğunu biliyordu. Fakat avukat birden masada durmakta olan karta öfkeyle yumruğunu indirdi. "Bu sözleri yazıp merdivene bırakmış olan herifin niyeti ne? Acaba başkalarının başını derde sokmak mı istiyor?"

"Hem ne demek istiyor? Herkesin bildiği şeyleri yazmaktan amacı ne? Çılgının biri olmalı!"

"Bu toplum bir çılgınlar toplumu oldu! İnsanlar arasında bir mikrop gibi yayılıyor çılgınca düşünceler!"

"Başkalarının başını derde sokmak isteyen o herifi yakalarlarsa çok sevinirdim..."

"Ah, boş ver şimdi böyle şeyleri! Bir insanın daha ölmesine sevineceğini sanmıyorum. Şimdi şu zor durumdan nasıl kurtulacağımızı düşünürsek daha iyi ederiz!"

Avukat gözlerini masada duran karta dikti. Sonra telefona uzandı. "Bu binada politik sorumlu denen biri var," diye konuştu. "Ben şimdi durumu açıklayacak ve bu kartı resmen ona teslim edeceğim. O andan sonra da konuya pek önem vermeyeceğim. Fakat sen ne söyleyeceğini biliyor musun, kendinden emin misin?"

"Hem de nasıl!"

"Peki ya sinirlerin?"

"Sahneye adımımı attığımda heyecanım geçmiştir. Sahneye çıkmadan önce ise çok heyecanlıyımdır, dostum. Kimin nesi, şu politik sorumlu dediğin adam?"

"Tanımıyorum. Ona bugüne kadar hiç rastlamadım. Herhalde küçük patronlardan biri olacak! Her neyse, şimdi ona bir telefon edeyim..."

Az sonra bürodan içeri giren adam küçük bir patrondan çok bir tilkiyi andırıyordu. Birçok filmini seyrettiği ünlü bir aktörle tanışabildiği için çok mutlu olduğunu söyledi. Hemen altı filmin adını söyleyiverdi. Max Harteisen ise bu filmlerin hiçbirinde rol almamıştı, fakat yine de karşısındaki adamı çok iyi bir belleği olduğu için övdü! Sonra hemen konuya geçtiler.

Tilki suratlı adam uzatılan kartı eline aldı, yazılanları okudu. O anda ne düşündüğü mimiklerinden belli olmadı. Ardından onu çağıranların anlattıklarını dinledi.

"Çok güzel!" diye karşısındaki iki dostu övdü. "Ne zaman buldunuz onu?"

Avukat hemen yanıt vermedi, dostuna şöyle bir baktı. Yalan söylemenin sırası değil, diye düşündü. Harteisen'in heyecan içinde büroya girdiğini görmüş olabilirlerdi.

"Yarım saat kadar oluyor," dedi.

Küçük tilki kaşlarını şöyle bir kaldırdı. "Çok zaman geçmiş aradan!" diye konuştu.

"Görüşecek başka şeyler vardı," dedi avukat. "Bu nedenle kartı önce pek önemsemedik. Yoksa sizce çok mu önemli?"

"Her şey çok önemlidir. Kartı oraya bırakmış olan herifi hemen yakalamak da çok önemlidir. Fakat aradan yarım saat geçtikten sonra..."

Sözlerinde bir serzeniş belli oluyordu.

"Geç kaldığımız için üzgünüm," dedi diye konuştu aktör Harteisen. "Bu benim suçum. Fakat buraya gelmemin nedeni şu karttaki saçmalıklardan bence daha önemliydi..."

"Tabii benim bilmem gerekirdi," diye araya girdi avukat.

Tilki karşısındakileri rahatlatmak istermiş gibi şöyle bir gülümsedi. "Evet, geç kalındı, ancak şimdi yapacak bir şey yok. Fakat hiç olmazsa Bay Harteisen'i tanıyabildiğim için kendimi mutlu hissediyorum. Heil Hitler!"

Ve kapı arkasından kapandı. İki dost bir an hiç konuşmadan birbirlerine baktı.

"Tanrı'ya şükürler olsun, şu lanet olası karttan kurtulduk!"

"Ve bizden şüphelenmedi bile!"

"Kart nedeniyle şüphelenmedi, ama verip vermemek konusundaki kararsızlığımızı pekâlâ anladı."

"Sence bir şey çıkar mı?"

"Hayır, çıkacağını sanmıyorum. En kötüsü önemsiz bir soruşturma yaparlar, kartı nerede ve ne zaman bulduğunu filan sorarlar. Bu konuda saklayacak bir şey yok ki."

"Biliyor musun Erwin, bu kentten bir süre uzaklaşacağım için şimdi nasıl da seviniyorum."

"Gördün mü!"

"İnsana fenalık geliyor bu kentte!"

"Haklısın, hem de nasıl!"

Bu arada küçük tilki doğru merkeze gitmiş, kartı teslim etmişti. Kahverengi gömleklinin biri şimdi onu elinde tutuyordu.

"Bu doğrudan Gestapo'yu ilgilendiren bir konu," dedi adam. "Bana kalırsa sen hemen onlara git, Heinz. Dur, birkaç satır yazayım, gösterirsin. Peki, o iki kişiye ne olacak?"

"Onların bu konuyla ilgisi yok! Tabii politik açıdan pek güvenilir kişiler değil. Bana kartı verdikten sonra bazı açıklamalar yaparken terlediklerini hissettim."

"Harteisen denen adamı Bakan Goebbels şu sıralar pek sevmiyormuş," diye mırıldandı kahverengi gömlekli.

"Yine de o böyle bir şeyi yapmaya cesaret edecek biri değil," dedi küçük tilki. "Korkağın teki! Oynamamış oldugu altı filmin adını saydım ve davranışına hayran kaldım. Çok sevinmiş gibi karşımda nazikçe eğilip sırıttı. Aynı anda korkusundan terlediği belli oluyordu."

"Hepsi korkuyor!" diye herkesi aşağılarmış gibi konuştu. "Fakat korkacak ne var? Biz yaşamlarını kolaylaştırdık, yeter ki söylediklerimizi yerine getirsinler."

"Fakat insanlar düşünmeden edemiyor. Sanıyorlar ki düşünmekle bir yere varacaklar!"

"Söylenenlere uysunlar. Düşünmek Führer'in görevi!"

Kahverengi gömlekli, önünde duran karta şöyle bir dokundu. "Peki bu da ne oluyor? Sen ne diyorsun buna, Heinz?"

"Ne diyeyim? Herhalde gerçekten oğlunu yitirmiş biri..."

"Sanmıyorum! Böyle şeyleri yazanlar hep ortalığı karıştırmak isteyenler. Bir şey elde edeceklerini sanıyorlar. Oğullar ve Almanya... Bu onların umrunda filan değil! Sanırım yazan yaşlı bir sosyalist ya da komünistin teki..."

"Ben hiç sanmıyorum. Bence bu mümkün değil. Onlar sürekli aynı şeyleri söyleyip durur. Faşistler, işçi sınıfı ve benzeri bir sürü saçmalık. Bu kartta yazanlar ise onların sözleri değil. Kimin sosyalist veya komünist olduğunun kokusunu ben on kilometre öteden alırım, hem de rüzgâra karşı!"

"Ben ise onların şimdi kılık değiştirmiş olduğuna kesinlikle inanıyorum..."

Gestapo'daki beyler ise kahverengi gömlekliyle aynı düşüncede değildi. Küçük tilkinin anlattıklarını oradakiler umursamazca dinlediler. Ne de olsa onlar çok daha önemli şeylerle uğraşmaya alışıklardı.

"Peki, peki," dediler. "Bakalım ne var bunun altında? En iyisi siz zahmet edip Komiser Escherich'e bir gidin. Biz hemen telefon edip geleceğinizi söyleyeceğiz. En iyisi ona her şeyi iyice anlatın, iki beyin nasıl davrandığını filan. Belki şu anda onlara karşı bir şey yok elimizde, fakat kim bilir belki ilerde gerekebilir. Anladınız, değil mi?"

İnce, uzun boylu komiser Escherich'in üzerinde o gün açık gri bir takım vardı. Bu adamda her şey, sanki üzerine dosyaların tozu dökülmüş gibi renksizdi. Küçük tilkinin uzattığı kartı eline aldı, şöyle bir evirip çevirdi.

"Yepyeni bir şey," diye mırıldandı sonra. "Böylesi henüz yok koleksiyonumda. Hayatında çok fazla yazı yazmış birine benzemiyor, fakat bir el sanatkârı."

"Acaba bir komünist partisi üyesi olabilir mi?" diye sordu küçük tilki.

Komiser Escherich birden kıkır kıkır güldü: "Şaka mı yapıyorsunuz, beyim? Böyle bir yazı ve bir komünist! Elimizde adam gibi polisler olsaydı bu kartı yazmış olan herif yirmi dört saat geçmeden yakalanır ve içeri tıkılırdı."

"Peki, bunu nasıl yapardınız?"

"Bu çok basit! Son iki üç hafta içinde oğlunu cephede yitirmiş olanların bütün Berlin'de araştırılmalarını isterdim. Tabii tek oğlunu yitirmiş birisini arardım."

"Bunu nasıl fark ettiniz?"

"Çok basit! Birinci cümlede tek oğuldan söz ediyor, başkalarından söz ettiği ikinci cümlede ise 'oğullar' diyor. Sonunda mutlaka birkaç kişiyi bulmam bana yeterdi. Böylece kartı yazmış olan kısa sürede kendini demir parmaklıkların ardında bulurdu."

"Peki niçin böyle yapmıyorsunuz?"

"Niçin yapamadığımı size az önce söyledim. Elimizde yeterli sayıda eleman yok da onun için! Hem sonra bu öyle üzerine gidilmesi gereken bir konu da değil. Bakın, bence iki ihtimal var. Bu kişi iki üç kart yazdıktan sonra vazgeçebilir. Çünkü verdiği emeğin karşılığında büyük riske girdiğini anlayacaktır. Böyle yaptı mı pek zarar vermiş sayılmaz. Bizleri de pek uğraştırmamış olur."

"Bulunan bütün kartların size getirileceğini mi düşünüyorsunuz?"

"Tabii hepsi bize ulaşmayacaktır. Fakat bence çoğu insan bulduğu kartları getirip bize verecektir. Alman halkına güvenilir..."

"Hepsi de korktuğu için!"

"Hayır, ben böyle bir şey söylemedim. Bence bu adam..." Yumruğuyla önünde duran karta birkaç kez vurdu. "Evet, bu

adam korkak biri değil. Bu nedenle de böyle kartlar yazmaya devam edecektir. Bırakın yapsın, çünkü yazdıkça onu ele geçirmek kolaylaşacaktır. Daha bu ilk kartıyla tek bir oğlu olduğunu ağzından kaçırdı sayılır. Her kartında bize yeni bir ipucu verecek, benim işimi kolaylaştıracaktır. Bana da burada oturmak ve sadece biraz dikkat etmek görevi düşecektir. Ve günün birinde o kapana girecek, elime düşecektir! Yapacağı tek şey sabırlı olmaktır. Bu gibi şeyler kimi zaman bir yıl sürebilir, hatta daha da uzun. Fakat sonunda hepsi ele geçer, daha doğrusu hemen hemen hepsi!"

"Peki şimdi ne olacak?"

Üzerine raflardaki dosyaların tozu dökülmüş gibi renksiz olan komiser çekmecesinden Berlin'in bir haritasını çıkarıp arkasındaki duvara tutturdu. Sonra Neune König Caddesi'ndeki binanın olduğu yere kırmızı bir bayrakçık taktı. "İşte benim şu anda yapabileceğim tek şey bu. Fakat önümüzdeki haftalarda bu haritanın üzerinde başka bayrakçıklar da göreceksiniz. İşte bir zaman sonra da en çok bayrakçığın olduğu bölgede aradığımız cin adamın yaşadığını bileceğiz. Çünkü zamanla bir kart için evinden uzak caddelere gitmeyecek, kartlarını sadece yaşadığı bölgedeki binalara bırakacak. Göreceksiniz cin adam bunu düşünmeyecek. İşte her şey bu kadar basit! Ben de o an geldiğinde onu enseleyeceğim!"

"Peki sonra ne olacak?" Karşısındaki küçük tilki keyfinden sırıttı.

Komiser Escherich de alaycı bir gülüşle ona baktı. "Ne olacağını duymak hoşunuza gidecek ise anlatayım: Halk Yüksek Mahkemesi'ne çıkarılmasının ardından kafası kopacak! Fakat bana ne, ona ne olacağından? Herifi böyle saçma, pek kimsenin okumadığı, okumak istemediği o kartları yazmaya zorlayan mı var? Hayır, hayır, yaptıkları benim hiç umrumda değil! Fakat zamanı geldiğinde size haber vereceğim. Ne de olsa bana ilk kartı getiren siz oldunuz. Herif ele geçip de idama mahkûm edildiğinde idam törenini kaçırmayın diye size haber veririm!"

"Hayır, hayır, buna gerek yok. Ben böyle demek istememiştim!"

"Yok, bence böyle demek istemiştiniz. Yoksa benden utanıyor musunuz? Kimsenin benden utanmasına gerek yoktur, ben insanları iyi tanırım! Biz buradakiler, bunu beceremeseydik kim kalkacaktı bu işin altından? Ulu Tanrı'nın bile yapacağı bir şey değil bizim yaptığımız! Evet, söz veriyorum, idamına davetiye benden gelecek, göndereceğim size! Heil Hitler!"

"Heil Hitler! Sakın unutmayın!"

21
Altı Ay Sonra: Quangel Ailesi

Altı ay sonra Quangel ailesinde pazar günleri kart yazmak artık bir alışkanlık olmuştu. Bu kutsal bir alışkanlıktı, evdeki sessizlik ya da her kuruşun hesabını yapmak gibi yaşamlarının bir parçasıydı. Pazar günü oturma odasında bir arada oldukları o saatler haftanın en güzel anlarıydı. Anna koltuğuna kurulup bir şeyler dikerken ya da çorap kaçığını örerken, kocası masada dimdik oturuyor, kocaman elinde tüy kalemi, ağır ağır harfleri karta yazıyordu.

Otto Quangel ilk haftalarda bir kart yazarken şimdi bunu haftada ikiye çıkarmıştı. Hatta bazı pazarlar üç kart yazdığı da oluyordu. Hiçbir zaman bir kartın içeriği ötekinin benzeri olmuyordu. Karı koca Quangel'ler zamanla Führer'in ve partisinin yeni yeni hatalarını ortaya çıkarmaya başladı. Daha önce farkına bile varmadıkları şeyler artık dikkatlerini çekiyordu. İnsanlara ve partilere yapılan baskılar, Yahudilere çektirilen eziyetler. (Birçok Alman gibi Quangel'ler de Yahudileri pek sevmedikleri için nasyonal sosyalistlerin aldığı kimi önlemlere ilk günlerde ses çıkarmamıştı). Ancak artık Führer'in karşıtıydılar ve bu nedenle daha önce pek önemsemedikleri şeyler şimdi onların gözünde

bambaşka bir anlam kazanıyordu. Partinin ve Führer'in ne kadar yalancı olduğunu sonunda kavramışlardı. Akılları yeni başına gelmiş her insan gibi Quangel'ler de hemen başkalarını aydınlatıp akıllandırmak çabasındaydılar. Bu nedenle kartlara yazdıkları metinler hiç sıkıcı olmuyordu, yazacakları konular da hiç bitmiyordu.

Anna Quangel son haftalarda eski dinleyici rolünü bırakmıştı. Oturduğu yerden kocasına sık sık bir şeyler söylüyor, önerilerde bulunuyordu. Ortak çalışmaları aralarını gittikçe düzeltiyor, aile yaşamları bir anlam kazanıyordu. Pazar günlerinin mutluluğu tüm haftaya yayılıyordu. Birbirlerinin yüzüne eskisine göre daha sık bakıyorlar, bakışırken gülümsüyorlardı. Aynı anda ötekinin kafasından yeni yeni kartlar geçtiğini biliyorlardı. Yazdıklarının, yavaş da olsa etkisini göstermeye başladığından emindiler. Yandaşlarının sayısının arttığını, onların hasretle yeni kartlar beklediklerini de umuyorlardı.

Her iki Quangel, kartların artık fabrikalarda elden ele dolaştığından, Berlin'de o günlerde bazı insanların bu savaşçılardan söz etmeye başladığından da çok emindi. Tabii kartlardan bazılarının polisin eline geçtiğini de tahmin ediyorlardı. Onlara göre her beş ya da altı karttan biri polise verilmekteydi. Karıkoca Quangel'ler bunun böyle olacağını daha baştan düşünmüşlerdi. Yaydıkları mesajların heyecan yaratması onlarca çok olağandı. Quangel'ler için bu kabul edilmesi gereken bir gerçekti.

Ancak karıkoca Quangel'lerin böyle düşünmesi için hiçbir neden yoktu. Ne bakkal dükkânında sıranın kendisine gelmesini bekleyen Anna Quangel ne de gözlerini çene çalan işçilere diken marangozhane şefi kocası o güne kadar, Führer'e karşı çıkan şu yeni savaşçılardan ve yaydıkları mesajlardan sağda solda söz edildiğini duymuştu. Fakat çevrelerindeki bu suskunluk onları çabalarından vazgeçirmedi. Quangel'ler insanların her yerde onlardan söz ettiğine, yazdıklarının etkili olduğuna inanmayı sürdürdü. Berlin çok büyük bir kentti. Otto Quangel kartları

mümkün olduğu kadar kentin en uzak köşesine götürüyordu. Bu nedenle yazılanların etkisini göstermesi daha uzun zaman alabilirdi. Kısacası Quangel'lerin başka insanlardan farkı yoktu. Onlar da ümit ettiklerinin gerçekleştiğine inanmaktaydı.

Otto Quangel'in bu işe başlarken aldığı bazı önlemler vardı. Bunlardan biri olan eldivenden kısa süre sonra vazgeçti. Yazarken ve kartı bir yere bırakırken artık eldiven kullanmıyordu. Kartlardan biri polisin eline geçene kadar birkaç kişi tarafından tutulduğu için eldivenin anlamı kalmıyordu. En becerikli polis uzmanı bile hangisinin kartı yazanın parmak izi olduğunu bulamazdı. Otto Quangel yine de çok dikkatliydi. Yazmaya başlamadan önce hep ellerini yıkıyordu, kartı da sadece uçlarından tutuyordu.

Kartları hep değişik binalara bırakmak da ona artık zor gelmemeye başlamıştı. İlk haftalarda çok tehlikeli sandığı bu şey şimdi gözünde çabasının en kolay yanıydı. Çok insanın girip çıktığı bir binaya giriyor, şöyle sağına soluna bakınıyor, en uygun anı kolluyor ve kartı merdiven basamağına bıraktığı gibi tekrar aşağı iniyordu. Kapıdan çıkarken kendini rahatlamış hissediyor, midesindeki sancının bir anda geçmiş olduğunu fark ediyordu. Kendi kendine, "Yine başardım," diyor ve hiç heyecana kapılmadan caddeye çıkıyordu.

İlk haftalarda kartları Otto Quangel tek başına dağıtıyordu. Anna'nın birlikte gelmesine hep karşı çıkıyordu. Fakat zamanla karısı onu bu görevinde desteklemeye başladı. Quangel yazdığı kartların, ister bir, ister üç olsun, en geç ertesi gün evden çıkmasına çok dikkat ediyordu. Fakat kimi zaman bacaklarındaki romatizma nedeniyle her yere tek başına gidemiyordu. Kartların kentin birbirinden uzak mahallelerine götürülmesi, bu nedenle de uzun tramvay yolculukları yapılması önemliydi.

İşte bunun için Anna Quangel kocasının görevine ortak olmaya başladı. Kısa süre sonra da, bir binanın önünde kocasının tekrar dışarı çıkmasını beklemenin, kartları tek başına dağıtmak-

tan daha heyecanlandırıcı ve yıpratıcı olduğunu fark etti. Daha önce seçtikleri bir binadan içeri girdiğinde hep çok sakindi. Merdivenleri inip çıkanlar arasında hiç heyecanlanmıyordu. Uygun bir an geldiğinde kartı hemen bir basamağa bırakıyordu. Bunu yaparken hiç kimsenin kendisini görmediğine her zaman çok emindi. Anna Quangel iri ve hatları keskin yüzlü kocasından çok daha az dikkati çeken biriydi. Gören, onu doktor muayenehanesine giden ufak tefek bir ev kadını sanırdı.

O güne kadar Quangel'ler pazar çalışmaları sırasında bir tek kez rahatsız edilmişti. Fakat bu onları ne heyecanlandırmış ne de kafalarını karıştırmıştı. Daha önce kararlaştırdıkları gibi zil çalındığında Anna Quangel parmakuçlarına basarak sessizce kapıya sokulmuş ve delikten, dışarıda kim olduğuna bakmıştı. Aynı anda Otto Quangel masadaki kalemleri çekmeceye koymuş, yazmaya başladığı kartı bir kitabın arasına saklamıştı. O günkü kartta şunlar yazmaktaydı: "Führer, sen emret, biz arkandayız! Evet, biz arkandan geliyoruz, çünkü biz bir koyun sürüsü olduk. Sen bizi mezbahaya götürebilirsin! Biz düşünmeyi bıraktık..."

Otto Quangel üzerinde bu sözlerin yazdığı kartı şehit oğlunun radyo kitabının sayfaları arasına sakladı. Az sonra karısı, yanında onları ziyarete gelmiş olan kısa boylu, hafif kamburu çıkmış bir adamla uzunca boylu, biraz yorgun görünümlü bir kadınla odaya girdiğinde Otto Quangel masaya oturmuş oğlunun tahta büstünü yontmaktaydı. Karısının söylediğine göre büst gittikçe daha çok oğullarına benziyordu. Az sonra gelen adamın Anna'nın erkek kardeşi olduğunu öğrendi. Kardeşler birbirlerini neredeyse otuz yıldır görmemişti. Kısa boylu kambur adam yıllarca Rathenow'da bir optik fabrikasında çalışmıştı. Kısa süre önce onu Berlin'e çağırmışlar ve denizaltılar için gerekli bir aletin yapımında uzman olarak görev vermişlerdi. Anna'nın yanında oturan uzunca boylu ve yorgun görünümlü kadın yengesiydi. Bugün ilk kez karşılaşıyorlardı. Otto Quangel evine gelen ziyaretçileri daha önce hiç görmemişti.

O pazar, kart yazma işine devam edemedi. Yarım bıraktığı kart oğlunun radyo kitabının sayfaları arasında öylece kaldı. Kafasını dinlemeyi seven Otto Quangel o güne kadar hep yakın dostluklar kurmaya, tanıdık ziyaretlerine gitmeye karşı çıkmıştı. O gün Anna'nın erkek kardeşiyle eşinin aniden ziyaretlerine gelmesine ise nedense öfkelenmemişti. Heffke'ler sakin insanlardı. Otto Quangel'in sohbet sırasında öğrendiğine göre bu karıkoca Nazilerin rahat vermediği dini bir tarikatın üyesiydi. Fakat bu konudan pek söz etmediler, o gün politik konulara da hiç değinmediler.

Az sonra karısıyla kardeşi Ulrich çocukluk günlerinden söz ettiler. İki kardeşin anlattıklarını Otto Quangel büyük ilgiyle dinledi. Karısı Anna'nın çok hareketli, başına buyruk, başkalarına oyun oynayan, yaramaz bir çocuk olduğunu o gün ilk kez öğreniyordu. Genç Anna'yı tanıdığı yıllarda onun böyle bir çocukluk geçirmiş olduğunu değil düşünmek, gözünün önüne bile getirememişti. Karısının onu tanımadan önce birkaç yıl çok çalışmak zorunda kaldığını ise bir zamanlar kendisinden dinlemişti.

İki kardeş hararetle sohbet edip eski günleri anımsarlarken Otto Quangel gözlerini kapattı ve Anna'nın çocukluğunun geçtiği o küçük ve fakir köyü düşledi: Anna kazların peşinden koşuyor, onlara göz kulak oluyor, tarlada patates toplamaktan nefret ettiği için hep saklanıyor, bunu yaptığı için ana babasından dayak yiyor, fakat yine de inatçı ve yürekli olduğundan köyde seviliyordu. Haksızlığa dayanamayan Anna kendisine iyi davranmayan bir öğretmene üç kez kartopu atıp başından şapkasını düşürüyordu. Fakat bunu kimin yapmış olduğu hiçbir zaman ortaya çıkmıyordu. Kartopunu atanın Anna olduğunu bir tek Ulrich biliyor, fakat o, kız kardeşini hiç ele vermiyordu.

O günkü ziyaret, iki kart daha az yazılmış olmasına karşın sıkıcı bir ziyaret olmadı. Akşama doğru Heffke'leri uğurladılar. Kapıda onlara yakında ziyarete geleceklerine söz verirken içtendiler. Bu sözlerinde de durdular. Aradan bir buçuk ay geçtikten

sonra Heffke'leri, fabrikanın onlara Nollendorf alanına yakın bir caddede bulmuş olduğu küçük dairelerinde ziyaret ettiler. Kentin bu batı mahallelerine yolları düşmeyen karıkoca Quangel'ler günlerden pazar olduğu için pek giren çıkanın olmadığı bir binaya kartlarını bıraktılar.

O günden sonra Heffke'lerle Quangel'lerin bir bir buçuk ay arayla karşılıklı ziyaretleri olağanlaştı. Bu görüşmeler Quangel'lerin tekdüze yaşamına biraz olsun renk getirmeye başladı. Çoğu zaman Otto ile Ulrich'in eşi masada sessizce oturuyor, hararetle konuşan ve hep eski günlerden söz eden Anna ile ağabeyini dinliyorlardı. Karısının çocukluğu ve genç kızlığı üzerine yeni şeyler öğrenmek Otto Quangel'in hoşuna gidiyordu. Fakat yine de uzun yıllardır birlikte yaşadığı bugünkü Anna ile yaramaz, zeki köylü kızı Anna arasında ortak yanlar bulamıyordu.

Otto Quangel, bu ziyaretlerden birinde Anna'nın çok yaşlı annesiyle babasının hâlâ doğdukları köyde yaşadığını, Ulrich'in onlara her ay on mark yolladığını da öğrendi. Anna ağabeyine tam, "Bundan sonra biz de her ay aynı şeyi yapacağız," demek isterken kocasının sert bakışlarıyla karşılaşınca son anda susuverdi.

Eve dönerlerken konuyu tekrar açan kocası oldu: "Bırak böyle şeyleri, Anna. Yaşlıları şımartmaya ne gerek var? Devletten emekli maaşı alıyorlar. Kaynım da her ay on mark yolluyor. Bu onlara yeter de artar bile."

"Fakat bizim bankada yeterince paramız var!" diye yalvardı Anna. "Biz o parayı hiç kullanmayacağız. Eskiden hep bu para oğlumuz için derdik... Fakat şimdi? Bırak biz de biraz yardım edelim, Otto. Ayda beş mark da olsa yollayalım."

Otto Quangel karısının söylediklerini duymamış gibi, "Şu sıralar büyük bir işin içindeyiz," dedi. "Günün birinde o paraya gereksinimimiz olup olmayacağını şimdiden bilemeyiz? Belki bir gün gelecek bankadaki paranın her kuruşu bize gerekecek, Anna. Hem o yaşlılar bugüne kadar bizlerin desteği olmadan da yaşamlarını pekâlâ sürdürdüler. Niçin bundan sonra da yapamasınlar?"

Yanında yürüyen eşi, biraz kırılmış olsa da sesini çıkarmadı. Evet, ana babasını hiç arayıp sormamıştı, bu nedenle de ağabeyi Ulrich'e karşı şimdi kendini biraz suçlu hissediyordu. Ağabeyinin, benim yaptığımı kız kardeşimle kocası yapamıyor, diye düşünmesini istemiyordu.

"Ulrich şimdi, demek olanakları yok, diye düşünmeyecek mi Otto?" dedi Anna. Ses tonunda ısrar ve inat vardı. Belki de çalıştığı yerde pek iyi kazanmıyor, diye geçirecek kafasından!"

"Başkaları hakkımda ne düşünürse düşünsün, umrumda değil!" diye karşı çıktı Otto Quangel. "Böyle bir şey için ben bankadan para çekmeyeceğim."

Anna, kocasının bu kesin sözlerinin ardından, duygularını önemsemediği için biraz kırıldı, fakat sustu, her zamanki gibi, sesini çıkarmadı. Zamanla da aralarında geçen bu konuşmayı unuttu, çünkü büyük girişimleri sabah akşam kafasından çıkmıyordu.

22
Altı Ay Sonra: Komiser Escherich

İlk kartın ona getirilmesinden altı ay sonra Komiser Escherich, Berlin haritasının karşısında düşünceli düşünceli durmuş, aklaşmaya başlamış bıyığıyla oynuyordu. Kent haritasında Quangel'lerin kartlarının bulunmuş olduğu sokak ve caddeleri kırk dört kırmızı bayrakçıkla işaretlemişti. Karıkoca Quangel'lerin değişik binalara bıraktığı tam kırk sekiz karttan sadece dördü Gestapo'ya ulaşmamıştı. Bu dört kart da onların ümit ettiği gibi işyerlerinde elden ele dolaşmamış, korkuyla okunduktan sonra yırtılıp çöpe atılmış ya da yakılmıştı.

Kapı açıldı. Gelen Escherich'ın üstü SS Grup Şefi Prall idi. "Heil Hitler, Escherich! Pek düşünceli gibisiniz, ne oldu ki?" diye sordu.

"Heil Hitler, sayın şefim! Şu kartları yazan adamı düşünüyorum da... İnsanları korkutmak istiyor."

"Çalışmalarınız ne aşamada, Escherich?"

"Evet..." diye mırıldandı komiser ve düşünceli düşünceli duvardaki haritaya baktı. "Bayrakçıkların sıklığından yola çıkarsak Alexander Meydanı'nın kuzeyinde bir yerde oturuyor olmalı. En çok kart o bölgede bulundu. Fakat doğu bölgesiyle kent merkezine de oldukça fazla kart bırakmış. Güneyde hiç yok. Batıda, Nollendorf alanının az güneyinde de iki adet bulundu."

"Kısacası, şu plandaki işaretler hiçbir işe yaramıyor! Böyle giderse bir adım bile ilerleyemeyeceğiz!"

"Sabırlı olmamız gerek! Bu adam önümüzdeki altı ay içinde mutlaka bir hata yapacaktır. O zaman bu metotla başarı elde edebiliriz."

"Altı ay daha mı? Siz çok ilginçsiniz, Escherich! Bu domuzun çevresini rahatsız etmesine altı ay daha izin vereceksiniz ve gönül rahatlığıyla şu haritayı bayrakçıklarınızla süsleyeceksiniz, öyle mi?"

"Sayın grup şefim, bize çalışmalarımızda sabır gereklidir. Bu, ağaçların arasında yaban keçisi beklemeye benzer. Şimdi beklemek zorundasınız. Yaban keçisi size yaklaşmadan onu vuramazsınız. Bu herif kendini belli ettiği anda ben onu vuracağım. Bundan emin olabilirsiniz!"

"Ben sizi sabırla dinleyebilirim, Escherich! Fakat tepemizdeki beylerin de aynı sabrı gösterdiğini mi sanıyorsunuz? Korkarım çok yakında bize sorun çıkaracak, bizi uğraştıracaklar. Unutmayın, altı ayda kırk dört kart bize getirildi. Bu her hafta iki kart demek. Sanıyor musunuz ki tepemizdekiler bunun farkında değil! Yakında soracaklar bana: Ne oluyor? Adam hâlâ ele geçirilmedi mi? Niçin başaramadınız? Ne yapıyorsunuz siz? Ben de onlara, bayrakçıklarla oynayıp vakit öldürüyoruz, diyeceğim. Bunun üzerine daha yukarıdan emir gelecek, herifin on beş gün içinde ele geçirilmesini isteyecekler!"

Komiser Escherich aklaşmaya başlamış olan bıyığının altından sırıtıp, "O zaman siz de bana emredersiniz, herifi bir hafta içinde ele geçirmelisin, dersiniz!"

"Öyle budalaca sırıtmayın, Escherich! Böyle bir olayın, örneğin Himmler'in kulağına gitmesi, görevinin sonu demektir. Belki de günün birinde Sachenhausen Toplama Kampı'nda karşılıklı oturup hüzün içinde, ne güzeldi o bayrakçıklarla oynadığımız günler, diye düşünürüz!"

"Korkmayın o kadar, sayın şefim! Ben deneyimli bir polisim, bu yaptığımızdan daha iyisini hiç kimse yapamaz. Beklemek en doğru yöntem. Tepemizdekiler kendilerini bizden akıllı sanıyorsa herifi yakalamamız için daha iyi bir yöntem önersinler. Fakat eminim, onlar da bilmiyor."

"Escherich, bir düşünsenize, bize kırk dört kart getirilmişse, belki tüm Berlin'de en az bu kadar daha, hatta yüzden fazla kart da bulunmuş olabilir. Bu kartlar insanlar arasına hoşnutsuzluğun tohumunu atıyor, onları sabotajlara yönlendiriyor. Bu olup bitenler sakin sakin seyredilecek şeyler değil!"

"Yüz kart mı dağıtmış bu herif?" Escherisch güldü. "Siz Alman halkını tanımıyorsunuz galiba, sayın şefim! Hayır, özür dilerim böyle demek istememiştim. Ağzımdan kaçtı. Tabii siz Alman halkını tanıyorsunuz, belki insanlarımızı benden daha iyi tanımaktasınız. Fakat şunu da unutmayın, insanlar şu sıralar çok korkuyor. Böyle bir kart buldular mı hemen polise getirirler. Bana kalırsa en fazla on kart başka ellerdedir!"

Escherich'in ağzından kaçırdığı sözden pek hoşlanmamış olan Prall öfkeyle karşısındaki komisere baktı ve düşündü: Polisten bize yolladıkları bu adamlar pek akıllı şeyler değil! Sonra, "Fakat bu on kart da fazla!" dedi. "Bir kart bile... Ben artık tek kart bile görmek istemiyorum, Escherich! Herifi ele geçirmelisiniz! Hem de bir an önce!"

Komiser başını öne eğmiş, duruyordu. Bakışlarını SS Grup Şefi Prall'ın pırıl pırıl çizmelerinden çekmedi. Bıyıklarını okşayıp sustu.

"Evet, şimdi sesiniz çıkmıyor!" dedi Prall öfkeyle. "Şu anda kafanızdan neler geçtiğini de biliyorum. Size göre ben emirler vermesini bilen, fakat hiçbir şey öneremeyen budalanın tekiyim!"

Komiser Escherich yüz kızarması nedir, çoktandır unutmuştu. Fakat o anda az kalsın yüzü kızaracaktı. Başka bir çıkar yol bulamaması da canını sıkıyordu. Kendini uzun süredir böyle hissetmemiş olduğunu fark etti.

Bu durum, karşısındaki SS görevlisi Prall'ın da gözünden kaçmamış olacaktı ki sesini yükselterek konuşmasına devam etti: "Fakat şimdi sizin canınızı sıkmak istemiyorum, Escherich. Size bazı öğütlerde filan da bulunmayacağım. Biliyorsunuz, ben polis değilim. Beni sadece bu göreve getirdiler. Şimdi sizden beni biraz bilgilendirmenizi istiyorum. Çok eminim, yakında üstlerime bu konuyu açıklamam gerekecek. O zaman bir şeyler bilirsem hiç de fena olmaz. Bu adam kartları binalara bırakırken hiç gören olmamış mı?"

"Olmamış."

"Peki kartların bulunduğu binalarda kendilerinden şüphelenilen kişiler yok mu?"

"Kendilerinden şüphelenilen kişiler mi? Şu sıralar her insan ötekinden şüpheleniyor! Fakat bu daha çok birbirlerini çekemeyen komşular arasında oluyor. Bu olayda hiçbir ipucu yok!"

"Peki ya kartı bulduğunu söyleyen kişiler kimler? Hepsi de kendilerinden şüphelenilmeyen insanlar mı?"

"Kendilerinden süphelenilmeyen kişiler mi?" Escherich şöyle bir dudak büktü. "Ah, Tanrım, bugün kendisinden şüphelenilmeyen insan mı kaldı, sayın grup şefim?" Bir an gözlerini SS'linin yüzünden ayırmadı. "Bize bu kartları getirmiş olan herkesi iyice inceledik, hepsini elekten geçirdik. Bizce kartları yazmış olan kişi veya kişilerle onların hiçbir ilgisi yok!"

SS Grup Şefi Prall önce bir iç geçirdi. Sonra da, "Escherich, siz rahip olsaydınız daha iyi olurdu," dedi. "Karşınızdakini teselli

etmesini öyle güzel beceriyorsunuz ki... Peki, elimizdeki kartlardan herhangi bir ipucu elde edilemiyor mu?"

"Az, daha doğrusu hemen hemen hiç!" dedi komiser. "Yok, yok, rahip olmak istemezdim. Gerçeği söylemek gerekirse, karta yazmış olduğu tek oğul benim için iyi bir ipucu diye düşünmüştüm ilk günlerde. Kendi kendini ele verecek sanmıştım. Ancak bu adam çok akıllı!"

"Fakat Escherich," diye karşısındaki SS'li sesini yükseltti, "acaba bu kişinin bir kadın da olabileceğini hiç düşünmediniz mi?"

Komiser önce şefi sayılan Prall'a şaşırmış gibi baktı. Sonra kısaca bir düşündü ve başını iki yana sallayıp, "Hayır, bu mümkün değil, sayın şefim," dedi. "Bunları yazanın bir erkek olduğuna çok eminim. Bizim aradığımız ya dul ya da tek başına yaşayan bir adam. Bütün bunları bir kadın yapmış olsaydı kokusu çoktan çıkardı. Yarım yıl... Hiçbir kadın bu kadar sabırlı değildir, ağzından çoktan kaçırırdı yaptığı şeyi!"

"Fakat niçin tek oğlunu yitirmiş bir anne böyle bir girişimde bulunmasın?"

"Hayır, hayır. Bir anne teselli arar, teselli aradığı için de çevresindeki insanlarla yakınlaşır, onlarla konuşur. Hayır, bir kadının yapacağı bir şey değil bu. Yapan suskun bir erkek, ondan başka kimse bilmiyor kartları yazdığını."

"Peki, başka dayanaklarınız var mı?"

"Az, sayın şefim, çok az şey var elimizde! Emin olduğum tek şey, bu adamın elinin sıkı olduğu. Sosyal yardım sandığıyla arası açılmış gibi. Kartlardan birine, sosyal yardım sandığını desteklemeyiniz, diye yazmış!"

"Öyleyse Berlin'de bu sandığı bağışta bulunmayanların bir listesini çıkartalım Escherich..."

"Olabilir, fakat pek bir işe yaramaz bu, sayın şefim! Az önce de söylediğim gibi elimizdeki dayanaklar çok az..." Komiser çaresizce omuzlarını kaldırdı ve bir an için sustu. Prall karşılık ver-

meyince de devam etti. "Belki şundan emin olabiliriz, adamın her gün gittiği bir işi yok. Çünkü kartlar günün her saatinde bulunmuş. Sabahın sekiziyle akşamın dokuzu arasında. Gittiği binalar hep kalabalık yerler olduğu için kartlar kısa sürede bulunuyor olmalı. Başka ne biliyoruz? Adam bir el sanatkârı, fakat ömrü boyunca pek yazı yazmamış, kısıtlı bir öğrenimi olmuş, basit ve kısa cümleler kullanıyor..."

Escherich sustu. Karşısındaki SS görevlisi de sustu. Uzun süre ikisi de konuşmadı, sadece duvardaki kent haritasına ve üzerindeki kırmızı bayrakçıklara bakıp öylece durdular.

Sonra yine konuşan, grup şefi Prall oldu. "Çetin ceviz bu adam, Escherich," dedi. "Bence ikimiz için de zor bir olay!"

Komiser onu teselli etmek ister gibi, "Kırılmayacak kadar çetin olan ceviz yoktur..." dedi. "Bir ceviz kıracağı hepsini kırar!"

"Fakat bazı insanlar da ellerini ceviz kıracağına sıkıştırırlar, Escherich!"

"Biraz sabır, sayın şefim, biraz sabır!"

"Yeter ki üstlerimiz de böyle düşünsün. Ben de sizle aynı fikirdeyim, Escherich. Fakat şu kafanızı biraz daha yorsanız iyi edersiniz. Bakarsınız şu saçma bekleme fikrinden daha iyi bir şey gelir aklınıza... Heil Hitler, Escherich!"

"Heil Hitler!"

SS görevlisi Prall odadan çıktıktan sonra Komiser Escherich haritanın karşısında bir süre daha durdu. Elini aklaşmaya başlamış bıyığında gezdirdi ve uzun uzun düşündü. Az önce şefine her şeyi söylememişti. Bu olay onu heyecanlandırmıyor, ona kafa yordurmuyor değildi. Tanımadığı şu kart yazıcısı yavaş yavaş ilgisini çekmeye başlamıştı. Kendini ümitsiz bir savaşa atmış olan bu adam inatçı ve acımasızdı. Akıllı ve dikkatliydi de. İlk günlerde Komiser Escherich'in bu sabatojcıyla mücadelesi, üzerine gittiği çeşitli olaylardan sadece biriydi. Fakat zamanla kendini iyice ona vermişti. Onunla birlikte Berlin'in on binlerce damının altında yaşayan, yazdığı kartlardan ikisini üçünü her pazartesi akşamı, en

geç her salı öğleden önce masanın üzerinde bulduğu bu adamı ele geçirmeli, onu karşısına oturtup suratına bakmalıydı.

Az önce grup şefine önermiş olduğu sabır kendisinde çoktan tükenmişti. Escherich o adamı avlıyordu, o tam bir avcıydı! Ormandaki avcıların yaban domuzlarının peşinden gittiği gibi o da suçluların peşinden gidiyordu. Yaban domuzlarıyla insanların bu avın sonunda ölmesi Escherich'in umrunda değildi. Eğer şimdi peşinden gittiği kişi de sonunda ölecekse suç kendisindeydi. Kartları yazan o idi. Bu sabotajcıyı nasıl ele geçireceği üzerine çoktandır kafa yormaktaydı. Şu SS'li Prall'ın öğütlerine hiç gereksinimi yoktu. Ancak Escherich işin içinden bir türlü çıkamıyordu. Bu nedenle de en iyi yöntem sabırlı olmaktı. Böylesine önemsiz bir olay nedeniyle bütün polis teşkilatını ayağa kaldırmanın, Berlin'de ev ev adamı aramanın sırası değildi. Sabırlı olmalıydı, yoksa bütün kent gereksiz bir heyecana kapılırdı.

Yeterince sabır gösterebilirse ani bir gelişmeyle mutlu sona ulaşabilirdi. Ya adam bir hata yapardı ya da bir rastlantı onu ele verirdi. Escherich bu ikisinden birini beklemeliydi. Hatayı ya da rastlantıyı! İkisinden biri mutlaka gerçekleşecekti. Olay onu ilgilendiriyordu, hem de çok. Peşinden gittiği kişinin az ya da çok suçlu olması hiç önemli değildi. Escherich'in bir avcı olduğu biliniyordu. İlgisini çeken av değildi, o avlamasını seviyordu. Avladığı kişi yakalanıp suçu kanıtlandığı anda olay artık Escherich'in ilgisini çekmezdi. Aranan yakalanmış, herif hapsi boylamıştı. Yeni avlar onu bekliyordu!

Escherich boş bakışlarını haritadan çekti. Masasına oturdu, sandviçini ısırdı. Kafası düşüncelerle doluydu. Aynı anda telefon çaldı. İstemeye istemeye uzandı. Açtı ve keyifsizce arayanın söylediklerini dinledi: "Burası Frankfurter Bulvarı. Komiser Escherich'le mi görüşüyorum?"

"Evet."

"Siz bilinmeyen kartlar olayla ilgileniyorsunuz değil mi?"

"Evet. Ne var, biraz seri konuşun!"

"Kartları dağıtan adamı yakaladığımıza eminim."

"Dağıtırken mi?"

"Hemen hemen. Fakat adam tabii inkâr ediyor."

"Şimdi nerede?"

"Burada, karakolda."

"Tutun onu orada. Otomobile atladığım gibi geliyorum. On dakika sonra yanınızdayım. Ve sakın daha fazla sorgulamayın! Adamı rahat bırakın! Onunla ben konuşacağım. Anlaşıldı mı?"

"Başüstüne, komiser bey!"

"Hemen geliyorum!"

Komiser Escherich bir süre öylece durdu. Telefona baktı ve düşündü. Rastlantı, o güzel rastlantı... Sabırlı olmalıyız dememiş miydi?

Kartları dağıtan adamın ilk sorgusu için hızla odasından çıktı.

23
Altı Ay Sonra Enno Kluge

Enno Kluge bir doktorun bekleme odasına oturmuş, sabırsızca sıranın kendisine gelmesini bekliyordu. Kocaman odada en az otuz, belki de kırk hasta daha vardı. Masanın arkasında oturan heyecanlı hemşire o anda 18 numarayı çağırdı. Enno'nun elindeki kâğıtta 29 yazıyordu. En aşağı bir saat daha oturması gerekeceğini düşündü. Her gün uğradığı birahanede onu bekleyen dostlarını bir an gözünün önüne getirdi.

Enno Kluge zor da olsa sabretmek zorunda olduğunu biliyordu. Çünkü bugün doktor karşısına çıkıp hasta kâğıdı almadan burayı terk etmemeliydi. Yoksa fabrikada ona sorun çıkarırlardı. Fakat burada bir saat daha otururşa gişeler kapanacak ve Enno Kluge bugünkü at yarışlarında bahis oynayamayacaktı.

Ayağa kalktı, odanın içinde bir aşağı bir yukarı yürüdü. Oturanlar ona tuhaf tuhaf bakınca koridora çıktı. Ancak bunu fark

eden hemşire kadın yanına gelip öfkeyle içeri girmesini ve yerine oturmasını söyledi. Bunun üzerine Enno Kluge tuvaletlerin nerede olduğunu sordu. Kadın somurtkan bir suratla az öteyi işaret etti. Aynı anda kapının zili çalmasaydı mutlaka Enno'nun tuvaletten çıkmasını beklerdi. İçeri giren üç hastaya 43, 44 ve 45 numaraları verdi, bazı şeyler sorup kartlara işledi, getirmiş oldukları evrakları damgalayıp imzaladı.

Sabahtan akşama dek hep aynı işi yapıyordu. Günün sonunda o da, doktor da yorgunluktan yarı baygın bir halde oluyorlardı. Son haftalarda işleri çok artmıştı, günleri hep gerginlik içinde geçiyordu. Akın akın gelen hastaların sonu yoktu. Kadın onlardan artık nefret etmeye başlamıştı. Sabah sekizde işe geldiğinde kapının önünde kuyruk olmuş onu bekliyorlardı. Akşamın geç saatlerinde, kimi gün saat onda bile bekleme odasında üstleri başları kokan, işten kaçmak, cepheye gitmemek veya gıda karnesi almak için doktor raporu isteyenler oturuyordu. Hepsi de sorumluluktan kaçan insanlar, diye düşünüyordu hemşire. O ise sorumluluktan kaçamıyordu, hasta raporu filan alıp evde kalamazdı, burada bütün gün çalışmak zorundaydı. Ne yapardı doktor bey onsuz? Kadının sinirleri gergindi, fakat yine de gelen şu yalancılara nazik davranması gerekiyordu. Her yeri kirletiyorlardı. Kusanlar, yere tükürenler de oluyordu. Tuvaletlerde sigara içtiklerinden tablalar ağzına kadar izmarit doluydu.

O anda koridordaki herif aklına geldi. Tuvalete girmişti. Hâlâ orada olacaktı. Mutlaka oturmuş sigara içiyordu. Hemen yerinden fırlayıp tuvalete gitti, kapalı kapıyı öfkeyle sarstı.

"Meşgul!" diye seslendi içerdeki.

"Haydi çıkın artık dışarı! Orada saatlerce oturabileceğinizi mi sanıyorsunuz? Başkaları da tuvelete girmek istiyor!"

Kluge kapıyı açıp dışarı çıktı. Bekleme odasına doğru yürürken yanından geçtiği hemşire öfkeyle, "Yine her yer sigara dumanı doldu!" dedi. "Hem hastasınız hem de sigara içiyorsunuz. Doktor beye söyleyeceğim, göreceksiniz o zaman ne olacağını!"

Bekleme odasına dönen Enno Kluge'nin keyfi kaçmıştı. İçeri girdiğinde iskemlesinde başkasının oturduğunu gördü, duvara yaslanıp beklemeye devam etti. Bu arada sıra 22 numaraya gelmişti. Düşündü, beklemesinin bir anlamı var mıydı? Dışarıdaki karı, doktor beye gerçekten bir şey söylerse, hasta raporu filan alamazdı. O zaman da farbrikada başı iyice derde girerdi. Ne de olsa dört gün işe gitmemişti. Onu mutlaka cezalılar birliğine, belki de bir toplama kampına yollarlardı. Bu heriflerden her şey beklenirdi! Şimdi çekip gidemezdi, hasta raporunu bugün almak zorundaydı. Ne olsa bir saattir bekliyordu, biraz daha bekleyebilirdi. Çıkıp bir başka doktora gitse, mutlaka onun da bekleme odası hasta dolu olurdu, belki sırası geceyarısı gelirdi... Hem kulağına gelmişti, bu doktor kolay hasta raporu veriyordu. Ne yapsındı, bugün at yarışlarına bahis oynamayacaktı. Bu gün de Enno'suz koşsunlardı, yapacak bir şey yoktu...

Birkaç kez arka arkaya güçsüzce öksürdü. SS adamı Persicke'nin ona sille tokat girişmesinden hâlâ pek kendine gelmiş değildi. İşine başladıktan birkaç gün sonra çalışmaya yine alışmıştı, fakat ellerinin eskisi gibi rahat hareket etmediğini de fark etmişti. Bir zamanlar usta sayılan Enno Kluge artık sıradan bir işçiden başkası değildi. Eski günlerin dönmeyeceğini kavramıştı. Belki de bu nedenle yaptığı iş artık hoşuna gitmiyor, uzun saatler fabrikada çalışmak istemiyordu. İşinde bir amaç da görmüyordu. Bu kadar çaba göstermeye ne gerek var, diye düşündü, çalışmadan da yeterince kazandıktan sonra. Ben savaş için mi çalışıyorum? O lanet olası savaşlarını tek başlarına yapsınlar. Bana ne savaştan! Hele bir yollasınlar şişko kodamanlarını cepheye, bak görürsün savaş o zaman nasıl da çabuk sona erer!

Şu sıralar çalışmaktan nefret etmesinin nedeni yaptığı iş değildi. Enno isteseydi o günlerde fabrikaya gitmeden de yaşamını sürdürebilirdi. Ona iş gerekmiyordu. Çünkü günün birinde dayanamamış, yine karılara gitmeye başlamıştı. Önce bir süre Tutti'ye dadanmış, sonra da Lotte'nin evinden çıkmaz olmuştu.

Her ikisi de bu ufak, sokulgan adamın bir süre yanlarında yaşamasına hayır diyememişti. Fakat Enno Kluge karılarla bir arada olundu mu iş filan düşünülmeyeceğini biliyordu! Fabrikaya gitmek için sabah altıda kalkıp kahvaltı hazırlamalarını istedi mi, hemen mır mır etmeye başlamışlardı. Bu da ne demek oluyordu? Bu saatte insanlar uyurdu, hem fabrikaya gitmesi gerekiyor muydu? Tekrar sıcak yatağa girip uykusuna devam etsindi...

Birkaç kez savaşı kazanır gibi olmuştu. Fakat Enno Kluge gibi birisi arka arkaya üçüncü kez başarılı olamazdı. Günün birinde yelkenleri suya indirmiş, yataktaki karının koynuna dönmüş ve uykusuna devam etmişti. Kimi zaman bu uyku bir iki saat sürmüştü. Kimi sabahlar yataktan üç saat geç çıktığı da olmuştu.

Çok geç uyandığı günlerde, Enno Kluge hasta diye haber yollamış ve fabrikaya gitmemişti. İşe geç geldiği günlerde de değişik bahaneler bulmuş, öfkeli ustasının sözlerine de kulak asmamıştı. Birkaç saat çalıştıktan sonra, ustasının yine öfkelenmesine aldırmamış ve fabrikayı terk etmişti. Eve döndüğünde ise yine öfkeli sözlerle karşılanmıştı. Bütün gün evde olmayan bir adamın bu evde ne işi vardı? Birkaç mark için saatlerce çalışmaya değer miydi? İnsan bu parayı daha kolay da kazanabilirdi! Enno Kluge düşünmüştü, her gün fabrikaya gidecekse niçin o küçük otel odasında kalmamıştı? Karılar ve iş, ikisi bir arada yürümüyordu. Sadece biriyle, karısı Eva'yla bu sorunu hiç yaşamamıştı. Yine onun yanına dönmeyi de denemişti. Fakat eve gittiğinde komşusu Gesch'ten Eva'nın seyahate çıktığını öğrenmişti. Eva komşusuna yolladığı bir mektupta akrabalarının yanına gitmiş olduğunu yazmıştı. Gesch'te dairenin yedek bir anahtarı vardı, fakat onu Enno Kluge'ye vermek niyetinde değildi. Hem bu dairenin aylık kirasını kim ödüyordu? O mu, yoksa karısı mı? Enno yüzünden bir kez başı derde girmişti, artık sıkıntı istemiyordu, ona dairenin kapısını açmayacaktı!

Eğer karısına bir iyilik yapmak istiyorsa postaya bir uğrasa iyi ederdi. Eva'yı arayan işvereni birkaç kez adam yollatmış, nere-

de olduğunu sordurmuştu. Hatta birkaç gün önce parti mahkemesinden mi ne, yazılı bir davetiye gelmişti. Kadın da "alıcı adresinde yoktur" notuyla zarfı geri göndertmişti. Fakat posta idaresine uğrayıp bir konuşsa iyi ederdi. Eva'nın mutlaka içerde alacağı vardı.

Tabii alacak sözünü duyan Enno Kluge heyecanlanmıştı. Ne de olsa o Eva'nın nikâhlı kocasıydı. Karısının alacağı onun da alacağı demekti. Fakat posta idaresine uğramasının yanlış olduğunu oraya gidince fark etmişti. Konuştuğu kişiler Enno'yu hemen sorguya çekip sıkıştırmışlardı. Eva'nın partiyle arası açık olacaktı ki, adamlar karşısında kocasını görünce çok öfkelenmişti. Bunun üzerine de Enno Kluge kâğıt üzerinde kocası sayıldığını, fakat karısından çoktandır ayrı yaşadığı için ne işler çevirdiğinden habersiz olduğunu söylemişti.

Sonunda gitmesine izin vermişlerdi. Onun gibi en ufak şeyde ağlayıp sızlayan, biraz sert konuşulduğunda bütün vücudu titreyen önemsiz bir adam ne işe yarardı? Evet, çekip gidebilirdi, odayı derhal terk etsindi! Fakat karısını görür görmez kendisine buraya uğramasını mutlaka söylemeliydi. Bunu sakın unutmasındı! Karısı ortaya çıktığında kısaca bir haber yollaması da yeterdi, gerisini onlar hallederdi...

Enno Kluge posta idaresinden çıkıp Lotte'nin evine giderken yolda için için gülmüştü. Demek ki kendini pek akıllı sanan Eva da zora düşmüştü. Akrabalarının yanına tatile filan gitmemişti. Buralardan kaçmış olacaktı, mutlaka Berlin'de görünmek istemiyordu! Tabii Enno posta idaresindeki adamlara Eva'nın şu anda nerede olduğunu söyleyecek kadar budala değildi. Komşusu Gesch gibi Enno da akıllıydı. Eğer bir ara Berlin'de kendini rahat hissetmezse kalkıp Eva'nın yanına gidebilirdi. Bu belki son bir çıkar yoldu ve Eva onu kabul etmek zorundaydı. Hem akrabalarının yanında Enno'ya kötü davranmaktan çekinirdi.

Başına kötü bir şey gelmediği sürece bütün bunlara hiç gerek yoktu. Ne de olsa şu sıralar Lotte'nin yanına sığınmıştı. Kadın iyi

yürekli birisiydi, ancak bir tek kusuru vardı: Bir saniye olsun susmak bilmiyordu. Bir de arada sırada eve erkek getiriyordu. O zaman Enno gece saatlerce, bazen de sabaha kadar mutfakta oturuyordu. Tabii ertesi gün de işe filan gitmesi mümkün olmuyordu.

Fabrikadaki işi artık eskisi gibi değildi ve eski günler bir daha geri gelmeyecekti. Enno bunun farkındaydı. Belki savaş sanıldığından daha çabuk sona erer, o da başına bir şey gelmeden cepheye yollanmaktan kurtulurdu. Son haftalarda hastalık bahanesiyle işe gitmediği günler artmaya başlamıştı. Onu her gördüğünde ustasının suratı öfkesinden kıpkırmızı oluyordu. Bir ara yönetimden ihtar da almıştı. Fakat Enno Kluge son günlerde fabrikaya gittikçe daha çok işçi alındığını fark etmişti. Enno, elemana gereksinimleri var, beni işten filan atmazlar, diye düşünmeye başlamıştı.

Sonra üç gün arka arkaya evde kalması gerekmişti. O sıralar çok ilgisini çeken yaşlıca, fakat yine de öteki genç karılardan daha iyi bir dulla tanışmıştı. Kadın Königstor yakınındaki küçük ev hayvanları satan bir dükkânın sahibiydi. Dükkânında akvaryum balıklarıyla köpeklerin yanı sıra değişik hayvan gıdaları da vardı. Kediler, kaplumbağalar, kurbağalar, değişik kertenkeleler de vardı. İşleri iyi giden bir dükkândı, kadın becerikliydi, tam bir iş kadınıydı.

Enno Kluge onunla tanıştığında kendisinin de dul olduğunu söylemişti. Soyadı da Enno'ydu. Kadın ona hemen Hans adını takmıştı. Fabrikaya gitmeyip dükkânda biraz yardım ettiği üç günde bu kadınla anlaşabileceğini hemen kavramıştı. Karşısındakinden biraz şefkat bekleyen bu adam kadının hoşuna gider gibiydi. Ne de olsa onun yaşına gelmiş her kadın, acaba kendime bu günden sonra bir erkek bulabilecek miyim korkusuyla yaşardı. Belki günün birinde bu yeni tanışıyla evlenmek de isteyebilirdi. Enno biraz dikkat ederse niçin olmasındı. Şu savaş yıllarında evlilikler pek zor değildi, her yerde evraklar kayboluyordu, getirilenler de pek gözden geçirilmiyordu. Eva konusunda ise pek kafa

yormasına gerek yoktu. Karısı ondan kurtulduğu için mutlaka sevinir, ağzını açmazdı...

İşte o günlerde fabrikadaki işinden kurtulmayı kafasına koymuştu. Artık çalışmaya gitmeyecekti. Hasta diye üç gün evde kalmasının ardından şimdi iyice bir hasta olması gerekiyordu! Dul Hete Haeberle'yle ilgili planlarını evde kalacağı uzun süre içinde iyice yoluna koyabilirdi. Artık Lotte'nin yanında da daha fazla kalmak niyetinde değildi. Onunla ortak yaşamaya, çenesine, eve getirdiği erkeklere, hele içtiği zaman ona sokulmasına dayanamayacağını fark etmişti. Hayır, bu böyle devam edemezdi, üç, en geç dört hafta sonra evlenmiş olmalıydı. Fakat bütün bunları gerçekleştirmesi için de önce şu doktorun yardımına gereksinimi vardı.

Şimdi sıra 24 numaradaydı. Bu, Enno'nun doktorun karşısına çıkması için en az yarım saat daha beklemesi demekti. Oturanların arasından geçip yine koridora çıktı. Şu öfkeli hemşire kadına inat tuvalette bir sigara daha içecekti. Fakat daha bir iki nefes çekmemişti ki, sürtük karı bütün gücüyle kapıyı sarstı.

"Yine tuvalete girdiniz demek!" diye bağırdı. "Yine sigara içiyorsunuz! İçerdekinin siz olduğunu çok iyi biliyorum! Hemen dışarı çıkıyor musunuz, yoksa doktor beyi mi çağırayım?"

Nasıl da cırtlak cırtlak bağırıyordu! Enno Kluge kadına karşı çıkmadı, ağzını açmadı, benzeri durumlarda hep yaptığı gibi kendine söyleneni yerine getirdi ve özür dilemeden bekleme odasına döndü. Yine duvara yaslanıp sırasının gelmesini bekledi. Şu lanet olası engerek yılanı karı mutlaka onu doktora şikâyet edecekti!

Hemşire, Enno'yu bekleme odasına yolladıktan sonra yine koridora çıktı. Memnun memnun sağa sola bakınarak şöyle bir yürüdü. Ve aynı anda yerde, mektup kutusunun deliğinin az ötesinde bir kart ilişti gözüne. Daha beş dakika önce en son gelen hastaya kapıyı açtığında yerde kart filan durmuyordu. Bundan çok emindi. Kapıyı çalan olmamıştı, bu saatte postacı mektup da getirmezdi.

Eğilip yerdeki kartı alırken kafasından bu düşünceler geçti. Kartı parmakları arasında tutarken de, henüz üzerinde yazanları okumadan, mutlaka muayenehanede dolaşıp duran şu ufak tefek adamın işi, diye düşündü. Sonra karttaki birkaç kelimeyi çabucak okudu ve heyecanla doktorun odasından içeri daldı. "Doktor bey, doktor bey! Bakın koridorda ne buldum!"

Hemşire, muayeneyi kesip hastayı yandaki odaya yollatmayı başardı. Elindeki kartı okuması için doktora uzattı ve aradan daha birkaç saniye geçmeden heyecanla atıldı, kimden şüphelendiğini söyledi: "Sağa sola gidip gelen şu küçük heriften başkası olamaz! Tuhaf bakışlarıyla onu daha ilk anda antipatik bulmuştum. Kafası karışık birine benziyor, sürekli huzursuz, hep koridora çıkıyor. Sigara içtiği için onu iki defa tuvaletten çıkarttım. Bekleme odasına yolladıktan hemen sonra da yerde bu kartı buldum. Dışardan biri atmış olamaz, çünkü delikten çok ötede duruyordu. Doktor bey, herif elimizden kurtulmadan, lütfen hemen polise haber verin! Tanrım, belki de çoktan kaçtı gitti. Hemen bakmalıyım..."

Hemşire, muayene odasından dışarı fırladı. Çıkarken kapıyı açık bırakmıştı. Doktor elinde kartla öylece durmaya devam etti. Tam da muayene sırasında böyle bir şeyin olması pek hoş bir şey değildi. Bereket versin, hemşire onun son iki saatte odasını terk etmemiş, tuvalete bile gitmemiş olduğunu kanıtlayabilirdi. Kadın haklıydı, polise telefon etmeliydi. Hemen rehberi açıp en yakın karakolun telefon numarasını çevirdi.

Hemşire açık kapıdan başını uzattı. "Hâlâ burada, doktor bey," diye fısıldadı. "Hemen çekip gidersem şüpheyi çekerim diye düşünmüş olacak, öyle duruyor. O olduğuna çok eminim..."

"Evet, evet." Doktor, kadının sözünü kesti. "Kapatın şu kapıyı. Hemen polisi arayacağım."

Karakoldakiler doktorun anlattıklarını not ettikten sonra adamı kaçırmamasını, hemen birisini yollayacaklarını söylediler. Telefonu kapatan doktor, hemşireye döndü, adama göz kulak

olmasını tembihledi. Eğer gitmeye kalkışırsa hemen onu çağırmalıydı. Sonra yerine oturdu, şu anda hasta muayene edemeyecek kadar heyecanlıydı. Niçin onun başına geliyordu böyle bir olay, niçin onun muayenehanesinde oluyordu bu? Hiç kimseye acımayan bir herif insanların başını derde sokuyordu. Şu lanet olası kartı bırakmakla başkalarını zor duruma soktuğunun farkında değil miydi?

Polis çoktan muayenehanesine doğru yola çıkmış olmalıydı. Ondan da şüphelenirlerse burada arama yapmaya kalkışabilirlerdi. Sonunda yanlış yere şüphelenmiş oldukları ortaya çıksa da arkadaki hizmetçi odasında bulacakları...

Doktor hemen ayağa kalktı. Ona haber vermeliydi... Fakat sonra yine yerine oturdu. Benden niçin şüphelensinler, diye düşündü. Kadını arka odada bulsalar bile o burada hizmetçilik yapıyor. Kimliğinde ve evraklarda bu böyle yazmaktaydı. Her şey defalarca düşünülmüş ve konuşulmuştu. Bundan bir yıl kadar önce Nazilerin baskısıyla Yahudi eşinden boşanmak zorunda kalmıştı. Karıkoca, bu yola başvurarak hiç olmazsa çocuklarının geleceğini garanti altına almak istiyordu. Sonra oturdukları evden çıkmışlar ve başka bir yere taşınmışlardı. Doktor, boşanmış olduğu eşini sahte evraklarla hizmetçi olarak tekrar yanına almıştı. Şimdi pek bir şey olacağını sanmıyordu. Hem kadın hiç de bir Yahudi'ye benzemiyordu...

Şu lanet olası kart! Niçin onun muayenehanesinde çıkmıştı ortaya? Tabii başka yerlere de bırakılmış, bulunduğu her yerde insanları heyecanlandırmış, korkutmuş olabilirdi. Şu sıralar herkes korku içinde yaşıyor, başkalarından bir şeyler gizliyordu.

Belki de bu kartın amacı, insanların içine korku ve dehşet tohumları saçmaktı? Tabii insanların nasıl davranacaklarını görmek isteyen birileri böyle kartları bilinçli olarak belirli yerlere bırakabilirdi de. Belki o da uzun süredir izleniyordu ve ne yapacağını görmek için şimdi bu kartı atmışlardı?

Fakat o hemen telefon etmekle doğru davranmış olduğuna inandı. Ne de olsa hemşire kartı getirdikten beş dakika sonra polis karakolunu aramıştı. Hatta şimdi polisler geldiğinde onlara bir şüpheli de sunabilecekti. Belki adamcağızın olayla hiçbir ilgisi yoktu, fakat bunu kanıtlamak polisin işiydi! Önemli olan kendi başının derde girmemesiydi.

Kafasından geçen bu düşünceler doktoru biraz rahatlatmış olmasına karşın ayağa kalktı ve dolabından aldığı şırıngayla koluna az dojazda morfin iğnesi yaptı. Bu iğne sayesinde, az sonra gelecek olan beylerle daha sakin, hatta biraz canı sıkılıyormuş gibi konuşabileceğini biliyordu. Eşinden boşanmak zorunda kaldığı günden bu yana kendini hep suçlu hisseden ve bu duygulardan bir türlü kurtulamayan doktor, arada sırada az da olsa morfin kullanmaktaydı. Şu anda ona bağımlı değildi, kimi zaman arka arkaya beş altı gün kullanmadığı oluyordu. Fakat günlük yaşamında zorluklarla karşılaştığında, ki bu zorluklar savaşın uzamasıyla gittikçe çoğalıyordu, çıkar yolu morfinde buluyordu. Sinirlerinin bozulmaması için böyle bir iğne ona yetiyordu. Hayır, hayır bir morfin bağımlısı değildi! Fakat o da biliyordu ki, böyle devam ederse günün birinde olabilirdi. Ah, şu savaş artık bir sona erseydi ya da kapağı bu lanet olası ülkeden başka bir ülkeye atabilseydi... Yurtdışındaki en küçük görev bile onu mutlu ederdi!

Birkaç dakika sonra polis karakolundan gelen iki memur karşılarında yorgun ve soluk yüzlü bir doktor buldular. Gelenlerden biri üniformalı polisti. Görevi koridorda durup gelip gidenlere göz kulak olmaktı. Hemşireye iş kalmamıştı. Diğeri ise Schröder adında bir yardımcı sivil polisti. Muayene odasında doktorun karşısına oturdu ve karta şöyle bir göz attıktan sonra doktordan olayı anlatmasını istedi. Doktor, söyleyecek pek bir şeyi olmadığını belirtti. Ne de olsa son iki saati aralıksız hasta muayenesiyle geçirmişti. Yanılmıyorsa arka arkaya yirmi, belki de yirmi

beş hastaya bakmıştı. Fakat daha fazla bilgi için hemşireyi içeri çağıracaktı.

Az sonra kadın odaya girdi. Anlatacak çok şeyi vardı. Hem de pek çok. Şüphelendiği adamın sinsinin teki olduğunu, onu iki kez tuvalette sigara içerken yakaladığını söyledi. Konuşurken çok heyecanlıydı, ses tonundan adamdan nefret ettiği belliydi. Hatta bir ara sesi kısılır gibi oldu. Onu dinleyen doktor, işe yarayan bir şeyler anlatsa daha iyi olur, diye düşündü. Böyle devam etmesi hiç de iyi olmaz. Heyecanlanması inandırıcılığını azaltıyor...

Sivil polis Schröder de aynı şeyi düşünüyor olmalıydı. "Teşekkür ederim, şimdilik bu kadarı yeter!" diyerek kadının konuşmasını kesti. "Şimdi lütfen kartı koridorun neresinde bulduğunuzu gösterin. Tam olarak nerede duruyordu, görmek istiyorum!"

Hemşire dışarı çıktı ve kapının yanına gidip kartı bulduğu yeri işaret etti. Eğer posta kutusundan atılmış olsaydı, orada durması imkânsızdı. Bunun üzerine sivil polis, onunla beraber gelmiş olan polisin de yardımıyla kartı birkaç kez delikten attı ve nereye düştüğüne baktı. Kart hemşirenin göstermiş olduğu yerin en çok on santim yakınında duruyordu.

"Acaba kart şurada da durmuş olabilir mi?" diye sordu adam.

Hemşire, polislerin yaptığı denemenin başarılı olduğunu görünce daha da heyecanlandı. "Hayır, hayır kapıya bu kadar yakın durmuyordu!" diye konuştu. "Bu imkânsız! Koridorun ortasına doğru duruyordu, göstermiş olduğum yere yakın... Hatta şu iskemleye doğru." İşaret ettiği yer polisin söylediği yerden yarım metre kadar daha ötedeydi. "Kartı elime alırken iskemleye şöyle bir sürtünmüştüm..."

"Öyle mi?" diye mırıldandı sivil polis, bakışlarını heyecanlı kadından ayırmadan. Sonra kadının o ana kadar söylemiş olduklarının üzerine kırmızı bir çizgi çekti. İsterik birine benziyor, diye düşündü. Böylesine bir erkek gerekli! Fakat şu sıralar bütün erkekler cephede. Üstelik pek de güzel biri değil...

Sonra doktora doğru döndü: "Şimdi bekleme odasına gidip yeni gelen bir hasta gibi bir süre oturacak ve suçlanan adamı izleyeceğim," dedi.

"Elbette. Kiesow Hanım size adamın nerede oturduğunu, gösterir."

"Oturmuyor, ayakta duruyor!" diye atıldı hemşire. "Onun gibi biri pek oturmaz! İçi rahat değildir, kafasındakiler onu hursuz ediyor olmalı. O sinsinin biri..."

"Anladım," diye hemşirenin sözünü kesti polis. "Şimdi söyleyin bakayım nerede durduğunu." Ses tonu pek nazik değildi.

"Biraz önce pencerenin yanındaki aynanın orada duruyordu," dedi kadın. Polisin son sözlerine kırılmış gibiydi. "Fakat şu anda nerede duruyor, bilemem. O kadar huzursuz ki..."

"Ben onu bulurum," dedi Schröder. "Az önce tarif etmiştiniz."

Sonra bekleme odasına doğru yürüdü.

Orada oturanlar biraz heyecanlanmış gibiydi, çünkü yirmi dakikadır hiç kimse muayeneye çağrılmamıştı. Bu daha ne kadar sürecekti? Onları bekleyen başka işler de vardı. Herhalde doktor bey bol paralı hastaları içeri alıyordu. Sigortalılar ise canları çıkana kadar böyle beklemeliydi. Doktorların çoğu böyle yapıyor, beyefendi! Hangisine giderseniz gidin değişen bir şey yok. Paralıya her yerde öncelik tanınır!

Doktorların nasıl satın alındığı üzerine fikirler yürütülürken sivil polis Schröder hiç sesini çıkarmadan duvara yaslanmış şüpheliyi seyrediyordu. Onu hemen tanımıştı. Fakat hiç de hemşirenin anlattığı gibi huzursuzca oraya buraya giden, yerinde rahat oturamayan birine benzemiyordu. Aynanın yanında durmuş, konuşulanları dinlemekteydi. Hatta pek dinliyor da sayılmazdı. Sadece vakit öldürmek için şöyle bir kulak kabartıyor gibiydi. Küçük bir fabrika işçisi olacak, diye düşündü sivil polis bir an. Yok, biraz daha iyi bir işçi de olabilir. Elleri küçük, parmakları da ince, kaba işlerin adamı değil. Üzerindeki elbise ve palto eski

de olsa bakımlı sayılır. Kartta yazanlar bu adamın bulduğu sözler olamaz. Kalın harfleri de kaba elli biri yazmış olmalı, bu ufak tefek tavşancık değil...

Fakat o da biliyordu ki çoğu insan göründüğü gibi değildir. Bu adam tanığın ifadesiyle şüpheyi üzerine çekmişti. Bu nedenle hiç olmazsa bir kenara alınıp sorgulanmalıydı. Şu kartları sağa sola dağıtan adam yukardakileri yavaş yavaş sinirlendirmeye başlamış olacaktı ki, geçenlerde gelen gizli bir talimatta en ufak izin bile peşinden gidilmesi gerektiği bildiriliyordu. Şu sıra küçük de olsa bir başarı elde etmek hiç de fena olmazdı! Terfisinin zamanı çoktan gelmiş sayılırdı.

Bekleme odasında sinirli konuşmalar devam ederken, aynanın yanında durmakta olan ufak tefek adama sokuldu ve omzuna şöyle bir dokunup, "Gelin bakayım benimle bir dakika," dedi. "Koridora çıkalım. Size bir şey sormak istiyorum da..."

Kendine söylenene hep uyan Enno Kluge sesini çıkarmadan adamın peşinden yürüdü. Fakat daha odadan çıkmadan korkuyla düşündü: Bu da ne demek oluyor? Ne istiyor benden? Polise benziyor, polis gibi konuşuyor. Ne işim var benim polislerle? Bir suç işlemedim ki...

Fakat aynı anda Rosenthal'lerin evine girmiş oldukları aklına geldi. Çok emindi, Borkhausen polise gitmiş ve bütün suçu ona yüklemişti. İçini bir korku kapladı. Kendi kendine yemin etmişti, o konuda artık hiç kimseye bir şey söylemeyecekti. Fakat şimdi yine de konuşmaya başlarsa mutlaka bir SS mensubu olan bu herif onu iyice sıkıştıracak, ağzından başka şeyler de almak isteyecekti. Koridora çıktılar. Orada duran doktor, hemşire ve polis Enno Kluge'ye ilgiyle bakıyordu. Fakat o sadece polisi gördü. Felaket, tam bir felaket, diye düşündü korkuyla. Enno Kluge'nin bir özelliği vardı, korktuğunda kendini güçlü hisseder, kararlı biri oluverirdi. Yanındaki sivil polisi birden itti. Adam üniformalının üzerine doğru sendelerken Enno Kluge hızla doktorla hemşirenin yanından geçti ve kapıyı açıp merdivenlere doğru koştu.

Aynı anda polisin düdüğü duyuldu. Bacakları uzun, genç memur hızla peşinden koştu. Enno Kluge onun kadar çevik değildi. Daha alt kata varmamıştı ki, adam ona yetişti, sırtına indirdiği yumrukla Kluge'yi yere çökertti. Basamağa sendeleyen Enno Kluge'nin gözlerinde yıldızlar uçuştu. Az sonra tekrar kendine geldiğinde genç polisin gülümseyerek, "Uzat bakayım şu ellerini!" dediğini duydu. "Sana bir bilezik hediye etmek istiyorum!"

Aynı anda soğuk kelepçeleri bileklerinde hissetti. Sonra öfkeyle ona bakan sivil polisle, neşeyle gülümseyen genç polisin ortasında yine yukarı çıktı. Kapıdan içeri girdiklerinde bazı hastaların koridora birikmiş olduğunu gördü. Şimdi yaşadıkları bu değişiklik, az önce bekledikleri için doktora öfkelenmiş olan insanların keyfini yerine getirmiş gibiydi. Hemşirenin söylediğine göre bu adam komünistin tekiydi. Böylelerinin yakalanması çok iyi olurdu.

Enno Kluge koridorda duranların arasından geçip muayene odasına girdi. Sivil polis, Hemşire Kiesow'a dışarı çıkmasını söyledi. Doktor ise sorgulama sırasında odada kalabilirdi.

"Haydi oğlum, önce şuraya otur da kendine gel. Çok bitkin görünüyorsun. Az önceki koşuşturma seni yormuş olacak. Memur bey, siz de şu kelepçeleri çıkarın bakayım. Bir daha elimizden kaçamaz. Öyle değil mi?"

"Hayır, hayır kaçmam!" diye mırıldandı Enno Kluge ve birden gözlerinden yaşlar boşandı.

"Ben de sana bunu tavsiye ederdim! Yine de kaçmaya kalkışırsan tabancam patlar. Ve ben iyi nişan alırım oğlum!" Enno Kluge genç sivil polisten en az yirmi yaş büyük olmasına karşın adam ona oğlum demeyi sürdürdü. "Şimdi böyle ağlayacak ne var? Bence yediğin halt o kadar büyük bir şey olmamalı. Öyle değil mi?"

"Ben hiçbir halt yemedim!" diye karşı çıktı gözleri yaşlı Enno Kluge. "Hiçbir şey yapmadım."

"Tabii yapmadım oğlum!" dedi genç sivil polis. "Hiçbir şey yapmadığın için de üniformalı memuru görür görmez tavşan gibi hızla kaçtın. Öyle mi? Doktor bey, acaba şu zavallıyı biraz olsun yine kendine getirecek bir ilacınız var mı?"

Artık kendisinden şüphelenilmediğini fark eden doktor şimdi karşısındaki bu zavallı adama bir hasta gözüyle bakıyordu. Yaşamında karşısına çıkan her engelde devrilen zavallının biri... Doktor bir an düşündü, acaba bu adamcağıza çok az dozda bir morfin iğesi yapsa mıydı? Fakat sonra vazgeçti, sivil polisin yanında bu pek iyi olmazdı. Biraz brom verebilirdi...

Bir barda suya küçük kaşık brom tuzu koyarken Enno Kluge atıldı: "Ona gereksinimim yok. İlaç filan da istemiyorum. Beni zehirlemenize izin veremem. İtiraf edeceğim." Sonra elinin tersiyle gözlerinin yaşını sildi ve konuşmaya başladı.

Az önce sinirlerini frenleyememiş, gerçek gözyaşları dökmüştü. İnsan ağlarken –Enno bunu kadınlarla olan ilişkilerinden çok iyi biliyordu– düşünmeye de zaman bulabilirdi. Kafasından çeşitli şeyler geçti. Herhalde onu bir doktorun bekleme odasında Rosenthal'ın evine girdiği için tutuklamamışlardı. Eğer peşine adam koymuş olsalardı mutlaka sokakta ya da binadan içeri girerken yakasına yapışırlardı. Herhalde daha önce iki saate yakın bekleme odasında oturtmazlardı...

Hayır, hayır, tutuklanmasının Rosenthal'ın eviyle hiçbir ilgisi yoktu. Mutlaka bir yanlışlık olacaktı. Enno Kluge, acaba şu kötü niyetli kadının parmağı mı var tutuklanmamda, diye bir düşündü.

Fakat az önce kaçmaya çalışmıştı. Bu sivil polisi, korktuğum için kaçmak istedim, üniformalı birini gördüm mü hep korkarım, diyerek kandıramayacağını biliyordu. Bu nedenle inandırıcı, soruşturduklarında onu haklı çıkaracak bir neden bulmalıydı. Konuşacaktı, belki söyleyecekleri kendisi için güzel şeyler değildi, fakat yine de şu anda yapabileceği tek şeydi.

Önce gözyaşlarını iyice kuruladı ve sakin bir sesle konuştu. Fabrikada ince tesviyecilik yapıyordu, sık sık hastalandığı için şef-

leri ona çok kızgındı, Enno'yu toplama kampına ya da cezalılar birliğine yollamakla tehdit etmişlerdi. Çalışmayı pek sevmediğinden ise söz etmedi. Fakat polis bunun hemen farkına vardı, karşısındaki adamın işten kaçmak için sürekli bahaneler arayan biri olduğunu anlayıverdi.

"İşte böyle, sayın komiserim," diye devam etti Kluge, "sizi ve yanınızdaki üniformalı polisi görünce, beni toplama kampına götürmeye geldiler, diye düşündüm ve kaçmaya çalıştım. Ne de olsa burada hasta raporu almak için bekliyordum..."

"Anlıyorum," diye mırıldandı sivil polis. "Evet, evet!" Ve bir an düşündükten sonra devam etti: "Gördüğüm kadarıyla oğlum, bizim niçin burada olduğumuzdan pek haberin yok!"

"Hayır, yok!" dedi Enno Kluge.

"Niçin haberin yok, oğlum?"

"Beni tutuklamak isteseydiniz, bunu fabrikada ya da evimde yapardınız..."

"Demek senin bir evin de var, öyle mi oğlum?"

"Tabii var, komiser bey. Karım posta idaresinde çalışıyor, ben evli adamın biriyim. Bir oğlum cephede, diğeri de SS, şu anda Polonya'da. Bütün evraklarım da yanımda. Söylediklerini kanıtlayabilirim. Nerede ikamet ettiğimi, hangi fabrikada çalıştığımı..."

Enno Kluge ceketinin cebinden eskimiş, kirli bir cüzdan çıkardı.

"Onlar kalsın, oğlum," dedi genç sivil polis. "Belki sonra gerekebilir..."

Sonra başını önüne eğdi ve sustu. Bir süre odada konuşan olmadı.

Masasında oturmakta olan doktor hemen bir şeyler not aldı. Korkunun peşini bırakmadığı şu zavallıya hasta raporu verse iyi ederdi. Safra kesesinde sorun olduğu için muayeneye geldiği yazıyordu dosyasında. İçinde yaşadığımız şu günlerde insanlar birbirlerine yardım etmeliydi...

"Ne yazıyorsunuz, doktor bey?" diye birden masaya dönüp sordu sivil polis.

"Ah, bazı hastalarımla ilgili notlar," dedi doktor. "Dışarda bekleme odasında oturan daha bir sürü hasta var, zamanım dar."

"Haklısınız, doktor bey," dedi polis ve ayağa kalktı. Gitmeye kararlı gibiydi. "Sizi daha çok rahatsız etmeyelim."

Enno Kluge'nin anlattıkları gerçek olabilirdi. Mutlaka gerçekti, fakat sivil polis yine de onun her şeyi anlatmış olduğundan pek emin değildi. "Haydi oğlum, gel bakalım! Bize biraz eşlik edeceksin, öyle değil mi? Hayır, Alex'e değil, az ötedeki karakola gideceğiz. Senin gibi uyanık bir çocukla biraz daha sohbet etmek istiyorum, oğlum. Hem doktor amcayı da daha fazla rahatsız etmemiş oluruz." Sonra yanındaki polise dönüp, "Kelepçe takmak yok!" dedi. "Uslu uslu bizimle gelecek, ne de olsa akıllı biri. Heil Hitler, doktor bey! Teşekkürler!"

Kapıya doğru yürüdüler. Tam dışarı çıkarken genç sivil polis birden durdu ve eline cebine atıp Quangel'in kartını çıkardı. Enno Kluge'nin yüzüne yaklaştırdı ve emreder gibi konuştu: "Oku bakayım şu yazanları oğlum! Hem de çok çabuk, ara vermeden, hiç kekelemeden!"

O anda suratı tam bir polisi andırıyordu.

Kluge çekine çekine kartı eline aldı, şaşkın şaşkın yazanlara baktı ve tutuk utuk okudu: "Almanlar, unutmayın! Her şey Avusturya'nın işgaliyle başladı. Ardından Südetlerin ülkesi ve Çekoslovakya geldi. Polonya ele geçirildi, Belçika ve Hollanda da." Sivil polis o anda bu adamın bu kartı daha önce elinde tutmadığını anlamıştı. Tabii üzerindeki kelimeleri yazan da o değildi. O bunları yazacak kadar akıllı birine benzemiyordu!

Öfkeyle Enno Kluge'nin elindeki kartı çekti ve "Heil Hitler!" deyip, yanında üniformalı polis ve tutukladığı Enno'yla odayı terk etti.

Doktor, Enno Kluge için hazırladığı ve masasında duran hasta raporunu eline aldı ve yavaş yavaş yırttı. Ne yazık ki onu adamca-

ğızın cebine sokmak için fırsat bulamamıştı. Belki de onun gibi, günümüzün zorluklarının altında ezilip yok olmaya mahkûm bu adama vereceği hasta raporu pek yararlı olmazdı! Başkalarından gelecek yardımın onun gibi içi kof bir insana bir yararı dokunamazdı. Çok yazık...

24
Sorgulama

Genç sivil polis, Enno Kluge'nin bu kartı yazmadığından veya onu kapının deliğinden içeri atmadığından çok emindi. Fakat Komiser Escherich'e ettiği telefonda yine de Kluge'nin aradıkları adam olabileceğini söylemesinin bir nedeni vardı. Onun gibi emir altındaki bir eleman üstünün ne düşünüp neye karar vereceğine karışmaması gerektiğini bilecek kadar akıllı olmak zorundaydı. Enno Kluge'yi şikâyet etmiş olan doktorun yanında çalışan, Hemşire Kiesow idi. Bu şikâyet doğru mu, yoksa yanlış mıydı, kanıtlar yeterli miydi, işte bunu bulmak Komiser Escherich'in sorumluluğunda idi.

Eğer şüphelenmekte haklı olduğu ortaya çıkarsa genç sivil polisin yetenekli biri olduğu söylenecek, üstlerinin daha çok gözüne girecekti. Fakat eldeki kanıtlar şüpheyi gereksiz kılıyorsa, komiserin ondan daha akıllı biri olduğu ortaya çıkacaktı. Şefin emrindekinden akıllı olması da Schröder'i hiç rahatsız etmeyecekti.

"Ne oldu?" diye sordu soluk yüzlü Escherich karakolun kapısından içeri girerken. "Evet Schröder, ne oldu? Avınızı nerede gizliyorsunuz?"

"Solda, en arkadaki hücrede, komiserim."

"Sabotajcı itiraf etti mi?"

"Kim, sabotajcı mı? Ah, evet, anlıyorum! Hayır, komiserim. Sizinle telefon konuşmamızın hemen ardından hücreye attırdım!"

"İyi yaptınız," diye genç sivil polisi övdü Escherich. "Şu kartlar konusunda neler biliyormuş?"

"Sözünü ettiğim kartı ona okuttum," dedi Schröder. Sesi biraz usulca çıkmıştı. "Daha doğrusu sadece ilk cümleleri okuttum..."

"Peki, izleniminiz nedir?

"Buna pek karışmak istemiyorum... Daha doğrusu sizin..."

"Çekinmenize hiç gerek yok, Schröder! Evet, izleniminizi sormuştum..."

"Bana kalırsa kartı yazan o değil."

"Peki, niçin?"

"Pek akıllı birine benzemiyor da... Üstelik korkağın teki."

Komiser Escherich suratını ekşitti, elini şöyle bir aklaşmaya başlamış olan bıyığına götürdü. "Pek akıllı değil... Korkağın teki..." diye tekrarladı. "Hayır, hayır, bizim sabotajcı hem çok akıllı hem de korkak filan değil! Peki niçin yine de aranan kişiyi yakalamış olduğunuza inanıyorsunuz? Açıklamanızı merak ediyorum!"

Genç sivil polis Schröder, Hemşire Kiesow'un suçlamalarını tekrarladı, kaçmak istediğini de söyledi. "Onu tutuklayıp buraya getirmekten başka bir şey yapamazdım, komiserim. Bu konuda bize gelen emirler nedeniyle onu tutuklamak zorundaydım."

"Çok doğru, Schröder. Böyle yapmakla çok doğru davrandınız. Ben de olsam aynı şeyi yapardım."

Komiser Escherich de rahatladı. O güne kadar sabotajcının bir yardımcısı olduğuna inanmamıştı. Fakat şimdi, bu adam niçin onun yazdığı kartları dağıtan biri olmasın, diye düşünmeden edemedi.

"Cebinden çıkan belgleri iyice gözden geçirdiniz mi?"

"Bakın şurada duruyorlar. Söyledikleriyle uyuşuyor. Bana kalırsa komiserim, adam işten kaçan, cepheye yollanmaktan korkan biri. Bütün işi gücü at yarışları ve bahis oynamak. Karılardan gelmiş birkaç mektubu da bulduk üzerinde. Ellisine merdiven dayamış."

"Güzel, güzel," diye mırıldandı komiser, fakat hiç de güzel bulmadı duyduklarını. Ona göre ne kartları yazan ne de sağa sola dağıtan karılarla ilgilenen biriydi. Bunun böyle olduğuna çok emindi. Az önce ümitlenmişti, şimdi ise bütün ümitleri yine yok oluyordu. Fakat aynı anda Escherich'in aklına üstü sayılan, grup şefi Prall geldi, sonra daha yukarıdakileri, ta Himmler'e kadar bu konuyla ilgilenen herkesi düşündü. Eğer çok yakında hâlâ bir ipucu sunamazsa başı yavaş yavaş derde girebilirdi. Şimdi ise, Schröder'le onun elinde, pek inanmasalar da, peşinden gidebilecekleri bir ipucu var sayılırdı, daha doğrusu ortada bir suçlama vardı. Hem sonra adam kaçmaya çalışmakla şüpheli durumuna da düşmüştü. Böylece zaman kazanabilir, gerçek suçlunun kendini ele vermesini sabırla beklemeye devam edebilirdi. Bunun da kimseye zararı olmazdı. Kluge gibi küçük bir yaramaz buna katlanmak zorundaydı!

Escherich ayağa kalktı. "Ben hücresine gidiyorum, Schröder," dedi. "Verin şu kartı bana. Siz burada kalın."

Komiser yavaş yavaş, ses çıkarmamaya dikkat ederek yürüdü. Elindeki anahtar demetini sıkıca tutuyordu. Hücreye varınca usulca gözetleme deliğinin küçük kapağını kaldırdı ve içeri baktı.

Tutuklu, küçük bir tabureye ilişmiş oturmaktaydı. Başını elleri arasına almış, bakışlarını kapıya dikmişti. Sanki komiserin onu izleyen gözlerine bakıyormuş gibiydi. Fakat Kluge'nin yüz ifadesinden onu görmediği anlaşılıyordu. Gözetleme deliği açıldığında hiçbir tepki göstermemişti. Dışardan birisinin ona baktığını fark etmemiş gibiydi. Pek düşünmeden öylece oturan, kendi halinde birini andırıyordu.

Gözetleme deliğinden bakan komiser emindi, bu adam ne aradıkları sabotajcı ne de onun yardımcısı. O başka konularda suçlanabilirdi, kaçmayı denemekle yanlış bir şey de yapmış olabilirdi, fakat karşısında oturan, aradıkları adam değildi. Ancak Escherich yine üstlerini düşündü, elini şöyle bir bıyığına götürdü, bu konunun üzerine ne süre gidebileceğini, adamı daha ne kadar

hücrede tutabileceğini de kafasından geçirdi. Tabii Escherich sonunda alay konusu olmak da istemiyordu.

Sonra hızla kapıyı açtı ve hücreye girdi. Tutuklu, açılan kilidin gürültüsüyle irkildi ve şaşkın şaşkın içeri girene baktı. Şöyle bir yerinden doğrulmak istedi. Fakat Escherich omzuna dokunup kalkmasını engelledi.

"Oturun Bay Kluge, oturun lütfen," dedi. "Bizim yaşımızda insan belini biraz zor hareket ettirir..."

Sonra duvara yaslanmış yatağı indirdi ve kenarına ilişti. "Evet, Bay Kluge," dedi ve karşısındaki soluk yüzlü, kalın dudaklı ve açık mavi gözlerini sürekli kırpıştıran adama baktı. "Evet, Bay Kluge," diye tekrarladı, "anlatın bakalım bana şu anda kafanızdan geçenleri. Ben, devlet gizli polisinde görevli Komiser Escherich'im." Bunu duyan Kluge'nin şöyle bir irkildiğini fark edince konuşmasını yumuşak bir ses tonuyla sürdürdü. "Korkmanıza hiç gerek yok. Biz küçük çocukları yemeyiz! Gördüğüm kadarıyla siz de küçük bir çocuksunuz..."

Komiserin son söyledikleri Kluge'yi duygulandırdı. Yine gözleri doldu, yüzünün hatları hafifçe titredi.

"Ne oluyor?" diye sordu Escherich elini ufak tefek adamın omzuna koyarak. "Korkulacak bir şey yok. Yoksa var mı?"

"Her şeyimi yitirdim!" diye sesini yükseltti Enno Kluge. "Doktora gittim, hasta raporu için. Şimdi fabrikada olacağıma tutuklandım, burada oturuyorum... Beni toplama kampına yollayacaklar... Oraya iki hafta bile dayanamam, geberip giderim..."

"Durun bakalım!" diye sözünü kesti komiser. "Fabrikanızla sorununuzu biz hallederiz. Sorgulama sonunda temiz biri olduğunuz kanıtlanırsa da başınıza bir dert açılmaması için dikkat ederiz. Siz dürüst birisiniz Bay Kluge, öyle değil mi?"

Kluge çabucak ne söylemesi gerektiğini düşündü. Sonra karşısındaki bu sempatik adama az da olsa bir şeyler itiraf etmeye karar verdi. "Ben onlara göre pek çalışkan biri değilim!"

"Anlıyorum... Peki siz yeterince çalışıyor musunuz, Bay Kluge?"

Kluge yine düşündü. "Ben sık sık hastalanan biriyim," diye mırıldandı. "Fakat onlar son günlerde, şimdi hasta olmanın zamanı değil, deyip durmaya başladı."

"Fakat anladığım kadarıyla siz sürekli hasta değilsiniz. Peki hasta olmadığınız zaman yeterince çalışıyor musunuz, Bay Kluge?"

Kluge yine şöyle bir düşünüp kısmen de olsa gerçekleri söylemeye karar verdi. "Ah Tanrım..." Sonra bir an durdu. "Komiser bey, ne yapayım, karılar peşimde..." diye mırıldandı.

Escherich ona acır gibi başını salladı.

"Tabii bu pek güzel bir şey değil, Bay Kluge," dedi sonra. "Fakat bizim yaşımızda insan böyle şeyleri kaçırmayı da pek istemez, öyle değil mi?"

Kluge gülümsemeye çalışarak komisere baktı. Karşısında onu anlayan birinin oturmasından memnundu.

"Evet," diye devam etti Escherich. "Peki maddi durumunuz nasıl, Kluge?"

"Arada sırada bahis oynuyorum..." diye itiraf etti Enno Kluge. "Fakat çok para yatırmıyorum bahislere, komiser bey. En fazla beş mark. O da şansımın yüksek olduğuna inandığım yarışlara..."

"Peki, bu bahislere yatırdığınız parayı nereden buluyorsunuz, Bay Kluge? Bir yandan karılar, bir yandan at yarışları? Pek çalışmıyorsunuz da..."

"Fakat karılar beni geçindiriyor, komiser bey!" dedi Kluge. Adamın bunu kavramamış olmasına şaşırmış gibiydi. "Ne de olsa onları hoşnut ediyorum!" diye ekledi gülümseyerek.

O andan sonra da Komiser Escherich, karşısındaki Enno Kluge'nin kartları yazan veya dağıtan biri olduğu kanısından tamamıyla vazgeçti. Bu adamın böyle şeyler yapacak yeteneği yoktu. Fakat onu sorgulamaya devam etmek, üstlerini biraz olsun memnun ettirecek bir zabıt tutmak zorundaydı. Bu zabıt öyle

inandırıcı olmalıydı ki, okuduklarında Kluge'nin tutuklu kalması gerektiğine karar versinlerdi...

Komiser Escherich cebinden kartı çıkardı ve Kluge'ye doğru tuttu. Sonra pek önemsiz bir şeymiş gibi sordu: "Bu kartı daha önce gördünüz mü Bay Kluge?"

"Evet," dedi Enno Kluge ve yanlış anlaşılmasın diye hemen, "tabii, görmedim," diye ekledi. "Bana az önce ilk cümleleri okutmuşlardı. Yoksa onu daha önce hiç görmedim! Yemin ederim, komiser bey!"

"Fakat bay Kluge," dedi Escherich ona pek inanmamış gibi. "Şimdi tam fabrikadaki işiniz ve toplama kampı konularını üstlerimle konuşup sizi kurtarmayı düşünürken, böyle önemsiz bir kart yüzünden tartışmayalım, anlaşalım isterdim!"

"Benim bu kartla hiçbir ilgim yok, komiser bey!"

"Bay Kluge ben, kartı yazanın siz olduğunuzu iddia eden ve sizi Yüksek Halk Mahkemesi'nin karşısına çıkartıp idama mahkûm ettirmek isteyen diğer meslektaşım kadar ileri gitmiyorum."

Karşısındaki ufak tefek adam tir tir titremeye başladı. Yüzü de kireç gibi olmuştu.

"Hayır, hayır," dedi komiser ve onu yatıştırmak istercesine eline dokundu. "Bence siz bu kartı yazan kişi değilsiniz. Fakat bu kart, sizin birkaç kez çıkmış olduğunuz koridorda bulundu... Sinirli haliniz, kaçmaya çalışmanız. Bütün bunlar aleyhinizde şeyler. Evet Bay Kluge, şimdi bana gerçeği söylerseniz iyi edersiniz. Kendi kendinizi felakete sürüklemenizi istemiyorum!"

"Bu kartı dışarıdan biri atmış olacak, komiser bey. Yemin ederim, benim onunla hiçbir ilgim yok!"

"Kartın bulunduğu yeri göz önünde bulundurursak, mektup kutusundan içeri atılmış olması imkânsız. Hem beş dakika önce o kart yerde durmuyordu. Doktorun yanında çalışan kadın buna yemin etti. Bu beş dakika içinde ise sizden başkası tuvalete girmedi. Yoksa bekleme odasından bir başkasının da tuvalete gitmiş olduğunu mu iddia ediyorsunuz?"

"Hayır, bunu iddia etmiyorum, komiser bey. Hayır, sanmıyorum. Bir süredir sigara içmek istediğim için benden önce birisinin tuvalete gidip gitmeyeceğine dikkat ediyordum."

"Gördünüz mü!" dedi komiser. Memnun olmuştu. "Söylediğiniz gibi kartı sizden başkası koridora bırakmış olamaz!"

Kluge gözlerini ardına kadar açtı, şaşkın şaşkın ve korkuyla komisere baktı.

"Şimdi bunu itiraf ettiğinize göre de..."

"Ben hiçbir şeyi itiraf etmedim! Hiçbir şeyi! Ben sadece, benden önce, son beş dakika içinde kimsenin tuvalete gitmemiş olduğunu söyledim!"

Kluge sesini birden yükseltmişti. Neredeyse bağırıyordu.

"Lütfen, lütfen!" dedi Escherich. Öfkelenmiş gibiydi. "Az önce yapmış olduğunuz itirafı hemen geri almak mı istiyorsunuz yoksa? Ben de sizi anlayışlı biri sanmıştım. Tutacağım zabıtta bunu da belirtmeliyim, Bay Kluge. Fakat böyle bir şey tabii sizin için pek iyi olmaz."

Kluge ne yapacağını bilmez gibi ona baktı ve sonra, "Ben hiçbir şey itiraf etmedim..." diye güçsüzce fısıldadı.

"Sanırım anlaşacağız," dedi Escherich sakin bir sesle. "Fakat söyleyin önce bana, oraya bırakmanız için kim verdi şu kartı size? Bir tanıdık mı, yakın bir dost mu, yoksa sokakta rastladığınız ve elinize birkaç mark tutuşturmuş olan yabancının biri mi?"

"Hayır, hayır!" diye Kluge bağırdı. "Meslektaşınız verene kadar ben bu kartı daha önce hiç görmemiştim!"

"Fakat, Bay Kluge! Az önce kartı koridora bırakmış olduğunuzu itiraf ettiniz..."

"Hayır, ben hiçbir şeyi itiraf etmedim! Böyle bir şeyi kesinlikle söylemedim!"

"Hayır," dedi Escherich ve elini bıyığına götürüp gülümsedi. Bu korkak, acınacak köpeği biraz zıplatmak hoşuna gidiyordu. Kaleme alacağı tutanak şüphelerle dolu olacaktı. Tabii üstlerini de memnun edecekti. "Hayır," dedi. "Tam bu şekilde söyle-

mediniz, kartı oraya bıraktım demediniz, fakat sizden önce hiç kimsenin koridora çıkmamış olduğunu söylediniz. Bence bu aynı anlama gelir."

Enno gözlerini ardına kadar açmış, ona bakıyordu. Birden homurdanır gibi konuştu: "Ben bunu da söylemedim. Tuvalete gitmek için başkası da koridora çıkmış olabilir. Bu kişi mutlaka bekleme odasından biri olmak zorunda değil..."

Tekrar yerine oturdu. Komiserin yanlış suçlamalarını duyunca heyecanla ayağa fırlamıştı.

"Şu andan sonra tek kelime bile söylemeyeceğim. Bir avukat talep ediyorum. Tutanak filan da imzalayacak değilim!"

"Fakat, Bay Kluge," dedi komiser. "Sizden tutanak imzalamanızı talep ettim mi ki ben? Konuşmamız sırasında hiçbir şey not etmedim, söylediklerinizi yazmadım. Öyle değil mi? Şurada iki dost gibi baş başa oturmuş konuşuyoruz. Konuştuklarımız hiç kimseyi ilgilendirmez."

Sonra ayağa kalktı ve hücrenin kapısını açtı.

"Bakın, koridorda durup bizi dinleyen hiç kimse yok. Şimdi kalkmış şu saçma kart için bana zorluk çıkarmak istiyorsunuz, öyle mi? O sözleri yazmış olan delinin teki! Fakat hemşire ile meslektaşımın ne kadar heyecanlanıp olayı ne kadar önemsediklerini gözlerinizle gördünüz. Bu durumda ben de bu kartı ciddiye alıp olayın peşinden gitmek zorundayım. Bay Kluge, korkaklık etmeyin. Sadece deyin ki, Frankfurt Bulvarı'nda yanıma biri yaklaşıp kartı uzattı. Doktora oyun oynamak istediğini söyleyip on mark da para verdi... Cebinizde yepyeni bir on mark var, az önce gördüm. Şimdi bu söylediklerimi bana tekrarladımız mı artık benim adamımsınız! Bu akşam buradan çıkıp salim kafayla eve gitmek istiyorum!"

"Peki ya ben? Ben nereye gideceğim? İdama mı? Yok öyle şey, komiser bey! Sizin söylediklerinizi tekrarlayacak değilim!"

"Ben eve giderken siz nereye mi gideceksiniz, Bay Kluge? Tabii siz de evinize gideceksiniz. Hâlâ anlamadınız mı beni? Sizi bırakıyorum, serbestsiniz Bay Kluge..."

"Gerçek mi bu komiser bey? Hiçbir şey itiraf etmeden, tutanak filan imzalamadan, öyle mi?"

"Tabii gidebilirsiniz, Bay Kluge! Hemen hücreden çıkıp gidebilirsiniz. Fakat gitmeden önce şunu unutmayın..."

Az önce ayağa fırlamış ve kapıya doğru yönelmiş olan Kluge'nin omzuna şöyle bir dokundu.

"Bakın, az önce söylediğim gibi fabrikadaki sorununuzu halledeceğim. Ben size bu iyiliği yapacağım. Size bu sözü verdim ve ben sözünü tutan biriyimdir. Fakat şimdi siz de bir an beni düşünün, Bay Kluge. Kılınıza bile dokunmadan sizi serbest bıraktım diye meslektaşımın başıma açacağı dertleri bir gözünüzün önüne getirin. Beni hemen üstlerime şikâyet edecektir, onlar da bana ilerde hep zorluklar çıkaracaktır. Bu nedenle şimdi tutanağa, Frankfurt Bulvarı'nda karşıma çıkan bir adam vermişti, diye yazıp imzalarsanız hiçbir riske girmemiş olursunuz. Ne de olsa o adam hiçbir zaman bulunamayacak. Anlaştık mı, Bay Kluge?"

Enno Kluge yaşamı boyunca bu gibi sorularla pek sık karşılaşmamıştı. Şimdi ne yapacağını, nasıl bir yanıt vereceğini bilemiyordu. Bu adamın söylediklerini kabul ederse özgürlüğüne kavuşacak, fabrikadaki sorunları da ortadan kalkacaktı. Dediğini yapmazsa komiser çalışmalarını sürdürecek, soruşturmayı genişletecek ve günün birinde Rosenthal'ın evine hırsızlık için girmiş olduğu mutlaka ortaya çıkacaktı. O zaman da Enno Kluge her şeyini yitirmiş biri olacaktı. SS'li Persicke'yi de düşünmeden edemedi...

Şu komisere yardım etse ne olurdu, bunda korkulacak bir şey yoktu ki! Politik içerikli bir karttı, onunla hiç ilgisi yoktu, yazanlar da kafasının almadığı şeylerdi. Hem Frankfurt Bulvarı'ndaki adamı nasıl bulsunlardı, öyle birisi yoktu ki! Evet, komisere bir iyilik yapacak ve tutanağın altına imzasını atacaktı.

Fakat sonra yine de içini bir korku kapladı, komiserden şüphelenmeden edemedi. "Peki," dedi, "imzalarsam beni serbest bırakacak mısınız?"

"Fakat Bay Kluge," dedi Komiser Escherich, oynadığı oyunu kazanmış olduğunu anlamıştı. "Elbette. Ne de olsa siz bana yardımcı oluyorsunuz. Size namus sözü veriyorum. Hem bir komiser hem de bir insan olarak... Tutanağın altına imzanızı attığınız anda özgürsünüz."

"Peki ya imzalamazsam?"

"Tabii o zaman da özgürsünüz!"

Enno Kluge kararını verdi. "Öyleyse imzalayacağım, komiser bey. Başınızın derde girmesini istemiyorum. Ben de size bir iyilik yapmış olayım. Fakat şu fabrika işini unutmayacaksanız, değil mi?"

"Hemen bugün halledeceğim, Bay Kluge. Fakat yarın işe gidin, çalışmaya devam edin. Vazgeçin öyle budalaca doktor raporlarından filan! Haftada bir gün evde kalmanıza pek ses çıkarmazlar. Ben onlarla konuşurum. Anlaştık mı, Bay Kluge?"

"Evet, anlaştık! Size çok teşekkür ederim, komiser bey!"

Koridora çıkıp Schröder'in merakla beklemekte olduğu odaya döndüler. Sivil polis, komiserle Enno Kluge'nin içeri girdiğini görünce ayağa fırladı.

"Ne var ne yok Schröder?" diye sordu Escherich ve gülümsedi. Sonra yanında çekingen ve ürkek ürkek durmakta olan Kluge'ye şöyle bir baktı. Odanın bir köşesinde oturan üniformalı polisin tuhaf bakışlarını üzerinde sezen Kluge yine korkar gibi olmuştu. "Bakın, dostumuz bana her şeyi anlattı. Frankfurt Bulvarı'nda tanımadığı bir adamın vermiş olduğu kartı doktorun koridoruna bırakmış olduğunu az önce itiraf etti..."

Sivil polis heyecanla derin bir nefes aldı. "Vay canına!" diye mırıldandı. "Fakat o bunu yapmış olamaz ki..."

"Şimdi, oturup kısa bir tutanak hazırlayacağız," dedi komiser Schröder'in söylediklerini duymamış gibi. "Ardından da Bay Kluge evine gidecek. Özgürce... Öyle değil mi, Bay Kluge?"

"Doğru," dedi Kluge. Sesi biraz zayıf çıkmıştı. Üniformalı polisin onu süzen sert bakışları rahatsız ediciydi.

Genç sivil polis de ne yapacağını bilmiyormuş gibiydi. Sesini çıkarmadan onları izliyordu. Fakat Kluge o kartı bırakan kişi değil, diye düşündü bir an. O böyle bir şey yapamaz. Buna çok emindi. Ancak Kluge şimdi bir tutanak imzalamaya hazırdı, yapmamış olduğu bir şeyi itiraf ediyordu.

Tam bir tilkiydi şu Escherich! Acaba bunu nasıl başarmıştı? Schröder, kıskançlık duymadan, komiserin kendisinden çok daha yetenekli biri olduğunu kabul etmek zorunda olduğunu anladı. Adam hem itiraf ediyor hem de serbest kalıyordu. Bu nasıl oluyordu, kafası almıyordu... Schröder kendini akıllı biri sanırdı. Demek ki benden akıllıları da varmış, diye bir an düşündü.

"Şimdi beni iyi dinleyin, meslektaşım," dedi Escherich. Genç sivil polisin ona nasıl şaşkın şaşkın baktığını fark etmişti. "Bana bir iyilik yapmanız gerekiyor. Kalkıp hemen müdüriyetine gideceksiniz."

"Başüstüne, sayın komiserim!"

"Şu olaydan... Ne diyorlardı ona? Ah, evet, sabotajcı... Haberiniz var, değil mi?"

İki adamın bakışları karşılaştı. Birbirlerini anlamışlardı.

"Evet, Bay Schröder, şimdi müdüriyete gidecek ve Linke'ye diyeceksiniz ki... Ah, Bay Kluge, niçin oturmuyorsunuz? Meslektaşıma birkaç şey söylemem gerekiyor da..."

Sonra genç Schröder'le dışarı çıktı. Sesini alçaltarak, "İki sivil polis yollamalarını söyleyin," dedi. "Adam takip etmekten anlayan memurlar olsun. Hemen buraya gelsinler. Bu Kluge dışarı çıkar çıkmaz sürekli takip edilecek. Nereye gittiğini, ne yaptığını iki, üç saatte bir Gestapo'daki büroma bildireekler. Parola: Sabotajcı. Geldiklerinde onlara adamı gösterin. Ayrı ayrı peşinden gidecekler. Adamları dışarıda bekletin. Siz buraya döndüğünüzde tavşanı serbest bırakacağım."

"Tamam, sayın komiserim. Heil Hitler!"

Escherich tekrar içeri girdi, kapıyı kapatıp Enno Kluge'nin yanına oturdu ve, "Şimdi ondan kurtulduk!" diye söze başladı.

"Siz Schröder'den pek hoşlanmıyorsunuz gibi, Bay Kluge. Öyle değil mi?"

"Evet, pek hoşlanmıyorum, komiser bey!"

"Sizi serbest bırakacağımı duyunca nasıl şaşırdı, gördünüz değil mi? Şimdi mutlaka öfkesinden çatlıyordur. Bu nedenle de gitmesini söyledim. Yapacağımız küçük tutanağı görmesini istemiyorum. Mutlaka ikide bir söze karışırdı. Daktilocu kıza bile gerek yok. Birkaç satır şeyi ben de yazabilirim. Ne de olsa bu tutanak aramızda bir anlaşma gibi bir şey. Sizi serbest bıraktığım için üstlerim bana öfkelenmesin istiyorum."

Komiser Erscherich, bu sözleriyle Kluge'yi biraz rahatlattıktan sonra kalemi eline aldı ve tutanağı yazmaya başladı. Arada sırada yazdıklarını yüksek sesle okuyordu, bazılarını da usulca tekrarlıyordu. Kluge her duyduğunu anlayamıyordu. Fakat tutanağın birkaç satır değil, birkaç sayfa olduğunu fark etti. O anda tutanak onu pek ilgilendirmiyordu. Onun için önemli olan bir an önce buradan çıkıp gitmekti. İkide bir kapıya bakıp duruyordu. Sonra hızla oturduğu yerden kalktı ve kapıya doğru yürüdü. Tam açarken arkasından komiser seslendi.

"Bay Kluge! Rica ederim, Bay Kluge!"

"Evet?" Kluge başını çevirip komisere baktı. "Gidebileceğimi söylemiştiniz de..." Ürkek ürkek gülümsedi.

Komiser başını kaldırmış ona bakıyordu. O da şöyle bir gülümsedi. "Az önce söz vermiştiniz, yoksa şimdi pişman mı oldunuz? Peki, ne yapalım, her şey boşuna oldu..." Elindeki kalemi masaya bıraktı. "Gidin öyle ise, Bay Kluge. Sizin verdiği sözden dönen bir adam olduğunuzu görüyorum. Evet, evet, tutanağı imzalamayacaksınız. Buyrun, gidin! Bana göre hava hoş..."

Ve Komiser Escherich, bu sözlerinin ardından Enno Kluge'ye tutanağı imzalatmayı başardı. Hatta Kluge tutanakta yazanların kendisine yüksek sesle ve anlaşılır bir şekilde okunmasını da talep etmedi.

"Şimdi gidebilirim, öyle değil mi komiser bey?"

"Tabii gidebilirsiniz. Teşekkür ederim, Bay Kluge. İyi bir şey yaptınız. Görüşmek üzere. Tabii burada değil, belki başka bir yerde, demek istedim. Ah, bir dakika Bay Kluge..."

"Ne oldu, gidemeyecek miyim?"

Kluge'nin gergin yüzünde sinirler titriyordu.

"Hayır, hayır, gidebilirsiniz. Yoksa bana hâlâ güvenmiyor musunuz? Siz çok kötümser bir insansınız, Bay Kluge! Aklıma geldi, şu kâğıtlarla paranız... Almayacak mısınız onları? İşte gördünüz mü, ben unutmadım. Bakalım her şey tamam mı, Bay Kluge..."

Komiser çalışma karnesini, asker kimliğini, doğum ve evlilik belgelerini masaya koydu. "Niçin bu kadar şeyi hep yanınızda taşıyorsunuz, Kluge?" diye sordu. "Ya birinden birini yitirirseniz ne olacak?"

Polisteki kaydını, en son dört maaşının zarflarını da...

"Kazancınız pek fazla olmamış, Bay Kluge! Ah, evet, gördüğüme göre her hafta üç dört gün çalışmışsınız. Siz işten kaçan küçük bir yaramazsınız! "

... Üç de mektup...

"Ah, bunlar beni ilgilendirmeyen şeyler!"

... Çeşitli banknotlar, otuz yedi Rayh markı, madeni paralar, altmış beş Rayh feniği...

"Bakın o adamın vermiş olduğu on mark da burada. Fakat en iyisi ben onu dosyaya ekleyeyim. Fakat durun, zarar etmeyin diye size kendi cebimden on mark vereceğim...

Komiser masanın üzerindekileri Kluge'ye uzattığı anda sivil polis Schröder içeri girdi. "Emrinizi yerine getirdim, Komiserim," diye konuştu. "Size şu haberi getirdim, Komiser Linke de sabotajcı olayını sizinle görüşmek istiyor."

"Peki, peki. Teşekkür ederim meslektaşım. Evet, bizim buradaki işimiz bitti sayılır. Schröder, Bay Kluge'ye lütfen yolu gösterin. Güle güle, Bay Kluge. Merak etmeyin, fabrikayı unutmayacağım. Heil Hitler!"

"İyi günler, Bay Kluge," dedi genç komiser Schröder, karakolun Frankfurt Bulvarı'na açılan kapısının önünde durup ufak tefek adamın elini sıkarak. "Siz de biliyorsunuz, iş iştir. Kimi zaman zaman sert olmamız gerekiyor. Fakat kelepçelerinizi hemen çıkartmıştım... Yanımdaki polisin yumruğunun da sizi pek acıtmamış olduğunu umarım."

"Ah, hayır. Tabii ben de sizi anlıyorum... Size yük oldumsa özür dilerim komiser bey."

"Şimdilik hoşça kalın. Heil Hitler, Bay Kluge!"

"Heil Hitler, komiser bey!"

Ve ufak tefek Enno Kluge hızla oradan uzaklaşıp Frankfurt Bulvarı'nın kaldırımlarını dolduran kalabalığın içinde gözden kayboldu. Genç komiser arkasından baktı. İki memur, Kluge'nin peşine takılmıştı. Sonra memnun memnun başını salladı ve içeri girdi.

25
Komiser Escherich Sabotajcı Olayını Araştırıyor

"Alın, bir okuyun," dedi Komiser Escherich ve tutanağı sivil polis Schröder'e uzattı.

Genç polis tutanağı hızla okuduktan sonra, "Demek itiraf etti," dedi. "Yüksek Halk Mahkemesi'ndeki ceza yargıcı şimdi onu bekliyor! Bunu yapacağını hiç düşünmemiştim." Bir an sustu. Sonra düşünceli düşünceli devam etti: "Böyle birisi bu kentte yaşayabiliyor demek!"

"Evet," dedi komiser ve Schröder'in geri verdiği tutanağı ince bir dosyaya koyduktan sonra deri çantasına soktu. "Evet, böyle birisi bu kentte yaşıyor. Şimdi adamlarınız peşinde, öyle değil mi?"

"Tabii peşindeler," diye atıldı Schröder. "Gözümle gördüm, az önce buradan çıktığında ikisi de hemen peşine takıldı."

"O yürüyor, yürüyor," diye mırıldandı Escherich, elini bıyığında gezdirerek. "Evet, o yürüyor, adamlarımız da peşinden yürüyor! Ve günün birinde –bugün, bir hafta ya da altı ay sonra– bu küçük Bay Kluge, yazdığı kartları sağa sola dağıtması için ona veren adama götürecek bizi. Ben böyle olacağından çok eminim. İşte o zaman da kapanı kapatacağım. O gün geldiğinde her ikisi de Plötze'ye yolculuk edecekler."

"Fakat ben yine de Kluge'nin o kartı koridora bırakmış olduğuna inanamıyorum," dedi genç polis. "Okuması için eline verdiğim an hemen fark etmiştim, adam bu kartı ilk kez görüyordu! O isterik hemşire her şeyi uydurdu."

"Fakat elimizdeki tutanakta kartı Kluge'nin koridora bırakmış olduğu yazmakta," diye karşı çıktı komiser. "Hem size bir önerim var, raporunuzda o isterik karıdan filan söz etmeyin. Kişisel yorumlara hiç gerek yok, önyargısız olun. İsterseniz doktoruna, yardımcısının inanılır bir kişi olup olmadığını sorabilirsiniz. Ah, buna da gerek yok! O da mutlaka kişisel görüşlerini belirtecektir. İfadelerin nasıl yorumlayacağını en iyisi soruşturma yargıcına bırakalım. Biz görevimizi önyargısız yürütüyoruz, öyle değil mi Schröder?"

"Tabii, komiserim!"

"İfadeler ve tutanakta yazanlar bizim için önemli. Biz onları değerlendiriyoruz. Nasıl ve niçin tutanakta yer alıyorlar, bu bizi hiç ilgilendirmiyor. Bizler psikolog değil, polisiz! Bizi ilgilendiren tek şey işlenen suçlar, Schröder! Karşımızdakinin suçu işlediğini kabul etmesi bizim için yeterlidir. Tabii bunlar benim görüşlerim. Yoksa siz bu konuda başka türlü mü düşünüyorsunuz, Schröder?"

"Hayır, hayır komiserim. Ben de aynen sizin gibi düşünüyorum!" diye atıldı genç polis. Sanki üstünün söylemiş olduklarına karşı çıkmaktan korkuyordu. "Ben de aynı fikirdeyim! Ben de hep suç işleyenlere karşıyım!"

"Böyle düşündüğünüzü biliyordum," dedi Komiser Escherich ve elini bıyığında gezdirdi. "Biz polisler hep aynı görüşlerde

olmalıyız. Bakın Schröder, mesleğimizde birçok memur kendi kafasına göre çalışır, fakat bir yerde hepsi de aynı amaç için görev yapar. Evet Schröder, Kluge'nin tutuklanmasını ve hemşire ile doktorun ifadelerini içeren raporunuzu akşama doğru bekliyorum. Ah, yanınızda bir de polis memuru vardı, öyle değil mi?"

"Evet bu karakoldan, Dubberke..."

"Tanımıyorum. O da Kluge'nin nasıl kaçmak istediğini içeren bir rapor yazsın. Kısa olsun, sözü fazla uzatmasın, sakın kişisel görüşlerini filan yazmaya kalkışmasın. Anlaşıldı mı Schröder?"

"Başüstüne, komiserim!"

"Evet, Schröder, bu raporları bana verdikten sonra konuyla artık ilginiz kalmayacak. Belki ilerde bir yargıç ifadenizi isteyebilir ya da bizim Gestapo'ya gelip bazı soruları yanıtlamanız gerekebilir..." Escherich bir an sustu, karşısındakini yukarıdan aşağı şöyle bir süzdükten sonra, "Siz ne zamandır bu görevdesiniz, Schröder?" diye sordu.

"Üç buçuk yıldır, komiserim."

Genç adamın bakışlarında hüzün vardı.

Komiser Escherich, "Değişiklik zamanı çoktan gelmiş," diye mırıldanıp odadan çıktı.

Prinz Albrecht Caddesi'ne uğradı. Girişteki memura, SS Grup Şefi Prall'la görüşmesi gerektiğini söyledi. Fakat neredeyse bir saat beklemek zorunda kaldı. Escherich, Prall'ın çok meşgul olduğunu, odasından gelen kadeh seslerinden, konuşmalar ve gülüşmelerden anladı. Yüksek memurların önemli toplantılarından biri, diye düşündü. Başka insanlara eziyet etmek ve kimilerini darağacına göndermelerinin ardından kafalarını dinlemek için böyle neşeli senli benli toplantılarda bir araya gelirlerdi...

Komiser Escherich, o gün yapacak daha bir sürü işi olmasına karşın sabırla bekledi. İçerdeki üstlerini iyi tanıyordu, en çok da Prall'ı. Acele etmesine, sabırsız olmasına hiç gerek yoktu. O anda Berlin'in yarısı alevler içinde de olsa onlar önce kafayı çekerlerdi! İşte bu böyle idi, değişmezdi!

Bir saat sonra Escherich, Prall'ın yanına kabul edildi. Bu odada yenilip içilmiş olduğu belli oluyordu. Her taraf karmakarışıktı. Prall'ın da suratı Armagnac konyağından olacak, kıpkırmızıydı, ateş gibi yanıyordu. Escherich'in içeri girdiğini görünce keyifle, "Haydi siz de kendinize bir kadeh koyun!" dedi. "Fransa'yı ele geçirmemizin meyvesi şu leziz Armagnac! Bizim konyaklardan en az on kat daha kaliteli. On kat mı, hayır, yüz kat daha leziz! Niçin içmiyorsunuz?"

"Özür dilerim sayın şefim, bugün yapacak daha çok işim var da... Kafam karışsın istemiyorum. Hem sonra ben içmeye alışık biri değilimdir..."

"Ne demek, içmeye alışık değilim? Kafam karışmasınmış... Bunlar hep saçma bahaneler! Bırakın işinizi bir başkası yapsın, siz de biraz yatıp dinlenin. Şerefe Escherich! Führer'imizin şerefine!"

Sonunda Escherich şefiyle kadeh tokuşturmak zorunda kaldı. Ardından ikinci, üçüncü kadehler de doldu. Düşündü, çevresindekiler ve alkol bu adamı nasıl da değiştirmişti. Eskiden Prall anlayışlı biriydi. Bu binayı dolduran kara üniformalıların arasında Escherich'in rahat rahat konuşabildiği bir şefti. Çoğu zaman olup bitene şüpheyle bakan, her şeyi hemen kabullenmeyen biriydi.

Fakat zamanla çevresindekilerin ve içkinin de etkisiyle ne yapacağı önceden kestirilemeyen, öfkeli, vicdansız ve her görüşü anında boğup yok eden biri olmuştu. Eğer Escherich az önce içmemekte ısrar etmiş olsaydı, Prall'dan sanki çok azılı bir katili serbest bırakmış gibi müthiş bir tepki görebilirdi. Üstüyle içmeyen, onunla kadeh tokuşturmayan Escherich'in bu davranışını mutlaka kişisel bir hakaret olarak kabul ederdi.

"Söyleyin bakalım, Escherich," dedi Prall. Yanında durmakta olduğu masaya tutunmuş, dengesini sağlamaya çalışıyordu. Bakışları sanki komiseri delip geçiyordu. "Ne haber getirdiniz bana?"

"Bir tutanak getirdim," dedi Escherich. "Şu sabotajcı olayında bugün tutmuş olduğum tutanak beraberimde. Kısa süre sonra bir tutanakla iki rapor daha gelecek. Buyrun, sayın şefim!"

"Sabotajcı mı?" diye sordu Prall pek anlamamış gibi. "Ah, şu kartları dağıtan herif, öyle değil mi? Ne oldu Escherich, yoksa yeni bir şeyler mi geldi aklınıza?"

"Acaba sayın şefim verdiğim tutanağı okuyabilirler mi?"

"Okumak mı? Hayır, hayır, şimdi olmaz. Sonra, belki. Siz bana bir okuyun Escherich!"

Komiser okumaya başladı, fakat ilk üç cümleden sonra susması gerekti. Çünkü Prall'ın, "Bir kadeh daha Escherich!" sözleriyle okumaya ara vermesi gerekti. "Haydi, şerefe! Heil Hitler!"

"Heil Hitler, sayın şefim!"

Kadehler boşalınca Komiser Escherich okumaya devam etti. Fakat bu oyun sarhoş Prall'ın pek hoşuna gitmiş olacaktı ki, birkaç cümlede bir komiserin okumasını "şerefe" diyerek kesti. Her kadeh tokuşturmalarının ardından Escherich tutanağı yeni baştan okumaya başladı. Prall onun birinci sayfayı sonuna kadar okumasına izin vermedi. İkide bir "şerefe" deyip susturdu. Escherich bir an okumaya son verip tutanağı masaya bırakmayı ve çıkıp gitmeyi bile düşündü. Fakat karşısındaki amiri olduğu için böyle davranma, öfkesini belli etme yürekliliğini gösteremedi.

"Şerefe, Escherich!"

"Teşekkür ederim şefim! Şerefinize!"

"Haydi okumaya devam edin, Escherich! Yok, yeni baştan başlayın! Az önceki bölümü pek anlayamadım. Ben yavaş düşünen biriyimdir..."

Ve Escherich tutanağı yeni baştan okudu. İki saat önce o Kluge'ye eziyet etmişti, şimdi ise kendisine eziyet ediliyordu. O da Kluge gibi, bir an önce şu kapıdan çıkıp kurtulsam, diye düşündü. Fakat şimdi okumak, okumak ve içmek, içmek ve okumak zorundaydı. Karşısındakinin canı istediği sürece ona uymaktan başka çıkar yol yoktu Escherich için... Az sonra bunaldığını,

kafasının karıştığını hissetti. Böyle eğitiyorlardı, lanet olsundu şu disipline!

"Şerefe, Escherich!"

"Şerefe, sayın şefim!"

"Haydi, okuyun bakalım şu tutanağı yeni baştan!"

Sonunda bu oyundan Prall'ın da canı sıkıldı. "Ah, bırakın şu budalaca okumayı!" dedi kabaca. "Görüyorsunuz sarhoşum, nasıl anlayacağım okuduklarınızı? Alıp gidin, çok zekice yazılmış şu tutanağınızı Escherich! Yakında raporları getirirler. Onlar büyük Escherich'in yazdıklarından daha anlaşılırdır! Şimdi kısa keselim. Söyleyin bakayım, kartları yazan herifi ele geçirdiniz mi?"

"Başüstüne şefim! Hayır. Fakat..."

"Peki o zaman niçin kalkıp buraya geliyorsunuz? Niçin değerli zamanımı çalıyorsunuz, leziz Armagnac'ımı içip bitiriyorsunuz?" Karşısındaki şimdi kükrer gibi konuşuyordu. "Siz çıldırmış olacaksınız, bayım! Artık sizinle başka türlü konuşacağım, bayım! Size çok iyi davrandım, küstahlaşmanıza göz yumdum! Anladınız mı beni?"

"Başüstüne, şefim!" Prall'in sesini daha da yükseltmesine fırsat vermeden çabucak devam etti: "Fakat ben kartları dağıtan birini yakaladım. Daha doğrusu onun kartları dağıttığını düşünüyorum..."

Bu haberi duyan Prall biraz sakinleşir gibi oldu. Gözlerini dikip karşısında duran komisere baktı ve "Hemen getirin buraya o herifi! Kartları ona kimin verdiğini bana söylemeli! Onu iyice bir sıkıştırayım, şimdi keyfim tam yerinde!" dedi.

Escherich bir an ne söyleyeceğini düşündü. Onu buraya getireceğini söyleyebilirdi. Ne de olsa peşinde adamları vardı. Sokaktan ya da evinden alıp Prall'ın karşısına çıkarabilirdi. Ya da hiçbir şey yapmadan Prall'ın sarhoşluğunun geçmesini bekleyebilirdi. Şefi de o zaman bütün konuştuklarını mutlaka unutmuş olurdu.

Fakat Escherich korkak bir komiser değildi, o düşündüklerini söyleyen yürekli biriydi. O anda da, ne olursa olsun, diye düşünüp konuştu: "Adamı serbest bıraktım, sayın şefim!"

Bir haykırma, hayır; hayvanca bir kükreme odayı doldurdu. Escherich'in, diğer üstlerine göre daha saygılı sandığı Prall bir anda her şeyi unuttu, komiserin yakasına yapışıp onu bütün gücüyle salladı. "Serbest mi bıraktınız?" diye haykırıyordu. "Serbest mi bıraktınız? Şimdi sana ne yapacağımı biliyor musun, domuz herif? Şimdi seni tutuklatacağım, seni hücreye tıktıracağım! Tependen sallandıracakları bin vatlık kocaman ampul köpek dışkısını andıran o bıyığının önünde duracak. Uyumaya kalkışırsan dövdüreceğim seni, pezevenk herif!"

Bir süre daha böyle bağırdı durdu. Escherich yakasına yapışıp şallamasına, küfürler etmesine sesini çıkarmadı. Az önce içki içmesi hiç de fena olmamıştı. Birkaç kadeh Armagnac onu uyuşturmuş gibiydi. Düş gördüğünü sandı, olup biteni umursamadı. İstediğin kadar bağır, diye düşündü. Ne kadar çok bağırırsan sesin o kadar çabuk kısılır. Yaşlı Escherich'e fırça atmaya devam et!

Gerçekten de az sonra sesi kısılmaya başlayan Prall sakinleşti. Masadaki Armagnac şisesine uzanıp bir kadeh daha doldurdu. Sonra öfkeyle Escherich'e bakıp karga gibi bir sesle: "Söyleyin bakayım, bu salaklığı niçin yaptınız?" dedi.

"En iyi adamlarımızdan ikisini herifin peşine taktık, nereye giderse izliyorlar," dedi Escherich sakin sakin. "Bence günün birinde kartları dağıtması için onu görevlendirmiş olan adamla buluşacak. Şu anda onu tanımadığını söylüyor."

"Ben olsam onu limon gibi sıkar, adamın adını ağzından alırdım. Peşine iki memur takmak... Günün birinde mutlaka izini kaybederler!"

"Onlar kaybetmez! Alex'teki en iyi adamlarımızdan ikisini görevlendirdik!"

"Göreceğiz!" Prall yine kendine gelmiş gibiydi. "Bilirsiniz, ben böyle kendi kafasına göre iş yapanları pek sevmem! O benim elimde olsaydı..."

Demek kafandan bunlar geçiyor, diye düşündü Escherich. O zaman yarım saat sonra herifin kartlarla hiç ilgisi olmadığı ortaya çıkardı. Benim de rahatım kaçar, başım derde girerdi...

"Sayın şefim, bu adam korkağın teki!" dedi. "Siz onu limon gibi sıktınız mı, tabii ağzından ne isterseniz alırdınız. O zaman da, korkusundan söylemiş olduğu bir sürü yalanın peşinden giderdik. Bu şekilde sabırlı olduk mu, o bizi günün birinde dosdoğru kartları yazan adama götürecek."

Grup şefi Prall yüksek sesle güldü: "Siz yaşlı bir tilkisiniz Escherich! Haydi bir kadeh daha yuvarlayalım!"

Ve birer kadeh Armagnac'ı boşalttılar.

SS Grup Şefi Prall gözlerini karşısındaki komisere dikti. Onu yukarıdan aşağı şöyle bir süzdü. Az önceki ani öfkesinin ardından yatışmış gibiydi. Bir an düşündükten sonra, "Şu tutanağı..." dedi.

"Emredin, sayın şefim!"

"... şu tutanağın birkaç kopyasını yapıp verin bana."

Her ikisi de sırıttı. Komiser tutanağı dosyasına koyup çantasına yerleştirdi. Aynı anda Prall masasına gitti, çekmeceyi açtı ve sonra eli arkasında yine Escherich'in yanına sokuldu. "Söyleyin bakayım, sizin savaş nişanınız var mı?"

"Hayır, sayın şefim!"

"Doğru değil, Escherich! Bakın, işte burada!" Aynı anda elini açtı ve avucunda duran nişanı gösterdi.

Komiser şaşkınlıktan ne söyleyeceğini bilemedi. "Fakat sayın şefim..." diye kekeledi. "Ben bu nişana layık mıyım? Ne söyleyeceğimi bilemiyorum..."

Daha beş dakika önceki firçadan sonra kendini mahzende görmüştü. Şimdi ise savaş nişanı takılıyordu yakasına... SS Grup Şefi Prall da yaptığıyla gurur duyuyor olacatı ki, karşısında göğsü kabarık bir şekilde dikilmişti.

"Bakın Escherich," dedi sonra. "Biliyorsunuz, ben öyle fena biri değilim. Siz de başarılı elemanlarımızdan birisiniz. Arada sı-

rada uyuşmamız için böyle şeyler gerek. Haydi şimdi birer kadeh daha hak ettik. Şerefe Escherich, nişanınızın şerefine!"

"Şerefinize, sayın şefim! Size çok minnettar olduğumu da belirtmek isterim!"

SS Grup Şefi sırıtarak, "Bu nişan gerçekte size verilecek değildi, Escherich," dedi. "Meslektaşınız Rusch'a verilmesi öngörülmüştü. Yaşlı bir Yahudi karısıyla ilgili bir olayı hallettiği için... Fakat siz ondan önce yanıma geldiniz!" Önemsiz birkaç şey daha söyledikten sonra duvardaki bir düğmeyi çevirdi. Kapının üzerinde kırmızı bir ışık yandı. "Önemli görüşme, rahatsız etmeyin!" anlamına geliyordu bu. Sonra kanepeye uzandı.

Az sonra Escherich yakasında savaş nişanıyla bürosundan içeri girdiğinde yardımcısı bağıra bağıra telefonda konuşuyordu: "Ne oldu? Sabotajcı olayı mı? Yanlış olacak! Bizim elimizde böyle bir olay yok!"

"Verin şu telefonu bana!" dedi Escherich ve almacı yardımcısının elinden aldı. "Şimdi çıkın dışarı bakayım!" Sonra sesini yükseltip telefondakine sordu: "Evet, ben Komiser Escherich! Ne olmuş sabotajcıya? Bana ne bilgi vermek istiyorsunuz?"

"Sayın komiserim, ne yazık ki adamı kaybettik!"

"Ne yaptınız?"

Escherich'in az kalsın on beş dakika önce şefinin olduğu gibi tepesi atacaktı. Fakat kendini frenledi. "Nasıl becerdiniz bunu? Ben de sizleri iyi elemanlar sanıyordum! Peşinden gittiğiniz kişi küçük bir balık!"

"Evet, ama siz öyle sanıyorsunuz, komiser bey. Herif insan kalabalığının içinde tıpkı bir gelincik gibi yürüyor. Aleksander Alanı metro girişinde birden gözden kayboldu. Peşinden gittiğimizi fark etmiş olacak."

"Bunu da mı başardınız?" dedi Escherich ve derin derin iç geçirdi. "Sizi fark etti demek! Öküz herifler, bütün planlarımı mahvettiniz! Sizi bu görevden almam gerekiyor. Çünkü artık o, ikinizi de tanıyor. Yerinize kimi yollayabilirim, bilmiyorum." Bir

an düşündü. "Şimdi hemen müdüriyete dönün ve başka iki memur bulun! İkinizden biri hemen herifin evinin yakınında pusuya yatacak. Sakın görebileceği bir yerde durmayın. Anlaşıldı mı? Yoksa yine elinizden kurtulur! Önemli olan, yeni adama şu Kluge'yi göstermeniz! Gösterir göstermez de ortadan yok olacaksınız! Biriniz, doğru çalıştığı fabrikaya gidip arandığını yöneticilere bildirecek. Kapatmayın telefonu, büyük kahraman! Daha ev adresini vermedim ki size!" Komiser dosyadan adresi buldu ve telefondakine yazdırdı. "Şimdi doğru işinizin başına. Fabrikaya yarın sabah gidilse de olur. Ben şimdi onlara haber vereceğim. En genç bir saat sonra da Kluge'nin evindeyim..."

Fakat yapacak daha bir sürü işi vardı. Sekreter kıza bazı raporlar yazdırdı, sağa sola telefon etmesi de gerekti. Eva Kluge'nin evine vardığında aradan birkaç saat geçmişti. Evin yakınında hiçbir memur dikkatini çekmedi. Kapının zilini uzun uzun çalmasına karşın açan olmadı. Sonunda Kluge'lerin komşusu Gesch'le görüştü.

"Kluge mi? O çoktandır burada kalmıyor. Bu evde sadece karısı oturuyor. Kadın uzun süredir onu eve almıyor. Fakat Bayan Kluge de şu sıra burada değil. Bir yolculuğa çıktı. Kocası mı nerede kalıyor? Beyefendi, ben nereden bileceğim! Adamın ne yaptığı belli değil ki, işi gücü karılarla... Tabii ne yaptığını görmedim, sadece bir zamanlar öyle kulağıma gelmişti. Kocasını bir defasında eve soktuğum için kadın bana çok öfkelenmişti."

"Bakın, Bayan Gesch," dedi Escherich ve komşu kadın tam kapıyı kapatmak üzereyken adımını içeri attı. "Şu Kluge'ler hakkında tüm bildiklerinizi bana bir anlatın bakayım!"

"Niçin anlatacakmışım beyefendi? Hem sizin evimde ne işiniz var?"

"Ben Devlet Gizli Polisi'nden Komiser Escherich olduğum için anlatacaksınız! Kimliğimi görmek ister miydiniz?"

"Hayır, hayır," diye sesini yükseltti Gesch ve korkusundan birkaç adım geri çekildi. "Ben ne bir şey görmek ne de bir şey

duymak istiyorum! Kluge'ler hakkında tüm bildiklerimi de az önce söyledim."

"Bana kalırsa biraz düşünseniz iyi olur, Bayan Gesch. Eğer konuşmazsanız sizi Prinz Albrecht Caddesi'ndeki Gestapo merkezine davet etmem gerekecek. Orada sorguya çekileceksiniz. Bu da pek hoşunuza gitmeyecek kuşkusuz. Şimdi ise şurada çok daha rahat bir ortamda aramızda sohbet ediyoruz. Hem anlatacaklarınız da tutanağa filan geçmeyecek..."

"Evet, anlıyorum komiser bey. Fakat gerçekten anlatacak pek bir şey bilmiyorum. Ben Kluge'leri o kadar yakından tanımam ki..."

"Nasıl isterseniz, Bayan Gesch. Öyle ise gitmek için hazırlanın, hemen gidebiliriz. Adamlarım aşağıda bekliyor. Kocanıza da bir not bırakın... Kocanız var değil mi? Tabii var kocanız! Evet, ona bir not bırakın. Yazın, Gestapo'dayım, ne zaman döneceğim hiç belli değil! Haydi, acale edin biraz, Bayan Gesch! Yazın söylediklerimi!"

Kadının yüzü sapsarı oldu, bütün vücudu titremeye başladı.

"Beyefendi, bana böyle bir şey yapamazsınız!" dedi yalvarırcasına.

Komiser Escherich öfkelenmiş gibi ses tonunu yükseltti: "Bana bazı bilgiler vermemekte ısrarınızı sürdürürseniz tabii yapabilirim, Bayan Gesch! Şimdi aklınızı başınıza toplayıp oturun şuraya ve Kluge'ler hakkında ne biliyorsanız anlatın bana! Nasıl birisi şu Bayan Kluge?"

Tabii Gesch aklını başına topladı. Ne de olsa karşısındaki adam efendi birine benziyordu. Hiç de bir Gestapo'yu andırmıyordu. Ve Gesch bildiklerini anlattı, Komiser Escherich de duymak istediklerini duydu. Az sonra komşu kadına veda edip evden ayrılırken Gestapo becerikli ve bedava bir casus elde etmişti. Gesch sadece Kluge'lerin evini sürekli gözetlemeyecek, apartmanda ve dükkân önlerindeki kuyruklarda neler konuşulduğuna da kulak kabartacak, işe yarar bir şey duyduğunda hemen komiser beye telefon edip haber verecekti.

Bu görüşmenin ardından Escherich evin önünde duran adamları geri çekti. Komşu kadından dinlediklerinden sonra Enno Kluge'yi karısının evinde yakalayamayacağını biliyordu. Hem Gesch de artık eve gelen gidene dikkat ediyordu. Komiser doğru posta idaresine gitti, oradan da partiye uğradı. Her iki yerden de Kluge'nin karısı üzerine bilgi topladı. Anlatılanlar günün birinde işine yarayabilirdi.

Escherich isteseydi posta idaresiyle partidekilere, Bayan Kluge'nin partiden istifasıyla oğlunun Polonya'da yaptıkları arasında bağlantılar gördüğünü söyleyebilirdi. Hatta onlara şu andaki adresini de verebilirdi. Çünkü Kluge'nin Gesch'e anahtarları gönderirken yazmış olduğu mektup zarfının üzerindeki adresi de not etmişti. Fakat Escherich bunlardan hiçbirini yapmadı. Sorular sordu, bildiklerini ise anlatmadı. Gestapo onlara destek olmak için bilgi toplamazdı. Çünkü Gestapo hepsinden daha başarılı olduğu görüşündeydi, Komiser Escherich de bu görüşü paylaşıyordu.

Fabrikada görüştüğü beylere de aynı şekilde davrandı. Onlar üniformalıydı, rütbeleri ve gelirleri de mutlaka o silik komiserden çok daha yüksekti. Fakat bu Escherich'in davranışını değiştirmedi. "Hayır, efendiler," dedi. "Kluge konusu sadece devlet gizli polisini ilgilendiren bir şeydir! Sizlere anlatacak hiçbir şeyim yok. Fakat bir isteğim var. Kluge'nin ne zaman işe gelip gittiğine karışmayacaksınız, kızıp onu ürkütmeyeceksiniz. Ayrıca benim yolladığım her eleman fabrikada soruşturma yapabilecek, sizler de onlara elinizden gelen her türlü desteği vereceksiniz. Söylediklerim anlaşıldı mı?"

"Bu söylediklerinizin yazılı olarak da bana verilmesini istiyorum," diye sesini yükseltti karşısındaki subay. "Hem de bu akşama kadar!"

"Bu akşama kadar mı?" diye sordu Escherich. "Biraz geç kaldık sayılır! Fakat yarın olabilir. Hem Kluge yarından önce işe gelmez. Evet, beyler, Heil Hitler!" Kapıyı açtı.

"Lanet olsun!" diye tısladı subay arkasından. "Bu herifler gittikçe daha çok emir vermeye başladı! Bütün Gestapo darağacını boylamalı! Her Alman'ı içeri tıkabildikleri için ne isterlerse yapabileceklerini sanıyorlar! Fakat ben bir subayım..."

"Ah, bir şey daha var..." Escherich başını kapıdan içeri uzattı. "Acaba Kluge'nin burada bazı evrakları, mektupları, özel eşyaları filan var mı?"

"Bunu ustasına sorsanız daha iyi edersiniz! Mutlaka dolabının bir anahtarı vardır onda..."

"Çok güzel," dedi Escherich ve kapının yanındaki iskemleye ilişti. "Evet üsteğmenim, öyleyse gidin şu ustaya bir sorun! Ve zahmet olmazsa biraz acele edin. Tamam mı?"

İki adam bir an göz göze geldiler. Donuk yüzlü Escherich'in alaycı bakışları öfkeli üsteğmenin kin dolu bakışlarıyla karşılaştı. Adam ayağa kalktı, topuklarını vurup istenenleri yerine getirmek için odayı terk etti.

"Çok tuhaf bir adam!" dedi Escherich masasında oturan ve birden masasındaki kâğıtları karıştırmaya başlamış olan partiliye bakarak. "Bütün Gestapo'nun darağacına yollanmasını arzuluyor. Bilmek isterdim, biz olmasaydık acaba sizler burada nasıl otururdunuz! Hem bir şey söyleyeyim mi... Gestapo devlet demektir! Biz olmasak her şey çökerdi, sizler de darağacını boylardınız!"

26
Dul Hete Haeberle Kararını Veriyor

Enno Kluge peşine takılmış adamların onu izlemekte olduğunun farkına bile varmamıştı. Eğer Komiser Escherich ile onu Alex'te gözden kaybetmiş olan iki elemanı bunu bilseydi çok şaşırırlardı. Sivil polis Schröder'in ona kapının önünde veda ettiği andan itibaren kafasındaki tek şey, bir an önce buradan uzaklaşıp özgürlüğüne kavuşmak ve dosdoğru Hete'nin yanına gitmekti.

Caddelerde yürüdü, tanıdığı hiç kimseye rastlamadı, peşinden gelenler olduğunu da fark etmedi. Başı önünde yürüdü ve yürüdü. Sadece Hete'yi düşündü. Şimdi hemen ona gitmeliydi...

Metronun kocaman deliği onu yutuverdi. Gelen ilk trene bindi ve böylece Komiser Escherich ile Alex'ten yollanan iki adamın ve Gestapo'nun elinden kurtuldu. Yolda kararını vermişti. Önce Lotte'ye uğrayacak, oradaki birkaç eşyasını alacaktı. Sonra da elinde bavuluyla Hete'nin kapısını çalacaktı. Böylece eski yaşamını geride bırakmış olduğunu dul kadına gösterecek, onun da kendisini gerçekten sevip sevmediğini anlayacaktı.

Peşinden gelen memurlar metronun kötü aydınlatılmış girişindeki kalabalıkta Enno Kluge'yi hemen gözden kaybetmişlerdi. Ufak tefek adam bir gölge gibi insanların arasında yok oluvermişti! Eğer doğru Hete'ye gitmiş olsaydı peşindekiler onu gözden kaybetmez, küçük dükkânın yakınında bir yere saklanır, onu izlerlerdi. Çünkü Hete'ye gitmek için metroya binmesi gerekmez, Alex'ten oraya çabucak yürürdü.

Lotte'nin evine vardığında şanslı olduğunu gördü. Çünkü kadın evde değildi. Enno hemen birkaç eşyasını bavuluna tıkıştırdı. Acelesinden Lotte'nin orta yerde duran ve ilgisini çeken bazı giysilerine dokunmadı. Hem bundan sonra bambaşka bir yaşam sürdürmeyi kafasına koymuştu. Tabii Hete onu kabul ederse...

Dükkâna yaklaştıkça adımları yavaşladı. Sık sık durdu, elindeki bavulu yere bıraktı, elini alnında gezdirdi. Hava çok da sıcak olmamasına karşın terliyordu. Az sonra dükkânın önünde durdu ve vitrindeki kafeslerde kanat çırpan kuşlara baktı. İçerde dört beş müşteri vardı. Hete onlarla ilgileniyordu. Enno içeri girdi ve müşterilerin yanında durup gurur ve heyecanla kadına baktı. Nasıl da canayakın konuşuyor, nazik davranıyordu onlara...

"Hint darısı her zaman gelmiyor, hanımefendi. Biliyorsunuz Hindistan, İngiltere Kraliyeti'ne bağlı, bu nedenle artık oradan böyle şeyler gelmiyor. Fakat elimde Bulgar darısı var. Hem o daha kaliteli."

Aynı anda Enno'yu fark etti. "Ah, Bay Enno, bana yardım etmek için gelmeniz ne de iyi oldu. Elinizdeki bavulu yandaki odaya bırakabilirsiniz. Sonra da aşağıdan kuş kafesleri için bir torba kum almanızı rica edeceğim. Ah, bir çuval da kedi kumu gerekli. Sonra da karınca yumurtası..."

Enno kadının istediklerini yerine getirirken düşündü. Beni hemen fark etti, elimdeki bavulu da gördü. Onu yandaki odaya bırakmamı söylemiş olması hiç de fena bir işaret değil... Fakat az sonra bana mutlaka ne istediğimi soracak. Hete kılı kırk yaran biri... Hemen ona anlatacak bir şeyler uydurmalıyım.

Ve ellisine varmış olan Enno Kluge, artık yaşlanmış, avare, çalışacağına ömrü boyunca kadınların peşinden koşmuş olan bu adam sınava hazırlanan bir öğrenci gibi dua etti: Ah, sevgili Tanrı, yardım et de bir kez daha şansım yaver gitsin. Sadece bir kez daha! Benim de artık başka bir yaşamım olsun. Hete'nin şimdi beni kabul etmesi için yardımına gereksinimim var!

Dua etti ve yalvardı. Aralarındaki konuşma akşam da olabilirdi, dükkân kapandıktan sonra sorularına yanıt verebilirdi. Biliyordu, Hete'ye bazı şeyler anlatması, kimi itiraflarda bulunması gerekecekti. Şimdi niçin elinde tek bir bavulla buraya gelmişti? Niçin yanında bavulundan başka bir şey getirmemişti? O güne kadar kendini hep önemli biri gibi sunmuştu Hete'ye...

Ve sonra akşam oldu. Dükkânın kapısı kapatıldı, içerdeki bütün hayvanlara yemekleri verildi, kaplarına suları kondu, her yer temizlendi, sağ sol toplandı. Sonra Hete ile Enno yan odadaki yuvarlak masaya oturup bir şeyler yediler, havadan sudan sohbet ettiler. Ve yaşlanmaya başlamış olan kadın aniden karşısında oturan adama soruverdi: "Evet, tavşancığım, ne var, ne oldu sana? Anlat bakayım!"

Kadının sesi yumuşak çıkmıştı, sanki çocuğuyla konuşan bir anneydi. O anda Enno'nun gözleri doldu. Önce birkaç damla süzüldü, ardından yaşlar incecik, soluk yüzünü kapladı, yanaklarından aşağı aktı. Küçük burnu iyice inceldi.

"Ah, Hete," diye iç geçirdi. "Artık dayanamayacağım! Her şey çok berbat! Gestapo beni sorguladı..."

Ve başını bir çocuk gibi kadının iri memeleri arasına yasladı. Hıçkıra hıçkıra ağlamasına devam etti.

Enno'nun sözlerini duyan Hete Haeberle, başını şöyle bir kaldırdı. Gözleri bir anda ışıldadı, ensesi sertleşti. "Ne istiyorlar senden?" diye sordu öfkeyle.

Ufak tefek Enno Kluge son sözleriyle karşısındakini tam hedeften vurmuş gibiydi. Eğer kendini acındırmaya kalkışsaydı ya da onu ne kadar sevdiğini söylemiş olsaydı, Gestapo kelimesi kadar başarılı olamazdı. Çünkü dul Hete düzensizlikten nefret ederdi. Ne olursa olsun bu acınacak avareyi ve tembeli bir anne gibi kolları arasına almazdı. Fakat bir tek Gestapo kelimesi Enno'ya kadın yüreğinin tüm kapılarını açmıştı. Gestapo'nun peşinde olduğu bu adama Hete mutlaka destek olacak, ona karşı sıcak duygular besleyecekti.

Çünkü Komünist Parti'nin küçük çaplı üyelerinden biri olan olan ilk kocasını daha 1934 yılında Gestapo evden alıp bir toplama kampına tıkmıştı. Hete de o günden sonra kocasını ne görmüş ne de ondan bir haber almıştı. Sadece günün birinde eve yırtık ve kirli kişisel eşyalarını içeren bir paket gelmişti. Ardından da Oranienburg kaymakamlığı kocasının veremden ölmüş olduğunu bildirmişti. Fakat ilerde onunla aynı kampta kalmış olan tutuklulardan, Oranienburg'dakilerle Sachsenhausen Toplama Kampı'ndakilerin "verem"le neyi kastettiklerini öğrenmişti...

Şimdi kollarının arasında yine bir erkek vardı. Onu bugüne kadar biraz çekingen ve insan sıcaklığı arayan canayakın biri olarak tanımıştı. Fakat şimdi onun peşinde de Gestapo'nun olduğunu öğreniyordu.

"Sakin ol, sevgili Hans!" dedi yumuşak bir sesle. "Anlat bana her şeyi. Gestapo'nun peşinde olduğu bir insan benden her şeyi isteyebilir!"

Bu güzel sözlerle Enno Kluge rahatladı. Onun gibi kadınlarla ilişkide deneyimli olan biri şimdi bu durumdan yararlanmalıydı. O andan sonra hıçkırıklar ve gözyaşları arasında anlattıkları gerçekle yalan karışımı şeyler oldu. Hatta SS mensubu Persicke'nin ona attığı tokatları bile en son başından geçenlere eklemesini bildi. Enno Kluge'nin anlattığı gerçekdışı ve gerçek şeyler dul Hete Haeberle'nin Gestapo'ya olan kinini iyice arttırdı. Başını göğsüne dayamış olan tembele duyduğu sevgi bir anda ışıldamaya başladı.

"Sen o tutanağı imzalamakla bir başka insanı korudun, sevgili Hans!" dedi. "Çok yürekli bir davranış bu, sana hayran oldum... On erkekten biri bile göstermezdi bu yürekliliği! Fakat şunu da biliyorsun ki, seni yakaladılar mı başın derde girebilir. O tutanakla seni kapana kıstırmış olduklarının farkındasın, öyle değil mi?"

Enno Kluge biraz sakinleşmiş gibi konuştu: "Ah, yeter ki sen benim yanımda ol... O zaman bana hiçbir şey yapamazlar!"

Fakat kadın başını iki yana salladı: "Anlamadığım bir şey var," dedi. "Seni niçin serbest bıraktılar?" Bir an düşündükten sonra heyecanla devam etti: "Ah Tanrım, nereye gittiğini görmek için peşine adam takmış olabilirler..."

Enno Kluge, "Sanmıyorum, Hete," dedi ve başını hayır anlamında iki yana salladı. "Ben önce... önce başka bir yere uğrayıp bavulumu aldım. Eğer peşimden birileri gelmiş olsaydı çoktan fark ederdim. Hem bunu niçin yapsınlar? İsteselerdi beni serbest bırakmazlardı."

"Kartı yazmış olanı tanıdığını düşünmüş olacaklar. Seni serbest bırakmakla da mutlaka onu ele vereceğini umuyorlar. Belki de sen o adamı gerçekten tanıyorsun ve kartı kendi elinle koridora bıraktın... Fakat bu şeyler beni ilgilendirmiyor, söylemeni de istemiyorum!" Sonra hafifçe Enno'ya doğru eğildi ve fısıldar gibi konuştu. "Şimdi ben yarım saat kadar sokağa çıkacak ve buranın gözetleyip gözetlemediğine bakacağım, sevgili Hans... Belki

gerçekten de biri köşede duruyordur. Sen ise bu odadan dışarı çıkmayacaksın, kabul mü?"

Enno kadına, bunu yapmasını gereksiz bulduğunu söyledi. Peşinden gelen olmadığına çok emindi. Fakat Hete'nin anıları çok canlıydı. Kocasını evinden daha doğrusu hayatından nasıl çekip almış olduklari hâlâ gözünün önündeydi. Şu anda çok huzursuzdu, mutlaka dışarı çıkmalı, sağa sola bir bakmalıydı.

Hete Haeberle dükkândaki köpeklerden İskoç cinsi Blacky'ye tasma takıp sokağa çıktı. Sanki köpeğini karanlık basmadan gezdiren yaşlı bir kadın gibi kaldırımda ağır ağır bir aşağı bir yukarı yürüdü, onunla bir şeyler konuştu. Bunları yaparken de bakışlarını dikkatlice çevresinde gezdirdi. Aynı anda Enno Kluge işe yarar bir şey var mı diye çabucak sağına soluna bakındı. Fakat hemen birçok çekmece ile dolabın kilitli olduğunu fark etti. Hayatında ilk kez derli toplu bir kadının evindeydi. Bu kadının bankada hesabı ve bir çek defteri vardı, tüm çeklerin üzerine adı damgalanmıştı.

Enno Kluge kararını vermişti, yaşamını değiştirecek, eskisi gibi yaşamayacaktı. Davranışlarına dikkat edecek, kadın kendiliğinden vermediği sürece de evdeki hiçbir şeye el sürmeyecekti.

Hete Haeberle az sonra geri döndü: "Hayır, dikkatimi çeken hiçbir şey görmedim," dedi. "Fakat senin buraya girmiş olduğunu gördükten sonra çekip gitmiş de olabilirler. Yarın sabah tekrar gelebilirler. Sabah tekrar çıkar bir bakarım. Unutmadan çalar saati altıya ayarlayayım."

"Fakat bunu hiç gerek yok, Hete," dedi Enno Kluge. "Peşimden gelen olmadığına eminim."

Sonra kadın kanepeye Enno'nun yatağını hazırladı, kendi de odasına çekildi. Fakat iki oda arasındaki kapıyı hafif aralık bıraktı, içerden gelen seslere kulak kabarttı. Az sonra da Enno'nun yatağında sağa sola döndüğünü, inlediğini, uyumakta zorlandığını duydu. Ama kadının uykusu ağır bastı, gözlerini yumdu ve uykuya daldı. Fakat biraz sonra aniden uyanıverdi, etrafına şöyle

bir bakındı. Enno'nun hıçkırdığı kulağına geldi. Niçin yine ağlıyordu? Karanlıkta gözünün önüne adamın yüzünü getirdi. Elli yaşına karşın ince çenesiyle, kırmızı, dolgun dudaklarıyla çocukça kalmış bir yüzdü.

Bir süre gecenin sonsuzluğuna uzanan hıçkırıklarını dinledi durdu. Sanki karanlıklar Enno'nun ağlamasını içine çekiyor, o günlerde hep dertli olan insanların şikâyetlerini dinleyip onlarla birlikte üzülüyordu...

Sonunda kadın daha fazla dayanamadı, yatağından çıktı ve karanlıkta, bir yere çarpmamaya dikkat ederek Enno'nun yanına gitti.

"Ağlama lütfen böyle, sevgili Hans! Güvenilir bir yerdesin, benim yanımdasın. Hete'n sana yardım edecek..."

Yatıştırıcı birkaç şey daha söyledi, fakat adamın ağlaması kesilmeyince hafifçe üzerine eğildi ve kolunu omuzlarının altına sokup yattığı yerden kaldırdı. Birlikte kadının yatağına gidip uzandılar. Dul Hete, Enno'yu kolları arasına aldı, başını memelerine dayadı...

Yaşlanmış bir kadınla, yaşlanmaya başlamış bir erkek. Küçük bir çocuk gibi sevilmek isteyen, teselli arayan, biraz ilgi bekleyen bir adam. Şimdi için için ağlayan, kendini çok güçsüz hisseden bu insan peşindekilerle nasıl mücadele edecekti? O anda dul Hete bunun farkında değildi...

"Fakat şimdi her şey yoluna girdi, öyle değil mi sevgili Hans'ım benim!"

Az önce kesilmiş olan olan gözyaşları yeniden akmaya başladı.

"Ne oldu, sevgili Hans? Yoksa bana henüz anlatmadığın başka dertlerin de mi var?"

İşte yaşlanmaya başlamış olan kadın avcısının saatlerdir beklediği an şimdi gelmişti. Kararını vermişti, gerçek adını ve evli olduğunu bu kadından uzun süre gizlemesi çok tehlikeli bir oyun olurdu. Şimdiye kadar ona bazı şeyleri anlatmıştı, bu gerçekleri de itiraf etse iyi olurdu. Hete onları da kabullenirdi. Öğren-

dikten sonra Enno'ya olan sevgisinin pek yara almayacağından emindi. Artık onu kollarının arasına almıştı, gerçeği öğrenince hemen kapının önüne koyacak değildi!

Az önce sormuştu, sevgili Hans'ının ona anlatmadığı başka dertleri de mi var, diye. Ağlamasını sürdürdü ve yeni şeyler itiraf etti: Adı Hans Enno değildi. Gerçek adı Enno Kluge'ydi, evliydi, yetişkin iki oğlu vardı. Onun ahlaksızın biri olduğunu, ona yalan söylediğini biliyordu. Fakat kendisine çok candan davranmış bir insanı kandırmaya devam etmesi mümkün değildi.

Enno Kluge yine de her şeyi anlatmadı. Yarı itiraf etti, gerçeklere yalanlar da karıştırdı. Karısı kötü yürekliydi, posta idaresinde görevli kızgın bir Nazi idi, partiye üye olmuyor diye kocasını artık eve sokmuyordu. Büyük oğullarını zorla SS üyesi yapmıştı. Şimdi oğlu Karlcmann Polonya'da cinayetler işliyordu. Karısı ve o artık birbirine uymayan iki insan olmuşlardı. Enno her şeyi kabullenen, sakin ve sabırlı biriydi. Karısı ise hırslı ve kötü yürekli bir Nazi oluvermişti. Bir arada yaşamaları mümkün değildi, çünkü artık birbirlerinden nefret ediyorlardı. Karısı kısa süre önce Enno'yu kapının önüne koymuştu! Hete'yi çok seviyordu, onu üzmekten ve kaybetmekten korkuyordu. Bu nedenle şimdiye kadar ona bazı şeyleri anlatmaktan çekinmişti.

Fakat şimdi rahatlamıştı. Hayır, artık ağlamayacaktı. Eşyalarını toplayacak, çekip gidecekti. Kendini dışarıdaki kötü dünyanın kucağına atacaktı. Ne yapıp edip Gestapo'dan saklanırdı. Fakat yine de ele geçerse bunu alınyazısı olarak kabul edecekti. Önemli değildi. Hayatında gerçekten sevmiş olduğu tek kadın olan Hete'nin aşkını yitirdikten sonra yakalanmasının artık ne önemi vardı!

Evet, yaşlanmaya başlamış şu Enno hâlâ kadınları tavlamayı beceren, anasının gözü bir adamdı. Bir şeyler uydurup onları yumuşatmasını çok iyi biliyordu. Hem seveceksin hem de yalan söyleyeceksin. İkisi bir arada pekâlâ yürürdü. Anlattıklarının arasına inanacağı bazı gerçekleri serpiştireceksin. Bunu yaparken de

güçsüz biri rolünü iyi oynacaksın, gözyaşların da her an akmaya hazır olacak...

Dul Hete, Enno'nun itiraflarını dehşet içinde dinledi. Gerçeği niçin bugüne kadar kendisinden saklamıştı? Tanışmış olduklarında yalan söylemesine hiç gerek yoktu ki! Yoksa ilk günden itibaren kafasında bir şeyler mi vardı? Ona yalan söylemiş olduğuna göre aklından yoksa kötü şeyler mi geçiyordu?

İçgüdüsü adamı geri yollamasının doğru olacağını söylüyordu. Bir kadını daha ilk günden böyle aldatmış bir adam bunu ilerde de tekrarlardı. Hete Haeberle yaşamını yalancının biriyle paylaşamazdı. Bugüne kadar hep tertemiz bir hayatı olmuştu. Gerek ilk eşiyle, gerekse ölümünden sonra tanışmış olduğu diğer erkeklerle... Deneyimli bir kadın Enno gibisine gülüp geçerdi!

Evet, kollarının arasındaki bu adamı geri yollayacaktı. Fakat bunu yapmakla da onu lanet olası Gestapo'nun kucağına düşürmüş olacaktı. Kapının önüne koyduğu anda Enno'yu yakalayacaklarına emindi. Gestapo olayı kafasından çıkmıyordu. Enno o güne kadar bazı yalanlar söylemiş olsa da, şimdi anlattıklarının gerçek olamayacağını düşünemiyordu bile.

Sonra o kadın... Karısı üzerine anlatmış olduklarının tümünün gerçekdışı olması da mümkün değildi. Hiçbir insan böyle şeyleri düşünemezdi, anlatılanların çoğu gerçek olmalıydı. Şu anda yanında oturan adamı tanıdığını sanıyordu. Güçsüz bir insandı, iyi niyetliydi, daha doğrusu bir çocuktu. Canayakın birkaç sözle elde edilebilecek bir insandı. Fakat o kadın, karısı denen o sert ve hırslı Nazi... Mutlaka parti üyeliğiyle yükselmeyi kafasına koymuştu. Enno gibi biri ise onun işine yaramazdı. Belki de karısı şöyle düşünüyordu: Partiye karşı nefret duyan, üye olmamakta ısrar eden bu adam bana karşı çalışıyor da olabilir...

Enno'yu böyle bir kadının kolları arasına geri yollayabilir miydi? Gestapo'nun kolları arasına atabilir miydi?

Hayır, yapamazdı. Yapmak da istemiyordu.

Birden odanın ışığı yandı. Enno yatağın kenarında duruyordu. Üzerine küçük gelen mavi bir gömlek giymişti. Soluk yüzünü gözyaşları ıslatmıştı. Hete'ye doğru eğildi ve fısıldar gibi konuştu: "Allahaısmarladık, Hete! Sen bana çok iyi davrandın, fakat ben buna layık değilim. Kötü bir insanım. Hoşça kal! Artık gidiyorum..."

Kadın kollarına yapıştı. "Hayır, yanımda kalacaksın," diye fısıldadı. "Sana söz verdim ve sözümü tutacağım. Hayır, şimdi bir şey söyleme! Lütfen uzan kanepeye ve biraz uyumaya çalış. Ben de her şeyi nasıl yoluna koyacağımı bir düşüneyim."

Enno hüzünle ona baktı ve başını iki yana salladı. "Hete, sen bana gerçekten çok iyi davranıyorsun," dedi. "Bütün söylediklerini yapmak isterdim, fakat bırak şimdi çekip gideyim!"

Ve tabii çekip gitmedi. Hete'nin ısrarına sonunda yenik düştü. Kadın her şeyi düşünecek ve yoluna koyacaktı. Kanepede değil, Hete'nin yatağında yatmayı da kabullendi. Gözlerini kapattı, annesinin sıcak vücuduna sarılmış bir çocuk gibi uykuya daldı.

Kadının ise uzun süre gözüne uyku girmedi. Gün ışıyana kadar uyumadı, düşündü durdu. Kollarının arasındaki adamın nefes alışını dinledi. Ne güzeldi, yıllar sonra yine yatağında, yanı başında bir erkeğin yatması, nefes alması. Tek başına uzun yıllar geçirmişti. Şimdi ise yine bakabileceği bir erkek vardı evinde. Yaşlanmış Hete'nin hayatı artık bomboş değildi. Mutlaka bu adam ona kimi sorunlar da yaratacaktı. Fakat sevilen bir insanın sorunları güzel sorunlar değil miydi?

Dul Hete Haeberle bugünden sonra iki insan için güçlü olmaya karar verdi. Onu Gestapo'dan gelecek bütün tehlikelerden mutlaka korumalıydı. Enno'yu eğitecek, ondan gerçek bir insan yapacaktı. Dul Hete, sevgili Hans'ını, ah hayır, onun adı artık Enno idi, onu şu Nazi karısının elinden kurtaracaktı. Şimdi kollarındaki bu insanın hayatına bir çeki düzen verecekti...

Dul Hete Haeberle, kollarındaki bu zavallının kendi yaşamına düzensizlik, ıstırap, dert, gözyaşı ve tehlike getireceğinin ise

hiç farkına değildi. Enno Kluge'nin artık yanı başında yaşamasına karar verdiği şu anda onu bütün dünyaya karşı korumayı tüm gücüne karşın başaramayacağından da habersizdi. Dul Hete Haeberle, yıllar boyu kurmuş olduğu ve içinde yaşadığı bu küçük imparatorluğu tehlikeye attığını da göremiyordu.

27
Korku ve Dehşet

O geceden bu yana tam iki hafta geçmişti. Dul Hete Haeberle ve Enno Kluge bu günlerde birbirlerini daha yakından tanıdılar. Çünkü adama Gestapo korkusundan evden dışarı bir adım bile atması yasaklanmıştı. Bir adada tek başlarına yaşayan iki kişiydi onlar. Bütün gün birbirlerini görmek zorundaydılar. Başkalarıyla görüşüp biraz nefes alamıyorlardı. Biri bir şey yaparken ötekine dikkat etmek zorundaydı.

Hele kadın ilk günlerde Enno'nun dükkânda biraz olsun yardım etmesine bile izin vermedi. Çünkü peşine adam takıp onu gözetleyip gözetlemediklerine pek emin değildi. Enno'ya hiç gürültü yapmadan yan odada oturmasını söyledi. Tek bir kişi bile onu görmemeliydi. Söylediklerini Enno'nun hiç sesini çıkarmadan yerine getirmesine şaşmadı da değil. O olsa küçücük bir odada, öyle hiçbir şey yapmadan oturmak zorunda kaldığı için mutlaka çıldırırdı. Enno ise sadece, "Peki," dedi. "Biraz dinlenir, kendime gelirim..."

"Peki, başka ne yapacaksın, Enno?" diye sordu Hete. "Bir gün çok uzundur. Benim de seninle ilgilenecek pek zamanım yok. Bütün gün oturup düşünmek de bir işe yaramaz."

"Ne mi yapacağım?" diye biraz şaşırmış gibi sordu Enno. "Mutlaka bir şey yapmam mı gerekiyor? Çalışmak filan mı demek istiyorsun?" Az kalsın, ben yaşamımda yeterince çalıştım, diyecekti. Fakat son anda sustu. Ne de olsa Hete'yle konuşurken

bazı şeylere dikkat etmesi gerektiğini öğrenmişti. "Tabii çalışmak isterdim. Fakat bu odada ne yapabilirim? Şurada bir tesviye tezgâhı olsaydı ne güzel olurdu!" Enno güldü.

"Fakat tam sana göre bir iş geldi aklıma!" Kadın dükkâna gitti ve içi çeşitli tohum dolu kocaman bir kartonla geri döndü. Odadaki masaya bıraktı. Yanına da uzunca bir tahta koydu. Tahtanın üzerine bir avuç karışık tohum yaydı. Ardından da eline aldığı tüy kalemi küçük bir kürek gibi kullanarak tohumları ayırmaya başladı. Çok hızlı çalışıyordu. "Bu gördüklerin, dükkânda ve kafeslerde arta kalmış ya da yırtılmış paketlerden sağa sola saçılmış kuş yemleridir," diye açıkladı. "Onları yıllardır çöpe atmam, hemen toplar bu kartonda muhafaza ederim. Kuş yeminin gittikçe zor bulunduğu şu son zamanlarda çok işime yarıyor. Kimi akşam oturup onları birbirlerinden ayırıyorum..."

"Fakat ayırmana ne gerek var?" diye sordu Enno. "Bu çok zaman alan bir iş! Ver böyle yesin kuşlar! Ayırma işini onlar yapsın!"

"O zaman gereğinden çok yerler, sağlıklarına dokunan yemleri de gagalayıp ölüverirler. Hayır, bu yalnızca yapılması gereken ufak bir iş. Çoğu zaman akşamları oturup hallediyorum. Bir pazar günü sabahtan akşama kadar ev işlerinin arasında, tam iki buçuk kilo tohum ayırmış olduğumu anımsıyorum! Şimdi göreceğiz bakalım, sen benim bu rekorumu kırabilecek misin? Hem insan bu işi yaparken düşünmeye de zaman ayırabiliyor. Senin de mutlaka düşünecek çok şeyin vardır. Haydi Enno, bir dene bakalım!"

Adamın eline tüy kalemi tutuşturdu ve nasıl çalıştığına baktı.

"Hiç de fena yapmıyorsun," diye övdü onu. "Becerikli sayılırsın."

Aradan daha birkaç dakika geçmeden işine karıştı: "Fakat çok dikkat etmelisin, sevgili Hans'ım. Ah, tabii Enno demek istedim. Alışmam gerek! Bak şu ince, parıldayan darı, şu yuvarlak ve siyah olan da kolza. İkisini birbiriyle karıştırmamalısın. Ayçiçeği çe-

kirdeklerini ise en iyisi elinle seçip ayır. Tüyden yapmaktan daha çabuk olur. Dur bekle, ayırmış olduklarını içine koyasın diye sana hemen birkaç cam kâse getireyim!"

Günlerce boş oturup canı sıkılmasın diye Enno'ya iş verdiği için Hete Haeberle memnun gibiydi. Birden kapıdaki çıngırağın sesi duyuldu. Bir müşteri gelmiş olacaktı. Sonra ardı ardına müşteriler gelip gitti. Fakat kadın yine de ikide bir başını odanın kapısından içeri uzatıp Enno'nun ne yaptığına baktı. Bir defasında onu, üzerinde kuru yemlerin durduğu tahtanın başında kolunu masaya dayamış, bir şeyler hayal ederken buldu. Bir başka kez de kapının açıldığını duyup yaramazlık yaparken yakalanmış bir çocuk gibi kartonun yanına dönerken görüverdi.

Fakat az sonra Enno'nun onun bir günde iki buçuk kilo rekorunu kıramayacağını fark etti. Hem çok da dikkatsiz çalışmıştı. Hete düş kırıklığına uğradı, tohumları tekrar bir gözden geçirmeliydi. Fakat Enno, "Memnun kalmadın, öyle değil mi Hete?" deyince adama hak vermeden edemedi. "Fakat biliyor musun, bu bir erkeğin yapacağı iş değil! Bana göre bir iş ver, göreceksin nasıl çalışacağım!"

Doğruydu, Enno haklıydı. Ertesi gün tohum dolu kartonu önüne koymadı. "Benim zavallım," dedi ona acır gibi. "En iyisi bütün gün ne yapacağına sen kendin karar ver. Çok canın sıkılıyor, değil mi? Biraz kitap okusan nasıl olur? Bak şu dolapta kocamdan kalmış birçok kitap duruyor. Okumak istemez misin?"

Hete dolabın raflarında okuyabileceği bir kitap ararken Enno arkasında durmuş ona bakıyordu. "Kocam komünist partiye üye idi... Bak, evde arama yaptıklarında Marx'ın şu kitabını memurlardan kurtarmıştım. Sobaya saklamıştım. Tam SS adamı sobanın kapağını açarken ona bir sigara sunup adamın dikkatini başka yöne çekmiştim." Hete başını çevirip arkasında duran adama baktı. "Fakat itiraf etmeliyim, bunlar sana göre kitaplar değil, sevgili Enno... Kocam öldüğünden bu yana ben de elime alıp okumadım onları. Belki de bu yaptığım pek doğru değildi. Her

insan politikayla ilgilenmeli. Eğer hepimiz zamanında bunu yapmış olsaydık, şimdi şu Naziler tepemizde olmazdı demişti hep Walter. Fakat ben bir kadınım..."

Hete sustu. Arkasında duran adamın onu dinlemediğini fark etmişti.

"Bak şu aşağı raflarda benim okuduğum kitaplar var."

"Şöyle heyecan dolu bir casus romanı okumak isterdim," dedi. "İnsanların suç işlediği, cinayetler dolu bir roman..."

"Sanırım böyle bir kitap yok bu evde. Fakat bak, şu fena bir roman değildir. Ben onu birkaç kez okumuşumdur. Raabe'nin *Sperling Sokağı Günlüğü*. Okumayı bir dene, göreceksin, hoşuna gidecek..."

Fakat az sonra tekrar odaya girdiğinde Enno'nun kitabı okumadığını gördü. Raabe'nin romanını birkaç sayfa okuduktan sonra masanın üzerine bırakmıştı.

"Hoşuna gitmedi mi?"

"Ah, biliyor musun... Bence... Bu romanın kahramanları çok iyi insanlar. Nerdeyse dinsel bir roman. Can sıkıcı, bir erkeğin okuyabileceği bir kitap değil. Bizler daha heyecanlı şeyler okumak isteriz. Beni anlıyorsun, değil mi?"

"Yazık," dedi. "Yazık." Kitabı tekrar rafa kaldırdı.

Ertesi günlerde, ne zaman odaya girse adamı miskin miskin, başı önünde, düşünceli ya da uyuklar görünce ne yapacağını bilemedi. Kimi zaman da başını masaya dayamış uyuyordu. Bazen pencerede duruyor, küçük avluya bakıp hep aynı melodiyi ıslıkla çalıyordu. Enno'nun günlerini böyle geçirmesi kadını çok şaşırtıyordu. Hete ömrü boyunca hep çalışmıştı, bugün bile çalışmadan edemiyordu. Onun için çalışmadan geçen bir yaşamın anlamı yoktu. Dükkân, sabahtan akşama müşterilerle dolu olsaydı ne çok hoşuna giderdi. Gerekirse kendini on parçaya bölerdi.

Bu adam ise bütün gün oturuyor, ayakta duruyor, çömeliyor, yatağa uzanıyor, günde on iki on dört saat çalışmıyor, hiç-

bir şey yapmıyordu! Sevgili Tanrı'nın günlerini çalıyordu! Nesi vardı onun? Yeterince uyuyordu, iştahı yerindeydi, önüne konan yemekleri yiyordu. Hiçbir şeyi yoktu, fakat çalışmaktan kaçınıyordu! Günün birinde Hete'nin sabrı taştı. "Bütün gün bana hep aynı melodiyi ıslıkla çalmasan iyi edersin, Enno!" dedi. "Altı saattir, hayır tam sekiz saattir hep aynı melodi. Küçük kızlar artık uyumalı..."

Enno gülümsemeye çalıştı. "Islığım seni rahatsız mı ediyor? İstersen başka bir melodi çalayım! Horst Wessel melodisine ne dersin?" Ve kadının yanıtını beklemeden ıslığa başladı. Bayraklar yukarı! İnsanlar dizi dizi...

Kadın konuşmadan odadan çıktı. Bu kez şaşırmaktan çok öfkelenmişti. Fakat birkaç gün sonra olanı biteni unuttu, öfkesi geçti. Böyle şeylerin üzerinde duran, kin besleyen biri değildi. Hem bu arada Enno yatağın üzerindeki ampulü değiştirmiş, daha güçlüsünü takmıştı. Evet, istediği zaman nasıl da becerikli biri oluyordu. Fakat nedense canı her zaman çalışmak istemiyordu.

Küçük odadaki zorunlu sürgün günleri sona erdi. Hete Haeberle dükkânın çevresinde birilerinin dolaşıp onu gözetlemediğine artık iyice emin olmuştu. Enno'nun arada sırada dükkânda kendisine yardım etmesine izin verdi. Sokağa ise henüz çıkmamalıydı. Onu tanıyan birine rastlayabilirdi. Enno dükkânda çalıştı ve ne kadar becerikli biri olduğunu kanıtladı. Fakat kadın onun uzun süre aynı şeyi yapamadığını fark etti. Ya canı sıkılıyordu ya da çabuk yoruluyordu. Bu nedenle de ona kısa süren, değişik görevler verdi.

Bir süre sonra müşterilere de hizmet etmeye başladı. Onlarla iyi anlaşıyordu, nazikti, konuşmasını seviyordu, hatta biraz uyuşuk hareketleri kimi müşterilerin hoşuna gidiyordu.

"Bu beyi işe almakla iyi bir seçim yaptınız, Bayan Haeberle," diyordu bazı yaşlı müşterileri. "Akrabanız filan mı oluyor?" diye soranlar da vardı.

O zaman Hete Haeberle yalan söyleyip, "Evet, uzaktan kuzenim olur," yanıtını veriyordu. Enno'yu övdükleri için de seviniyordu.

Günün birinde Enno'ya Dahlem'e gitmesi gerektiğini söyledi. "Biliyorsun, oradaki ev hayvanları dükkânı Löbe kapanıyor," dedi. "Sahibini askere alacaklarmış. Dükkânındaki kimi malları ben almak istiyorum. Bazı şeyleri bulmakta artık zorluk çekiyorum, bu nedenle oradaki çok şey işimize yarayabilir. Bugün dükkânı tek başına çevirebilir misin?"

"Hem de nasıl, hiç merak etme Hete! Benim için çocuk oyuncağı bu. Ne kadar sürer senin işin?"

"Öğle yemeğinden sonra gitmek istiyorum. Fakat dükkân kapanana kadar dönebileceğimi hiç sanmıyorum. Oraya gitmişken bir de terzime uğramak niyetindeyim..."

"Nasıl istersen öyle yap Hete. Sana geceyarısına kadar izin veriyorum! Dükkânı hiç kafana takma, ben her şeyi hallederim."

Dükkân öğle üzeri hep kapalıydı. Enno ona metroya kadar eşlik etti. Hareket ederken kadın kendi kendine gülümsedi. Ne de olsa ortak yaşam bir başkaydı! Böyle birlikte çalışmaları da artık hoşuna gidiyordu. İnsan mutlu olduğunu ancak o zaman hissediyordu. Enno da kadının hoşuna gitmek için mümkün olduğu kadar çaba gösteriyor, elinden geleni yapıyordu. Evet, çok seri, çok çalışkan biri değildi. İş fazla geldi mi, yandaki odaya gidip biraz dinleniyordu. O anda dükkânın dolu olmasını umursamıyor, Hete'yi müşterilerle tek başına bırakıyordu. Bir gün onu aramış, seslenmiş ve sonunda bodrumda, kum sandığının üzerinde dalgın dalgın otururken bulmuştu. Hete ise on dakikadır kumu getirmesini bekliyordu.

Kadın, "Enno nerede kaldın? Beklemekten canım çıktı!" diye bağırınca ürperip öğretmenin uyuklarken yakaladığı bir öğrenci gibi şaşkınlıkla ayağa fırlamıştı. "Biraz dalmıştım da..." diye mırıldanmış ve yanındaki kovaya kum doldurmaya başlamıştı. "Hemen geliyorum şefim. Bir daha yapmayacağım!"

İşte böyle küçük şakalarla kadının daha çok öfkelenmesini önlüyordu.

Hayır, bu Enno pek aklını kullanabilen biri değildi, fakat Hete Haeberle'nin gördüğü kadarıyla hiç olmazsa elinden geleni yapıyordu. Bunun yanı sıra insana yük olmayan biriydi de. Nazikti, sokulgandı, kendisiyle kolay anlaşılabilen bir insandı. Belki biraz fazla sigara içiyordu, fakat kadın buna katlanıyordu. Ne de olsa, kendini iyi hissettiği zamanlarda o da bir sigara yakardı...

O gün öğleden sonra kentte birtakım işlerini halletmek isteyen Hete Haeberle'nin pek şansı yoktu. Löbe'nin Dahlem'deki dükkânı kapalıydı. Komşusu Bay Löbe'nin ne zaman döneceğini bilmiyordu. Hayır, henüz askere alınmamıştı. Belki bugün bazı işlemler için oradan oraya gidiyordu. Yoksa dükkân her sabah ondan sonra açık olurdu. Belki yarın öğleye doğru uğrasaydı daha iyi olurdu.

Hete Haeberle komşuya teşekkür etti ve terzisine gitti. Oraya vardığında gördükleri onu dehşete düşürdü. O gece atılan bir bombayla bina yerle bir olmuştu. Taş üstünde taş kalmamıştı. Yanından geçen insanlar başlarını çevirip yıkıntıya bakmıyordu. Ya dehşeti görmek istemiyorlardı ya da dehşet içinde durup hayretle binaya bakmaktan korkuyorlardı. Çünkü sağ sol polis doluydu. Bazı yayalar da yürüyüşlerini yavaşlatıyor, merakla, biraz dudak bükerek bombalanmış eve bakıyordu. Yıkıntıyı durup seyreden çok az insan somurtuyordu. Onların öfkeli olduğu gözlerinden okunuyordu.

Evet, o sıralar Berlin'de insanlar gittikçe daha sık bodrumlara yollanıyordu. Kentin üzerine her geçen gün daha çok bomba yağıyordu. İnsanların en çok korktuğu da fosfor bombalarıydı. Göring'in, "Berlin'in üzerinde bir düşman uçağı görüldü mü, adımı Meier olarak değiştireceğim," sözünü insanlar gittikçe daha sık anımsıyordu. Hete Haeberle de dün geceyi bodrumda geçirmişti. Enno'yu yanına almamıştı, çünkü binadakilerin onu

dostu olarak bilmesini istemiyordu. Yerin altından uçakların vızıltısını duymuştu. Fakat düşen bombaların sesi kulağına gelmemişti. Evinin olduğu semtte yıkılan bir bina olmamıştı. Sağda solda insanlar, İngilizlerin işçi semtlerine zarar vermek istemediğini anlatıyordu. Sadece kentin batısındaki zengin yapıları yerle bir etmekti niyetleri...

Hete Haeberle'nin terzisi zengin sayılmazdı, yine de üzerine bomba atmışlardı. Oradaki polis memurlarından birine, kadına bir şey olup olmadığını sordu. Fakat memur ne yazık ki bilgi veremeyecekti, bayan en yakın karakola ya da sığınaklardan sorumlu bölge amirliğine gitse iyi ederdi.

Ancak Hete Haberle o anda çok heyecanlıydı. Terzisine her ne kadar üzülse, ona ne olduğunu çok merak etse de, bir an önce eve gitmeliydi. Orada her şeyin yolunda olup olmadığını bilmek istiyordu. Dükkânına bir şey olmuş muydu, gözleriyle görmeliydi.

Evet, Königstor'daki küçük dükkânına bir şey olmuştu. Olan pek kötü bir şey değildi. Fakat Bayan Haeberle gördüğüyle yine de çok sarsıldı. Dükkânın kepenkleri indirilmiş, üzerine bir kâğıt yapıştırılmıştı. Kâğıtta yazanları çok saçma buldu, müthiş öfkelendi: "Hemen döneceğim. Hedwig Haeberle."

Kâğıtta adının bulunmasının yanı sıra Enno'nun umursamazlığını ve tembelliğini hakaret olarak kabul etti, ona olan güveni bir anda sarsıldı. Çünkü ona haber vermeden dükkânı kapatmıştı. Eğer Hete ondan önce gelmemiş olsaydı, mutlaka dükkânın kapalı olduğunu da hiç öğrenmeyecekti. Enno onu kandırmıştı. Hele devamlı müşterilerinden biri ertesi gün, "Dün öğleden sonra kapalıydınız, bir yere mi gitmeniz gerekmişti, Bayan Haeberle?" deseydi acaba ne yapardı?

Yan kapıdan içeri girdi. Dükkân kapısını açıp kepengi kaldırdı. Müşterilerin gelmesini bekledi. Enno ona ihanet etmişti, artık gelmese de olurdu. Walter'la birlikte olduğu uzun yıllarda bir kez olsun böyle bir şey başına gelmemişti, birbirlerine olan

güven hiç zedelenmemişti. Şimdiyse böyle bir şey! Enno'yu kızdıracak hiçbir şey yapmamıştı ki!

Az sonra ilk müşteri geldi. İstediklerini verdi. Uzattığı yirmi markın üstünü vermek için kasayı açtığında ise bomboş olduğunu gördü. Giderken kasada yeterince para olduğunu anımsıyordu. En az yüz mark bırakmıştı. Yan tarafa geçip odadan çantasını aldı, müşterinin para üstünü verdi.

Evet, şimdi kapıyı kilitlemek ve tek başına olmak istiyordu. Fakat yine gelenler oldu. Onlara hizmet ederken, kasayı gözünün önüne getirdi. Son günlerde içinde yeterince para olmadığı hep dikkatini çekmişti. Satışa göre daha çok para olmalı, diye düşünmüştü. Fakat aklına gelen bazı şeyleri, yok olamaz, diye hemen geçiştirmişti. Hem Enno kasadan para alıp ne yapacaktı? Evden bir yere çıktığı yoktu ki, hep onun denetimindeydi!

Sonra anımsadı. Enno çok sigara içiyordu, ancak bavulunda o kadar çok sigara getirmemişti... Mutlaka ona karaborsadan sigara temin eden birini bulmuştu. Çok kötü ve utanılacak bir davranıştı Enno'nun yaptığı. İsteseydi o da seve seve gider, sigarasını alırdı.

Enno dönene kadar çok huzursuzdu, içi içini yedi. Son günlerde evinde yine bir erkeğin yaşamasına kendini alıştırmıştı. Artık tek başına değildi, hoşuna giden birinin işini görüyor, ona destek oluyordu. Fakat adam gerçekten böyle biriyse yüreğinde sevgisine yer yoktu! Güvenemediği biriyle korku içinde yaşayacağına yine tek başına kalsa daha iyi olurdu. Onu aldatacağından çekindiği için artık yakındaki parka, şöyle bir dolaşmaya bile gidemeyecekti.

Sonra Hete bir şey daha anımsadı. Dolapta onun iç çamaşırlarına ayırmış olduğu rafların düzensizliği dikkatini çekmişti. Hayır, bu böyle devam edemezdi. İstemeye istemeye kararını verdi: Enno çekip gitmeliydi. Hem de bugün.

Fakat az sonra yine düşüncelerini değiştirdi. Yaşlanmış bir kadındı. Belki de Enno Kluge yaşamındaki son erkekti, yaşlılığında

yanında olacak birisiydi. Onu yıkan ve ürkütmüş olan son olayların ardından Enno'yu kapının önüne koysaydı, başka bir erkekle yeniden denemeye hiç cesareti de olmazdı.

"Evet, solucanlar yeni geldi. Ne kadar isterdiniz hanımefendi?"

Dükkânın kapanmasına yarım saat kala Enno kapıdan içeri girdi. Öfkesinden onun sokakta görünmesinin tehlikeli olduğunu unutmuştu. Duyguları karmakarışıktı. Kafası Enno'nun söylediği yalanlarla doluydu. Fakat evi terk etmekle kendini tehlikeye atmıştı, her an Gestapo'nun eline geçebilirdi. Onun bir anlık yokluğunda Enno böyle çekip giderse aldıkları onca önlemin ne anlamı kalırdı? Belki şu Gestapo olayı da yalan dolandı? Bu adamdan her şey beklenirdi!

Enno dükkâna girdi, hiç konuşmadan, dikkatle müşterilerin arasından geçti ve sanki hiçbir şey olmamış gibi Hete'ye bakıp gülümsedi. "Şefim, hemen gelip size yardım edeceğim," dedi ve yandaki odaya geçti.

Gerçekten de hemen geri döndü. Müşterilerin bir şey fark etmesini istemeyen Hete de her zamanki gibi yumuşak ses tonuyla ona yapması gereken bazı şeyler söyledi. Fakat içindeki dünya çökmüştü. Yine de ne ona ne de müşterilerine hüzünlü olduğunu belli etti. Hatta Enno'nun yaptığı bazı şakalara gülümsedi. Fakat bir ara kasayı açmasını engelledi. "Lütfen, kasayla ben ilgileniyorum," dedi tersler gibi.

Enno şöyle bir ürperdi, çekingen bakışlarla Hete'yi süzdü. Nasıl da sahibinden dayak yemiş bir köpeği andırıyor, diye düşündü kadın bir an. Fakat Enno elini pantolon cebine soktu, gözleri ışıldadı, gülümsedi. Evet, yemiş olduğu dayaktan sonra yine kendine gelmişti.

"Başüstüne, şefim!" dedi ve topuklarını birbirine vurdu.

Dükkândaki müşteriler bu ufak tefek adamın yaptığı şakaya ve askerimsi tavırlarına güldü. Hete Haegele ise sesini çıkarmadı.

Az sonra dükkân kapandı. Bir buçuk saat kadar bir süre etrafı topladılar, dükkânı temizlediler, kafeslerindeki hayvanlara yemlerini ve sularını verdiler. Fakat birbirleriyle hiç konuşmadılar. Enno'nun yaptığı kimi şakalara kadın hiçbir tepki göstermedi. Dükkânda işi bitince mutfağa geçti. Tavaya patatesle yağlı domuz eti koyup kızarttı. Bu eti ona, kanarya kuşu hediye ettiği bir müşterisi getirmişti. Hete Haeberle, önüne iyi yemek konunca mutlu olan Enno'ya o akşam değişik bir şey hazırlayacağı için nasıl da sevinmişti. Patatesler çabucak altın sarısı oluverdi.

Fakat aniden tavanın altındaki gaz sönüverdi. Hete ocağın yanından ayrıldı, hızla odaya girdi. Daha çok susmaya dayanamayacağını fark etmişti. Sobaya sırtını dayadı ve sert bir ses tonuyla sordu: "Ne oldu?"

Enno masayı çoktan hazırlamıştı. Oturmuş, hafif hafif ıslık çalıyor, yemeğin gelmesini bekliyordu. Kadının öfkeli sesiyle irkilir gibi oldu. Başını kaldırıp karşısında duran Hete'ye baktı.

"Ne var, Hete?" diye sordu. "Akşam yemeği ne zaman hazır olur? Bugün karnım çok aç."

Hete öfkesinden az kalsın masada oturmakta olan adama bir tokat indirecekti. Enno'nun yapmış olduğu şey onun gözünde bir ihanetti. Sesini çıkarmayacağını mı sanıyordu? Bu beyefendi benimle aynı yatakta yattı diye mi şimdi kendine bu kadar güveniyor! Hete müthiş öfkeliydi. Elinden gelse herifin yakasına yapıştığı gibi oturduğu yerden kaldırır, çuval gibi iki yana sallar ve suratına tokatları indirirdi.

Fakat kendini tuttu. "Ne oldu?" diye sorusunu tekrarladı. Sesi bu kez daha sert çıkmıştı.

"Ah, parayı mı soruyorsun?" diye konuştu ve elini pantolon cebine atıp bir demet kâğıt para çıkardı. "Bak Hete, burada tam iki yüz on mark var. Çıkarken kasadan doksan iki mark almıştım." Biraz çekingence gülümsedi. "Ben de ekonomiye biraz destek olayım istedim..."

"Bu kadar çok parayı nereden buldun?"

"Bugün akşamüstü Karlshorst'ta büyük bir at yarışı vardı. Adebar'a yatırmak için tam zamanında oradaydım. Adebar'ın kazanacağından çok emindim. Bahis oynadığımı sana hiç söylemiş miydim? Ben at yarışları üzerine çok bilgi sahibiyimdir, Hete." Gurur duyduğu yüzünden belliydi. "Paranın tamamını yatırmadım, sadece elli marklık oynadım. Kazanç yüksekti..."

"Peki, ya oynadığın at kazanmasaydı ne yapardın?"

"Hayır, hayır, Adebar kazanacaktı ve kazandı da!"

"Kazanmasa ne olurdu?"

Enno, o anda kendini ilk kez karşısındaki kadından daha güçlü hissetti. Gülümseyerek, "Dinle beni Hete," dedi. "Sen at yarışlarından hiçbir şey anlamıyorsun. Ben ise çok iyi anlıyorum. Eğer ben Adebar kazanacak deyip elli mark yatırıyorsam..."

Kadın onun sözünü kesti. "Fakat sen benim paramla riske girdin," dedi. Sesi yine çok sert çıkmıştı. "Ben bunu kabul edemem! Eğer paraya gereksinimin varsa söyle. Yanımda boğaz tokluğuna çalışmana da gerek yok. Fakat benim iznim olmadan kasadan para almak da yok! Anlaşıldı mı?"

Kadının bu çıkışı Enno'yu yine biraz ürkütür gibi oldu. Sonra şikâyet eder gibi konuştu: "Fakat sen benimle nasıl konuşuyorsun, Hete?" dedi. Kadın o anda yine ağlayıp sızlayacağından korktu. "Sanki ben senin işçinim... Tabii bir daha kasadan para filan almayacağım. Böyle çabucak güzel para kazandığım için sevineceğini sanmıştım! Ne de olsa Adebar'ın birinci olacağı kesindi!"

Hete için önemli olan para değildi. Hayal kırıklığına uğramış, ona olan güveni sarsılmıştı. Düşündü: Enno mutlaka para yüzünden kendisine kızdığımı sanıyor. Akılsız adam! "Şu at yarışı yüzünden dükkânı kapatıp gittin, öyle mi?" dedi.

"Evet," dedi Enno. "Eğer ben olmasaydım sen de Dahlem'e gitmek için dükkânı kapatacaktın. Öyle değil mi?"

"Ben gider gitmez dükkânı kapatmayı önceden planlamıştım, yalan mı?"

"Doğru!" dedi, fakat hata yaptığını fark edip hemen düzeltti: "Değil tabii. Daha önce aklıma gelmiş olsaydı senden izin isterdim. Öğle tatili sırasında Yeni König Caddesi'nde gezindim. Tam müşterek bahis oynanan dükkânın önünden geçerken Adebar'ın şansı olmadığını okudum. İşte o anda paramı bu ata yatırmaya karar verdim!"

Hete Haeberle, "Öyle mi?" dedi ve sustu. Enno'nun söylediklerine inanmamıştı. O daha metroya bindiği anda adam at yarışına para yatırmayı kafasına koymuştu. Enno'nun sabah kahvaltıdan sonra gazetede bir şeyler okumuş ve kâğıt parçasına bir şeyler not etmiş olduğunu anımsadı. Dükkâna ilk müşteriler geldiğinde de gazete hâlâ Enno'nun önünde duruyordu.

"Öyle mi?" diye tekrarladı Hete. "Seninle kararlaştırmamış mıydık, Gestapo tehlikesi nedeniyle sağda solda dolaşmayacaksın diye? Sen ise tek başına sokak sokak dolaşıp duruyorsun."

"Fakat sana metroya kadar eşlik etmeme izin vermiştin..."

"Oraya birlikte gitmiştik. Hem ben sana bunun bir deneme olduğunu söylemiştim! Sen ise saatlerini kentin sokaklarında geçiriyorsun! Şimdi söyle bakalım, nereye gittin?"

"Ah, küçük bir lokale uğradım... Eskiden arada sırada gittiğim bir yer orası. Gestapo uğramaz böyle yerlere. Sadece bahisçilerin gittiği bir lokal."

"Hepsi de seni tanıyor! Sonra biz Enno Kluge'yi gördük diye sağda solda anlatacaklar!"

"Fakat bu yer çok uzakta, Wedding'te. Beni ele verecek tanıdık birine de rastlamadım!"

Enno Kluge hızlı hızlı konuşuyordu. Onu dinleyen haklı olduğuna inanırdı. Karşısındaki kadını nasıl hayal kırıklığına uğratmış olduğunu bir türlü anlamıyordu. Evet, kasadan para almıştı, fakat sadece onu sevindirmek için. Dükkânı kapatmıştı, fakat o olmasa kadın da öğleden sonra kapatacaktı. Gitmiş olduğu Wedding de kent merkezinden çok uzaktaydı.

Evinde kaldığı kadının sevgi dolu duygularını yaralamış olduğunu ise anlamıyordu, bunu kafası bir türlü almıyordu.

"Öyle mi Enno?" dedi Hete. "Bütün söyleyeceklerin bunlar mı?"

"Evet, daha başka ne söylememi istiyorsun, Hete? Çok öfkeli olduğunun farkındayım, fakat yanlış bir şey yapmış olduğuma da gerçekten inanmıyorum!" Ve kadının beklediği gözyaşları aktı. "Ah, Hete, ne olur bana yine iyi davran! Artık bir şey yapmadan önce senden izin alacağım! Artık kızma bana, ne olur. Dayanamayacağım..."

Fakat bu kez ne gözyaşları ne de yalvarmalar bir işe yaradı. Hete'ye inanılır gelmediler. Karşısında ağlayan adamdan iğrenir gibi oldu.

"Her şeyi iyice bir düşünmeliyim, Enno," dedi. "Beni nasıl bir hayal kırıklığına uğratmış olduğunu anlamıyorsun sen!"

Sonra tekrar mutfağa döndü. Gaz gelmişti. Tavadaki patatesleri kızartmaya devam etti. Onunla konuşmuştu. Fakat ne elde etmişti? Konuşması aralarındaki ilişkiyi düzeltecek, kesin bir karar vermesini kolaylaştıracak mıydı?

Hayır, sanmıyordu. Bu adam yanlış bir şey yapmış olduğunu kabul etmiyordu. Gerektiğinde yalan söylemekten de kaçınmıyordu. Hayır, böyle bir adam ona göre değildi. Tabii bu akşam onu kapının önüne koyamazdı. Enno yaptığının yanlış olduğunu bilmiyordu. Tıpkı küçük bir köpek gibiydi. Oynadığı ayakkabıları parçalamıştı, şimdi efendisinin ona niçin vurduğunu anlamıyordu...

Hete Haeberle, Enno'ya başını sokacak başka bir yer araması için birkaç gün daha zaman tanımaya karar verdi. Bu arada Gestapo'nun eline düşerse bu onun bileceği işti. Bahis oynamaya giderken de Gestapo'dan çekinmemişti. Kendini bu adamdan kurtarmalıydı, ona olan güveni çok sarsılmıştı. Kararını verdi, bugünden sonra ta mezara girene kadar tek başına yaşayacaktı. Bu düşünceyle korktu, ürperir gibi oldu.

Bu korkusuna karşın vermiş olduğu kararı akşam yemeğinde Enno'ya açıkladı: "Ben her şeyi düşündüm Enno, ayrılmamız

gerekiyor. Sen canayakın, sevimli bir adamsın, fakat dünyaya bakışın çok başka. Bu nedenle uzun süre bir arada yaşayamayız."

Karşısında oturan adam şaşkın şaşkın ona baktı. Hete ise başını çevirdi, bakışlarını ondan kaçırdı. Enno yanlış bir şey duyduğunu sanıyordu. İnler gibi konuştu: "Tanrım! Hete, söylediklerin gerçek mi? Biz birbirine yakın iki insan değil miyiz? Beni kapının önüne koymayı, Gestapo'nun kucağına atmayı nasıl isteyebiliyorsun?"

"Ah, öyle mi?" Hete sakin olmaya çalıştı. "Şu Gestapo tehlikesi pek o kadar önemli değil gibime geliyor. Yoksa saatlerce sağda solda dolaşır mıydın?"

Enno önünde diz çöktü. Gestapo korkusuyla aklı başından gitmiş gibiydi. "Hete! Hete!" diye seslendi. Gözyaşları yanaklarından akmaya başlamıştı. "Sen beni öldürmek mi istiyorsun? Beni burada korumalısın! Şimdi nereye giderim ben? Ah Hete, acı bana lütfen..."

İnlemeler ve gözyaşları... Sahibinin bacakları dibinde sızlanan küçük bir köpekten farkı yoktu. Kadının bacaklarına sarıldı, ellerini tutmak istedi. Hete ondan kurtulup yatak odasına kaçtı, kapıyı kilitledi. Bütün gece boyunca Enno'nun kapıya vurduğunu, açıp içeri girmek istediğini duydu. İnlemelerin ve vızıldamaların da arkası kesilmedi.

Hete hiç sesini çıkarmadan yattı. Gözüne uyku girmedi. Acıyıp kararından vazgeçmeyecek, yalvarışlarıyla yumuşamayacaktı. Hayır, artık onunla bir evde yaşamayacaktı. Vermiş olduğu karar kesindi.

Sabah kahvaltısında aynı masada karşılıklı oturdular. Gece uykusuz geçmişti, ikisinin de yüzü soluktu. Birbirleriyle konuşmadılar da, sanki hiçbir şey olmamış gibi oturup kahvaltı ettiler.

Artık ne yapacağını biliyor o, diye düşündü Hete Haeberle. Eğer bugün kendine kalacak bir yer aramazsa, en geç yarın akşam bu evi terk etmiş olacak. Ayrılmamız gerektiğini yarın öğlen ona tekrar anımsatacağım!

Evet, Bayan Hete Haeberle yürekli olduğu kadar dürüst bir kadındı da. Vermiş olduğu kesin karardan yine de vazgeçip Enno'yu evden atmamasının nedeni kendisi değil, hiç tanımadığı başka insanlar oldu. Bu insanlar da Komiser Escherich ile Emil Borkhausen idi.

28
Emil Borkhausen İşe Yarıyor

Enno Kluge ile Hete Haeberle'nin bir arada yaşamaya karar verip kısa süre sonra yine ayrılmayı düşündüğü haftalar komiser Escherich için de çok zor geçmişti. Şefi Prall'a, Enno Kluge'nin, peşine takmış olduğu adamlara çabucak izini kaybettirmiş olduğunu itiraf etmişti. Kluge kentin kocaman denizinde iz bırakmadan ortadan kaybolmuştu.

Komiser Escherich bu itirafının ardından Prall'ın, dolu taneleri gibi üzerine çarpan aşağılayıcı sözlerini hiç sesini çıkarmadan dinlemişti. O bir deliydi, elinden hiçbir şey gelmeyen uyuşuğun tekiydi, hemen içeri atılmalıydı. Bir yıla yakın şu kartları yazıp sağa sola dağıtan budala bir herifi yakalayamayan bir salaktı o!

Tam bir ipucu yakalamış, birini tutuklamıştı. Fakat hemen ardından herifi yine serbest bırakmıştı. O tam bir salaktı! Komiser Escherich'in yaptığına, ihanete destek vermek denirdi. Eğer bugünden itibaren tam bir hafta içinde Enno Kluge denen herifi karşısında çıkarmazsa aynı suçtan, hakkında soruşturma başlatılacaktı.

Evet, Komiser Escherich öfke dolu bu suçlamaları dinlemişti. Şefi Prall'ın sözleri, üzerinde ilginç bir etki yapmıştı. Enno Kluge'nin kartlarla en küçük bir ilgisi olmadığını ve onun izinden gitmekle gerçek suçluya ulaşamayacağını bilmesine karşın Komiser Escherich bütün ilgi ve dikkatini bu küçük, önemsiz adama vermişti. Sayesinde şeflerini aylarca oyalayabileceğini um-

duğu şu tahtakurusunun elinden kaçmış olması da onu gerçekten çok öfkelendirmişti.

Sabotajcı herif de bir haftadır harıl harıl çalışıyordu. Dağıttığı kartlardan üçü getirilip Escherich'in masasına kondu. Bu olayla görevlendirildiği günden bu yana komiser ilk kez kartları yazana ilgi duymadığını fark etti. Hatta o kadar ilgisizdi ki, kartların nerede bulunmuş olduğunu bile umursamadı. Bulunduğu sokak ve caddeleri ilk kez Berlin haritasında bayrakçıklarla işaretlemedi.

Evet, önce şu Enno Kluge'yi ele geçirmeliydi. Komiser Escherich gerçekten de bütün enerjisini onu bulmaya verdi. Hatta kalktı, Eva Kluge'nin yaşamakta olduğu Ruppin bölgesine gitti. Ne olacağı belli olmazdı. Giderken karıkoca Kluge'ler için tutuklama kararını yanına almayı da unutmadı. Fakat oraya varınca kadının kocasıyla hiç ilgilenmediğini, son aylarda yaptıklarından da habersiz olduğunu hemen fark etti.

Eva Kluge bildiklerini komisere anlattı. Ne canı gönülden konuştu ne de öfkeli. Hiçbir şeyi umursamıyormuş gibiydi. Kocasına ne olduğu, başına bir şey gelip gelmediği, kötü ya da iyi bir şey yapıp yapmadığı bu kadını hiç ilgilendirmiyordu. Komiser, Eva Kluge'den kocasının eskiden arada sırada uğradığı lokallerin adını aldı. At yarışlarına meraklı olduğunu, Tutti Hebekreuz adında bir kadınla ilişkisi olğunu da öğrendi. Bu kadın, yolladığı bir mektupta Enno Kluge'yi parasını ve yiyecek karnelerini çalmakla suçluyordu. Hayır, Bayan Kluge, kocası en son eve geldiğinde ona ne bu mektubu vermiş ne de kadının yazdıklarını anlatmıştı. Sadece adresini aklında tutmuştu. Ne de olsa postacı olarak adresleri kolaylıkla aklında tutuyordu.

Komiser bu yeni bilgilerle Berlin'e geri döndü. Her zamanki gibi sadece sorular sormuş ve her zamanki gibi sorulara yanıt verip karşısındakini bilgilendirmemişti. Hele Berlin'de kendisi hakkında soruşturma yapıldığından Eva Kluge'ye hiç söz etmemişti. Belki bu yolculuğundan pek yeni bir şey getirmemişti be-

raberinde, fakat yeni bir başlangıç yapmış, yeni bir ipucu elde etmişti. Şimdi şefi Prall'a sadece beklemekle zaman geçirmediğini, bir şeyler yaptığını da kanıtlayabilirdi. Tepedeki efendiler için de önemli olan bu idi. Doğru ya da yanlış olsun, bir şey yapılmalıydı. Belki Enno Kluge olayında sürdüğü iz yanlıştı, fakat şefler beklemeye hiç katlanamıyordu...

Tutti Hebekreuz'a uğrayıp onunla konuştu. Fakat söyledikleri pek işe yarayan şeyler değildi. Kluge'yle bir kafede tanışmıştı. Nerede çalıştığını da biliyordu. İki kez birkaç hafta yanında kalmıştı. Para ve gıda karneleri nedeniyle ona mektup yolladığı doğruydu. Fakat ikinci kez geldiğinde bu konu çoktan aydınlanmıştı. Hırsızlığı Enno'nun değil, evinde kalmış olan bir başkasının yaptığı ortaya çıkmıştı. Enno bir süre sonra nereye gittiğini söylemeden yanından ayrılmıştı. Başka bir kadına gitmiş olacaktı. Bu Enno'nun yaşamıydı. Nereye gittiğini gerçekten bilmiyordu. Mutlaka yakında bir yerde kalmıyordu. Böyle olsaydı ona çoktan sokakta rastlardı.

Escherich'in uğradığı iki lokalde de Enno'yu tanıyorlardı. Hayır, çoktandır ortalıklarda görünmemişti. Fakat arada sırada uğradığı oluyordu. Tabii komiser bey, biz ona hiçbir şeyi fark ettirmeyiz. Bizler kendi halinde, namuslu insanlarız. Buraya sadece at yarışlarına meraklı iyi müşteriler gelip gider. Tabii, o gelir gelmez hemen size haber vereceğiz. Heil Hitler, komiser bey!

Komiser Escherich, Berlin'in kuzey ve doğu semtlerindeki at yarışlarına bahis oynanan bütün lokallerde Enno Kluge'yi aramaları için on memuru görevlendirdi. Ve onlardan gelecek haberleri beklemeye başladı. İşte tam bu sırada beklemediği bir gelişme oldu. Yoksa bu Enno Kluge'nin gerçekten şu kartlarla bir ilgisi var mıydı? İlginç rastlantılar hep bu herifin çevresinde dolaşıp duruyordu. Doktorda bulunan kart; önce ateşli bir Nazi olan, fakat sonra SS'deki oğlunun yaptıklarını öne sürüp aniden partiden istifa etmek için dilekçe veren karısı... Bu ufak tefek herifle ilgili yaptığı bütün soruşturmalar sonunda politik içerikli bir ne-

denle son bulmuştu. Escherich ise onu politikayla uzaktan yakından ilgisi olmayan biri sanmıştı. Belki de Enno denen bu adam onun sandığından daha anasının gözü biriydi. Kim bilir şu kart olayından başka daha nerelerde parmağı vardı?

Komiser Escherich kafasından geçenleri Schröder'e söylediğinde onun da aynı düşüncede olduğunu gördü. Genç sivil polis de Kluge üzerine her şeyi bilmedikleri kanısındaydı. Bu adam onlardan mutlaka bazı şeyler saklıyordu. Komiser, çoğu kez altıncı hissinin onu aldatmamış olduğunu düşündü. Ve o gün yaşadığı bir şey düşüncelerinde yanılmadığını kanıtladı. Odasına giren bir memur, Borkhausen adında bir adamın mutlaka onunla konuşmak istediğini söyledi.

Borkhausen mı, diye şöyle bir düşündü Komiser Escherich. Borkhausen mı? Kimdi şu Borkhausen? Ah, evet, şimdi anımsıyordu. Sekiz on kuruşa anasını bile ele verecek olan şu küçük ispiyoncu!

"Bırakın gelsin!" dedi memura. Fakat Borkhausen kapıdan adımını atar atmaz sesini yükseltti: "Eğer bana Persicke'lerden söz edecekseniz, hemen çekip gidebilirsiniz!"

Borkhausen masasında oturan komisere baktı ve sesini çıkarmadı. Sanki gerçekten Persicke'ler hakkında bir şey söylemek için buraya gelmişti.

"Evet, evet, anlıyorum..." dedi komiser. "Niçin dönüp evinize gitmiyorsunuz, Borkhausen?"

"Persicke, Rosenthal'ın evindeki o radyoyu aldı, komiser bey," dedi Borkhausen sitemli sitemli. "Ben bunu çok iyi biliyorum. Çünkü..."

"Rosenthal mi?" dedi Escherich. "Jablonski Caddesi'ndeki evinin penceresinden kendini aşağı atan şu yaşlı kadını mı demek istiyorsunuz?"

"Evet, ondan söz ediyorum!" diye Borkhausen heyecanla. "Persicke o radyoyu çaldı. Evinden alıp götürdüğünde Rosenthal çoktan ölmüştü..."

"Şimdi size bir şey söyleyeyim mi, Borkhausen," diye karşısındaki adamın sözünü kesti komiser. "Ben Komiser Rusch'la o olayı görüştüm. Persicke'lerden şikâyet etmeye hemen son vermezseniz sizinle burada biraz oynarız. Anlaşıldı mı? Biz o olay üzerine artık hiçbir şey duymak istemiyoruz! Hele sizden tek kelime bile dinlemeye niyetli değilim! Bakın Borkhausen, o konuda en son konuşacak kişi sizsiniz! Anlaşıldı mı?"

"Fakat o evdeki radyoyu çaldı..." diye inat etti Borkhausen. "Hem bunu size kanıtlayabilirim..." Persicke'ye kin besliyormuş gibiydi.

"Derhal çıkın odamdan, yoksa sizi hemen tutuklatır, bodrumdaki bir hücreye attırırım!"

"O zaman ben de doğru Alex'teki müdüriyete gidiyorum," dedi Borkhausen. "Adalet yerini bulmalı! Bir şey çalınmışsa, çalınmış demektir..."

Fakat Escherich'in o anda aklına başka bir şey gelmişti: Aylardır kafasını yoran sabotajcı olayı. Karşısında heyecanlı heyecanlı konuşan budalayı artık dinlemiyordu. "Siz bana baksanıza, Borkhausen," dedi. "Siz bir sürü insan tanıyorsunuz, birçok bara da girip çıkıyorsunuz. Öyle değil mi? Acaba tanışlarınız arasında Enno Kluge adında biri de var mı?"

Borkhausen hemen düşündü. Bu durumu kendi çıkarına döndürebilirdi. Fakat önce komiserin sorusuna önemsemezmiş gibi yanıt verdi: "Ben Enno adında birini tanıyorum. Fakat soyadı Kluge mi haberim yok. Ben hep Enno'nun soyadı olduğunu düşünmüştüm."

"Şöyle ufak tefek, zayıfça bir adam. Pek sesi çıkmayan, çekingen biri. Doğru mu?"

"Evet, tarifinize uyuyor gibi, komiser bey."

"Üzerinde çoğu kez açık renk bir pardösü var, başında iri kareli bir kasket?"

"Ben de onu hep böyle anımsıyorum."

"Sık sık kadınlarla ilgileniyor."

"Kadınlarla başından geçenlerden haberim yok benim. Ona rastladığım yerlerde kadın yoktu."

"Bahis oyunlarına küçük paralar yatırıyor."

"Bu doğru, komiser bey."

"Sık sık Sondan Gelenler ve Starttan Önce adlı lokallere uğruyor."

"Doğru: Sözünü ettiğiniz Enno Kluge benim tanıdığım Enno!"

"Bana onu bulmalısınız, Borkhausen! Şimdi unutun şu Persicke olayını! Onunla uğraşmaya devam ettiniz mi, kendinizi yakında bir toplama kampında buluverirsiniz. En iyisi siz şimdi bana şu Enno Kluge'nin nereye saklandığını bulun!"

"Fakat o sizin için küçük bir balık, komiser bey!" dedi Borkhausen. "Altına işeyen küçücük bir adam o! Değersiz adamın teki! Onun gibi bir salakla ne işiniz var sizin, komiser bey?"

"Bu beni ilgilendiren bir şey, Borkhausen! Fakat sayenizde Enno Kluge'yi ele geçirirsem beş yüz mark kazandınız demektir!"

"Beş yüz mark mı dediniz, komiser bey? Benim tanıdığım Enno'nun on tanesi bile beş yüz mark etmez! Bu işte bir yanlışlık var."

"Bu işte bir yanlışlık olup olmaması sizi ilgilendirmez, Borkhausen. Ne olursa olsun, siz beş yüzünüzü alacaksınız!"

"Siz öyle diyorsanız, öyle olsun komiser bey. Şimdi şu Enno'yu bir yerde ele geçirmeye çalışacağım. Fakat ben sadece adamın nerede olduğunu size söyleyeceğim. Buraya odanıza getiremem..."

"Yoksa aranızda bir şey mi geçti? Başka zaman olsa sen bu kadar duyarlı davranmazsın. Mutlaka ortak bir dolap çevirdiniz. Fakat aranızdaki sırlar şimdi beni ilgilendirmiyor. Haydi Borkhausen, koyul bakalım yola ve getir bana şu Kluge'yi!"

"Fakat komiser bey, sizden hiç olmazsa küçük bir avans rica edeceğim... Hayır hayır, avans demek istemedim. Sadece harcamalarımın karşılığını..."

"Ne gibi harcamaların olacak, Borkhausen, bilmek isterdim."

"Tramvayla sağa sola gideceğim, bir sürü lokalle bara girip çıkacak, ona buna bira ısmarlayacağım... Bütün bunlara para gerek, komiser bey! Sanırım bir elli mark yeter."

"Evet, evet, büyük Borkhausen bir yere girdi mi herkes içki ısmarlamasını bekler! Öyleyse, al sana on mark veriyorum. Haydi bakalım, fakat artık çek git! Bütün günü seninle gevezelik etmekten başka işim yok mu sanıyorsun!"

Borkhausen gerçekten de böyle sanıyordu. Komiser bürosunda oturuyor ve sabahtan akşama kadar şüphelileri sorguluyor, ağızlarından laf almaya çalışıyordu. Öteki işlere ise başkalarını koşturuyordu. Fakat kafasından geçenleri söylemedi. Kapıya doğru yürüdü. Dışarı çıkmadan arkasına dönüp "Fakat ben size Kluge'yi bulursam, siz de bana Persicke konusunda yardım edeceksiniz. O iki kardeş beni çok öfkelendiriyor..." dedi.

Escherich oturduğu yerden fırladığı gibi Borkhausen'in üzerine yürüdü. Bir omzundan kavradı ve yumruğunu burnuna dayadı.

"Bunu görüyor musun?" diye bağırdı. "Tadına bakmak ister miydin, seni gidi salak köpek? Persicke'lerin adını bir daha ağzına aldın mı, seni doğru aşağıdaki hücreye yollarım! İsterse bu dünyanın bütün Enno Kluge'leri serbest dolaşıp dursun, umurumda değil!"

Sonra kapıdan çıkmakta olan adama diziyle vurdu. Borkhausen koridorun taşlarına yuvarlandı, aynı anda oradan geçmekte olan bir SS emir subayına çarptı. Bir de ondan tekme yedi. Bu gürültü merdiven başında duran iki nöbetçinin dikkatini çekti. Onlar da yerden kalkmaya çalışan adamı kollarından tuttukları gibi merdivenden aşağı, patates çuvalı misali savurdular. Borkhausen basamaklara çarpa çarpa yuvarlandı. İnleyerek, sızılar içinde ve burnundan kanlar akarak düştüğü yerden kalkmaya çabalarken bu kez de çıkış kapısında duran nöbetçi yakasına yapıştı.

"Domuz herif, tertemiz taşları kirletmek mi istiyorsun!" diye bağırarak onu dışarı attı.

Prinz Albrecht Caddesi'nde yürüyenler, kaldırıma yuvarlanan zavallıyı görmemiş gibi yanından geçip yollarına devam ettiler. Ne de olsa adamın dışarı atıldığı bina tehlikeli bir yerdi... Değil yanına gidip onunla ilgilenmek, yardım etmek, ona acıyarak bakmak bile suçtu. Borkhausen'in yerden kalkamadığını gören nöbetçi tekrar yanına gelip, "Domuz herif, eğer üç dakika içinde ortadan kaybolmazsan sana ne yapacağımı görürsün!" diye bağırdı.

Borkhausen toparlandı, zorla da olsa ayağa kalktı ve sallana sallana evinin yolunu tuttu. Her tarafı ağrıyordu. Öfke ve kin doluydu. Komiser denen şu alçak herife yardım etmeyecekti. O anda Escherich'e beslediği kin, vücudundaki acılardan daha güçlüydü. Ne yaparsa yapsındı, Enno Kluge'yi kendi arayıp bulsaydı!

Fakat ertesi gün yataktan çıktığında öfkesi yatışmış, aklı biraz başına gelmişti. Düşündü: Ne de olsa komiserden on mark almıştı. Bu para karşılığı bir şeyler yapması gerekiyordu, yoksa başı dolandırıcılıktan derde girerdi. Hem bu efendilerle arasını iyi tutmak işine gelirdi. Güç onlardaydı, Borkhausen ise küçücük biriydi, söylenen her şeyi yapması gerekiyordu. Odadan dışarı itildiğinde emir subayına çarpmamış olsaydı başına bunlar gelmezdi. Onu itip kakanlar herhalde çok keyiflenmişti. Borkhausen düşündü: Başkasına aynı şeylerin yapılmış olduğunu görseydim ben de güler geçerdim... Örneğin Enno Kluge'yi böyle savurup atsalardı çok hoşuma giderdi.

Borkhausen, komiserin ona vermiş olduğu görevi yerine getirecekti. Şu Enno Kluge denen heriften hıncını alacaktı. Ne de olsa kafayı bulup Rosenthal'ın evindeki o güzel şeyleri alıp götürmesini engelleyen ve başını derde sokan, Kluge olmamış mıydı?

Bütün kemiklerinin sızlamasına karşın Borkhausen evden çıktı ve Komiser Escherich'in de uğramış olduğu o iki lokale gitti.

Bildiği başka yerlere de şöyle bir baktı. Gittiği yerlerde Enno'yu aradığını söylemedi, sadece ağır ağır birasını yudumladı, sağına soluna baktı, konuşulanlara kulak kabarttı, at yarışlarından söz etti. Sonra çıkıp başka bir lokale uğradı, orada da aynı şeyleri yaptı. Borkhausen sabırlıydı, her gününü böyle geçirebilirdi.

Çok beklemesi gerekmedi. Ertesi gün uğradığı Sondan Gelenler'de Enno'ya rastladı. Ufak tefek adamın Aderbar'a para yatırıp kazandığını gördü ve bir salağın böylesine şanslı oluşuna imrendi. Kluge'nin o ata elli mark yatırmasına da şaşmadı değil. Borkhausen hemen fark etti, Enno bu parayı çalışarak kazanmamıştı. Şu küçük yağcı herif, yine iyi bir kaynak bulmuş olacak kendine, diye düşündü. Tabii Borkhausen ile Kluge birbirlerini görmediler. Bu şaşırtıcı değildi.

Lokali işleten adamın, söz vermiş olmasına karşın Komiser Escherich'e telefon etmemesi ise şaşırtıcıydı. Tabii Gestapo'dan korkuyor ve bu korku içinde yaşıyordu. Fakat Gestapo'nun yardakçısı olmak da istemiyordu. Bu yüzden Enno Kluge'ye arandığını söylemedi, komisere de uğramış olduğunu bildirmedi.

Kluge'nin orada olduğu haberi Escherich ise bunu unutmadı. Bölümlerden birine haber yollayıp o adam için bir kart açmalarını söyledi. Kartın üzerinde de "güvenilmez kişi" yazdılar. Günün birinde Gestapo için güvenilmez bir kişi olmanın ne anlama geldiğini mutlaka fark edecekti.

Borkhausen, lokali Kluge'den önce terk etti. Pek uzaklaşmadı, bir ilan kulesinin arkasında durup çıkmasını bekledi. O, adam takip etmesini iyi beceren biriydi. Kurbanlarını hiç gözden kaybetmezdi. Hele Enno Kluge gibi birinin ondan kaçması mümkün değildi. Metroda aynı vagona bindiler. Borkhausen uzunca boylu biri olmasına karşın Enno Kluge onu fark etmedi.

Şu anda onun kafasında Adebar'la elde etmiş olduğu zafer vardı. Kazandığı ve yine cebini dolduran, elini dokundurduğunda hışırdayan paralar onu o anda çok mutlu etmişti. Duygulanır gibi oldu, bir an Hete'yi de düşündü. Onun yanında güzel bir

yaşamı var sayılırdı. Birkaç saat önce parasını alıp dükkânı kapatırken o kadını aldatmış olduğunu ise aklına bile getirmedi.

Az sonra eve vardığında dükkân kepenklerinin açık olduğunu, Hete'nin içerde bir müşteriyle konuştuğunu gördü. Çekip gitmeme mutlaka kızmıştır, diye düşündü ve keyfi kaçtı. Onu bekleyen alınyazısını ve Hete'den işiteceği azarı kabullenip dükkândan içeri adımını attı. İşte kafası bu gibi düşüncelerle dolu bir insanın, peşinden geleni fark etmemesi çok olağandı.

Borkhausen, Enno Kluge'nin dükkâna girdiğini gördü. Az ötede, bir kapı aralığında durdu ve bekledi. Kluge'nin dükkândan bir şey aldıktan sonra tekrar çıkacağını sanıyordu. Fakat dükkâna başka müşteriler de girip çıktı. Borkhausen yavaş yavaş heyecanlanmaya başladı. Yoksa Kluge'nin çıktığı gözünden mi kaçmıştı? Daha o akşam cebini ısıtmasını beklediği beş yüz mark çoktan uçup gitmiş miydi?

Az sonra dükkân kapısının kepengi indi. Enno'yu elinden kaçırmış olacaktı. Peşinde olduğunu fark edince dükkân sahibine bir bahane uydurup arka kapıdan binaya geçmiş, oradan da yan sokağa çıkıp kaybolmuştu. Borkhausen böylesine budala olduğu için küfretti. Niçin yan kapıyı da gözlememişti? O devenin tekiydi, sadece dükkâna bakıp durmuştu!

Fakat emindi, Enno'ya yarın ya da yarından sonra mutlaka yine o lokalde rastlayacaktı. Şimdi Adebar'dan bu kadar para kazandığına göre bahis oynamaya devam edecekti. Belki de her gün oraya uğrayacak, yeni yeni yarışlara para yatıracaktı, ta ki parası suyunu çekene kadar... Adebar gibi favori olmayan bir at her hafta koşturulmazdı. Şansını başka atlarda deneyecek olan Enno'nun cebi kısa sürede yine boşalacaktı.

Borkhausen eve dönmeye karar verdi. Dükkânın önünden geçerken, vitrin camından içeri şöyle bir göz attı. Arka köşede cılız bir ışığın yandığını fark etti. Burnunu cama dayadı, akvaryumlarla kuş kafeslerinin ötesinde iki kişinin bir şeyler yaptığı dikkatini çekti. Bunlardan biri şişmanca yaşlı bir kadındı. Yanın-

da duran da tanışı Enno'ydu. Gömleğinin kollarını sıvamıştı, üzerine de mavi bir önlük geçirmişti. Kuş kafeslerindeki kaplara yem ve su dolduruyordu.

Bu Enno denen salak herif ne kadar şanslıymış, diye düşündü Borkhausen bir an. Karılar bu herifte ne buluyor? O ise Otti'ye mahkûmdu, evde üstelik beş tane de piç vardı! Enno gibi moruğun teki ise gelip balıklar, kuşlarla dolu –üstelik bir de karı vardı– bu dükkâna konuyordu. İçi kin dolu olan Borkhausen tükürdü. Nasıl da berbat bir dünyada yaşıyordu. Bu dünya iyi şeyleri ondan esirgiyor, Enno gibi bir salağa ise kucak açıyordu...

Fakat Borkhausen dükkânda olup bitene baktıkça içerdeki çiftin birbirine âşık iki insan olmadığını da fark etti. Ne birbirleriyle konuşuyor ne de birbirlerine bakıyorlardı. Şu Enno Kluge, kadına dükkânı toplayıp, temizlemesinde yardım ediyor olacak, diye düşündü. Öyle ise az sonra işi bitince yine dışarı çıkacaktı.

Borkhausen tekrar kapı aralığına sindi ve Enno'nun çıkmasını bekledi. Dükkân kapısının kepengi inik olduğuna göre mutlaka binanın yan kapısından çıkacaktı. Bütün dikkatini oraya verdi. Bu arada dükkânda ışıklar sönmüştü. Biraz daha bekledi, fakat Enno bir türlü çıkmıyordu. Borkhausen gidip ne olduğunu görmeye karar verdi. Enno'ya merdivenlerde rastlama olasılığı vardı, fakat artık umurunda değildi.

Önce alt kat düğmesindeki "H. Haeberle" adını kafasına not etti, sonra arka avluya geçti. Şansı vardı, havanın daha yeni kararmaya başlamış olmasına karşın alt katta ışık yanıyordu. Borkhausen perde aralığından içeriye baktı. Odada gördükleri karşısında şaşkına döndü. Tanışı Enno kadının karşısında yere diz çökmüştü. Şişmanca kadın ise, ağlayan, inler gibi bir şeyler söyleyen Enno'nun dokunmaması için eteklerini kaldırıyor, geri geri gidiyordu.

Vay canına! Borkhausen heyecanlanır gibi oldu, gördükleri hoşuna gitti. Vay canına, onları bekleyen geceye demek ki böyle hazırlanıyorlardı! İştahları yerinde gibiydi! Öyle ise afiyet olsun

ikinize de! Çok gülünç insanlarsınız... Geceyarısına kadar burada durup neler yaptığınıza bakacağım! Fakat aynı anda yaşlı kadın hızla odadan çıktı. Kapıyı arkasından çarptı. Enno hemen ayağa fırladı, kapının tokmağıyla oynadı, yalvarır gibi bir şeyler söyleyip durdu.

Yoksa az önce gördükleri onları bekleyen geceye hazırlık oyunları değil miydi? Kavga etmiş olabilirlerdi ya da Enno kadından veremeyeceği bir şey istemişti! Acaba kadın yaşlanmaya başlamış, aşkından başı dönmüş bu herifin elinden kurtulmak için mi yan odaya kaçmıştı? Bana ne bütün bunlardan! Enno geceyi burada geçirecekmiş gibiydi. Borkhausen kanepenin üzerine çarşaf ve yorgan konmuş olduğunu gördü.

Enno Kluge kapının önünden ayrıldı, kanepenin yanına geldi. Tanışının yüzünü şimdi iyice gören Borkhausen şaşkına döndü. Daha birkaç saniye önce ağlayıp sızlayan, yalvaran adam şimdi sırıtarak kapıya bakıyordu... Demek ki yaşlı kadına rol kesmişti. Böyle yapıyorsan sana başarılar dilerim, oğlum! Fakat korkarım, şu Escherich senin bütün planlarını altüst edecek!

Kluge bu arada bir sigara yakıp tanışının durduğu pencereye doğru sokuldu. Borkhausen ürkerek kenara çekildi. Karartma perdesi hızla aşağı indi. Gözetleme görevi sona ermişti. Borkhausen rahatladı, ne de olsa Enno'nun bu gece nerede olduğunu biliyordu. Bir an komiserle aralarındaki anlaşmayı anımsadı. Enno Kluge'yi bulur bulmaz, gündüz veya gece, hemen ona haber verecekti. Fakat Borkhausen, Königstor'dan ayrılıp evine doğru yürürken hemen haber vermesinin doğru olup olmayacağını düşündü. Çünkü aklına güzel bir plan gelmişti. Ne olsa bu oyunda iki taraf vardı. O her ikisinden de yararlanabilirdi.

Escherich'den alacağı para garantiydi. O zaman niçin önce Enno Kluge'den de birkaç kuruş koparmasındı? Bu herif elli marklık bahis oynamamış mıydı? Adebar'a yatırdığı bu para karşılığında da iki yüz mark kazanmamış mıydı? O zaman Borkhausen niçin bu paradan da çöplenmeyecekti? Hem bu yaptığından

Escherich zarar filan görmeyecekti. Zamanı geldiğinde aradığı adamı ona teslim edecekti. Ne de olsa Gestapo, Enno Kluge'nin cebindeki paraya el koyacaktı! Öyleyse ne bekliyordu?

Sonra Enno'nun önünde diz çöküp yalvardığı şu şişko kadın... Mutlaka onun da parası vardı, hem de pek çok. Dükkânı fena değildi. İçerisi mal doluydu, girip çıkan bir sürü müşterisi olan bir dükkândı. Enno'yla arası pek iyi değil gibiydi. Fakat kadının yine de kavga ettiği sevgilisini Gestapo'ya teslim edeceğini sanmıyordu. Böyle olsaydı geceyi evinde geçirmesi için kanepeye yatak hazırlar mıydı? Demek ki her şeye karşın Enno'ya ilgi duyuyordu. Yaşlanmaya başlamış olan adama hâlâ ilgi duyduğuna göre de Borkhausen'in isteyeceğini ödeyebilirdi. Belki çok değil, fakat yeterince...

Bütün yol boyunca bu gibi şeyleri kafasından geçirdi. Az sonra Otti'nin yanına uzandığında gözüne uyku girmedi. Tam uykuya dalacağı sırada da aklına geliveren yepyeni bir düşünceyle ürperdi. Escherich denen adam tek başına iş çevirenlerden mutlaka hoşlanmayan biriydi. Sadece o mu, Gestapo'daki hiç kimse yapmak istediklerine göz yummazdı. İstediklerini toplama kampına yollamak onlar için çocuk oyuncağı idi. Ve Borkhausen toplama kamplarından çok korkuyordu!

Fakat yine de, aklından geçirdiğin şeyi yapmalısın, dedi kendi kendine. Şu Enno konusunda aklına gelen de kolay halledilecek bir şeydi. Ancak şimdi artık uyumalıydı. Yarın sabah olduğunda üzerinde tekrar bir düşünürdü. Ya kalkıp doğru Escherich'e giderdi ya da önce Enno Kluge'ye uğrardı! Fakat önce biraz uyusa iyi ederdi.

Fakat Borkhausen uyumadı. Düşünmeyi sürdürdü. Bu işi tek başına yapmasa belki daha iyi olurdu. Sabaha doğru Escherich'e giderse, Enno Kluge'yi gözden kaçıracaktı. Ya da önce dükkâna uğrayıp şişko karıyı sıkıştırırsa, aynı anda Enno tüyebilirdi. Evet, tek kişi bu iş için yetersizdi! Fakat güvenebileceği birini de tanımıyordu ki. Hem sonra o adama da kazancından bir şeyler

vermesi gerekecekti. Borkhausen de parayı bölüşmekten yana değildi.

Sonra aklına geldi, evdeki beş yumurcaktan biri, on üç yaşında bir oğlan çocuğu idi. Hatta belki de kendi oğluydu! Borkhausen onu hep kendine yakın hissetmişti. Karısı Otti ise hep, Kuno-Dieter'in Pomeranyalı bir toprak ağasından olduğunu iddia edip durmuştu. Ona göre adam asildi, bir konttu. Fakat Otti hep hava atmasını seven, çoğu şeyi abartan biriydi...

Borkhausen derin derin iç geçirdi ve oğlanı yarın yedek gözetleyici olarak yanına almaya karar verdi. Belki bunu yaptığı için Otti'yle biraz atışacak, oğlana da kazancından birkaç mark vermesi gerekecekti. Fakat bunlar pek önemli değildi. Kafasında bir sürü düşünceyle gözlerini yumdu, her şey gittikçe ondan uzaklaştı ve Borkhausen sonunda uykuya daldı...

29
Küçük Bir Şantaj

Hete Haeberle ve Enno Kluge'nin o sabah birbirleriyle pek konuşmadan kahvaltı ettiklerini, sonra da dükkâna geçip çalıştıklarını biliyoruz. Uykusuz geçmiş bir gecenin sonunda yüzleri soluktu, kafaları da düşüncelerle doluydu. Kadın, Enno'nun en geç yarın bu evi terk etmesi gerektiğini düşünüyordu. Enno ise ne olursa olsun buradan gitmemeyi kafasına koymuştu.

Böyle başları önünde çalışırlarken uzunca bir adam içeri girdi ve Hete Haeberle'nin yanına gidip, "Baksanıza, vitrinde bir çift muhabbet kuşu gördüm," dedi. "Nedir onların fiyatı? Fakat gerçekten çift olmaları lazım. Ben çiftleri severim de..." Ve Borkhausen o anda birden çok şaşırmış gibi arka odaya kaçmaya çalışan Kluge'ye doğru dönüp, "Fakat bu bizim Enno değil mi!" diye sordu. "Ah, tabii... Ne işin var bu dükkânda senin? Ne var ne yok, dostum?"

Eliyle kapının tokmağını tutmakta olan Enno taş kesilmiş, olduğu yerde öylece kalakalmıştı. Ne bir adım atabildi ne de bir yanıt verebildi.

Hete Haeberle de gözlerini iri iri açtı, Enno'yla böyle dostça konuşan uzun boylu adama baktı. Dudakları titremeye başladı, ayakta zor duruyordu. Demek ki tehlike şimdi buradaydı. Enno, Gestapo'nun onu sıkıştırmış olduğunu söylediğinde yalan söylememişti. Şimdi karşısında duran kaypak ve vicdansız suratlı şu herif mutlaka bir Gestapo ispiyoncusu idi. Hete Haeberle bundan çok emindi.

Fakat korktuğu başına gelmiş olduğu için de bütün vücudu tir tir titriyordu. Ne kadar heyecanlı olduğunu adama yine de belli etmedi. Enno ne kadar kötü olursa olsun şimdi onu tek başına bırakamazsın, tehlikenin kucağına atamazsın, dedi kendi kendine.

Hete Haeberle, keskin bakışlarını dükkânın içinde gezdiren ve ispiyoncu olduğuna kesinlikle inandığı adama dönüp sordu: "Oturup bizimle bir fincan kahve içmez miydiniz, Bay... Ah, neydi adınız?"

"Emil Borkhausen," diye kendini takdim etti ispiyoncu. "Ben Enno'nun eski bir tanışıyımdır. Dün Adebar'la çok para kazanmasına ne diyorsunuz, Bayan Haeberle? At yarışlarına bahis oynarken karşılaşmıştık da... Yoksa size bundan söz etmedi mi?"

Hete Haeberle hâlâ eli kapının tokmağında duran, şaşkınlığı yüzünden belli olan Enno'ya şöyle bir baktı. Ne yapacağını bilmez gibi, ürkekçe duruyordu. Bu ispiyoncunun Enno'nun peşine takılıp nerede kaldığını bulması şüphesiz pek zor olmamıştı. Ona rastlamış olduğunu Hete'ye söylememişti. Tam tersine, hiçbir tanıdık görmedim, demişti. Eğer dün akşam Borkhausen denen adamdan söz etmiş olsaydı Enno'yu hemen kapının önüne koyardı...

Fakat şu anda Enno Kluge'yle tartışmaya girmenin, ona niçin yalan söylemiş olduğunu sormanın sırası değildi. Ne yapacağı-

na hemen karar vermeliydi. "Buyrun, birlikte birer fincan kahve içelim, Bay Borkhausen!" dedi. "Bu saatlerde pek müşteri uğramaz. Enno, gelen olursa sen ilgilenirsin. Ben tanışın beyle biraz sohbet edeyim..."

Hete Haeberle vücudunun titrediğini artık fark etmiyordu. O anda kafasından geçen tek şey bir zamanlar kocası Walter'i nasıl alıp götürdükleriydi. Ve bu anısıyla yaşlı kadın kendini birden güçlü hissetti. Biliyordu, Borkhausen gibi insanlar karşısında ürkek durmanın, titremenin, inleyip sızlamanın, merhamet beklemenin hiçbir anlamı yoktu. Hitler'le Himmler'in cellatlarına adam toplayan bu adamlar yüreksizdi. İnsanın yapacağı tek şey cesur olmaktı, karşısındakine ondan hiç korkmadığını göstermekti. Onlar, bütün Almanların şu Enno gibi korkak olduğunu sanıyorlardı. Hayır, dul Hete Haeberle korkağın biri değildi!

Kahveyi hazırlamak için yan odaya gitti. Enno'nun yanından geçerken fısıldadı: "Sakın salaklık yapıp kaçmaya kalkışma. Biliyorum, üstünde para yok."

Az sonra Borkhausen de içeri geldi ve masaya oturdu. Fincanına kahvesini koyan Hete'ye bakarak, "Siz akıllı bir kadınsınız," dedi. "İrade sahibisiniz de. Sizi dün akşam ilk gördüğümde böyle biri olduğunuzu hiç düşünmemiştim."

Kadınla adam bir an göz göze geldiler.

"Evet, evet," diye konuşmasını hızla sürdürdü Borkhausen. "Siz iradeli bir kadınsınız. Dün akşam Enno'nun dizleri üzerinde yalvarmasına karşın kapıyı nasıl da suratına çarptınız. Daha sonra açtığınızı sanmıyorum. Yoksa yanılıyor muyum?"

Bu utanmazca sözler karşısında Hete Haeberle'nin yüzü kızarır gibi oldu. Dün akşamki o çirkin sahnenin demek ki bir de tanığı olmuştu. Hem de nasıl iğrenç bir tanık! Fakat hemen kendini toparlayıp, "Sizin akıllı biri olduğunuzu sanıyorum, Bay Borkhausen," dedi. "Şimdi ayrıntılardan söz etmenin sırası değil. Bana kalırsa siz buraya bir iş için geldiniz. Öyle değil mi?"

"Evet, olabilir... Doğru..." Kadının böyle doğrudan konuşması karşısında biraz şaşırmış gibiydi.

"Az önce anladığım kadarıyla siz bir çift muhabbet kuşu satın almak istiyorsunuz," diye konuşmasını sürdürdü Hete. "Onları satın aldıktan sonra da uçurup özgürlüklerine kavuşturacaksınız! Kuşları kafeste kapalı tutmak onlara eziyet etmek demektir..."

Borkhausen eliyle şöyle bir başını kaşıdı. Sonra, "Bayan Haeberle," dedi. "Muhabbet kuşları benim anlayacağım bir şey değil. Ben basit bir insanım. Siz ise gördüğüm kadarıyla akıllı birisiniz. Beni aldatmaya kalkışacağınızı sanmıyorum."

"Ben de sizin hakkınızda aynı düşüncedeyim!"

"Sizinle açık açık konuşmak istiyorum. Muhabbet kuşlarından filan söz edecek değilim. Size her şeyi açık açık söyleyeceğim. Gestapo bana bir görev verdi... Bilmem Komiser Escherich'i tanıyor musunuz?" Hete Haeberle, başını hayır anlamında salladı. "Evet, bana Enno'nun nerede olduğunu bulma görevini verdiler. Başka bir şey yapacak değilim. Onu niçin arıyorlar, bilmiyorum. Bayan Haeberle, şunu bilmenizi isterim, ben her şeyi açık açık söyleyen, basit bir insanım..."

Sonra hafifçe öne doğru eğildi. Kadının sert bakışlarıyla karşılaştı. Açık yürekli, basit adam başını başka yöne çevirdi.

"Bayan Haeberle," diye devam etti. "Bana böyle bir görev vermelerine, açık söyleyeyim, ben de çok şaşırdım. İkimiz de Enno'nun nasıl biri olduğunu çok iyi biliyoruz. Pek işe yaramayan, arada sırada at yarışlarına para yatıran, karılarla bazı ilişkileri olan bir adam! Ve işte böyle bir Enno'nun peşinde Gestapo. Hem de politika bölümü. Onlar vatana ihanetle ilgilenir, idamlıklarla! Ben bunu anlamıyorum. Siz anlıyor musunuz?" Bir an sustu, yaşlı kadının bir şey söylemesini bekledi. Hete Haeberle bakışları sert, onu dinliyordu. Sesini çıkarmadı. Borkhausen başını çevirdi, bakışlarını karşısındaki kadından kaçırdı.

"Lütfen konuşmanıza devam edin, Bay Borkhausen. Sizi dinliyorum..."

"Siz akıllı bir kadınsınız!" dedi adam ve başını hafifçe salladı. "Hem de çok akıllı ve atik bir kadınsınız. Dün akşam dizlerinin üzerinde..."

"Siz benimle bir işten konuşmak istiyorsunuz, Bay Borkhausen, öyle değil mi?"

"Evet, evet! Ben kendi halinde, açık yürekli tam bir Alman'ımdır. Bu nedenle, Gestapo'yla ne işim var, diye düşünüp şaşırıyor olmalısınız. Hayır, Bayan Haeberle, ben Gestapo'da görevli filan değilim. Sadece arada sırada bana küçük işler verirler. İnsan yaşamak zorunda, öyle değil mi? Evde karınları aç beş yumurcak beni bekliyor! En büyükleri de on üç yaşında. Hepsinin karnını doyurmak gerekiyor..."

"İşten söz edelim, Bay Borkhausen!"

"Bayan Haeberle, az önce de söylediğim gibi ben Gestapo'dan filan değilim. Ben namuslu, sade bir vatandaşım. Fakat Enno'yu aradıklarını, hatta getirene yüksek para ödülü verdiklerini duyunca hemen düşündüm, ben Enno'yu uzun süredir tanıyorum, arada sırada atışmış olsak da iyi arkadaşızdır... Bakın Bayan Haeberle, Enno Kluge aranıyor! Bu işe yaramayan adam aranmakta! Eğer ona bir rastlarsam, diye düşündüm Bayan Haeberle, yakalanmadan hemen sıvışması için dikkatini çekeyim istedim. Komiser Escherich'e dedim ki: 'Takmayın Enno'yu kafanıza, ben onu size bulurum, ne de olsa eski bir arkadaşımdır.' Bunun üzerine beni görevlendirdiler, harcırah bile verdiler. İşte şimdi sizin karşınızda oturuyorum, Bayan Haeberle. Enno da dükkânda çalışıyor. Umarım sizce her şey yolunda..."

Bir süre ikisi de konuşmadı. Borkhausen kadının tepkisini bekliyordu, Hete Haeberle'nin kafası bir sürü düşünceyle doluydu. Az sonra, "Sanırım Gestapo'ya henüz haber vermediniz!" dedi.

"Hayır, hayır. Hiç acelem yok. Hem bir çuval inciri..." Bir an sustu. Sonra devam etti: "Daha doğrusu hemen eski dostum Enno'nun dikatini çekmek istedim..."

Sustular. Aradan birkaç dakika geçtikten sonra Hete Haeberle sordu: "Peki Gestapo size ne ödül verecek?"

"Bin mark! Evet, itiraf etmeliyim ki, onun gibi işe yaramaz biri için çok para! Bu duyunca ben de çok şaşırdım, Bayan Haeberle. Fakat Komiser Escherich dedi ki: 'Getirin bana şu Kluge'yi, size bin mark ödeyeceğim!' Evet, Escherich aynen böyle konuştu. Sonra da yüz mark harcırahı onayladı. Bu parayı hemen verdiler."

Uzun süre ikisi de sustu.

Sonra yine ilk konuşan Hete oldu. "Size az önce muhabbet kuşlarını boşuna önermemiştim, Bay Borkhausen," dedi. "Eğer şimdi size bin markı ödersem..."

"İki bin, Bayan Haeberle. Dostlar arasında iki bin mark. Ayrıca yüz mark da harcırah..."

"Diyelim ki, iki bin mark ödedim... Unutmayın ki, Bay Kluge'nin tek kuruşu bile yok. Ve hiçbir şey beni ona bağlamıyor..."

"Fakat Bayan Haeberle, siz çok iyi bir insansınız. Karşınızda diz çöküp yalvaran dostunuzu bu kadarcık para için Gestapo'ya mı teslim edeceksiniz? Az önce de söylediğim gibi vatana ihanet, idam, her şey onu bekliyor! Siz bunu yapmayacaksınız Bayan Haeberle, öyle değil mi?"

Kadın bir an düşündü: Acaba ona söylese miydi, hem ben kendi halinde, namuslu bir Alman'ım, diyordu, hem de arkadaşını satıyordu. Fakat bunun hiç anlamı olmadığını da biliyordu. Çünkü Borkhausen gibiler böyle soruları anlamazdı. Fakat başka bir şey sormadan da edemedi:

"Diyelim ki size iki bin mark verdim. Muhabbet kuşlarının kafeste kalacağını bana kim garanti edecek?" Karşısındaki adam bir an eliyle başını kaşıdı. Hete Haeberle devam etti: "Evet, iki bin markı aldıktan sonra dosdoğru Escherich'e gidip ondan da bin mark almayacağınızı kim bana garanti edecek?"

"Fakat Bayan Haeberle, bu garantiyi size ben vereceğim. Böyle yapmayacağıma söz veriyorum! Ben açık sözlü, basit bir

adamım. Bir söz verdim mi mutlaka yerine getiririm. Gözlerinizle gördünüz, hem Enno'yu bulup tehlikede olduğunu, onu aradıklarını söylemedim mi? Duyar duymaz ortadan kaybolabileceğini göze aldım! Eğer ortadan toz olsaydı, ben bin mark yitirecektim."

Bayan Haeberle ona baktı ve hafifçe gülümsedi. "Söylediklerinizi kabul ediyorum, fakat Enno'nun yakın arkadaşı olduğunuz için de sizden bir güvence bekliyorum. Hem bakalım ben istediğiniz o parayı bulabilecek miyim?"

Borkhausen elini şöyle bir salladı. Sanki, sizin gibi bir kadın için sorun değil, demek istiyordu.

"Hayır, Bay Borkhausen," diye devam etti bayan Haeberle. Bu adamla ciddi konuşmalıydı. "Para mı alıp ortadan kaybolmayacağınızı bana kim garanti edecek, bunu bilmem gerek."

Borkhausen bir an heyecanlanır gibi oldu. Ömründe hiç görmemiş olduğu iki bin markı gözünün önüne getirdi.

"Belki de siz gider gitmez Gestapo içeri girecek ve Enno'yu tutuklayacak? Bana mutlaka doğru dürüst garantiler vermek zorundasınız!"

"Size yemin ederim ki, kapının önünde hiç kimse dışarı çıkmamı beklemiyor, bayan Haeberle! Ben namuslu adamın biriyim, size niçin yalan söyleyeyim? Ben az önce dosdoğru evden buraya geldim. İsterseniz Otti'me telefon edip sorabilirsiniz!"

Hete Haeberle heyecanlanmış olduğunu sezdiği adamın sözünü kesti: "Evet, şöyle bir düşünün bakalım, bana söz vermekten başka ne gibi garantiler verebileceksiniz!"

"Fakat benim başka garantim yok ki! Bu işte en önemli şey karşılıklı güven! Bayan Haeberle, sizinle her şeyi açık açık konuştuğum için de bana güvenmenizi bekliyorum!"

"Evet, güven..." diye mırıldandı Hete Haeberle ve sustu. Odada yine bir süre hiç konuşan olmadı. Borkhausen kadının neye karar vereceğini bekliyordu. Yaşlı Haeberle de, ufak da olsa bir garanti vermesi için ne yapmalıyım, diye kafa yoruyordu.

Onlar içerde böyle konuşurlarken Enno Kluge dükkânı idare ediyordu. Gelip giden müşterilere istediklerini hemen veriyor, bazılarıyla şakalaşıyordu da. Az önce karşısında Borkhausen'i görünce çok ürkmüştü. Fakat şimdi yine kendine gelmişti. İçerde oturmuş onunla konuşan Hete mutlaka bir çıkar yol bulacaktı. Borkhausen'le konuşması bile onu kapının önüne koymayacağının belirtisiydi. Dün akşam o sözleri sadece Enno'nun gözünü korkutmak için söylemiş olacaktı.

İçerde, bayan Haeberle bir süre sustuktan sonra tekrar söze girdi: "Evet, Bay Borkhausen, şimdi ben iyice düşündüm," dedi. Sesi çok kararlı çıkmıştı. "Sizinle belli bir koşulda anlaşacağım..."

"Evet.... Söyleyin nedir koşulunuz?" diye heyecanla sordu Borkhausen. Parayı artık parmaklarının arasında hissediyordu.

"Size iki bin mark vereceğim! Fakat burada değil, Münih'te vereceğim!"

"Münih'te mi?" Borkhausen hiçbir şey anlamamış gibi karşısındaki kadının yüzüne baktı. "Ben hiç Münih'e gitmiyorum ki! Ne işim var Münih'te?"

"Şimdi sizinle kalkıp," diye devam etti kadın, "doğru postaneye gideceğiz. Oradan Münih'teki postaneden çekilmek üzere iki bin mark havale edeceğim. Ardından da sizi doğru tren istasyonuna götüreceğim. Biletinizi elinize tutuşturacağım, yolda harcamak için de ayrıca iki yüz mark vereceğim. Siz Münih'e kalkan ilk trene binecek, oraya varır varmaz doğru postaneye gidecek, paranızı çekeceksiniz."

"Hayır!" diye sesini yükseltti Borkhausen. "Hayır, yapmayacağım! Ben böyle bir şeyi kabul etmiyorum! Ben Münih yolundayken siz havaleyi geri çekeceksiniz!"

"Trene binerken havale makbuzunu size vereceğim. O zaman parayı geri çekemem."

"Peki niçin Münih?" diye heyecanla sordu Borkhausen. "Niçin Münih'e gidecekmişim? Niçin hemen burada vermiyorsu-

nuz? Münih'e gidip gelmem iki günümü alacak. Bu arada da tabii Enno ortadan toz olacak!"

"Fakat Bay Borkhausen, aramızda bunu kararlaştırmış olduğumuz için ben size para vermeyecek miyim? Muhabbet kuşu kafesinde hapis kalmayacak... Ben size o iki bin markı Enno'nun gizlenmesi için vereceğim!"

Borkhausen ne diyeceğini bilemedi, sadece homurdanır gibi sordu: "Yüz mark da harcırah alacağım."

"Tabii, nakit olarak. Anhalter istasyonunda vereceğim."

Borkhausen somurtmaya devam etti, keyfi iyice kaçmıştı. Homurdanır gibi konuştu: "Münih'e gidecekmişim! Böyle bir saçmalık hiç gelmemişti başıma! Her şeyi burada halletsek ne kolay olurdu. Fakat şimdi Münih'e gitmek! Londra deseniz daha iyi olurdu... İşi kolay halletmek varken her şeyi yokuşa sürüyorsunuz! Hem niçin, anlamıyorum! Herhalde siz kötümser biri olduğunuz için diğer insanlara da hiç güvenmiyorsunuz, Bayan Haeberle! Ben size karşı namuslu davrandım..."

"Ben de size, Bay Borkhausen. Bu işi dediğim gibi halledeceğiz, başka türlü olması söz konusu değil!"

"Öyleyse," dedi Borkhausen, "ben gidiyorum." Sonra ayağa kalkıp kasketini başına geçirdi. Fakat dışarı çıkmadı. "Ben Münih'i kabul edemem..."

"Sizin için ilginç bir gezi olabilir," dedi Bayan Haeberle. "Oraya trenle yolculuk güzeldir. Hem Münih'te yemekler de gülzeldir, içecekler de. Birası buradakinden daha lezizdir, Bay Borkhausen!"

"Benim içkiyle aram pek hoş değildir," dedi. Kafasından bazı düşünceler geçtiği belliydi. Hete Haeberle, adamın ne yapsam da hem parayı alsam, hem de Enno'yu Gestapo'ya teslim etsem diye düşündüğünü anladı. Karşısındaki adama yapmış olduğu öneriyi de bir daha kafasından geçirdi. Fena değildi. Hiç olmazsa Borkhausen iki günlüğüne Berlin'den kaybolurdu. Eğer evi gerçekten gözetlenmiyorsa bu iki gün içinde de Enno'dan kurtulurdu.

"Evet, Bayan Haeberle," dedi Borkhausen. "Koşullarınızdan vazgeçmiyorsunuz galiba?"

"Hayır," dedi Hete. "Koşullarımı az önce söyledim, onlardan vazgeçmiyorum!"

"Öyleyse bana da onlara uymaktan başka çıkar yol kalmıyor," diye mırıldandı Borkhausen başı önünde. "Ben de iki bin marktan vazgeçemem... Münih'e gitmekten başka çıkar yol yok... Şimdi siz benimle postaneye geliyorsunuz, öyle değil mi?"

"Evet," dedi Bayan Haeberle. Fakat yine de pek memnun değildi. Yoksa Borkhausen kafasından yeni bir şey mi geçiriyordu? "Evet," diye tekrarladı. Hemen giyineyim, dükkânı da kapatmam gerekiyor..."

Borkhausen atıldı: "Dükkânı niçin kapatıyorsunuz, Bayan Haeberle? Enno burada değil mi?"

"Enno bizimle gelecek," dedi yaşlı kadın.

"Bu da ne demek oluyor? Aramızdaki işle Enno'nun ne ilgisi var ki?"

"Ben istediğim için gelecek! Ben tam para havalesini yaparken Enno burada tutuklanabilir! Böyle bir rastlantı niçin olmasın, Bay Borkhausen?"

"Fakat kim tutuklayacak onu?"

"Kim mi? Örneğin kapının önünde bekleyen bir başkası..."

"Kapının önünde bekleyen biri filan yok!" Kadın gülümsedi. "Buyrun bakın, Bayan Haeberle. Çıkın dışarı, dükkânın çevresindeki insanları bir gözden geçirin. Ben oraya kimseyi bırakmadım! Ben namuslu bir insanım..."

Yaşlı kadın ısrarlıydı: "Ben Enno'yu da yanıma alacağım. Bu daha temkinli bir davranış olur."

"Siz bir katır kadar inatçısınız!" diye öfkeyle bağırdı Borkhausen. "Ne yapalım, gelsin bakalım Enno da! Fakat artık biraz acele etseniz çok iyi olacak!"

"Aceleye hiç gerek yok," dedi Hete Haeberle. "Münih treni saat on ikide kalkıyor. Daha çok zamanımız var. Şimdi sizden

on beş dakika izin isteyeceğim. Kendime bir çeki düzen vermem gerekiyor da..." Adamın oturduğu yerden, odayla dükkân arasındaki küçük pencereden Enno'ya baktığını gördü. "Bir ricam daha olacak, Bay Borkhausen. Sakın gidip Enno'yle sohbet etmeye başlamayın. Onun dükkânda yapacak yeterince işi var. Hem:..

"Ne konuşacakmışım o salakla!" diye öfkeyle kadının sözünü kesti Borkhausen. "Onun gibi bir budalayla konuşacak hiçbir şeyim yok!"

Oturduğu yerden, gözlerini odanın kapısıyla iç avluya açılan penceresine dikti.

30
Enno'nun Kovulması

İki saat sonra her şey hallolmuştu. Münih treni, ömründe ilk kez ikinci mevkide yolculuk ettiği için olacak, sırıtan ve göğsü kabarık bir Borkhausen'le Anhalter istasyonunu terk etmişti. Evet, istediğinde eli açık olmasını bilen Bayan Haeberle bu küçük ispiyoncuya, son anda keyfini kaçırmamak için, ricası üzerine üçüncü değil ikinci mevki bileti almıştı. Ondan iki günlüğüne de olsa kurtulduğu için mutluydu.

Tanışlarını uğurlamaya gelmiş olanlar yavaş yavaş istasyondan ayrılırken, yaşlı kadın yanındaki adamın kulağına fısıldar gibi, "Bir dakika Enno," dedi. "Bekleme salonuna gidip biraz oturalım ve bundan sonra ne yapacağımızı bir konuşalım."

Bekleme salonunda oturdukları yerden, içeri giren çıkanları kolayca görüyorlardı. İçerisi pek kalabalık değildi.

Hete Haeberle, "Enno, peşimizde bizi takip eden biri var mı sence?" diye sordu.

Enno Kluge her zamanki kayıtsızlığı ile yanıt verdi: "Ah, boş ver! Bizi kim takip edecek? Borkhausen gibi budalanın biri iste-

di diye peşimize adam takacaklarını mı sanıyorsun? O en büyük salak!"

Kadına göre pek güvenilmez, çakal gibi biri olan şu Borkhausen yanında oturan korkak ve kayıtsız Enno'dan çok daha akıllıydı. Bu düşünceler kadının dilinin ucuna geldi, fakat ağzını açmadı. Az önce giyinirken yemin etmişti, bundan sonra kendi kendine serzenişte bulunmayacaktı. O nedenle de ilk görevi Enno Kluge'nin güvenliğini sağlamaktı. Bunu hallettikten sonra da onu bir daha görmek istemiyordu.

Hete Haeberle sesini çıkarmadı. Enno ise sitem dolu sözlerine devam etti:

"Ben senin yerinde olsaydım, o herife iki bin mark vermezdim! Bu yetmiyormuş gibi bir de cebine iki yüz mark ile tren bileti koydun, hem de ikinci mevki! Herife toplam iki bin beş yüz mark harcadın! Onun gibi domuzun birine... Ben olsam yapmazdım!"

Kadın sordu: "Peki ben böyle yapmasam sana ne olurdu?"

"Sen o iki bin beş yüz markı bana verseydin görürdün neler yapacağımı! Borkhausen beş yüzle bile mutlu olurdu!"

"Gestapo ona bin mark söz vermiş!"

"Bin mi? Güldürme beni! Sen Gestapo'dakilerin binlerce mark içinde yüzdüğünü mü sanıyorsun? Üstelik bu kadar parayı Borkhausen gibi küçük bir ispiyoncuya mı verecekler? Ona emretmeleri yeterdi. O her istediklerini yerine getirir. Günde beş marka bile ispiyonculuk yapar o! Bin, iki bin beş yüz... O seni güzel bir yoldu Hete!"

Enno Kluge alay eder gibi sırıttı.

Yanındaki adamın nankörlüğü Hete Haeberle'yi incitti. Sadece, "Bu konudan söz etmeyelim!" dedi. "Anlıyor musun beni, paradan söz etmeyeceğiz!" Sonra gözlerini gözlerine dikti, uzun uzun ona baktı. Enno başını önüne eğdi ve sustu.

"Şimdi senden söz etsek daha iyi olur. Ne yapacağımızı konuşalım."

"Ah, henüz vakit var," dedi Enno. "Ne de olsa o iki günden önce geri dönmez. Şimdi dükkâna gidelim. Ertesi güne kadar bir çözüm buluruz."

"Bana kalırsa sen şimdi benimle dükkâna dönme. Daha doğrusu eşyalarını toparlamak için benimle eve kadar gel. Çok huzursuzum. Her şeye karşın peşimize adam takmış olabilirler."

"Ben ise sana, peşimize adam takmadılar, diyorum. Bu gibi şeylerden ben senden daha iyi anlarım! Borkhausen de takmış olamaz, çünkü bu gibi şeyler için cebinde beş kuruş parası yoktur!"

"Fakat bu adamı ona Gestapo vermiş olabilir!"

"Biz Borkhausen'i Münih trenine bindireceğiz, Gestapo'nun adamı da sesini çıkarmadan bizi seyredecek, öyle mi Hete?"

Kadın Enno'nun bu konuda haklı olduğunu kabul etmek zorunda kaldı. Fakat huzursuzluğu geçmedi. "Sigara istemişti..." dedi. "Unuttun mu?"

Enno hemen anımsamadı. Kadın anlatınca tekrar anımsadı. Tam dükkândan çıkmışlardı ki, Borkhausen ceplerinde sigara aradı. Bulamadı. Canı çok sigara istiyordu. Enno'nun da sigarası kalmamıştı. Dün gece hepsini içip bitirmişti. Borkhausen sinirlendi, o anda mutlaka bir sigara yakması gerektiğini söyledi. Sonra Hete'den bir yirmi mark borç aldı ve az ötede bağıra çağıra oynayan çocuklara seslendi.

"Hey, içinizden bana hemen sigara bulabilecek biri var mı? Fakat kartım filan yok."

Sarışın, mavi gözlü bir çocuk yanına yaklaştı. "Ben bulurum," dedi. "Paranız var mı?" Açıkgöz Berlinli bir çocuğa benziyordu. "Verin elinizdeki parayı, hemen alıp getireyim..."

"Peki, geri dönmezsen ne olacak? Hayır, hayır, ben de seninle geleceğim. Bir dakika bekleyin beni, Bayan Haeberle!"

Sonra Borkhausen'le sarışın çocuk evlerden birinin kapısında gözden kayboldular. Az sonra adam tek başına döndü ve yirmi markı Bayan Haeberle'ye geri verdi.

"Orada sigara filan yokmuş," dedi. "Burnu sümüklü, yirmi markımı alıp kaçacakmış! Suratına tokatı indirdim, avluda yüzükoyun yatıyor şimdi!"

"Bunda garip olan ne Hete?" diye yanında oturan kadına sordu Enno. Borkhausen de benim gibidir. Canı sigara içmek istedi mi, sokakta karşısına bir general bile çıksa, sigaran var mı, der!"

"Fakat sonra istasyona giderken bir daha sigaradan filan hiç söz etmedi! Bu benim biraz tuhafıma gitti. Yoksa çocukla bizden habersiz bir şey mi konuştu?"

"O çocukla ne konuşmuş olabilir, Hete? Parasını yürütmek istediği için suratına tokatı indirmiş."

"Acaba o yumurcak mı bizi gözlüyordu?"

Enno Kluge bir an sustu. Fakat sonra her zamanki umursamazlığıyla karşı çıktı: "Sen hep böyle tuhaf şeyler düşünüyorsun!" dedi. "Senin kafandaki sorunların benim olmasını istemiyorum!"

Kadın sesini çıkarmadı. İçindeki huzursuzluktan bir türlü kurtulamıyordu. Enno'nun onunla eve gidip hemen eşyalarını toplamasını istiyordu. Ardından da onu bir tanışının evine yollayacaktı. O yaşlı kadını uzun yıllardır tanıyordu. Fakat Enno, Hete'ye karşı çıktı. Artık ondan kurtulmak istediğinin farkındaydı. Başka bir yere gitmeye yanaşmadı. Ne de olsa Hete'nin yanında güvenli bir hayat sürüyordu. Çalışmak için fabrikaya gitmiyordu, yemeği de önüne konuyordu. İnsan sevgisini ve sıcaklığını da esirgemiyordu. Borkhausen'e iki bin mark vermişti. Şimdi de sıra bende, diye geçirdi kafasından. Hete bol tüylü bir koyundu, kırpmak gerekiyordu!

"Sen o kadını nereden tanıyorsun?" diye sordu canı biraz sıkkın bir biçimde. "Nasıl biri? Ben tanımadığım insanların evine yerleşmeyi sevmem."

Hete o anda kafasından geçenleri Enno'ya söylemek zorunda değildi. Tanışı kadın, bir zamanlar kocasının yanında görev yapmış olan biriydi. Çalışmalarını bugün de sürdürüyor, arananlara

evinin kapısını açıyordu. Enno'ya güvenmeyen Hete bunları ona söylemedi. Çok şey bilmesi iyi değildi.

"Nasıl biri mi?" dedi. "Benim gibi biri... Benimle aynı yaşta sayılır. Hatta sanırım benden birkaç yaş daha genç..."

"Peki ne yapıyor? Geçimini nasıl sağlıyor?"

"Bilmiyorum. Sanırım bir yerde sekreter... Evli filan da değil."

"Senin yaşındaysa bir an önce evlense iyi eder," dedi Enno gülümseyerek.

Hete bir an için ürperir gibi oldu, fakat sesini çıkarmadı.

"Yok, Hete," diye devam etti Enno. Sesi şimdi biraz yumuşak çıkıyordu. "Ne işim var o kadının yanında? Seninle bir arada, aynı evde.... Bundan güzeli olur mu? Biraz daha yanında kalayım, hiç olmazsa iki gün daha, Borkhausen dönene kadar!"

"Hayır, Enno," diye karşı çıktı Hete. "Şimdi benim istediğimi yapacaksın! Aksi halde ben tek başıma eve gider ve eşyalarını toplarım. Bu arada sen de bir yerde oturur, beni beklersin. Sonra birlikte o tanışımın evine gideriz."

Enno bir süre kadının düşüncesini değiştirmeye uğraştı, fakat sonunda dediğini yapmak zorunda kaldı. Hete'nin, "Senin paraya gereksinimin olacaktır, bavuluna biraz para da koyacağım," demesiyle önerisini iyice kabullendi. "O para sana bir süre yetecektir."

Bavuluna para koyacağını söylemesi Enno'yu heyecanlandırdı. En az Borkhausen'e verdiği kadar olabilir, diye düşündü bir an. İki gün daha yanında kalsaydı, o para iki gün sonra eline geçecekti. O ise parayı hemen görmek istiyordu.

Hete Haeberle, karşısındaki adamın kafasından geçenleri fark eder gibi oldu. Hüzünlendi. Enno'yla arasındaki en son bağın da o anda koptuğunu hissetti. İnsanın yaşamında birçok şeye erişmek için karşılığını vermek zorunda olduğunu, karşılığında da çoğu kez değerinin kat kat üzerinde olduğunu biliyordu. Fakat Hete için önemli olan istediğine ulaşmaktı.

Hete Haeberle evine yaklaşırken az önceki sarışın, mavi gözlü çocuğun karşıki kaldırımda yaşıtlarıyla oynadığını gördü. Bir an ürperdi. Sonra eliyle işaret edip çocuğu yanına çağırdı. "Sen hâlâ burada mısın?" diye sordu. "Ne işin var? Oynayacak başka yer mi bulamadın?"

"Fakat ben burada oturuyorum," dedi çocuk. "Başka nerede oynayayım?"

Yaşlı kadın karşısında duran çocuğun yüzünde tokat izleri aradı, fakat bir şey göremedi. Yumurcak onu tanımamış gibiydi. Borkhausen'le konuşurken yaşlı kadına pek dikkat etmemiş olacaktı. Yoksa onları gözetleyen ispiyoncu bu çocuk muydu?

"Demek sen burada oturuyorsun?" diye sordu. "Fakat ben seni burada hiç görmedim."

"Gözleriniz iyi görmüyorsa ben ne yapabilirim?" dedi çocuk küstahça. Sonra tek parmağını dudaklarının arasına soktu ve keskin bir ıslık çaldı. Ardından karşıki binaya doğru seslendi: "Anne, pencereye gel! Şu kadın senin şaşı olduğuna inanmıyor! Ona şöyle bir şaşı baksana!"

Bayan Haeberle gülümseyerek dükkâna doğru yürüdü. Bu çocuk ispiyoncu filan olamazdı! Yoksa hayaletler mi görmeye başlamıştı?

Az sonra Enno'nun eşyalarını toplarken bir daha düşündü, yaptığı doğru muydu? Acaba onu tanışı Anna Schönlein'a yollamakla yanlış bir şey mi yapıyordu? Evet, Anna tanımadığı insanlara kapısını açmakla, onlara oda vermekle kendini sık sık tehlikeye atıyordu. Fakat şimdi Hete'nin yolladığı Enno gibi biriyle başı gerçekten derde girebilirdi. Borkhausen'in de söylediği gibi Enno şu anda politik nedenlerle aranıyordu... Fakat o umursamazlığı ve dikkatsizliğiyle yakınlarının alınyazısını tehlikeye atan biriydi. Onlara ne olacağı Enno'yu hiç ilgilendirmiyordu. O hep kendini düşünüyordu. Enno ilerki günlerde dükkâna gelip Hete'yi ne kadar özlemiş olduğunu söyleyebilirdi. Böylece

Anna'nın da başını derde sokabilirdi. Hete'nin şu anda ona sözü geçiyordu, fakat Anna bunu başaramazdı.

Hete Haeberle derin bir nefes aldı ve içine üç yüz mark koyduğu bir zarfı bavula yerleştirdi. O gün yaptığı harcamalar, son iki yılda biriktirmiş olduğundan fazlaydı. Fakat daha fazlasını feda etmeye hazırdı: Enno'ya, tanışının evini terk etmeyeceği her gün için yüz mark vereceğini söyleyecekti. Belki Enno önce bu öneriye gücenmiş gibi yapacaktı, fakat bunun geçici bir tepki olacağını biliyordu. Anna'nın evinden çıkmayacağına emindi, ne de olsa para hırsı her şeyden üstündü.

Bayan Hete az sonra elinde bavul, evden çıktı. Sarışın çocuk artık karşı kaldırımda oynamıyordu. Belki şimdi şaşı anasının yanındaydı... Yaşlı kadın yürüdü, Aleksander Alanı'nda Enno'yla buluşacağı birahaneye gitti.

31
Emil Borkhausen ve Oğlu Kuno-Dieter

Evet, Borkhausen bindiği Münih ekspresinde kendini çok iyi hissetmişti. Hele güzel kokular içindeki subaylar, generaller ve şık bayanlarla oturduğu ikinci mevki kompartımanda çok mutluydu. Onun giyimini beğenmeyen ve vücudundan yükselen kokulardan hoşlanmayan diğer yolcuların pek dostane olmayan bakışları Borkhausen'i hiç rahatsız etmemişti, çünkü o kendine dostça bakılmamasına çoktan alışmıştı. Borkhausen zor yaşamında bir insanın ona canayakın davranmış olduğunu, gülümseyerek, dostça baktığını hiç anımsamıyordu.

Kısa tren yolcuğunun bütün lüksünü keyifle içine sindirdi. Evet, yolculuk kısa oldu. Münih'e gitmek niyetinde değildi. Hatta Leipzig'e kadar bile bu trende kalacağım, diye korkuyordu. Fakat trenin Lichterfelde istasyonunda da duracağını fark etti. Hete Haeberle'nin yaptığı havaleyi hemen almasına, daha

doğrusu hemen bu gece Münih'e gitmesine gerek yoktu. Kadın bunu fark etmemişti. Önce Berlin'deki daha önemli bazı işlerini halledebilirdi. Şu andaki en önemli işi de, Enno'nun nerede olduğunu Escherich'e bildirip beş yüz markı cebine atmaktı. Belki Münih'e başka bir zaman gitmesine de gerek kalmazdı. Postaya bir yazı yollar ve paranın Berlin'de kendine ödenmesini isteyebilirdi. Sözün kısası bu akşam Münih'e gitmesine hiç gerek yoktu.

Borkhausen, Lichterfelde'de trenden indi. İner inmez de doğru istasyon şefine gidip onunla kısa, fakat heyecanlı bir konuşma yapması gerekti. Adam, bir yolcunun Münih'e gitmekten vazgeçip Anhalter istasyonu ile Lichtenfelde istasyonu arasında trenden inmesini bir türlü anlamıyordu. Karşısındaki yolcu, istasyon şefine oldukça tuhaf gelmekteydi.

Borkhausen inat etti, bilet parasının geri ödenmesini istiyordu. "Hemen Gestapo'ya telefon edin, Komiser Escherich'le konuşun. Sayın istasyon şefi, o zaman göreceksiniz kim olduğumu! Tabii aksi halde başınıza açacağınız dertten ben sorumlu değilim! Ben şu anda görevdeyim!"

Tartışmanın sonunda kırmızı kasketli görevli omuzlarını silkti ve Borkhausen'e bilet parasını geri verdi. Şu sıralar her şey mümkündü. Karşısında duran şu tuhaf adam niçin bir Gestapo görevlisi olmasındı. Ne yazık ki bu bir gerçekti!

Emil Borkhausen doğru Berlin'e döndü ve oğlunu aradı. Hete Haeberle'nin dükkânının çevresinde ona rastlamadı. Dükkân açıktı, müşteriler girip çıkıyordu. Bir reklam kulesinin arkasına sığınıp karşıyı gözledi. Düşündü: Acaba Kuno-Dieter canı sıkılmaya başlayınca çekip eve mi gitmişti? Yoksa Enno yine at yarışlarına para yatırmak için dışarı çıkınca oğlu da ayrılmış mıydı? Belki de ufak adam artık burada değildi, kadın dükkânda tek başına çalışıyordu?

Emil Borkhausen bir an düşündü: Yoksa hemen dükkân kapısından içeri girse ve onu karşısında görünce şaşkına dönecek Hete Haeberle'ye Enno'nun nerede olduğunu mu sorsaydı? Fa-

kat aynı anda en fazla dokuz yaşında bir çocuğun yanına geldiğini fark etti.

"Baksanıza," dedi çocuk. "Kuno'nun babası mısınız?"

"Evet. Ne oldu ki?"

"Bana bir mark vereceksiniz!"

"Sana niçin bir mark verecek mişim?"

"Bildiğim bir şeyi size söylemem için!"

Borkhausen, "Önce mal, sonra para," dedi ve çocuğun yakasına yapışmak için şöyle bir uzandı. Fakat yumurcak ondan çevikti, elinden kurtuldu.

"Öyleyse hiçbir şey söylemeyeceğim!" dedi. "Paranız sizin olsun!" Koşarak uzaklaştı ve dükkânın önünde oynamakta olan yaşıtlarının arasına karıştı.

Fakat Borkhausen oraya gidemezdi, çünkü kendini göstermek istemiyordu. Çocuğa seslendi, ıslık çaldı, ağza alınmayacak birkaç küfür etti. Fakat çocuk onu umursamadı, oyununa devam etti. On beş dakika kadar sonra ise Borkhausen onun birden az ötede durduğunu gördü.

Çocuk, "Şimdi iki mark!" diye seslendi.

Borkhausen çocuğun üzerine atılıp ona bir güzel dayak atmak istedi. Fakat bunu şimdi yapamazdı! Onun elindeydi, peşinden de koşamazdı.

"Peki, sana bir mark vereceğim!" diye seslendi.

"Hayır, iki mark!"

"Peki, peki... İstediğin iki mark, vereceğim!" Borkhausen cebinden bir deste para çıkardı, arasından iki mark çekip diğerlerini tekrar cebine soktu ve elindeki parayı çocuğa doğru uzattı.

Çocuk ise başını iki yana salladi. "Parayı almak için uzandığımda hemen yakama yapışacaksınız!" diye konuştu. "Hayır, hayır, parayı yere bırakın!"

Borkhausen yüzünü ekşitti, fakat yine de çocuğun söylediğini yaptı. Sonra bir adım geri çekilip, "Al bakalım!" dedi.

Çocuk usul usul, gözlerini karşısındaki adamdan ayırmadan paraya sokuldu ve hızla çekip eline aldı. Borkhausen istese aynı

anda çocuğun üzerine atılıp onu yakalardı. Fakat bunu yaptı mı, çocuğun ağzından tek kelime bile alamayacağı gibi, çığlığından bütün sokak da ayağa kalkardı.

"Haydi bakalım!" dedi öfkeli bir sesle.

"Şimdi sizden daha çok para isteyebilirim," dedi çocuk. "Fakat ben böyle biri değilim. Az önce yakama yapışmak istediniz, fakat ben kötü biri değilim!" Sanki karşısındaki adama ondan daha üstün olduğunu göstermek istiyordu. "Eve gidip Kuno'dan haber beklemelisiniz!" dedi ve çabucak gözden kayboldu.

Borkhausen hemen eve gitti ve iki saat Kuno'nun haber getirmesini bekledi. Bekledikçe de öfkesi daha çok arttı. Yumurcakların gürültüsüyle Otti'nin çenesi dayanılacak gibi değildi. Karısı bütün gün öylece oturan, sigara içmekten başka hiçbir şey yapmayan tembel insanlara küfredip duruyordu. Borkhausen o anda cebinden bir on, ya da elli mark çıkarıp tümünün susmasını sağlayabilirdi. Fakat istemedi, yine boş yere birilerine para vermek istemiyordu. Hem az önce budalaca bir haber için iki markı gitmişti. Oğlu Kuno-Dieter'e içinden küfretti. O anasının gözü çocuğu başına dert eden oğlu olmuştu. Borkhausen hemen kararını verdi: Az önce çocuğun yemediği köteği eve geldiğinde Kuno-Dieter yiyecekti!

Sonra birden kapı çalındı. Gelen kişi beklediği oğlu değil, sivil giyimli biriydi ama eskiden bir başçavuş olduğu çok belliydi.

"Siz Borkhausen misiniz?"

"Evet, ne var?"

"Benimle hemen Komiser Escherich'e geleceksiniz! Hazırlanın, sizi onun yanına götüreceğim!"

"Şimdi gelemem," dedi Borkhausen öfkeyle. "Birisinden haber bekliyorum. Söyleyin komisere, o balığı yakaladım."

"Görevim sizi komiserin yanına götürmek," diye tekrarladı, eski başçavuş.

"Şimdi olmaz! Bir çuval inciri berbat etmenize izin veremem!" Borkhausen iyice öfkelenmişti. Fakat bunu belli etme-

meye çalıştı. "Söyleyin komiser beye, kuş elimde, bugün ona uğrayacağım!"

"Haydi, daha fazla uzatmayın da kalkıp benimle gelin!" diye adam inatla tekrarladı.

"Siz bu söylediklerinizi ezberlediniz galiba? 'Benimle gelin'den başka bir şey çıkmıyor ağzınızdan!" diye sonunda sesini yükseltti Borkhausen. "Sana söylediklerimi kafan almıyor mu? 'Benimle gelin'den başka bir şey söylemiyorsun! Burada bir haber beklediğimi bir türlü anlamıyorsun! Oturup beklemem gerekiyor, yoksa tavşan kapandan kaçar! Bunu anlayacak kadar akıllı biri değilsin galiba?" Nefes nefese kalmıştı. Öfkeli öfkeli homurdandı: "O tavşanı komiser için yakalamam gerekiyor. Şimdi anlaşıldı mı?"

"Benim bunlardan haberim yok," dedi eski başçavuş. "Komiser bana, Fritsche, şu Borkhausen'ı al getir, dedi. Haydi, gelin bakalım!"

"Hayır," dedi. "Sen bana göre aptalın tekisin. Burada kalacağım. Yoksa beni tutuklayacak mısın?" Karşısındaki adamın bunu yapamayacağını biliyordu. "Çek git bakalım!" diye sesini yükseltti ve kapıyı suratına çarptı.

Pencereden adamın avluya çıktığını ve hızla caddeye doğru yürüdüğünü gördü. "Benimle gelin", Borkhausen'in ne demek istediğini sonunda anlamıştı!

Fakat adam daha caddeye çıkmamıştı ki Borkhausen'in içini bir korku kapladı. Güçlü komiserin yollamış olduğu adama böyle davranması inşallah başına dert açmazdı. Gelen adamla bu kadar sinirli konuşmasının tek nedeni o anda Kuno-Dieter'e olan öfkesiydi. Onu saatlerce böyle bekletmesi çok büyük bir utanmazlıktı. İsteseydi, her sokak başında duran yumurcaklardan biriyle babasına haber yollardı! Fakat eve gelir gelmez Kuno'ya gösterecekti bu davranışının ne demek olduğunu. Böyle şeyler cezasız kalmamalıydı!

Borkhausen oğluna nasıl bir ceza vereceğini düşündü. Ona dayak atarken kendini gözünün önüne getirdi. Yüzünde bir gü-

lümseme vardı. Kuno'nun haykırdığını duydu, bir eliyle ağzını kapattı, öteki eliyle tokatlar arttı durdu. Oğlanın bütün vücudu titriyor, ağzından zor nefes alıyordu... Bu resimler Borkhausen'ın gözünün önünden bir süre gitmedi. Oturduğu kanepeye uzandı, zevkle iç geçirdi.

Az sonra kapı yine çalındı. Bu kez onu rahatsız eden Kuno-Dieter'in yollamış olduğu bir delikanlıydı. Borkhausen, "Ne var?" diye sordu.

"Sizi Kuno'ya götürmeye geldim."

Karşısında duran on dört-on beş yaşlarında biriydi. Üzerinde Hitler Gençliği gömleği vardı.

"Fakat önce beş markınızı alacağım."

"Beş mark mı?" diye gürledi Borkhausen. Fakat kahverengi gömlekli delikanlıya öfkesini belli etmekten hemen vazgeçti. "Beş mark! Sizler de benim parama iyi dadandınız!" Cebinden çıkardığı banknotların arasından beş mark aradı.

Uzunca boylu Hitler Gençliği delikanlısı merakla Barkhausen'ın elindeki paralara bakıyordu. "Buraya gelmek için para harcadım," dedi. "Hem batıdan buraya gelmek de çok zamanımı aldı!"

"Harcadığın zaman da çok para, öyle mi?" Borkhausen aradığı banknotu bir türlü bulamıyordu. "Batıdan mı buraya geldin? Buna inanmıyorum. Nedir senin için kentin batısı? Kent merkezinden geliyorum desen daha iyi ederdin!"

"Nasıl, Ansbacher Caddesi sizce batıda değil mi?"

Delikanlı ağzından bir şey kaçırmış olduğunu geç fark etti. Borkhausen elindeki paraları tekrar cebine soktu. "Teşekkür ederim," dedi gülümseyerek. "Burada durmakla değerli zamanını daha çok yitirme. Ben gideceğim yeri tek başıma da bulurum. En iyisi metroyla Viktoria Luise Meydanı'na gideyim, öyle değil mi?"

"Benimle böyle bir oyun oynamaya kalkışmayın!" dedi Hitler Gençliği yumurcağı ve yumruğunu sıkıp Borkhausen'in üzerine yürüdü. "Yol parası harcadım. Ben..."

"Biliyorum, biliyorum, değerli zamanını da benim için harcadın!" dedi Borkhausen ve gülümsedi. "Haydi oğlum, defol bakalım! Salaklık insana hep para yitirtir!" Birden öfkelendi. "Daha ne duruyorsun burada? Yoksa beni kendi evimde pataklamak mı istiyorsun? Kendi çığlıklarını duymak istemiyorsan derhal çık git!"

Borkhausen öfkesinden yüzü kızarmış delikanlıyı ite kaka dışarı çıkardı. Kendi de peşinden çıktı ve kapıyı hızla çarpıp onunla birlikte caddeye doğru yürüdü. Viktoria Luise Meydanı'nda metrodan inene kadar yanından ayrılmayan yumurcakla alay etti, onu öfkelendiren şeyler söyleyip durdu. Hitler Gençliği gömlekli çocuk yüzünün renkten renge girmesine karşın ağzını açıp tek kelime bile söylemedi.

Viktoria Luise Meydanı'na çıkar çıkmaz delikanlı adımlarını hızlandırdı. Borkhausen bir an düşündü ve hemen peşinden gitmeye karar verdi. İki yumurcağın birbirleriyle konuşmasını engellemeliydi. Hızla yürüdü. Kuno-Dieter'in kimden yana olduğundan pek emin değildi! Babasından mı, yoksa şu köpekten mi?

Gerçekten de az sonra onları Ansbacher Caddesi'nde bir evin önünde dururlarken gördü. Hitler Gençliği gömlekli genç, öfkeli öfkeli oğluna bir şeyler söylüyordu. Kuno-Dieter de başı önünde onu dinliyordu. Borkhausen'in yanlarına yaklaştığını gören delikanlı üç beş adım geri çekildi, babayla oğlunu tek başlarına bıraktı.

"Sen ne yaptığının farkında mısın, Kuno-Dieter?" diye oğlunun üzerine yürüdü Borkhausen. "Konuşmadan önce para isteyen şu salak çocukları bana göndermeni anlamıyorum!"

"Parasız hiç kimse bir şey yapmıyor baba," dedi Kuno-Dieter umursamazca. "Sen bunu benden daha iyi bilirsin. Hem şimdi söylesene bana: Bu işten benim kazancım ne kadar olacak? Ne de olsa şu ana kadar yol parası filan harcadım..."

"Hep aynı şeyi söyleyip duruyorsunuz! Sizler paradan başka bir şey bilmez misiniz? Hayır, hayır Kuno-Dieter... Önce, bu Ansbacher Caddesi'nde neler olup bittiğini bir anlat bakalım.

Baban da oğluna ne vereceğini o zaman düşünür! O kötü biri değildir. Fakat ısrarla, para, para, denmesine hiç dayanamaz senin baban!"

"Hayır," diye karşı çıktı Kuno-Dieter. "Anlatınca vermeyeceğinden korkuyorum. Hem sen bu işten şimdiye kadar oldukça fazla para kazandın. Bana kalırsa daha da kazanacaksın. Ben bütün gün buralarda durup bekliyorum, yeme içme yok. Artık paranın yüzünü görmek istiyorum. Aklımdan geçen şöyle bir elli mark..."

"Elli mark mı?" Borkhausen'in nefesi kesilir gibi oldu. "Bilmek istiyor musun sana ne verecegimi? Beş mark alacaksın! Su salağın istediği beş mark şimdi senin olacak! Ve sen buna sevineceksin! Ben öyle..."

"Hayır baba," dedi Kuno-Dieter. Babasına bakan mavi gözlerinde öfkeli bir inat vardı. "Sen bir çuval para kazanıyorsun. Ben ise bütün işi yapıyorum. Beş mark vermene gerek yok, çünkü sana hiçbir şey söylemeyeceğim!"

"Senin bana anlatacağın yeni bir şey yok ki!" diye Borkhausen alay eder gibi güldü. "Herifçioğlunun şu evde olduğunu biliyorum. Hangi katta kaldığını ise az sonra tek başıma bulurum! Haydi bakalım, sen şimdi doğru eve git de anan bir güzel karnını doyursun! Sen babanı budala mı sanıyorsun! Sizin gibi göstermelik kahramanları ben çok gördüm!"

"Öyleyse hemen yukarı çıkıyorum," diye Kuno-Dieter sesini yükseltti. "Şimdi ona kimin göz kulak olduğunu söyleyeyim. Seni ele vereceğim, baba!"

"Seni gidi piçkurusu!" diye haykırdı Borkhausen ve oğluna bir tokat salladı. O ise koşarak yan kapıdan avluya girdi. Babası peşinden koştu ve arka binanın avluya açılan kapısından içeri adımını atar atmaz, yukarı çıkan merdivenin hemen ilk basamağında oğlunu yakaladı. Omzuna vurup yere yuvarladı. Vücuduna tekmeler indirdi. Tıpkı az önce odasında kanepede yatarken gözünün önüne getirmiş olduğu gibi dövmeye başladı çocuğu. Tek

fark, Kuno-Dieter bağırıp ağlamıyor, babasına şiddetle karşı koyuyordu. Bu Borkhausen'in öfkesini iyice arttırdı. Yumruklarını suratına indirdi, ayaklarıyla karnına vurdu. "Seni yola getirmesini bilirim ben!" dedi nefes nefese. Gözlerinin önüne kırmızı bir sis perdesi iner gibi oldu.

Aynı anda bir elin omzuna dokunduğunu, bir başka elin de kolunu çektiğini fark etti. Ne olduğunu anlamadan bacaklarından da çekildi. Yuvarlanırken şöyle bir arkasına baktı. Ona saldıran az önceki Hitler genci değildi. En az dört ya da beş delikanlı üzerine atılmıştı. Kuno-Dieter'i bıraktı, ötekilerle mücadele etmeye başladı. Üzerine gelmiş olsalardı suratlarına attığı tokatlarla hepsini tek tek devirirdi. Fakat aynı anda hep birlikte atılmaları Borkhausen için tehlikeliydi.

"Lanet olası korkak herifler!" diye bağırdı ve sırtına yapışmış olan delikanlıyı duvara doğru savurmaya çalıştı. Fakat aynı anda bacaklarına yapışmış olanların hızla çekmesiyle yere yuvarlandı.

"Kuno!" diye inledi. "Yardım et babana! Korkak herifler..."

Fakat Kuno babasına yardıma gelmedi. Düşmüş olduğu yerden kalktı ve babasının yüzüne bir tekme attı. Adam inledi, bir şeyler homurdandı. Sağa sola döndü, üzerine çullanmış olanlarla birlikte yuvarlandı, kollara, bacaklara tutunarak tekrar ayağa kalkmaya çabaladı. Konuşan, bağıran yoktu. Sadece zor nefes alanların inlemesi, inen yumrukların tok sesi ve yerin taşlarına sürten ayakların gürültüsü duyuluyordu.

Aynı anda merdivenleri inen yaşlı bir kadın gördükleri karşısında dehşete kapıldı. Tırabzana tutunup bir an durdu. "Hayır, hayır... Bizim kibar binamızda neler oluyor böyle!" diye şaşkınlık içinde kavga edenlere doğru seslendi.

Omzuna atmış olduğu menekşe rengindeki pelerin şöyle bir titredi. Ve yaşlı kadın dehşet içinde bir çığlık attı. Ürken delikanlılar Borkhausen'ı bırakıp ayağa fırladılar ve hızla dışarı çıkıp toz oldular. Adam zorla yerden kalktı ve merdivene oturup onu süzmekte olan yaşlı kadına öfkeyle baktı.

"Lanet olası çete," dedi zorla. "Benim gibi yaşlı bir adamın üzerine çullanıyorlar. Oğlum da aralarında!"

Kadının çığlığının ardından birkaç kapı açıldı, komşular ürkek ürkek ne olduğuna baktılar, basamakta oturan adamı görünce aralarında bir şeyler fısıldaştılar.

"Kavga vardı!" dedi menekşe renkli yaşlı kadın ince sesiyle. "Burada, bizim binamızda birbirlerini dövdüler!"

Borkhausen bir an düşündü. Eğer Enno Kluge de bu evdeyse bir an önce buradan çekip gitmesi gerekiyordu. Gürültüyü duyunca ne olduğunu görmek için her an merdivenden başını uzatabilirdi.

"Oğlumu omuzlarından tutup biraz silkelemem gerekti de..." diye sırıtarak, hiç konuşmadan ona bakan insanlara durumu açıklamaya çalıştı. "O kadar önemli değil. Merak edecek bir şey yok... Şimdi her şey yolunda..."

Sonra ayağa kalktı ve avludan geçip caddeye çıktı. Kendine biraz çeki düzen verdi, kravatını düzeltti. Tabii, yumurcaklar çoktan toz olmuştu. Sen görürsün Kuno-Dieter, babanı bu akşam yakından tanıyacaksın! Babanla dövüşmeye kalkmanın, onun suratına vurmanın ne demek olduğunu ben sana göstereceğim! Bu dünyada hiçbir Otti oğlunu korumak için araya girmesin! Yoksa o da öfkesini bütün şiddetiyle hissederdi!

Az ötede durup gözlerini binaya dikti. Kafasındaki düşünceler Kuno-Dieter'e olan kızgınlığını doruk noktasına çıkardı. Ve birden üzerindeki paraların çalınmış olduğunu fark etti. Yumurcaklarla kavga ederken cebinden çekmiş olacaklardı. Sadece yelek cebinde birkaç madeni para durmaktaydı. Domuz herifler, lanet olası hayvan sürüsü! Hemen peşlerinden koşmalı, tümünü yakalayıp kuşbaşı et gibi doğramalı, çaldıkları parayı geri almalıydı! Hızla ileri atıldı.

Fakat birkaç adım sonra aklına başına geldi. Buradan ayrılamazdı. Durmalı ve beklemeliydi. Yoksa beş yüz markı da elinden kaçırırdı! Yumurcakların çalmış olduğu paranın bir daha geri

dönmeyeceğini kabul etmek zorundaydı. Fakat şimdi hiç olmazsa beş yüzü kurtarmalıydı...

Öfke dolu ve kafası karışık bir halde yakındaki bir kafeye girdi ve Komiser Escherich'e telefon etti. Sonra az önce durduğu yere dönüp gözetlemesini sürdürdü, Komiser Escherich'in gelmesini bekledi. Bir an hüzünlendi. Bu kadar çaba göstermiş, uğraşıp didinmişti. Fakat sanki herkes ona karşıydı. Başkaları nereye el atsalar başarılı oluyorlardı. Enno denen şu herif, tembelin, işe yaramazın teki bile dükkân sahibi zengin bir kadın elde ediyordu. Üstelik tek bir ata oynayıp bir sürü de para kazanıyordu! O ise ne yaparsa yapsın, bir türlü başarılı olamıyordu. Bir sürü uğraşının ardından Haeberle denen karıdan almış olduğu biraz parayı yine yitirmişti. Rosenthal'ın kol saati de gitmişti. Evindeki bir sürü eşya, çamaşır, radyo... Onlar da şimdi yoktu! Nereye el atsa başarısız oluyordu!

Ben her şeyi yanlış yapıyorum, diye hüzünlendi. Umarım komiser gelirken şu beş yüz markı beraberinde getirir! Eve gidince de Kuno'yu öldüresiye bir döveceğim! Geberene kadar aç bırakacağım! Bana bugün yapmış olduğunu unutacak değilim!

Borkhausen az önce telefonda komisere parayı getirmesini söylemişti.

Komiser de, "Bakalım," demişti. Bu da ne demek oluyordu? Yoksa o da mı Borkhausen'i kandırmak istiyordu? Hayır, bu mümkün değildi.

Onu ilgilendiren tek şey paraydı. Başka hiçbir şey umurunda değildi. Parayı cebinde koyduğu anda ortadan kaybolacaktı. Enno'ya ne olursa olsun, onu ilgilendirmiyordu! Belki de kalkar, doğru Münih'e giderdi... Burada olup bitenlerden usanmıştı! Hele Kuno'nun suratına yumruk atması, cebindeki parayı yürütmesi... Bir oğlanın babasına böyle bir şey yapması kabul edilemezdi!

Evet, Haeberle haklıydı. O Münih'e gitmeliydi! Fakat tren biletini alması için de Escherich'in para getirmesi lazımdı. Verdiği sözü tutmayan bir komiser olur muydu? Niçin olmasındı!

32
Anna Schönlein'i Ziyaret

Borkhausen'in telefonda, Enno Kluge'nin izine Berlin'in batı bölgesinde rastladım, demesi Komiser Escherich'i biraz zor durumda bırakmış gibiydi. "Tamam, geliyorum," demişti. "Hemen geliyorum!" Sonra yola koyulmak için masadan kalkmış, fakat tam kapıdan çıkmak üzereyken kafasında bazı soru işaretleri belirmişti.

Evet, yakalamak istediği, günlerdir aranan adam şimdi bulunmuştu, nerede olduğu biliniyordu. Herifi yakalaması için sadece elini uzatması yeterliydi. Bugüne kadar hep onu yakalayacağı anı düşünmüş, gözünün önüne getirmişti. Fakat Kluge'yi yakaladıktan sonra ne yapacaktı? Bu gibi düşünceleri zorla kafasından silmeye uğraşmıştı.

Ancak şimdi o an gelmişti. Ben bu adamı ne yapacağım, diye sordu kendi kendine. İlk günden bu yana biliyordu ki, kartları yazan adam o değildi. Şimdi bu gerçek kanıtlanacaktı. Soruşturmalar sırasında gerçeğin üzerini örtmeye çalışmıştı. Hatta Schröder'e, "Bu Kluge mutlaka başka suçlar da işlemiştir," demişti.

Evet, bu mümkündü. Fakat kartları yazan o olamazdı. O hiçbir zaman böyle bir şey yapacak biri değildi! Şimdi gidip Kluge'yi tutuklasa, Prinz Albrecht Caddesi'ne getirse ve grup şefinin karşısına çıkarsa her şey açıklığa kavuşacaktı. Kartları onun yazmamış olduğu, fakat basit bir hileyle tutanağın imzalatıldığı... Hayır, Kluge'yi buraya getirmezdi!

Fakat onu gizlendiği yerde bırakmak ve gözetlemeyi sürdürmek de mümkün değildi. Çünkü Prall bunu onaylamazdı. Kluge'nin bulunmuş olduğunu da şefinden uzun süre saklayamazdı. Hatta geçenlerde, şu "sabotajcı" olayını artık daha becerikli bir memurun sorumluluğuna vermeyi tasarladığını Escherich'e açıklamıştı. Komiser şöyle bir düşündü: Rezil olmak istemiyordu.

Escherich tekrar masasına oturdu ve gözlerini karşısındaki duvara dikti. Tam bir çıkmazdasın, dedi kendi kendine. Lanet olası bu çıkmaza bile bile girdin! Şimdi ne yaparsam yapayım yanlış olacak! Hiçbir şey yapmamak da doğru değil! Lanet olsun!

Oturdu ve başını elleri arasına alıp düşündü. Saatler geçti, komiser düşündü durdu, ne yapacağına bir türlü karar veremedi. Lanet olsun şimdi şu Borkhausen'e, dedi kendi kendine. Durduğu yerde dursun ve evi gözetlemeyi sürdürsün! Ne de olsa çok zamanı var! Eğer bu arada Enno'yu elinden kaçırırsa, ciğerlerini sökerim onun! Beş yüz markı hemen getirmemi istiyor! Lanet olsun! Yüz Enno bile beş yüz mark etmezdi! Borkhausen'ın suratının ortasına indireceğim yumruğu, salak köpek! Bana ne şu Kluge'den, bana kartları yazan kişi gerekli!

Fakat Komiser Escherich biraz sonra aniden yerinden kalktı ve kapıya doğru yürüdü. Aklına yeni bir şey gelmiş olacaktı. Dışarı çıktı ve kasaya gitti. Oradaki memurdan beş yüz mark vermesini istedi ve hesabını sonra yapacağını söyledi. Tekrar odasına döndü. Borkhausen'den telefon geldiğinde Ansbacher Caddesi'ne emniyetin arabasıyla gitmeye karar vermişti. Yanına iki de memur almak istiyordu. Fakat şimdi bütün bunlardan vazgeçti. Ona ne otomobil ne de iki memur gerekliydi...

Belki de komiserin aklına Borkhausen konusunda değil, Enno Kluge olayında yepyeni bir şey gelmişti. Pantolonunun arka cebindeki görev tabancasını çıkarıp masasının çekmecesinde duran ve bir baskında el koyduğu başka bir tabancayı aldı. Bu küçük tabancayı birkaç kez denemiş, hoşuna gitmişti.

Öyleyse gidelim bakalım, dedi kendi kendine. Kapıyı açtı, dışarı çıktı. Fakat bir an durdu, başını çevirip odasına şöyle bir baktı. İçinde tuhaf bir duygu vardı. Hafifçe eğilip veda edermiş gibi odasını selamladı... Komiser Escherich o anda utandığını hissetti. Sanki bu odaya bir daha adım atmayacaktı! Şimdiye kadar görevini iyi yapan, çalışkan bir memur olmuştu. Başkalarının pul toplaması gibi Escherich de insan avlamıştı.

Eğer bu akşam ya da yarın sabah yine odasına geri dönerse, o artık eski Komiser Escherich olmayacaktı. Yapmış olduğu ve hiçbir zaman unutamayacağı bir şey için kendine kızacak, kendi kendine hep sitem edip duracaktı. Olup bitenleri ondan başka hiç kimse bilmeyecekti, çünkü onları kimseye anlatamayacaktı.

Escherich odasını selamladıktan sonra kapıyı kapatıp yürüdü. Yolda giderken bunu yaptığı için de kendi kendinden biraz utandı. Bakalım ne olacak, diye mırıldandı. Sakindi. Belki de olaylar düşündüğü gibi gelişmezdi. Fakat önce şu Kluge'yle bir konuşmalıydı... O da metroya bindi. Ansbacher Caddesi'ne vardığında hava kararmak üzereydi.

"Fakat siz insanı bekletmesini iyi biliyorsunuz!" diye homurdandı komiserin geldiğini gören Borkhausen. "Bütün gün ağzıma bir lokma yemek girmedi! Paramı getirdiniz mi, komiser bey?"

"Kapat çeneni!" diye bu kez Escherich homurdandı. Fakat Borkhausen onun bu tepkisini olumlu bir yanıt gibi kabullendi. Heyecanı geçer gibi oldu, rahatladı. Yakında paralanacaktı!

"Kluge nerede kalıyor?" diye sordu komiser.

"Henüz tam bilmiyorum," dedi Borkhausen. "Binaya girip herkesin kapısını çalıp soramazdım ki! Enno birden karşıma çıksa ne yapardım? Bence arka binada kalıyor. Artık bunu da siz bulursunuz, komiser bey. Ben görevimi yerine getirdim, şimdi paramı istiyorum."

Escherich karşısındaki adamın söylediklerini duymamış gibi, Enno'nun şimdi niçin burada, kentin batısında kaldığını ve onun izini nasıl bulmuş olduğunu sordu.

Borkhausen'ın ona her şeyi kapsamlı anlatması gerekti. Komiser, Hete Haeberle'nin adını yazdı, dükkân sahibi olduğunu da not etti. Borkhausen akşam Enno'nun dizlerinin üzerinde kadına nasıl yalvardığını da anlattı. Tabii komisere vermiş olduğu rapor tam kapsamlı değildi. Ondan daha fazlasını da bekleyemezdi. Hem hangi erkek tongaya bastırılmış olduğunu itiraf ederdi

ki... Haeberle'den para almış olduğunu anlatırsa, o parayı yine nasıl yitirmiş olduğunu da açıklaması gerekecekti. Sonra şu anda Münih yolundaki iki bin marktan da söz etmeden olmayacaktı. Hayır, bütün bunları anlatmasını hiç kimse Borkhausen'den isteyemezdi!

Escherich kendini o gün iyi hissetseydi, karşısındaki adamın anlattıklarındaki kopukluklar dikkatini çekerdi. Fakat Borkhausen konuşurken komiser kafasındaki başka şeylerle ilgileniyordu. Elinden gelse ona hemen eve gitmesini söylerdi. Ancak Borkhausen'e biraz daha gereksinimi vardı. Sonunda anlatacakları bitti. Escherich ona, "Bekleyin beni burada!" deyip binadan içeri girdi.

Hemen arka avluya geçmedi, önce ön binadaki kapıcıya uğrayıp adama bir şeyler sordu. Sonra da onunla beraber avluya doğru yürüdü, arka binadan içeri girdi ve dördüncü kata çıktı. Kapıcı ona Enno Kluge'nin burada kalıp kalmadığını kesinlikle söyleyememişti. Ne de olsa o sadece ön binadan sorumluydu. Fakat gıda karnelerini dağıttığı için burada oturanları da tanıyordu. Dördüncü katta kalan bayan Anna Schönlein'in böyle bir adama oda verebileceğini söyledi. Kapıcının o kadınla arası pek iyi sayılmazdı. Sık sık birilerinin evinde kaldığı kulağına gelmişti. Üçüncü katta oturan ve posta idaresinde çalışan adam da, Schönlein'in geceleri yabancı radyoları dinlediğini iddia etmekteydi. Fakat yüzde yüz emin olmadığı için yemin etmemişti. Kapıcı bu nedenle Schönlein'i blok yöneticisine şikâyet etmeyi aklından geçirmemiş de değildi. Fakat şimdi bildiklerini komiser beye anlatmıştı. Bu nedenle önce kadının kapısını çalsalar iyi olurdu. Eğer aranan adam orada değilse, diğer katlara da sorabilirlerdi. Ancak kapıcı her iki binada da efendi insanların kaldığını söylemeyi de ihmal etmedi. Bu arada dördüncü kata varmışlardı.

"İşte bu kapı," dedi adam."Siz tam şurada durun ki, gözetleme deliğinden bakan sadece sizi görsün," dedi komiser usul-

ca. "Nasyonal Sosyalist Yardım Derneği'nden ya da Kış Yardımı Derneği"nden bağış toplamak için geldiğinizi söyleyin. Kısacası kapıyı açması için bir bahane bulun!"

"Tamam," dedi kapıcı ve zile bastı.

Hiç ses çıkmadı. Kapıcı zile bir kez daha bastı. Ses seda yoktu. Bir daha...

"Evde yok galiba!" diye fısıldadı komiser.

"Bilmiyorum," dedi kapıcı. "Schönlein'in bugün dışarı çıktığını görmedim." Zile dördüncü kez dokundu.

Kapı birden açıldı. İki adam da içerde birisinin kapıya gelmiş olduğunu duymamıştı. Karşılarında duran ince, uzun boylu, çok zayıf bir kadındı. Üzerinde eskice, bol bir pantolonla kırmızı düğmeli kanarya sarısı bir kazak vardı. Hatları keskin, avurtları çökmüş yüzündeki kırmızı lekelere verem hastalarında rastlanırdı. Gözleri de ateşi varmış gibi kan çanağına dönmüştü.

"Ne var?" diye sordu. Aynı anda komiser ortaya çıktı ve ayağını araya sokup kadının kapıyı kapatmasını önledi. Bayan Schönlein hiç heyecanlanmadan ona baktı.

"Sizinle birkaç şey konuşmam gerekiyor. Ben, devlet gizli polisinden Komiser Escherich'im, bayan Schönlein."

Kadın yine tepki göstermedi, parıldayan gözleriyle karşısındaki adamın yüzüne baktı. Sonra, "Gelin!" dedi ve arkasını dönüp içeri geçti.

Komiser kapıcıya, "Siz burada kalın!" diye fısıldadı. "Dışarı çıkmak ya da içeri girmek isteyen biri oldu mu hemen bana haber verin!"

Az sonra girdiği salon karmakarışıktı. Eşyaların çoktandır tozu alınmamış gibiydi. Uzun kadife perdeleriyle, kumaşı eskimiş kocaman koltuklarıyla bu oda kadına sanki büyükbabasından kalmıştı. Komiserin dikkatini bir köşede duran resim sehpası çekti. Üzerindeki büyültülmüş, renkli fotoğrafta top sakallı bir adam görünüyordu. Oda sigara kokuyordu. Masanın üzerindeki tablada duran birkaç izmarit de komiserin gözünden kaçmadı.

"Ne var?" diye tekrar sordu bayan Schönlein. Masanın yanında durmuş komisere bakıyordu. Adama oturması için yer göstermemişti. Fakat Escherich yine de koltuklardan birine oturdu. Cebinden sigara paketini çıkarırken eliyle sehpadaki fotoğrafi işaret etti. "Kim bu?" diye sordu.

"Babam," dedi kadın ve sorusunu tekrarladı: "Ne var?"

"Size birkaç şey sormak istiyorum," dedi ve kadına sigara paketini uzattı. "Lütfen siz de oturun. Bir sigara yakar mıydınız?"

"Ben sigara içmem!"

"Bir, iki, üç, dört," diye tabladaki izmaritleri saydı Escherich. "Oda sigara kokuyor. Misafiriniz mi var, Bayan Schönlein?"

Kadın bir an komisere baktı ve soğukkanlılıkla konuştu: "Ben sigara içtiğimi hiç itiraf etmem," dedi. Bakışları korkusuzdu. "Çünkü doktorum ciğerlerimden hasta olduğum için sigara içmemi yasaklamıştı!"

"Öyleyse misafiriniz de yok?"

"Misafirim de yok."

"O zaman evin içine şöyle bir göz atmak istiyorum," dedi Escherich ve ayağa kalktı. "Hayır, siz zahmet etmeyin..."

Sonra salondan çıktı ve koltuklar, iskemleler, dolaplarla ağzına kadar dolu olan iki odaya girdi. Eski dolaplardan birinin önünde bir an durdu, kulak kabarttı ve gülümsedi. Sonra tekrar salona döndü. Yaşlı kadın hâlâ masanın yanında ayakta durmaktaydı.

"Bana söylediklerine göre sizi sık sık ziyarete gelenler varmış," dedi ve koltuğuna oturdu. "Misafirleriniz birkaç gece bu evde kalıyormuş. Fakat siz burada ikamet edenleri hiçbir zaman kaymakamlığa bildirmemişsiniz! Bunu yapmaya zorunluluğunuz olduğunu bilmiyor musunuz?"

"Beni ziyarete gelenler yeğenlerimdir. Onlar da burada iki üç geceden fazla kalmazlar. Bildirme zorunluluğu ise dört geceden sonradır!"

"Sizin çok büyük bir aileniz olmalı, Bayan Schönlein," dedi komiser düşünceli bir halde. "Hemen hemen her gece bu evde iki, üç kişi kalıyor."

"Bu çok abartılı bir rakam. Hem sonra benim ailem gerçekten de büyüktür. Biz altı kardeşiz. Hepsi de evli, çocukları çok. Sadece yeğenlerim değil, kardeşlerim de beni ziyarete gelir..."

"Seyahat etmeyi seven, çok büyük bir aile demek ki! Sormak istediğim bir şey daha var. Bu evde radyo nerede duruyor, Bayan Schönlein? Hiç dikkatimi çekmedi de..."

Yaşlı kadın dudaklarını ısırdı. "Bu evde radyo yoktur!"

"Tabii, tabii," dedi komiser. "Sigara içtiğinizi hiç itiraf etmeyeceğiniz gibi. Hem sonra radyoda çalınan müziğin ciğerlere zararı yoktur!"

"Yalnızca politik düşüncelere!" dedi kadın alay eder gibi. "Evet, söylediğim gibi benim radyom yok. Eğer bu evden müzik sesi duyan olmuşsa, arkanızdaki rafta duran taşınır gramofonda çalan plaklardan gelmiştir..."

"Ve o plaklarda birileri yabancı dilde konuşmuştur," diye kadının sözünü kesti komiser.

"Plaklarımın birçoğu yabancı dildeki şarkılardır. Şimdi savaş yıllarında, misafirlerime bu plakları çalmakla bir suç işlemediğime eminim."

"Yeğenlerinize, öyle değil mi? Tabii bu bir suç değildir."

Komiser ayağa kalktı, ellerini pantolon cebine sokup yaşlı kadına şöyle bir baktı. Sonra aniden sesini yükseltti: "Şimdi sizi tutuklasam ve evinize bir nöbetçi koysam nasıl olur, Bayan Schönlein? O gelen ziyaretçilerinizi karşılar, yeğenlerinizin kimliklerini iyice bir gözden geçirirdi. Hatta ziyaretçilerinizden biri gelirken belki size bir de radyo getirirdi. Nasıl buluyorsunuz bu önerimi?"

"Bana göre," dedi yaşlı kadın soğukkanlılıkla, "siz daha buraya gelmeden beni tutuklama kararı almıştınız. Bu nedenle size ne söylesem umurunuzda değil. Haydi gidelim! Fakat üstümü değişmeme izin verir misiniz?"

Kadın kapıya doğru yürüdü. "Bir dakika, Bayan Schönlein," diye arkasından seslendi komiser. Kadın durdu, eli kapının tokmağında Escherich'e baktı.

"Bir dakika! Evden ayrılmadan, elbise dolabındaki o beyi çıkarmayı sakın unutmayın! Az önce dikkatimi çekti, havasızlıktan fenalaşmış gibiydi... Hem sonra dolaptaki naftalin de ona dokunabilir..."

Yaşlı kadının yüzündeki kırmızı lekeler birden kayboluverdi. Anna Schönlein'in komisere bakan yüzü kireç gibi olmuştu.

Adam başını salladı. "Vay canına! Sizler işimizi nasıl da kolaylaştırıyorsunuz!" Ses tonu alaycı ve aşağılayıcıydı. Bir de kendinizi komplocu sanıyorsunuz! Sizler mi çocukça davranışlarınızla bu devlete karşı koymak istiyorsunuz? Kendinizden başkasına zararınız yok sizin!"

Kadın, bakışlarını komisere dikti, eli kapının tokmağında öylece durmaya devam etti. Gözleri alev alev yanıyordu.

"Fakat siz yine de şanslı sayılırsınız, Bayan Schönlein," diye devam etti Escherich. Bu kez ses tonunda karşısındakini aşağılayan bir üstünlük vardı. "Çünkü şu anda benim ilgimi çekmiyorsunuz! Bugün beni tek ilgilendiren, elbise dolabındaki adam! Size gelince, bakarsınız büroma dönünce biraz düşünür, sorumluluğumu anımsar ve sizi gerekli bölüme rapor ederim. Olabilir, fakat kararımı henüz vermiş değilim. Şu anda sizi önemsiz görüyorum, hele şu ciğer sorununuz..."

Yaşlı kadın birden bağırmaya başladı: "Hiçbirinizin bana acımasını istemiyorum! Merhametinizden nefret ediyorum! Benim durumum önemsiz değil! Evet, politik mültecilere sürekli burada yatak verdim! Yabancı radyoları da dinledim! İşte, şimdi her şeyi biliyorsunuz! Bana acımanıza gerek yok, hasta ciğerlerime rağmen!"

"Hanımefendi!" diye gülümseyerek yaşlı kadına baktı komiser. Üzerindeki eski pantolon ve kırmızı düğmeli kanarya sarısı kazağı ile ona acıyormuş gibiydi. "Sizin hastalığınız sadece ci-

ğerleriniz değil, sinirleriniz de! Görürsünüz, bizim oradaki yarım saatlik bir sorgulamanın ardından hiçbir şeyciğiniz kalmaz!" Komiser düşünceli düşünceli başını salladı ve kadını aşağılarmış gibi, "Sizin gibilere de komplocu diyorlar!" dedi.

Kadın vücuduna kırbaç inmiş gibi bir titredi ve yanıt vermedi.

"Fakat şimdi burada sohbet ederken, dolabınızdaki şu misafirinizi de unutmayalım," diye devam etti Komiser Escherich. "Gelin benimle, onu oradan hemen kurtarmazsak nalları dikebilir!"

Escherich onu dolaptan çekip çıkarırken Enno Kluge gerçekten de havasızlıktan boğulmak üzereydi. Komiser, ufak tefek adamı kollarından tutup odadaki şezlonga yatırdı ve ciğerlerine tekrar temiz hava dolması için kollarını aşağı yukarı hareket ettirdi.

Sonra da odanın ortasında hiç sesini çıkarmadan durmakta olan yaşlı kadına bakıp, "Şimdi ne diyorsunuz?" diye sordu. Yanıt alamayınca da, "En iyisi siz şimdi beni Bay Kluge'yle on beş dakika yalnız bırakın," dedi. "Lütfen gidin mutfakta oturun. Sanırım ne konuştuğumuzu oradan dinleyemezsiniz."

"Ben hiç kimseyi dinlemem!"

"Evet, siz sigara da içmezsiniz, bu eve gelip giden yeğenlerinize de hep müzik dinletirsiniz! Gidin mutfakta bekleyin. Gerekirse sizi çağırırım!"

Komiser, başını birkaç kez sallayıp odadan çıkmasını işaret etti. Sonra da mutfağa girene kadar kadının ardından baktı. Kapıyı kapatıp şimdi koltukta oturmakta olan Kluge'nin yanına geldi. Ufak tefek adam korku dolu donuk gözlerini komisere dikmişti. Birden ağlamaya başladı, gözyaşları yanaklarından aşağı aktı.

"Durun bakalım, Bay Kluge," diye sakin bir sesle konuştu komiser. "Moruk Komiser Escherich'i gördünüz diye çok sevindiniz demek? Beni özlemiş olacaksınız! Gerçeği söylemek gerekirse, ben de sizi çok özlemiştim. Sizi tekrar bulmuş olduğum için ne kadar mutluyum bilemezsiniz! Artık hiçbir şey bizi ayırmamalı, Bay Kluge!"

Enno'nun gözyaşları nehir gibi akıyordu yanaklarından. Hıçkıra hıçkıra konuşmaya çalıştı: "Ah, komiser bey... siz beni serbest bırakmıştınız..."

"Ben sizi o gün serbest bırakmadım mı?" diye şaşırmış gibi yanıt verdi komiser. "Fakat bu demek değildir ki, sizi özlediğimde yine tutuklamayacağım. Belki de size yeni bir tutanak imzalatmak istiyorum, Bay Kluge? Sizin gibi iyi bir dost böyle küçük bir ricayı reddetmez, öyle değil mi?"

Enno'nun vücudu tir tir titriyordu. Üzerine dikilmiş alaylı bakışların baskısına dayanamayacağını biliyordu. O bakışlar içinden her şeyi çekip alacak, beynini boşaltacaktı. Enno her şeyi anlatacaktı. Ve bu onun sonu olacaktı. Biliyordu...

33
Escherich ile Kluge Bir Gezinti Yapıyorlar

Komiser Escherich ile Enno Kluge, Ansbacher Caddesi'ndeki evi terk ettiklerinde hava kararmıştı. Komiser, hasta ciğerlerine karşın Anna Schönlein'ın tehlikeli biri olduğu kanısındaydı. Bu kadın, ne yaptıklarını sormadan, önüne gelen her suçluyu evinde barındırmaktaydı. Enno Kluge'ye, sadece yakın bir tanışı yolladı diye adını bile sormamış, yanında gizlenmesine ses çıkarmamıştı.

Şu Hete Haeberle'yle de bir ara ilgilense fena olmayacaktı. Bu halk yürekler acısı bir durumdaydı! Büyük savaş onlara mutlu bir gelecek vaat ederken toplum dik kafalı insanlarla doluydu. Nereye burnunu uzatsan pis kokular geliyordu. Komiser Escherich hemen hemen her Alman evinde sır ve yalandan oluşmuş bir çıban başının varolduğuna emindi. Ve bunlardan hiçbirine güvenilmezdi – tabii partiye üye yandaşlar dışında. Hem şu Schönlein üzerine yapacağı soruşturmanın benzerini o yandaşlar arasında gerçekleştirmeyi aklının ucundan bile geçiremezdi!

Evden çıkarken kapıcıyı evde nöbetçi bırakmıştı. Güvenilir birine benziyordu. Parti üyesi olduğunu söylemişti. Ona, herhangi bir yerde maaşı iyi, küçük bir görev bulmalıydı. Böyle bir iyilik onun gibilerini canlandırır, gözlerini ve kulaklarını iyice açardı. Hem ödüllendireceksin hem de cezalandıracaksın. İşte bir toplumu yönetmek için en başarılı yöntem bu idi!

Komiser, Enno Kluge'nin koluna girdi ve Borkhausen'in arkasına gizlenmiş olduğu ilan kulesine doğru yürüdü. Borkhausen ise tanışını görmek istemiyordu. Kulenin çevresinde dönüp gözden kaybolmak istedi. Fakat bunu fark eden komiser hemen olduğu yerde döndü ve karşısına çıkıverdi. Emil ile Enno birbirlerinin suratına baktılar.

"İyi akşamlar Enno," diye mırıldandı Borkhausen ve elini uzattı. Ancak Kluge yanıt vemedi, elini de uzatmadı. Bitkin yüzünde öfke belirdi. Şu Borkhausen'dan çok nefret ediyordu. Rosenthal'ın evini birlikte soymak için onu kandırmış, fakat sonunda iyice bir kötek yemişti. Bu sabah da binlerce markı cebine indirmiş, ardından da Escherich'e gidip onu ihbar etmişti.

"Komiser bey," diye Kluge yanındaki adama döndü, "şu Borkhausen size anlatmadı mı, bu sabah tanışım Bayan Haeberle'den santajla iki bin beş yüz mark aldığını? Bu para karşılığında kaçmama göz yumacaktı, şimdi ise..."

Komiserin Borkhausen'in yanına gelmesinin nedeni, parasını eline tutuşturup evine yollamaktı. Fakat Enno'nun söylediklerini duyunca, cebindeki paraya dokunmadı. Borkhausen'ın Enno'ya tepkisi çok kabaca oldu: "Ben senin kaçmana göz yummadım mı? Fakat sen öküz herifin tekisin, kendini yine de yakalattınsa bana ne! Ben verdiğim sözü tuttum!"

Komiser araya girdi. "Her neyse, Barkausen bu konuyu seninle sonra konuşuruz," dedi. "Şimdi doğru evinize gidin bakalım!"

"Fakat önce paramı istiyorum, komiser bey," diye karşı çıktı Borkhausen. "Enno'yu bulursam bana beş yüz mark vereceğinizi

söylemiştiniz. Şimdi onu kolunuza takmış götürüyorsunuz. Sökülün bakayım söz verdiğiniz şu parayı!"

"Aynı iş için iki defa ödeme yapılmaz, Borkhausen!" diye öfkeyle karşı çıktı komiser. "İki bin beş yüz mark almışsınız ya, daha ne istiyorsunuz!"

"Fakat o para henüz elimde değil ki!" diye sesini yükseltti karşısındaki adam. Tam bir düş kırıklığına uğramış gibiydi. "Karı o parayı Münih postanesine yolladı. Gidip oradan almam gerekeceği için iki gün size ulaşamayacaktım!"

"Akıllı bir kadın!" diye mırıldandı komiser. "Yoksa bu buluş sizin miydi, bay Kluge?"

"Yine yalan söylüyor," diye bağırdı Enno. "Münih'e iki bin mark yollandı. Beş yüz, hatta biraz daha fazlası eline nakit verildi. Arayın ceplerini, komiser bey!"

"O parayı çaldılar! Anasının gözü birkaç genç üzerime saldırdı ve cebimdeki bütün parayı çaldı! İsterseniz tepeden tırnağı arayın beni, komiser bey! Yeleğimin cebinde kalmış birkaç marktan başka para yok üzerimde!"

"İnsan size güvenip para veremez, Borkhausen!" dedi komiser ve başını iki yana salladı. "Siz elinde para tutmasını beceremeyen birisiniz! Paranızı bile ufaklıklara kaptırıyorsunuz..."

Borkhausen yine yalvarıp dilendi, komiserin fikrini değiştirmeye çabaladı. Fakat Escherich yumuşamadı. Bu arada yürüye yürüye Viktoria Luise Meydanı'na gelmişlerdi.

Komiser, "Haydi bakalım, şimdi doğru evinizin yolunu tutun, Borkhausen!" diye emretti.

"Fakat komiser bey, bana kesin söz vermiştiniz..."

"Eğer hemen metroda gözden kaybolmazsanız, sizi şuradaki polise teslim ederim! Şantaj yapmaktan anında tutuklanırsınız."

Sonra komiser az ötede duran polise doğru yürüdü. Kendini iyi işler çevirmesini biri sanan, her seferinde tam kazanacakken her şeyi yitiren öfkeli Borkhausen hızla alandan uzaklaştı. Sen görürsün Kuno-Dieter, eve geldiğimde sana ne yapacağımı!

Komiser kimliğini gösterip polisle konuştu. Ona, Anna Schönlein'ı tutuklama ve doğru en yakın karakola götürme görevini verdi. "Suçu, düşman ülke radyolarını dinlemek. Fakat sorgulama yapılmayacak. Yarın sabah bizden biri gelip kadını teslim alacak. İyi akşamlar, memur bey!"

"Heil Hitler, komiser bey!"

"Evet," dedi Escherich ve Motz Caddesi'nden Nollendorf Meydanı'na doğru yürüdü. Az sonra yanındaki Enno'ya dönüp sordu: "Söyleyin, ne yapalım? Benim karnım aç, yemek saatim de geldi sayılır. Haydi gelin, sizi bir akşam yemeğine davet edeyim. Sanırım hemen Gestapo'ya gitmek için pek aceleniz yok. Hem bizim orada yemekler pek leziz değildir. Hatta kimi zaman bir iki gün yemek vermeyi de unuturlar. Su bile vermedikleri olur. Organizasyon pek iyi değildir de... Evet, ne dersiniz, Bay Kluge?"

Enno Kluge'nin kafası karmakarışıktı. Bir şeyler mırıldandı, az sonra da komiserle birlikte küçük bir şarap lokantasından içeri girdi. Escherich burada tanınıyor gibiydi. Lokantanın yemekleri hiç de fena değildi. Garsonlar masaya şarap ve sert içkiler getirdi. Kahveler, pastalar ve sigaralar da geldi.

"Bütün bunları kendi cebimden ödediğimi sanmayın, Kluge," dedi Escherich. "Hesaplar Borkhausen'den! Çünkü yemek hesabını onun alacağı paradan yapacağım. Yakalanmanız için öngörülmüş parayla şimdi karnınızı doyurmanız ne ilginç değil mi! Ben buna, işte hak yerini buldu, derim..."

Komiser hiç ara vermeden konuşup durdu. Fakat biraz hava atıyor gibiydi. Belki de o anda görünmek istediği kadar güçlü değildi. Çok yemek yememiş, fakat çabuk çabuk ve çok içmişti. İkide bir önündeki ekmek kırıntılarıyla oynuyordu. İçi rahat değil gibiydi, huzursuz olmalıydı. Bir ara elini arka cebindeki küçük tabancaya şöyle bir götürdü, sonra Kluge'ye baktı ve konuşmasını sürdürdü.

Enno ise sessize oturmuş, onu dinler gibi yapıyordu. Gelen bütün yemeklerin tadına bakmış, fakat az içmişti. Kafası hâlâ

karmakarışıktı. Komiserin amacını bir türlü anlamıyordu. Şimdi tutuklanmış mıydı, yoksa hür müydü? Enno ne olduğunu bilmiyordu.

Bunu ona Escherich açıkladı. "Şimdi karşımda oturmuş, olan bitene şaşıyorsunuz, değil mi Bay Kluge?" dedi. "Ben size pek doğru söylemedim. Karnım aç filan değil, sadece saat on olana kadar zaman öldürmek istiyorum. Sonra kalkıp sizinle küçük bir gezintiye çıkacağız. Size ne yapacağıma o zaman karar vereceğim. Evet... o... zaman... karar... vereceğim..."

Komiser gittikçe daha usulca, düşünceli ve yavaş konuşuyordu. Enno Kluge karşısındaki adama kuşkuyla baktı. Saat ondan sonra onunla yapmak istediği gezintinin arkasında da mutlaka yeni bir şeytanlık vardı. Fakat bu ne olabilirdi? Nasıl kurtulabilirdi elinden? Escherich onu iyice kolluyordu, tuvalete gitmesine bile izin vermiyordu.

Komiser konuşmasını sürdürdü: "Niçin mi saat on? Çünkü adamıma saat ondan sonra ulaşabileceğim. Schlachten gölü kıyısında oturuyor, anlıyorsunuz beni, öyle değil mi Bay Kluge? Size az önce söylemiş olduğum küçük gezinti bu!"

"Benimle ne ilgisi var bu gezintinin? Hem ben Schlachten gölü kıyısında oturan birini tanımıyorum ki! Ben hep Friedrichshain yakınlarında yaşadım..."

"O kişiyi belki tanıyorsunuzdur. Önce bir görmenizi isterdim."

"Peki, onu görürsem ve tanımadığımı söylersem, o zaman ne olacak? Ne yapacaksınız bana?"

Komiser elini şöyle bir salladı. "Buna o zaman karar veririz," diye mırıldandı. "Bana kalırsa onu tanıyorsunuz."

Bir süre ikisi de konuşmadı. Sonra ilk konuşan Enno Kluge oldu. "Yoksa şu lanet olası kartlarla ilgili bir şey mi?" diye sordu. "Böyle olacağını bilsem o tutanağı hiç imzalamazdım. Ben de size bir iyilik yapacağımı sanmıştım, komiser bey."

"Öyle mi? Şimdi düşünüyorum da, imzalamasaydınız gerçekten ikimiz için de iyi olurdu, Bay Kluge!" Sonra gözlerini kıstı ve

karşısında oturan adama baktı. Enno Kluge birden ürperdiğini hissetti. Komiser bunun farkına vardı. "Durun bakalım," dedi onu sakinleştirmek istermiş gibi. "Önce birer kadeh atalım, sonra da yola çıkalım. Hem kente dönmek için en son treni kaçırmak istemiyorum."

Kluge, karşısındaki adama şaşkın şaşkın baktı. "Peki, ya ben?" diye sorarken dudakları titriyordu. "Yoksa ben... orada mı... kalacağım?"

"Siz mi?" Komiser şöyle bir güldü. "Tabii siz de benimle döneceksiniz, Bay Kluge! Bana niçin öyle korku dolu bakıyorsunuz? Sizi korkutacak bir şey söylemedim ki! Tabii kente birlikte döneceğiz. Bakın, garson içkilerimizi getiriyor. Garson bekleyin, hemen boşaltıp yeniden doldurmanız için vereceğiz kadehleri!"

Az sonra yürüyerek istasyona gittiler ve metroya bindiler. Schlachten gölü istasyonunda indiklerinde karanlıktan göz gözü görmüyordu. Gözlerinin karanlığa alışması için bir süre öylece durdular. Gece karartması yapıldığından hiçbir yerden ışık sızmıyordu.

"Bu karanlıkta yolumuzu bulamayız," dedi Kluge korkuyla. "Komiser bey, haydi geri dönelim! Lütfen! Bu geceyi Gestapo'da geçirmeye razıyım ben..."

"Saçmalamayın, Kluge!" diye yanındaki ufak tefek adamın sözünü kesip koluna yapıştı Escherich. "Gecenin bu saatinde sizinle buralara gelip de hedefe varmamıza on beş dakika kala geri döneceğimi mi sanıyorsunuz?" Sonra sesini biraz yumuşatıp devam etti: "Ben şimdi bir şeyler seçer gibiyim. Şu yandaki yoldan gidersek göle daha çabuk ulaşabiliriz..."

Konuşmadan yürüdüler. Görünmeyen bir şeye çarpmamak için ikisi de çok dikkat ediyordu. Biraz sonra hafif bir aydınlık seçtiler.

"Gördünüz mü, Kluge," dedi komiser. "Bu yoldan göle daha çabuk ulaşacağımızı biliyordum."

Kluge yanıt vermedi. Birlikte yürümeye devam ettiler. Sakin, rüzgârsız bir geceydi, kimseye de rastlamadılar. Sanki az ötede bir yerde göl suları ışıldıyor, gün boyu depolamış olduğu ışığı gecenin karanlığına saçmaya çalışıyordu. Komiser bir şey söylemek istermiş gibi hafifçe öksürdü, fakat susmaya devam etti.

Enno Kluge birden olduğu yerde durdu. Kolunu yanındaki komiserden çekip kurtardı ve yüksek sesle konuştu: "Bir adım bile öteye gitmeyeceğim! Eğer maksadınız bana bir şey yapmaksa on beş dakika daha beklemenize gerek yok. Yapmak istediğinizi burada da yapabilirsiniz! Nasıl olsa gecenin bu saatinde hiç kimse yardımıma gelmeyecektir!"

Sanki Enno'nun bu söylediğini onaylamak istermiş gibi ötelerden bir kilise çanının sesi duyuldu. Kilise pek uzakta değildi. Çan sesleri gecenin sessizliğini yırtıp çok yakından geliyormuş gibiydi. Bir an ikisi de konuşmadı.

Sonra komiser, "Saat on bir!" dedi. "Geceyarısına daha bir saat var. Haydi yürüyün Kluge, en çok beş dakikamız kaldı."

Tekrar yanındaki ufak tefek adamın koluna yapıştı. Fakat Kluge ondan umulmayan bir güçle kolunu komiserden kurtardı. "Bir adım bile gitmeyeceğimi söylemedim mi!"

Korku dolu sesi bir tuhaf çıkıyordu. Konuşmuyor, artık haykırıyordu. Ürken bir kuş göl kıyısındaki sazlıkların arasından kanat çırparak yükseldi.

"Ne bağırıyorsunuz böyle!" Komiser Escherich çok öfkelenmiş gibiydi. "Her yeri ayağa kaldırıyorsunuz!" Sonra sesini yine alçalttı. "Peki, peki, öyleyse durup biraz dinlenelim," dedi. "Şuraya oturalım mı?"

Enno'yu yine kolundan tuttu. Fakat ufak tefek adam öfkeyle itti komiseri. "Bana bir daha dokunmanıza izin vermeyeceğim! Bana ne isterseniz yapın, fakat elime koluma dokunmayın!"

Enno'nun bu söyledikleriyle komiser yine öfkelenmiş gibiydi: "Benimle bu ses tonuyla konuşulmaz, Kluge!" dedi. "Hem sen kim oluyorsun ki? Korkak, pis, küçük köpeğin tekisin!" Artık komiser de sinirlerine hâkim olamıyor gibiydi.

"Peki ya siz!" diye tekrar bağırdı Enno. "Siz kim oluyorsunuz? Siz de katilin tekisiniz! Lanet olası bir kiralık katilsiniz!"

Sonra birden sustu. Sanki ağzından çıkmış olanlara kendi de şaşırmıştı. "Ah, komiser bey, affederseniz... Böyle demek istememiştim..."

"Sinirleriniz yerinde değil," dedi komiser. "Kluge, başka bir yaşam sürdürmelisiniz. Sinirleriniz şu andaki yaşamınıza göre değil. Her neyse, gelin az ötedeki iskeleye oturalım. Benden böyle korkuyorsanız size bir daha dokunmam."

İskeleye vardılar. Üzerinden yürürken tahtaları gıcırdadı. "Gelin, birkaç adım kaldı," dedi Escherich yanındaki adamı yüreklendirmek için. En iyisi iskelenin en ucuna oturalım. Tahtalara oturup ayaklarımı sallandırmak çok hoşuma gider. İnsanın çevresi suyla kaplı..."

Fakat Kluge daha öteye gitmek istemezmiş gibi yine durdu. Sızlanmaya başladı: "Daha fazla gidemem! Komiser bey, acıyın bana! Boğulmamı mı istiyorsunuz? Ben yüzme bilmem! Hep sudan korkmuşumdur! İstediğiniz tutanağın altına imzamı atmaya hazırım! İmdat! İmdat! İm..."

Komiser ufak tefek adamı omuzlarından yakaladığı gibi iskelenin ucuna taşıdı. Başı komiserin göğsüne dayalı olan Enno çırpınıyordu. Ağzı kapalı olduğu için de artık bağıramıyordu. İskelenin ucunda durdular.

"Eğer yine bağırmaya başlarsan seni sulara bırakırım, köpek herif!"

Enno hıçkırdı. "Bağırmayacağım," diye fısıldadı. "Buraya kadar geldim ya. Atmayın şimdi beni suya! Artık dayanamıyorum..."

Komiser onu tahtalara oturttu. Kendi de yanına ilişti.

"Dinle beni şimdi," dedi. "İsteseydim seni göle atabileceğimi, fakat atmadığımı gördün, değil mi? Peki bir katil olmadığımı şimdi kavradın mı, Kluge?"

Kluge ağzının içinde anlaşılmayan bir şeyler mırıldandı. Dişleri birbirine çarpıyordu.

"Bak, sana söyleyecek bir çift lafım var, iyi dinle beni. Burada Schlachten gölünde birisini göreceğiz demiştim, öyle değil mi? Fakat bu yalan."

"Ama niçin?"

"Bekle, anlatacağım. Kartları yazanla senin ilgin olmadığını biliyorum. Tutanakta yine de senden söz etmekle, gerçek suçluyu yakalayana kadar şefimi oyalayabileceğimi sanmıştım. Fakat bunun doğru olmadığı ortaya çıktı. Kluge, şimdi onlar seni istiyorlar. Çünkü tutanakta yazanlara inanıyorlar. Onlara göre kartları yazan ya da dağıtan sensin. Amaçları kendi yöntemleriyle seni sorgulamak. İnandıklarını kabul ettirene kadar da seni limon gibi sıkacaklar. Sonunda seni ya işkenceyle öldürecekler ya da Yüksek Halk Mahkemesi'nin karşısına çıkaracaklar. Fakat sonun aynı olacak, üstelik acılar ve eziyetler birkaç hafta daha uzun sürecek!"

Komiser bir an için sustu. Korkusundan tir tir titreyen Enno, az önce "katil" dediği adama yardım ister gibi sokuldu.

"Fakat benim bütün bunlarla hiç ilgim olmadığını biliyorsunuz," diye kekeledi. "Yemin ederim! Siz beni onlara götüremezsiniz! Dayanamam... Haykırırım..."

"Tabii bağırıp haykıracaksın," dedi komiser umursamazca. "Tabii yapacaksın bunu! Fakat senin bağırman onlara daha çok zevk verecektir. Bak Kluge, seni bir taburcye oturtacaklar, yüzüne çok güçlü bir ışık tutacaklar, seni bu ışığa bakmaya zorlayacaklar. Işığın gücü seni kör edecek, vücudunu yakacak! Ve sana sorular soracaklar, saatlerce, hiç aralıksız. Biri gidip öteki gelecek. Sorgulamalarına hiç ara vermeyecekler. Bitkinlikten yere düşersen vücuduna tekmeler atacak, kırbaçlar indirecekler. İçmen için tuzlu su dayayacaklar ağzına. Ve bütün bunlardan bir sonuç alamazlarsa, parmaklarını tek tek kıracaklar. Ayaklarına kezzap dökecekler..."

"Yeter! Susun! Lütfen susun! Artık dayanamıyorum..."

"Onların eline düştün mü, yaptıklarına günlerce dayanmak zorundasın Kluge! Gece gündüz sürecek sorgulamalar! Seni aç

bırakacaklar. Açlıktan miden büzüşecek, her tarafını ağrılar saracak. İçten ve dıştan her yerin ağrıyıp sızlayacak. Fakat seni hemen öldürmeyecekler. Ellerine bir geçtin mi, amaçlarına ulaşana kadar..."

"Hayır, hayır, hayır!" diye haykırdı ufak tefek Enno ve ellerini kulaklarına götürdü. "Artık hiçbir şey duymak istemiyorum! Tek bir kelime bile! Onların eline düşeceğime hemen öleyim, daha iyi!"

"Evet, ben de böyle düşünüyorum," dedi komiser. "En iyisi hemen ölmek!"

Bir süre ikisi de sustu. Sonra ilk konuşan ufak tefek Enno Kluge oldu. "Fakat sulara atlamayacağım..."

"Hayır, hayır," dedi komiser yumuşak bir sesle. "Bunu yapmak zorunda değilsiniz, Kluge. Bakın ben size ne getirdim. Küçük, çok güzel bir tabanca. İşte bakın. Onu alnınıza dayamanız yeter. Hem hiç korkmanıza da gerek yok. Titremesin diye ben elinizi tutarım. Siz de sadece parmağınızla şöyle bir dokunursunuz... Hiç acı hissetmeyeceksiniz. Bir anda her şeyden kurtulacaksınız. Artık peşinizde hiç kimse olmayacak, kimse size eziyet etmeyecek. Barışa kavuşacaksınız..."

"Ve özgürlüğe," diye mırıldandı ufak tefek Enno Kluge, başı önünde. "Komiser bey, bana o tutanağı imzalattığınızda da özgürlük sözü vermiştiniz. Bu defa gerçek mi? Ne diyorsunuz?"

"Tabii Kluge, şimdi gerçeği söylüyorum. Bir insan için en gerçek özgürlük budur! Artık ben seni yakalayamam, korkutamam, sana eziyet edemem. Kimse sana bir şey yapamaz. Sen artık bize gülecek, bizimle alay edeceksin..."

"Peki, sonra ne gelecek? Özgürlüğüme kavuşunca beni neler bekleyecek? Ne diyorsunuz?"

"Başka bir şey geleceğini sanmıyorum. Seni ne yargılayacaklar ne de cehenneme atacaklar. Orada sadece ve sadece barışla huzur var!"

"Peki, o zaman ben niçin yaşadım? Ömrümde niçin birçok şeye katlanmak zorunda kaldım? Ben hiç kimseye bir şey yapmadım, fakat çok az insanı da gerçekten sevdim..."

"Evet, evet," dedi komiser. "Sen bir kahraman değildin, Kluge. Çevrene pek yararı olan biri de değildin. Fakat şimdi niçin bütün bunları düşünüyorsun? Artık her şey için çok geç. Sana söylediğimi yapsan da, benimle Gestapo'ya gelsen de sonuç aynı olacak! Beni iyi dinle Kluge, orada aradan daha yarım saat geçmeden ayaklarına kapanacak, sıkın kafama kurşunu, diye yalvaracaksın. Fakat senin yalvarmalarını umursamayacaklar. Daha çok yarım saatler sana ıstırap verecekler. Yaşamın sona erene kadar işkencelerini sürdürecekler..."

"Hayır, hayır," diye sesini yükseltti Enno Kluge. "Onlara gitmeyeceğim ben. Ver şu tabancayı elime... Böyle doğru mu tutuyorum?"

"Evet..."

"Peki nereme dayayayım? Şakağıma mı?"

"Evet..."

"Şimdi parmağımı tetiğe mi koyacağım? Çok dikkatli yapmalıyım. Fakat hemen değil... Seninle biraz daha konuşmak istiyorum..."

"Korkmana hiç gerek yok. Tabanca emniyette, tetik düşmez..."

"Biliyor musun Escherich, sen konuştuğum son insan olacaksın. Sonra huzura kavuşacak, artık tek bir insanla bile konuşamayacağım."

Ürperir gibi oldu.

"Tabancayı şakağıma dayadığımda buz gibiydi. Beni bekleyen huzur ve özgürlük de böyle buz gibi olmalı."

Komisere doğru eğilip, "Bana bir söz vereceksin, Escherich!" diye fısıldadı.

"Ne sözü vermemi istiyorsun?"

"Ve vereceğin o sözü tutacaksın da!

"Eğer yapabileceğim bir şey ise sözümü tutacağım."

"Öldüğümde beni suya atmayacaksın. Söz ver bana! Sudan korkuyorum. Bırak burada durayım, kuru iskelenin üzerinde."

"Olur. Sana söz veriyorum!"

"Güzel. Öyleyse ver elini şimdi bana."

"Al!"

"Bana yalan söylemedin, değil mi Escherich? Biliyorsun, ben zavallı ve kötü bir adamım! Benim gibileri aldatmak kolaydır. Fakat sen bunu yapmayacaksın, değil mi?"

"Hayır yapmayacağım, Kluge!"

"Ver şu tabancayı tekrar, Escherich... Emniyeti açtın mı?"

"Hayır, henüz açmadım. Sen söyleyince..."

"Böyle iyi dayalı mı? Şimdi namlunun soğukluğunu hissetmiyorum. Benim evli ve çocuk sahibi olduğumu biliyor muydun?"

"Karınla görüştüm bile, Kluge."

"Ah, öyle mi?" Enno meraklanmıştı, tabancayı şakağından çekti. "Burada, Berlin'de mi? Onunla son bir kez konuşmak isterdim."

"Hayır, karın Berlin'de değil," dedi komiser ve kendi kendine küfretti. Bildiklerini başkasına söylememek prensibini çiğnemişti. Sonucu aleyhine olabilirdi! "Hâlâ akrabalarının yanında. Onunla konuşmasan daha iyi edersin, Kluge."

"Beni, hakkımda iyi şeyler söylemedi mi?"

"Evet, Kluge... Hiç de iyi şeyler söylemedi."

"Yazık," diye mırıldandı ufak tefek adam. "Çok yazık. Biliyor musunuz Escherich, ben bir hiçim, ben hiç kimsenin sevemeyeceği biriyim. Benden nefret edenler çoktur..."

"Karın senden nefret ediyor mu, bilmiyorum. Bence onun tek istediği kafasını dinlemek, sen onu rahatsız ediyorsun..."

"Tabanca emniyette, öyle değil mi komiser?"

"Evet," dedi Eschreich. Kluge'nin son on beş dakikada sakinleşmiş olması onu şaşırtıyordu. Bu kez sinirlenen komiser oldu: "Tabii emniyette! Niçin sorup duruyorsun?"

Kluge'nin elindeki tabanca birden ateş aldı. Namludan çıkan alevin ışığı komiserin gözlerini kamaştırdı. Escherich hemen eliyle gözlerini kapatıp iskelenin tahtalarına devrildi.

Kluge üzerine eğildi ve kulağına fısıldadı: "Tabancanın emniyette olmadığını biliyordum! Beni yine kazıklamak istiyordun! Şimdi sen benim elimdesin. İstersem seni huzur ve barışa kavuşturabilirim..." Tabancanın namlusunu yerde inleyen adamın alnına dayadı ve sırıttı: "Hissediyor musun namlunun ne kadar soğuk olduğunu? İşte barış ve huzur bu... Günü geldiğinde hepimizi sonsuza kadar içine gömecekleri buzun soğukluğu işte bu..."

Komiser sızlayarak kendini toparladı. "Bunu bilerek mi yaptın, Kluge?" diye öfkeyle sordu ve kirpikleri ateş gibi yanan gözlerini acıyla açtı. Yanında oturan adamı gecenin karanlığında kömür tozuna bulaşmış bir madenci gibi görüyordu.

"Evet, bilerek yaptım," dedi Kluge ve güldü.

"Fakat bu cinayete teşebbüs demektir!" dedi komiser.

"Fakat sen tabancanın emniyette olduğunu söylemiştin!"

Escherich gözlerine bir şey olmadığını fark etti, rahatladı.

"Şimdi seni suya atacağım, ahlaksız herif! Buna da meşru müdafaa, derler!" Ufak tefek adamı omuzlarından yakaladı.

"Hayır, hayır! Ne olur, bunu yapmayın! Ben ötekini yaparım! Fakat suya atılmak istemiyorum! Suya atmayacağına namus sözü vermiştin..."

"Ah, yeter artık! Öyle inleyip sızlamak yok! Sen yüreksizin birisin! Haydi atla suya...!"

Arka arkaya iki el ateş edildi. Komiser omuzlarından tuttuğu adamın nasıl aşağı doğru kaydığını fark etti. Onu tutmak istedi. Başaramadı. Ağırlaşmış vücut yuvarlandı, sulara çarptı ve hemen gözden kayboldu.

Böylesi daha iyi, diye düşündü. Dudaklarını yaladı. İz yok, şüpheyi çekecek bir şey de kalmadı geriye.

Sonra bir süre daha iskelenin ucunda durdu. Acaba yerde duran tabancaya ayağıyla vurup suya mı atsaydı? Fakat bundan

vazgeçti. İskelede yürüdü, kıyıya vardı ve dosdoğru istasyona gitti.

İstasyonun kapıları kapanmıştı. Son metroyu kaçırmıştı. Komiser Escherich omuzlarını şöyle bir silkti ve yürüdü. Berlin'e giden yol çok uzundu.

Aynı anda kilisenin saati on ikiyi çaldı.

Gece yarısı oldu, diye düşündü komiser. Başarmıştı, gece yarısından önce! Merak ediyorum, dedi kendi kendine, acaba huzur hoşuna gidecek mi? Gerçekten çok merak ediyorum! Yoksa yine aldatılmış olduğunu mu düşünecek?

Sürekli köpek gibi sızlanan pis herif!

Üçüncü Bölüm

Quangel Ailesinin İşleri Ters Gidiyor

34
Trudel Hergesell

Hergesell ailesi Erkner'den Berlin'e trenle gitti. Evet, artık Trudel Baumann yoktu. Karl'ın dirençli aşkı sonunda kazanmıştı. 1942 yılında evlenmişlerdi. Trudel beş aylık hamileydi. Evliliklerinin hemen ardından her ikisi de fabrikadaki işlerinden ayrılmıştı. Özellikle Grigoleit ile büyük bebeğin davranışları onları huzursuz etmişti. Karl şimdi Erkner'deki bir kimya fabrikasında çalışıyordu. Trudel de eve dikiş işleri alarak birkaç mark kazanıyordu. İkisi de geçmiş günlerdeki yasadışı girişimlerini utançla anımsıyordu. Başarısız olduklarını kabul ediyorlardı. Artık şunu da biliyorlardı ki, bu gibi girişimlerin başarılı olması için insanın benliğini çoğu kez arka plana itmesi gerekiyordu. Fakat bu Hergesell'ler için mümkün değildi. Onlar mutluluğu evlerinde bir arada yaşıyor, doğacak çocuğa seviniyorlardı.

Berlin'den ayrılıp Erkner'e yerleştiklerinde burada, partiden ve partinin beklentilerinden uzak, huzur içinde yaşayacaklarını ummuşlardı. Büyük kentten taşraya giden birçok kişi gibi onlar da Berlin'de insanların birbirini ispiyonladığına, küçük kentlerde ve köylük yerlerde ise insanlar arası ilişkilerin çok daha kolay olduğuna inanmışlar ve de yanılmışlardı. Küçük bir yerde, büyük kentte olduğu gibi yığının içinde gözden kaybolmak mümkün değildi. Herkes herkesi tanıyor, nasıl bir insan olduğunu kısa sürede öğreniyordu. Komşularla ayaküstü sohbetler kaçınılmazdı. Konuşulanlar kimi zaman başkalarına yanlış iletiliyordu.

İkisinin de NSDAP'ye üye olmadığı, bağış toplandığında çok az para verdiği, içlerine kapanık yaşadığı, toplantılara gideceklerine evde kalıp kitaplar okuduğu, Karl Hergesell'in çok az tara-

dığı uzun saçları ve kara gözlerinin ateşli bakışlarıyla bir sosyalisti ve savaş karşıtını andırdığı söylentileri kısa sürede kentte yayıldı. Hele Trudel'in bir komşu sohbetinde Yahudilere acıdığını söylemesi onlara olan şüpheyi iyice arttırdı. O günden sonra attıkları her adıma dikkat edildi, ağızlarından çıkan her söz bir yerlere iletildi.

Hergesell ailesi Erkner'de içinde yaşadığı ortamdan mutsuz olmaya başladı. Fakat yine de birbirlerine, rahatsız olacak bir şey yok, ne de olsa devlete zarar verecek bir şey yapmıyoruz, deyip kendilerini avutmaya çalıştılar. "Düşünceler özgürdür," dediler. Fakat bilmedikleri bir şey vardı. O da, bu devlette değil düşüncelerin, hiçbir şeyin özgür olmadığı idi!

Her geçen gün evlerine daha da kapandılar, mutluluğu birbirlerine olan aşklarında aradılar. Müthiş bir fırtınayla yükselen sularda, dalgalar, yıkılan evler, boğulan hayvanlar arasında birbirlerine sarılmış, sonsuz sevgilerinin gücüyle bu felaketten kurtulacaklarını sanan iki âşıktı onlar... Karl ile Trudel savaş Almanya'sında insanların artık özel yaşamı olmadığını kavrayamamıştı. Kendini toplum yaşamından çekmek bir kurtuluş değildi. Çünkü birey Almanya'nın bir parçasıydı ve Almanya'nın alınyazısına katlanmak zorundaydı. Tıpkı gökyüzünden düşen bombaların suçlular gibi suçsuzları da öldürdüğü gibi...

Berlin'e vardıklarında Alexander Meydanı'nda birbirlerinden ayrıldılar. Trudel, Küçük Alexander Caddesi'ndeki bir yere dikmiş olduğu bir giysiyi götürecekti. Karl da ilanlarda dikkatini çekmiş olan ikinci el bir bebek arabasına bakacaktı. Öğle üzeri yine istasyonda buluşmak için anlaştılar. Hamileliğinin beşinci ayında Trudel'e eski mutluluğu ve kendine güveni geri gelmiş gibiydi. Yakındaki Küçük Alexander Caddesi'ne çabucak vardı ve giysiyi teslim edeceği binadan içeri girdi.

Merdivenlere doğru yürüdü. Az yukarda yaşlıca bir adam dikkatini çekti. Onu hemen tanıdı. Dik duran başı, kalın ensesi, uzunca boyu ve köşeli omuzlarıyla bu Otto Quangel idi. Eski

nişanlısının babası, yasadışı küçük bir örgüte üye olduğunu ağzından kaçırdığı o adamdı.

Trudel daha ilk basamağa adımını atmıştı ki, olduğu yerde kaldı. Merdiveni ağır ağır çıkan Quangel onun aşağıda durduğunu fark etmemişti. Sonra genç kadın da yavaş yavaş, onun dikkatini çekmeden çıkmaya başladı. Quangel birinci kattaki bürolardan birinin kapısını çaldığında hemen duracaktı. Fakat önden giden adam hiçbir zile basmadı. Trudel onun büyük bir pencereye sokulup cebinden çıkardığı bir kartı bıraktığını fark etti. Quangel aynı anda kendine bakan genç kadını gördü. Fakat umursamazmış gibi merdivenleri indi, Trudel'in yüzüne bakmadan yanından geçip gitti. Tavrından onu tanıyıp tanımadığı belli olmamıştı.

Trudel hemen birkaç basamak çıktı ve pencerede durmakta olan kartı eline aldı. Çabucak yazanları okudu: "'Rusya Almanya'ya saldırmaya hazırlanıyor,' dediğinde Hitler'in hepinizi aldatmış olduğunu hâlâ kavramadınız mı?"

Genç kadın hızla basamakları indi, Quangel'in peşinden koştu. Tam kapıdan çıkarken onu yakaladı. "Az önce beni tanımadın mı baba?" diye başını hafifçe eğip sordu. "Benim, sevgili Otto'nun Trudel'i..."

Adam başını şöyle bir çevirdi ve bir baykuşu andıran keskin bakışlarıyla genç kadını tepeden tırnağa süzdü. Trudel bir an, onu tanımamış gibi yapacağını sandı. Fakat Quangel başını sallayıp, "İyi gibisin, kızım," diye mırıldandı.

"Evet," dedi Trudel. Gözleriyle gülümsedi. "Kendimi hiç böyle güçlü ve mutlu hissetmemiştim. Evlendim. Bir çocuk bekliyorum. Kızmadın bana, değil mi baba?"

"Niçin kızacakmışım sana? Evlendin diye mi? Çocuk gibi konuşma Trudel. Sen daha çok gençsin. Otto öleli iki yıl oldu. Evlendin diye Anna da sana kızmayacaktır. O hâlâ oğlunu düşünüp duruyor."

"Anne nasıl?"

"Her zamanki gibi Trudel. Biz yaşlıların yaşamı hiç değişmez."

"Hayır, hayır," diye itiraz etti genç kadın. Olduğu yerde durdu. Bakışları şimdi çok ciddiydi. "Sizlerin hayatı çok değişmiş bence. Anımsıyor musun, seninle üniforma fabrikasının uzun koridorunda durmuştuk. İdamlardan söz eden o kocaman afişlerin altında... Sen benim dikkatimi çekmiştin..."

"Ne demek istediğini anlamıyorum, Trudel. Yaşlı bir adam kolay unutur."

"Bugün ben senin dikkatini çekiyorum baba," dedi genç kadın sesini alçaltarak. "Az önce seni gördüm merdivenlere o kartı bırakırken. Dehşet verici şeyler yazan o kart şimdi benim çantamda."

Quangel yanındaki kadına şöyle bir baktı. Öfkeli bakışları buz gibiydi, sanki onu tanımıyordu.

Trudel konuşmasını sürdürdü: "Baba, hayatını tehlikeye atıyorsun. Ya bir gören olsa! Hem annenin haberi var mı bu yaptığından? Sık sık mı dağıtıyorsun böyle kartları?"

Karşısındaki adam uzun süre sustu. Genç kadın tam, artık benimle konuşmayacak, diye düşünürken Quangel, "Bilirsin Trudel, ben annenin haberi olmadan hiçbir şey yapmam!" deyiverdi.

"Ah!" Trudel çok şaşırmıştı. Birden gözleri nemlendi. "Benim de korkum buydu. Şimdi anneyi de tehlikeye atıyorsun!"

"Anne oğlunu yitirdi. O acıyı hâlâ, günbegün yaşıyor. Unutma bunu Trudel!"

Genç kadının yanakları kızardı. Sonra usulca konuştu: "Bana kalırsa, sevgili Otto'muz anasının böyle bir şey yaptığını görse hemen karşı çıkardı."

"Herkes kendi yolunda gider, Trudel!" dedi Quangel. Sesi buz gibi çıkmıştı. "Sen kendi yolunda gidiyorsun, biz de kendi yolumuzda. Evet, biz bu yolda gitmeyi sürdüreceğiz." Sonra başını şöyle bir salladı ve "Şimdi ayrılalım, Trudel," dedi. "Kendine iyi bak, çocuğuna da... Anneye senden selam söyleyeceğim... Belki."

Ve yürüdü gitti.

Fakat birkaç adım sonra tekrar durdu. "O kart var ya," dedi, "durmasın çantanda. Anladın değil mi? Az önce benim yapmış olduğum gibi, sen de bırak bir yere. Ve kocana da tek kelime etme. Söz ver bana, Trudel!"

Genç kadın başını evet anlamında salladı ve ürkek gözlerle karşısındaki adama baktı.

"Ve bundan sonra artık bizi de unut. Quangel'ler üzerine ne biliyorsan unut. Eğer tekrar karşına çıkarsam, beni tanımayacaksın. Anlaşıldı mı?"

Trudel tekrar başını salladı.

"Öyleyse hoşça kal," diye mırıldandı Quangel ve yürüyüp uzaklaştı. Halbuki genç kadının ona söylemek istediği daha çok şey vardı.

Trudel, az sonra Otto Quangel'in kartını eline aldığında yakalanabileceğini düşünen bir suçlunun tüm korkularını yaşadı. Quangel'in bir tanıdığının bulmuş olduğu bu kart da, bütün ötekiler gibi amacına ulaşmayacaktı. O da boş yere yazılmıştı, bulan kişi de ondan bir an önce kurtulmak istiyordu.

Trudel elindeki kartı az önce Otto Quangel'in bırakmış olduğu pencere kenarına bırakırken başka bir yere de koyabileceğini aklına bile getirmedi. Sonra hızlı adımlarla son basamakları çıktı ve avukat yazıhanesinin kapısını çaldı. Yanında getirmiş olduğu giysiyi burada çalışan sekreter kız için dikmişti. Giysinin kumaşı çalıntıydı. Sekreter kızın, Güvenlik Birliği SD'de görevli ve şu anda Fransa'da bulunan arkadaşı tarafından yollanmıştı.

Kız giysiyi prova ederken birden Trudel'in gözleri kararadı, vücudundan terler boşandı, başı döner gibi oldu. Hemen avukatın yazıhanesindeki kanepeye uzandı. Bereket versin, adam bir randevusu olduğu için odasında değildi. Trudel'e içmesi için güzel, leziz bir fincan kahve getirdiler. Sekteter kız, kahveyi de Hollanda'da görevli bir SS subayının yollamış olduğunu söyledi.

Yazıhanede çalışanlar genç kadınla yakından ilgilendiler. Durumunun iyi olmadığı belliydi, ne de olsa önünde taşıdığı yük ağırdı! Uzandığı kanepede Trudel Hergesell'in kafası karışık düşüncelerle doluydu. Baba haklıydı, Karl'a tek kelime bile anlatamazdı. Çok heyecanlanmıştı. İnşallah karnımdaki bebeğe zarar vermez, diye düşündü. Ah baba, niçin böyle şeyler yapıyorsun? Bu yaptığıyla birçok insanı zora düşürebileceğini hiç düşünmüyor muydu? Şu sıralar yaşam zaten zorluklarla doluydu!

Az sonra merdivenleri inerken, kartın orada olmadığını gördü. Derin bir iç geçirdi, rahatladı. Fakat bu rahatlaması çok uzun sürmedi. Düşündü, kartı kim bulmuştu, acaba Trudel kadar korkmuş muydu, ne yapacaktı?

Kafasında bir sürü düşünceyle yürüdü. Kendini çok yorgun hissediyordu, Alexander Meydanı'na giden adımları ağırdı. Metroya gitmeden önce birkaç şey daha temin etmesi gerekiyordu. Fakat hepsinden vazgeçti ve huzur içindeki bekleme salonuna oturup Karl'ın bir an önce gelmesini arzuladı. Karl geldiğinde içini saran korkudan mutlaka kurtulacaktı. Onunla konuşmasa bile varlığı Trudel'i rahatlatacaktı...

Gülümsedi ve gözlerini kapattı.

İyi yürekli Karl, diye düşündü bir an. Benim tek...

Başı önüne düştü. Uykuya daldı.

35
Karl Hergesell ve Grogoleit

Karl Hergesell bebek arabasını almadı. Pazarlık ederken çok öfkelendi. Satılan bebek arabası yirmi, belki de yirmi beş yıllıktı. Çok eski bir modeldi. Nuh Peygamber en küçük oğlunu bu arabaya koyup gemiye bindirmiş olabilirdi! Arabayı satan kadın, karşılığında Karl Hergesell'den yarım kilo tereyağı ile yarım kilo yağlı domuz eti istedi. Pazarlık etmek mümkün değildi, çünkü

kadın çok inatçıydı. Ona göre onlar bolluk içindeydi. "Köyde her şeyiniz var sizin! Siz köydekiler her türlü gıda malzemesinin ortasında sürdürüyorsunuz hayatınızı!"

Kent insanlarının böyle şeyler söylemesi Hergesell'e göre çok utanç vericiydi. Yaşlı kadına Erkner'in köylük bir yer olmadığını söyledi, orada Berlin'dekinden bir gram fazla et bulamadıklarını da anlatmaya uğraştı. Hem o basit bir fabrika işçisiydi, bu kadar çok para vermesi mümkün değildi.

"Benim böyle değerli bir şeyden ayrılmamın o kadar kolay olduğunu mu sanıyorsunuz siz? Bu arabanın içinde büyüdü iki çocuğum da. Karşılığında çok değerli bir şey alırsam belki ondan ayrılmaya dayanabilirim... Siz ise hiç değersiz birkaç mark vermek istiyorsunuz bana! Hayır, hayır, beyefendi. Belki o paraya salak birini bulursunuz!"

Hergesell iyice öfkelendi. Kadının istedikleri için utanması gerektiğini söyledi. Hem sonra değiştokuş yaparak mal satmak yasaktı.

"Yasak mı dediniz?" Yaşlı kadın konuşurken burnundan soluyordu. "Yasakmış! Haydi delikanlı, beni şikâyet etmeyi bir deneyin bakayım! Kocam poliste baskomiserdir! Bizler için hiçbir şey yasak değildir! Şimdi derhal evimi terk edin. Ben kendi evimde suratıma böyle bağrılmasına izin vermem! Üçe kadar sayıyorum. Eğer o zamana kadar çıkmazsanız, haneye tecavüzden şikâyetçi olacağım!"

Karl Hergesell evden ayrılmadan önce kadının ağzının payını vermişti. Zor durumda kalmış birçok Alman'ı soyan bu insanlara ders vermek gerekiyor, diye düşündü. Yolda yürürken öfkesi henüz geçmemişti. İşte tam sırada karşısına Grigoleit çıkıverdi. Hücre yıllarında daha iyi bir gelecek için birlikte çalıştıkları o genç adam...

"Vay canına, Grigoleit!" diye onu selamladı Hergesell. Uzunca boylu eski tanış, elinde zor taşıdığı iki küçük bavulla bir

dosya çantası, aniden karşısına çıkmıştı. "Yine Berlin'de misin, Grigoleit?" Hergesell ona yardım etmek için bavullardan birine uzandı. "Vay canına, çok da ağırmış! Alex'e mi gidiyorsun? Ben de oraya gidiyorum, bırak bavulunu taşıyayım."

Grigoleit gülümsemeye çalıştı: "Peki Hergesell. Teşekkürler. Görüyorum ki, her zamanki gibi yardımsever bir dostsun... Ne var ne yok? O ufak tefek, güzel kız ne yapıyor? Neydi adı?"

"Trudel, Trudel Baumann. Ben o ufak tefek, güzel kızla evlendim. Şu sıralar çocuk bekliyoruz."

"Böyle olacağı o günlerde belliydi. İkinizi de içten tebrik ederim." Fakat Hergesell'lerin son yıllarda artık değişmiş olan yaşamı Grigoleit'i daha fazla ilgilendirmiyor gibiydi. Karl Hergesell içinse yeni yaşamı sürekli fokurdayan, ona hep yeni mutluluklar getiren bir kaynaktı.

"Peki sen ne yapıyorsun şu sıralar?" diye sordu Grigoleit.

"Ben mi? Nerede çalıştığımı mı bilmek istiyorsun? Erkner'deki bir kimya fabrikasında elektrik teknisyeni olarak çalışıyorum."

"Hayır, daha başka neler yapıyorsun, demek istedim... Geleceğimizle ilgili bir şeyler yapıyor musun?"

"Hiçbir şey yapmıyorum, Grigoleit," diye yanıt verdi Hergesell. Bir an için kendini suçlu hissetti, açıklama yapmak istermiş gibi: "Bak Grigoleit, biz yeni evlenmiş iki genç insanız, yaşamımızı bir düzene koymak zorundayız. Çevremizde olup biten şu lanet olası savaş bizi ilgilendirmiyor! Yakında bir çocuğumuz olacak diye çok mutluyuz! Dinle beni Grigoleit, iyi bir yaşam sürmeye, çocuğumuzu da iyi bir insan olarak bu topluma kazandırmaya çaba gösterirsek..."

"Kahverengi heriflerin bizi içine attıkları o dünyada bunu başarmanız pek zor olacak! Her neyse, boş ver Hergesell, sizlerden başka bir şey beklenmezdi... Aklınız hep uçkurunuzdaydı!"

Karl Hergesell'in yüzü öfkeden kıpkırmızı oldu. Grigoleit'in küstahlığı inanılmazdı. Sonra söylediklerinin eski dostunu çok öfkelendirmiş olmasını pek umursamazmış gibi konuşmasını sür-

dürdü: "Ben devam ediyorum, bebek yüzlü de devam ediyor. Hayır, artık Berlin'de değiliz. Daha uzaklardayız, batıda bir yerlerde oturuyoruz! Doğrusunu söylemek gerekirse ben pek oturmuyorum, sürekli yollardayım, kurye sayılırım..."

"Peki yaptıklarınızın günün birinde başarıya ulaşacağına inanıyor musun? Sizler birkaç küçük adamsınız, karşınızda ise dev bir makine var!"

"Önce şunu bilmeni isterim, bizler birkaç küçük adam değiliz. Namuslu her Alman, bana göre iki üç milyon insan, bizlerle aynı düşüncede. Fakat önce bu insanlar korkuyu üzerlerinden atmalı. Onlar günbegün tepelerinde oluşturulan bir gözdağının korkusuyla yaşamakta. Kahverengi kodamanların bize getireceği geleceğin ise farkında değiller. Belki Hitler bir süre daha savaşlarını kazanacak, fakat bir gün gelecek ki her şey tersine gelişecek, o ölümüne savaşacak! Karşı tarafın uçakları da tepemize daha çok bomba yağdıracak..."

"Peki, başka neler olacak?" diye sordu Hergesell. Eski tanışı Grigoleit'in savaşın geleceğiyle ilgili açıklamaları canını sıkmaya başlamıştı. "Evet, başka neler..."

"Başka neler mi olacak? Benimle alay edeceğine şunu bilsen daha iyi olurdu: Azınlık çoğunluğa karşı savaşırken önemli olan bireyin niçin savaştığının bilincinde olmasıdır. Yaşadığın sürece senin ya da senin yerini alacak olanın başarıya ulaşıp ulaşmayacağı o kadar önemli değildir. Ben, 'Biliyorum, hepsi de domuz herifler, fakat bana ne yaptıklarından!' diye düşünüp hiçbir şey yapmadan öyle tembel tembel oturamam."

"Evet," dedi Hergesell. "Fakat sen evli değilsin. Doyurmak zorunda olduğun karın ve çocuğun yok..."

"Ah, lanet olsun!" diye iğrenir gibi sesini yükseltti Grigoleit, "Bırak şu duygu dolu saçmalıkları! Ağzından çıkanlara sen de inanmıyorsun! Karın ve çocuğun! Salak herif, evlenip bir aile kurmak isteseydim bunu yirmi kez yapabileceğimi sen de biliyorsun! Fakat ben bunu yapmayacağım. Ben, insanların mutlu-

luğuna bu dünyada yer açıldığı gün kişisel mutluluğuma da hak kazanacağıma inanan biriyim!"

"Biz iyicene değişmiş, uzaklaşmışız," diye mırıldandı Karl Hergesell. "Ben mutlu olmak için başkasına zarar vermiyorum ki..."

"Veriyorsun. Çünkü her gün binlerce insanın öldürülmesine karşı çıkmadıkça anaların oğullarını, kadınların kocalarını, kızların nişanlılarını yirtirmesinde senin de suçun var! Bu cinayetlerin işlenmesini engellemek için parmağını bile oynatmıyorsun. Sen bütün bunları en az benim kadar iyi biliyorsun. Bu nedenle düşünüyorum da acaba sen kahverengiye boyanmış bir Nazi'den daha mı kötüsün? Çünkü onlar yaptıklarının ne kadar kötü olduğunu kavrayamayacak kadar salak. Sen ise bunu çok iyi biliyorsun ve şu kadar olsun karşı çıkmıyorsun! Sen bir Nazi'den daha kötü değil misin? Tabii kötüsün!"

"Gottlob, istasyona geldik," dedi Hergesell ve elindeki ağır bavulu yere bıraktı. "Bana daha çok çatmana izin vermeye niyetim yok. Belki bir süre daha birlikte çalışmış olsaydık, mutlaka günün birinde savaşı başlatanın Hitler değil, ben olduğumu iddia ederdin!"

"Bu çok doğru! Dolaylı olarak düşünürsek başlatan sensin. Sen ve senin gibilerin gevşekliği her şeyin başlangıcı oldu..."

Hergesell yüksek sesle güldü. Karşısındakinin güldüğünü gören Grigoleit ise sadece kötü kötü sırıttı.

"Her neyse, bırakalım bu konuyu!" dedi. "Biz birbirimizi hiç anlamayacağız." Elini açılmış alnında şöyle bir gezdirdi. "Fakat belki bana bir iyilik yapmak istersin, Hergesell."

"Evet. Ne istiyorsun benden, Grigoleit?"

"Şu senin taşıdığın ağır bavul var ya... Benim bir saat sonra Königsberg'e gitmem gerekiyor. Fakat onu oraya kadar taşımama gerek yok. Acaba bir süre sende kalabilir mi?"

"Biliyor musun Grigoleit," diye söze başladı Hergesell, sonra yerde duran, taş gibi ağır bavula suratını ekşiterek baktı. "Sana az önce söyledim, kent dışında yaşıyorum, Erkner'de. Ta oraya

kadar taşımak yorucu olur... Hem bu bavulu niçin istasyondaki emanete vermiyorsun?"

"Evet, niçin mi? Oradaki heriflere hiç güvenmediğim için! İç çamaşırlarım, ayakkabılarım, en iyi giysilerim bu bavulda. Buralarda çok şeyin çalındığı kulağıma geldi... Hem sonra şu sıralar İngilizler özellikle tren istasyonlarına çok bomba atmaya başladı. İşte o zaman bütün her şeyim yok olur gider... Haydi, evet, de Hergesell!"

"Hatırın için alayım. Fakat eşimin pek hoşuna gitmeyecektir. Sana rastlamış olduğumu ona söylemeyeceğim. Çok öfkelenip heyecanlanır. Bu da sağlığına iyi gelmez, karnındaki çocuğa da. Beni anlıyorsun, değil mi?"

"Tamam, tamam. Nasıl istersen öyle yap. Önemli olan bavula göz kulak olman. Bir hafta sonra gelir, şu ağır kaya parçasını alırım! Hem bana adresini versene... Tamam, çok güzel... Haydi, yakında görüşmek üzere, Hergesell!"

"Güle güle, Grigoleit!"

Karl Hergesell bekleme salonuna girdi, karısının nerede oturduğuna baktı. Trudel salonun loş bir köşesine oturmuş, başını arka sıraya dayamış uyukluyordu. Derin derin nefes alıyor, göğsü hafif hafif inip kalkıyordu. Ağzı aralıktı, yüzü soluktu. Yorgun bir görünümü vardı. Adam o anda kararını verdi ve Grigoleit'in bavulu elinde, tekrar salondan çıkıp emanetçiye doğru yürüdü. Karl Hergesell için o anda en önemli şey Trudel'in üzülüp heyecanlanmamasıydı. Eğer bavulu Erkner'e götürürse Grigoleit'le karşılaşmış olduğunu anlatması gerekecekti. Onun adını duyan karısı da mutlaka yine o "idam kararı"nı anımsayıp müthiş heyecanlanacaktı.

Az sonra Hergesell cüzdanında emanetçinin verdiği kuponla bekleme salonuna döndüğünde Trudel uyanmış, dudaklarına ruj sürüyordu. Onun geldiğini görünce hafifçe gülümsedi ve sordu: "Neydi o taşıdığın koskoca bavul, Karli? Bebek arabası mutlaka onun içinde!"

"Koskoca bavul mu?" diye şaşırmış gibi sordu kocası. "Ben bavul filan taşımadım ki... Salona daha şimdi girdim. Hem çocuk arabası fos çıktı, Trudel."

Karısı ona şaşkın şaşkın baktı. Karl yalan mı söylüyordu? Fakat niçin? Ondan saklayacak bir sırrı mı vardı? Fakat az önce elinde bavul, şurada durduğunu görmüştü. Sonra salondan tekrar çıktığını da...

"Fakat Karl!" diye sitem eder gibi konuştu. "Senin az önce elinde bavulla, şurada durduğunu gördüm!"

"Bavulu da nereden çıkardın?" dedi kocası. Sinirlenmişe benziyordu. "Sen rüya görmüş olacaksın, Trudel!"

"Seni anlamıyorum, niçin bana gerçeği söylemiyorsun? Hiç aramızda böyle şeyler olmamıştı!"

"Ben sana gerçeği söylüyorum!" Karl karısının çıkışından gocunur gibi olmuştu. Öfkeyle konuştu: "Salona henüz girdiğimi söylemedim mi! Bavuldan filan haberim yok, sen rüya görmüş olacaksın Trudel!"

"Öyle mi..." diye mırıldandı karısı ve onu tanımıyormuş gibi yüzüne baktı. "Evet... Peki, Karli. Demek ki ben rüya gördüm. Bırakalım konuşmayı."

Trudel başını önüne eğdi. Kocasının ondan bir şeyler saklaması içini sızlattı. Fakat aynı anda kendisinin de Karl'dan bir şey saklaması gerektiğini anımsadı, böyle yaptığı için daha da üzüldü. Otto Quangel'e söz vermişti, ona rastlamış olduğunu kocasına söylemeyecekti. Hele karttan hiç söz etmeyecekti. Eşlerin birbirlerine anlatamayacakları sırları oluyordu demek. Şimdi kocasının da ona anlatamayacağı bir sırrı vardı demek.

Karl Hergesell utandığını hissetti. Evet, insanın sevdiği birine yalan söylemek zorunda kalması utanılacak bir şeydi. Hatta gerçeği söyleyen karısına öfkelenmişti de. Kendi kendisiyle bir an mücadele etti, yoksa Grigoleit'e rastlamış olduğunu Trudel'e anlatsa mıydı? Hayır, bu onu daha da heyecanlandırırdı.

"Affedersin, Trudel," dedi ve sıkıca karısının elini tuttu. "Sana öfkelendiğim için affet beni! Fakat şu çocuk arabası beni öyle öfkelendirmişti ki! Bak, dinle..."

36
İlk Uyarı

Hitler'in Rusya'ya saldırması Quangel'in bu derebeyine olan öfkesini iyice arttırmıştı. Bu kez Hitler'in başka bir ülkeye daha saldırması ilk günden itibaren büyük ilgisini çekmişti. Sınırlara askerlerin yığılmasından, ordunun Rusya'ya girmesinden bu ülkenin topraklarında ilerlemesine kadar her şeyi baştan izlemişti. Bu Hitler, Goebbels, Fritzsche denen adamların daha ilk günden insanlara büyük bir yalan söylemiş olduklarının bilincindeydi. İstedikleri şeyleri yapmalarına kimse göz yumamazdı! Quangel yeni kartına şu sözleri yazarken müthiş öfkeliydi: "Hitler ülkelerini işgal ederken Rus askerleri ne yapıyordu? İskambil oynuyorlardı, çünkü Rusya'da hiç kimse bir savaşı düşünmüyordu!"

Atölyede arada sırada çene çalanların yanından geçerken onların politikadan söz edeceğini umuyordu. Quangel artık insanların aralarında savaş üzerine tartışmasını istiyordu. Fakat yanlarından geçtiği işçiler onu görünce hemen susuyordu. Sanki insanların birbirleriyle konuşması yasaklanmış gibiydi. Quangel pek zararsız biri kabul ettiği marangoz Dollfuss'u son zamanlarda görmüyordu. Onun yerine işe alınan kişinin nasıl biri olduğunu da çok iyi tahmin ediyordu. Son aylarda atölyesindeki on bir işçiyi artık göremiyordu. Hatta içlerinden ikisi mobilya fabrikasında yirmi yıldır aynı görevdeydi. Bazıları iş sırasında götürülmüş, bazıları da ertesi sabah işe gelmemişti. Nereye gittikleri ona hiçbir zaman söylenmemişti. Quangel'e göre bu, o elemanların

günün birinde hoşa gitmeyen bir şey söyledikleri için toplama kampını boylamış olduklarının kanıtıydı.

İşten uzaklaştırılan on bir kişinin yerine yenileri getirilmişti. Ustabaşı Quangel arada sırada kendine bu on bir işçinin ispiyoncu olup olmadığını soruyordu. Bu arada fabrikadaki işçilerin yarısının diğer yarısının konuşmalarına kulak kesildiğinden de emindi. İş yerinde hava ihanet kokuyordu! Kimse kimseye güvenmiyor gibiydi. Ve böyle bir ortamda insanlar gittikçe olup biteni daha çok umursamaz oluyorlardı. Sanki artık çalıştıkları makinenin bir parçasıydılar...

Atölyesindeki bu suskunluk bir gün dehşet verici bir öfkeye dönüşmüştü. İşçilerden biri aniden kolunu bıçkının altına sokmuş ve haykırmıştı: "Geberip gitsin Hitler! Ve o günün birinde geberecek! Şimdi kestiğim kolum gibi!"

Etraftan koşanlar o çılgını testeden çekip almışlar, ölmesini önlemişlerdi. Tabii o günden sonra da ona ne olduğunu fabrikada hiç kimse duymamıştı. Herhalde çoktan ölmüştü, inşallah artık hayatta değildi! Herkesin ne yaptığına, ne söylediğine çok dikkat etmesi gerekiyordu. İçlerinde hiçbiri Otto Quangel gibi olup biteni umursamız gibi davranmakta zorlanmıyordu. O ise her geçen gün daha çok işe koşulmuş bir hayvanı andırıyordu. Sanki kafasında, istenen sayıda tabutun atölyeden çıkmasına çaba göstermekten başka hiçbir düşüncesi yoktu. Evet, tabutlar! Eskiden bomba sandıkları yapan atölye şimdi sadece en ucuz ve en ince ıskarta tahtadan, karaya yakın bir kahverengiye boyanan tabutlarla uğraşıyordu. Her hafta binlerce, her ay on binlerce tabut fabrikayı terk etmeye başlamıştı. Yakındaki yük istasyonunda tabutlar dolusu yük trenleri duruyordu. Berlin'deki diğer istasyonlar da tabut taşıyan yük trenleriyle doluydu!

Quangel bir yandan tezgâhlarda çalışanları dikkatle kontrol ederken, bir yandan da atölyesini terk eden tabutların içinde mezarlığa taşınacak insan yaşamlarını düşünüyordu. Onlar öldürülmüş, boş yere öldürülmüş yaşamlardı... Bombalar altında

ölen gençler, yaşlılar, anneler, çocuklardı... Buradan çıkan tabutlar toplama kamplarına da gidiyordu. Her hafta sadece birkaç bin tabut, görüşlerinden vazgeçmesini bilemedikleri ya da vazgeçmek istemedikleri için yakın toplama kamplarından birinde yaşamları son bulan erkekler için yollanıyordu. Tabutlar dolusu yük trenleri sınırları geçip ta ötelerdeki cephelere de gidiyor olabilirdi! Sonra Otto Quangel bir an düşündü, sanmıyordu, ölmüş askerle niçin ilgilensinlerdi! Onlar için ölü askerin ölü solucandan farkı yoktu ki!

Tepeden inen ışıkta bakışları soğuk, keskin ve öfkeliydi. Başı ağır ağır hareket ediyordu. İnce dudaklarını iyice büzmüştü. Ruhunun isyan ettiğini, içinin nefretle dolu olduğunu yine de kimse fark etmiyordu. Daha çok şeyler yapması gerektiğinin, daha büyük görevlerin onu beklediğinin bilincindeydi. Ve artık sadece pazar günleri değil, hemen hemen her gün, işe gitmeden önce de kartlar yazmaya başlamıştı. Rusya'nın işgalinden sonra mektuplar da yazmaktaydı. Belki bu mektuplar bir iki gününü alıyordu, fakat öfkesinin dışa taşması gerekiyordu.

Quangel kart dağıtırken eskisi kadar dikkatli olmadığının farkındaydı. Son iki yılda şansı yaver gitmişti, bir gün bile olsun kimsenin dikkatini çekmemiş, kimse ondan şüphelenmemişti. Bu nedenle olacak, kendini artık güvende hissetmeye başlamıştı. Fakat bunun yanlış olduğuna dair ilk uyarı Trudel Hergesell'le karşılaşması olmuştu. Onun yerine bir başkası peşinden merdivenleri çıkabilir, kartı bıraktığını görebilirdi. İşte bu da onunla Anna'nın sonu olabilirdi. Hayır, önemli olan karısıyla o değildi. Bu görevin her gün yerine getirilmesi onlardan daha önemliydi. İşte bu nedenle de çok dikkat etmek zorundaydı. Trudel'in onu pencere kenarına bir kart bırakırken görmesinin nedeni sorumsuzca kayıtsızlığı idi.

O günlerde Otto Quangel'in bilmediği bir şey vardı. Komiser Escherich'in önüne konan raporda birbirini tanımayan iki kişinin onu tarif ettiği yazmaktaydı. Otto Quangel son haftalarda kart

bırakırken iki kişi tarafından görülmüştü. Onu ayrı ayrı binalarda görenler, kadındı. Önce merakla bıraktığı kartı alıp okumuşlardı. Birisini çağırmaya karar verdiklerinde ise Quangel çoktan çıkıp gitmişti.

Evet, şimdi Komiser Escherich'in elinde kartları bırakan adamı görmüş olan iki kişi vardı. Fakat ne yazık ki tarifleri hiç de uymuyordu. Kadınların açıklamasındaki tek ortak nokta, adamın çok değişik, alışılmamış bir yüzü olduğu idi. Başka insanlarda pek rastlanmayan bir yüzdü. Ancak Escherich bu yüzü iyice tarif etmelerini istediğinde zorlanmışlardı. Ya çok dikkat etmemişlerdi ya da akıllarında kalanları kelimelere dökmeyi beceremiyorlardı. Anlaştığı tek nokta, gördükleri adamın gerçek bir katile benzediği idi. Komiser, gerçek bir katilin görünümü nedir, diye sorduğunda ise omuzlarını silkip bunu onun daha iyi bilmesi gerektiğini söylemişlerdi.

Quangel, Trudel'e rastlamış olduğunu karısı Anna'ya anlatıp anlatmamaya uzun süre karar verememişti. Fakat sonunda ona anlatması gerektiğini düşünmüştü. Karısından hiçbir şeyi saklamamalıydı. Gerçekleri bilmek Anna'nın da hakkıydı. Trudel'in karşısına çıkmış olması belki küçük bir tehlikeydi, fakat karısının böyle önemsiz tehlikelerden de haberdar olması gerekiyordu. Her şeyi olduğu gibi anlattı, dikkatsiz davrandığını da Anna'dan saklamadı.

Ancak karısının tepkisi beklediği gibi oldu. Trudel'in, evliliği ve çocuk beklemesi onu hiç ilgilendirmedi. Dehşet içinde ve şaşkın, fısıldar gibi konuştu: "Fakat Otto, seni bir başkası ya da bir SS görmüş olsaydı, neler olacağını gözünün önüne bir getirsene!"

Kocası sadece gülümsedi: "Başkası durmuyordu merdivende! Ve bugünden sonra daha çok dikkat edeceğim!"

Fakat Quangel'in bu sözleri karısını yatıştırmadı. "Hayır, hayır," diye karşı çıktı. "Bugünden sonra kartları ben dağıtacağım. Yaşlı bir kadın hiç kimsenin dikkatini çekmez, Otto!"

"Ben iki yıldır kimsenin dikkatini çekmedim, anne. Böyle tehlikeli bir şeyi tek başına yapmanı kabul edemem! Bu, benim senin önlüğünün altına gizlenmeme benziyor!"

"Evet, evet," dedi karısı öfkeyle. "Böyle saçma sözler sadece erkeklerin ağzından çıkar... Önlüğümün altına gizlenmekmiş! Nasıl da saçma bir şey! Yürekli biri olduğunu biliyorum, dikkatsiz davrandığını da şimdi öğrendim. Ve benim için önemli olan da bu. Sen şimdi ne istersen söyle..."

"Anna," dedi Quangel ve karısının elini tuttu. "Her kadının yaptığı gibi şimdi sen de hatamı yüzüme vurup durma! Bundan sonra daha dikkatli olacağıma söz verdim. Bana inanmalısın! İki yıl boyunca kartları dağıtırken tek hata yapmadım. Gelecekte niçin başka türlü olsun?"

"Fakat kartları şimdi niçin benim dağıtmama karşı çıktığını anlamıyorum," dedi karısı biraz öfkeli bir halde. "Ne de olsa arada sırada yapmıştım, öyle değil mi?"

"Bunu yapmaya yine devam edeceksin. Eğer dağıtacak çok kartımız olursa ya da romatizma ağrılarım artarsa sen gideceksin..."

"Fakat şimdi benim senden daha çok boş zamanım var. Bacaklarım da seninkilerden daha zinde! Sokakta dikkati çekmeyen biriyim. Hem sen cadde cadde dolaşırken burada oturup korku içinde eve dönmeni beklemeye de dayanamıyorum."

"Peki sen dolaşırken ben evde rahat rahat oturacak mıyım sanıyorsun? Sen kendini tehlikeye atarken utancımdan yerin dibine gireceğimi hiç düşünmüyor musun? Hayır Anna, lütfen bunu yapmana izin vermemi bekleme benden!"

"Öyleyse birlikte gidelim. Ne de olsa dört göz, iki gözden daha iyi görür, Otto."

"İki kişi de bir kişiden daha çok dikkat çeker. Tek başına olan, kalabalıkta pek göze çarpmaz. Hem bence böyle bir şey yaparken dört gözün iki gözden daha iyi görmesi o kadar önemli değildir. Evet Anna, kusura bakma, fakat senin sürekli yanımda olman

beni huzursuz edecektir. Ben peşinden gelsem, sen de kendini pek rahat hissetmezsin, öyle değil mi?"

"Ah, Otto," dedi karısı, "biliyorum, sen bir şeyi kafana koydun mu sonunda hep haklı çıkarsın. Ben burada oturup senin tehlikede olduğunu düşüneceğim, korkudan içim içimi yiyecek..."

"İlk kartı Neue König Caddesi'ne bıraktığımdan bu yana tehlike hiç değişmedi. Anna, tehlike hep var, çünkü yaptığımız şey tehlikeli. Yoksa kart yazıp dağıtmaktan artık vazgeçelim mi istiyorsun?"

"Hayır!" diye sesini yükseltti karısı. "Hayır, kart yazmamaya ben on beş gün bile dayanamam! Biz başka ne için yaşıyoruz? Bu kartlar bizim yaşamımız değil mi?"

Kocası hüzünlü hüzünlü gülümsedi, gururla Anna'ya baktı.

"İşte böyle, Anna," dedi. "Böyle konuştuğun zaman hoşuma gidiyorsun. Bizler korkusuz insanlarız. Tepemizdeki tehlikenin ne olduğunu biliyoruz. Ve hazırız, her zaman hazırız... İnşallah o an çok geç gelir..."

"Hayır," dedi karısı. "Hayır. Ben o anın hiç gelmeyeceğini düşünüyorum. Bu savaştan çıkacağız, Nazilerden çok yaşayacağız. Sonra da..."

"Sonra da?" diye sordu kocası. İkisi de sustu. Başarıya ulaştıktan sonraki yaşamlarını düşündüler. Bomboş bir yaşam olacaktı o...

"Meraklanma, biz o zaman da savaşmaya değecek bir şey bulacağız," dedi Anna. "Belki de hücre bir savaş olacak, hiç tehlikesiz..."

"Tehlike her zaman olacaktır, Anna," dedi kocası. "Savaş olan yerde tehlike hep vardır. Kimi gün düşünüyorum, seni ele geçiremeyecekler, diyorum kendi kendime. Sonra gece yatakta yatarken aklıma başka şeyler geliyor, saatlerce düşünüp duruyorum. Yaptıklarımı gözümün önüne getiriyorum, acaba bir yerde tehlike vardı da, sen mi fark etmedin, diyorum. Ancak üzerinde ne

kadar düşünsem, soruma bir yanıt bulamıyorum. Yine de eminim, bir yerde tehlike var, ben hissediyorum bunu. Neyi unutmuş olabiliriz, Anna? Ne kaçtı gözümüzden?"

"Hiçbir şey," dedi karısı. "Hiçbir şey kaçmadı. Kartları bırakırken dikkatli olduğun sürece..."

Quangel başını salladı. "Hayır Anna," dedi. "Ben kartlardan söz etmiyorum. Sözünü ettiğim tehlike, yazdıklarımızda ya da merdiven basamaklarında değil. Tehlike bambaşka bir yerde ve biz onu göremiyoruz. Bir sabah uyanacağız ve işte tehlike oradaydı, diyeceğiz. Fakat bunu fark ettiğimizde iş işten geçmiş olacak."

Anna, kocasının ne demek istediğini hâlâ anlamış değildi. "Böyle şeyleri durduk yerde niçin kafana taktığını anlamıyorum Otto," dedi. "Her şeyin üzerinde yüzlerce kez düşündük. Dikkatli olduğumuz sürece..."

"Dikkatli olmak!" diye sesini yükseltti kocası. Anna'nın ne demek istediğini anlamamasına sinirlenmişti. "İnsan bilemediği bir şeyi nasıl gözünün önüne getirir? Ah Anna, sen beni anlamıyorsun! İnsan her şeyi önceden planlayamaz!"

"Evet, ben seni anlayamıyorum," dedi kadın başını sallayarak. "Ancak bana kalırsa gereksiz yere üzüyorsun kendini. Artık geceleri biraz daha fazla uyusan iyi edersin, Otto. Çok az uyuyorsun."

Kocası sesini çıkarmadı.

Biraz sonra konuşan yine Anna oldu: "Trudel Baumann'ın şimdiki soyadı ne?" diye sordu. "Nerede yaşıyorlar?"

Quangel başını hayır anlamında salladı. "Bilmiyorum ve bilmek de istemiyorum!"

"Fakat ben bilmek istiyorum," diye ısrar etti karısı. "Acaba kartı doğru yere bırakmış mı, öğrenmek istiyorum. İnşallah bir hata yapmamıştır! Sen bu görevi ona vermemeliydin, Otto! O henüz bir çocuk sayılır, ne yapması gerektiğini bilemez ki! Belki kartı bırakırken birileri onu görmüştür? Ve onun gibi genç bir

kadını ele geçirdiler mi, en kısa zamanda Quangel adını da öğreneceklerdir!"

Adam başını salladı: "Trudel'den bize bir zarar gelmeyecektir," dedi. "Bundan eminim."

"Fakat ben bunu kendi kulaklarımla duyup emin olmak istiyorum!" diye yine sesini yükseltti karısı. "Çalıştığı fabrikaya gidecek ve anlatmasını isteyeceğim."

"Hayır, oraya gitmeyeceksin! Bizim için artık Trudel diye biri yok! Hayır, sus. Sen burada kalacaksın! Artık bu konuda tek kelime bile duymak istemiyorum!" Bir an için sustu, sonra karısının gözlerinin içine baka baka konuştu: "İnan bana Anna, sana söylediklerim doğru. Trudel'den söz etmeyelim artık. Bu konu kapandı. Fakat..." Kısık bir sesle devam etti: "... fakat geceleri uykum kaçtığında kafamda tek bir düşünce var: Belki de sonumuz iyi olmayacak, Anna."

Karısının ona bakan gözlerinde korku vardı.

"Sonra başımıza neler gelebileceğini gözümün önüne getiriyorum. İnsanın böyle şeyleri önceden düşünmesi bence iyidir. Gerçekleştiğinde hazır olur. Senin de kimi zaman böyle şeyler geliyor mu aklına?"

"Ne demek istediğini pek anlamıyorum Otto," dedi Anna.

Kocası ayakta durmuş, sırtını oğlunun kitaplarının olduğu raflara dayamıştı. Bir omzu radyo montaj kitabına değiyordu. Karısının gözlerinin içine baka baka konuşmasını sürdürdü: "Bizi tutukladıkları anda birbirimizden ayıracaklar Anna," dedi. "Belki bir iki kez daha karşılaşırız. Sorguya getirdiklerinde, yargıç karşısına çıkardıklarında, belki de idamımızdan yarım saat önce..."

"Hayır! Hayır!" Karısı bağırdı. "Böyle şeylerden söz etmeni istemiyorum! Sonuna kadar dayanacağız! Otto, dayanmak zorundayız!"

Kocası, kocaman elini onu sakinleştirmek için karısının küçük, sıcak elinin üzerine koydu.

"Ya sonuna kadar dayanamazsak ne olacak? Yaptıklarımız için pişmanlık duyacak mısın?"

"Hayır, hiçbir zaman! Fakat bizi bulamayacaklar Otto. Ben hissediyorum bunu."

"İşte Anna," diye mırıldandı adam. Karısının son söylediklerini duymamış gibi devam etti: "Ben de bunu işitmek istiyordum. Hiç pişman olmayacağız. Başımız hep dik duracak. Bize eziyet etseler de yaptığımızla gurur duyacağız..."

Kadın başını kaldırıp, kocasının gözlerine baktı. Sakinleşmeye çalıştı. Başaramadı. "Ah Otto," diye hıçkırdı. "Niçin böyle şeyler söylüyorsun? Böyle yapmakla kötülüğü üzerimize çekiyorsun. Bugüne kadar hiç böyle konuşmamıştın!"

"Seninle bugün niçin böyle konuştuğumu ben de bilmiyorum," dedi kocası ve kitap rafının yanından uzaklaştı. "Fakat bir gün böyle şeylerden de söz etmek zorundayız... Sanırım bir daha aynı konuyu açmayacağım sana. Ancak bir kez olsun bazı şeylerin konuşulması gerekiyor. Anna şunu bilmelisin, hücrelerimizde tek başımıza kalacağız, birbirimizle artık tek kelime olsun konuşamayacağız. Biz yirmi yıldan uzun süre her gününü bir arada geçirmiş insanlarız... Tek başına kalmak ikimiz için de çok zor olacak. Fakat bileceğiz ki, diğerimiz boynunu bükmeyecek, yelkenleri suya indirmeyecek! Bütün yaşamımızda olduğu gibi ölüme giderken de biri ötekine güvenecek! Bizler tek başımıza öleceğiz, Anna."

"Otto, sanki o an gelmiş gibi konuşuyorsun! Biz hür yaşıyoruz, kimse de şüphelenmiyor bizden. Eğer istersek yaptığımızdan her an vazgeçebiliriz..."

"Fakat vazgeçmek istiyor muyuz? Vazgeçmek istemeye hakkımız var mı?"

"Hayır, vazgeçelim demiyorum. Bunu istemediğimi sen de biliyorsun! Fakat senin, bizi yakaladılar, artık ölümümüzü bekliyoruz, diye konuşmanı da istemiyorum. Ben henüz ölmek istemiyorum Otto. Seninle birlikte uzun yıllar yaşamak istiyorum!"

"Ölmek isteyen kim?" diye sordu kocası. "Herkes, her şey, bütün varlıklar yaşamak istiyor, topraktaki zavallı solucancık bile... Fakat Anna, belki de huzur icinde yaşarken zor ölümü düşünmek, ona hazırlıklı olmak güzel bir şey. İnsan ağlayıp sızlayarak, bağırarak değil, onurunu yitirmeden ölüme gideceğini biliyor..."

Bir süre ikisi de konuşmadı.

Sonra Anna Quangel usul bir sesle, "Bana güvenebilirsin Otto," dedi. "Seni utandırmayacağım!"

37
Komiser Escherich Tepetaklak Yuvarlanıyor

Enno Kluge'nin "intihar"ının ardından Komiser Escherich'in bir yıl boyunca çok rahat bir yaşamı olmuştu. Sabırsız şefleri onu çalışmalarında rahat bırakmıştı. Ufak tefek adamın, Gestapo'nun ve Devlet Güvenlik Teşkilatı'nın sonu gelmeyen sorgulamalarından kendini kurtarmak için yaşamına son vermiş olduğu kanıtlanınca grup şefi Prall üstlerinden çok azar işitmişti! Fakat onların öfkesi zamanla dinmiş, kartları dağıtanın da izi kaybolup gitmişti. Şimdi yeni bir iz bulmak gerekiyordu.

Sabotajcı dedikleri adam, zamanla önemini yitirmiş sayılırdı. kartlarını hep aynı aralıklarla dağıtması olayı monotonlaştırmıştı. O kartları kimse okumuyor, bulan da ne yapacağını bilmiyor, korkuyordu. Sadece her yeni kart geldiğinde Escherich'in Berlin haritasındaki kırmızı bayrakçıkların sayısı artıyordu. Zamanla Alexander Meydanı ve çevresindeki bayrakçıkların sıklaşması onu memnun etmeye başlamıştı. Demek ki kuşun yuvası oralarda bir yerdeydi! Komiserin dikkatini çeken bir başka şey de Nollendorf Meydanı'nın güneyindeki on bayrakçıktı. Kısacası sabotajcı o yöreye sık sık uğruyor olmalıydı. Günün birinde olumlu bir sonuç alacaktı...

Kendi ayaklarınla geleceksin bize! Belki yavaş yavaş, fakat kesinlikte bir gün burada olacaksın! Komiser kendi kendine güldü ve ellerini ovuşturdu.

Sonra da haftalarca başka olaylarla ilgilendi. Çünkü sabotajcıdan daha önemli, hatta daha ivedi konular da vardı onu bekleyen. Kendini en büyük Nazi kabul eden çılgının biri o sıralar gündemdeydi! Adamın yaptığı tek şey, günbegün Bakan Goebbels'e hakaret dolu, edepsiz mektuplar yollamaktı. İlk mektuplar bakanı keyiflendirmişti. Fakat sonra mektupların sayısı artmaya başlayınca Goebbels önce biraz şaşırmış, zamanla öfkelenmiş, sonunda çılgına dönmüş ve kurbanın yakalanmasını emretmişti. Çünkü onuru zedelenmişti!

Günün birinde Komiser Escherich'in şansı yaver gitmiş, "domuz kirpi" adını koyduğu olayı ele aldığından üç ay sonra sonuçlandırmıştı. Mektupları yazan ve eski bir parti üyesi olan adam Bakan Goebbels'in huzuruna çıkarılmıştı. Dosyayı kapatan Escherich, "domuz kirpi" olayından bir daha haber alamayacağını biliyordu. Çünkü bakan kendisini incitenleri asla affetmezdi!

Sonra başka olaylarla da uğraştı. Adamın biri tanınmış kişilere papanın çeşitli fermanlarını ve Thomas Mann'ın radyo konuşmalarını yolluyordu. Kimi zaman orjinallerini, kimi zaman da üzerinde değişiklikler yaptığı metinleri. Herif çok becerikli birine benziyordu. Onu ele geçirmek hiç de kolay olmamıştı. Fakat Escherich sonunda onu da Plötze Hapishanesi'ndeki idamlıklar hücresine yollamaları için ellerine vermişti!

Ve sonra o küçük şirket temsilcisi vardı. Adam günün birinde kendini çok büyük görmeye başlamıştı. Var olmayan bir çelik fabrikasının genel müdürü rolüne girmiş ve oturup var olan çelik fabrikaları genel müdürlerine ve Führer'e mektuplar yazmıştı. Alman silah endüstrisinin alarm verdiğinden bir durumda söz ettiği bu mektuplarda açıkladığı çok kapsamlı verileri kafasından uydurmuş olamazdı. Escherich'in bu herifi ele geçirmesi pek zor

olmamıştı. Mektuplardaki bilgilere sahip insanların hangi çevrelerden geldiği bilinmekteydi.

Evet, Komiser Escherich son yıllarda önemli başarılara imza atmıştı ve meslektaşları arasında ona pek yakında daha önemli görevler verileceği dedikodusu yayılmaya başlamıştı. Enno Kluge'nin intiharından sonraki yıl Escherich için memnun edici gelişmeler olmuştu.

Fakat günün birinde şefleri yine sık sık Berlin haritasının önünde durmaya başladı. Komiserin gösterdiği bayrakçıklara ilgiyle bakıyor, anlattıklarını başlarını sallayarak dinliyorlardı. Bayrakçıkların çokça olduğu Alexander Meydanı'nın kuzeyi ile Nollendorf Meydanı'nın güneyi ilgilerini çekiyordu. Ve bir gün ona sordular: "Peki Bay Escherich, elinizde ne gibi ipuçları var? Bu sabotajcıyı yakalamak için planlarınız nedir? Özellikle ordularımızın Rusya'ya girmesinden bu yana herifçioğlu iyice etkin olmaya başladı! Geçen hafta beş mektup ve kart bulundu, öyle değil mi?"

"Evet," dedi komiser. "Bu hafta da şimdiye kadar üç kart!"

"Öyle ise çalışmalarınız ne durumda, Escherich? Bu adamın ne kadar uzun süredir kartlar yazdığını bir düşünsenize... Bu artık böyle devam edemez! Burası, üzerinde ihanet dolu sözlerin olduğu kartların kaydının yapıldığı istatistikler müdürlüğü değil! Siz de kovuşturma yapan bir memursunuz, bir kayıt memuru değil! Evet, söyleyin bakalım, ne gibi ipuçlarına ulaştınız?"

Köşeye sıkıştırıldığını fark eden komiser, ifadelerini aldığı iki kadından şikâyet etti. Kartları bırakırken gördükleri adamı ellerinden kaçırdıkları gibi, eşkalini de doğru dürüst tarif edememişlerdi.

"Evet, evet, söylediklerinizi anlıyoruz, fakat şimdi konumuz tanıkların salaklığı değil, sizin akıllı beyninizin ne gibi ipuçları elde ettği!"

Bunun üzerine komiser, şeflerini tekrar haritanın önüne götürdü ve bayrakçıklara sık rastlanan bölgeleri işaret etti. Fakat ol-

dukça büyük bir bölgede tek bir bayrakçığa bile rastlanmadığına dikkatlerini çekti.

"İşte aradığım adam bu bölgede gizleniyor," dedi. "Bugüne kadar bu bölgeye tek kart bile bırakmadı. Sanırım onu tanıyanların ya da komşularının kendisini görmesinden korkuyor. Bu bölgedeki caddelerden birinde yaşadığından eminim."

"Öyleyse orada yaşamasına niçin göz yumuyorsunuz? Niçin şimdiye kadar o caddelerde ev aramaları yaptırtmadınız? Onu orada bir yerde ele geçirmelisiniz! Sizi anlamıyoruz, Escherich! Şimdiye kadarki çalışmalarınızda başarılı sonuçlar elde ettiniz, fakat bu olayda peş peşe salaklıklar yapıyorsunuz. Dosyaya tekrar bir göz attık. İfadesine karşın şu Kluge'yi serbest bıraktınız! Sonra elinizden kaçırdınız, ilgilenmediniz. Tam bize gerektiği anda da intihar etmesine göz yumdunuz! Evet, peş peşe salaklıklar yaptınız, Escherich!"

Komiser sinirli sinirli bıyığıyla oynadı, Kluge'nin, kartları yazanla kesinlikle bir ilgisi olmadığını anlatmaya çalıştı. Ne de olsa kartlar onun ölümünden sonra da aynı şekilde gelmeye devam ediyordu.

"İfadesinde, tanımadığı birinin kartları dağıtması için ona verdiğini söylemişti. Ben hâlâ Kluge'nin doğruyu söylemiş olduğuna inanıyorum."

"Artık verimli sonuçlar almak istiyoruz! Şimdi o bölgedeki caddelerde ev aramaları yapmalısınız! Sonunda ne çıkacağını göreceğiz! Mutlaka bir şey elde edeceğiz, ne de olsa her yer iyice kokuşmuş!"

Komiser Escherich, bu önerinin başarılı olmayacağını biliyordu. Evet, üç beş caddede ev aramaları yapılabilirdi, fakat bu, toplamda bine yakın evin aranması demekti.

"Aramalar orada oturan insanlar arasında büyük bir huzursuzluk yaratabilir. O insanlar ne de olsa son günlerde artmış olan hava hücumlarının etkisiyle sinirli. Biz şikâyetlerinin artmasına neden olmaz mıyız? Hem ev aramalarında ne bulacağız? Ada-

ma yaptığı iş için kalem, mürekkep ve kartlar gerekli. Bunlar da her evde olan şeyler... Aramalara göndereceğim elemanların dikkatlerini neye çekeceğimi bilemiyorum. Olsa olsa evde radyo var mı diye bakabilirler: Kartları yazan adamın evinde radyo olmadığından eminim: çünkü kartlarında radyo haberlerine hiç değinmiyor. Evet, az önce de söylediğim gibi ne arayacağız, bilemiyorum!"

"Sevgili Escherich biz de sizi artık pek anlamıyoruz! Şu ana kadar ağzınızdan sadece kötümser sözler çıktı. Olumlu hiçbir şey söylemediniz, ümit verici hiçbir öneri getirmediniz! Fakat bizim bu adamı yakalamamız gerek, hem de çok çabuk!"

"Onu yakalayacağız," dedi komiser gülümseyerek. "Hemen mi, bilemiyorum. Size bunun sözünü veremem. Fakat eminim olduğum bir şey var, iki yıl daha kart yazmaya devam edemeyecek."

Şefleri ofladı.

"Niçin mi?" diye devam etti Escherich. "Çünkü zaman onun aleyhine çalışıyor. Bakın şu haritaya... Yüz bayrakçık sonra o artık elimize düşecek. Bu sabotajcı dayanıklı ve soğukkanlı bir herif. Bence şu ana kadar şansı da yaver gitti. Çünkü ele geçmemek için sadece soğukkanlı olmak yetmiyor, şanslı da olmak gerek. Tıpkı poker oynamak gibi. Uzun süre en iyi kartlar gelir eline, fakat sonra bir an gelir ki şansını yitirir, her şey tersine döner. O anı sabotajcı da yaşayacak ve bütün kozlar bizim elimizde olacak!"

"Her şey iyi, güzel Escherich! Sizin kriminoloji kuramlarınızı çok iyi anlıyoruz. Fakat bizim bu gibi kuramlarla pek işimiz yok. Şu sözlerinizden anladığımız da, son vuruşu yapmanız için belki iki yıl daha beklememiz gerekeceği... Bunu kabul edemeyiz! Şimdi her şeyi yeni baştan iyice düşünüp bize bambaşka bir öneri getireceksiniz. Diyelim ki bir hafta sonra! O zaman da biz, bu olayı çözmeye yetenekli olup olmadığına karar vereceğiz. Heil Hitler, Escherich!"

Çıkıp gittiler. Fakat odadaki diğer üstlerine karşı çenesini tutmak zorunda kalmış olan şefi Prall, az sonra tekrar yanına

geldi. Öfkeli ve heyecanlıydı. "Öküz herif! Manyak herif! Sorumlu olduğum bölümün adının sizin gibi bir salak yüzünden kötülenmesine göz yummaya devam edeceğimi mi sanıyorsunuz? Önünüzde bir hafta kaldı!" Yumruklarını sıktığı ellerini havaya kaldırdı. "Bu haftada aklınıza yepyeni çözümler gelmezse, artık Tanrı'dan yardım dileyin! Yoksa başınıza bir şeyler gelebilir!" Şefi Prall bir şeyler daha söylendi. Fakat Escherich onu dinlemiyordu, kafasında başka şeyler vardı.

Ona verilmiş olan yedi günlük süre içinde komiserin kafasında sabotajcı olayından başka hiçbir şey yoktu. Doğru olduğuna inandığı "bekleme taktiği"nden bir kez şeflerinin baskısı sonucu vazgeçmiş, bu da Enno Kluge'nin sonunu getirmişti.

Son zamanlarda duyuncuna baskı yapan şeyler Kluge'nin başına gelenler olmamıştı. Onun gibi değersiz, sefil bir yaygaracının hayatta olup olmaması hiç de önemli değildi. Fakat bu önemsiz yaratık nedeniyle Komiser Erscherich'in başı çok ağrımıştı. Ve hiç anımsamak istemediği o gece, komiser çok heyecanlanmıştı. Uzun boylu, soluk yüzlü bu adam heyecanlanmasını hiç sevmeyen biriydi...

Hayır, bir daha aynı duruma düşmemek için en büyük şefin karşısında bile o inatçı sabrından vazgeçmeyecekti. Ne olabilirdi ki ona? Escherich onlara gerekliydi. Birçok olayda onun yerine görevlendirecekleri başka adamları yoktu. Belki çılgına dönecekler, ona hakaret yağdıracaklar, fakat sonunda yine de sabırla beklemenin en doğru yöntem olduğunu kabul edip onun dediğini yapacaklardı. Evet, Escherich bu haftanın sonunda şeflerine yeni bir öneri getirmeyecekti...

Bir hafta sonra Escherich'in odasında değil, en büyük şefin yönetiminde, merkezin toplantı salonunda bir araya geldiler. Bu toplantı sırasında sadece sabotajcı olayından değil, diğer bölümlerin sorumunda olan başka güncel olaylardan da söz edildi. Görüşmeler sırasında tehdit yağdırıldı, bağrılıp çağrıldı ve aşağılayıcı sözlerle alay edildi. Ve sonunda sıra komisere geldi.

"Komiser Escherich, şu kartları yazan adam olayıyla ilgili bize neler söylemek istiyorsunuz?"

Komiser Escherich'in gerçekten söyleyecekleri vardı. Olay ve bugüne kadar neler yapılmış olduğu üzerine hazırladığı raporu okudu. Arada sırada elini bıyığına götürerek yaptığı konuşma kısa ve özdü.

Sonunda toplantı yöneticisinin sorusu geldi: "Peki, iki yıldır sürüp giden bu davanın başarıya ulaşması için ne gibi önerileriniz var? Evet, tam iki yıl oldu, Komiser Escherich!"

"Ben her zamanki gibi sabırla beklemeyi öneriyorum. Başka bir olanak görmüyorum. Belki de olay bundan sonra, tabii arzu edilirse, meslektaşım Emniyet Amiri Zott'un sorumluluğuna verilebilir."

Bir an salonda hiç kimse konuşmadı. Sonra gülüşenler oldu. Gülüşmeler kahkahalara dönüştü. Biri yüksek sesle, "Görevden kaçıyorsun!" diye bağırdı.

Bir başkası da sesini yükseltti: "Önce bir çuval inciri berbat et, sonra da başkalarının omzuna yükle!"

Grup şefi Prall da yumruğunu bütün öfkesiyle masaya indirdi. "Lanet olası herif, görürsün sana yapacağımı!"

"Sessizlik lütfen!" Toplantıyı yönetenin sesi sanki olup bitenlerden iğreniyormuş gibi çıkmıştı. Salondakiler sustu. "Şimdi karşı karşıya olduğumuz davranış inanılmaz bir şey. Bence cepheden kaçan askerlerden hiç farkınız yok! Savaşla birlikte gelen zorluklardan alçakça kaçıyorsunuz. Bu çok üzücü bir durum Escherich! Şu andan itibaren toplantıya katılmayacaksınız! Odanıza gidip benden gelecek emirleri bekleyin!"

Komiserin yüzü birden kireç gibi oldu. Çünkü böyle bir tepki beklememişti. Hafifçe eğilip oturanlara veda etti ve kapıya doğru yürüdü. Çıkmadan önce topuklarını hızla vurdu, sağ kolunu kaldırıp, "Heil Hitler!" diye haykırdı.

Ona bakan bile olmadı. Komiser Escherich odasına döndü.

Gelmesini beklediği emirler az sonra iki SS elemanı olarak kapıdan içeri girdi. Suratlarından düşen bin parçaydı. İçlerinden biri tehdit eder gibi konuştu: "Odadaki hiçbir şeye el sürmeyeceksiniz, anlaşıldı mı?"

Escherich başını yavaş yavaş çevirip onunla böyle konuşmuş olan adamın suratına baktı. Bu yeni bir ses tonuydu. Tabii daha önce çok duymuştu, fakat şu ana kadar hiç kimse onunla böyle konuşmamıştı. Zavallı bir SS elemanıydı karşısında duran, fakat şimdi bu ses tonuyla komiserle konuşabildiğine göre durum pek iyi değil gibiydi.

Korkutucu bir surat, basık bir burun, kemikleri kalın bir çene... Mutlaka kaba güç gerektiğinde zekâsı pek gelişmemiş bu adam görevlendiriliyor, diye düşündü Escherich. Hele sarhoşken mutlaka müthiş tehlikeli biriydi. Ne demişti az önceki kodaman? Cepheden kaçan askermiş o! Ne kadar da gülünç bir şey! Komiser Escherich ve cepheden kaçmak! Bu herifler hep aynı. Önce hep büyük laflar ederler, sonra da hiçbir şey olmaz!

Aynı anda grup şefi Prall ile az önce sözünü ettiği Zott içeri girdiler.

Benim önerimi kabullenmiş olacaklar, diye düşündü Escherich. Verecekleri en iyi karar bu, fakat ben yine de bu çok akıllıların eldeki verilerden yepyeni ipuçları elde edeceğine inanmıyorum!

Escherich, meslektaşı Zott'un yanına sokulup onu dostça selamlamak ve görevi kendisine devretmek zorunda kaldığı için üzülmediğini söylemek istedi. Fakat aynı anda iki SS görevlisi tarafından kenara itildi. Katil suratlısı, "Dobat ve Jaboby, yanlarında bir tutukluyla emirlerinizde komutanım!" diye haykırdı.

Tutuklu mu? Herhalde bu ben olacağım, diye şaşkınlık içinde düşündü.

"Sayın komutanım..." diye devam etti SS Dobat.

"Sus ve pis herifin çenesini kapatmasını sağla!" diye öfkeyle bağırdı Prall. O da az önce fırçayı yemiş olacaktı.

SS elemanı Dobat iri yumruğunu Escherich'in ağzına indirdi. Komiser, yüzünde müthiş bir ağrı hissetti, sıcak kan ağzını doldurdu. Öne doğru eğildi ve tükürdü. Ağzından birkaç diş yerdeki halıya düştü.

Düşündü: Neler oluyordu? Her şey açıklığa kavuşmalıydı. Düşünürken ağrılarını hissetmedi. Ne isterseniz yapacağım. Gerekirse bütün Berlin'de ev aramaları yapılacak. Avukat yazıhaneleri ile doktor muayehanelerinin çoğunlukta olduğu bütün bürolara ispiyoncular koyacağım. Ne isterseniz yapacağım. Suratımın ortasına yumruk indiremezsiniz. Ben yaşlı, başarılı bir komiserim, bana nişan da verdiniz!

Kafasında bu düşünceler, bir yandan SS adamlarının elinden kurtulmaya çabaladı, bir yandan da bir şeyler söylemek istedi. Fakat konuşması pek anlaşılmıyordu, dudakları şişmiş, ağzı kanla dolmuştu. Aynı anda grup şefi iki eliyle omuzlarına yapıştı ve bütün gücüyle sallayarak suratına haykırdı: "Seni gidi burnu büyük ukala, artık yola geleceksin! Kendini hep en akıllı sanmış, bana ukalaca nutuklar çekmiştin. Yalan mı? Beni budala yerine koyduğunu hiç fark etmedim mi sanıyordun? Ben budala, sen ise dahi! Öyle mi? Fakat şimdi elimize düştün! Bekle, sana neler yapacağımızı göreceksin!"

Öfkesinden kendini kaybetmiş olan Prall yüzü kanlar içindeki adama şöyle bir baktı.

"Şimdi de lanet olası o köpek kanını yerdeki halıya tükürüyorsun, öyle mi?" diye haykırmaya devam etti. "Köpek herif, kanını yut! Yoksa suratına bir yumruk da ben indireceğim!"

Bir saat öncesine kadar Gestapo'nun güçlü komiserlerinden biri sayılan Escherich, daha doğrusu acınacak durumdaki, ölüm korkusuyla her tarafından terler akan o adamcağız, yerdeki halıyı, kendi odasının, hayır şimdi artık Komiser Zott'un odasının halısını kirletmemek için ağzındaki sıcak kanı yuttu...

Karşısındaki komiserin bu acınacak durumunu seyreden grup şefi Prall'ın gözlerinde çılgınca bir ifade vardı. Sonra ona arkasını

döndü. "Ah, boşverin!" dedi ve yanında durmakta olan Zott'a sordu: "Herhangi bir bilgi için bu herif size gerekli mi?"

Gestapo'da görevlendirilen komiserler arasında, başlarına ne gelirse gelsin, ne olursa olsun, tıpkı SS'lerde olduğu gibi, birbirlerini korumak ve desteklemek bir gelenekti. Bu nedenle de Escherich görev yaptığı sürece suç işlemiş bir meslektaşını SS'yle teslim etmeyi aklından bile geçirmemişti. Değil teslim etmek, yaptıklarını örtbas etmeye de çaba göstermişti. Şimdi ise Zott'un kendisine şöyle bir baktıktan sonra grup şefine dönüp yüzünde buz gibi ifadeyle şöyle konuştuğunu duymak zorunda kaldı: "Bu adam mı? Ondan açıklayıcı bilgi mi? Hayır, şefim! Ben her şeyi tek başıma açıklığa kavuşturacağım!"

"Haydi, götürün öyle ise şu herifi!" diye bağırdı Prall. "Biraz hızlı yürütün bakayım! Haydi, çabuk çabuk!"

İki SS görevlisi Escherich'i kollarından tuttukları gibi sürükleyerek koridora çıkardılar. Bundan altı ay önce onun Borkhausen'i kıçına vurduğu tekmeyle atmış olduğu koridora. Sonra yine aynı merdivenden aşağı yuvarladılar onu. Komiser tıpkı Borkhausen gibi kanlar içinde soğuk taşlara kapaklandı. Hemen tekmelerle tekrar ayağa kaldırıldı ve dar merdivenden aşağıdaki mahzene atıldı.

Bütün vücudu ağrılar içindeydi. Daha ne olduğunu anlamadan üzerindeki giysileri çıkardılar, zebra desenli bir üniformayı kafasından geçirdiler. Ceplerini boşaltıp hiç utanmadan kişisel eşyalarını aralarında bölüştüler. Bunu yaparken de Escherich'i itip kaktılar, vücuduna yumruklar indirdiler, tehditler savurdular...

Evet, Komiser Escherich bu gibi şeylere son yıllarda sıkça tanık olmuş, SS'lerin bu davranışlarına pek şaşırmamıştı. Ne de olsa suçlular bunu hak ediyor, diye düşünmüştü. Fakat şimdi ona, Komiser Escherich'e, hiç haketmediği halde bir suçlu gibi davranmalarını kafası bir türlü almıyordu. O bir suç işlememişti ki! Escherich sadece, üstlerinin bile işe yarar öneri getiremediği

sabotajcı olayının kendisinden alınıp başka birisine verilebileceğini söylemişti. Göreceklerdi, başarı elde edemeyeceklerdi. Onu tekrar çağırmak zorunda kalacaklardı, çünkü onsuz yapamayacaklardı! Şimdi önemli olan, bütün olup biteceklere dayanmaktı. Korktuğunu, hatta her tarafının ağrıdığını bile onlara belli etmemeliydi.

Onu attıkları hücreye az sonra bir başkasını daha getirdiler. Adam önemsiz bir yankesiciydi. Kendine geldiğinde, komisere şanssız olduğunu söyledi. Anlattığına göre, kodaman SS şeflerinden birinin karısını çarpmak isterken yakayı ele vermişti.

Buraya getirirlerken biraz elden geçirmiş olacaklardı ki, hücreye savurur gibi attıklarında adam inliyordu. Üstü başı sidik kokuyordu. Köpek gibi sızlayan zavallı dizlerinin üzerinde sürünüyor, SS'lerin bacaklarına sarılıyor ve kutsal Meryem Ana aşkına bana bir şey yapmayın, diye yalvarıyordu. Onlardan merhamet diledi. "Sevgili efendimiz İsa sizlere bunun sevabını mutlaka verecektir," diye inledi....

Onu hücreye getirmiş SS'ler ise bacaklarına yapışmış küçük yankesiciyle alay ettiler. İçlerinden biri dizini kaldırıp suratına indirdi. Adamcağız arka üstü düştü, haykırarak yerlerde yuvarlandı. Sonra yine tepesindeki öfkeli yüzlere bakıp yalvarmaya devam etti.

Ve güçlü komiser Escherich'i, haşaratı andıran, üstü başı sidik kokan bu yaratıkla aynı hücreye kapatıp gittiler.

38
İkinci Uyarı

Bir pazar günü Anna Quangel, kocasına çekine çekine, "Sanırım ağabeyim Ulrich'e bir uğrasak fena olmayacak," dedi. "Ne de olsa ziyaret sırası bizde, Otto. İki aya yakındır Heffke'lere gitmedik."

Otto Quangel masaya oturmuş, önündeki karta bir şeyler yazıyordu. Başını kaldırıp karısına şöyle bir baktı. "Evet, Anna," dedi. "Haftaya pazara gideriz. Ne dersin?"

"Bana kalırsa bugün gitmemiz daha iyi olur, Otto. Eminim, çoktandır gelmemizi bekliyorlardır."

"Onlar için her pazar aynı. Seslerini çıkarmayan Heffke'lerin bizim gibi ek görevleri yok!"

Yüzüne alaycı bir gülümseme yayıldı.

"Fakat Ulrich'in geçen cuma doğum günüydü..." diye karşı çıkmak istedi Anna. "Küçük bir pasta yaptım, götürüp vermek isterdim. Bizleri bugün beklediklerinden çok eminim."

"Fakat ben bugün şu karttan başka bir de mektup yazmak istiyorum," dedi Quangel bezgince. "Bunu dünden kafama koydum. Programımı değiştirmeyi pek sevmediğimi bilirsin."

"Ne olur, Otto!"

"Yalnız gidemez misin? Söyle onlara, Otto'nun romatizma ağrıları nüksetti, de. Hem bunu bir defa yapmıştın!"

"Evet, bir defa yapmış olduğum için bugün tekrar aynı şeyleri söylemek istemiyorum," diye yalvardı Anna. "Hem ağabeyimin doğum günü..."

Quangel yalvaran gözlerle bakan karısını şöyle bir süzdü. Başka zaman olsa onun ricasını kabul edebilirdi, fakat bugün evden çıkmamayı kafasına koymuştu. Şimdi bu kararından vazgeçmek zorunda olmak canını sıkıyordu.

"Fakat bugün mektup yazmayı kafama koymuştum, Anna! Bu mektup önemli. Düşündüğüm bazı şeyler var... Çok eminim, Büyük bir tepki alacağına çok eminim. Hem sonra Anna, sizlerin çocukluk anılarınızı biliyorum, onları artık ezberledim. Heffke'lere yaptığımız ziyaretler çok sıkıcı geçiyor. Benim ağabeyinle konuşacak hiçbir konum yok. Karısı da buz kesilmiş gibi öyle oturup duruyor. Akrabalarınla bu kadar sık ilişkiye girmeyecektik. İnsanın akrabaları tam bir işkencedir! Hem biz birbirimize yetiyoruz!"

"Peki Otto," dedi karısı. "Öyle ise bugünkü, onları son ziyaretimiz olsun. Söz veriyorum, sana bir daha ağabeyimlere gidelim, demeyeceğim. Fakat bugün mutlaka gitmek istiyorum. Pasta yaptım, Ulrich'in de doğum günü! Son bir defa, lütfen Otto!"

"Fakat bugün gitmek de benim hiç işime gelmiyor!" dedi kocası.

Ancak sonunda yalvaran gözlerle ona bakan karısına daha fazla itiraz edemedi. Kendinden isteneni homurdanarak da olsa kabullendi. "Peki Anna," dedi. "Öğlene kadar iki kart yazabilirsem gidebiliriz..."

Ve öğlene kadar iki kartı yazdı. Karıkoca Quangel'ler saat üçe doğru evden çıktılar. Metroyla Nollendorf Meydanı'na kadar gideceklerdi. Fakat Bülow Caddesi istasyonuna az kala Quangel karısına, burada inmek istediğini söyledi. Belki kartları bırakacak uygun bir bina bulabilirdi.

Anna, kocasının iki kartı da yanına almış olduğunu biliyordu. Başını evet anlamında salladı. Metrodan çıkıp Potsdam Caddesi'nde biraz yürüdüler. Otto Quangel bakışlarını sağda solda gezdiriyordu. Az sonra sağdaki Winterfeldt Caddesi'ne saptılar. Daha fazla yürümüş olsalardı kayınbiraderin evinden uzaklaşacaklardı. Kartlar için uygun bir bina aradılar.

"Burası iyi bir yer değil gibi," dedi Quangel keyifsizce.

"Hem bugün pazar," diye mırıldandı karısı da. "Ne olur dikkat et!"

"Ben hep dikkat ederim... Bak, şimdi şu binaya gireceğim!"

Karısı daha bir şey söylemeden Otto Quangel gözden kaybolmuştu bile.

Anna beklemek zorundaydı. Eziyet dolu, bir türlü geçmek bilmeyen bu dakikalarda Otto'yu korkuyla düşünüyor, beklemekten başka bir şey yapamıyordu.

Ah, Tanrım, dedi kendi kendine. Bu bina nedense hiç hoşuma gitmiyor! İnşallah her şey yolunda gider! Keşke ona bu sabah

ağabeyime gidelim diye ısrar etmeseydim... Evden çıkmak istemediğini görmüştüm. Şimdi başına bir şey gelirse ömrüm boyunca kendimi affetmeyeceğim! Ah, kapı açıldı, Otto geliyor...

Fakat binadan çıkan Otto değildi. Bir kadındı. Anna'nın yanından geçerken keskin bakışlarla onu yukarıdan aşağı iyice bir süzdü.

Bakışlarında kuşku yok muydu? Bana öyle geldi... Yoksa içerde bir şey mi oldu? Otto binaya gireli neredeyse on dakika geçti... Yok canım, o kadar olmadı, insan bekleyince zaman geçmek bilmiyor. Çok şükür, Otto şimdi geliyor!

Anna kocasına doğru yürümek istedi.

Fakat Otto binadan tek başına çıkmamıştı. Yanında uzun boylu, yüzünün sağ yarısı yanık lekeli, üzerine kadife yakalı siyah palto giymiş bir adam da vardı. Elinde içi dolu siyah bir çanta taşıyordu. Hiç konuşmadan Anna'nın yanından geçtiler ve Winterfeldt Meydanı'na doğru yürüdüler. Kadın bir an olduğu yerde donakaldı, korkusundan neredeyse yüreği duracaktı. Sonra ayaklarını sürüye sürüye peşlerinden gitti.

Acaba ne olmuştu? Otto'nun yanında yürüyen bey kimdi? Gestapo'dan biri miydi? Yüzündeki yanık izi ürperticiydi! Birbirleriyle hiç konuşmadan yürüyorlardı. Tanrım, keşke Otto'yu buralara gelelim, diye zorlamasaydım! Beni hiç tanımıyormuş gibi yanımdan geçip gittiğine göre durumu tehlikeliydi. Şu uğursuz kart!

Anna daha fazla dayanamadı. Ne olup bittiğini bilmemek müthiş ıstırap vericiydi. O anda kararını verdi, hızla koştu ve yürüyen adamları geçip karşılarında durdu. "Merhaba Berndt Bey!" diye heyecanla konuştu ve Otto'ya elini uzattı. "Size rastladığıma çok sevindim! Hemen bize gelmelisiniz. Evde su borusu patladı... Bütün mutfak sular içinde..." Birden sustu. Yüzündeki yanık izi olan ürpertici adam gülümseyerek bakıyordu.

Fakat Otto hemen atıldı: "Hemen geliyorum," dedi heyecanla. "Sadece doktor beyi eve götürmem lazım. Eşim..."

"Ben önden gidebilirim," dedi yüzü yanık izli adam. "Von Einem Caddesi 17 numara demiştiniz, değil mi? Çok güzel. Umarım az sonra eve gelirsiniz."

"On beş dakika sonra evdeyim, doktor bey, en geç on beş dakika sonra! Ana musluğu kapatayım, tamiri sonra yaparım."

On adım sonra Otto Quangel hiç alışılmamış bir duygusallıkla karısına sarıldı. "Çok mükemmeldin, Anna!" diye konuştu. "Heriften nasıl kurtulacağımı bilemiyordum! Nereden geldi aklına o söylediklerin?"

"Kimdi o adam? Bir doktor mu? Ben de Gestapo'dan biri sanmıştım. Daha fazla dayanamadım, ne olduğunu bilmeliydim. Biraz yavaş yürü Otto, her tarafım titriyor. Az önce bu kadar titrememiştim, fakat şimdi... Ne oldu? O adam ne biliyor?"

"Hiçbir şey. Sakin ol. Hiçbir şey bilmiyor o adam. Fakat bu sabah sen, ağabeyimlere gidelim, dediğin anda tuhaf bir duyguya kapılmıştım. Önce yazmak istediğim, fakat yazamayacağım mektup mu, diye düşündüm. Sonra, acaba Heffke'lerde seni bekleyen sıkıntı mı, dedim kendi kendime. En iyisi bugün evden çıkma, Otto... Şimdi ise biliyorum, içimdeki o tuhaf duygu, az önceki olayın habercisiymiş."

"Öyleyse bir şey oldu, Otto!"

"Hayır, az önce de söylediğim gibi, hiçbir şey olmadı, Anna. İçeri girdim, merdivenleri çıktım, kartı basamaklara bırakmak için elime aldım. Fakat aynı anda bu adam oturduğu daireden dışarı çıktı, hızla merdivenleri indi. Az kalsın bana çarpıyordu, Anna. Kart elimde, öylece kalakaldım. 'Ne işiniz var burada?' diye yüksek sesle sordu. Biliyorsun, ben binadan içeri girdim mi, aşağıdaki tabelalara bakarım. 'Doktor Boll'ü arıyorum,' yanıtını verdim. 'O benim!' dedi adam. 'Ne var? Evinizde hasta biri mi var?' O anda yalan söylemekten başka ne yapabilirdim? Ben de senin hasta olduğunu, bize gelip gelemeyeceğini sordum. Nasıl oldu bilmiyorum, fakat Tanrı'ya şükür, o anda aklıma Von Einem Caddesi geldi. Akşama ya da yarın sabahtan uğrayacak

sandım. Hayır: 'Çok güzel!' dedi. 'Tam da benim yolumun üzerinde! Gelin birlikte gidelim, Bay Schmidt!' Ben ona kendimi Schmidt diye tanıtmıştım. Bilirsin soyadı Schmidt olan çok insan vardır."

"Evet, fakat ben sana az önce 'Berndt' dedim," dedi Anna heyecanla. "Adam bunu fark etmiş olmalı."

Quangel birden durdu. "Haklısın," dedi düşünceli düşünceli. "Şimdi fark ediyorum. Fakat dikkatini çekmiş olduğunu sanmıyorum." Şöyle bir sağına soluna bakındı. "Cadde bomboş. Peşimizden gelen yok. Şimdi Von Einem Caddesi'nde verdiğim adresi boşuna arayacak. Biz ise bu arada çoktan Heffke'ye varmış oluruz..."

"Biliyor musun, Otto," diye sözünü kesti karısı. "Şimdi de ben sana, Ulrich'e gitmeyelim, demek istiyorum. Bence de bugün iyi bir gün değil. Haydi, gel evimize dönelim. Kartları yarın ben bırakırım."

Kocası gülümseyerek başını salladı. "Hayır, hayır Anna," dedi. "Buraya kadar geldikten sonra şu ziyareti yapmadan eve dönmeyelim. Hem sonra, şimdi tekrar Nollendorf Meydanı'na gitmek istemiyorum. Bakarsın tekrar doktorla karşılaşırız."

"Öyle ise kartları bana ver, cebimde dursunlar. Senin bu kartlarla sokaklarda dolaşmanı istemiyorum!"

Anna'nın bu isteği kocasının pek hoşuna gitmemesine karşın sonunda cebindeki kartları ona verdi.

"Gerçekten güzel bir pazar değil, Otto..."

39
Üçüncü Uyarı

Sonra Heffke'lerde otururken bütün olan biteni unuttular. Gerçekten de Anna'nın ağabeyi ziyaretlerini beklemekteydi. Pek konuşmayan karısı da pasta yapmıştı. Çene çalıp pastalarını ye-

dikten sonra Ulrich Heffke dolaptan sert bir içki çıkardı. Çalıştığı yerdeki arkadaşlarının ona bu şişeyi doğum günü hediyesi olarak verdiğini söyledi.

Küçük kadehlerden arka arkaya bu leziz içkiyi yudumladılar. İçtikçe de aralarındaki sohbet koyulaştı. Sonunda şişe boşaldı ve ufak tefek ağabey Ulrich kilise şarkıları söylemeye başladı. Çok ince ve yüksek sesle söylediği bu şarkıları bir zamanlar mutlaka kilise korosunda öğrenmiş olacaktı. Otto Quangel bir an kendini gençliğinde gittiği kilisede sandı. O günlerde bu gibi dini şarkıları çok severdi. Eskiden yaşam çok daha kolaydı, Otto Quangel hem Tanrı'ya hem de insanlara inanıyordu. "Düşmanını sev" ya da "Barışı sevenleri Tanrı korur" gibi sözlerin bu dünyada hep geçerli olacağını sanıyordu. O günden bugüne çok şey değişmişti, fakat ne yazık ki dünya düzelmemişti. Tanrı'ya inanmak çok zordu. Çünkü iyi bir Tanrı günümüzde dünyada yaşanan tüm rezaletlere, insanların yaptıklarına izin vermezdi...

Ulrich ve karısının akşam yemeği teklifini Quangel'ler kabul etmedi. Evet, hep birlikte güzel saatler geçirmişlerdi, fakat artık eve dönme saati gelmişti. Otto'nun evde yapması gereken bazı şeyler vardı. Hem gıda karnelerini boş yere... Fakat karıkoca Heffke'ler hemen itiraz etti, bir defalık gıda karneleri o kadar önemli değildi. Ne de olsa her pazar doğum günü kutlamıyorlardı. Hem yiyecek bir şeyler hazırlamışlardı. İnanmıyorlarsa gidip mutfağa bakabilirlerdi. Ancak bütün bu ısrarlara karşın Quangel'ler akşam yemeğine kalmadı.

Heffke'lerin çok üzülmesine rağmen az sonra vedalaşıp ayrıldılar. Evden uzaklaştıktan sonra Anna, yanında yürüyen kocasına dönüp, "Fark ettin mi, Ulrich bize çok gücendi," dedi. "Sanırım karısı da..."

"Boş ver, gücenirlerse gücensinler! Nasıl olsa bu onları son ziyaretimizdi!"

"Fakat yine de birlikte güzel bir akşamüstü geçirdik, sence de öyle değil mi Otto?"

"Evet, güzeldi. Ancak şüphesiz açtığı şişenin de bunda rolü oldu..."

"Sonra Ulrich güzel şarkılar da söyledi... Sence de şarkıları güzel değil miydi Otto?"

"Evet, çok güzeldi... Tuhaf bir adam şu Ulrich. Çok eminim her akşam yatağında Tanrı'ya dualar ediyor."

"Bırak ne yaparsa yapsın, Otto! Günümüzde onun gibi dindarların yaşamı bizimkinden daha rahat. Dertlerini açabilecekleri biri var. Hem onlar, bütün bu ölümlerin bir anlamı olduğuna inanıyor."

"Teşekkür ederim!" dedi Quangel biraz öfkeli. "Anlamı varmış! Her şey hiç anlamı olmayan saçmalıklar! Cennete inandıkları için bu dünyada hiçbir şeyi değiştirmek istemiyorlar! Hep uyum, dalkavukluk, söyleneni yapmak ve sorumluluktan kaçmak! Ne de olsa öteki dünyada her şey güllük gülistanlık! Teşekkür ederim ama ben almayayım!"

Quangel hızlı hızlı ve öfkeli konuşmuştu. Alışık olmadığı sert içkinin etkisinden olacaktı. Aniden olduğu yerde durdu. "İşte bu bina!" dedi birden. "Burası çok güzel! Ver bana bir kart, Anna!"

"Ah, hayır Otto. Ne olur, bırak! Bugün yapmayacağız demiştik. Biliyorsun, bugün güzel bir gün değil!"

"Şimdi yine güzel, Anna! Ver bir kart!"

Karısı istemeye istemeye de olsa cebindeki kartlardan birini ona uzattı. "İnşallah bir şey olmaz. O kadar çok korkuyorum ki Otto..."

Fakat kocası bu söylediklerini duymadı bile. O çoktan uzaklaşmıştı. Kadının bu kez çok beklemesi gerekmedi. Birkaç dakika sonra Otto yine yanındaydı.

"Gördün mü," diyerek koluna girdi. "Oldu bitti! Ne kadar da kolay bir şey, öyle değil mi? İnsanın iyi bir önsezisi olması çok güzel."

"Çok şükür!" diye mırıldandı Anna.

Fakat daha Nollendorf Meydanı'na doğru birkaç adım atmamışlardı ki, binadan fırlayan bir adam onlara doğru koştu. Elinde Otto'nun kartı vardı.

"Hey siz!" diye bağırdı heyecanla. "Siz az önce bu kartı koridora bıraktınız! Ben gördüm!" Sonra etrafına bakındı ve sesini iyice yükseltti. "Polis yok mu! Hey! Polis!"

Çevreden birkaç kişi ne olduğunu anlamak için yanlarına sokuldu. Karşı kaldırımda duran bir polis memuru koşarak caddeyi geçti.

Evet, oyun birdenbire Quangel'lerin aleyhine dönmüştü. Mobilya fabrikasındaki atölye şefinin iki yıl boyunca şansı yaver gitmişti. Bugün ise her şey ters gidiyordu. Şanssızlıklar peşi peşineydi. Eski komiser Escherich sonunda haklı çıkıyor gibiydi. Şans insanın yüzüne sürekli gülmezdi, bir an gelir şanssızlık onu yakalardı. Otto Quangel bunu unutmuştu. İnsanın yaşamında önceden hiç ummadığı, fakat her an karşılaşabileceği küçük ve çirkin rastlantılar hep vardır.

Quangel'in yaşamında o gün karşısına çıkan rastlantı, çok kindar bir küçük memurdu. Pazar tatilinde yapacak başka işi yokmuş gibi üst katta oturan kiracı kadını gözetliyordu. Ona çok öfkelenmekteydi. Çünkü kadın sabahları geç uyanıyor, bütün gün altında bir erkek pantalonuyla dolaşıyor ve geceyarılarına kadar radyo dinliyordu. Küçük memur, kadının evine erkek aldığından şüpheleniyordu. Şüphesinin doğru olduğunu bir bilseydi bunu bütün apartmana yayacak, hatta ev sahibine gidip böyle bir orospunun namuslu insanların yaşadığı apartmanda oturmasının mümkün olamayacağını söyleyecekti.

O gün de neredeyse üç saat, sabırla kapısının gözetleme deliğinden girilip çıkanları kontrol etmişti. Fakat öfkelendiği kadın yerine Otto Quangel'in merdiven basamağına bir kart bıraktığını görmüştü.

"Evet, her şeyi gördüm, gözlerimle gördüm!" diye heyecanla polise ne olduğunu anlatmaya çalıştı. Quangel'in bırakmış ol-

duğu kartı elinde sallayıp duruyordu. "Polis bey, bakın, okuyun şurada neler yazıyor! Bu vatana ihanet! Herifi darağacına yollamak lazım!"

"Böyle bağırıp durmayın!" dedi polis öfkeyle. "Görüyorsunuz, bey ne kadar sakin! Korkmayın, kaçmaz! Evet, bu beyin söyledikleri doğru mu?"

"Çok saçma!" diye sinirle yanıt verdi Otto Quangel. "Beni birine benzetmiş olacak. Biz Goltz Caddesi'nde oturan kayınbiraderimi ziyaretten dönüyoruz. Doğum günü vardı da... Burada hiçbir eve girmedik... İsterseniz eşime sorun..."

Sağına soluna bakındı. Çevrelerine toplanmış meraklı kalabalığının arasında Anna'yı gördü. Kadının aklına çantasındaki ikinci kart geldiği için en yakındaki posta kutusuna atıvermişti. Şimdi kocasının yanında durmuş, onu yüreklendirmek ister gibi gülümsüyordu.

Bu arada polis memuru kartta yazanları okumuştu. Sesini çıkarmadan onu ceketinin iç cebine soktu. Bu kartlardan haberi vardı. Kentteki tüm karakolların dikkati defalarca çekilmiş, en ufak ipucunun peşinden gitmeleri istenmişti.

"Şimdi ikiniz de benimle karakola geleceksiniz!" dedi polis sonunda.

"Peki ya ben?"diye öfkeyle sordu Anna ve kocasının koluna girdi. "Ben de onunla geleceğim! Kocamın tek başına gitmesine izin veremem!"

"Haklısın anne," diye kalın sesli biri bağırdı kalabalıktan. "Ne yapacakları belli olmaz, dikkat et kocana!"

"Kısın çenenizi!" diye bağırdı polis. "Susun! Çekilin bakayım geriye! Dağılın! Burada seyredecek bir şey yok!"

Fakat toplananlar onun gibi düşünmüyor olacaklar ki, dağılmadılar. Polis de tek başına hem yanındaki üç kişiye dikkat etmesinin hem de tahmini elli kişilik kalabalığı dağıtmasının mümkün olmadığının farkına vardı ve sorgulamasına hemen orada başladı:

"Yanılmış olmayasınız?" diye sordu sinirli şikâyetçiye. "Bu kadın da merdivende miydi?"

"Hayır, kadın bu adamın yanında değildi. Fakat ben hiç yanılmam, polis bey!" Çok heyecanlıydı, yüksek sesle konuşuyordu. "Kendi gözlerimle gördüm, saatlerdir kapıdaki gözetleme deliğinin arkasındaydım..."

Kalabalıktan tiz sesli biri bağırdı: "Lanet olsun senin gibi ispiyoncuya!"

"Peki, peki, şimdi üçünüz de benimle geleceksiniz!" dedi sabrı tükenen polis sonunda. "Haydi, sizler de dağılın dedim! Görüyorsunuz, beyler geçemiyor! Ne kadar da meraklıymışsınız! Evet, şuradan lütfen!"

Karakolda biraz bekledikten sonra başkomiserin odasına alındılar. İriyarı, açık yüzlü, sakin bir adama benziyordu. Quangel'in kartı masasında durmaktaydı.

Şikâyetçi adam, az önce polis memuruna söylemiş olduklarının aynısını başkomisere de söyledi.

Otto Quangel söylediklerine karşı çıktı. O Goltz Caddesi'ndeki kayınbiraderini ziyaretten geliyordu, Maassen Caddesi'ndeki binadan içeri adımını bile atmamıştı. Yaşlı adam çok sakin konuşuyordu. Mobilya fabrikasında atölye şefi olduğunu belirtti. Çok sinirli, yüksek sesle konuşan, ağzından tükürükler saçan adamın yanında oldukça rahattı.

"Siz bana şunu söyleyin bakayım," dedi başkomiser şikâyetçiye. "Siz gözetleme deliğinin arkasında niçin üç saat boyunca durdunuz? Herhalde elinde bu kartla birisinin geleceğini beklemiyordunuz, öyle değil mi?"

"Ah, niçin mi? Üst katta sokak kadınını andıran biri oturuyor, başkomiserim! Bütün gün üzerinde erkek pantolonuyla dolaşıyor, geceyarılarına kadar radyo dinliyor... Evine ne gibi erkekleri aldığını görmek istediğim için orada duruyordum. İşte bu adam geldi ve..."

"Ben o binaya girmedim," diye atıldı Quangel.

"Kocam niçin böyle şeyler yapacakmış?" diye Anna da söze karıştı. "Ben onunla yirmi beş yıldan fazla evliyim. Bugüne kadar hiç başı derde girmedi!"

Başkomiser, Otto Quangel'in hatları keskin yüzüne şöyle bir baktı. Bu adamdan bazı şeyler beklenebilir, diye düşündü bir an. Fakat böyle bir kart yazmış olduğunu hiç sanmıyorum!

Sonra şikâyetçi adama döndü: "Sizin adınız Millek, değil mi? Sanırım posta idaresinde çalıyorsunuz? Neydi oradaki göreviniz?"

"Başmüdürlükte bölüm şefi, başkomiserim!"

"Siz bize her hafta iki dilekçe veren, esnafın eksik tarttığından, perşembe günü halı silkelendiğinden, yoldan geçen birinin binanızın kapısına işediğinden ve bir sürü benzeri şeyden şikâyet eden o Millek değil misiniz? Yoksa yanılıyor muyum?"

"Fakat insanlar o kadar kötüleşti ki, başkomiserim! Bütün kötülükler de gelip beni buluyor! İnanın lütfen bana..."

"Demek ki bugün bütün öğleden sonra da sokak kadını olduğuna inandığınız bir komşunuzu gözlediniz! Ve şimdi bu beyden şikâyetçisiniz..."

Posta idaresindeki bölüm şefi sadece bir görevi yerine getirdiğini söyledi. Bu adamı merdivene o kartı bırakırken görmüştü. Yazanları okuyunca da vatana ihanet edildiğine inanmış ve hemen adamın peşinden koşmuştu.

"Evet... Anlıyorum," dedi başkomiser. "Bir dakika..."

Sonra masasına gidip daha önce üç kez okumuş olduğu kartı okurmuş gibi yaptı. Bir an öylece durup düşündü. Quangel adındaki bu yaşlı adam bir fabrika işçisiydi. Millek ise çabuk öfkelenen, bugüne kadar yaptığı şikâyetlerin biri bile doğru çıkmamış olan mızmızın tekiydi! En iyisi üçünü de hemen eve yollamaktı.

Fakat ortada bulunmuş olan şu kart vardı, öyle rafa kaldırılacak bir olay değildi bu. Yukarıdan emir gelmişti, en ufak ipucunun bile peşinden gitmek zorundaydılar. Başkomiser, başı derde girsin istemiyordu. Ne de olsa şüphe altındaydı. Meslek-

taşları hakkında dedikodu çıkarmışlardı, duyarlı biri olduğu için toplum dışındaki insanlarla Yahudilere yakınlık duyar diye... Bu nedenle şimdi çok dikkat etmesi gerekiyordu. Şimdi bu adamla karısını Gestapo'ya sevk etse ne olurdu? Suçsuz oldukları kanıtlanırsa birkaç saat sonra serbest bırakırlardı. Yanlış birini şikâyet etmiş olan da, polisi gereksiz yere meşgul ettiği için fırçayı yerdi.

Bir an için hemen Komiser Escherich'e telefon etmeyi düşündü. Fakat sonra bundan vazgeçti. Aklına başka bir şey gelmişti. Masasındaki zile bastı ve içeri giren polis memuruna, "Bu bayları dışarı çıkarıp üstlerini bir güzel arayın!" dedi. "Sonra da içeri bir memur yollayın. Onun yanında ben kadının üstünü arayacağım!"

Fakat aramalar da sonuçsuz kaldı, Quangel'lerin üstünde işe yarar bir şey bulunmadı. Anna Quangel çantasındaki kartı aceleyle posta kutusuna atmış olduğu için derin bir nefes aldı. Fakat karısının bu yaptığını görmemiş olan Otto Quangel bir an düşündü: Ne yaptı acaba ikinci kartı? Ben hep yanındaydım! İkisinin üstünden çıkan belgeler de yaptıkları açıklamaları doğruladı.

Millek'in üzerinden ise karakola postalanmak üzere hazırlanmış bir şikâyet dilekçesi çıktı. Millek bu dilekçede, Maassen Caddesi 17 numarada ikamet eden von Tressow adında bir kadını, zorunlu olmasına karşın iki köpeğini tasmasız sokakta gezdirdiği için şikâyet etmekteydi. Dilekçede yazdığına göre köpekler posta idaresi bölüm şefine iki kez keskin dişlerini gösterip kötü kötü hırlamışlardı. Millek pantolonlarının zarar göreceğinden korktuğunu belirtiyor, savaş günlerinde yeni pantolon bulmanın zorluğundan da söz ediyordu.

"Sizin de ne çok derdiniz varmış!" dedi başkomiser. "Bizler savaşın üçüncü yılını yaşıyoruz! Uğraşacak daha önemli şeyler yok mu sanıyorsunuz? Niçin o kadınla nazikçe konuşup köpeğine tasma takmasını rica etmiyorsunuz?"

"Ben böyle bir şey yapmam, başkomiserim! Akşamın karanlığında sokak ortasında bir kadınla konuşmam doğru olmaz. Ha-

yır! Tanrı bilir, o zaman laf attı diye benden şikâyetçi olmaya kalkar!"

"Memur bey, üçünü de dışarı çıkarın. Bazı telefon görüşmeleri yapmam gerekiyor."

"Şimdi ben de mi tutuklandım?" diye sesini yükseltti Millek. "Ben size bu kişiyi şikâyete geldim, siz ise beni tutuklatıyorsunuz! Sizden de şikâyetçi olacağım!"

"Size tutuklandınız diyen oldu mu? Haydi memur bey, çıkarın hepsini dışarı!"

"Sanki suçluymuşum gibi üstümü başımı arattınız!" diye bağırmasını sürdürdü posta idaresinde görevli bölüm şefi Millek. Başkomiser kapıyı arkasından vurdu.

Sonra masasına gitti, telefonu açtı, bir numara çevirdi ve adını verip, "Komiser Escherich'le konuşmak istiyorum," dedi. "Şu kartlar olayı konusunda..."

"Komiser Escherich bitti! *Ex, perdu*!"* diye alaylı bir sesle yanıt verdi telefona çıkan görevli. "Şimdi o konuyla Emniyet Amiri Zott ilgileniyor!"

"Öyleyse bana Emniyet Amiri Zott'u verin, tabii bu pazar günü öğleden sonra görevdeyse."

"Ah, o her zaman görevdedir! Hemen bağlıyorum!"

"Evet, ben Zott!"

"Ben karakol başkomiseri Kraus. Bana az önce biri getirildi, şu kartlar olayına bulaşmış galiba. Bu konuyla sizin ilgilendiğinizi söylediler de..."

"Evet, evet! Sabotajcı olayı! Nedir getirilen adamın mesleği?"

"Marangoz. Bir mobilya fabrikasında atölye şefi!"

"O zaman yanlış adamı yakalamışsınız! Bizim aradığımız adam tramvay idaresinde çalışıyor! Bırakın adamı gitsin! Anlaşıldı mı?"

---

* (Fr.) Yani kayboldu. (y.n.)

Böylece karıkoca Quangel'ler yine serbest kaldı. Ancak şaşırmadan da edemediler. Çünkü sorgunun uzamasını, evlerinde arama yapılmasını beklemişlerdi.

40
Emniyet Amiri Zott

Emniyet Amiri Zott sivri sakallı, hafif göbekli, kısa boylu biriydi. E. T. A. Hoffmann'ın* öykülerinde rastlanan bir tipti. Sanki kâğıt, dosya tozu, mürekkep ve keskin zekânın karışımından oluşmuştu. Mesleğe atıldığı yıllarda Berlin'deki meslektaşları ondan biraz alaylı söz ederdi. Alışılmış yöntemleri pek önemsemez, hemen hemen hiç sorgulama yapmazdı. Bir ceset gördü mü de fenalaşırdı.

Bütün gününü dosyaların arasında geçirmeyi severdi. Binlerce sayfayı karıştırır, gözden geçirir, kıyaslamalar yapar, raporlar yazardı. Sayfalar dolusu cetveller, upuzun listeler yapmak da hoşuna giderdi. Günün birinde mutlaka bir sonuca ulaşırdı. Emniyet Amiri Zott kendine özgü bu yöntemiyle meslektaşlarının altından kalkamadığı kimi olayları çözmeyi başarmıştı. Bu nedenle de zor olaylar sonunda ona verilirdi. Zott da başarılı olamazsa olayın hiç açıklığa kavuşmayacağı kesinleşirdi.

İşte bu nedenle Komiser Escherich'in, sabotajcı olayını Zott'un üstlenmesi önerisi hiç de fena değildi. Fakat onun hatası, bu önerinin üstlerinden gelmesini beklemek yerine kendisinin yapmış olmasıydı. Ve bu onların gözünde bir küstahlıktı, hayır, düşmandan korktuğunun bir belgesiydi, görevden kaçmaktı...

Emniyet Amiri Zott üç gün boyunca odasına kapanmış ve sabotajcı dosyasını baştan sona iyice incelemişti. Sonra grup şefi Prall'a kendisiyle görüşmek istediğini söyledi. Ne olduğunu

---

* Ernst Theodor Amadeus Hoffmann (1776-1822). Alman yazar ve besteci. Fantastik ve korku romanlarıyla tanınırdı. (y.n.)

çok merak eden ve sonuçlar ortaya çıktığını uman Prall hemen Zott'un odasına geldi.

"Evet, sayın Sherlock Holmes, söyleyin bakalım yine neler çıkardınız ortaya? Herifi ele geçirmek üzere olduğunuza çok eminim. Escherich denen eşek ise..."

Her şeyi berbat etmiş olan Escherich'e birbiri ardına küfürler yağdırdı. Emniyet Amiri Zott ise şefinin küfürlerini kılını bile kıpırdatmadan öylece dinledi. Ağzını açıp tek kelime söylemedi.

Karşısındakinin top ateşi sona erince konuştu: "Sayın şefim, kartları yazan basit, az tahsilli, hayatında pek bir şey yazmamış ve kendini ifade etmesini pek beceremeyen bir adam. O yaşamını tek başına sürdürüyor, mutlaka ya hiç evlenmemiş ya da dul kalmış. Aksi olsaydı aradan geçen iki yılda karısı veya ev sahibi kartları yazarken onu yakalardı. Özellikle Alexander Meydanı'nın kuzeyindeki cadde ve sokaklarda kartlarını dağıtmasına karşın kimsenin ondan söz etmemesi kartları tek başına yazdığının ve yalnız yaşadığının kanıtı. Yaşlı biri olmalı. Eğer genç olsaydı bir süre sonra beklenen tepkiyi göremeyince çoktan kartlardan vazgeçer, daha başka şeyler denerdi. Evinde radyo da yok..."

"Tamam, tamam!" diye sözünü kesti grup şefi Prall. Sabırsızlanmış olduğu belliydi. "Benzeri şeyleri sizden önce Escherich denen o deli de söylemişti! Bana şimdi gerekli olan, herifi tutuklamamı sağlayacak kesin veriler ve sonuçlar. Gördüğüm kadarıyla bir de cetvel yapmışsınız. Nedir bu?"

"Evet, bir de cetvel hazırladım," diye mırıldandı Emniyet Amiri Zott. Az önce çok dikkatli çalışmaları üzerine yaptığı açıklamalar için, onları Escherich de söylemişti, demesine biraz kırılmış gibiydi. Fakat yine de devam etti: "Kartların bulunduğu gün ve saatleri bu cetvele işledim. Bugüne kadar iki yüz otuz kartla sekiz mektup bulunmuş. Bulundukları saatleri iyice bir gözden geçirince şu sonuca varılıyor: Akşam saat sekizden sonra ve sabah saat dokuzdan önce hiç kart bulunmamış..."

"Bunun böyle olduğunu ben de biliyorum!" diye yine sesini yükseltti grup şefi Prall. İyice sabırsızlandığı belliydi. "O saatlerde apartman kapıları kilitli olduğundan. Bunu ortaya çıkarmak için cetvellere gerek yok!"

"Bir dakikanızı rica edeceğim!" dedi Zott. Biraz öfkelenmiş gibiydi. "Başka şeyler de çıkardım ortaya, onları da size söylemek istiyorum. Fakat önce şunu belirtmem gerekiyor, apartmanların kapıları sabah saat dokuzda değil, yedide açılır, hatta bazıları saat altıdan itibaren açıktır. Evet, devam ediyorum: Kartların yüzde sekseni sabah saat dokuz ile öğlen saat on iki arasında bırakılmış. Saat on iki ile saat iki arasında bırakılmış olan hiç kart yok. Geri kalan yüzde yirmi de saat on dört ile saat sekiz arasında bırakılmış. Şimdi ulaştığımız sonuç şu: Kartları yazanla dağıtan aynı kişi ve her gün saat on iki ile saat iki arasında öğle yemeği yiyor, geceleri çalışıyor, öğleden önce hep boş, bazı günler öğleden sonraları da çalışmıyor. Kartların sık bulunduğu yerlerden biri olan Alexander Meydanı'nı dikkatle incelediğimde şu sonuca varıyorum. Kartın saat on biri çeyrek geçe bulunduğunu düşünüp adamın saat on ikiye kadar hangi mesafeyi yaya katedeceğini de hesaplayınca, pergelle bir daire çiziyorum ve tam kartların hiç bulunmadığı, daha doğrusu Berlin haritasında bayrakçıkların hiç olmadığı caddelere ulaşıyorum. Buna göre de aradığımız adam çok dakik biri. Toplu taşıma araçlarını kullanmayı sevmiyor. Greifswalder, Danziger ve Prenzlauer caddelerinin oluşturduğu üçgenin içinde bir yerde oturuyor. Bana kalırsa evi bu üçgenin kuzeyinde, Chrodowiecki, Jablonski ya da Christburger caddelerinden birinde."

"Mükemmel, Zott!" diye mırıldandı grup şefi. "Ancak anımsadığım kadarıyla Escherich de aynı caddelerden söz etmişti. Fakat o sözü geçen caddelerdeki evlerde arama yapılmasını gereksiz bulmuştu. Siz ne diyorsunuz şu ev aramaları fikrine?"

"Bir dakika lütfen," dedi Zott ve önündeki bir sürü evrakın arasında duran küçük elini havaya kaldırdı. "İzin verin de elde

ettiğim sonuçların hepsini size sunayım. Neler gerekeceğine o zaman kesin karar verin..."

Küçük tilki kendini garantiye almak istiyor, diye düşündü Prall. Bende öyle şeyler yoktur, gerektiğinde sen de görürsün benim kim olduğumu!

"Şu cetvele bakmaya devam edin lütfen," dedi Zott. "Göreceğiniz gibi bütün kartlar hafta içinde bırakılıyor. Bundan da, adamın pazar günleri evini terk etmediği sonucunu çıkarabiliriz! Demek ki o gün evinde oturup kartları yazıyor. Çünkü kartların çoğu pazartesi ve salı günleri bulunmakta. Bu da gösteriyor ki, adam başına bir şey gelmesin diye onları bir an önce evden çıkarıyor."

Göbeği hafif şiş olan küçük adam işaretparmağını kaldırdı. "Ancak bir aykırılık var. O da Nollendorf Meydanı'nın güneyinde bulunmuş olan dokuz kart. Hepsi de üçer ay arayla pazar günleri öğleden sonra veya akşama doğru bırakılmış. Bundan şu sonuç çıkıyor: Kartları yazan adamın oralarda bir yerde ortalama üçer ay arayla ziyaret etmesi gereken yaşlı bir annesi ya da akrabaları var."

Emniyet Amiri Zott bir an sustu ve altın kaplama gözlüğünün üstünden grup şefine baktı. Ondan kendisini övücü sözler bekliyormuş gibiydi.

Fakat Prall sadece, "Bunların hepsi güzel ve akıllıca şeyler," dedi. "Ancak biz bir sonuca nasıl ulaşacağız, henüz anlamış değilim."

"Biraz daha sabredin," diye atıldı Zott. "Az önce sözünü etmiş olduğum caddelerdeki evlerde çok dikkatle araştırmalar yapacak ve kafamdan geçirdiğim adamın orada yaşayıp yaşamadığını bulmaya çalışacağım."

"Bu fena bir fikir değil!" dedi grup şefi heyecanla. "Peki başka hangi sonuçlara ulaştınız?"

"Evet, ben ikinci bir cetvel daha hazırladım," dedi Zott gururla ve masasındaki evrakların arasından bir kart çıkardı. "Ada-

mın en çok kart bıraktığı bölgenin bir kilometre çevresine ulaşan kırmızı bir daire çizdim. Elde ettiğim sonuç çok ilginç. Kartların en çok bırakılmış olduğu on bir cadde ve sokaktaki binaların hepsinin de yakınında tramvay durakları var! Bakın sayın şefim, şurada, şurada, burada da!"

Zott grup şefine sanki yalvarır gibi bakıyordu. "Bu bir rastlantı filan olamaz!" dedi. "Mesleğimizde bu kadar çok rastlantı yoktur! Sayın şefim, bu adamın mutlaka elektrikli tramvaylarla bir ilgisi var. Buna çok eminim. Kimi zaman gece, kimi zaman da öğleden sonra çalışıyor. Fakat üniforması yok. Kartları bırakırken onu görmüş olan tanıkların ifadelerinden biliyoruz bunu. Sayın şefim, sizden izin rica edeceğim, sözü geçen tramvay duraklarına en iyi adamlarımızı yerleştirmek istiyorum. Bu eylemin başarı şansının evlerde arama yapmaktan daha fazla olduğuna kesinlikle inanıyorum. Tabii her ikisini aynı anda gerçekleştirebilirsek adamı yakalama olasılığımız artar!"

"Siz akıllı tilkinin birisiniz, Zott!" diye sesini yükseltti grup şefi ve masasında oturan adamın omzuna yumruğunu indirdi. Ufak tefek Zott'un dizleri titredi. "Sizi gidi yaşlı cani! Şu tramvay durakları fikri çok müthiş! Escherich öküzün tekiymiş! Bu niçin gelmemişti aklına! Bunu yapmanıza tabii izin veriyorum! Hemen hareket geçin ve iki üç gün içinde herifi yakaladığınızı bildirin bana! Escherich denen şu devenin suratına bir yumruk daha atmak istiyor canım!"

Grup şefi Prall gülümseyerek, neşeli neşeli çıkıp gitti odadan.

Emniyet Amiri Zott, odasında yalnız kalınca gidip masasına oturdu, cetvelleri önüne çekti, gözlüğünün altından şöyle bir kapıya doğru baktı. Birkaç kez arka arkaya öksürdü. Bağırmaktan başka bir şey bilmeyen bu beyinsiz heriflerden nefret ederdi. Hele az önce çıkıp gitmiş olan şu salak şempazeyi çekemiyordu. İkide bir ona Escherich'in yaptıklarından söz edip durmuştu: "Bunu Escherich de söylemişti... Bunu Escherich denen deveden öğrenmiştim..."

Sonra şaka yapar gibi omzuna yumruğunu indirmişti. Zott ise ona dokunulmasından hiç hoşlanmazdı. Fakat sabırlı olmalıydı. Çünkü o heriflerin de oturdukları makam pek güvenli değildi. İkide bir sağa sola bağırmalarının arkasında günün birinde tepetaklak düşebilecekleri korkusu yatıyordu. Her ne kadar kendilerine çok güveniyormuş gibi cakalı gezinip duruyorlarsa da, ellerinden hiçbir şey gelmeyen değersiz kimseler olduklarını çok iyi bilmekteydiler. Prall gibi beyinsiz bir herife tramvay duraklarıyla ilgili o dâhiyane buluşunu açıklamak zorunda kalmıştı. O, böyle bir buluş için çok zeki olunması gerektiğini kavrayan biri değildi ki!

Sonra kendini tekrar önündeki dosyalara, belgelere, cetvellerle planlara verdi. Zott'un beyninde her şeyin kendine göre bir yeri vardı. Gerektiğinde çekmecelerden birini kapatıp bir başkasını açabilirdi. Şimdi de tramvay durakları çekmecesini açtı ve kartları yazan adamın hangi görevde olabileceğini düşünmeye başladı. Sonra telefona uzandı ve tramvay idaresinin personel bölümünü aradı. Çalışanların hangi görevlerde olduğunu önündeki listeye not etti.

Aranan kişinin tramvay idaresinde görevli biri olduğuna artık emindi ve bundan çok gurur duyuyordu. Eğer o anda mobilya fabrikasındaki atölye şefi Quangel'i aranan adam işte budur, diye içeri getirselerdi çok büyük düş kırıklığına uğrardı. Kartları yazanın bulunmuş olmasına sevinmez, güzel teorisinin yanlış çıkmış olduğuna çok üzülürdü.

İşte bu nedenle de Zott'un listesindeki caddelerdeki evlerle tramvay duraklarında aramalar ve gözetlemeler yapılırken onu arayan bir başkomiser, adamı bulduk galiba, deyince, hemen mesleğini sordu. Marangoz olduğunu duyunca da hiç üzerinde durmadı. Onun aradığı adam tramvaycı olmalıydı.

Hemen telefonu kapatı ve kendini önündeki listelerle cetvellere verdi. Arayan karakolun Nollendorf Meydanı'na yakınlığı ve her zamanki bir pazar öğleden sonra orada yine bir kartın bu-

lunmuş olması onu hiç ilgilendirmedi. Hepsi budalalıktan başka bir şey yapmayan budalalar, diye düşündü ve önündeki listelerde ilgilenmeye devam etti.

Adamlarım bana mutlaka bir iki gün içinde beklediğim haberi getirecektir! Şu polisler hiçbir işe yaramıyorlar, ne de olsa dedektif değiller.

Karıkoca Quangeller de işte böyle yine serbest bırakıldı...

41
Otto Quangel Özgüvenini Yitiriyor

Karıkoca Quangeller o pazar akşamı eve dönerlerken birbirlerine tek kelime bile etmediler. Akşam yemeği de sessiz geçti. Gerektiğinde yürekli ve kararlı olmasını bilen Anna, mutfakta bulaşık yıkarken birkaç gözyaşı döktü. Her şey geride kaldıktan sonra dehşet ve korku bütün vücudunu sarmıştı. Az kalsın her şey berbat olacaktı. Sonlarının gelmesinden kılpayı kurtulmuşlardı. Şu Millek, polisin yakından tanıdığı, her şeyden şikâyet eden mızmızın biri olmasaydı, Anna cebindeki kartı posta kutusuna atmasını beceremeseydi ve de karakoldaki başkomiser bambaşka biri olsaydı sonları gelmişti... Yine şansları yaver gitmişti, fakat bundan sonra Otto kendini böyle bir tehlikenin içine atmamalıydı.

Tekrar odaya döndüğünde kocasının bir aşağı bir yukarı yürüdüğünü gördü. İçerde ışık yanmıyordu, Otto karartma perdelerini açmıştı, ay ışığı odayı hafif aydınlatıyordu.

"Otto!"

"Ne var?"

Kocası birden durdu ve odanın loşluğunda kanepeye ilişmiş olan Anna'ya şöyle bir baktı.

"Otto," diye mırıldandı kadın. "Şimdi bir süre ara versek bence çok iyi olacak. Şu sıralar şansımız pek yaver gitmiyor."

"Hayır," dedi Otto Quangel. "Hayır, olmaz Anna! Birdenbire kartların arkası kesilirse hemen dikkatlerini çeker. Evet, bizi az kalsın yakalıyorlardı. Fakat aynı anda kartlar ortadan kalkarsa şüpheyi üzerimize çekeriz. O zaman kolayca bizimle kartlar arasında bir bağlantı kurarlar. İstesek de istemesek de şimdiye kadar olduğu gibi devam etmeliyiz." Bir an sustu ve sonra kararlıca, "Ve ben devam etmek istiyorum!" dedi.

Karısı derin bir iç geçirdi. Otto'ya hak veriyordu, fakat o anda bunu söyleyecek kadar yürekli değildi. Gittikleri yoldan, artık isteseler de dönemezlerdi. Dönüş yolu onlara kapalıydı.

Karısı bir süre konuşmadı. Düşündü. "Öyle ise izin ver de kartları ben dağıtayım Otto," dedi. "Senin şu sıralar pek şansın yok!"

Adam öfkeyle homurdandı: "O herif üç saat boyunca kapının deliğinden merdivenleri gözetlerse ben ne yapabilirim! Binaya girince her zamanki gibi iyice etrafıma bakınmıştım, her zamanki gibi çok dikkatliydim!"

"Ben sana dikkatsiz davrandın demedin ki Otto! Ben sadece pek şansın yok dedim. Bu da senin elinde olan bir şey değil."

Kocası yanıt vermedi, sadece sordu: "Peki, ikinci kartı ne yaptın? İç çamaşırlarının arasına mı sakladın?"

"Hayır, çevremiz insan doluydu. Nollendorf Meydanı'ndaki posta kutusuna atıverdim."

"Posta kutusuna mı? Çok iyi yapmışsın Anna. Bundan sonra kartlarımızı değişik posta kutularına atacağız, o zaman daha az dikkati çekeriz. Posta kutuları hiç de fena bir düşünce değil. Hem posta idaresinde sadece Naziler çalışmıyor..."

"Fakat Otto, rica ederim, bırak artık kartları ben dağıtayım," diye karısı ricasını bir kez daha tekrarladı.

"Benim yapmış olduğum hatayı sen düzelttin diye düşünme Anna. Bu, benim de hep korkmuş olduğum ve ne kadar temkinli olursak olalım gerçekleşecek bir rastlantıydı! Rastlantılar önceden bilinmez! Üç saat boyunca gözetleme deliğinin arkasında duran bir ispiyoncuya karşı ne yapabilirsin? Ya da yolda yürürken

birden fenalaşırsın, yere yuvarlanıp bacağını kırabilirsin. Götürdükleri hastanede cebindeki kartları bulurlar! Hayır Anna, rastlantılara karşı insan kendini koruyamaz!"

"Fakat dağıtma görevini bana devredersen kendimi çok rahat hissedeceğim!" diye ısrar etti.

"Ben hayır demiyorum Anna. Sana gerçeği söylememi istersen, özgüvenimi yitirdim gibi. Sanki düşmanlar hep benim yakınımda, fakat ben onları göremiyorum."

"Sen şu sıralar biraz sinirlisin Otto. Bu böyle devam edemez. Birkaç hafta ara versek çok iyi olacak! Fakat haklısın, bunu yapamayız. Ancak bugünden sonra kartları ben dağıtacağım."

"Karşı çıkmıyorum. Yapabilirsin. Korktuğum filan yok, fakat sen haklısın, biraz sinirliyim. Hiç beklemediğim, daha doğrusu ummadığım şu rastlantılar sinirlerimi bozdu. Ben de bugüne kadar hep sanmıştım ki, bu işi yaparken aklını kullanırsan sana hiçbir şey olmaz! Şimdi görüyorum ki, bu yeterli değil, insana şans da gerekli Anna. Biz çok uzun süre şanslıydık, şu sıralar ise şans tersine dönüyor gibi..."

"Her neyse, yine de iyi gitti," dedi karısı sakince. "Bir şey olmadı."

"Fakat şimdi onlarda adresimiz var, istediler mi bizi hemen bulabilirler! Şu lanet olası akrabalık! Ben demedim mi, akrabalıklar bir işe yaramaz diye..."

"Fakat Otto şimdi haksızlık ediyorsun. Olup bitende Ulrich'in ne suçu var?"

"Tabii onun hiçbir suçu yok! Ben böyle bir şey söylemedim ki! Ancak Heffke'ler olmasaydı o semte gitmezdik. Her neyse, şimdi bizden de şüpheleniyorlar."

"Fakat bizden gerçekten şüphelenselerdi, serbest bırakmazlardı ki Otto!"

"Mürekkep!" dedi kocası birden ve olduğu yerde durdu. "Evde mürekkep var! Kartları yazdığım mürekkepten küçük bir şişe daha var!"

Çekmeceden şişeyi aldığı gibi doğru musluğa götürüp döktü. Sonra yan odaya geçti, çabucak üstünü değiştirdi.

"Nereye gidiyorsun Otto?"

"Şişe evde duramaz! Yarın başka mürekkep alırım. Sonra evdeki bütün kartlarla mektup kâğıtlarını da hemen yak. Her şey yakılıp yok edilmeli! Bütün çekmecelere bir göz at, evde kartlarla ilgili hiçbir şey kalmasın!"

"Fakat Otto, bizden şüphelenen filan yok ki! Bu kadar acele etmemiz gerekli değil!"

"Ben beklemek istemiyorum! Şimdi hemen söylediğimi yap! Her yeri iyice bir ara ve her şeyi yakarak yok et!"

Çıktı gitti.

Az sonra döndüğünde rahatlamıştı. "Mürekkep şişesini Friedrich korusuna götürüp attım. Sen de her şeyi yaktın mı?"

"Evet!"

"Emin misin her şeyi yaktığına? Her yeri arayıp bulduklarını yaktın, değil mi?"

"Sana, yaktım, diyorsam, yakmışımdır Otto!"

"Evet, anlıyorum... Peki Anna! Tuhaf, fakat düşmanın gerçekten nerede durduğunu bir türlü göremiyorum. Sanki unuttuğum bir şey var gibi..."

Eliyle şöyle bir alnını sıvazladı, sonra düşünceli düşünceli Anna'ya baktı.

"Artık biraz sakinleş Otto. Senin bir şey unutmadığına eminim. Evde çekinilecek bir şey yok artık."

"Parmaklarımda da mürekkep lekesi yok, değil mi? Evde tek damla mürekkep yokken, parmaklarımda mürekkep izi olamaz. Anlıyorsun, değil mi?"

Birlikte Otto'nun bütün parmaklarını dikkatle incelediler ve gerçekten de sağ elinin işaretparmağında biraz mürekkep lekesi olduğunu keşfettiler. Anna hemen eliyle ovalayıp lekeyi çıkarmaya çalıştı.

"Görüyor musun, arandı mı bir şey hep bulunuyor! İşte, göremiyorum, dediğim düşmanlar bu gibi şeyler! Belki de göremediğim için bana eziyet eden şu mürekkep lekesiydi!"

"Leke çıktı, Otto! Artık seni rahatsız eden bir şey olmamalı!"

"Çok şükür! Fakat anla beni Anna, yaptığımdan korkmuyorum, sadece bizi erken ele geçirebilecekleri düşüncesi beni korkutan. Mümkün olduğu kadar görevime devam etmek, hatta her şeyin çöküp gittiğini gözlerimle görmek istiyorum. Evet, o günü yaşamalıyım. Çünkü o çorbada biraz da bizim tuzumuz olacak!"

Anna onu yatıştırmaya çabaladı: "Evet Otto, o günü göreceksin Otto," dedi. "İkimiz de göreceğiz. Biliyorum, karakola götürdüklerinde durumumuz tehlikeliydi. Şansımız yoktu, dedin. Hayır, şans bizden yanaydı, çünkü tehlikeyi atlattık ve şimdi evimizdeyiz..."

"Evet," dedi Otto Quangel. "Evimizdeyiz, hürüz. Henüz. Ümit ederim uzun süre de hür kalacağız..."

42
Eski Parti Üyesi Persicke

Emniyet Amiri Zott'un jurnalcısının adı Klebs idi. Görevi, Jablonski Caddesi'nde yalnız yaşayan ve Gestapo için çok önemli olan yaşlı erkekleri bulmaktı. Cebindeki listede bu caddedeki evlerde oturan güvenilir parti üyelerinin adları yazılıydı. Aralarında tabii Persicke'nin de adı vardı.

Prinz Albert Caddesi'ndeki merkez için bu adamın bir an önce ele geçirilmesi çok önemliydi. Jurnalcı Klebs için ise bu alışılmış bir görevdi. Ufak tefek, cebinde hep az para, midesinde az yemek, çarpık bacakları ve kirli dişleriyle Klebs bir fareyi andırıyordu, çalışma yöntemi de çöplerde bir şeyler arayan fareninkinden pek farklı değildi. Acıyanın ona bir dilim tereyağlı ekmek vermesine alışıktı. Bir bardak içki ya da bir sigara için

dilenmekten de çekinmezdi. Cırlak sesi yalvarırken, dilenirken iyice inceliyor, karşısındakiler adamcağızın son nefesini verdiğini sanıyordu.

Persicke'lerde ona kapıyı baba açtı. Görünümü pek iyi değildi. Ağarmaya başlamış kirli saçları karmakarışıktı, yüzü şişmiş, gözleri kızarmıştı. Yaşlı adam fırtınada sallanan bir gemi örneği yalpalıyor, ayakta zor duruyordu.

"Ne istiyorsun?"

"Partiden geliyorum, bir şey sormak istiyorum."

Bilgi toplamak için sağa sola yollanan jurnalcilere Gestapo adına çalıştıklarını söylemeleri kesinlikle yasaklanmıştı. Soru sorarken sanki bir parti üyesi hakkında önemsiz bazı şeyler bilmek istiyorlarmış gibi davranmak zorundaydılar.

Fakat sarhoş Persicke "partiden geliyorum" sözünü duyunca sanki midesine yumruk yemiş gibi oldu, inledi ve kapıya tutundu. Alkolle dumanlanmış, karmakarışık olmuş beynine bir an için de olsa bilinci geri döndü ve onunla birlikte korku da!

Sonra kendini biraz toparlayarak, "Gel içeri!" dedi.

Küçük fare sesini çıkarmadan Persicke'nin peşinden yürüdü. Önünden giden adamı çabucak tepeden tırnağa süzdü.

Girdikleri oda karmakarışıktı, sanki bomba düşmüştü. İskemleler devrilmiş, içki şişeleri sağa sola saçılmış, içkiler halıya akmıştı. Bir köşeye eski bir battaniye atılmış, yemek masasının yırtık örtüsü aşağı çekilmiş, yer yer çatlamış aynanın altına cam parçaları düşmüştü. Perdelerden biri rayından kurtulup aşağı sarkmıştı. Yerler sigara izmariti doluydu, yarı açılmış sigara paketleri sağa sola atılmıştı.

Gördükleri karşısında jurnalci Klebs'in çalmaya alışık elleri karıncalanır gibi oldu. Elinden gelse hemen oraya buraya uzanır, içki şişelerini, sigara paketlerini, bir iskemleye asılı duran yeleğin cebinden sarkan kol saatini alıverirdi. Fakat o şimdi Gestapo'nun, daha doğrusu partinin adamı olarak bu eve yollanmıştı. Bu nedenle boş iskemlelerden birine ilişti ve gülümseyerek konuştu:

"Ah, evinde her türlü içkiyle sigara var!" dedi. "Persicke, senin durumun iyi gibi!"

Yaşlı adam zor açtığı gözlerinin donuk bakışlarıyla karşısındakini bir süzdü. Sonra masadaki yarım şişe içkiyi hızla ona doğru itti. Klebs uzandı, şişeyi devrilmeden yakaladı.

"Sigara içmek istiyorsan, istediğin markayı seç!" diye homurdandı Persicke ve çevresine şöyle bir bakındı. Konuşurken dili dolanıyordu. "Burada bir şeyler var. Fakat sigaranı yakacak kibritim yok!"

"Sıkma canını Persicke!" dedi Klebs. "Ben bir şey bulurum. Mutfağında havagazı ve çakmak olmalı."

Klebs karşısındaki yaşlı Persicke'ye konuşurken sanki birbirlerini epeydir tanıyan iki arkadaş gibi davranıyordu. Sonra yerinden doğruldu ve çarpık bacaklarıyla sürünen bir yılan misali mutfağa gitti. Ora da karmakarışıktı. Tabaklar ve bardaklar yuvarlanmış, kimileri kırılmış, iskemleler devrilmişti. Klebs bu karmaşanın içinde çakmağı bulmayı başardı ve sigarasını yaktı.

Odadan çıkarken açık paket sigara paketini cebine atmıştı. İçlerinden biri içkiyle ıslanmıştı, ama bu hiç de önemli değildi, onu kuruturdu. Klebs mutfaktan tekrar salona dönerken evdeki öteki iki odaya da bir göz attı. Onlar da bomba düşmüş gibi karmakarışıktı. Evet, yaşlı adam evde tek başınaydı. Jurnalci memnun memnun ellerini ovdu ve sırıttı. Bu heriften birkaç şişe sert içkiyle birkaç paket sigaradan başka şeyler de alınır, diye düşündü.

Salona döndüğünde yaşlı Persicke masadaki iskemlede oturmaya devam ediyordu. Ancak açıkgöz Klebs, o odada yokken adamın bir an ayağa kalkmış olduğunu fark etti. Çünkü şimdi önünde dolu bir kadeh içki durmaktaydı. Demek ki bir yerlerde başka şişeler de var, dedi kendi kendine. Onları da bulurum az sonra!

Klebs şöyle bir iç geçirdi ve masadaki öteki iskemleye kendini bıraktı. Sonra sigarasından derin bir nefes çekti ve dumanını

karşısındakinin yüzüne üfledi. Ardından masada durmakta olan yarısı boş şişeye uzandı ve başına dikti.

"Evet, anlat bakalım Persicke, şu anda neler geçiyor kafandan?" dedi Klebs. "Anlat hiç çekinmeden! Adamı önce yıkarlar, sonra vururlar!"

Yaşlı adam bir an titredi. Karşısındaki bu sözleri acaba niçin söylemişti? Niçin, vururlar, demişti?

"Hayır, hayır, vurmayın!" dedi korkuyla kekeleyerek. "Vurmayın, vurmayın! Baldur gelecek. Baldur her şeyi halledecek."

Küçük fare, her şeyi halledecek olan Baldur'un kim olduğunu sormadı. Sadece, "Her şey hallolacaksa, Persicke, çok güzel!" diye mırıldandı.

Sonra bakışlarını karşısındaki adamın donuk yüzüne dikti. "Tabii her şeyin hallolması için Baldur'un gelmesini beklemek gerekiyor," sakin sakin.

Yaşlı adam sesini çıkarmadan ona bakmaya devam etti. Bir süre ikisi de sustu. Sonra tekrar konuşan Persicke oldu. Bakışlarından ne olduğunu anlamaya çalıştığı belliydi. Dili dolaşarak sordu: "Siz kimsiniz? Benden ne istiyorsunuz? Ben sizi tanımıyorum ki!"

Fare adam birdenbire ne olduğunu kavramak isteyen Persicke'ye dikkatle baktı. Sarhoşların bu gibi durumlarda çoğunlukla öfkeli ve kavgacı olduğunu biliyordu. Klebs ufak tefekti, korkaktı da. Karşısında oturan yaşlı Persicke ise, şu andaki bütün berbat görünümüne karşın, Führer'e üç oğlunu armağan etmiş birisiydi. İkisi SS'de, biri de seçkin öğrenciler okulundaydı!

Klebs yumuşak bir sesle konuştu: "Bay Persicke, kim olduğumu ve niçin geldiğimi size az önce söylemiştim. Tabii unutmuş olabilirsiniz. Benim adım Klebs. Bazı bilgiler için partiden yolladılar beni..."

Persicke birden yumruğunu masaya indirdi. Önünde duran iki şişe sallandı. Klebs hemen atıldı, yere yuvarlanmalarını önledi.

"Köpek herif!" diye haykırdı Persicke. "Sen kim oluyorsun da utanmadan bana, unutmuş olabilirsiniz, diyorsun? Kokuşmuş herif, sen kendini benden daha akıllı mı sanıyorsun? Benim evimde, benim masamda, bana söylemiş olduklarımı anlamadığımı iddia ediyorsun! Seni gidi kokuşmuş herif!"

"Hayır, hayır, hayır Bay Persicke..." diye atıldı fare adam onu sakinleştirmek istermiş gibi. "Ben öyle demek istememiştim. Küçük bir yanlış anlaşılma olacak. Her şeyi huzur ve dostluk içinde konuşacağız! Ne de olsa eski parti üyesiyiz..."

"Nerede kimliğin? Evimden içeri girerken kimliğini niçin göstermedin? Partinin bunu yasaklamış olduğunu çok iyi biliyorsun!"

Bu sözler Klebs'i ürkütmedi. Çünkü Gestapo cebine çok iyi hazırlanmış birkaç kimlik koymuştu.

"Buyrun Bay Persicke, gözden geçirin kimliklerimi. Evet, buyrun, bakın. Her şey doğrudur. Bana bilgi toplama görevi verilmiştir. Mümkünse size de birkaç şey sormak istiyorum!"

Karşısında oturan yaşlı adam gözlerini kıstı ve uzatılan kimliklere baktı. Tabii Klebs onları eline vermeyecekti. Belgelerden birine eliyle vuran Persicke mırıldanarak sordu: "Bu siz misiniz?"

"Evet, Bay Persicke! Fotoğraf bana çok benziyor..." Klebs gülümsemeye çalıştı. "Fakat dostlarım, sen fotoğraftakinden on yaş daha gençsin, diyorlar... Ben kendini beğenmiş biri değilim. Hiç aynaya bakmam!"

"Al şunları!" diye homurdandı eski meyhaneci. "Niyetim orada yazan her şeyi okumak değil. Otur yerine. İçkini iç, sigaranı da, fakat çeneni kapat! Önce biraz düşünmem gerekiyor."

Fare Klebs söyleneni yaptı ve oturduğu yerden karşısındaki sarhoş adamın başının nasıl yavaş yavaş önüne düştüğünü seyretti.

Yaşlı adam şişeden büyük bir yudum aldıktan sonra düşüncelere dalmıştı. Sarhoşluğun girdabı onu tekrar içine çekiyordu. Kafasını yoruyor, düşünmek istiyor, fakat başaramıyordu. Neyi

düşünmeliydi, onu da unutmuştu. Kafası gibi yaşamı da artık karmakarışıktı. Önce oğullarından birini Hollanda'ya yollamışlardı. Sonra da ötekini Polonya'ya. Baldur da seçkin öğrenciler okuluna alınmıştı. Hırslı yumurcak sonunda hedefine ulaşmıştı! Yeni açılmış olan okula ilk gönderilen gençlerdendi. O artık "çok yetenekli" bir Führer öğrencisi idi! Orada Baldur'a, onun seviyesine yükselmemiş, aşağıda kalmış başka insanlara nasıl hükmedeceği öğretiliyordu.

Babası artık karısı ve kızıyla evde yalnız başına kalmıştı. Yaşlı Persicke her zaman içerdi. Meyhane işlettiği yıllarda da en iyi müşterisi kendisi olmuştu. Oğulları evden ayrılınca, hele onu kollamış olan Baldur okula yollanınca, kendini iyice içkiye vermişti. Ufak tefek, çekingen, ürkek karısı ise, erkeklerin sözünün geçtiği evde bedava çalıştırılan, kendisine kötü davranılan bir hizmetçiden farksızdı. Şimdi de kocasına şişe şişe içkileri hangi parayla aldığını sormaya hiç cesaret edemiyordu. Sonunda dayanamamış, gizlice akrabalarına kaçmıştı. Kızını da babasının başına bırakmıştı.

Bir zamanlar Alman Kızlar Birliği'nde eğitim görmüş, hatta grup şefliğine yükselmiş olan kızın ise kardeşlerinden pek farkı yoktu. Sağı solu toplamaya, ona kötü davranan babasına hizmet etmeye yanaşmadığı için kısa süre sonra o da evden uzaklaşmıştı. Birlikteki bağlantılarından yararlanmış ve Ravenbrück Toplama Kampı'nda kadınlar bölümüne gardiyan olarak tayinini çıkartmıştı. Oradaki görevi, ömürlerinde ağır iş yapmamış, çoğu yaşlı olan kadınları, elinde kırbaç ve yanında vahşi köpeklerle bütün gün işe sürmekti.

Evde artık tek başına kalan baba ise her geçen gün daha çok batağa saplanıyordu. Görevli olduğu büroya hasta raporu yollamıştı. Artık kimse ona yemek pişirmediği için de bütün gıdası içkiydi. İlk günlerde evdeki gıda karneleriyle ekmek almıştı. Fakat sonra cebindeki bütün karneleri kaybetmiş ya da çaldırmış olan Persicke'nin ağzına bir lokma yemek girmemişti.

Bir gece önce birden kendini iyi hissetmemişti. Bunu anımsıyordu. Evin içinde kendisini takip eden düşmanlar gördüğünü sanmış, müthiş bir korkuya kapılmış, sağa sola vurmuş, tabakları parçalamış, dolapları devirmişti. Fakat şimdi bütün bu olup biteni anımsamıyordu. Quangel'ler ile Yargıç Fromm'un uzun uzun kapısını çalmış olduklarını duymuş, fakat kalkıp açmamıştı. Peşindekileri eve sokmayacaktı! Kapısını çalanlar, partinin yollamış olduğu ve ondan kasa raporlarını talep eden adamlardı. Fakat parti kasasında hâlâ üç bin mark eksikti, altı bin mark da olabilirdi. Bilmiyordu.

Yaşlı Fromm olup biteni hiç umursamazmış gibi, "Öyle ise bırakalım, bağırdığı kadar bağırsın," demişti. "Benim böyle şeylerle uğraşmaya hiç niyetim yok..." İyi yürekli, konuşurken çoğu zaman hafifçe gülümseyen adamın bakışları o anda buz gibiydi. Sonra yavaş yavaş merdivenleri inip alt kattaki evine gitmişti.

Onu pek ilgilendirmeyen şeylere bulaşmaktan nefret eden Otto Quangel de, "Daha çok ilgileneceğiz de ne olacak?" demişti arkasında duran karısına. "Başımıza dert alırız, o kadar! Sen de duyuyorsun ya Anna, adam sarhoş! Yine kendine gelir."

Fakat ertesi gün olup bitenleri anımsamayan Persicke öğleye doğru uyandığında yine kendinde değildi. Bütün vücudunun titrediğini hissetti. Elindeki şişeyi zorla dudaklarına götürebildi. Ve içki içtikçe titremesi geçti, korkusu azaldı. Sadece kafasına bir şey takılmıştı, sanki mutlaka yapması gereken bir şey vardı. Fakat bunun ne olduğunu bir türlü anımsayamıyordu.

Şimdi ise karşısında fare oturmaktaydı. Sabırlı, sinsi ve açgözlü! Hiç de acelesi yoktu. Şansının farkındaydı, ondan yararlanmak için fırsat kolluyordu. Fare Klebs'in Emniyet Amiri Zott'a bilgi vermek için gerçekten acele etmesine gerek yoktu. Niçin hemen gelmediğine dair bir bahane uydurması, ona bir şeyler anlatması kolaydı. Burada onu bekleyenler ise bir defalıktı, böyle bir şans her zaman denk gelmezdi. Fırsatı kaçırmamalıydı.

Yaşlı Persicke içtikçe kendinden geçiyordu. Artık konuşurken dili pek dönmüyor, kelimeleri birbirine karıştırıyordu. Fakat fare için karşısındaki adamın ağzından çıkan her kelime işe yarardı. Bir saat sonra Persicke'nin neler yapmış olduğunu, kasadan ne kadar parayı zimmetine geçirdiğini, içki şişeleriyle sigara paketlerinin hangi dolaplarda durduğunu biliyordu.

Fare artık Persicke'nin en iyi dostuydu. Onu yatağına taşıyıp yatırdı, haykırınca koşup şişeyi ağzına dayadı, susuncaya kadar da içirdi. Sonra odaya dönüp alınmaya değer gördüğü her şeyi iki boş bavula doldurdu. İntihar etmiş olan Rosenthal'ın ipek kadın iç çamaşırları da yine sahip değiştirdi...

Klebs tekrar yatak odasına gitti, yaşlı adama biraz daha içirdi ve iki bavulu kaptığı gibi evden çıkmak için sokak kapısını açtı. Aynı anda yüzü kemikli, uzunca boylu, somurtkan bir adamla karşılaştı.

"Ne işiniz var Persicke ailesinin evinde?" diye sordu adam Klebs'e. "Hem ne götürüyorsunuz bu evden? Gelirken yanınızda bu bavullar yoktu! Haydi, konuşun bakayım! Yoksa benimle polise gitmeyi mi tercih edersiniz?"

"Ben Bay Persicke'nin eski bir dostu olurum," dedi fare. "İkimiz de parti üyesiyiz. İsterseniz sorun kendisine. Herhalde siz bu apartmanın kapıcısı olacaksınız? Kapıcı bey, dostum Persicke çok hasta..."

43
Borkhausen Üçüncü Kez Çarpılıyor

Karmakarışık odada karşılıklı oturuyorlardı. Şimdi "kapıcı" daha önce farenin oturmuş olduğu iskemleyi çekmişti altına. Klebs de Persicke'nin iskemlesinde oturmaktaydı. Yaşlı adam soru sorulacak durumda değildi. Klebs'in evin içinde çok sakin ve kendinden emin davranışlarını, Persicke'yle konuşmasını, ona

içecek bir şeyler verdiğini gören "kapıcı" dikkatli olması gerektiğini kavramıştı.

Sonra Klebs cebinden her yanı aşınmış eski bir siyah cüzdan çıkarıp, "Kapıcı bey kendisine kimliğimi ve partinin görev belgesini göstermemi ister mi?" diye sordu.

Fakat karşısında oturan adam buna gerek olmadığını söyledi, bir kadeh içkiyi de reddetti. Sadece uzatılan sigarayı alıp yaktı. Şimdi içki filan içmeyecekti. Bir zamanlar Rosenthal'ın evinde içtiği konyak yüzünden bir çuval inciri nasıl da berbat etmiş olduğunu çok iyi anımsıyordu. Böyle bir şey bir daha başına gelmeyecekti. Borkhausen (evet şimdi masada oturan "kapıcı" Borkhausen'den başkası değildi) karşısındaki adama nasıl davranması gerektiği üzerine kafa yordu. Herifin niyetinin ne olduğunu hemen fark etmişti. Belki yaşlı Persicke'nin gerçekten dostuydu, parti tarafından görevlendirilmiş de olabilirdi. Bunlar şu anda pek önemli değildi. Gerçek olan, herifin niyetinin buradan bir şeyler çalmak olduğu idi! İki bavuldaki şeyler mutlaka çalıntı mallardı. Öyle olmasa kapıda Borkhausen'le karşılaşınca bu kadar şaşırıp ürkmezdi. Şimdiki yumuşak ve nazik davranışları da bunun kanıtıydı. Ancak şüpheli bir iş çevirmiş olan biri karşısındakine böyle davranırdı. Borkhausen bunu deneyimlerinden çok iyi bilmekteydi.

"Gerçekten küçük bir kadeh almak istemez miydiniz, kapıcı bey?" diye tekrar sordu Klebs.

"Hayır!" dedi Borkhausen sesini yükselterek. "Kapatın çenenizi, düşünmem gerekiyor..."

Karşısında oturan fare irkildi ve sustu.

Borkhausen çok kötü bir yılı arkasında bırakmıştı. Hete Haeberle'nin yollamış olduğu iki bin markı alamamıştı. Posta idaresi dilekçesine verdiği yanıtta, ortada işlenen bir suç olduğu ve para da bu suçtan kaynaklandığı için iki bin marka Gestapo'nun el koyduğunu bildirmiş ve onlara başvurmasını önermişti. Tabii Borkhausen bu başvuruyu yapmamıştı. Hep sözünden dönen şu

Escherich'in yüzünü bir daha görmek istememişti. Escherich de onu aramamıştı.

Yaşadığı ilk düş kırıklığı bu olmuştu. Onu çok düşündüren ikinci olay ise, Kuno-Dieter'in o günden sonra bir daha eve uğramamasıydı. İlk günler Borkhausen öfkelenmiş, hele bir gel eve, görürsün sana ne yapacağımı, demişti kendi kendine. Fakat aradan haftalar geçtikçe, Kuno-Dieter'den haber çıkmaması dayanılmaz olmuştu. Çünkü karısı Otti gittikçe zehirli bir yılana dönüşmüş, evdeki yaşam da cehennemi andırmaya başlamıştı. O ise oğlanın evden uzak kalmasına zamanla alışmış, hatta işe yaramaz birinin karnını doyurmak zorunda olmadığı için sevinmişti de. Fakat Otti'nin öfkesi her geçen gün artmıştı. Sanki Kuno-Dieter'siz yaşaması mümkün değildi. Oğlan evdeyken ise ona küfür etmediği, tokat atmadığı gün olmamıştı.

Sonunda Otti iyice kafayı üşütmüş ve dosdoğru polise gidip, kocam oğlumu öldürdü, diye şikâyetçi olmuştu. Tabii polis de Borkhausen gibilerine pek iyi davranmazdı. Ne de olsa oradaki ünü iyi değildi, daha doğrusu çok berbattı. Onu hemen tutuklayıp ağır ceza mahkemesinin zindanına atmışlardı.

Borkhausen orada kaldığı on bir hafta boyunca kesekâğıtları yapıştırmış, halat ipleri ayırmıştı. İstenen miktara ulaşamadığı günlerde de önüne az yemek konduğu için aç kalmıştı. En çok da düşman uçaklarının hava saldırısı yaptığı geceler zorlanmıştı. Borkhausen bu gece saldırılarından müthiş korkardı. Bir sabah Schönhauser Bulvarı'nda bir kadın cesedi görmüştü. Tepesinden girmiş olan fosfor bombası vücudunda kalmıştı. Bu görüntü Borkhausen'in gözünün önünden hiç gitmeyecekti.

Dört duvarın arasında otururken dışardaki uçak seslerinden, alçaldıkça uğultuları daha çok korkutan bombardıman uçaklarından nefret etmişti. Bu sesler gecenin karanlığında gittikçe artmış, bütün gökyüzünü kaplamıştı. Ardından da ilk bombalar üstlerine düşmüş, yanan binaların alevleri hücresinin duvarlarını kızıla boyamıştı. Bombardıman sırasında tutuklular, hücrelerinden alınıp

aşağı bodruma indirilmemişti. Böyle gecelerde Moabit'in bütün tutukluları hücrelerinin pencerelerinden haykırıp durmuştu. O insanların ölüm korkusu dolu çığlıkları Borkhausen için dayanılmaz olmuştu, çoğu kez o da çılgınlar gibi bağırmıştı. Bazı geceler yüzünü yattığı kerevetin şiltesine kapatıp bir hayvan gibi inlemiş, kimi zaman da başını hücrenin kapısına vurmuş, kendiiıden geçip yere yuvarlanmıştı... Bu onu bir narkoz gibi etkilemiş, gecenin geri kalan saatlerinde uyumuş, bombardımanları duymamıştı!

On bir hafta süren tutukluluğun ardından tekrar eve döndüğünde tabii keyfi hiç de yerinde değildi. Aleyhinde hiçbir kanıt bulunmamıştı. Bulsalar da çok komik olurdu ya! Tabii şu Otti leşin teki bir karı olmuş olmasaydı bu on bir haftalık tutukluluğa hiç gerek kalmayacaktı. Ancak Borkhausen de eve döner dönmez ona çok kötü davranmaya başlamıştı. O Moabit'te halat ipleri ayırırken, bombardıman gecelerinde korkusundan öleceğini sanırken karısı dostu erkeklerle evde hayatın tadını çıkarmıştı.

O günden sonra da Borkhausen'lerin evinden dayak hiç eksik olmamıştı. Adam artık en ufak nedenle kadını dövüyordu. Eline ne geçerse onunla vuruyordu. Kocasına kara günler yaşatmış olan lanet olası kadın, suratına yumruklar yiyordu...

Fakat Otti de karşı koymasını biliyordu. Evde hiç para yoktu, masaya yemek de konmuyordu, içecek tek sigara bile bulamıyordu Borkhausen. Kadın dayak yerken bağırıp çağırıp bütün komşuları ayağa kaldırıyordu. Yardımına gelenler de, onun bir sokak kadını olduğunu bilmelerine karşın, dayak atan kocasını suçluyorlardı. Ve günün birinde, Borkhausen'in, kafasından demet demet saç kopardığı bir gün, Otti ortadan yok oldu. Adamı, kimden olduğunu doğru dürüst bilemediği dört haşarı kızla evde tek başına bıraktı. Lanet olsun, diye düşündü Borkhausen, kendine bir iş bulmalıydı, yoksa hepsi açlıktan geberirdi. Ev işlerini artık on yaşındaki Paula yapıyordu.

İyi bir yıl geçirmemişti, daha doğrusu çok berbat olmuştu geçen yıl. Persicke'lere olan hıncı da her geçen gün artıyordu.

Onlara bir şey yapamayacağını düşündükçe hırsından çılgına dönüyordu. Hele günün birinde Baldur'un "yetenekliler okulu"na alındığını öğrenince kıskançlığından çatlayacaktı. Fakat bir süre sonra yaşlı Persicke'nin evde artık tek başına yaşadığını, hep ayyaş gezdiğini fark edince ümitlenir gibi oldu. Kim bilir, belki...

İşte şimdi Persicke'nin evinde oturuyordu. Pencerenin yanındaki küçük masada Baldur'un Rosenthal'ın evinden yürütmüş olduğu radyo durmaktaydı. Borkhausen hedefe yaklaştığını sezdi. Fakat onu hiç dikkati çekmeden nasıl evden dışarı çıkaracaktı... Bir an düşündü, şimdi Baldur onu bu masada otururken görse kim bilir ne yapardı. Memnun memnun gülümsedi. Kimi zaman sabır, akıllı olmaktan iyidir, dedi kendi kendine. Sonra birden, Enno Kluge ile Rosenthal'ın evine girdiklerinde peşlerinden gelmiş olan Baldur'un onlara nasıl davrandığı aklına geldi... Borkhausen alt dudağını uzattı, suskun suskun karşısındaki adamı şöyle bir süzdü ve "Haydi bakalım, gösterin bana şu bavulların içinde neler var?" dedi.

"Hey, siz bana baksanıza..." diye karşı çıkmak istedi fare. "Biraz fazla ileri gidiyorsunuz! Dostum Bay Persicke izin verdiğine göre... Siz kapıcı olarak yetkilerinizin ötesinde..."

"Ah, bırakın böyle saçmalıkları!" diye adamın sözünü kesti Barkausen. "Ya bavullarda ne olduğunu gösterirsiniz ya da kalkıp benimle polise gelirsiniz!"

"Polise gitmemiz gerekli değil," dedi fare ince sesiyle. "Tabii göstereceğim, çekinecek bir şeyim yok. Polis, insanın başını ağrıtmaktan başka iş yapmaz. Ancak partiden dostum Persicke şu sıra hasta, söylediklerimin doğru olduğunu söylemesi daha birkaç gün sürebilir."

"Haydi, haydi, aç şu bavulları!" dedi Borkhausen birden heyecanla ve masadaki şişeye uzanıp başına dikti.

Fare Klebs karşısındaki adama şöyle bir baktı. Jurnalcinin dudaklarında şeytanca bir gülümseme belirdi. Borkhausen, "Haydi, haydi, aç şu bavulları!" demekle ne kadar açgözlü olduğunu belli

etmişti. Fare düşündü, bu adam kapıcı filan değil! Kapıcı olsa da görevini kötüye kullanmak istiyor...

"Ne dersin yandaş," dedi Klebs birden bambaşka bir ses tonuyla konuştu. "Paylaşmak ister misin?"

Ve aynı anda suratına yediği bir yumrukla kendini yerde buldu. Borkhausen işi garantiye almak için iskemleyi kaptığı gibi Klebs'e birkaç kez daha vurdu. Şimdi bir saat daha sesini çıkarmazdı!

Sonra hemen bavulları açıp hoşuna gidenleri çabuk çabuk bir kenara ayırdı. Rosenthal'ın iç çamaşırları yine sahip değiştirdi. Şimdi bu işi tek başına yapacaktı, kimse ona karışmamalıydı. Bütün sorumluluk ondaydı! Bu kez yine budala yerine konup kazıklanmayacaktı!

Fakat aradan on beş dakika geçtikten sonra Borkhausen kapıyı açıp dışarı çıktığında iki polis tarafından hemen yakalandı ve kısa bir itiş kakıştan sonra zararsız hale getirildi, elleri kelepçelendi.

"Evet!" dedi ufak tefek Yargıç Fromm. "Böylece bu evdeki etkinlikleriniz artık sona erdi, Bay Borkhausen." Yüzünden, halinden memnun olduğu belliydi. "Çocuklarınızın bir bakım yurduna gitmesi gerekiyor. Merak etmeyin, ben ilgilenirim. Fakat bu sizin için o kadar önemli değil. Evet beyler, şimdi içeri bir girelim. Bay Borkhausen, sizden önce gelmiş olan adamcağıza çok kötü davranmadığınızı umarım. Tabii evde Bay Persicke'yi de bulacağız, polis bey. Dün gece bir kriz geçirmiş, bağırıp durmuştu."

44
Taşrada Güzel Bir Yaşam

Eski postacı Eva Kluge geçmişte hep düşlemiş olduğu gibi patates tarlasında çalışıyordu. Yaz yeni başlamıştı. Sıcak, güzel bir gündü. Bulutsuz gökyüzü masmavi, pırıl pırıldı. Az ötede-

ki ormanın kuytusunda tarla pek rüzgâr almıyordu. Eva elinde çapayla çalışırken terlemeye başlamış, bazı giysilerini çıkarmıştı. Şimdi üzerinde kısa kollu bir bluzla etek vardı. Güneşten yanmış adaleli bacakları, kolları ve yüzü altın sarısıydı.

Elindeki çapa kalkıp iniyor, karapazılara, çalgıcı otlarına, devedikenlerine, ayrık otlarına çarpıyordu. Tarla yaban otu doluydu, Eva çok yavaş ilerliyordu. Çapa arada sırada toprağın altındaki taşlara da çarpıyor, gümüşe vurmuş gibi tınlıyordu. Bu ses Eva'nın çok hoşuna gidiyordu. Ormanlık alana yaklaşırken çukurca bir köşeyi yakıotlarının sarmış olduğunu gördü. Nemli toprakta yaban otu her yanı sardığında patatesler yetişemiyordu. Güneş yükselmiş, öğle vakti yaklaşmıştı. Şimdi Eva kısa bir mola vermek ve bir şeyler atıştırmak niyetindeydi. Fakat önce veba gibi yayılmış olan şu yakıotlarını yok edecekti. Mola daha sonraydı. Buradaki yaşam ona, tarlaları kaplayan her türlü yaban otundan nefret etmeyi öğretmişti. Onlar haşarattı, mutlaka yok edilmelilerdi. Bütün gücüyle indirdi elindeki çapayı yakıotlarına.

Çalışırken ağzını sıkıca kapatmış, dudaklarını büzmüştü, fakat gözlerinde hep canlı ve sakin bir ifade vardı. Eva artık iki yıl önce Berlin'deki gibi sürekli gerilim içinde değildi, her şeyi kendine dert etmiyordu. O günleri unutmuş, geride bırakmış, sakin bir kadındı artık. Enno'nun öldüğünü biliyordu, Berlin'deki komşusu Gesch yazmıştı. İki oğlunu da yitirmişti. Max Rusya'da ölmüştü. Karlemann'ı da rejim elinden almıştı. Eva henüz kırk beşinde değildi, önünde daha uzun yıllar vardı. Ümitsizliğe kapılmıyor, çalışıp duruyordu. Yıllarını beklemekle değil, bir şeyler yaratarak geçirmek istiyordu.

Son zamanlarda onu mutlu eden bir şey vardı. Her gün işten döndükten sonra köyün yardımcı öğretmeniyle oturup sohbet etmeyi çok seviyordu. Köyün "gerçek" öğretmeni Schwoch koyu bir parti üyesi idi, hep öfkeli, korkak bir köpek gibi havlayan bir jurnalciydi de. İkide bir, gözlerinde yaşlarla cepheye

gidemediğine ne kadar üzüldüğünü, Führer'in emriyle burada köy öğretmenliği yapmak zorunda olduğunu anlatıp duruyordu. İşte bu "gerçek" öğretmen altı ay önce yine de askere alınmak için köyden ayrılmıştı. Fakat onun gibi savaşmayı seven bir adam için cephe yolu biraz engebeli olacaktı ki, önce ona Berlin'de bir muhasebede yazıcılık görevi vermişlerdi. Bu nedenle karısı sepetine et ve başka leziz şeyler doldurup ikide bir Berlin'e gidiyordu. Kocası da kadının getirdiklerini kimi yakın tanışlarıyla paylaşıyordu! Bayan Schwoch son Berlin ziyaretinden döndüğünde, sevgili kocası Walter'e çavuş rütbesi verildiği müjdesini getirmişti. Ancak Führer'in emrine göre cepheye gitmeyen askerler terfi ettirilemiyordu. Fakat etlerle leziz yiyecekler dağıtan parti üyelerine bu emir uygulanmıyordu!

Ancak bütün bu olup bitenler artık Eva Kluge'nin hiç umrunda değildi. Partiden istifa ettikten sonra bazı şeylere farklı bir gözle bakıyor, olup biteni daha iyi kavrıyordu. Kendini güçlü hissettiği bir hafta kalkmış, Berlin'e gitmişti. Orada önce posta idaresine uğramış, ardından da parti sorumlularının karşısına çıkarılmıştı. Karşılarında durduğu adamlar suratına haykırmış, onu tehdit etmişlerdi. Sonra da bir hücreye tıkmışlardı. Orada kaldığı beş gün süresince bir kez de dövmüşlerdi. Eva Kluge toplama kampına yollanacağını sanırken serbest bırakılmıştı. O artık bir devlet düşmanıydı... Günün birinde, başına başka neler geleceğini görecekti!

Eva Kluge eski evine gitmiş, eşyalarını toplamış, birçoğunu satmıştı. Köyde tek başına kaldığı yer, küçücük bir odaydı. Hem artık işinin karşılığı olarak ona bir tabak yemekten başka bir şey vermeyen enistesinin tarlasında çalışmıyordu sadece. Diğer köylülere de yardıma gidiyor, tarla ve çiftliklerde çalışıyor, hastabakıcılık, terzilik ve bahçevanlık da yapıyordu. Gerekirse koyunları da kırpıyordu. Becerikliydi, pek fazla şey öğrenmesi gerekmiyordu, bütün yaptıklarını daha önce de yapmış gibiydi. Sanki köy işleri kanına işlemişti.

Ancak gerginliklerle ve kişisel yıkımlarla geçmiş olan uzun yılların ardından kavuştuğu bu basit ve huzur dolu yaşamı, yardımcı öğretmen Kienschaeper'in köye gelişiyle bir anlam kazanmış, onu mutlu etmişti. Kienschaeper ince, uzun boylu, hafif öne eğik yürüyen, uzun saçlarına ak düşmüş, mavi gözlerinin bakışı genç kalmış, ellisinde bir adamdı. Davranışlarıyla, hep gülümseyen mavi gözleriyle, kendinden önceki öğretmenin asker disiplinliyle eğitmiş olduğu küçük köyün çocuklarına insancıllığı aşılamış, onları kısa sürede kendine çekmesini bilmişti. Boş zamanlarında elinde ağaç makasıyla köylülerin bahçelerine girmiş, meyve ağaçlarının kuru veya işe yaramayan dallarını kesmişti, gövdeler ve dallardaki hasta yerlere karbol sürmüştü. Eva'nın yaralarını da böyle iyileştirmiş, gerginliğini gidermiş, günlük yaşamına huzur getirmişti.

Kienschaeper çok konuşan biri değildi. Eva'nın da huzur bulmasını sağlayan teselli edici sözleri olmamıştı. Ona arı kovanlarını göstermesi, çok sevdiği arıların yaşamından söz etmesi, akşam hava kararırken tarlalarda gezinirken, yanlış işlenmiş toprakların çok az emekle ve değişik bir yöntemle nasıl bereketli olabileceğini anlatması, doğuran bir danaya yardımcı olması, yanından geçtikleri devrilmiş bir çiti hemen yerden kaldırıp tamir etmesi, kilisedeki küçük orgun başına geçip sadece Eva için bir şeyler çalması olmuştu onu sakinleştiren. Kadın, nefret, gözyaşı ve kan dolu bir dünyada kendini artık huzur içinde hissediyor, rahat bir nefes alabiliyordu.

Öğretmenin karısı Schwoch, savaşsever kocasından daha da sıkı bir nasyonal sosyalistti. Tabii bu Kienschaeper'den, ilk günden nefret etmişti. Ruhu kin dolu bu kadın, akla gelen her kötülüğü yapıyordu. Kocasının yerine öğretmen olarak yollanmış olan Kienschaeper'e bir oda vermek ve önüne yemek koymakla yükümlüydü. Fakat ne yapıp ediyor, adam sabahları okula gitmeden önce kahvaltısını hazırlamıyordu. Önüne koyduğu yemek de ya tatsız tuzsuz ya da tencerede dibi tutmuş oluyordu. Odası da hiç temizlenmiyordu.

Fakat kadın Kienschaeper'in rahat davranışlarıyla baş edemiyordu. Ne kadar öfkelense, ateş püskürse, çevresine hakkında kötü şeyler yaysa, kulağını sınıf kapısına dayayıp duyduklarını bire bin katarak hemen okul idaresine anlatsa da, yardımcı öğretmen Kienschaeper ona, yaptığı hataları günün birinde kavrayacağını umduğu, terbiye almamış bir çocuk gibi davranıyordu. Ve günün birinde Kienschaeper evden ayrılıp Eva Kluge'nin yanına yerleşti. Öfkeli, şişkon Schwoch isterse bundan sonra onunla savaşını uzaktan sürdürsündü.

Eva Kluge ile saçlarına ak düşmüş öğretmen Kienschaeper evlenmekten ne zaman söz etmiş olduklarını bilmiyorlardı. Belki de evlilikten hiç söz etmemişlerdi, sadece aynı anda düşünmüşlerdi, her şey kendiliğinden gelişmişti... Hem evlenmek için acele etmelerine gerek yoktu, o an günün birinde gelecekti. Yaşları ilerleyen bu iki insan, emeklilik yıllarını yalnız geçirmek istemiyordu. İlk evliliğinde her şeye tek başına karar vermesi, kocasını idare etmesi gerekmiş olan Eva Kluge bundan sonraki yaşamında güvendiği bir erkeğin onu yönlendirmesini arzuluyordu. Ümitsiz bir yaşamın derin karanlığından artık kurtuluyordu, bulutları yaran güneş yine çıkıyordu.

Her yeri sarmış olan yakıotlarını köklerine kadar temizlemişti. Fakat bilinmezdi, yakından bir yerden yine çıkabilirdi. En küçük bir parça bile yeniden kök salabiliyordu. Patates toplarken kazılan yumuşak toprağı iyice köklerden temizlemeliydi. Eva Kluge tarlanın bu köşesine sık sık uğrayacak, yakıotuyla savaşını günün birinde kazanacaktı.

Fakat artık mola verip bir şeyler yemeliydi. Karnı iyice acıkmıştı. Ancak az ötedeki ağaçların altına bırakmış olduğu tereyağlı ekmekleriyle kahve dolu şişeye bakınca bugün bir şey yiyemeyeceğini anladı. Midesi de sakin olmak zorundaydı. Çünkü ağacın dibinde oturan birisi, açlıktan ölmek üzereymiş gibi Eva Kluge'nin ekmeklerini peş peşe midesine indiriyordu. On üç, on dört yaşlarında, üstü başı yırtık, kir pas içinde bir oğlandı bu...

O anda aç karnını doyurmaktan başka bir şey düşünmeyen oğlan, çapanın sesinin kesildiğini fark etmemişti. Kadın karşısına dikilince irkildi, masmavi gözlerini iri iri açtı, alnına düşmüş olan karmakarışık sarışın saçlarının arasından ona baktı. Başkasının malını çalarken yakayı ele vermiş ve kaçması mümkün olmayan yumurcağın bakışlarında ürkeklik ya da pişmanlık yoktu. Sanki neredeyse, ne oluyor, diye soracaktı...

Son aylarda bütün köy ve Eva Kluge bu gibi çocuklara alışmıştı. Berlin'deki hava bombardımanları her geçen gün arttıkça resmi makamlar insanlara çocuklarını taşraya yollamalarını önermeye başlamıştı. Köy ve kasabalar Berlin'den gelen çocuklarla doluydu. Ancak içlerinden çoğu buranın rahat yaşamına bir türlü alışamıyordu. Karınlarının doymasına, geceleri korkmadan sakin sakin uyuyabilmelerine karşın kısa zaman sonra tekrar büyük kente dönüyorlardı. Çantalarında biraz yemek, beş parasız, jandarmaya yakalanmaktan korkmadan hemen hemen her gece yanan o kente dönüyorlardı. Orada yakalanıp geldikleri köye gönderilenler biraz kendilerine gelince tekrar Berlin'e kaçıyorlardı...

Eva Kluge'nin tereyağlı ekmeklerini midesine indirmiş olan küstah bakışlı bu oğlan uzun zamandır tek başına yollarda olmalıydı. Sesini çıkarmadan ona bakan kadın şimdiye kadar böylesine hırpani birini görmüş olduğunu anımsamıyordu. Saçlarının arasına kuru otlar yapışmıştı. Kir dolu kulaklarına da havuç tohumu atılabilirdi...

Eva Kluge dayanamadı, sonunda sordu:

"Hoşuna gitti mi?"

"Tabii gitti!" dedi oğlan. Şivesinden Berlinli olduğu belliydi. Dik dik Eva Kluge'ye bakıp, "Bana bir şey yapacak mısın?" diye sordu.

"Hayır," dedi kadın. "Yemene devam et. Ben bugün bir şey yemesem de olur. Hem senin karnın çok açа benziyor."

"Evet!" dedi oğlan bakışlarını kadından ayırmadan. "Sonra gitmeme izin verecek misin?"

"Belki," dedi Eva Kluge. "Belki daha önce yıkanmak istersin... Üzerindekileri tamir edeyim mi? Belki de giymen için doğru dürüst bir pantolon bulurum sana..."

"Ah, boş ver!" dedi oğlan. "Karnım acıktı mı böyle giysileri satıyorum. Bilmek ister misin, yollarda olduğum şu bir yılda kaç pantolonu paraya çevirdiğimi? En az on beş pantolonu! On çift de ayakkabıyı!"

Gururla kadının yüzüne baktı.

"Bana niçin anlatıyorsun bunları?" diye sordu Eva Kluge. "Hiçbir şey söylemeden vereceğim pantolunu alıp gitseydin daha iyi ederdin."

"Bilmiyorum," dedi oğlan. "Belki de ekmeklerini çalmama kızıp söylenmediğin için. Bana kızıp küfredenlerden hoşlanmıyorum."

"Demek bir yıldır yollardasın, öyle mi?"

"Pek doğruyu söylemedim. Kışı küçük bir kasabada, bir meyhanecinin yanında geçirdim. Orada domuzların karnını doyurdum, bira kadehlerini yıkadım... İyi zaman geçirdim!" Bir an sustu, sonra yine devam etti: "Fakat meyhaneci tuhaf herifin tekiydi. Sabah akşam sarhoştu. Benimle de sanki yaşıtıymışım gibi konuşuyordu. Onun yanında öğrendim içki ve sigarayı. Sen sever misin içkiyi?"

O anda yüzü kızaran Eva Kluge, on dört yaşında bir oğlanın içki içmesi doğru mu sence, diye sormaya hazırlanırken vazgeçti.

"Fakat yine de kaçtın meyhanecinin yanından, öyle mi? Peki, Berlin'e geri dönmek istemiyor musun?"

"Hayır," dedi oğlan. "Bizimkilerle artık işim yok!"

"Fakat annenle baban seni çok merak ediyor olmalı!"

"Onlar ve beni merak etmek! Evden kaçtığım için mutlaka sevinmişlerdir!"

"Baban ne iş yapıyor?"

"O mu? Ah, o her şeyi yapmaya çalışır! Jurnalcilik yapar, çalar da, tabii çalacak bir şey buldu mu! Fakat biraz budaladır, çaldıkları pek işe yaramaz şeylerdir."

"Öyle mi?" Bu duyduklarından sonra Eva Kluge'nin ses tonu biraz sertleşti. "Peki yaptıklarına annen ne diyor?"

"Annem mi? Nasıl söylesem... O bir sokak kadınıdır!"

Tokat! Hep sakin olmaya çalışan Eva Kluge kendini tutamadı, oğlanın suratına tokatı indirdi.

"Annen hakkında böyle konuşmaya utanmıyor musun? Yazıklar olsun sana!"

Afacan, tokatı yemiş olduğu yanağını şöyle bir ovuşturdu. "Acıdı," dedi. "Aynısından bir daha yemek istemiyorum!"

"Annen hakkında böyle konuşamazsın! Anladın mı beni?" Eva Kluge çok öfkelenmişti.

"Niçin konuşamazmışım?" diye sordu oğlan ve arkasına dayandı. Karnı doymuş, rahatlamışa benziyordu. Gözlerini kısmış, az önce tereyağlı ekmeklerini yediği kadına baktı. "Evet, niçin? Evet, o bir sokak kadını! Kendi de söyleyip duruyor. 'Ben sokağa çıkmasam açlıktan geberirdiniz!' diyor hep. Biz evde beş kardeşiz. Hepimiz de başka bir babadan! Benimki Pomeranyalı bir asilmiş. Bir ara gidip onu aramayı, ne yaptığına bakmayı düşünmüştüm. Tuhaf herifin biri olmalı! Adı Kuno-Dieter'miş! Bu kadar salakça bir adı olan çok insan yoktur. Arasam kolay bulurum herhalde..."

"Kuno-Dieter," dedi Eva Kluge. "O zaman senin adın da mı Kuno-Dieter?"

"Sen bana Kuno de yeter! Dieter'ın de ezip suyunu içersin!"

"Söyle bakalım Kuno, seni hangi köyden kaçtın? Neydi o köyün adı?"

"Ben bir köyden filan kaçmadım! Ben evdeki moruklardan tüydüm!"

Sonra başını koluna dayayıp toprağa uzandı ve tembel tembel ayakta duran kadına baktı. Sanki karşısındakiyle sohbet etmek istermiş gibi tam bir Berlin şivesiyle yavaş yavaş konuşmaya başladı:

"Neler olup bittiğini anlatacağım sana. Evet, babam denen adam, bundan bir yıl kadar önceydi, bana elli mark kazık attı,

dövdü beni. Bunun üzerine ben de gidip yanıma birkaç arkadaş aldım, daha doğrusu az tanıdığım kavgacı birkaç gençle birlikte saldırıp onu bir güzel patakladık! Bu adama iyi geldi, bana artık böyle bir şey yapamayacağını iyice anladı! Büyükler küçükleri döver diye bir şey yoktur! Onu patakladıktan sonra tabii cebindeki parasını da aldık. Ne kadardı bilmiyorum. Gençler bölüştürdüler, bana da yirmi mark verdiler. Sonra da çek git buralardan, dediler. Yoksa moruk seni ya ölesiye döver ya da bir yurda atar! Git bir köylünün yanında iş bul kendine, dediler. İşte her şey böyle oldu. Ne yalan söyleyeyim, köylülerin yanındaki hayatım iyiydi!"

Oğlan sustu ve kadına baktı. Eva Kluge bir süre konuşmadı. Oğlu Karlemann gelmişti aklına. Bu oğlan da üç yıl sonra onun yaşında olacaktı. Sevgisiz, inançsız ve amaçsız büyüyecek, yaşamında kendinden başka hiçbir şeyi önemsemeyecekti.

"Peki Kuno, günün birinde ne olmak istiyorsun?" diye sordu. "Herhalde büyüyünce Gestapo'ya ya da koruma örgütü SS'e girersin?"

Yerde yatmakta olan Kuno şöyle bir gerindi. "O heriflerin yanına mı?" dedi. "Ben o kadar salak mıyım? Onlar babamdan da kötü! Bütün gün küfredip sağa sola emirler veriyorlar! Aman eksik olsunlar, onlar bana göre değil!"

"Belki sağa sola emirler vermek senin de hoşuna gider?"

"Niçin hoşuma gidecekmiş? Hayır, hayır, ben böyle şeyler yapamam. Biliyor musun... Hem, senin adın neydi?"

"Eva... Eva Kluge."

"Biliyor musun, Eva, benim ne hoşuma giderdi: Şöyle bir otomobil... Her şeyini bilmek isterdim. Motoru nasıl çalışıyor, karbüratörü, kontağı filan. Bir otomobilin nasıl çalıştırıldığını tabii biliyorum. Fakat kontağı açınca motor niçin çalışıyor, onu da bilmek isterdim. Ancak anlatılanların kafama gireceğini sanmıyorum, çünkü aptalın biriyim. Çocukluğumda kafama çok vurmuşlardı, beynim yumuşamıştır. Ben doğru dürüst yazmasını bile bilmem!"

"Fakat sen hiç de aptala benzemiyorsun! Önce yazmasını, sonra da motorların nasıl çalıştığını öğrenebileceğine eminim ben."

"Yazmasını öğrenmek mi? Bir daha okula gitmek mi? Hayır, hayır, bunu yapmak için fazla büyüğüm. Hem benim iki sevgilim oldu..."

Eva Kluge bir an ürperdi. Fakat oğlanı yüreklendirmek için, "Şimdi mühendis veya teknisyen olanlar bile okumaya devam ediyorlar," dedi. "Onlar da hep bir şeyler öğrenmek için yüksek okullara gidiyorlar, akşam kurslarına katılıyorlar..."

"Biliyorum, biliyorum. Her şeyden haberim var! Büyük ilan kulelerinde reklamlarını gördüm! 'Elektrik teknisyenlerine akşam kursları, yazıyordu." Birden Berlin şivesini bıraktı, güzel bir Almancayla konuşmasını sürdürdü: "Elektrik tekniğinin temel bilgileri öğretiliyor o kurslarda."

"İşte, gördün mü!" diye sesini yükseltti Eva Kluge. "Sen de, tekrar okula gitmek için yaşım büyük, diyorsun. Artık hiçbir şey öğrenmeyecek misin? Ömrün boyunca böyle yarı işsiz mi dolaşacaksın? Kışları meyhanelerde içki bardakları yıkayacak, köylülere odun mu kıracaksın? O hayatın pek hoşuna gideceğini sanmıyorum!"

Kuno gözlerini iri iri açmış, kadının söylediklerini biraz merak, biraz da kuruntuyla dinliyordu.

"Sen bana Berlin'e, evine dön, tekrar okula devam et mi demek istiyorsun? Bunu yapmazsam beni çocuk yurduna mı atarlar?"

"Ben öyle bir şey demiyorum. Bir bakayım, belki burada kalman mümkün olur. Bu olursa ben ve bir tanışım sana ders verebiliriz."

Kuno'nun bakışlarında hâlâ şüphe kırıntıları vardı. "Peki, sen bu işten ne para kazanacaksın? Ben size masraf çıkaracağım... Yemek, giysi, okul kitapları ve başka şeyler..."

"Bilmem söyleyeceklerimi pek anlayacak mısın, Kuno? Ben bir zamanlar evliydim. Bir kocam vardı, iki de çocuğum. Şimdi üçünü de yitirdim. Artık tek başımayım. Sadece iyi bir tanışım var!"

"Fakat sen bir çocuk daha doğurabilirsin!"

Kadının yüzü kızardı. Ellisini geçmiş bir kadının yüzünü on dört yaşındaki bir oğlan kızartmıştı...

"Hayır, ben bundan sonra çocuk doğurmayacağım," dedi ve gözlerini karşısındaki Kuno'ya dikti. "Fakat günün birinde otomobil mühendisi veya uçak mühendisi olman beni çok sevindirirdi. Şimdiki Kuno'dan böyle bir insan yaptığım için de çok mutlu olurdum."

"Sen beni çok kötü biri mi sanıyorsun?"

"Fakat Kuno, şu anda pek işe yaramayan biri olduğunu sen de biliyorsun!"

"Haklısın... Bu doğru..."

"Başka biri olmak istemez miydin?"

"İstiyorum da, ama..."

"Ama ne? Benimle gelmek ister miydin?"

"İsterdim, ama..."

"Niye ama diyorsun?"

"Gelirim de... Sonra bir gün sen beni yine kovarsın... Ben kovulmadan giderim..."

"Sen istediğin zaman yine gidebilirsin. Ben sana engel olmam."

"Söz mü?"

"Evet, söz veriyorum sana Kuno. Buradaki yaşamında hürsün."

"Fakat senin yanında kalırsam bunu bir yerlere bildirmen gerekmiyor mu? İşte o zaman anamla babam nerede olduğumu öğrenirler. Beni hemen Berlin'e geri götürürler!"

"Fakat sizin evdeki yaşam az önce anlattığın gibiyse kimse seni geri gitmeye zorlamayacaktır. Belki vesayetini bana verirler, hatta günün birinde benim çocuğum olursun..."

Bir an göz göze geldiler. Kadın karşısındaki mavi gözlerde bir pırıltı sezer gibi oldu. Sonra Kuno başını yine koluna dayadı ve gözlerini kapattı. "Peki," dedi. "Fakat şimdi biraz kestirmek istiyorum. Sen de yine patateslerinin yanına git!"

"Fakat Kuno," diye sesini yükseltti kadın. "Hiç olmazsa önce soruma bir yanıt ver."

"Yanıt vermek zorunda mıyım?" diye oğlan mırıldandı. "Hiç kimse bir şey yapmaya zorlanamaz!"

Eva Kluge ümitsizliğe kapılmış gibi bir süre ona baktı, sonra dudaklarında hafif bir gülümsemeyle tekrar çalışmaya gitti. Hiçbir şey düşünmeden elindeki çapayı kaldırıp indirdi. Birkaç patatesi parçaladığını fark etti. Kızdı kendine, dikkat et Eva, diye mırıldandı. Fakat kafası düşüncelerle doluydu, işine dikkatsizce devam etti. Bu işe yaramaz oğlan onun istediği gibi biri olmayacaktı, vazgeçse daha iyi ederdi. Küçüklüğünde temiz yürekli bir çocuk olan Karlemann'ı ne kadar sevmiş, üstüne ne kadar düşmüştü... Fakat sonunda ne olmuştu bu kadar sevginin ve emeğin karşılığı? Yaşamı ve çevresindeki insanları sevmeyen on dört yaşındaki bu oğlanı nasıl değiştirecekti? Neyin hayalini kuruyordu? Hem bakalım Kienschaeper bu kafasından geçirdiklerini kabul edecek miydi?

Arkasına dönüp uyuyan oğlana baktı. Baktığı yerde kimse yoktu. Ağaçların gölgesinde sadece Eva'nın birkaç eşyası durmaktaydı.

Peki, böylesi iyi, diye düşündü. Karar vermemi kolaylaştırdı. Kaçtı gitti! Evet, böylesi daha iyi oldu!

Ve toprağı çapalayıp patates toplamaya devam etti. Fakat az sonra başını şöyle bir kaldırdığında Kuno-Dieter'i tarlanın öteki ucunda çalışırken gördü. Oğlan yaban otlarını koparıp koparıp bir kenara yığıyordu. Eva Kluge çukurların üzerinden atlayarak yanına gitti.

"Uyku bitti mi?" diye sordu.

"Uyuyamadım," dedi Kuno. "Kafam karmakarışık. Biraz düşünmem lazım."

"Düşün öyleyse! Fakat şimdi benim yüzümden bu işi yapmana gerek yok!"

"Senin yüzünden!" Ağzından çıkan bu kelimelerle karşısındakiyle sanki alay eder gibiydi. "Yaban otlarını koparırken daha iyi düşünebiliyorum. Bu iş hoşuma da gidiyor. Gerçekten! Tabii böyle yapmakla yediğim ekmeklerin karşılığını da vermiş oluyorum!"

Eva Kluge dudaklarında bir gülümsemeyle tarlanın öteki ucuna gitti, çalışmaya devam etti. Belki biraz inatla söylemişti, fakat, senin yüzünden demişti. Kadın şimdi emindi, öğle olduğunda Kuno onunla köye gidecekti.

İşi her zamankinden önce bıraktı. Tarlayı geçip oğlanın yanına gitti. "Ben şimdi öğle paydosu yapıyorum," dedi. "Kuno, eğer canın isterse benimle gelebilirsin."

Kuno, birkaç ot daha kopardıktan sonra temizlemiş olduğu köşeye şöyle bir baktı ve yaptığından memnunmuş gibi, "Güzel yaptım, değil mi?" dedi. "Tabii koparabildiklerimi kopardım, derine inmek için çapa lazım."

"Tabii," dedi Eva. "Senin bu yaptığın yeter, geri kalanını ben hallederim."

Oğlan ona şöyle bir baktı. Eva gözlerinde biraz alay sezdi.

"Sitem mi ediyorsun?" diye sordu Kuno.

"Sen öyle düşünüyorsan, evet!" dedi Eva Kluge. "Fakat öyle değil..."

"Peki!"

Köye yaklaşırlarken Eva Kluge yolun altından hızla akan derenin kıyısında birden duruverdi.

"Seni bu görünümünle köye götürmek istemiyorum Kuno!" dedi kadın.

Oğlan hemen yüzünü ekşitti. Üst perdeden sordu: "Benden utanıyorsun, öyle değil mi?"

"Tabii böyle de gelebilirsin, bana göre hava hoş!" dedi Eva Kluge. "Fakat köyde yaşadığın sürece, belki bu birkaç yıl sürebilir, üstün başın temiz olsa da, köylüler ne halde gelmiş olduğunu hiç unutmayacaktır! On yıl bile geçse, domuz gibi kir pas içindeydi, deyip duracaklardır. Dilenciye benziyordu..."

"Haklısın," dedi oğlan. "Onlar hep böyledir. Peki, git bana giyecek bir şeyler getir öyleyse."

"Sabunla fırça da getireceğim," diye seslendi Eva Kluge hızla köye doğru uzaklaşırken.

Akşam yemeğinden sonra Eva Kluge, saçlarına hafif ak düşmüş Kienschaeper ve tanınmayacak kadar değişmiş olan Kuno-Dieter oturmuş konuşurlarken, kadın bir ara oğlana dönüp, "Bu gece samanlıkta uyuyacaksın," dedi. "Yarından sonra ise küçük odada. Orayı biraz toparlayıp senin için hazırlarım. Ne de olsa yeterince eşyam var."

Kuno kadına şöyle bir baktı. Sonra da, "Bu, şimdi çek git mi demek oluyor?" diye sordu. "Siz yalnız kalmak istiyorsunuz! Peki, öyleyse gideyim. Fakat hemen uyumayacağım, Eva. Ben artık bebek değilim. Önce bu köyde neler var, çıkıp bir bakayım."

"Fakat çok geç kalma Kuno! Gece de samanlıkta sigara filan içmek yok!"

"Ah, hiç merak etme! Öyle huylarım yoktur! Haydi gençler, şimdi keyfinize bakın, dedi baba ve anneye bir çocuk yaptı!"

Bay Kuno-Dieter yürüdü gitti. Nasyonal sosyalist eğitimin ne de güzel bir ürünüydü!

Eva Kluge'nin kafasından kimi düşünceler geçti. Gülümsemeye çalıştı. Sonra, "Kienschaeper, yaptığım doğru mu bilemiyorum," dedi. "Onu alıp küçük ailemize getirmem sence doğru oldu mu? Galiba bu yaptığım biraz sorumsuzcaydı!"

Kienschaeper güldü. "Fakat Evi," dedi, "sen oğlanın hava attığını fark etmedin mi? Durumu ne kadar berbat olursa olsun kendini yaşından büyük göstermek istiyor! Hem senin biraz çekingen olduğunu da fark etmiş gibi..."

"Fakat ben çekingen filan değilim ki..." diye karşı çıktı Eva Kluge. "On dört yaşında bir oğlan bana, şimdiye kadar iki kızla birlikte oldum derse..."

"... Sen ne dersen de, biraz çekingen sayılırsın, Evi. Hem ne demek, iki kızla birlikte oldum! Bu hiçbir şey, o sadece hava atıyor! Belki kızlardı ona... Her neyse, böyle şeyler nasıl olur, anlatacak değilim. Fakat sen biliyor musun bu basit, dindar köyün çocukları neler yapıyor? Onların yanında bu Kuno-Dieter papaz sayılır!"

"Fakat köyün çocukları onun gibi böyle şeylerden hiç söz etmiyor ki..."

"Çekindikleri bir şey olduğu için herhalde. Kuno ise hiçbir şeyden çekinmiyor, her şeyi olağan kabul ediyor. Çünkü yetiştiği evde gördükleriyle, duyduklarıyla ve yaşadıklarıyla bambaşka bir dünyanın insanı o. Göreceksin, zamanla değişecek. Bu oğlanın sağlam bir kişiliği var. Bekle, sana ilk gün söylemiş olduklarını altı ay sonra anımsayınca yüzü kıpkırmızı olacak. Şimdiki Kuno'yu geçmişte bırakacak, Berlin şivesini de unutacak. Dikkatini çekti mi, düzgün Almanca da konuşabiliyor, fakat sadece canı istediğinde."

"Fakat benim içim pek rahat değil... Senden biraz çekiniyorum, Kienschaeper..."

"Çekinmene hiç gerek yok, Evi. Bu oğlan benim hoşuma gitti. Nasıl biri olursa olsun, o hiçbir zaman Hitler'in gençlerinden biri olmayacak. Ne üstün yetenekli bir Nazi ne de parti sorumlusu biri. Tek başına yaşayan bir delikanlı. Hepsi o kadar!"

"Tanrı yolunu açık etsin!" dedi Eva. "Ben de zaten daha başka bir şey arzulamıyorum." Sonra düşüncelere daldı. Sanki kurtardığı Kuno-Dieter'le Karlemann'ın günahlarını affettirmek istiyordu...

45
Emniyet Amiri Zott'un Düşüşü

Başkomiserin Berlin Devlet Gizli Polisi'ndeki Emniyet Amiri Zott'a doğrudan yollamış olduğu mektup onun masasına konmamış, SS Grup Şefi Prall'a verilmişti. Mektubu alan Prall hemen kalkıp Zott'un yanına gitti.

"Bu da ne demek oluyor?" diye sordu içeri girer girmez. "Mektuba bir de şu sabotajcının kartlarından biri iliştirilmiş. Bakın şurada ne yazıyor: Karakolumuza getirilmiş olan kişiler Gestapo'dan Emniyet Amiri Zott'un isteği üzerine tekrar serbest bırakıldı... Kimdi bu kişiler? Bana niçin bilgi verilmedi?"

Zott başını kaldırıp gözlüklerinin üzerinden şefine baktı ve "Ah, evet, anımsıyorum," dedi. "Önceki gün ya da iki üç gün önceydi. Evet... Pazardı, akşama doğru... Sanırım saat altıyla yedi, on sekiz ile on dokuz arasıydı..."

Anımsamış olduğu için gururlanmış gibi grup şefi Prall'a bakıyordu.

"Sonra? Sonra ne olmuş pazar günü saat on sekiz ile on dokuz arasında? Kimi tutuklamışlardı? Sonra niçin yine serbest bırakılmıştı o kişiler? Bütün bunlardan benim niçin haberim yok? Bunun nedenini sizin bilmeniz güzel, fakat ben de bilsem daha güzel olacak Zott!"

Şefinin bu çıkışı onu biraz şaşırttı. Yoksa bu ilk "top ateşi" miydi?

"Çok önemsiz bir şey olduğu için sizi bilgilendirmemiştim!" Emniyet Amiri Zott, şefini sakinleştirmek istermiş gibi rahatça devam etti. "Ah, karakoldakilerin gereksiz bir davranışıydı... Kartları yazdıklarından ya da kartları dağıttıklarından şüphelendikleri birilerini karakola götürmüşler... Tabii polisin büyük bir saçmalığı! Karıkocaymış... Fakat biz biliyoruz ki, adam tek başına yaşayan biri! Ah sonra, karakola getirdikleri adamın mesleği

marangozlukmuş. Bizim araştırmamıza göre ise adamın tramvay idaresinde bir görevi var!"

"Beyefendi... şimdi sizin demek istediğiniz..." dedi Prall. Ağzından çıkan "beyefendi" onun öfkesinin gittikçe arttığının ikinci belirtisiydi. "Bu kişileri görmeden, sorgulamadan serbest bıraktırdınız, öyle mi? Bir değil iki kişi oldukları ve adam marangozluk yaptığı için mi, beyefendi?"

"Fakat şefim..." dedi Zott ve oturduğu yerden kalktı. "Biz kriminoloji uzmanları kesin bir plana göre çalışırız ve o planın dışına çıkmayız. Ben tek başına yaşayan ve tramvay idaresinde çalışan birini arıyorum. Evli ve marangozluk yapan birini aramıyorum. Böyle biri beni ilgilendirmiyor. Onun peşinden tek adım bile atmam."

"Peki bu marangoz, tramvay idaresinde tramvayları tamir eden bir marangoz olamaz mı?" diye bağırdı Prall. "Bu kadar da aptallık görülmemiştir!"

Zott önce bu söylenenleri hakaret olarak kabul etmek istedi, fakat şefinin söylediklerinin doğru olabileceğini de düşünüp alttan aldı. "Tabii olabilir," dedi. "Ben bu ihtimali hiç düşünmemiştim." Kendini şöyle bir toparladı. "Fakat tek başına yaşayan birini arıyorum. Bu adam ise evli."

"Karıların ne anasının gözü varlıklar olduğundan haberiniz var mı, Zott beyefendi!" diye homurdandı Prall. "Bu kartın bir pazar öğleden sonra Nollendorf Meydanı yakınlarında bir apartmana bırakılmış olduğu dikkatinizi çekmedi mi? Kriminoloji uzmanının keskin bakışları bu önemsiz şeyi de mi göremedi?"

Emniyet Amiri Zott'un omuzları çöktü, sivri sakalının tüyleri titredi, keskin bakışlı gözleri bulandı.

"Söyledikleriniz beni sıkıntıya düşürdü, sayın şefim! Bunların dikkatimden kaçmış olması beni çok üzdü! Nasıl böyle bir hata yapabildim? Ah, evet, ben ilk günden bu yana hep inandığım tek ipucunun peşinden gittim... Tramvay durakları! Bu aklıma geldiği için de çok gurur duydum..."

SS grup şefi, karşısındaki, dalkavukluk yapmadan, hatasını doğrudan kabul eden bu ufak tefek adama öfkeyle baktı.

"Evet, bir hata yaptım, büyük bir hata," dedi Zott çabuk çabuk. "Benim hatam bu soruşturmayı üstlenmek oldu. Ben masa başında sessizce çalışan biriyim, araştırıp soruşturmak bana göre bir görev değil. Meslektaşım Escherich böyle şeyleri benden kat kat daha iyi yapar." Bu itirafın ardından konuyu değiştirmek istermiş gibi konuşmasını sürdürdü. "Sonra şanssız bir durum da yaşadım. Söz konusu caddelerdeki evlerde soruşturma için görevlendirdiğim adamlardan biri de tutuklandı. Bana bildirildiğine göre Klebs adındaki adam, ayyaş birinin evinden eşya götürürken ele geçmiş. Söylendiğine göre ağır yaralı da. Kötü bir olay. Yargıç karşısında çenesini tutacağını pek sanmıyorum. Onu gönderenin biz olduğumuzu söyleyecektir..."

SS grup şefi Prall öfkesinden tir tir titriyordu. Ancak Zott'un başına gelebileceklerden o anda habersiz olduğu, üzgün ve ciddi konuşmasından belliydi. Onun bu durumu Prall'ın öfkesini frenliyordu.

"Peki, sizce bu soruşturma nasıl devam etmeli, Zott beyefendi?" diye üst perdeden sordu Prall.

"Grup şefim, beni bu görevden almanızı rica etmek istiyorum..." Sesi yalvarır gibi çıkmıştı. "Ben bu görevi becerebilecek yetenekte biri değilim... Lütfen Komiser Escherich'i zindandan çıkarın... O benden daha iyi yapabilir..."

"Ümit ederim ki," dedi Prall onun söylemiş olduklarını duymamış gibi. "Ümit ederim ki, karakola getirilmiş olanların adresleri vardır sizde."

"Hayır, yok. Tek bir şeye saplanmakla çok düşüncesizce davrandığımı biliyorum. Fakat hemen o karakola telefon edip adresleri isteyeceğim. Bakalım ne elde edeceğiz..."

"Öyleyse hemen telefon edin!"

Telefon konuşması çok kısa sürdü. Zott şefine dönüp, "Adresleri orada da yokmuş," dedi. Karşısındaki sadece öfkeli bir el

hareketi yaptı. "Suç bende, evet, tek suçlu benim! Benimle yaptıkları telefon görüşmesinden sonra konu onlar için kapanmış... Evet, karakoldakilerin tek bir not bile almamış olmasının suçlusu benim!"

"Demek ki elimizde tek bir ipucu bile yok?"

"Evet, tek bir ipucu bile yok!"

"Peki bu davranışınıza ne diyorsunuz?"

"Sizden ricam, Komiser Escherich'i zindandan çıkarıp yerine beni koymanız!"

SS grup şefi Prall, karşısında öylece durmakta olan bu ufak tefek adama hiç sesini çıkarmadan bir süre baktı. Sonra bütün vücudu titredi, birden öfkeyle haykırdı: "Şimdi sizi, doğru bir toplama kampına göndereceğimden haberiniz var mı? Korkudan ağlayıp sızlamak yerine suratıma karşı böyle bir öneride bulunmak küstahlığını gösterebiliyorsunuz! Kızıllar, bolşevikler de sizin gibi insanlardır! Hem suçunuzu kabul ediyorsunuz hem de bundan gurur duyuyorsunuz!"

"Ben suçlu olduğumu kabulleniyorum, fakat bundan gurur duymuyorum. Sonuçlarına katlanmaya da hazırım. Ümit ederim ki korkumdan titremeden ve ağlayıp sızlamadan..."

SS grup şefi Prall bu sözler üzerine karşısındaki adama baktı ve alay eder gibi şöyle bir gülümsedi. SS görevlilerinin dayakları sonucunda birçok onurun kırılıp parçalandığını gözleriyle görmüştü. Fakat işkenceden geçirilmiş olanların, bütün acılarına karşın yitirmedikleri üstünlüklerini kanıtlayan o alaycı, donuk bakışlarına da tanık olmuştu. O anları anımsayan Prall haykırıp Zott'un suratına bir tokat indireceğine sadece, "Benden haber alana kadar odanızda kalacaksınız!" dedi. "Önce üstüme bilgi vermem gerekiyor!"

Ufak tefek adam sesini çıkarmadı, sadece başını salladı. SS grup şefi Prall odadan çıktı gitti.

46
Komiser Escherich Yine Özgür

Komiser Escherich yine masasının başında. Meslektaşlarının Gestapo zindanında öldü sandığı komiser yine canlanmıştı. Sağı solu biraz zedelenmişti ama geri gelmişti, masasına oturur oturmaz odasına gelenler onu kendilerine ne kadar yakın bulduklarını söyleyip övdüler, ona hep inanmış olduklarını itiraf ettiler. Ellerinden gelseydi onun için her şeyi yaparlardı. "Fakat sen de biliyorsun ki, yukardakiler birini harcamak istedi mi bizim yapabileceğimiz hiçbir şey yoktur," dediler. "İşlerine karışmak isteyen yanar! Bilirsin böyle şeyleri. Ne demek istediğimizi anlıyorsun, öyle değil mi?"

Escherich odasına gelenlere onları çok iyi anladığını söyledi. Arada sırada gülümsedi de. Fakat ağzındaki bazı dişlerin eksikliğine henüz alışamamış olacaktı ki, gülümsediğinde görünümü biraz tuhaf oluyordu.

Ancak ilk gün yanına gelenlerden sadece ikisinin söyledikleri Escherich'i etkiledi. Bunlardan biri Zott'un konuşması oldu.

"Sevgili meslektaşım," dedi emniyet amiri. "Şimdi sizin yerinize beni bodruma atmayacaklar. Bana sorarsanız ben bunu çoktan hak etmiştim. Soruşturma sırasında yaptığım hatalar nedeniyle değil, size kötü davranmış olduğum için. Ben o sıralar sizin yanlış iş yaptığınıza sonuna kadar inanıyordum..."

"Şimdi bırakın böyle şeyleri," dedi Escherich ve eksik dişli ağzını açarak gülümsedi. "Şu sabotajcı olayında hepimiz hatalar yaptık. Siz, ben, buradaki herkes. Belki biraz tuhaf, fakat dağıttığı o kartlarla başımıza böylesine dert açmış olan şu adamı tanımayı o kadar çok istiyorum ki! Çok tuhaf biri olmalı..."

Sonra sustu ve karşısındakine düşünceli düşünceli baktı.

Zott ona elini uzattı. "Hakkımda kötü şeyler düşünmeyin, sevgili meslektaşım," diye mırıldandı. "Bir şey daha söylemek isterdim: Sizden sonra yaptığım araştırmalar sonucu, adamın

tramvay idaresiyle bir ilişkisi olabileceğine inandım. Dosyalarda da göreceksiniz ya... Yeni çalışmalarınızda bunu unutmamanızı rica ederim. İlerde hiç olmazsa bu görüşümün doğruluğu kanıtlanırsa çok sevineceğim. Evet, sizden tek ricam bu!"

Ve sonra Zott çıkıp gitti, binanın uzak bir köşesindeki sakin odasında kuramlarıyla baş başa kaldı.

İkinci konuşma tabii SS grup şefi Prall'ın söyledikleri oldu. "Escherich," dedi yüksek sesle, "Komiser Escherich, umarım kendinizi yine iyi hissediyorsunuzdur! Öyle değil mi?"

"Evet, kendimi çok iyi hissediyorum!" oldu komiserin yanıtı. Masasının arkasında hazırola geçmiş gibi duruyordu. Farkında olmadan iki elini de, aşağıdaki hücrede alıştığı gibi pantolonuna yapıştırmıştı. Çaba göstermesine karşın vücudu tir tir titriyordu. Dikkatli bakışlarını şefin yüzüne dikmişti. O anda kaşısındaki bu adamdan çok korkuyordu. İnanılmaz bir korku bütün benliğini sarmıştı. Prall istedi mi onu her an yine aşağıya hücresine geri yollayabilirdi!

"Kendinizi yine iyi hissediyorsanız, Escherich," diye kelimelerin üzerine basa basa konuşmasını sürdürdü Prall, "o zaman çalışmaya devam edebilirsiniz. Öyle değil mi?"

"Yine çalışabilirim, sayın şefim!"

"Yine çalışabileceğinize göre de şu sabotajcı olayını yeniden ele alabilirsiniz. Öyle değil mi?"

"Tabii, sayın şefim!"

"En kısa zamanda, Escherich!"

"En kısa zamanda, sayın şefim!"

"Gördünüz mü, Escherich," dedi SS grup şefi Prall acıma dolu bir sesle. Karşısındakinin korkması hoşuna gidiyormuş gibiydi. "Aşağıdaki hücrede şöyle kısa bir tatil insana ne kadar da iyi geliyor. Ben böylelerinden hoşlanırım! Artık kendinizi benden üstün kabul etmiyorsunuz, öyle değil mi Escherich?"

"Evet, sayın şefim, çok haklısınız. Emredin, şefim!"

"Bütün Gestapo'da en kurnaz piçin siz, diğerlerinin ise yalnızca köpek pisliğinden oluşmuş kimseler olduğuna da artık inanmıyorsunuz, öyle değil mi Escherich?"

"Evet, sayın şefim, artık böyle düşünmüyorum."

"İşte böyle, Escherich," dedi Prall ve karşısındaki komiserin burnuna hafif bir yumruk attı. "Eğer kısa süre sonra kendinizi yine çok akıllı biri sanıp kafanıza eseni yaparsanız ya da grup şefi Prall salağın teki, diye düşünmeye başlarsanız, beni geç kalmadan haberdar edin de, sizi yine bir süre bodrum tedavisine yollayayım! Anlaşıldı mı?"

Komiser Escherich hiç sesini çıkarmadan karşısındaki şefine baktı. Sanki durduğu yerde kaskatı kesilmişti. Bütün vücudu öylesine titriyordu ki, sağır bir adam duyabilirdi.

"Evet Escherich, yeni bir şeyler ortaya çıkardığınızda bana haber vereceksiniz, anlaşıldı mı?"

"Başüstüne, sayın şefim!"

"Çalışmalarınız ilerlemediğinde de haber verin bana, sizi hemen iteklerim!"

"Başüstüne, sayın şefim!"

"Öyleyse her konuda anlaştık, konuşacak başka bir şeyimiz yok, Escherich!"

Sonra karşısında hafif öne eğik duran adama elini uzattı. "Sizi tekrar görev başında gördüğüm için çok memnun oldum. Bundan sonra çok başarılı olacağınızı ümit ediyorum. Şimdi ilk yapacağınız şey ne olacak?"

"Nollendorf Meydanı polis karakolu elemanlarından bana o adamla kadını iyice tarif etmelerini isteyeceğim. Belki onları getirmiş olan memurun aklında isimleri kalmıştır. Meslektaşım Zott'un başlattığı aramaları da sürdüreceğim..."

"Güzel, çok güzel. Haydi, başlayın bakalım. Ve bana her gün rapor vermeyi de sakın unutmayın..."

"Başüstüne, sayın şefim!"

Görevine yeniden başlayan Escherich'i birlikte çalıştığı elemanlar çok sakin ve canayakın bulmaya başladı. Eski alaycılığı geçmişte kalmıştı, onlardan üstünmüş gibi davranmıyordu. Kısa süre sonra ağzındaki eksik dişlerin yeri de dolunca başına gelmiş olanlardan tek iz kalmadı.

Komiser Escherich çalıştı, araştırdı, soruşturdu, sorguladı, dosyalar karıştırdı, telefon konuşmaları yaptı... Her zamanki gibi dikkatle çalıştı durdu. Ve çalışırken hep kendi kendine sordu: Şefim Prall'le hiç titremeden konuşacağım o gün acaba ne zaman gelecek? Escherich şunu da kesinlikle biliyordu: Bundan sonra eskisi gibi olmayacaktı! Onu Escherich yapan hep gururu olmuştu! Görevine döndükten sonra kendini artık çevresinden daha üstün görmeyen Komiser Escherich zamanla çalışma aşkını da yitirdi. Herkes gibi makineleşti ve alışılmışın dışına çıkmadı.

Daha önceki yıllarda Escherich kendini hep güvende hissetmiş, ona hiçbir şey olmayacağını sanmıştı. Escherich'e göre o diğerlerinden farklıydı. Bunun böyle olmadığını SS görevlisi Dobat'ın suratına indirdiği yumruktan sonra kavramış, korkunun ne olduğunu öğrenmişti. Escherich, Gestapo'nun bodrumunda geçirdiği günlerde ruhuna işleyen o korkudan artık ömür boyu kurtulamayacaktı. Belki daha çok başarılara imza atacak, onurlandırılacak, sevilecekti. Fakat Escherich artık bir hiç olduğunu biliyordu. Bir yumruk onu titrek, korkak, değersiz birine dönüştürmüştü. Hücresinde birlikte birkaç gün geçirmiş olduğu kokuşmuş, korkak, dualar edip duran o basit yankesiciden ne farkı vardı! Escherich artık ondan daha iyi biri değildi...

Artık onu ayakta tutan tek bir şey vardı. O da, kafasından bir türlü silemediği sabotajcı idi! O herifi mutlaka ele geçirmeliydi. Sonra Escherich'e ne olurdu, onu ne yaparlardı, hiç umrunda değildi. Yaşamını öylesine etkilemiş olan o herifle göz göze gelmek, onunla konuşmak istiyordu. Onun gibi bir fanatiğin suratına karşı söylemeliydi ne çok insana eziyet etmiş, bazılarının da başına ne belalar getirmiş olduğunu. Karanlıktaki bu düşmanı ezecek, dünyayı başına yıkacaktı...

47
Uğursuz Pazartesi

Quangel ailesine uğur getirmeyecekti bu pazartesi günü;

Escherich'in sekiz hafta sonra tekrar görevine döndüğü bu pazartesi günü;

Emil Borkhausen'in iki, fare Klebs'in de bir yıl hapise mahkûm edildiği bu pazartesi günü;

Baldur Persicke'nin yüksek yetenekli öğrenciler okulundan izinle Berlin'e gelip içki bağımlısı babasını hastanede ziyaret ettiği bu pazartesi günü;

Trudel Hergesell'in Erkner tren istasyonunda merdivenlerden yuvarlanıp karnındaki bebeği kaybettiği bu pazartesi günü;

İşte bazı insanların alın yazısının belirlenmiş olduğu bu pazartesi günü Anna Quangel soğuk algınlığından ateşler içinde yatmaktaydı. Doktor az önce gitmişti, Otto Quangel başucunda oturuyordu. O gün kartları dağıtıp dağıtmayacağını tartışıyorlardı.

"Artık sokağa çıkmak yok, Otto!" dedi karısı. "Bu kartlar yarına, hatta öbür güne kadar da bekleyebilir. O zamana kadar ben de yine iyileşir, yataktan çıkarım!"

"Bu kartların evde durmasını istemiyorum, Anna."

"Öyleyse ben çıkacağım!" Anna üzerindeki örtüyü açtı, yataktan inmeye hazırlandı.

"Sen bir yere gitmeyeceksin!" Kadını yatağına doğru itti. "Anna, budalalık etme. Ben yüz, belki de iki yüz kartı tek başıma dağıttım..."

Aynı anda kapının zili çalındı.

İkisi de aniden yakalanmış hırsızlar gibi korkuyla ürperdi. Otto Quangel, o ana kadar yorganın üzerinde duran iki kartı alıp çabucak cebine soktu.

"Kim olabilir?" diye ürkek bir sesle sordu Anna.

"Ne bileyim... Hem de bu saatte? Öğleye doğru, saat on birde!"

"Belki Heffke'lerde bir şey olmuştur," dedi Anna. "Acaba doktor mu geri döndü?"

Kapı bir daha çalındı.

"Bir bakayım," diye homurdandı Quangel.

"Hayır!" diye yalvardı. Anna yalvarır gibi konuştu. "Şimdi kartlarla sokakta olsaydık, gelen evde kimseyi bulamayacak, birkaç kez çaldıktan sonra gidecekti!"

"Sadece delikten bakacağım, Anna!"

"Hayır, Otto! Rica ederim! İçimde kötü bir his var. Sanki kapıyı açtığın anda uğursuzluk eşikten içeri girecek!"

"Çok sessizce gidip bakacağım. Sonra hemen gelip kapıyı çalanın kim olduğunu sana söyleyeceğim."

Otto Quangel odadan çıktı.

Kadın öfkeli ve sabırsız bir halde yatağında oturup bekledi. Bugüne kadar bir ricasını yerine getirmiş olduğunu anımsamıyordu. Şimdi yaptığı da yanlıştı. Uğursuzluk dışarıda pusuya yatmıştı. Otto bunun farkında değil... Bak, verdiği sözü de tutmuyordu. Evet, kapıyı açtı! Bir erkekle konuşuyordu. Az önce söz vermemiş miydi? Kapıdakinin kim olduğunu önce sana söyleyeceğim dememiş miydi?

"Ne oldu? Söyle Otto! Görüyorsun, meraktan çatlayacağım! Kimdi o adam? Hâlâ içerde mi?"

"Heyecanlanacak bir şey yok Anna! Sadece fabrikanın yollamış olduğu bir haberci. Sabah vardiyasındaki ustabaşı kaza geçirmiş... Onun yerine hemen gitmemi istiyorlar."

Kadın tekrar yatağa uzandı. Biraz rahatlamış gibiydi. Sonra başını kocasına çevirip tekrar sordu: "Gidecek misin?"

"Tabii gideceğim!"

"Fakat henüz öğle yemeği yemedin!"

"Kantinde bir şeyler yerim!

"Hiç olmazsa birkaç dilim tereyağlı ekmek al yanına!"

"Evet, evet Anna. Meraklanacak bir şey yok. Sadece seni akşama kadar evde yalnız bırakacağım için üzülüyorum..."

"Saat birde gideceğine birkaç saat önce gidiyorsun yalnızca."

"Tabii akşam vardiyasının sonuna kadar kalmam gerekecek."

"Gelen adam seni bekliyor mu?"

"Evet, beni hemen fabrikaya götürecek."

"Fakat akşama eve çabuk gel. Tramvaya bin!"

"Tabii Anna! Çok geçmiş olsun!"

Kocası tam kapıdan çıkarken Anna peşinden seslendi: "Ah, Otto, bana bir öpücük ver!"

Adam yatağa sokuldu, karısının bu alışılmamış duygusallığına biraz şaşırmış halde, dudaklarını dudaklarına değdirdi...

Anna kocasının başını iki eliyle tuttu, kendine doğru çekti ve içtenlikle öptü.

"Ben çok akılsızım, Otto," diye mırıldandı. "Çok korkuyorum, fakat bu yüksek ateşten de olabilir. Fakat haydi git şimdi!"

Birbirlerinden ayrıldılar. Özgür insanlar olarak bir daha karşılaşmayacaklardı. Aceleyle evden çıkarken cebindeki kartlar aklına gelmemişti. Fakat az sonra tramvayda, yanında fabrikanın yollamış olduğu haberci otururken eli cebine gitti. Kartlar oradaydı. Kendi kendine öfkelendi, niçin evden çıkarken düşünmemişti! Onları evde bırakması gerekirdi. Bir an düşündü, acaba hemen tramvaydan inse miydi? Yakındaki binalardan birine bırakabilirdi. Fakat yanındaki adama ne söyleyecekti? Fabrikaya götürmekten başka bir çıkar yol yoktu. Bunu daha önce hiç yapmamıştı, şu anda eve dönmesi de mümkün değildi.

Az sonra fabrikanın tuvaletinde duruyordu. Cebinden çıkarmış olduğu kartlar elindeydi. Hemen yırtıp atmalı, ardından da sifonu çekmeliydi. Fakat bir an gözü kartlardaki güzel yazılara takıldı, vermiş olduğu emeği düşündü. Böylesine güçlü bir silahı yok etmek çok yazıktı. Cimriliğe varan tutumlu oluşu kartları yok etmesini engelliyordu. Tabii çabaya olan saygısı, çalışarak ortaya çıkarılmış her şeyi kutsal kabul etmesi de kartları yırtmasına engel oluyordu. İnsanın kendi yarattığını yok etmesi günahtır, diye düşünüyordu!

Fakat atölyede çalışırken giydiği ceketin cebine de koyamazdı kartları. En iyisi, hep işe gelirken yanında taşıdığı ve bir kenarının

dikişi hafif sökülmüş deri çantada saklamak onları, diye düşündü. Geçenlerde tamirciye uğramıştı, fakat adam elinde iki haftalık iş olduğunu söyleyince bırakmamıştı. Çantasından o kadar uzun süre ayrılmak istememişti. Quangel, kartlar o sökükten düşmez, diye düşündü. Atölyeden geçip sağına soluna bakarak dolapların olduğu bölüme doğru yürüdü. Sabah vardiyasında çalışanların birçoğunu tanımıyordu. Yüzü pek yabancı gelmeyenleri başıyla şöyle bir selamladı. Kim olduğunu bilenler, burada ne işi var, der gibi merakla baktılar. Moruk Quangel, tuhaf adamın tekidir, fakat emrinde çalışanlar ona öfkelenmez, çalışanı sever... Ah, boş versene, esir gibi çalıştırır adamlarını, ciğerlerini söker. Yüzü ne de tuhaf, sanki kafasında menteşeler var! Susun, geri geliyor! Çalışırken çene çalanları hiç sevmez!

Otto Quangel deri çantasını dolaba kilitlemiş, anahtarı da cebine koymuştu. Evet, daha on bir saat buradaydı, sonra kartlar fabrikadan çıkacaktı. Gece yarısı da olsa onları bir yere bırakacaktı. Eve götürmeye hiç niyetli değildi. Kartların geri geldiğini gören Anna yatağından kalkar, hasta hasta sokaklara düşerdi.

Çoğunu tanımadığı bu işçileri, akşam vardiyasında yaptığı gibi orta yerde durup kontrol edemezdi. Aralarında dolaşıp ne yaptıklarına bakmalı, çalışırken çene çalmamalarına dikkat etmeliydi. Fakat bu vardiyanın işçileri onun hiç konuşmadan gözlerini üzerlerine dikmesinin ne anlama geldiğini bilmiyorlardı. Hatta bazıları ustabaşını sohbetlerine katma küstahlığını gösterdi. Hepsinin susup kendilerini işlerine vermesi ve bütün atölyeyi sessizliğin kaplaması birkaç saat aldı. Quangel'in istediği olmuştu. Burada çalışmaktan başka bir şey yapılamazdı!

Quangel amacına ulaştıktan sonra atölyenin ortasındaki yerine doğru yürüdü. Fakat o anda sanki bütün vücudu kaskatı oldu. Talaş kaplı zeminde kartlarından biri durmaktaydı. Ellerinin karıncalandığını hissetti. Hemen eğilip onu yerden kaldırmalı ve çabucak cebine sokmalıydı. Aynı anda iki adım ötede diğer kartın

da durduğunu görüverdi. Yeni ustabaşına ikide bir bakan işçilere fark ettirmeden onları cebine sokması imkânsızdı.

Ah, boş ver, dedi Quangel kendi kendine, isterlerse görsünler! Buna ne onlardan! Yok, hayır, yapamam. Kartlar burada on on beş dakikadır duruyor olmalı. Şimdiye kadar kimsenin dikkatini çekmemesi bir mucize! Tabii görüp eline alan, okuduktan sonra hemen yine atan da olmuş olabilir. Şimdi ya bu kişi beni kartları cebime sokarken görürse ne yaparım?

Tehlike, tehlike, diye kendi kendine bağırdı Quangel. Büyük tehlike! Bırak dursun kartlar! Hiç görmemiş gibi yürü git. Bırak başkaları bulsun! Haydi, git dur yerinde ve sağı solu kontrol etmeyi sürdür!

Fakat o anda Otto Quangel'in kafasında tuhaf bir düşünce oluştu. İki yıl boyunca bu kartları yazmış ve her yere dağıtmıştı. Fakat nasıl bir etki yaptıklarını gözleriyle hiç görmemişti. Ne olmuştu kartlarına, insanları nasıl etkilemişti... Bunu hep gözünün önüne getirmiş, fakat hiç yaşamamıştı.

Şimdi bunu görmek istiyorum. Bir kez olsun gözlerimle görmeliyim. Bana ne olabilir ki? Ben buradaki seksen kişiden biriyim. Hepsinden şüphelenecekler. İçlerinde en yaşlıları benim. Politikayla hiç alakası olmayan biriyim... Bunu göze alacağım, kartlarımın etkisini bir kez olsun görmek istiyorum.

Sonra en yakındaki işçiye seslendi: "Hey, bak buraya! Evet sen, kaldır şunları yerden! Birisi düşürmüş olmalı! Nedir o? Ne bakıyorsun öyle salak salak?"

Sonra uzanıp işçinin elinden kartlardan birini aldı, okurmuş gibi yaptı. Doğru dürüst okumadı, yanındaki adama verdi ve tepkisinin ne olacağına dikkat etti. O da karta şöyle bir göz atmıştı. Şimdi eli titriyordu, bakışları korku doluydu.

Quangel, bakışlarını adamın yüzünden çekmedi. Demek ki yazanlar onu korkutmuştu, kartlar korku yaymıştı. İşçi karttaki her şeyi okumamıştı, fakat sadece ilk cümle onu çok korkutmaya yetmişti.

Quangel gülümsemeye çalıştı. Başını kaldırıp çevresine bakındı. Atölyenin yarısı, çalışacaklarına orta yerde öyle durmuş, ellerindeki kartları okuyan iki kişiye bakmaktaydı. Yoksa kötü bir şey olduğunu mu sezmişlerdi?

Quangel, karşısındaki işçinin elindeki diğer kartı da aldı. Başlamış olduğu oyunu şimdi tek başına devam ettirmek zorundaydı. Adam öylesine ürkmüştü ki, buz kesmiş gibi durmaktaydı.

"Nerede çalışma birliğinin sözcüsü?" diye sesini yükseltti. "Hızarın yanındaki kısa pantolonlu adam mı? Çok güzel! Sen şimdi doğru işinin başına dön! Sakın orada çene çalmaya filan başlama, senin için iyi olmaz!"

"Hey, bak buraya!" diye hızarın yanında durmakta olan adama seslendi Quangel. "Gel benimle dışarı. Sana bir şey göstereceğim." Az sonra dışarıdaki koridorda Quangel konuşmasına devam etti: "Bak şu kartlara! İşçilerden biri buldu onları. Ben gözümle gördüm. Sanırım fabrika yönetimine götürmek zorundasın! Öyle değil mi?"

Adam uzatılan kartlara şöyle bir göz attı. Daha yazanların hepsini okumadan, "Nedir bu?" diye ürkmüş gibi sordu. "Bunları atölyeye mi bırakmışlar? Tanrım, başımıza çok dert açacak bu kartlar! 'O işçi yerden aldı' mı demiştin? Alırken gördün mü?"

"Kartları ben uzaktan gördüm ve yerden kaldırması için ona seslendim!"

"Tanrım, ben şimdi ne yapacağım bunları? En iyisi tuvalete atayım gitsin!"

"Hayır, müdüriyete vermek zorundasın. Yoksa seni suçlarlar. Yerden kaldırmış olan adamın susacağını sanmıyorum. Koş hemen yukarı. Senin hızarına ben bakarım."

Adam çekine çekine yürüdü. Elindeki kartları, sanki parmaklarını yakıyorlarmış gibi çok dikkatli tutmuştu.

Quangel atölyeye döndü. Fakat hemen hızarın başına geçip çalışmaya başlayamadı. Bütün atölyede bir uğultu vardı, işçiler huzursuzlanmış gibiydi. Ne olup bittiğini herkes bilmiyordu, fa-

kat ciddi bir şey olduğunun farkındaydılar. Küçük gruplar oluşturup kafa kafaya verdiler, aralarından fısıldaştılar. Ustabaşının ihtar edici keskin bakışları o anda bir işe yaramadı. Quangel o anda şimdiye kadar yapmamış olduğu bir yönteme başvurmak zorunda kaldı. Öfkeyle sesini yükseltti, çalışmayanı cezalandırmakla tehdit etti. Kızgın ustabaşı rolüne büründü.

Bir köşede çalışanlar susarken, öteki köşedekiler konuşmaya başladı. Bazı makinelerin çalışmadığı dikkatini çekti. İşçilere tekrar işbaşı yapmalarını ihtar etti. Yanından geçtiği birisi, "Hey ustabaşı, az önce bulduğunuz şeyde neler yazıyordu? Gerçekten İngiliz uçaklarının attığı kâğıtlardan biri miydi?" diye sordu.

"Sen işine bak!" diye homurdandı Quangel ve genç adamı iteleyerek testerenin başına götürdü.

Başka köşelerde konuşmalar devam ediyordu. İşçiler küçük gruplar oluşturmuştu. O güne kadar yaşanmamış bir huzursuzluk kaplamıştı atölyeyi. Quangel sağa sola gidip küfürle karışık konuşuyor, kimini tehdit ediyor, azarlıyordu. Alnında ter damlaları birikmişti...

Demek ki kartların etkisi bu, diye düşündü bir an. Korku! İnsanlar daha birkaç kelime okuduktan sonra korkmaya başlıyordu! Herkes birbirinden korkup çekiniyordu. Fakat benim binalara bırakmış olduğum kartları insanlar tek başınayken buluyor. Onlar tek başlarına okuyup, düşünüyor. O kartların etkisi buradakinden tabii daha başka. Az önce yaptığım deneme budalacaydı. Bakalım sonucu ne olacak? Bence ustabaşı olarak kartları yerden alıp, hemen yönetime göndermem iyi oldu. Beni suçlayamazlar... Kendimi riske atmadım. Evimde arama yapmaya kalkışırlarsa da bir şey bulamayacaklar. Sadece Anna biraz dehşete kapılacak. Fakat arama yapılana kadar ben evde olacağım... Saat ikiyi iki dakika geçiyor. Vardiya bitti, bu işçiler gidecek, yenileri gelecek. Artık benim akşam vardiyam başlıyor.

Fakat gelen giden yoktu. Zil çalmadı. Quangel'in vardiyasında çalışan işçiler de bir türlü gelmiyordu. Makineler durmadı,

çalışmaya devam ediyorlardı. İşçiler huzursuzlanmaya başladı. Birbirlerine bakıp bir şeyler fısıldaşıyor, ikide bir duvardaki kocaman saate bakıyorlardı.

Quangel onları susturamayacağını fark etti. Şimdi seksen kişiyle tek başına uğraşamazdı.

Aniden kapı açıldı ve üzerinde çok güzel ütülenmiş bir takım elbise olan şık bir bey girdi içeri. Yakasında parti rozeti vardı. Quangel'in yanına gelip durdu. Sonra işçilere doğru bağırdı: "Şimdi hepiniz beni dinleyin!"

Bütün başlar ona doğru döndü. İşçilerin bakışlarında merak, beklenti, korku, inat ve umursamazlık vardı.

"Önemli bir nedenle hepiniz işinize devam edeceksiniz. Yapacağınız fazla mesai tabii ödenecek!"

Bir an sustu. Herkes ona bakmaya devam ediyordu. Bütün söyleyecekleri bu muydu? Önemli bir nedenle, demişti. Başka şeyler de söylemesini bekliyorlardı!

Adam tekrar bağırdı: "Çalışmaya devam edin!"

Sonra yanındaki Quangel'e dönüp, "Ustabaşı, işçilerin sakinleşmesini ve çalışmaya devam etmesini sağlayın!" dedi. "Kartı yerden almış olan adam nerede?"

"Kartı ilk gören ben olmuştum."

"Biliyorum. O adamın ismi ne?"

"Haberim yok. Ben onu tanımıyorum, çünkü bu grup benim işçilerim değil."

"Bunu da biliyorum. Söyleyin işçilere, atölyeyi terk etmeleri geçici olarak yasaklandı. Kapılarda nöbetçiler duruyor.

Sonra takım elbiseli adam Quangel'i şöyle bir selamladı ve yürüdü gitti.

Quangel makineler arasında dolaştı. "Atölyeyi terk etmek geçici olarak yasaklandı, kapılarda nöbetçiler duruyor," diye adamın söylediklerini tekrarladı.

Onları susturmasına, konuşmalarını yasaklamasına gerek kalmamıştı. Şimdi herkes suskun suskun çalışmaya devam ediyordu.

Hepsi de başlarına bir şey gelebileceğinden korkuyor gibiydi. Seksen işçinin arasında bugüne kadar devlet karşıtı davranışlarda bulunmamış ya da aleyhinde tek kelime bir şey söylememiş olan yoktu. Hepsi tehlikedeydi, çok korkuyorlardı!

Korkuyor ve tabut yapıyorlardı. O kadar çok tabut yapıyorlardı ki, nakliyeleri gecikiyor, büyük atölyenin köşesine yığmak zorunda kalıyorlardı. İlk haftalarda on on beş taneydi. Zamanla gönderilemeyen tabutların sayısı artmıştı. Dizi dizi, üstü üste tabutlar atölyeye yığılmaya başlamıştı. Tavana kadar kule gibi yükseliyordu. Yeterdi onlar atölyedekilere, Almanya'nın insanlarına da. Tabut dağları! Henüz yaşıyorlardı ve kendi tabutlarını hazırlıyorlardı...

Quangel aralarından dolaştı. Başını sağa sola çevirdi, ne yaptıklarına bakıp gezindi. Tehlikenin farkındaydı ve içinden bu tehlikeye gülümsüyordu. Onu ele geçiremeyeceklerdi. Bir şaka yapmış, bütün sistemi çılgına çevirmiş ve yaptığıyla keyiflenmişti. O ise hâlâ kendi halinde eski Otto Quangel idi. Ondan hiç şüphelenmeyeceklerdi. O savaşına devam edecekti. Hep.

Ve atölyenin kapısı açıldı. Az önceki takım elbiseli adam tekrar içeri girdi. Bu kez arkasında zayıf, uzunca boylu biri daha vardı. Yürürken eliyle aklaşmaya başlamış olan bıyığını hafif hafif okşuyordu.

Bütün işçiler aniden çalışmayı bıraktı.

Takım elbiseli adam haykırdı: "İşçiler, mesai bitti!"

Herkes, rahatlamış gibi ellerindeki aletleri bir kenara bıraktı.

Uzunca boylu, bıyığına ak düşmüş öteki adam sesini yükseltip konuştu: "Ustabaşı Otto Quangel tutuklusunuz, vatan hainliğinden suçlanıyorsunuz. Önüm sıra yürüyün!"

Zavallı Anna, diye bir an düşündü Otto Quangel ve yandan gururlu bir baykuşu andıran, başı hafif kalkık Komiser Escherich'in peşinden ağır ağır yürüyerek atölyeden çıktı gitti...

48
Pazartesi, Komiser Escherich'in Günü

Bu kez Komiser Escherich hızlı ve verimli çalışmıştı.

Mobilya fabrikası Krause'nin seksen işçinin çalıştığı bir atölyesinde iki kart bulunduğu haberini aldığında, çoktandır beklediği anın şimdi gelmiş olduğunu düşünmüştü. Evet, sabotajcı iki yıldır beklenen hatayı yapmıştı. Onu şimdi yakalayacaktı!

Fabrikanın sarılması için istediği adamlar beş dakika sonra emrine verilmiş, direksiyonunda grup şefi Prall'ın oturduğu Mercedes hızla fabrikaya doğru yola çıkmıştı.

Prall, gerçek ortaya çıkana kadar atölyedeki seksen kişinin tek tek sorgulanmasını istedi. Escherich buna karşı çıktı: "Bana bu atölyede çalışanların adres listesi gerekli," dedi. "Ne kadar sürer bu listenin gelmesi?"

"Beş dakika. Fakat beş dakika sonra mesai bitecek..."

"Öyleyse onlara mesainin devam ettiğini söyleyin. Bir neden bulursunuz. Kapılara da nöbetçiler dikin! Kimse terk etmeyecek atölyeyi. Ve dikkat edin, hiç kimse ne olduğunun farkına varmasın! İnsanları huzursuzlaştıracak hiçbir şey yapılmayacak!"

Az sonra listeyi eline alan Escherich, "Kartları yazan ya Chodowiecki ya Jablonski ya da Christburger Caddesi'nde oturmakta. Bakalım bu seksen kişiden kimin evi orada?" dedi.

Prall'la birlikte listeyi gözden geçirdiler. O caddelerde oturan hiçbir işçi yoktu!

Şans Otto Quangel'i yine kurtaracak gibiydi. O başka bir gruptaydı ve getirilen listede adresi yoktu.

Komiser Escherich alt dudağını şöyle öne doğru uzattı, sonra hemen geri çekti ve az önce sıvazlamış olduğu bıyığını alt dişleriyle birkaç kez hafifçe ısırdı. Kafasından geçenlerin doğruluğuna çok güvenmişti, ancak şimdi düş kırıklığına uğramış gibiydi.

Fakat bunu karşısındakine belli etmeden sakince konuştu: "Şimdi her işçi üzerine bana bilgi vereceksiniz. Kimdir, nasıl biridir, nasıl çalışır filan... Siz personel şefisiniz, öyle değil mi? Gü-

zel, öyleyse hemen başlayalım. Abeking, Hermann... Bu adam hakkında bana ne söyleyebilirsiniz?

Ve bu soru-yanıt oyunu çok uzun sürdü. Tam beş saat sonra H harfine varmışlardı. SS grup şefi Prall ikide bir sigara yakıyor, birkaç nefes çektikten sonra tablaya bastırıp yine söndürüyordu. Arada sırada fısıldar gibi bir şeyler söylüyor, başladığının sonunu getirmiyor, cümlelerini yarım bırakıyor, kalkıp pencerenin yanına gidiyor, camı şöyle bir tıklatıyordu. Sonunda dayanamadı, sesini yükseltti. "Bu yaptıklarınızı çok saçma buluyorum," dedi. "Başka türlü yapılsaydı..."

Fakat Komiser Escherich başını kaldırıp bakmadı bile. O anda korku onu terk etmişti. Escherich şefinden korkmadığını hissetti. O adamı bulmak zorundaydı, ancak adreslerdeki başarısızlık onu çok rahatsız etmekteydi. Prall ne kadar sabırsızlanırsa sabırsızlansın, Escherich tüm işçilerin sorgulanmasını kabul etmeyecekti.

"Haydi, devam edin!"

"Kaempfer, Eugen... Ustabaşı!"

"Affedersiniz, fakat o gerekli değil. Bu sabah saat dokuzda elinden yaralandı. Onun yerine atölye ustabaşısı Quangel'e görev verildi..."

"Devam edin: Krull, Otto..."

"Bir saniye affınızı rica edeceğim, fakat ustabaşı Quangel listemizde yok, komiser bey..."

"İkide bir sözümü kesip durmayın! Daha kaç saat burada oturmak istiyorsunuz? Quangel denen yaşlı beygirden bana ne!"

Fakat Escherich birden sustu. Bir ümit kıvılcımı oluştu kafasında. Hemen sordu: "Nerede bu Quangel'in evi?"

"Önce bakmam gerekiyor! Çünkü onun bu mesainin işçileriyle ilgisi yok."

"Öyleyse bakın! Ve elinizi biraz çabuk tutun! Anlaşıldı mı? Ben sizden bütün işçilerin listesini istemiştim!"

"Tabii hemen bakacağım. Fakat bir şey söylemek isterdim komiser bey. Quangel denen bu adam artık miskinleşmiş yaşlı-

nın biridir ve uzun yıllardır fabrikamızda çalışmaktadır. Onu iyi tanırız..."

Komiser eliyle boş ver der gibi bir işaret yaptı. Ne kadar çok insan, dostlarını günün birinde düş kırıklığına uğratmıştır!

"Ne oldu?" diye sordu az sonra içeri giren personel müdürüne. "Ne buldun?"

Genç adam biraz gururlu bir biçimde "Ustabaşı Otto Quangel, Jablonksi Caddesi'nde oturuyor...." dedi.

Escherich hızla ayağa fırladı ve alışılmamış bir heyecanla bağırdı: "İşte o! Buldum sabotajcıyı!"

SS grup şefi Prall da bağırdı: "Hemen getirin o domuzu buraya! Ve sonra iyice yontacaksınız, anlaşıldı mı?"

Odadakiler arasında heyecan birden doruk noktasına ulaştı. Her kafadan bir ses çıktı. "Quangel mi? Kimin aklına gelirdi Quangel'in olacağı? Bu mümkün değil! Fakat kartları ilk bulan o oldu! Onları yere atan da, bulan da o! Bu mükemmel bir beceri! Fakat böyle bir budalalığı kim yapar? Quangel mi, hayır, olamaz!"

Birden Prall'ın bağırdığı duyuldu. Grup şefinin sesi hepsini bastırdı: "Getirin şu domuzu derhal buraya! Ve iyice..."

Sonra ilk sakinleşen Komiser Escherich oldu.

"Sayın şefim, bir şey söylemek istiyorum..." dedi. "İzin verirseniz önce şu Quangel'in evinde küçük bir arama yapalım."

"Ne gerek var bu kadar eziyete Escherich? Siz aramayı yaparken herif elimizden kaçarsa ne olacak?"

"Şu anda fabrikadan hiç kimse dışarı çıkamaz! Fakat evdeki aramada eğer her türlü inkârı olanaksız kılacak bir kanıt bulursak hiç de fena olmaz, öyle değil mi? O zaman ilerde suçunu kanıtlayacağız diye çaba göstermemize gerek kalmaz! Şimdi ne onun ne de ailesinin ondan şüphelendiğimizden haberi var..."

"Bana kalırsa itiraf edene dek herifin ciğerlerini ve bağırsaklarını deşmek daha iyi olur! Her neyse, o zaman karısını da hemen tutuklarız! Fakat Escherich, herif bu arada durumu fark

edip kendini makinelerden birine atarsa, başınıza yine aynı şeylerin geleceğini şimdiden bilin! Ben herifi darağacında sallanırken görmek istiyorum!"

"Evet, göreceksiniz de! Quangel'i sürekli izleteceğim. Evet, beyler biz dönene kadar atölyede iş devam etsin! Sanırım bir saat sonra yine burada oluruz..."

49
Anna Quangel Tutuklanıyor

Otto Quangel evden çıktıktan sonra Anna Quangel biraz kendinden geçmiş, uyuyup uyanmış, düşüncelere dalmıştı. Kafasında çeşitli düşüncelerle yatarken aniden doğruldu, yorganın altında kartları aradı. Onları bulamadı. Kendini zorladı, düşündü, kartları Otto'nun almış olduğunu anımsayamadı. Kartları yarın ya da öbür gün, biraz iyileştiğinde o dağıtacaktı. Kocasıyla böyle anlaşmışlardı.

Öyleyse o iki kart evde bir yerde olmalıydı. Yatağından çıktı ve bazen terleyerek, bazen titreyerek evin içinde kartları aramaya başladı. Her tarafı aradı, kirli çamaşırların arasına bile baktı. Şilteyi kaldırıp altını aradı. Nefes nefese kaldı, yatağın kenarına ilişti. Sonra yorganı kaldırdı, çarşafın altına da baktı. Kendini çok bitkin hissediyordu. Donuk bakışlarını odanın içinde gezdirdi. Aniden irkildi, evi baştan aşağı aradı, aradı...

Her tarafı aradı, odaları dolaştı durdu, saatler geçirdi evin içinde kartları arayarak. Ve birden kapının ziliyle irkildi. Gelen sanki hemen içeri alınmak istiyormuş gibi uzun uzun çaldı zili. Anna Quangel yatağına uzandı. Kapıdaki, kapıyı yumruklamaya başladı. Yaşlı kadın yorganı başına çekip gülümsedi.

"Açın kapıyı! Polis! Hemen açın!"

İstedikleri kadar zili çalsınlar, kapıyı yumruklasınlar! O hastaydı, açmak zorunda değildi. Başka zaman tekrar gelsinlerdi, Otto evdeyken gelsinlerdi! O şimdi kimseye kapı açmayacaktı!

Tekrar çalındı zil uzun uzun. Birileri seslendi. Kapıya inen yumruklar gümbürdedi... Salak herifler! Bu kadar gürültü yapınca açacağımı mı sanıyorlar? Onlar vız gelir bana! Başı ateş gibi yanıyordu, kartları filan düşünmüyordu artık. Hasta olduğu için kapıyı açamayacağına seviniyordu.

Fakat zili çalanlar az sonra evin içindeydiler. Beş ya da altı kişilerdi. Gidip bir çilingir getirmişlerdi.

"Adınız Anna Quangel mi? Ustabaşı Otto Quangel'in eşi mi oluyorsunuz?"

"Evet, sayın beyefendi. Yirmi sekiz yıllık eşi olurum."

"Zili çalmamıza, kapıyı vurmamıza rağmen niçin açmadınız?"

"Hasta olduğum için, sayın beyefendi! Gripten yatıyorum!"

"Bize rol kesmeye filan kalkışmayın!" dedi kara üniformalı şişman bir adam. "Numara yapıyorsunuz!"

Komiser Escherich yanında duran Prall'i sakinleştirmek istermiş gibi eliyle şöyle bir işaret etti. Bu kadının hasta olduğunu küçük bir çocuk bile anlayabilirdi o anda. Belki de hasta olması daha iyi idi. Çünkü hasta insanlar ne konuştuklarını pek bilmez, çoğu zaman ağızlarından bir şeyler kaçırırlar. Yanında getirmiş olduğu memurlar evin odalarında arama yaparken Komiser Escherich kadının yatağına oturdu ve ateş içindeki sıcak elini tutup, "Bayan Quangel," dedi, "size ne yazık ki kötü bir haber getirdim..."

Bir an için sustu.

"Ne oldu ki?" diye sordu Anna Quangel. Komiserin söyleyeceklerinden hiç korkmuyormuş gibiydi.

"Kocanızı tutuklamak zorunda kaldık."

Kadın gülümsedi. Anna Quangel gülümsemeye devam ederek konuştu: "Hayır, sayın beyefendi, beni buna inandıramazsınız! Otto namuslu birisidir, onu kimse tutaklamaz." Sonra bir an susup başını komisere doğru eğdi ve fısıldar gibi devam etti: "Sayın beyefendi, size bir şey söyleyeyim mi? Ben şimdi bu olup bitenleri galiba rüyamda görüyorum... Grip olduğumu söyledi doktor, yüksek ateşim de var. Rüya görüyorum. Siz, kara ünifor-

malı şu şişman adam, çamaşır dolabının çekmecelerini karıştıran o adam, hepiniz rüyamdasınız. Hayır, sayın beyefendi, hayır, siz Otto'yu tutuklamadınız. Her şey sadece bir rüya."

Komiser Escherich de fısıldar gibi konuştu: "Bayan Quangel, şimdi şu kartları da bir görün rüyanızda... Hatırlıyorsunuz değil mi, kocanızın hep yazmış olduğu kartları?"

Yüksek ateş Anna Quangel'in kafasını karıştırmıştı. Fakat "kartlar" sözünü duyar duymaz irkildi, yine kendine geldi. Yaşlı kadın sanki bir uykudan uyandı, donuk bakışları birdenbire berraklaştı. Yine gülümsedi ve başını sallayarak, "Hangi kartlardan söz ediyorsunuz?" diye sodu. "Kocam kart filan yazmaz ki! Evde bir şey yazmak gerekirse bu benim görevimdir. Fakat biz çoktandır kimseye kart filan yazmadık. Oğlum şehit düştüğünden bu yana ne bir kart ne de bir mektup çıktı bu evden. Otto'mun kart yazdığını söylemekle şimdi rüya gören sizsiniz, sayın beyefendi!"

Komiser Escherich kadının bir an için de olsa şöyle bir irkildiğini fark etmişti. Fakat bu irkiliş henüz bir kanıt değildi.

"Bakın, oğlunuz şehit olduğundan bu yana siz kartlar yazıyorsunuz. Siz ve kocanız. İlk kartta yazanları anımsamıyor musunuz?" Sonra sesini yükselterek devam etti: "Anneler, Führer oğlumuzu öldürdü... Anne, Führer senin de oğlunu öldürecek, bu dünyanın bütün evlerine hüzün getirene kadar öldürmekten vazgeçmeyecek..."

Kadın, komiserin söylediklerine kulak kabarttı. Sonra gülümseyerek, "Bu bir annenin sözleri!" dedi. "Benim Otto'm böyle bir şey yazmaz. Siz rüya görüyor olacaksınız!"

Komiser hemen karşılık verdi: "Bunu Otto yazdı, sen yazdırdın ona! İtiraf et!"

Fakat kadın başını salladı. "Hayır, sayın beyefendi!" dedi. "Ben böyle sözleri yazdıramam, çünkü kafam almaz onları..."

Komiser ayağa kalktı ve yatak odasından çıktı. Salondaki adamlarıyla birlikte çekmeceleri karıştırdı. Aradan çok geçmeden

de kalemler, kalem sapları, mürekkep hokkası ve birkaç boş kart buldu. Onları alıp Anna Quangel'in yanına döndü.

Komiser odada yokken grup şefi Prall yaşlı kadını kendi yöntemiyle sorgulamıştı. Kadının numara yaptığına inanıyordu, hasta filan değildi, ateşi de yoktu. Anna Quangel gerçekten hasta olsaydı da Prall sorgulama yöntemini değiştirecek değildi. Yaşlı kadını omuzlarından kavradı, acı verene kadar sarstı. Başı bir an yatağın tahta çerçevesine çarptı. Prall vücudunu kaldırıp kaldırıp tekrar şilteye attı, kadının yüzüne öfkeyle bağırdı: "Seni gidi komünist domuzu moruk karı, yalan söylemeye devam edecek misin? Ne cüretle bana yalan söylersin!"

"Hayır!" diye yaşlı kadın konuşmaya çalıştı. "Yapmayın..."

"Söyle haydi! Kartları yazan sensin! İtiraf et yazdığını! Yoksa beynini parçalayacağım, sen gidi kızıl domuz!"

Ve Anna Quangel'in başını yatağın tahtalarına vurmaya devam etti. Elinde kalemler, kartlar ve mürekkep hokkası içeri giren Komiser Escherich bir an durdu ve gülümsedi. Demek ki SS grup şefinin sorgulaması böyle oluyordu! Eğer kadına beş dakika daha bu eziyeti yaparsa kadın beş gün süreyle ağzını açamazdı! Fakat şu anda belki fena bir yöntem değildi, hiç olmazsa acı duyar, korku nedir öğrenirdi. Ardından da kendisine daha nazik davranan komisere açılırdı.

Komiserin yanına geldiğini fark eden grup şefi Prall kadına eziyet etmeye son verdi. Sonra Escherich'e dönüp, "Sizler bu gibi karılara çok iyi davranıyorsunuz!" dedi. "Onları yontacaksınız, domuz gibi bağırtacaksınız!"

"Evet, sayın şefim, haklısınız! Şimdi kadına bir şeyler göstermeme izin verir misiniz?"

Sonra gözleri kapalı, zar zor nefes alan hasta kadının yanına sokulup, "Bayan Quangel, beni bir dinleyin!" dedi.

Kadın onu duymuyormuş gibiydi.

Komiser uzandı ve kadını iki yanından tutup yatağın içine oturttu.

"Bakın, şimdi böyle daha iyi," dedi. "Şimdi de gözlerinizi açın!"

Kadın gözlerini açtı.

"Siz bana az önce bu evde hiç kimsenin uzun zamandır kart veya mektup yazmamış olduğunu söylemiştiniz. Öyle değil mi? Fakat şimdi şu kaleme bir bakın. Onunla bugün veya dün bir şey yazılmış gibi. Üzerindeki mürekkep taze sayılır! Bakın, ben tırnağımla kazıyabiliyorum!"

"Ben böyle şeylerden anlamam!" diye onu terslermiş gibi yanıt verdi Anna Quangel. "Kocama sorsanız daha iyi edersiniz, ben bu kalemlerle kart filan yazmasını beceremem!"

Komiser Escherich dikkatle kadına baktı. "Siz beni çok iyi anlıyorsunuz, Bayan Quangel!" dedi. Ses tonu şimdi biraz değişmiş gibiydi. "Sadece itiraf etmek istemiyorsunuz!"

"Bu evde kimse böyle şeyler yazmaz!" diye ısrarla karşı çıktı kadın.

"Hem kocanıza sormama gerek yok," dedi komiser. "Çünkü o artık her şeyi itiraf etti. Kartları o yazdı, siz de ona ne yazacağını söylediniz!"

"Otto itiraf ettiyse daha ne istiyorsunuz!"

"Escherich, indirin yumruğunuzu şu küstah karının suratına!" diye haykırdı SS grup şefi. "Bir de utanmadan bizimle alay ediyor!"

Fakat komiser, küstah karının suratına yumruğunu indirmedi. Konuşmasına devam etti: "Biz kocanızı cebinde iki kartla yakaladık. İnkâr edemedi..."

Anna Quangel az önce deliler gibi aradığı iki kartın kocasının cebinde olduğunu duyunca korkuyla ürperdi. Demek ki onları alıp götürmüştü... Fakat yarın veya öbür gün bırakacağına söz vermişti. Otto çok hatalı davranmıştı.

Ne olmuştu da kartları bulmuşlardı? Düşünmeye çalıştı, kafasını yordu. Fakat Otto itiraf etmiş olsaydı, kalkıp buraya gelmezler, evde bir şeyler aramazlar, ona böyle işkence edip sorgulamazlardı...

Ve sordu: "Peki, Otto'yu niçin buraya getirmediniz? Ne demek istiyorsunuz, kartları siz yazdınız, derken? Hem o niçin yazmış olsun kartları?"

Sonra tekrar yatağına uzandı. Daha fazla konuşmak istemezmiş gibi gözlerini ve ağzını kapattı.

Komiser Escherich öylece yatan Anna Quangel'e bir süre düşünceli düşünceli baktı. Kadının çok bitkin olduğu belliydi. Şu anda onun işine yaramazdı. Arkasına döndü ve kapıda durmakta olan iki memura, "Kadını kaldırıp öteki yatağa yatırın!" dedi. "Sonra da şu yatağı iyice bir arayın! Sayın şefim, buyrun dışarı çıkalım."

Komiser Escherich, şefini odadan çıkartmak istiyordu. Kadını tekrar kendi yöntemiyle sorgulamasını istemiyordu. Anna Quangel ona birkaç gün sonra tekrar gerekli olabilirdi, o zamana kadar kendine gelmeliydi. Hem bu kadın işkenceyle ağzından laf alınabilecek birine de pek benzemiyordu.

Odadan çıkmak, SS grup şefi Prall'ın pek hoşuna gitmedi. Şu moruk orospuya kim olduğunu göstermeyi çok isterdi. Sabotajcı olayı iki yıldır sürüp gidiyordu. Bütün öfkesini şimdi bu karıdan çıkarmalıydı. Fakat evdeki iki memurun yanında yapmasa iyi olurdu. Hem ne de olsa moruk karı bu akşam Prinz Albrecht Caddesi'ndeki bodruma atılacaktı. O zaman ne isterse yapabilirdi!

"Moruğu tutuklayacaksınız, öyle değil mi Escherich?" diye sordu az sonra oturma odasından komisere.

"Tabii tutuklayacağım," dedi Escherich ve dikkatle çalışan memurlara baktı. Adamlar çekmecelerden çıkardıkları örtüleri açıyor, sonra tekrar dikkatle katlayıp yine yerlerine koyuyor, ellerindeki uzun, ince çubukları koltuklarla kanepelerin döşemelerine batırıyor, duvarlara vuruyorlardı. Komiser koltuklardan birine oturdu.

"Fakat kadını sorgulamaya devam etmem için biraz daha beklemeliyim," dedi. "Kendine gelmesi gerek. Ateşi varken sorduk-

larımın yarısını anlar. Yaşamının tehlikede olduğunu kavramalı! İşte o zaman korkmaya başlar..."

"Korku nedir, ben öğretirim ona!" diye şöyle bir homurdandı SS grup şefi.

"Şimdiki durumunda olmaz... Önce ateşi düşmeli, biraz da olsa kendine gelmeli," dedi Escherich rica eder gibi. Fakat aynı anda gözleri memurlardan birine takıldı. "Ne buldunuz?"

Adam raflardan birinde durmakta olan kitapları karıştırmıştı. Elinde tuttuğu bir kitabı şöyle bir sallamış, içinden beyaz bir şey yere düşmüştü.

Komiser yerinden fırladığı gibi halıda duran kartı kaldı.

"Bir kart bu!" diye bağırdı. Kısaca bir göz attı. "Başlanmış, fakat sonu getirilmemiş... Führer sen emret, biz peşinden geleceğiz! Bizler artık Führer'in kesime götürdüğü bir koyun sürüsüyüz! Biz düşünmeye son verdik ve..."

Komiser Escherich başını kaldırıp odada duranlara baktı ve "Elimizde kanıt var," dedi gururla. "Yapan da ele geçti. Suçunu işkenceyle itiraf etmedi. Elimizdekiler onun aradığımız adam olduğunu keskinlikle kanıtlıyor. Bu kadar uzun süre beklemeye değdi, sabırlı olmanın semeresini sonunda aldık!"

Şöyle bir etrafına bakındı. Soluk gözlerine yine parıltı gelmişti. İşte iki yıldır beklediği an buydu. Gözünün önüne ilk günden bu yana yürümüş olduğu o uzun yolu getirdi. Gülümseyerek, pek umursamazca elinde tutmuş olduğu ilk karttan şimdi elindeki karta kadar geçen süreyi düşündü. Sonra gittikçe artan, dalga dalga üzerine gelen kartları, Berlin kent haritasındaki sayısız kırmızı bayrakçığı gözünün önüne getirdi. Bu arada ufak tefek Enno Kluge'yi de düşünmeden edemedi.

Gestapo merkezinde onunla karşılıklı durduğunu gördü, sonra suları karanlık Schlachten gölünün kıyısındaki tahta iskelede oturuşları gözünün önüne geldi. Tabanca aniden patladı, gözlerinin ışığını yitirdi, ömür boyu kör kalacağını sandı... Ardından onu merdivenlerden aşağı yuvarlayan iki SS görevlisi, yüzü

gözü kan içinde bir komiser, dizlerinin üzerinde sağa sola giden, dualar eden, Meryem'e seslenen küçük bir yankesici gözlerinin önünde canlandı. Ve onun yerine geçen, tramvay durakları kuramı ne yazık ki yanlış çıkan emniyet amiri zavallı Zott...

Komiser Escherich yaşamında en çok gurur duyduğu anı yaşıyordu şimdi! Sabretmiş ve çok şeye katlanması gerekmişti. Fakat sonunda bütün bunlara değmişti! Sabotajcı dediği bu adam az kalsın Escherich'in bütün yaşamını altüst edecekti. Fakat o şimdi ele geçmişti, av sona ermiş, oyun bitmişti...

Komiser Escherich bir uykudan uyanıyormuşçasına başını kaldırdı. Sonra kapıda durmakta olan memura doğru emreder gibi seslendi: "Kadın hemen bir cankurtaranla hastaneye götürülecek! Yanına da iki koruma verilecek. Bu kadından siz sorumlusunuz, Kemmel! Anlaşıldı mı? Sorgulama filan yapılmayacak, ziyaretçi de yok! Fakat hemen bir doktor çağıracaksınız! Üç gün içinde ateşi kalmayacak. Kemmel, söyleyin bunu doktora!"

"Başüstüne, komiserim!"

"Ötekiler de her şeyi yine yerli yerine koyacak, ev derli toplu olacak! Bu kart hangi kitabın arasındaydı? Çok güzel! Wrede koyun kartı yine aynı sayfaların arasına. Bir saat sonra bütün odalar eskisi gibi olmalı. Ben suçluyu buraya getireceğim. Herkes gidecek, kimse kalmayacak, nöbetçi filan da bırakmayacaksınız! Anlaşıldı mı?"

"Başüstüne, komiserim!"

"Şimdi artık gidebilir miyiz, sayın şefim?"

"Bulmuş olduğunuz o kartı kadına göstermek istemiyor musunuz, Escherich?"

"Göstermek mi? Şimdi ateşler içinde, istediğimiz tepkiyi göstermeyebilir. Hem benim için önemli olan kocasının tepkisi. Wrede, dış kapının anahtarı bir yerde gözünüze ilişti mi?"

"Kadının el çantasında."

"Verin bana. Teşekkür ederim. Öyleyse çıkıp gidelim, sayın şefim!"

Alt katta oturan Yargıç Fromm, penceresinden, hareket eden otomobilleri gördü. Az sonra da sedyeyle taşıdıkları Bayan Quangel'i bir cankurtarana bindirdikleri dikkatini çekti. Sedyenin yanında yürüyen adamların tipinden hastanın alışılmış bir hastaneye götürülmediğini hemen anladı.

"Peş peşe gidiyorlar," diye kendi kendine mırıldandı Yargıç Fromm. "Biri ötekini takip ediyor. Bir gün gelecek, bu ev tamamen boşalacak. Rosenthal'lar, Persicke'ler, Borkhausen, Quangel... En son kalanlardan biri benim. Ülke insanlarının yarısı öteki yarısını içeri atıyor, yok ediyor. Bunun pek uzun süreceğini sanmıyorum... Ben ise hep burada oturmaya devam edeceğim, beni içeri atmayacaklar..."

Gülümsedi ve başını salladı.

"Durum ne kadar kötüleşirse o kadar iyidir. O zaman her şey daha çabuk sona erer!"

50
Otto Quangel'le Konuşma

Komiser Escherich, Otto Quangel'in ilk sorgulamasını tek başına yapma isteğini SS grup şefi Prall'e çok zor da olsa kabul ettirmişti.

Escherich az sonra ustabaşıyla evine geldiklerinde hava kararmıştı. Merdivenlerin ışığı yanmaktaydı. Kapıyı açıp içeri girdiler. Quangel holün ışığını yaktı ve hemen yatak odasına doğru yürüdü.

"Karım hasta," dedi homurdanarak.

"Karınız şimdi burada değil," dedi komiser. "Onu evden çıkardık. Şimdi gelin buraya, oturun yanıma..."

"Fakat karım çok hasta, ateşi var, grip olmuş..." diye tekrar homurdandı Quangel.

Karısını evde bulamayışının onu etkilediği hemen belli oldu. Komiserin bu sözlerine çok şaşırmış gibiydi. O ana kadar davra-

nışları soğuktu, söylenenleri pek umursamaz gibiydi. Fakat komiserin en son söyledikleriyle birden değişivermişti.

"Bir doktor karınızla ilgileniyor," dedi Komiser Escherich onu rahatlatmak istermiş gibi. "Bana kalırsa iki üç gün sonra ateşi filan kalmayacaktır. Kendisini cankurtaranla hastaneye yollattım."

Quangel, karşısındaki adama ilk kez dikkatle baktı. Baykuşu andıran gözlerini bir süre komiserin yüzünden çekmedi. Sonra başını hafif hafif salladı. "Cankurtaran," diye mırıldandı. "Doktor... Evet, iyi... Teşekkür ederim. İyi yapmışsınız. Kötü birine benzemiyorsunuz."

Komiser hemen atıldı. "Bizler öyle söyledikleri gibi kötü kişiler değilizdir, Bay Quangel," dedi. "Tutukladığımız insanların kendilerini kötü hissetmemeleri için elimizden geldiğince çaba gösteririz. Suçlu olup olmadığını kanıtlamak isteriz. Bu bizim görevimizdir. Tıpkı sizin görevinizin tabutlar yapmak olduğu gibi..."

"Evet," dedi Quangel. "Evet, tabutlar yapmak ve tabutları sağa sola yollamak. İşte yaptığımız tek şey bu!"

"Ben de bu tabutların içine konacakları mı temin ediyorum, demek istiyorsunuz?" diye alaylı alaylı sordu Komiser Escherich. "Durumunuzu o kadar kötü mü görüyorsunuz?"

"Benim kötü görülecek bir durumum yok!"

"Hayır, bana kalırsa biraz var. Örneğin bakın şu kalemin ucuna, Quangel. Evet, bu sizin kullandığınız kalem. Ucundaki mürekkep henüz taze sayılır. Ne yazmıştınız onunla bugün ya da dün?"

"Bir şey imzalamam gerekmişti."

"Peki, ne imzalamanız gerekmişti, Bay Quangel?"

"Karımın hastalığıyla ilgili bir belge yazmıştım. Biliyorsunuz, karım hasta. Grip olmuş..."

"Fakat karınız bana sizin hiç yazmadığınızı söyledi. Bu evde bir şey yazmak gerekti mi o yaparmış."

"Karımın bu söylediği çok doğru. Yazı işlerini o halleder. Fakat dün hasta olduğu için benim yazmam gerekmişti. Bundan haberi olmadı."

"Ve şuna bakın, Bay Quangel," diye devam etti komiser. "Bakın kalem ucu nasıl kıvrılmış! Yeni bir kalem, fakat ucu kıvrılmış. Sizin yazı yazan eliniz iri ve ağır da onun için, Bay Quangel." Sonra marangozhanede bulunan iki kartı masanın üzerine koydu. "Bakın, bu kartta harfler ince ve düzenli. İkincisinde ise harfler, bakın Bay Quangel, harfler kalınca. Çünkü onu yazdığınızda kalemin ucu çoktan kıvrılmıştı. Buna ne diyorsunuz, Bay Quangel?"

"Bu kartlar," dedi Quangel, "marangozhanede yerde duruyordu. Mavi önlüklüye onları kaldırmasını söyledim. O da söylediğimi yaptı. Elinden alıp şöyle bir okudum ve çalışma birliğinin adamına teslim ettim. O da kartları alıp gitti. Başka bir şey bilmiyorum."

Quangel ağır ağır konuşmuştu, düşünmekte zorlanan, yaşı ilerlemiş biri gibi.

Komiser sordu: "Fakat Bay Quangel, siz de görüyorsunuz ki, ikinci kart ucu kıvrılmış bir kalemle yazılmış. Öyle değil mi?"

"Ben böyle şeylerden anlamam. Yazı uzmanı filan değilim..."

Bir süre ikisi de sustu. Quangel oturduğu masaya öylece bakıp durdu. Cansız gözleri ifadesizdi.

Komiser, karşısındaki adamı süzdü. Onun öyle dalgın, hiçbir şeyden habersiz yaşlının teki olduğuna pek inanmıyordu. Yüzü ve bakışları gibi kafasındaki düşünceler de keskindi. Komiser ilk görevinin, adamın kafasındaki düşüncelere ulaşmak olduğunu kavradı. Kartları yazmış olan bu akıllı adamla konuşmalıydı, çalışa çalışa kafası bunalmış, artık yaşlanmış bir marangozhane ustasıyla konuşmak istemiyordu.

Bir süre sonra ilk konuşan Escherich oldu: "Nedir şu raflarda duran kitaplar?"

Quangel yavaş yavaş başını çevirdi ve komiserin işaret ettiği raflara şöyle bir bakıp "Ne kitapları mı?" diye mırıldandı. "Karı-

mın dini şarkılar kitabıyla İncil'i... Ötekiler de sanırım ölen oğlumun kitapları olacak. Benim kitabım yoktur, ben kitap okumam. Ömrüm boyunca bir kitap okumuş olduğumu bile anımsamıyorum..."

"Şu kırmızı ciltli kitap nedir, Bay Quangel? Lütfen verir misiniz?"

Otto Quangel ağır ağır yerinden doğruldu ve raftaki kitaplar arasından komiserin istediği kitabı alıp sanki kırılmasından korktuğu bir yumurtaymış gibi dikkatle masaya bıraktı.

"Otto Runge'nin radyo montaj kitabı," diye komiser kapağında yazanları yüksek sesle okudu. "Peki Quangel, bu kitabı görünce aklınıza bir şey gelmiyor mu?"

"Ölmüş olan oğlum Otto'nun bir kitabı," diye mırıldandı. Quangel. "O radyoları çok severdi. Bütün radyo atölyeleri onu kapmak isterdi. Çok yetenekliydi..."

"Peki başka bir şey gelmiyor mu aklınıza, bu kitabı görünce, Bay Quangel?"

"Hayır!" Otto Quangel başını salladı. "Bilmiyorum. Ben okumam böyle kitapları."

"Belki bu kitabın arasına bir şey koymuştunuz? Açıp bir baksanıza..."

Otto Quangel kitabı açtı. Kart sayfaların arasından masaya düştü. Yaşlı adam donmuş gibi kartta yazanlara baktı: "Führer sen emret, biz..."

Ne zaman yazmıştı bunu? Aradan uzun, çok uzun zaman geçmiş olacaktı. Daha ilk haftalardaydı galiba? Peki, ama niçin kartı yarım bırakmıştı? Hem Otto'nun kitabının arasında durmasının nedeni neydi?

Sonra anıları yavaş yavaş berraklaştı, Ulrich Heffke ile eşinin ani ziyaretleri gözünün önüne geldi. O gün kartı çabucak ortadan kaldırması gerekmişti. Heffke'ler odaya girdiklerinde Quangel elindeki tahtaya oğlunun küçük büstünü yontmaktaydı. Kitabın arasına saklamış oldukları kartı sonra o da karısı Anna da unutmuştu!

Böyle bir tehlikeyi hep gözünün önüne getirmişti. Bu karanlıktaki düşmandı. O görülmeyen, fakat hep tahmin edilen bir düşmandı! Şimdi sen ellerindesin, dedi kendi kendine. Hata yaptın, kelleni altın tepside sundun onlara!

Acaba Anna bir şey itiraf etmiş miydi? Ona bu kartı mutlaka göstermiş olmalılardı. Fakat emindi, Anna inkâr etmişti, iyi tanırdı karısını. Ben de olsam inkâr ederdim. Ancak Anna hastaydı, yüksek ateşi vardı...

Ve komiser sordu: "Evet, Quangel, niçin yanıt vermiyorsunuz? Ne zaman yazmıştınız bu kartı?"

"Ben bu kartı ilk kez görüyorum," dedi Quangel. "Hem ben böyle şeyler yazacak kadar akıllı değilim!"

"Fakat kart şimdi niçin oğlunuzun kitabının arasından çıktı? Kim koymuş olabilir onu oraya?"

"Nereden bileyim?" diye öfkeyle sordu Quangel. "Belki siz kendi elinizle koydunuz kartı kitabın arasına. Adamlarınızdan biri de koymuş olabilir! Kanıt olmayan durumlarda böyle yapıldığını birkaç kez duymuştum!"

"Bu kart bulunduğunda odada başkaları da vardı. Hepsi tanıklık edebilir söylediklerimin doğru olduğuna. Karınız da buradaydı."

"Öyle mi? Peki, karım ne söyledi?"

"Kart ortaya çıktığı anda hemen itiraf etti. Onun söylediklerini siz yazmışsınız. Durum bu Quangel, inatçılığı bırakın. Siz de itiraf edin. Ancak itiraf ederken sakın benim bildiklerimi tekrarlamayın. Söyleyeceklerinizle hem kendi durumunuzu hem de karınızın durumunu kolaylaştırırsınız. İtiraf etmezseniz sizi Gestapo'ya götürmem gerekecek. Ancak oradaki mahzen hücreleri pek konforlu değildir..."

Komiser Escherich bir an hücresini anımsadı, sesi titrer gibi oldu. Fakat kendini tuttu ve konuşmasına devam etti:

"Ancak suçunuzu hemen itiraf ederseniz sizi doğrudan sorgu hâkiminin karşısına çıkarırım. O zaman da Gestapo hücresine

değil, Moabit tutukevine götürülürsünüz. Orada size iyi bakarlar, diğer tutuklulara da yaptıkları gibi."

Fakat komiser ne söylerse söylesin, Quangel yalanlarına devam etti. Escherich bir hata yapmıştı ve Quangel bunu hemen fark edivermişti. Karşısındaki marangoz ustasının pek akıllı olmadığını sanan komiser, kartları karısının ona yazdırdığına inanmaktaydı. Quangel bunun farkındaydı.

Konuşması sırasında ikide bir buna değinmesi de Anna'nın gerçeği itiraf etmemiş olduğunun kanıtıydı. Söyledikleri, komiserin kendi buluşundan başka bir şey değildi. Quangel inkâr etmeyi sürdürdü.

Ve Escherich istediği sonuca ulaşamayacağını fark edip sorgulamaya son verdi. Quangel'i doğru Prinz Albrecht Caddesi'ne götürdü. Komiser oradaki değişik ortamın ve SS adamlarının görüntüsünün bu basit insanın gözünü korkutacağına, onu yumuşatıp ağzından istediği lafı almasına imkân sağlayacağına inanıyordu.

Şimdi komiserin çalışma odasındaydılar. Escherich hemen Quangel'i duvarda asılı duran Berlin kent haritasına götürdü ve üzerindeki sayısız kırmızı bayrakçığı gösterdi.

"Bakın bay Quangel," dedi. "Bu bayrakçıklar kartların bulunmuş olduğu yerleri gösteriyor. Her bayrakçık bir kart demektir. İsterseniz haritaya bir de yakından bakın." Parmağıyla birkaç yere hafifçe dokundu. "Bakın, burada, burada ve burada sayısız bayrakçık görüyorsunuz. Şurada ise tek bir bayrakçık yok. İşte orası sizin oturduğunuz Jablonski Caddesi! Oraya kart bırakmamanızın tek nedeni, o caddedeki insanların sizi tanıması..."

Fakat komiser, Quangel'in onu dinlemediğini fark etti. Kent haritasının karşısında durmuş, bayrakçıklara bakan adamı tuhaf bir heyecan kaplamış gibiydi. Gözlerini ikide bir kırpıyor, elleri hafiften titriyordu. Birden, "Ne kadar çok!" dedi. Sesi biraz çekingen çıkmıştı. "Kaç bayrakçık var?"

"Sayılarını size tam olarak söyleyebilirim," dedi komiser çabucak. Yanındaki adamın duygulanır gibi olduğunu fark etmişti.

"Tam 267 tane. 259 kart ve 8 mektup. Siz kaç tane yazmıştınız, Quangel?"

Yaşlı adam sustu. Fakat suskunluğu inadından değildi. Şaşırmışa benziyordu.

"Ve şunu da bilmenizi isterim, Bay Quangel," diye devam etti komiser. Gelişmenin ondan yana olduğunu sezmişti. "Bütün bu kartlarla mektuplar bulunduktan sonra getirilip bize verilmiştir. Bunlardan hiçbirini biz bulmadık. İnsanlar ellerini yakmasın diye en yakın makama teslim etti. Çoğu, kartlarda yazanları doğru dürüst okumadığını bile söylemiş..."

Quangel susmaya devam ediyordu. Fakat şimdi yüzü sinirden titriyor gibiydi. Kafası o anda bir sürü düşünceyle dolu olmalıydı. Gözlerini ikide bir kırpıştırıyor, başını eğip yere bakıyor, sonra kaldırıp dikkatle tekrar haritaya bakıyordu.

"Sonra bir şey daha, Quangel... Bu kartlarla insanları ne kadar korkutmuş, başlarına dert açmış olduğunuzu da hiç düşündünüz mü? Kartları elinde tutanlar korkularından öleceklerini sandılar. İçlerinden şüphelendiğimiz bazı kişileri de tutukladık. Ve içlerinden biri, bunu çok iyi biliyorum, bu kartlar yüzünden kendi eliyle canına kıydı..."

"Hayır! Hayır!" diye bağırdı Quangel. "Ben böyle bir şey istememiştim! Böyle olacağını tahmin edemezdim! Benim tek istediğim insanların gerçeği bilmesiydi... Savaş bir an önce sona ersin, cinayetlerin sonu gelsin! Ben sadece bunu istemiştim! Hiç kimsenin korkmasını, dehşete kapılmasını, her şeyin daha kötü olmasını istemedim! Ben zavallı insanlara daha çok kötülük getirdim! Kimdi o canına kıymış olan?"

"Ah, işe yaramazın teki, kafasında at yarışlarından başka bir şey olmayan bir zavallı. Onun için üzülmenize hiç gerek yok!"

"Her insan önemlidir. Onun hesabı benden sorulacak."

"Gördünüz mü, Bay Quangel," dedi Escherich, yanında duran omuzları çökmüş adamın yüzüne bakarak. "İşlemiş olduğunuz suçu sonunda itiraf ettiniz!"

"İşlemiş olduğum suç mu? Ben suç filan işlemedim! Tek suçum, kendimi çok akıllı sanmam ve her şeyi tek başıma yapabileceğime inanmam oldu. Şimdi biliyorum, insan tek başına bir hiçtir. Utanç duyacak bir şey yapmadım. Sadece böyle yapmam çok yanlıştı. İşte bu nedenle cezayı hak ettim. Gerekirse ölmeye bile hazırım..."

"Böyle bir ceza alacağınızı sanmıyorum," diye onu teselli etmek istermiş gibi atıldı komiser.

Fakat Quangel sanki onu duymamıştı. Başı önünde, konuşmasını sürdürdü: "İnsanlara güvenilmeyeceğini bilmeliydim. Bilseydim, böyle bir şeye kalkışmazdım..."

Escherich sordu: "Kaç kart ve mektup yazmış olduğunuzu biliyor musunuz Quangel?"

"276 kart ve 9 mektup."

"...Öyleyse on sekizi getirilip bize verilmemiş."

"On sekiz! İki yıllık çabamın sonucu... Bana kalan tek ümit onlar. On sekiz kartla mektubun karşılığı ölümüm olacak..."

"Bulanların onları başkalarına gösterip okuttuğunu sanmayın Quangel," dedi komiser. "Hayır, onları bulmuş olanlar başlarına bir dert geleceğinden korkmuş olacakları için kartları yırtıp attılar. Bize gelmeyen on sekiz kart da etkili olmadı! Öyle olsaydı kulağımıza bir şeyler gelirdi..."

"Ben hiçbir şeye erişmedim mi?"

"Siz istemiş olduklarınıza erişmediniz! Buna da dua edin Quangel, amacınıza ulaşamamanız cezanızı azaltabilir! Belki on beş, en çok da yirmi yıl hapis cezası alıp kurtulursunuz!"

Quangel'in bütün vücudu ürperdi. "Hayır!" diye sesini yükseltti. "Hayır!"

"Peki, siz başka ne bekliyordunuz Quangel? Siz basit bir fabrika işçisisiniz. Arkasına partiyi, orduyu, SS ve SA'yı almış olan Führer'le tek başınıza savaşacağınızı mı sanıyordunuz? Şu ana kadar bu dünyanın yarısını yenmiş, bir iki yıl sonra da en son düşmanımızı yenecek olan Führer'le mi savaşacaktınız? Bu çok

gülünç, Quangel! Böyle bir savaşı kazanamayacağınızı daha ilk günden bilmeliydiniz! Biliyor musunuz, bu bir farenin bir fille savaşmasına benziyor! Sizin gibi mantıklı bir insanın böyle düşünmüş olmasını anlayamıyorum!"

"Siz bunu hiçbir zaman anlayamayacaksınız! Bir kişi mi savaşır, on bin kişi mi, bu hiç önemli değildir! Eğer tek bir insan savaşması gerektiğini kavramışsa savaşmalıdır! Ben savaşmam gerektiğine karar vermiştim. Eğer elime bir olanak daha geçerse yine savaşırım, fakat o zaman başka türlü veririm savaşımı..." Sustu. Karşısındaki komiserin yüzüne uzun uzun baktıktan sonra devam etti: "Şunu bilmenizi isterdim, karımın bütün bunlarla ilgisi yoktur! Onu hemen serbest bırakmalısınız!"

"Şimdi yalan söylüyorsunuz, Quangel! Karınız, sizin yazdığınızı söyledi! O itiraf etti!"

"Şimdi yalan söyleyen sizsiniz! Karısının söylediğini yapan bir adama benziyor muyum ben? Galiba az sonra, 'Her şeyi karınız planlamıştı' da diyeceksiniz! Hayır, her şey benim başımın altından çıktı. Benim aklıma geldi, kartları ben yazdım, ben dağıttım ve şimdi cezamı ben çekmeliyim! Karım değil!"

"Karınız itiraf etti..."

"Karım hiçbir şey itiraf etmedi! Bu yalanı bir daha duymak istemiyorum! Bana karımı kötülemeyin!"

Baykuşu andıran, bakışları keskin yaşlı adam ile yüzü solgun, gözleri renksiz, bıyıklarına ak düşmüş komiser bir an hiç konuşmadan birbirlerine baktılar.

Sonra Escherich bakışlarını Otto Quangel'den kaçırıp, "Şimdi tutanak için bir memur çağıracağım," dedi. "İfadenizde bir değişiklik yapmayacağınızı ümit ederim."

"Yapmayacağım."

"Sizi bekleyen cezanın ne olacağını biliyorsunuz sanırım? Uzun yıllar hapis, belki de ölüm!"

"Evet, bunu da biliyorum. Ben de sizin ne yaptığınızın farkında olduğunuzu ümit ederim, komiser bey!"

"Ben ne yapıyorum ki?"

"Siz bir katilin emrinde çalışıyorsunuz! Siz avladıklarınızı sürekli o katilin önüne atıyorsunuz! Siz her şeyi para için yapıyorsunuz. Belki de o adama hiç inanmıyorsunuz! Hayır, hayır siz ona inanmıyorsunuz, siz sadece para için yapıyorsunuz tüm bunları..."

Komiser Escherich sesini çıkarmadı. İki adam hiç konuşmadan bir süre durdular. Sonra komiser başını eğdi, bakışlarını karşısındaki yaşlı adamdan kaçırdı.

"Öyle ise gidip bir memur çağırayım," diye mırıldandı ve odadan çıktı.

51
Escherich'in Ölümü

Saat geceyarısına yaklaşıyordu. Komiser Escherich yine bürosunda oturmaktaydı. Omuzları düşüktü, bitkindi. Çok içmişti, sarhoştu. Az önce yaşamak zorunda kaldığı dehşet verici olay bir türlü kafasından çıkmıyordu. Şefi Prall, lanet olası o keçi herif, en son başarısını birlikte kutlamak için Escherich'i yanına çağırmıştı. Odada başkaları da vardı. Bu kez ona madalya filan vermemişlerdi, sadece hep birlikte oturmuşlar, büyük kadehlerden Armagnac içmişler, ele geçen sabotajcıyla alay etmişler, kahkahalar atmışlardı. Sonra Komiser Escherich odadakilerin alkışları arasında Quangel'in tutanaktaki itiraflarını okumak zorunda kalmıştı...

Ardından kadehler dolup boşalmış, Prall ile yanındakiler iyice kafayı bulmuşlardı. Daha çok keyiflenmek için ellerinde şişeler ve kadehlerle hep birlikte aşağı inmişler, Quangel'i hücresinde ziyaret etmişlerdi. Komiser Escherich'e de gelmesini emretmişlerdi. Führer'le savaşmak küstahlığını göstermiş olan bu zırdeli, tuhaf herifi bir daha yakından görmek istemişlerdi.

Hücresine girdiklerinde Quangel kerevete uzanmış uyumaktaydı. Üzerine ince bir örtü atmıştı. Uykusunda bile rahatlamayan, gergin, içine kapanık, tuhaf bir yüzü var bu adamın, diye düşünmüştü Escherich. Fakat her şeye karşın uyuyabilmişti... Tabii Prall ve adamları Quangel'in uyumasına izin vermemişlerdi. Onu itip kakmışlar, tekmelemişler, yattığı yerden zorla ayağa kaldırmışlardı. Üzerindeki kolları kısa, göbekleri açık, dar gömlekli, kara üniformalı adamların karşısında duran Quangel'in komik bir görünümü vardı.

Sonra içlerinden biri, bu yaşlı sabotajcıyı vaftiz edelim, diye bağırmıştı. Önce başından aşağı bir şişe Armangac'ı boşaltmışlar, ardından grup şefi Prall, sabotajcı üzerine kısa, sarhoşça bir konuşma yapmış, bu domuz yakında kasabın bıçağının altına yatacak, demiş ve konuşması sona erince de elindeki kadehi Quangel'in kafasında parçalamıştı.

Bu sanki ötekilere bir işaret olmuştu. Hepsi de ellerindeki içki kadehlerini yaşlı adamın başında kırmıştı. Aynı anda Escherich, yüzünden Armagnac ve kanlar akan Quangel'in kendisine baktığını görmüştü. Sanki yaşlı adam onunla konuşuyordu: İşte sen insanları bunlar için ölüme yolluyorsun! Senin cellat dostların bu adamlar! Hepiniz böylesiniz! Sen ne yaptığını çok iyi bilen birisin! Ben işlemediğim bir suç için öleceğim! Sen ise yaşamaya devam edeceksin! İşte adaletiniz bu!

Sonra sarhoşlar Escherich'in elindeki kadehin henüz kırılmamış olduğunu fark etmişler, Quangel'in kafasında parçalamasını ona emretmişlerdi. Komiser tepki göstermeyince yanına gelen Prall bağırarak, "Eğer emrimi hemen yerine getirmezsem sana neler yapacağımı çok iyi biliyorsun Escherich!" demişti. Ve komiser elindeki büyük kadehi Quangel'in başına indirmişti. Kadeh parçalanana kadar tam dört kez vurması gerekmişti. Bunu yaparken, aşağılanan yaşlı adamın keskin, alaycı bakışlarına dayanmak zorunda kalmıştı. Kısa gelen gömleğiyle karşısında duran gülünç görünümlü bu adam, ona işkence yapanların hepsinden daha

güçlü, daha onurluydu! Komiser Escherich bir türlü kırılmayan kadehi Quangel'in başına her indirişinde kendi benliğinden bir şey yitirdiğini hissetmişti. Sanki hayat ağacının köklerine balta indiriliyordu.

Otto Quangel birden yere yıkılmıştı. Sarhoşlar onu hücrenin beton zemininde öyle baygın, kanlar içinde bırakarak çıkıp gitmişlerdi. Koridordaki nöbetçiye de, domuz herifle ilgilenmesini yasaklamışlardı... Sonra tekrar Prall'ın odasına çıkmışlar ve daha çok kafayı çekip büyük bir zafer elde etmiş kahramanlar gibi coşmuşlardı.

Komiser Escherich şimdi masasının başında oturuyordu. Üzeri kırmızı bayrakçıklar dolu olan Berlin haritası karşısındaki duvardan ona bakıyordu. Escherich kendini çok yorgun hissediyordu. Fakat zihni henüz açık, düşünceleri berraktı. Evet, bu haritaya artık gereksinimi kalmamıştı. Yarın onu kaldıracak, yerine başka bir harita asacak ve başka bir sabotajcının peşine düşecekti. Ondan sonra yine bir başkası, bir yenisi. Ve bu böyle devam edip gidecekti. Fakat bütün bunların anlamı neydi? Benim dünyadaki tek görevim bu mu? Evet, görevim bu olabilir. Fakat o zaman içinde yaşadığım dünya neydi, yaptıklarımın ne anlamı var benim için?

Onun hesabı benden sorulacak, demişti... Hayır, Enno Kluge'nin hesabı benden sorulacak. Quangel'i bu sarhoşlar sürüsünün eline vermek için kurban etmiş olduğum o zavallı, pısırık adamın hesabı günü geldiğinde benden sorulacak! Fakat bu adam, tahta iskelenin ucundaki o küçük herif gibi ağlayıp sızlamayacak. Quangel başı dik ölecek...

Ya ben? Bana ne olacak? Bana yeni görevler verecekler ve günün birinde grup şefi Prall'ın beklediği başarıyı elde edemezsem yine aşağıdaki hücreye atacaklar. Sonra gün gelecek, yine aşağı indirecekler ve bir daha da çıkarmayacaklar! Ben o günü bekleyerek mi sürdüreceğim yaşamımı? Evet, Quangel'in dediği gibi, Hitler katilin biri. Ben de avladıklarımı sürekli o katilin önüne

atıyorum! Dümen kimin elinde, bu savaş niçin yapılıyor? Ben bütün bunları hiç umursamadan, sadece arananları ele geçirdim ve bana verilen görevi yapıp durdum. Ben bir insan avcısıydım! Yakaladıktan sonra onlara ne yaptıkları beni hiç ilgilendirmemişti...

Fakat şimdi o kadar ilgisiz değilim, bıkkınlık geldi bana onlardan! Bu heriflerin önüne yeni yeni avlar koymaktan iğreniyorum! Şimdi, Quangel denen bu insanı onlara teslim ettikten sonra, görevim beni iğrendiriyor! Karşımda nasıl durmuş, bakmıştı bana! Kan ve içki akıyordu yüzünden, fakat gözlerini gözlerime dikmişti! Sensin bunu yapan, demişti, sensin beni ellerine veren! Ah, mümkün olsaydı, Quangel'i kurtarmak için on Enno Kluge'yi feda ederdim! Bu binadaki tüm insanları harcardım onu özgürlüğüne kavuşturmak için. Elimde olsaydı kalkar gider, Otto Quangel gibi bir şeyler yapardım... Daha akıllıca bir şey. Savaşırdım!

Fakat bu mümkün değil. Beni ellerinden bırakmazlar, bana, sen vatan hainisin, derler. Beni yakalayıp aşağıdaki hücreye atarlar, işkenceden geçirirler. Dayak yerken haykırırım, çünkü ben korkağın biriyim. Enno Kluge gibi korkağın biriyim. Otto Quangel gibi yürekli değilim. Grup şefi Prall suratıma bağırdı mı tir tir titriyorum. Verdiği emri yerine getirirken de titremeye devam ediyorum... Elimdeki içki kadehini bu namuslu insanın başında parçalıyorum. Onun başına indirdiğim her darbe bir avuç topraktı!

Komiser Escherich oturduğu yerden yavaş yavaş doğruldu. Yüzüne tuhaf bir gülümseme yayılmıştı. Duvardaki haritanın yanına gitti. Şöyle bir kulak kabarttı. Gecenin bu saatinde Prinz Albrecht Caddesi'ndeki büyük binada tek ses yoktu. Escherich, sadece koridorda bir aşağı bir yukarı yürüyen nöbetçinin çizme seslerini duydu...

Sen de biliyor musun, niçin yürüyüp durduğunu! Yaşamının bu yıllarını kime kurban etmiş olduğun, günün birinde senin de kafana dank edecek!

Duvardaki haritaya uzanıp çektiği gibi yerinden kopardı. Bayrakçıklarla raptiyeler yere düştü. Escherich haritayı öfkeyle kıvırdı, fırlatıp attı.

"Bitti!" diye homurdandı. "Sabotajcı olayı bitti!"

Sonra ağır ağır yürüdü, masasına gidip çekmeyi açtı. Başını şöyle bir salladı ve konuştu:

"Burada duran ben, Otto Quangel'in kartlarıyla gözünü açmış olduğu tek insanım! Fakat ben senin hiç işine yaramam, Otto Quangel. Başlamış olduğun görevi sürdüremem. Çünkü ben korkağın biriyim! Otto Quangel, sana tek inanan benim!"

Hızla çekmecedeki tabancaya uzandı ve namluyu başına dayayıp tetiği çekti.

Bu kez eli titrememişti.

Koşarak içeri giren nöbetçi masanın arkasında kafası parçalanmış bir cesetle karşılaştı. Duvara kan bulaşmıştı, beyin parçaları yapışmıştı. Komiser Escherich'in sarımsı bıyığı masa lambasının abajuruna takılmıştı.

Az sonra SS grup şefi Prall öfkeyle bağırıp çağırdı: "Vatana ihanet bu! Bu sivillerin hepsine lanet olsun! Üniformasızların hepsini mahzenlere tıkmalı, dikenli tellerin arkasına atmalı! Fakat göreceksiniz, Escherich denen bu lanetin yerine gelecek herifi daha ilk günden öyle bir eğiteceğim ki, korkudan başka hiçbir şey düşünemeyecek! Buna hep iyi niyetli davranmıştım. Bu çok büyük bir hataydı! Getirin Quangel denen o herifi hemen bana! Önce görsün burayı, sonra da her şeyi temizlesin!"

Otto Quangel'e inanmış olan bu tek insan, yaşlı marangozhane şefinin başına geceyarısından sonra çok zor bir iş çıkarmıştı...

Dördüncü Bölüm

Son

52
Anna Quangel Sorgulanıyor

Tutuklanmasından iki hafta sonra Anna Quangel bir sorgulama sırasında oğlu Otto'nun bir zamanlar Trudel Baumann adında bir kızla nişanlı olduğunu bilmeden ağzından kaçırdı. O günlerde Anna, adını vereceği her insanı tehlikeye atabileceğinden habersizdi. Quangel'lerin tutuklanmasının ardından, "çıban başının iyice kurutulması için" bütün tanış ve dostları büyük bir titizlikle gözden geçirilmiş, en ufak ipucunun peşinden gidilmişti.

Anna Quangel'in sorgulamasını yapan, Escherich'ten sonra görevi devralmış olan komiser Laub idi. Kısa boylu, tıknaz biri olan bu adam kemikli parmaklarını sorguladığı kişilerin yüzüne, kamçılarmış gibi ikide bir şöyle bir vurmasını severdi. Yaşlı kadının ağzından kaçırmış olduğu adı önce duymamış gibi yaptı ve sorularına devam etti. Anna Quangel'e uzun uzun oğlunun dostlarının adını, iş arkadaşlarının kimler olduğunu sordu durdu. Gittikçe bitkinleşen kadından bilmediği, fakat bilmesi gerektiğine inandığı şeyleri öğrenmek istedi. İstediği yanıtları alamayınca da ikide bir kemikli parmaklarıyla yüzüne vurdu.

Komiser Laub böyle sorgulamalarda ustaydı. Hiç aralıksız on saat soru sorabilirdi. Sorguladığı insan bütün bunlara dayanmak zorundaydı. Anna Quangel oturduğu taburede bitkinlikten sallanıyordu. Hastalığının ardından eski sağlığına henüz kavuşamamıştı. Kocasından da haber alamıyordu, başına bir şey gelmiş olacağından çok korkuyordu. Dikkatsiz bir öğrenciymiş gibi ikide bir yüzüne tokat yemek de gücüne gidiyordu. Anna Quangel gittikçe gücünü yitiriyor, dalgınlaşıyordu. Komiser Laub da kemikli parmaklarını gittikçe daha sık yüzüne vuruyordu.

Anna Quangel hafifçe inledi, yüzünü elleriyle kapattı.

"Çekin ellerinizi yüzünüzden!" diye bağırdı komiser. "Bakın bana! Haydi, çabuk!"

Yaşlı kadın, karşısındaki adama korkuyla baktı. Ancak onu sorgulayan komiserden değil, gücünü yitirmekten korkuyordu.

"Oğlunuzun nişanlısı olduğunu söylediğiniz o kızı en son ne zaman gördünüz?"

"Çok oldu... Tam olarak anımsamıyorum. Galiba iki yıldan fazlaydı... Ah, vurmayın yine! Kendi annenizi gözünüzün önüne getirin! Onun yüzüne de vurmalarını istemezdiniz, değil mi?"

Kemikli parmaklar peş peşe iki üç kez indi yüzüne.

"Benim anam sizin gibi vatan haini, kötü bir insan değildir! Annemden bir daha söz ederseniz başka türlü vurabileceğimi de görürsünüz! O kız nerede yaşıyordu?"

"Bilmiyorum! Kocam bana bu arada evlenmiş olduğunu söylemişti! Eski adresinden taşınmış olmalı."

"Kocanız onu görmüştü demek? Ne zamandı?"

"Hatırlamıyorum! O günlerde kartları yazmaya başlamıştık..."

"O kız da yardım ediyordu, öyle mi? Yardım ediyor muydu?"

"Hayır, hayır!" diye birden bağırdı Anna Quangel. Az önce Trudel'in adını vermekle yapmış olduğu hatanın farkına varmıştı. "Günün birinde kocam ona sokakta rastlamış. Trudel evlendiğini ve artık fabrikada çalışmadığını söylemiş."

"Devam edin anlatmaya! Hani fabrikada çalışıyordu?"

Anna Quangel üniforma fabrikasının adını verdi.

"Sonra?"

"Hepsi bu. Evet, bütün bildiğim bunlar. İnanın bana, komiser bey."

"Nişanlısının ölümünden sonra kızın size bir daha uğramamış olmasını tuhaf bulmuyor musunuz?"

"Fakat kocam istememişti böyle bir şeyi... Kartları yazmaya başladıktan sonra bütün dostlarımızla ilişkilerimize son vermiştik..."

"Bana yine yalan söylüyorsunuz! Heffke ailesiyle ilişkilerinizi uzun aradan sonra, kart yazmaya başladıktan sonra yenilediniz!"

"Evet, bu doğru! Fakat Otto buna karşıydı, sadece kardeşim olduğu için yeniden görüşmemize karşı çıkmadı. Akrabalarla ilişkileri yine de sevmezdi." Anna Quangel bir an hüzünlenir gibi oldu. Sonra ürkek ürkek konuştu: "Şimdi ben de bir şey sorabilir miyim, komiser bey?"

Komiser Laub, "Sorun bakalım!" diye homurdandı. "Çok soran, çok yanıt alır!"

"Acaba doğru mu..." Yaşlı kadın bir an sustu. Sonra ürkek ürkek sordu: "Dün sabah yengemi aşağıda koridorda görür gibi oldum da... Acaba Heffke ailesi de mi tutuklandı?"

"Yine yalan söylüyorsunuz!" Eli Anna Quangel'in yüzüne indi. Ardından bir daha. "Bayan Heffke burada değil, o başka bir yerde. Siz onu görmüş olamazsınız! Biri bunu size ihbar etmiş olmalı! Söyleyin, kimden duydunuz?"

Fakat Anna Quangel karşı çıktı: "Kimseden duymadım! Yengemi uzaktan gördüm. Daha doğrusu ona benzettim." İç geçirdi. "Demek ki Heffke ailesi de tutuklandı. Onlar hiçbir şey yapmadı, onların hiçbir şeyden haberi yok! Zavallılar!"

"Zavallılarmış!" diye alay eder gibi konuştu Komiser Laub. "Hiçbir şeyden haberleri yok! Hep aynı şeyi söylüyorsunuz! Fakat hepiniz suçlusunuz! Göreceksiniz, sizlere gerçeği söyletene kadar tümünüzün ciğerlerini sökeceğim! Siz kiminle aynı hücrede kalıyorsunuz?"

"Kadının tam adını bilmiyorum. Ben ona sadece Berta diyorum."

"Bu Berta kaç gündür sizin yanınızda?"

"Dün akşam getirdiler..."

"Şu Heffke'lerden size o söz etmiş olacak. Bayan Quangel, haydi itiraf edin. Yoksa Berta'yı hemen buraya getirtir ve söyletene kadar gözünüzün önünde dayak atarım!"

Anna Quangel yine başını hayır anlamında salladı. "Komiser bey ben şimdi size ne desem siz yine de Berta'yı yukarı getirtip

dayak atacaksınız. Az önce söylediğimi tekrarlayacağım: Ben bayan Heffke'yi aşağıdaki koridorda görmüştüm..."

Komiser Laub olduğu yerde şöyle bir döndü ve oturmakta olan Anna Quangel'in yüzüne doğru yellendi. Sonra başını çevirip şaşkın kadına baktı ve sırıtarak konuştu: "Böyle ukalaca konuşmaya devam ederseniz birkaç porsiyon daha gönderebilirim!" Bir an için sustu, sonra sesini iyice yükseltti: "Tümünüze lanet olsun! Beş paralık değeriniz yok! Sizin gibileri toprağın altına sokmadan görevimi bırakmayacağım! Hepiniz yerin dibini boylamalısınız! Hepiniz! Emir subayı, derhal Berta Kuppke'yi buraya getirin!"

Berta Kuppke gelir gelmez, Bayan Quangel'e bayan Heffke'den söz etmiş olduğunu söylemesine karşın komiser her iki kadını tokatlayıp durdu, iyice gözlerini korkuttu. Berta Kuppke düne kadar Anna Quangel'in yengesiyle aynı hücrede kalmıştı. Fakat bunu itiraf etmesi Komiser Laub'a yetmedi. Konuşmuş olduklarını kelimesi kelimesine bilmek istiyordu. Kadınlar, her kadının yaptığı gibi birbirlerine sıkıntılarından söz etmişti. Fakat her şeyin ardında ihanet ve komplo arayan komiser onlara inanmadı. Sorularına ve tokatlarına ara vermeden devam etti.

Bir saat sonra hüngür hüngür ağlayan Berta Kuppke yine hücresine indirildi. Şimdi Anna Quangel Komiser Laub'un yine tek kurbanıydı. Fakat artık çok bitkindi. Karşısındaki adamın sözlerini uzaklardan bir yerden geliyormuş gibi duyuyor, zar zor seçiyordu. Tokatlarının indiği yerler de artık acımıyordu.

"Oğlunuzun nişanlısı niçin artık size uğramaz olmuştu? Aranızda bir şey geçmiş olmalı."

"Hiçbir şey olmamıştı. Sadece kocam artık eve kimsenin gelip gitmesini istemiyordu."

"Fakat Heffke ailesinin ziyaretinize geldiğini az önce itiraf etmiştiniz."

"Onlardan başka kimse gelmiyordu... Çünkü Ulrich erkek kardeşim olur..."

"Peki, Trudel niçin artık uğramıyordu?"

"Kocam istemediği için..."

"Size bunu ne zaman söylemişti?"

"Bilmiyorum... Komiser bey, artık konuşmayacağım. Bırakın yarım saat biraz kendime geleyim. On beş dakika..."

"Kocanın, kızın eve gelmesini ne zaman yasaklamış olduğunu söylersen dinlenmene izin vereceğim!"

"Oğlum şehit olduğunda..."

"Gördün mü! Nerede söylemişti bunu?"

"Evimizde!"

"Hangi nedenle yasaklamıştı?"

"Artık ne Trudel'le ne de başkalarıyla görüşmek istediği için! Komiser bey, dayanamıyorum... Hiç olmazsa on dakika..."

"Peki. On dakika sonra ara vereceğiz. Trudel'e bir daha evinize gelmemesini söylerken hangi nedeni öne sürmüştü?"

"Artık kimseyle görüşmek istemediğini söylemişti. O günlerde kartlar yazmayı planlıyorduk..."

"Öyleyse Trudel'e kartlardan söz etti!"

"Hayır! Kartlardan hiç kimseye söz etmedi!"

"Peki, Trudel'e hangi nedeni öne sürmüştü?"

"Artık kimseyle görüşmek istemediğini... Ah, komiser bey..."

"Bana gerçek nedeni söylerseniz, bugünkü sorgulamaya hemen son veririm!"

"Fakat gerçek nedeni az önce söyledim ya..."

"Hayır, gerçek nedeni bu değil! Yalan söylediğinizi suratınızdan okuyorum. Gerçeği söylememekte ısrar ederseniz sizi on saat daha sorgulamaya devam ederim! Evet, ne söylemişti kocanız Trudel'e? Şimdi onun Trudel Baumann'a söylediklerini kelimesi kelimesine tekrarlayın."

"Hatırlamıyorum. Kocam o gün çok öfkeliydi..."

"Kocanız niçin çok öfkeliydi?"

"Trudel Baumann'ın o gece bizde uyumasına izin verdiğim için..."

"Bir daha gelmemesini ona ne zaman söylemişti kocanız?"

"Ertesi sabah."

"Ertesi sabah, öyle mi?"

"Evet."

"Peki, o kadar öfkelenmesine ne gerek vardı?"

Anna Quangel kendini şöyle bir toparladı. "Size bir şey söylemek istiyorum, komiser bey," dedi. "Söyleyeceğimin kimseye zararı yok... Bizim evde yaşayan ve sonra kendini pencereden atarak intihar etmiş olan Yahudi Rosenthal'ın bir gece bizde saklanmasına izin vermiştim. Kocamın önce bundan haberi olmamıştı, fakat duyunca çok öfkelenmişti. İşte o gün Trudel'e evimize gelmesini yasaklamıştı."

"Rosenthal'ı niçin saklamıştınız evinizde?"

"Evinde tek başına gecelemekten korktuğu için. Bir kat yukarıda oturuyordu. Günün birinde kocasını alıp götürmüşlerdi. O günden beri çok korkuyordu. Komiser bey, söz vermiştiniz bana..."

"Tamam, tamam. Henüz bitmedi. Öyleyse Trudel'in de haberi vardı o gece bir Yahudi'yi evde sakladığınızdan?"

"Fakat bu, o sıralar yasak değildi ki..."

"Hem de nasıl yasaktı! Namuslu bir saf kan Alman, evine domuz bir Yahudi'yi sokmaz! Peki Trudel ne demişti, Yahudi'nin evinizde olduğunu duyunca?"

"Komiser bey, size bundan sonra hiçbir şey söyleyecek değilim! Ne söylersem kendi kafanıza göre yorumluyorsunuz. Trudel suçsuzdur, onun hiçbir şeyden haberi yoktur!"

"Fakat Yahudi'nin o geceyi evinizde geçirmiş olduğundan haberi vardı, öyle değil mi?"

"Bunun kötü bir yanı yok ki!"

"Biz bu konuda başka türlü düşünüyoruz. Yarın sorgulama sırası Trudel'de!"

"Ah, Tanrım, ben ne yaptım!" Anna Quangel birden ağlamaya başladı. "Şimdi Trudel'i de felakete sürükledim. Komiser

bey, Trudel'e bir şey yapmaya kalkmayın, o şu günlerde hamile!"

"Ah, öyle mi? Önce onu iki yıldır görmediğinizi söylüyorsunuz, sonra da, şimdi hamile, diyorsunuz! Bunu nereden biliyorsunuz?"

"Kocamın ona bir ara sokakta rastlamış olduğunu söylemiştim ya..."

"Ne zamandı bu?"

"Sanırım birkaç hafta önceydi, komiser bey. Kısa bir ara vereceğinizi söylemiştiniz. Çok kısa... Lütfen... Artık dayanamıyorum..."

"Biraz daha! Hemen bitiyor. Karşılaştıklarında önce kim konuşmuş? Trudel mi, kocanız mı? Hem araları bozuk değil miydi?"

"Araları bozuk değildi, komiser bey."

"Kocanız eve bir daha girmesini yasaklamıştı!

"Trudel bunu söylediği için o gün kocama kızmamıştı. Ne de olsa onun nasıl biri olduğunu bilir..."

"Nerede karşılaşmışlardı?"

"Yanılmıyorsam Küçük Alexander Caddesi'nde.

"Kocanızın ne işi vardı orada? Siz dememiş miydiniz, kocam evle fabrika arasında gider gelir, diye?"

"Evet, bu doğru."

"Öyle ise Küçük Alexander Caddesi'nde o gün ne yapmıştı? Acaba yine bir kart mı bırakmıştı, Bayan Quangel?"

"Hayır, hayır!" diye korkuyla bağırdı ve yüzü iyice sarardı.

"Kartları hep ben dağıttım! Hep ben, hep tek başıma!"

"Peki, niçin bir anda renginiz attı, Bayan Quangel?"

"Rengim mi attı? Bilmiyorum. Herhalde kendimi berbat hissettiğim için... Ara vereceğinizi söylemiştiniz, komiser bey..."

"Hemen, önce şunu da bir açıklığa kavuşturalım... Evet, kocanız bir kart bırakmaya o caddeye gittiğinde Trudel Baumann'a rastlamıştı, öyle değil mi? Ne demiş Trudel kartı görünce?"

"Onun böyle bir şeyden haberi yoktu ki!"

"Kocanız Trudel'e rastladığında kart cebinde miymiş?"

"Hayır, daha önce bırakmış..."

"Görüyor musunuz, Bayan Quangel, konuya iyice yaklaştık. Şimdi bana Trudel Baumann'ın kartta yazanları görünce ne demiş olduğunu söyleyin, bugünkü sorgulamayı bitirelim!"

"Fakat o bir şey söylemiş olamaz ki, çünkü Otto kartı daha önce bırakmış..."

"Bir daha düşünün, Bayan Quangel! Yalan söylediğinizi yüzünüzden hemen anlıyorum. Böyle konuşmaya devam ederseniz yarın sabaha kadar burada oturacaksınız. Yoksa kendi kendinize eziyet etmek mi istiyorsunuz? Yarın Trudel Baumann'ın suratına kocanızın kartları dağıtmış olduğunu bildiğini söyleyeceğim. Göreceksiniz, hemen itiraf edecek. Kendinize niçin bu kadar eziyet ediyorsunuz, anlamıyorum Bayan Quangel! Bir an önce kerevetinize uzanıp uyumak istiyorsunuz, öyle değil mi? Evet Bayan Quangel, söyleyin artık, Trudel Baumann kartlar için ne demişti size?"

"Hayır! Hayır! Hayır!" diye haykırdı Anna Quangel ve oturduğu yerden ayağa fırladı. "Tek kelime bile söylemeyeceğim! Kimseyi ele vermeyeceğim! Siz ne derseniz deyin, isterseniz döve döve öldürün, ağzımdan tek kelime bile alamayacaksınız!"

"Oturun hemen yerinize," dedi Komiser Laub ve bitkinlikten ayakta zor duran kadının yüzüne birkaç tokat daha indirdi. "Ne zaman ayağa kalkacağınıza ben karar veririm! Bu sorgulamanın ne zaman sona ereceğine de ben karar veririm! Şimdi şu Trudel Baumann konusunu bitirelim. Az önce bana itiraf ettiğinize göre o vatan hainliği yapmıştı..."

"Ben böyle bir şey itiraf etmedim!" diye bağırdı bitkin yaşlı kadın.

"Siz Trudel'i ele vermeyeceğinizi söylediniz," dedi komiser umursamazca. "Ve şimdi şunu da bilin ki, Trudel Baumann'ı niçin ele vermeyeceğinizi bana açıklamadan bu odadan dışarı adım bile atmayacaksınız!"

"Ben böyle bir şeyi hiçbir zaman söyleyecek değilim!"

"Görüyor musunuz Bayan Quangel, siz çok budala bir kadınsınız! Çok iyi biliyorsunuz ki, bilmek istediğimi yarın sabah saat beşte Trudel Baumann'ın ağzından kolayca alacağım. Onun gibi hamile bir kadın bu sorgulamaya uzun süre dayanamaz! Hele suratını bir kez okşadım mı..."

"Siz Trudel'i dövemezsiniz! Bunu yapmanıza izin veremem! Ah Tanrım, keşke adını vermeseydim!"

"Fakat verdiniz! Şimdi de her şeyi itiraf ederseniz Trudel'in ıstırap çekmesine engel olursunuz! Evet, Bayan Quangel, nasıl olmuştu her şey? Ne demişti Trudel kartlar için?"

Bir an sustu. Kadının yüzüne baktı ve devam etti: "İstersem Trudel'den öğrenirim her şeyi. Fakat ben şimdi sizin anlatmanızı istiyorum. Anlatmadan buradan dışarı çıkmayacaksınız! Ve şunu kabul edin ki, siz hiç değeri olmayan bir varlıksınız! Bayan Quangel, çenenizi tutmaya çalışmak istemenizin de benim için hiçbir önemi yok! Sonra şunu da bilmenizi isterim, sadık olmak, başkasını ele vermemek... Bütün bu saçmalıklar benim şu kadar olsun umrumda değil! Çünkü siz bir hiçsiniz! Evet, Bayan Quangel, bir saat geçmeden Trudel'in kartlarla olan ilişkisini bana anlatacağınıza sizinle hemen iddiaya girerim! Kabul mü?"

"Hayır! Hayır! Hayır!"

Komiser Laub istediği her şeyi öğrendi, üstelik aradan bir saat geçmeden.

53
Hergesell Ailesinde Hüzün

Hergesell'ler gezintiye çıkmışlardı. Önce Grünheide'ye doğru uzanan caddede yürüdüler, sonra sola, Franken Sokağı'na saptılar ve Flanken gölünün kıyısında Woltersdorf savağına doğru ilerlediler. Trudel'in çocuğunu düşürmesinden bu yana birlikte çıktıkları ilk gezintiydi bu.

Çok yavaş yürüyorlardı. Karl arada sırada başını çevirip başı önünde yürüyen karısı Trudel'e bakıyordu.

"En güzel orman burada," dedi Karl.

"Evet, çok güzel," dedi genç kadın.

Biraz sonra Karl heyecanlandı. "Bak, gölün üzerindeki kuğulara!" diye sesini yükseltti.

"Evet," dedi Trudel. "Kuğular..." Ve sustu.

"Trudel," dedi kocası, "niçin konuşmuyorsun? Hiçbir şey hoşuna gitmiyor mu, sevindirmiyor mu seni?"

"Yitirdiğimiz çocuğumuzu hiç unutamıyorum," diye mırıldandı karısı.

"Ah Trudel," dedi Karl, "bizim başka çocuklarımız da olacak!"

Yanında yürüyen kadın başını hayır anlamında salladı. "Benim hiç çocuğum olmayacak!" Kocası bir an ürperdi. "Bunu sana doktor mu söyledi?"

"Hayır, doktor söylemedi. Ben böyle hissediyorum."

"Lütfen böyle düşünme, Trudel. Biz daha çok genciz, istediğimiz kadar çocuk sahibi olabiliriz."

Genç kadın yine başını salladı. "Kimi zaman düşünüyorum da, bu bana verilmiş bir cezaydı..."

"Bir ceza mı? Niçin Trudel, neyin cezası? Ne yaptık ki, böyle cezalandırsınlar bizi? Bu sadece bir rastlantıydı, beklenmedik bir rastlantı..."

"Hayır, rastlantı değildi, bu bir cezaydı," diye ısrar etti Trudel. "Biz çocuk sahibi olmamalıyız. Hep düşünüp duruyorum, oğlumuz büyüyünce kim bilir ne olacaktı! Acaba Hitler Gençliği'nin bir üyesi mi, bir SS ya da bir SA elemanı mı?"

"Fakat Trudel!" diye sesini yükseltti yanında yürüyen kocası. Trudel'i rahatsız eden bu karamsar düşünceler onu da rahatsız ediyordu. "Fakat oğlumuz o yaşa geldiğinde Hitler ve adamları çoktan yok olacak. Bütün bunlar uzun sürmeyecek, emin olabilirsin!"

"Evet..." diye mırıldandı genç kadın, "fakat daha iyi bir gelecek için biz ne yaptık? Hiçbir şey! Daha da kötüsü, biz başlamış olduğumuz iyi bir girişimi de devam ettiremedik! Şu anda Grigoleit ile şişko bebeği düşünüyorum da... Biz hiçbir şey yapmadığımız için cezalandırıldık..."

"Ah, o Grigoleit!" dedi kocası öfkeli.

Eski dostuna gerçekten kızmıştı. Bırakmış olduğu bavulu hâlâ gelip almamıştı. Hergesell emanet süresini birkaç kez uzatmak zorunda kalmıştı.

"Bana sorarsan," diye devam etti, "Grigoleit çoktan içerde. Öyle olmasa ondan bir haber alırdık."

"Eğer şimdi içerdeyse," dedi genç kadın, "bunun suçlusu biziz! Çünkü biz onu tek başına bıraktık."

"Trudel!" diye sesini yükseltti kocası. "Böyle saçma şeyleri düşünmeni bile sana yasaklıyorum! Bizler komplocu olacak insanlar değiliz! O günlerde buna son vermekle çok doğru yapmıştık."

"Evet," diye genç kadın mırıldandı, "biz ancak korkmayı, boyun eğip kuyruk kısmayı beceririz. Oğlumuz Hitler Gençliği'ne gitmeyecek, dedin az önce. Onun mutlu geleceği için, ana babasını sevmesi için ne yapmış olacaktık? Hiçbir şey!"

"Bu ülkede herkes komplocu olamaz ki, Trudel!"

"Evet, olamaz. Fakat herkes kendine göre bir şey yapabilir. Bak, şu Otto Quangel..." Genç kadın birden sustu.

"Evet, ne olmuş Quangel'e? Ondan bir haber mi aldın?"

"Hayır, hayır, söylemem doğru olmaz. Hem ona söz vermiştim... Onun gibi yaşlı bir adam bile öyle oturup durmuyor, baştakilere karşı elinden geldiğince bir şeyler yapıyor!"

"Fakat biz ne yapabiliriz ki, Trudel? Hiçbir şey! Düşünsene Hitler'in elindeki gücü. Onun yanında bizler bir hiçiz! Elinden hiçbir şey gelmeyen insanlarız!"

"Herkes senin gibi düşünürse bu Hitler ömür boyu başımızda kalır! Biri ona karşı çıkmaya başlamalı!"

"Fakat biz ne yapabiliriz ki?"

"Ne mi? Her şeyi yapabiliriz biz! Afişler yazıp ağaçlara asabiliriz! Sen bir kimya fabrikasında çalışıyorsun, elektrik ustası olarak her yere girip çıkıyorsun. Şalterlerden birini başka yöne çevirsen, makinelerden birinde bir vidayı az gevşetsen... Birkaç gün boyunca randıman azalır, verim düşer. Senin bu yaptığını birkaç yüz insan daha yaptı mı, Hitler cepheye yetersiz savaş malzemesi geldiğini fark edip şaşırır."

"Evet... En geç ikinci sabotajın ardından da ben darağacını boylarım!"

"İşte ben de bu nedenle korkak olduğumuzu düşünüyorum ya! Çünkü biz hep, aman başıma bir şey gelmesin, diyoruz. Hiçbir zaman başka insanları düşünmüyoruz. Bak Karli seni askere almamışlardı. Fakat askere alınıp cepheye yollansaydın orada da her gün ölüm tehlikesiyle yaşayacak ve bunu çok olağan kabul edecektin."

"Ah, orada bana bir büro görevi filan verirlerdi!"

"Sen büroda oturacak, ötekilerin senin için ölmesini seyredecektin! Az önce söylediğim çok doğru: Bizler hiçbir işe yaramayan korkak insanlarız!"

"Lanet olsun o merdivenlere!" diye birden sesini yükseltti kocası. "Çocuk düşünmüş olmasaydın hep birlikte mutluluk içinde yaşamaya devam edecektik!"

"Hayır Karli, o tam bir mutluluk olmayacaktı! Oğlumuz karnımdayken de bu gibi düşüncelerle doluydu kafam. Sürekli, ne olacak bu çocuğa, diye düşünüp duruyordum. Dayanamazdım, günün birinde sağ kolunu kaldırıp, 'Heil Hitler!' diye bağırsaydı, bütün gün üzerinde kahverengi gömlekle dolaşıp dursaydı. Orduların yeni bir zaferi kutlanırken, gamalı haçlı bayrağı dolaptan çıkarıp ona uzatan anasıyla babasının yalancı olduğunu bilecekti. Hiç olmazsa şimdi bütün bunları yaşamayacağız. Biz o çocuğu istemeyecektik, Karli!"

Kocası bir süre hiç sesini çıkarmadan yanında yürüdü. Ev yolundaydılar. Ne ormanı ne de gölün sularını görüyorlardı.

Az sonra ilk konuşan Karli oldu. "Yine bir şeye mi başlayalım demek istiyorsun? Ben fabrikada bir şeyler mi yapmaya çalışayım?"

"Evet," dedi genç kadın. "Eğer ilerde kendimizden utanmak istemiyorsak bir şeyler yapmalıyız Karli!" Adam sustu ve düşündü. Bir süre sonra, "Gözümün önüne getiremiyorum, Trudel," diye mırıldandı. "Fabrikada gizli gizli bir yerlere girip makineleri bozacak biri değilim ben. Bu bana göre değil!"

"Öyleyse düşün, sana göre olan nedir! Mutlaka bir şey gelecektir aklına! Bunun hemen gerçekleştirmek zorunda da değiliz."

"Peki, sen düşündün mü ne yapacağını?"

"Evet," dedi genç kadın. "Tanıdığım bir Yahudi kadın var, toplama kampına götürmek istedikleri için şu sıralar saklanıyor. Fakat kaldığı yerdeki insanlara güvenmiyor, onu her an ele vereceklerinden korkuyor. İşte o kadını bizim eve alacağım."

"Hayır!" diye sesini yükseltti kocası. "Hayır. Bunu yapmayacaksın, Trudel! Zaten sağ sol bizim ne yaptığımıza bakıp duruyor. Bu derhal ortaya çıkacaktır. Hem sonra gıda karnelerini düşün. O kadının karnesi filan yoktur. Bize verilen gıdayla üçüncü bir insanın karnını doyuramayız ki!"

"Doyuramaz mıyız? Biz biraz az yemekle bir başka insanı ölüme yollanmaktan kurtaramaz mıyız? Ah Karli, herkes senin gibi düşünürse Hitler'in işi gerçekten çok kolay! Bizler gerçekten birer hiçiz! Başıma gelenleri de hak ettik!"

"Fakat evimiz küçük, üçüncü bir kişiyi orada saklamak mümkün değil. Komşular hemen fark edecektir. Hayır, buna izin veremem!"

"Ben böyle düşünmüyorum Karli. Orası benim de evim, bana izin vermek zorundasın!"

İyice tartışmaya başlamışlardı. Bu evlilik yaşamlarının ilk tartışmasıydı. Trudel kocasına, o işteyken kadını alıp eve getirece-

ğini söyledi. Karli de eve gelince kadını hemen kapının önüne koyacaktı...

"O zaman beni de kapının önüne koyarsın!"

Yollarına devam ettiler. İkisi de gergin ve öfkeliydi. Ne Trudel ne de kocası söylediklerinden geri adım attı. Ortak bir noktada anlaşmaları mümkün değildi. Genç kadın mutlaka Hitler'e karşı, savaşa karşı bir şeyler yapmayı kafasına koymuştu. Kocası da karşı çıkmaları gerektiğini kabul ediyordu, fakat bunu yaparken riske girmeyecekler, kendilerini tehlikeye atmayacaklardı. Yahudi kadını evde saklamak delilikti. Trudel'in bunu yapmasına asla izin vermeyecekti!

Suskun, başları önlerinde Erkner'in sokaklarından geçip evlerine doğru gittiler. Ne konuştular ne birbirlerine baktılar ne de az önceki gibi kol kola girdiler. Öylece yan yana yürüdüler. Elleri birbirine dokundu mu, hemen çekiverdiler. Eve yaklaştıkça aralarındaki mesafe açıldı.

Evin kapısının önünde, kapıları kilitli büyük bir otomobilin durduğu dikkatlerini çekmedi. Merdivenleri çıkarken öteki kiracıların kapı aralıklarından merak ve korkuyla kendilerine baktığını da fark etmediler. Karl Hergesell kapıyı açtı. Trudel önden yürüdü. Koridorda dikkatlerini çeken bir şey olmadı. Fakat oturma odasına girip karşılarına çıkan kısa boylu, tıknaz, yeşil ceketli adamı görünce irkildiler.

"Hayrola!" dedi Karl Hergesell öfkeyle. "Ne işiniz var evimde?"

"Ben Berlin Gestapo Merkezi'nden Komiser Laub," dedi yeşil ceketli adam. Kenarına tüy takılı avcı şapkasını başından çıkarmamıştı.

"Siz Bay Hergesell olacaksınız! Siz de herhalde Gertrud Hergesell'siniz? Kızlık soyadınız Baumann. Size Trudel de deniyor. Güzel! Bay Hergesell, önce eşinize bazı sorularım olacak. Bu arada mutfakta bekler misiniz?"

Karıkoca ürkek ürkek birbirlerine baktılar. İkisinin de yüzü sararıvermişti. Sonra Trudel gülümseyerek kocasına döndü. "Güle güle, Karli!" dedi ve ona içtenlikle sarıldı. "Görüşmek üzere! Tartışmamız budalacaydı!"

Komiser Laub ihtar etmek istermiş gibi hafifçe öksürdü. Karıkoca öpüştüler. Karl Hergesell dışarı çıktı.

"Kocanıza veda ettiniz, Bayan Hergesell."

"Onunla barışmak istedim. Eve gelirken biraz tartışmıştık da..."

"Niçin tartışmıştınız?"

"Ben halam ziyaretimize gelsin istiyordum, o ise karşı çıkıyordu..."

"Ve siz onun dediğini kabul ettiniz, öyle değil mi? Söylediklerniz biraz tuhaf, Bayan Hergsell. beni burada Bekleyin!"

Komiser dışarı çıktı. Genç kadın mutfaktan bazı sesler duydu. Herhalde Karl şimdi komisere başka bir tartışma nedeni anlatıyordu. Her şey baştan ters gidiyor gibiydi. Trudel bir an Quangel'i düşündü. O başkasını ele verecek biri değildi...

Komiser tekrar odaya döndü ve ellerini ovuşturup konuştu: "Kocanız bana, evlat edinme konusunda az önce aranızda bir tartışma olduğunu söyledi. Evet, bu benim yakaladığım ilk yalanınız! Bakın göreceksiniz, yarım saat geçmeden daha kaç yalanınızı keşfedip yüzünüze vuracağım! Siz çocuk düşürdünüz, öyle değil mi?"

"Evet."

"Bunda sizin de parmağınız oldu, doğru mu? Führer'in bir askeri daha az olsun istediniz, öyle değil mi?"

"Şimdi yalan söyleyen sizsiniz! Eğer söylemiş olduğunuz gibi düşünseydim, beş ay beklemezdim!"

Aynı anda bir memur elinde bir kâğıt parçasıyla odaya girdi.

"Komiser bey, az önce Bay Hergesell bu kâğıdı mutfakta yakmak istedi!"

"Ne kâğıdı bu? Bir emanetçi makbuzu! Bayan Hergesell, kocanızın Alexander Meydanı istasyonundaki emanetçiye bırakmış olduğu bu bavul nedir?

"Bir bavul mu? Haberim yok. Bana böyle bir şeyden söz etmemişti."

"Getirin adamı içeri! Memurlardan birini de derhal Alexander Meydanı'na yollayın, bavulu alıp getirsin!"

Karl Hergesell içeri getirildi.

"Nedir şu Alexander Meydanı'ndaki emanetçiye bırakmış olduğunuz bavul, Bay Hergesell?"

"İçinde ne olduğunu bilmiyorum. Hiç açıp bakmamıştım. Bir tanıdığıma ait. Bana, içinde çamaşırlarla giysiler var, demişti."

"Mutlaka! Bunun için mi az önce yakmak istediniz makbuzu?"

Hergesell hemen yanıt vermedi. Şöyle bir karısına baktıktan sonra konuştu: "O tanışıma pek güvenmediğim için yakmak istemiştim... Bavulun içinde başka bir şey de olabilirdi. Ne de olsa biraz ağırcaydı..."

"Sizce ne olabilir bavulun içinde?"

"Belki pusulalar, kâğıtlar, afişler... Bavulu düşünmemeye hep gayret etmiştim..."

"Kendi bavulunu kendi eliyle emanete vermeyen çok tuhaf bir tanışınız varmış sizin! Acaba onun adı Karl Hergesell mi?"

"Hayır, onun adı Schmidt. Heinrich Schmidt."

"Peki, siz Heinrich Schmidt adındaki bu kişiyi nereden tanıyorsunuz?"

"Ah, onu mu? Ben onunla on yıldır tanışırım!"

"Peki, sizce bavulun içinde niçin kâğıtlar, afişler olabilir? Hem bu Emil Schulz ne iş yapar?"

"Heinrich Schmidt. O bir sosyal demokrattır, tabii komünist de olabilir. Onun için bavulunda böyle şeyler olabileceğini düşünmüştüm."

"Bay Hergesell, nerede doğdunuz siz?"

"Ben mi? Burada, Berlin'de. Moabit Mahallesi'nde."

"Peki ne zaman doğdunuz?"

"10 Nisan 1920'de."

"Heinrich Schmidt'i on yıldır tanıyorsunuz, politik görüşlerini de biliyorsunuz... Öyle ise onu ilk tanıdığınızda on bir yaşındaydınız, Bay Hergesell! Beni aldatmaya kalkışırken bu kadar budalalık yapmayın, olur mu? O zaman ben de kabalaşırım ve kabalaştım mı da size acı verebilirim!"

"Ben size yalan söylemedim. Ağzımdan çıkmış olanlar gerçektir."

"Adı: Heinrich Schmidt. Bu birinci yalan! Bavulun içindekiler: Onları hiç görmediniz. Bu da ikinci yalan! Bavulu emanete vermenizin nedeni de üçüncü yalan! Hayır, sevgili Bay Hergesell. Şimdiye kadar ağzınızdan çıkanların hepsi yalandı!"

"Hayır, değildi. Hepsi de doğru. Heinrich Schmidt o gün Königsberg'e gideceğini söylemişti. Fakat bavulu ağır olduğu için yanına almak istememişti. Emanete vermemi benden rica etmişti. Gerçek bu!"

"Tanışınız emanet makbuzunu cüzdanında taşıyacağına, döndüğünde onu almak için kalkıp ta Erkner'e gelecekti... Bay Hergesell, şimdi bu konuyu kapatalım. Fakat çok yakında daha uzunca karşılıklı sohbet edeceğim sizinle. Bana kalırsa benimle Gestapo'ya gelmeniz daha doğru olacak. Karınıza gelince..."

"Karımın bu bavul olayından hiç haberi yoktur!"

"Biliyorum, o da böyle söylüyor. Fakat onun neyi bildiğini, neyi bilmediğini ben yakında kendim öğreneceğim. Şimdi siz iki tatlı insan, yanımdayken söyleyin bakalım, üniforma fabrikasından mı tanışıyorsunuz?"

"Evet..." dedi Trudel.

"Söyleyin bakalım, nasıldı fabrika, neler yaptınız orada?"

"Ben orada elektrik ustasıydım..."

"Ben de terzihanede asker üniformaları dikiyordum..."

"Çok güzel, çok güzel, çalışkan insanlarsınız sizler! Anlatın bakalım, elektrik telleri döşeyip kumaş kesmediğiniz zaman neler

yapmıştınız? Haydi bakayım, benim küçük tavşancıklarım! Acaba şöyle küçük bir hücre kurmuş muydunuz? Siz ikiniz, sonra şişko bebek dedikleri Jensch diye biri ve Grigoleit?"

Hergesell'lerin yüzü sapsarı oldu. Şaşkın şaşkın birbirlerine baktılar. Bu adam bunları nereden biliyordu?

"Evet, evet!" Laub alay eder gibi sırıttı. "Nasıl da apışıp kaldınız, değil mi? İzleniyordunuz, dördünüz birden. O günlerde ayrılmasaydınız sizinle mutlaka çok daha önce tanışırdım. Hem siz Hergesell, bu çalıştığınız fabrikada da izlenmektesiniz!"

Trudel ile Karli o kadar şaşırmışlardı ki, ağızlarını açıp komisere bir şey söyleyemediler.

Karşılarındaki tıknaz, kısa boylu komiser düşünceli düşünceli onlara baktı. Sonra aklına bir şey gelmiş gibi hızla konuştu: "Şu bavul kimindi, Bay Hergesell? Grigoleit'in mi, yoksa şişko bebeğin mi?"

"Grigoleit'in. Bir hafta sonra gelip alacağını söylemişti. Fakat aradan haftalar geçti..."

"Herhalde dostunuz Grigoleit yakayı ele verdi! Ben onu bir karşıma oturtayım... Tabii şu anda hayatta ise!"

"Komiser bey, söylemek istediğim önemli bir şey var. Eşim ve ben hücreyi terk ettikten sonra bir gün olsun politik amaçlı herhangi bir girişimde bulunmadık. Daha doğrusu bu hücrenin dağılmasına biz neden olmuştuk. Ve o güne kadar da hücre herhangi bir girişimde bulunmamıştı. Trudel ve ben böyle bir çalışmanın bize göre olmadığını erkenden fark etmiştik."

"Ben de fark ettim! Evet, ben de farkındayım," dedi komiser alay eder gibi.

Fakat Karl Hergesell onun söylediklerini duymamış gibi konuşmasını sürdürdü: "O günden sonra da çalıştık durduk, devlete karşı hiçbir şey yapmadık."

"Şu bavul olayından başka... Emanetteki bavulu unutmayın, Hergesell! Komünist içerikli her şeyin saklanması vatan hainliğidir! Sevgili dostum, bu sizi darağacına götürebilir! Bayan Herge-

sell! Bayan Hergesell! Bu kadar heyecanlanacak ne var? Fabian, çekin genç bayanı kocasının yanından! Fabian o kadar kaba olmayın, acı vermeyin kadıncağıza! Kısa süre önce çocuk düşürdü! Führer'e asker üretmek istemiyordu!"

"Trudel!" diye yalvardı Hergesell. "Kulak verme söylediklerine! Bavulun içinde ne olduğunu bilmiyor ki! Gerçekten çamaşırlarla giysiler de olabilir! Grigoleit niçin yalan söylemiş olsun!"

"Böylesi iyi genç adam," diye Hergesell'i övdü Komiser Laub. "Şu genç bayanı yüreklendirin biraz. Şimdi yine kendine geldin mi tatlım? Konuşmamıza devam edebilir miyiz? Şimdi Karl Hergesell'in vatan hainliğinden Trudel Hergesell'in vatan hainliğine geçelim..."

"Karımın hiçbir şeyden haberi yok! Karım yasadışı hiçbir şey yapmamıştır!"

"Evet, ikiniz de yaşamınız boyunca çok uslu nasyonal sosyalistler oldunuz, öyle değil mi? Alçak iki komünist domuzdan başka bir şey değilsiniz! Sıçanlar sizi! Göreceksiniz, bütün yaptıklarınızı nasıl ortaya çıkaracağım. Sizleri sonunda darağacına nasıl yollayacağım, göreceksiniz! İpte sallanırken görmek istiyorum sizleri! Bavul senin değilmiş, haberin yokmuş içinde ne olduğundan! Sen de çocuğunu isteyerek düşürmemişsin! Söyleyin bakalım, böyle değil miydi? Haydi, itiraf edin gerçekleri!"

Sonra Trudel'i omuzlarından tutup çılgınca sallamaya başladı.

"Karımı rahat bırakın!" diye bağırdı Hergesell. "Dokunmayın karıma!" Komiserin üzerine atıldı. Aynı anda Fabian'ın yumruğu yüzüne indi. Üç dakika sonra ellerinde kelepçe, başında Fabian'la mutfakta oturuyordu. Bir an düşündü, Trudel şimdi işkencecinin eline düşmüştü ve o yanında değildi.

Komiser Laub genç kadına iyice eziyet etmeye başlamıştı. O anda Karl'a ne olduğunu düşünen, kafası karmakarışık olan Trudel kendini hiç de iyi hissetmiyordu. Komiser Laub aynı anda Quangel ve kartları üzerine sorular sormaya başladı. Genç kadının onunla karşılaşmasının bir rastlantı olduğuna inanmadı.

O alçak, komplocu komünistle çoktandır ilişki içindeydi. Kocası Karl da ne yaptığını çok iyi biliyordu!

"Birlikte kaç kart dağıttınız? Neler yazıyordu o kartlarda? Kocanız ne diyordu bu yaptığınıza?"

Komiser, genç kadına eziyet etti durdu. Aynı anda kocası mutfakta oturmuş bekliyordu. Kendini cehennemde hissediyordu. Ve sonunda bavul getirildi, odanın ortasına kondu. Karl Hergesell içeri alındı.

"Açın şunu," diye Komiser Laub, Fabian'a emretti. Hergesell'ler birbirlerine çok uzak durmaktaydı. İkisinin de yüzü çok soluktu. Karl'ın yanındaki bir memur onu kolundan tutmuştu.

"İçinde çamaşırlar ve giysiler olan şu bavul ne kadar da ağırmış!" diye alay etti komiser. Fabian elinde kocaman bir pensle kilidi kırmaya çabalıyordu. "Göreceksiniz, az sonra içinden neler çıkacağını! Sanırım bu sizin için pek iyi olmayacak, Bay Hergesell. Ne dersiniz?"

"Karımın bu bavuldan hiç haberi olmadı, komiser bey!" diye atıldı Karl Hergesell.

"Evet, evet. Siz de karınızın şu Quangel ile vatan haini sözler içeren o kartları bina merdivenlerine bırakmış olduğundan habersizdiniz, öyle değil mi? Birinin vatan hainliği yaptığından ötekinin haberi yok! Ne güzel bir evlilikmiş sizinki!"

"Hayır!" diye bağırdı genç adam. "Hayır Trudel, sen bunu yapmadın! Söylesene, yapmadım, desene Trudel!"

"Fakat karınız az önce itiraf etti!"

"Sadece bir kez, Karli. Her şey bir rastlantıydı..."

"Birbirinizle konuşmanızı yasaklıyorum! Ağzınızdan tek kelime bile çıkarsa, yine mutfağı boylayacaksınız, Hergesell! Bakın, bavul açıldı. Bakalım neler varmış içinde?"

Komiser, yanında Fabian'la kapağı açılmış bavula bakıyordu. Hergesell'ler durmak zorunda oldukları yerden içinden ne çıkmış olduğunu göremiyorlardı. İki adam önce aralarında bir

şeyler fısıldaştılar, sonra Fabian eğilip ağır bir şeyi dışarı çıkardı. Küçük bir makineydi elinde tuttuğu. Vidaları, yayları, merdanesi ışıldayan küçük bir makine...

"Bu bir baskı makinesi!" dedi Laub. "Küçük, şirin bir baskı makinesi... Komünistlerin kışkırtıcı bildirilerini basmakta kullandıkları... Böylece sizin konu halloldu, Bay Hergesell! Şimdi ve her zaman için..."

"Fakat bavulda ne olduğundan benim haberim yoktu," diye karşı çıktı Karl Hergesell. Daha doğrusu mırıldandı. Gördükleri karşısında sanki dili tutulmuştu.

"Bu artık hiç önemli değil! Şu Grigoleit denen adamla karşılaşmanızı bize haber vermeniz, bavulu da teslim etmeniz gerekirdi! Sorgulama sona ermiştir! Fabian, toparlayın her şeyi! Bildiklerim bana yeter de artar bile. Kadına da kelepçe takın, Fabian!"

"Elveda, Karli!" diye kocasına seslendi genç kadın. "Elveda, sevgilim! Beni çok mutlu ettin..."

"Bu kadının çenesini kapatın, Fabian!" diye sesini yükseltti komiser. "Hey, Hergesell, size de ne oluyor?"

Kocaman bir yumruk Trudel'in ağzına indiğinde, Karl Hergesell yanındaki memurun elinden kurtuluverdi. Elleri kelepçeli olmasına karşın Trudel'e vuran adamın üzerine çullanıp onu yere yuvarladı. Komiserin işaret ettiği Fabian, yerdekilerin tepesine dikilip birbirlerine vurmalarını seyretti. Sonra da Karl Hergesell'i kavradığı gibi kendine çekti, yüzüne birkaç yumruk indirdi.

Genç adam inledi, kıvrandı ve karısının ayaklarının dibine yıkıldı. Trudel hiç kıpırdamadan yerde yatan kocasına bakıyordu. Ağzının kenarından kanlar akıyordu.

Kente giderlerken bütün yol boyunca kocasının tekrar kendine geleceğini, bir kez olsun onun gözlerine bakabileceğini ümit etti. Fakat bu gerçekleşmedi. Hiçbir şey yapmamışlardı. Yine de artık her şeylerini yitirmişlerdi...

54
Otto Quangel'in Altından Kalkamadığı Yük

Yüksek Halk Mahkemesi'ndeki soruşturma yargıcının karşısına çıkarılana kadar Gestapo'nın zindanında geçirdiği on dokuz gün Otto Quangel için ıstırap doluydu. Komiser Laub'un bütün gücünü kullanarak yaşlı adamın direncini kırmaya çalışmasına, ondan korku içinde bağıran bir hiç yaratmak istemesine dayandı.

Ancak Otto Quangel'e en çok ıstırap veren, onu kolunu kanadını kıran şey, karısı Anna'ya ne olup bittiğini bilememesiydi. Onu ne görebiliyor ne de ondan bir haber alabiliyordu. Komiser Laub'un sorgularken ikide bir Trudel'den söz etmesi de, karısının bir ara genç kızın adını ağzından kaçırmış olduğunun belirtisiydi. Ürkültülmüş ya da işkence görmüş olacaktı. Yoksa bunu yapmaması gerektiğini biliyordu.

Sorgulama sürdükçe Trudel Baumann ile kocasının da tutuklandığını ve her şeyi itiraf etmiş olduklarını öğrendi. Onları da kendi düşmüş olduğu girdabın içine çekmişti. Otto Quangel o güne kadar kimseye gereksinimi olmadan, kimseyi yaptıklarına karıştırmadan, kendi başına bir yaşam sürdürdüğü için hep gurur duymuştu. Fakat şimdi kendi hatasının sonucu olarak genç iki insanla karısı Anna'nın başına dert açmıştı.

Ancak kendi kendiyle verdiği bu kavga pek uzun sürmedi. Kısa süre sonra hayat arkadaşına üzülüp dertlenmesi ona kendi sorunlarını hepten unutturdu. Saatlerce yatağının kenarına oturdu, gözlerini kapattı, tırnaklarını acıyana kadar avucuna batırdı, düşündü ve düşündü, kendine güç vermeye çabaladı. Anna'yı gözünün önüne getirdi, karşısında durduğunu düşledi, ona bir şeyler söyleyip karısını güçlendirmek istedi. Gururunu yitirmemesini, insanlıkla hiç ilgisi olmayan bu lanet olası herifler karşısında kendini aşağılatmamasını söyledi Anna'ya...

Anna için duyduğu endişe dayanılmazdı. Fakat dayanılması çok daha zor olan başka şeyler de vardı Otto Quangel'in günlük yaşamında. Sarhoş SS'lerin hemen hemen her gün hücresine

gelip öfkelerini onun gibi korunmasız yaşlı bir adamdan çıkarmalarına katlanmak çok zordu. Kan görmek, bir insana eziyet etmek hırsıyla gözleri dönmüş, alkolle çılgınlaşmış bu adamlar, hücrenin kapısını açıp üzerine saldırıyordu.

Fakat onu günlük yaşamında yıkan, uzun süre dayanamayacağını sandığı bir şey daha vardı. Otto Quangel hücresinde tek başına değildi, bir başka suçlu da onunla aynı hücrede kalmaktaydı... Tüylerini ürperten bu insan yüreksiz, korkak, kaba, sürekli titreyen biriydi. İğrenç, vahşi bir hayvanı andırıyordu. Ve Otto Quangel ona uysal davranması gerektiğini hemen anlamıştı. Çünkü bu adam yaşlı marangozdan çok daha güçlüydü.

Karl Ziemke otuz yaşlarında ve yapılıydı. Yuvarlak kafasındaki küçük gözleriyle bir buldok köpeğini andıran adamın elleri ve kolları uzun kara tüylerle kaplıydı. Sürekli kirli olan saçları ve hafif öne doğru çıkık, kırış kırış alnıyla bu Ziemke'den ürpermemek elde değildi. Pek konuşkan da değildi. Arada sırada konuştu mu da, hep ölümden ve cinayetten söz ediyordu. Quangel'in bir ara dışardaki nöbetçilerden öğrendiğine göre Karl Ziemke bir zamanlar SS'de görev yapmış ve kurum için çok çalışmıştı. Konuştuğu nöbetçiler onun misyonunun cellatlık olduğunu söylemişlerdi. Bütün vücudu tüylerle kaplı olan bu Tarzan'ın elinde kaç insan yaşamı son bulmuştu, kimse bilmiyordu.

Fakat sayısız cinayetin işlendiği bu dönemde bile kendine verilen görevle karnı doymayan profesyonel katil Karl Ziemke, şeflerinin emrettiği cinayetlerden başka kendi başına da bir şeyler çevirmeye başlamıştı. Bu arada kurbanlarının paralarına ve değerli eşyalarına da el koymadan edemiyordu. Ancak işlediği cinayetlerin nedeni o insanları soymak değildi. Sadece öldürme arzusunu gidermek için kendine kurban seçiyordu. Bir süre sonra akılsız davranmış; Yahudiler ile halk düşmanlarından başka saf kan Almanlar, hatta parti şefleri de kurbanları arasına girmişti. Ona ne yapacaklarını henüz bilmedikleri için önce Gestapo'nun mahzenine atmışlardı.

Ve o günden sonra da, birçok insanı bir kalp krizinden daha çabuk öteki dünyaya yollamış olan Karl Ziemke kendi hayatından korkmaya başlamıştı. Düşünceleriyle beş yaşındaki bir çocuğu andıran, fakat gözünü kırpmadan cinayetler işleyen bu adam, hücresinde deli rolü yaparsa ceza almaktan kurtulabileceğini düşünmüştü. Bunu gerçekleştirmek için de kendine köpekliği uygun görmüş ve daha ilk günden köpek rolünü başarıyla uygulamaya başlamıştı.

Çoğu zaman çırılçıplak, elleri ve ayakları üzerinde, tıpkı bir köpek gibi hücrede sağa sola gidiyor, havlayıp duruyor, yemeğini yerdeki bir kaptan yiyor, arada sırada Quangel'in bacaklarını ısırmadan da yapamıyordu. Kimi zaman da yaşlı marangozhane ustasıyla oynuyor, attığı saç fırçasını ağzına alıp tekrar ona getiriyordu. Bunu defalarca yapıyor ve fırçayı her getirişinde Quangel başını okşasın diye önünde bekliyordu.

Yaşlı adam canı sıkkın olduğu için oynamadı mı da üzerine atlıyor ve onu yere düşürüyordu. Hatta kimi zaman dişlerini boynuna geçirip Quangel'i iyice korkutuyordu. Karl Ziemke'nin bu davranışları koridordaki nöbetçilerin tabii çok hoşuna gidiyordu. Çoğu zaman kahkahalar atıp bağırarak onu iyice öfkelendiriyorlardı. Başına daha çok dert almaktan kaçınan Quangel de bütün bunlara katlanmaktan başka çıkar yol görmüyordu. Sarhoş SS'ler öfkelerini tutuklulardan çıkarmak için hücreye girdiklerinde Ziemke sırtüstü yere uzanıyor ve bacaklarıyla kollarını iki yana açıp adamlara bağırsaklarını sökmeleri için yalvarıyordu.

İşte Otto Quangel böyle biriyle günlerini, saatlerini ve dakikalarını geçirmeye mahkûm edilmişti. Ömrü boyunca hep tek başına yaşamış olan Quangel şimdi on beş dakika olsun tek başına kalamıyordu. Geceleri bile gözüne doğru dürüst uyku girmiyordu. Kendini insandan çok köpek sanan Ziemke geceyarısı Quangel'in yanına sokulup elini pençe gibi göğsüne koyuyor, ona yemek ve su vermesini bekliyor, kimi gece de köpek gibi ayakucuna uzanıyordu. Yaşlı adam da biraz kenara çekilip ona yer açıyordu. Fakat

günlerdir su yüzü görmemiş, gitikçe daha çok hayvanı andıran kıllı vücuttan yayılan kokular yüzünden midesi bulanıyordu. Yatağın ayakucuna kıvrılmış olan Ziemke çoğu gece sessizce havlıyor, Otto Quangel'in yüzünü ve vücudunu yalayıp duruyordu.

Evet, bütün bunlara dayanmak çok zordu. Bir süre sonra yaşlı adam kendi kendine sordu, niçin karşı çıkmıyordu, ne de olsa sonunun ne olacağı belliydi, hatta bu son pek yakında da gelebilirdi. Fakat sonra, dayanmalısın, diyordu. Yaşamına kendi eliyle son verip Anna'yı tek başına bırakamazdı. İçindeki direnç, kararı sen vermeyeceksin, diyordu. Belki onlar senin yaşamına iple ya da giyotinle son verecek. Fakat kendi ölüm kararını kendin verirsen, suçunu onların kararından önce kabul etmiş olursun! Onlardan hiçbir şeyi esirgememeliydi.

Tuhaftır, gün geçtikçe "köpek" ona daha çok bağlanıyordu. Artık "efendisi"ne saldırmıyor, üzerine atlayıp yüzünü, boynunu ısırmaya çalışmıyordu. Çoğu zaman kocaman kafasını yaşlı adamın kucağına bırakıyor, gözlerini kapatıp hafif hafif hırlıyor, bir şeyler mırıldanıyordu. Onu sakinleştirmek isteyen Otto Quangel de eliyle başını okşuyordu.

Sonra bir gün geldi, yaşlı adam kendi kendine sordu, köpek rolü yaparak onu buraya atanları delirmiş olduğuna inandırmak isteyen Ziemke acaba gerçekten çıldırmış mıydı? Ancak Otto Quangel'in gözünde, Ziemke'nin gece gündüz koridorda dolaşıp duran eski dostları da en az onun kadar deliydi! Onlar gibi, çıldırmış Führer'leri ve sürekli budala budala gülümseyen Himmler'leri de köküne kibrit suyu dökülüp mutlaka yok edilmesi gereken bir neslin bireyleriydi... Aklı başındakiler yaşayabilsin diye onlar yok olmalıydı!

Birkaç gün sonra Otto Quangel'in buradan başka yere nakledileceği haberi geldiğinde "köpek" çok hüzünlendi. Vızıldadı, uluyup hafifçe havladı, önüne konan ekmekleri getirip yaşlı adama verdi. Az sonra koridora çıkarılıp, başı ve kolları duvara dayatılan Quangel'in peşinden koştu, ayaklarının dibine çöktü, acıyla

ulumaya devam etti. Belki bu nedenle olacak SS'ler yaşlı adama, başka yerlere naklettikleri tutuklulara yaptıkları gibi kaba davranmadılar. Hatları keskin yüzü baykuşu andıran, bakışları soğuk bu adamın bir "köpeği" kendine böylesine bağlamış olması celladın uşaklarını bile etkilemiş olacaktı...

Az sonra, "Haydi yürü!" dendiğinde ve "köpek" tekrar hücresine kovalandığında da Otto Quangel'in bakışlarındaki donukluk birden kayboluverdi. Sanki yüreği birden yumuşamış, içini ayrılık hüznü kaplamıştı. Yaşamı boyunca karısından başka hiç kimseye bağlanmamış olan Otto Quangel, acımasız bir katil olan, insandan çok bir hayvanı andıran bu adamın arkasından şöyle bir baktı, artık yaşamından uzaklaştığı için hüzünlendi.

55
Anna Quangel ve Trudel Hergesell

Berta'nın ölümünden sonra Anna Quangel'in kaldığı hücreye Trudel Hergesell'in getirilmesi belki SS'lerin dikkatsizliğindendi. Tabii, birbirini tanıyan iki kadının aynı yerde kalmasını, onlara her şeyi itiraf ettirmiş, kocaları hakkında birçok şey öğrenmiş olan Komiser Laub da istemiş olabilirdi. Ne de olsa gerçek suçlular hep erkeklerdi, karıları onlara eşlik etmek zorundaydı. Fakat bu her ikisinin de darağacını boylamasına engel değildi.

Evet, Berta ölmüştü. Yengesini koridorda gördüğünü Anna'ya söylemekle Komiser Laub'u çok öfkelendirmiş olan Berta artık yaşamıyordu. Anna Quangel'in kollarının arasında bir mum gibi eriyip gitmişti. Nefes alması giderek zorlaşmış, sesi giderek zayıflamıştı. Yardım çağırmamasını hücre arkadaşı Anna'ya güçlükle fısıldamıştı. Sonra hafif bir hırıltı duyulmuş, son bir kez nefes almaya çabalamış, ağzından kanlar boşanmış ve Anna'ya sarılı olan kolları iki yana düşmüştü. Bir insan daha işlemediği bir suç yüzünden bu dünyaya veda etmişti...

Sonra Anna onu yatağına uzatmış, yüzü bembeyaz olan bu kadına bakıp kendini suçlamıştı. Komiser Laub'a yengesini gördüğünü söylememiş olsaydı Berta belki henüz yaşıyor olurdu! Sonra Trudel Baumann, hayır Trudel Hergesell aklına gelmiş ve bütün vücudu titremeye başlamıştı. Nereden bilecekti, oğlu Otto'nun nişanlısından söz etmekle bir felakete neden olabileceğini! Ağzından Trudel'in adı çıkar çıkmaz komiserin üzerindeki baskısı gittikçe artmış, sonunda Anna Quangel çok sevdiği bir insanı felakete sürüklemişti...

Anna Quangel günün birinde Trudel Hergesell'in karşısında onu ele vermiş olan sözleri tekrarlamak zorunda bırakılabileceğini düşündü ve tir tir titredi. Bir an kocası aklına geldi, iyice ümitsizliğe düştü. Yaptığının doğruluğuna inanan ve haksızlığa dayanamayan bu adam, karısının ihanetini hiç kabullenemeyecekti. Yaşamının son günleri yaklaşırken Anna Quangel bu dünyadaki tek dostunu da yitirmiş olacaktı.

Ben niçin böylesine zayıfım, diye kendi kendine öfkelendi Anna Quangel. Komiser Laub'un karşısına her oturuşunda, ona eziyet etmesin diye değil, her türlü eziyete karşın ağzından başkalarına zarar verecek sözler çıkmasın diye Tanrı'ya dualar etti. Bu ufak tefek, zayıf kadın omuzlarına yük almaya hazırdı. Hemen hemen bütün kartları kendisi dağıtmıştı. Kartlarda yazan sözler de ona aitti. Kocası sadece karısının söylediklerini yazmıştı. Bütün buluş baştan sona ona aitti. Oğlunu savaşta yitimiş olduğu için aklına böyle bir şey yapmak gelmişti.

Komiser Laub, bu kadının söylediklerinin tümünün yalan olduğunun farkındaydı. O, itiraf ettiği şeyleri gerçekleştirecek bir insan değildi. Fakat Laub ne kadar bağırırsa bağırsın, onu ne kadar tehdit ederse etsin, Anna Quangel söylediklerini geri almadı, başka bir tutanağın altına da imzasını atmamakta inat etti. Bu sorgulamalar birkaç gün arka arkaya sürdü. Her sorgulamanın ardından Anna Quangel hücresine kendinden memnun dönüyordu. Yaptıklarının cezasına katlanmaya hazırdı. Belki de böyle

yapmakla kocasının hayatını kurtaracaktı. Bir süre sonra Komiser Laub fazla ileri gitmiş olduğunun farkına vardı. Artık yapacağı bir şey yoktu.

Gestapo hapishanesinin sorumluları, Anna'nın hücresinde ölmüş olan Berta'nın cesedini almaya hemen gelmediler. Belki unutmuşlardı, belki de bilerek, yaşlı kadına eziyet etmek istiyorlardı. Kokular yükselmeye başlamış olan hücrenin kapısı aradan üç gün geçtikten sonra birden açıldı. Anna Quangel, getirilen tutukluya bakmamak için başını başka yöne çevirdi.

Trudel Hergesell hücreye adım attı. Bitkindi, gözleri hemen hemen kapalıydı. Kocası Karl'ın başına gelenlerden haberi olmadığı için de şuuru pek yerinde değildi. Cesetten yükselen dayanılmaz koku hücreyi kaplamıştı. Genç kadın tahta kerevette yatan, derisini lekeler kaplamış, şişmeye başlamış ölü kadını görünce korku dolu bir çığlık attı.

"Artık dayanamayacağım!" diye inledi. Anna Quangel, yaptığı hainliğin kurbanı olarak gördüğü Trudel tam yuvarlanmak üzereyken yanına koşup ona sarıldı.

"Trudel!" diye fısıldadı yarı baygın kadının kulağına. "Trudel, beni affedecek misin? Sadece bir zamanlar oğlumuzun nişanlısı olduğundan söz etmiştim... Fakat eziyet ve işkencelerle bana başka şeyler de söylettiler. Ben artık hiçbir şeyi anlamıyorum. Trudel, bakma bana böyle, ne olur Trudel! Sen bir çocuk doğurmayacak mıydın? Yoksa buna da mı ben engel oldum?"

Anna Quangel'in bu sözleri üzerine Trudel Hergesell kollarının arasından ayrıldı ve kapının yanına gitti. Hücrenin demir kaplı kapısına dayanıp soluk yüzüyle yaşlı kadına doğru baktı. Anna Quangel, uzun hücrenin arka duvarında durmuştu.

"Sen miydin anne?" diye sordu Trudel. "Sen mi yaptın?" Bir an sustu. Sonra heyecanla devam etti: "Ah, ben o kadar önemli değilim! Karl'ımın başını gözünü yardılar! Bir daha kendine geldi mi, yoksa çoktan öldü mü, hiç haberim yok!"

Gözlerinden yaşlar boşandı. Hıçkırarak konuşmasına devam etti: "Ve onu bana göstermiyorlar! Ne olacak bilmiyorum. Belki de günlerce burada kapalı kalacak, ondan hiç haber alamayacağım! Sonra o ölecek ve bir yere gömecekler... Fakat o benim içimde hep yaşayacak! Artık ondan bir çocuğum da olmayacak... Nasıl da aniden zavallının biri oldum ben! Kısa süre önce babaya rastladığımda kendimi ne kadar mutlu hissediyordum... Şimdiyse, şimdi elimde hiçbir şey yok! Ah, anne..."

Bir an sustu. Sonra çabucak devam etti: "Fakat çocuğu düşürmemin suçlusu sen değilsin! O bütün bunlardan önce oldu..."

Trudel Hergesell birden kapının yanından ayrıldı, sallana sallana yaşlı kadına sokuldu, başını göğsüne dayadı. "Ah, anne, ben artık ne kadar mutsuz bir insanım!" diye inledi. "Söyle bana, Karl her şeye dayanacak, de!"

Anna Quangel genç kadını yanaklarından öpüp, "O yaşayacak, Trudel!" diye fısıldadı. "Trudel, sen de yaşayacaksın! Sizler kötü bir şey yapmadınız ki!"

İki kadın bir süre birbirlerine sarılıp kaldılar. Suskundular. Karşılıklı sevgileri sanki onlara yeni bir ümit, yeni bir güç vermişti.

Sonra Trudel toparlandı, başını iki yana sallayıp, "Hayır, anne," diye konuştu. "Bizler de başımızı kurtaramayacağız. Bizi de birçok şeyle suçluyorlar. Sen doğru söyledin: Biz kötü bir şey yapmadık! Karl bir tanıdığına iyilik edeyim diye, içinde ne olduğunu bilmediği bavulunu emanete vermiş. Ben de babanın bir kartını bir binanın merdivenlerine bırakmıştım. Fakat yaptıklarınız vatan hainliği, diyorlar. Başınız gidecek diyorlar!"

"Bunu sana mutlaka Laub söyledi, lanet olası herif söyledi, öyle değil mi?"

"Adını bilmiyorum. Hem adı hiç önemli değil! Çünkü birbirlerinden hiç farkları yok! Koridordaki nöbetçiler bile aynı."

"Fakat onların hükmü yıllar boyu sürmeyecek, Trudel!"

"Kim bilir? Yahudilere neler yaptılar, başka ülkelerin insanlarına da... Şimdiye kadar başlarına hiçbir şey gelmedi ve bu daha uzun yıllar sürecek! Tanrı'nın varlığına inanıyor musun anne?"

"Evet Trudel, inanıyorum. Otto bunu hiç kabul etmemişti. Fakat ben ondan gizli, bu inancımı sürdürdüm. Ben Tanrı'nın varlığına inanıyorum!"

"Ben ise Tanrı'ya doğru dürüst inanamıyorum. Fakat ne güzel olurdu, var olması... O zaman Karl'la öldükten sonra tekrar birlikte olacağımızı bilirdim!"

"Birlikte olacaksınız, Trudel. Otto inanmaz Tanrı'ya. Ölümle her şeyin sona erdiğini söyler. Fakat ben biliyorum, öldükten sonra tekrar bir araya geleceğiz. Her zaman, sonsuza dek birlikte olacağız... Buna yürekten inanıyorum, Trudel!"

Genç kadın tahta kerevette yatan, artık sesi çıkmayan insana baktı. Sonra Anna Quangel'e dönüp, "Bu kadının görünümü hiç de iyi değil," dedi. "Her yanı lekeler içinde, vücudu şişmeye başlamış. Korkuyorum anne, ben böyle yatmak istemiyorum!"

"Trudel, o burada üç gündür yatıyor. Alıp götürmüyorlar. Öldüğü anda ne güzel bir yüzü vardı. Çok sakindi, mutluydu. Fakat şimdi ruhu vücudunu terk etti. Bozulmuş bir parça et gibi Yatıyor burada..."

"Götürsünler onu! Görmeye daha fazla dayanamayacağım! Bu kötü kokuyu da ciğerlerime çekmek istemiyorum!"

Anna Quangel ona engel olmaya fırsat kalmadan Trudel hızla koştu ve yumruklarını kapının demirlerine indirip haykırdı: "Açın! Açın hemen şu kapıyı! Duyuyor musunuz beni?"

Hücrelerde gürültünün her türlüsü yasaktı. Değil gürültü, yüksek sesle konuşmaya bile izin yoktu.

Anna Trudel, genç kadının yanına koştu ve ellerinden yakalayıp onu kapıdan çekti. "Bunu yapamazsın, Trudel!" diye fısıldadı. Sesinden çok ürkmüş olduğu belliydi. "Bu yasak! Hemen içeri girip seni döverler!"

Fakat yaşlı kadın bunu engelleyemedi. Kapının kilidinde bir anahtar döndü ve upuzun bir SS, elinde kocaman lastik bir copla hızla içeri girdi. "Hangi hakla burada bağırıp duruyorsunuz, sizi gidi sokak karıları?" diye haykırdı. "Yoksa burada artık sizin gibi orospular mı emir veriyor?"

Bir köşeye sığınmış olan kadınlar korkuyla ona bakıyordu. Nöbetçi üzerlerine yürüyüp onları dövmeyle kalkışmadı. Sadece homurdandı:

"Burası morg gibi leş kokuyor! Kaç gündür yatıyor bu burada?"

İriyarı nöbetçi çok gençti. Gördüğü ceset karşısında yüzü sararıvermişti.

"Bugün üçüncü gün," dedi Anna Quangel. "Ah, acaba ölüyü artık hücreden çıkartmanızı rica edebilir miyim? Zor nefes alabiliyoruz..."

SS görevlisi bir şeyler homurdandı ve hücreden çıktı. Fakat kapıyı arkasından kapatmadı, hafif açık bıraktı.

İki kadın ayaklarının ucuna basa basa kapıya sokulup onu biraz daha açtılar. Başlarını dışarı uzatıp koridorun dezenfekte ilacı ve hela kokan havasını ciğerlerine çektiler, ferahladılar!

Genç SS görevlisinin tekrar gelmekte olduğunu fark edince de içeri girdiler.

"Evet!" dedi gençten nöbetçi ve elinde tuttuğu kâğıdı gösterdi. "Yardım edin bakalım bana! Sen moruk, sen iki bacağından yakalayacaksın. Kız da başından tutsun! Haydi yürüyün! Şu iskeleti taşıyacak güçtesiniz, öyle değil mi?"

Kaba konuşmasına karşın ses tonu yumuşak gibiydi. Hatta iki kadın cesedi taşırken biraz yardımcı da oldu. Uzun koridorda yürüdüler. Sondaki demir kapının yanında duran nöbetçi, genç adamın elindeki kâğıda bir göz attı. Dışarı çıktılar, merdivenleri indiler, zayıf bir ampulün aydınlattığı loş koridor soğuk ve nemliydi.

"Buraya," dedi SS görevlisi ve kapılardan birini açtı. "Cesetler buraya atılıyor. Elinizdekini de şu kerevetin üzerine koyun.

Fakat üzerindekileri çıkaracaksınız. Artık giysi kolay bulunmuyor. Her şeye ihtiyaç var."

Güldü. Fakat gülüşünün zorlama olduğu belliydi. Kadınlar aynı anda bir dehşet çığlığı attılar. Gerçekten de mahzen erkek ve kadın cesetleriyle doluydu. Hepsi de anadan doğma çırılçıplaktı. Vurulmuş, ezilmiş insan yüzleri, kırılmış kol ve bacaklar, kan içinde, kirli vücutlar... Kimse zahmet edip de ölmüş olan bu insanların gözlerini kapatmamıştı. Ölüler soğuk bakışlarını tavana dikmişti. Kimi göz kırpıyor, kimi de yanlarına yeni bir ölü geldi diye merakla bakıp sevinçle sırıtıyordu.

Anna ile Trudel bir yandan titreyen elleriyle ölü Berta'yı soymaya, üzerindeki giysileri çıkarmaya çalışırken, öte yandan da gözucuyla loş mahzene atılmış cesetlere baktılar. Şurada memeleri sarkmış, annelik yapmış yaşlı bir kadın yatıyordu, az ötede yıllar boyu çalıştıktan sonra sükûnet içinde geçireceği emeklilik yıllarına sevinmiş, günün birinde rahat rahat yatağında bu dünyaya veda edeceğini sanmış bir adam, bir başka kerevette, hemcinslerine sevgi vermek, onlardan sevgi almak için yaratılmış, dudakları bembeyaz olan gencecik bir kız, burnu parçalanmış, adaleli vücudu sapsarı olmuş bir genç adam...

Burada tam bir ölüm sessizliği vardı. Bu sessizliği bozan, Berta'nın giysilerinin çıkardığı hışırtı idi. Bir an için havada uçan bir sineğin sesi de duyuldu. Az ötede duran nöbetçi, elleri ceplerinde, çalışan kadınları seyrediyordu. Şöyle bir esnedi, bir sigara yaktı. "İşte hayat böyledir!" diye mırıldandı ve sustu. Mahzene yine bir ölüm sessizliği çöktü.

Biraz sonra Anna Quangel, Berta'nın giysilerini bir çıkın yaptı. Genç nöbetçi, "Haydi gidiyoruz!" dedi.

Fakat Trudel Hergesell eliyle adamın kara üniformasına şöyle bir dokunup rica etti: "Ah, lütfen! İzin verin de buradakilere çabucak bir bakayım. Kocam... Belki o da şimdi burada yatıyor!"

Genç SS görevlisi Trudel'i tepeden tırnağa şöyle bir süzdü. Sonra birden, "Söyle bana, ne işin var senin burada?" dedi. "Kö-

yümde senin yaşında bir kız kardeşim var!" Bir an sustu, sonra, "Peki, bak bakalım," dedi. "Fakat çabuk ol!"

Genç kadın sessizce ölülerin arasında dolaştı. Artık yaşamayan insanların yüzlerine teker teker baktı. Kimi yüzler öylesine paramparça olmuştu ki, tanımak mümkün değildi. Fakat saç rengi ve vücut Karl Hergesell'in onlardan biri olmadığını kanıtlıyordu. Az sonra yüzü kireç gibi döndü.

"Hayır, o burada değil. Henüz yok!"

Genç adam, Trudel'in yüzüne bakmadan konuştu. "Haydi, gidiyoruz!" İki kadın önden yürüdü. O gün nöbeti sırasında hücreyi havalandırmak için kapısını birkaç kez açtı. Ölünün üç gün boyunca yatmış olduğu yatağı yeniden yapsınlar diye çarşafla örtü de getirip verdi. Mahzenlerin acımasız cehenneminde o genç nöbetçi iki kadına Tanrı'nın büyük bir bağışı idi.

O gün Komiser Laub için iki kadının sorgusu başarılı geçmedi. Anna Quangel ile Trudel birbirlerini teselli etmişler, birbirlerine destek olmuşlardı. Hatta bir SS görevlisi çok az da olsa onlara insancıl davranmıştı. İki kadın o gün kendilerini güçlü hissediyordu.

Fakat sonraki günlerde aynı gence kaldıkları koridorda bir daha nöbet verilmedi. Belki de yeteneksiz olduğu için başka yere gönderilmişti! Böyle bir görev için fazla insancıl olacaktı...

56
Baldur Persicke Ziyarete Geliyor

Hitler'in yetenekli gençler okulunun gururlu öğrencisi, Persicke ailesinin en başarılı çocuğu Baldur Persicke, o dönem öğrenimini çok iyi notlarla bitirmişti. Artık yavaş yavaş kendini bu dünyanın efendisi olmaya hazırlayabilirdi! Berlin'e gelir gelmez önce akrabalarının yanına sığınmış olan anasını geri getirdi ve kadıncağıza evini bir daha terk etmesini kesinlikle yasakladı. Sonra

kalktı, Ravenbrück Toplama Kampı'nda görevli olan kız kardeşini ziyarete gitti. Kamptaki yaşlı kadınları işe koşan kız kardeşini bu görevi nedeniyle çok övdü. Aynı akşam Baldur ve kız kardeşi, başka bakıcı kadınlar ve Fürstenberg'den gelen dostlarıyla küçük bir parti düzenlediler. Sefahate varan bu akşamda içki su gibi aktı, bol bol sigara içildi ve "aşk" yapıldı...

Baldur Persicke'nin Berlin'de halletmesi gereken başka işleri de oldu. Yaşlı babasının parti kasasından sorumlu olduğu bir dönemde kasada açık çıkmıştı. Bu nedenle parti mahkemesi karşısına çıkarılacak, kendisinden hesap sorulacaktı. Fakat Baldur doktorlardan, ne yaptığını bilmeyen yaşlı bir adamdır, diye raporlar aldı. Oraya buraya gitti, çalmadığı kapı bırakmadı. Kimi zaman yalvarıp yakardı, kimi zaman da öfkeyle sesini yükseltip karşısındakini tehdit etti. Ve sonunda ailenin bu en başarılı oğlu, gerçekten de olayın sessizce kapatılmasını sağladı. Kasadaki eksik paranın çalınmış olduğu tutanağa geçirildi. Tabii çalan yaşlı Persicke değildi. Ah, hayır! Çalanlar Borkhausen ile evine gelmiş olan fare Klebs idi! Böylece Persicke aklandı, aile de "namuslu" yaşamını sürdürmeye devam etti.

Hergesell ailesi işlemediği bir suç nedeniyle işkence görür ve ölümle tehdit edilirken, parti üyesi yaşlı Persicke işlediği bir suçtan aklanabiliyordu! Balsur Persicke'nin Berlin'deki girişimleri başarılı geçmişti. İşin aslı ondan bunun aksi de beklenemezdi. Okuluna dönmeden önce bir şey daha yapmak istiyordu. İçki bağımlılarının yattığı hastanedeki babasını ziyarete gidecek, doktorlarıyla görüşecekti. Bir daha böyle bir şeyin başına gelmemesini ve korkak annesinin de evinde artık rahat içinde yaşamasını arzuluyordu.

Ve o Baldur Persicke olduğu için babasını ziyaret etmesine hemen izin verildi. Hatta onunla, yanlarında bir doktor veya bir bakıcı olmadan tek başına görüşebildi. Babasını iyice çökmüş buldu. Yaşlı adamın güzel günleri artık geride kalmıştı. Bitkindi, halsizdi, bir hayaletten pek farkı yoktu. Yine de oğlunu görür

görmez ona sigara vermesi için yalvardı durdu. Baldur birkaç kez itiraz etti, fakat sonunda, "Senin gibi berbat bir adam bunu hak etmedi ama..." deyip yaşlı babasına bir sigara uzattı. Az sonra oğluna öteki gelişinde gizlice bir şişe sert içki getirmesini söyleyince, Baldur bir kahkaha attı. Eliyle babasının kemikleri çıkmış dizine vurup, "Sen bu gibi şeyleri artık unut baba!" dedi. "Artık bir damla içki bile almayacaksın ağzına! İçtiğin için başıma çok dertler açtın!"

Babası ona kötü kötü bakarken oğlu son günlerde başına açmış olduğu dertlerden kurtulmak için neler yapmak zorunda kaldığını anlattı. Kendini beğenmişliği sesinden belli oluyordu. Babası için yaptıklarıyla da gurur duyuyormuş gibiydi. Yaşlı Persicke ise hiçbir zaman diplomatik olmayı becerememişti. Karşısındakine söylemek istediğini doğrudan yüzüne söylemeyi severdi. Bunu yaparken ötekini kırıp kırmayacağı aklına bile gelmezdi.

"Baldur, benim için her zaman kendini beğenmiş ukalanın teki olarak kalacaksın!" dedi. "Partinin başıma dert açmayacağını ben çoktan biliyordum. Ne de olsa tam 15 yıldır Hitler'in partisinde üyeyim! Olayı kapatmak için bu kadar uğraşmak zorunda kalman gerektiyse, bu senin salaklığından... Ben olsam buradan çıktığımda her şeyi birkaç cümleyle hallederdim!"

Babasının bu söyledikleri çok budalaca şeylerdi. Eğer oğluna biraz teşekkür etmiş, onu pohpohlamış olsaydı Baldur Persicke sevinirdi. Fakat şimdi gururu zedelenmişti.

"Evet, evet, dışarıda olsaydın, baba!" dedi öfkeyle. "Fakat sen bu tımarhanedcn hiç çıkmayacaksın! Ömrün boyunca burada kalacaksın!"

Oğlunun bu acımasız sözleri üzerine çok ürken babanın bütün vücudu titremeye başladı. Fakat hemen kendine geldi ve "Göreceğim beni buradan çıkarmayacak adamı!" dedi. "Ben hâlâ özgür biriyim! Başhekim Mertens kendi söyledi, bir buçuk aylık kürün sonunda çıkacağım! O zaman artık iyileşmiş olacağım."

"Sen hiçbir zaman iyileşmeyeceksin baba," diye alay edercesine karşılık verdi Baldur. "Sen ömrün boyunca içmekten vazgeçer gibi yapıp hep tekrar başlamışındır. Ben bu durumu yıllarca yaşadım! Şimdi hemen başhekimle konuşacağım ve kısıt altına alınmanı sağlayacağım!"

"O bunu yapmayacaktır! Doktor Martens beni seviyor! Senin dediğini yapmayacaktır! Hem söz verdi, bir buçuk ay sonra beni eve yollayacak!"

"Fakat şimdi ona, gizlice bir şişe içkiyi hastaneye sokmamı istediğini anlatırsam, tedavi yöntemini değiştirir!"

"Bunu yapmayacaksın Baldur! Sen benim oğlumsun, ben de senin babanım..."

"Bu o kadar önemli mi? Ne yapayım, bu dünyada birisinin oğlu olmak zorundayım! Ve bana sorarsan dünyadaki en berbat babalardan biri de bana düşmüş..."

Karşısındaki adamı aşağılarmış gibi yüzüne baktı. Ve konuşmasına devam etti: "Evet baba, aklından çıkar bunları. Dediğimi yapacaklar ve seni hep burada tutacaklar. Bütün partiyi rezil ediyorsun sen!"

Yaşlı adamın omuzları çöktü. Sonra zorla konuştu: "Anan, kısıt altına alınmama ve ömür boyu burada kalmama izin vermeyecektir..."

"Burada çok uzun kalacağını sanmıyorum," dedi Baldur gülümseyerek ve ayak ayak üstüne attı. Sonra anasının iyice fırçalamış olduğu çizmelerine şöyle bir göz atıp devam etti: "Gördüğüm kadarıyla sağlık durumun yıllarca burada kalmana engel olacaktır! Hem anam o kadar korkuyor ki senden. Ziyaretine gelmek istemiyor. Üzerine saldırıp nasıl boynunu sıktığını unuttu mu sanıyorsun? O kadın böyle bir şeyi ömrü boyunca unutmayacaktır!"

"O zaman Führer'e bir mektup yollayacağım!" diye bağırdı yaşlı Persicke. "Führer bizim gibi eski savaşçıları unutmaz!"

"Senin Führer'e artık bir yararın mı var sanıyorsun? Führer başını çevirip suratına bile bakmaz! Hem şu titreyen ayyaş elle-

rinde birkaç cümle bile yazamazsın sen! Yazsan da mektubun bu hastaneden dışarı çıkmaz. Çıkmasına ben engel olurum. Kullanacağın mektup kâğıdına bile yazık..."

"Baldur, bana hiç mi acımıyorsun? Sen küçük bir çocukken her pazar gezmeye giderdik! Anımsıyor musun bir gün Kreuz tepesine çıktığımızı? Sular ne güzel akıyordu... Sana hep sosisler ve bonbonlar alırdım... On bir yaşındayken sınıf arkadaşlarından biriyle başın derde girmişti de, ben seni okuldan atıp çocuk yurduna sokmalarını engellemiştim. Ne yapardın bu salak baban olmasaydı Baldur? Şimdi de kalkmış, bu tımarhaneden çıkmamı engellemek istiyorsun!"

Baldur, karşısındaki yaşlı adamın söylediklerini donuk bakışlarla bir süre dinledi. Sonra, "Şimdi böyle duygusal şeyleri mi denemeye kalkışıyorsun baba?" diye sordu. "Hiç de fena yapmıyorsun, fakat bu gibi duygu dolu sözlerin beni hiç etkilemeyeceğini de biliyorsun! Ben bir dilim salamlı ekmeği bir sürü duygusal söze yeğlerim... Fakat yine de sana bir sigara ikram edeceğim... Haydi, şerefe!"

Ancak yaşlı adam oğlunun uzattığı sigarayı içemeyecek kadar sinirliydi. Yanan sigara titreyen ellerinin arasından hemen yere düşüverdi.

"Baldur!" diye yalvardı baba. "Sen buranın nasıl bir yer olduğunu bilmiyorsun! Hastaları aç bırakıyorlar... Bakıcılar akıllarına esti mi bizi dövüyorlar da! Diğer hastalar da vuruyor bana. Ellerim tiriyor, onlara karşı koyamıyorum. Verilen azıcık yemeğimi de çalıyorlar..."

Yaşlı babası böyle yalvarıp yakarırken Baldur gitmek için ayağa kalktı. Adam oğluna sarıldı ve çabuk çabuk konuşmaya devam etti: "Bazen daha kötü şeyler de oluyor... Çok bağıran hastalara iğneyle yeşil bir şey veriyorlar. Ne olduğu bilmiyorum, fakat insanlar hep kusuyor, neredeyse bütün organlarını kusuyorlar. Bu insanlar kısa süre sonra ölüyor... Babanın da böyle ölmesini arzu etmiyorsun, öyle değil mi Baldur? Ne olur, yardım et bana, Baldur! Çok korkuyorum burada!"

Fakat Baldur Persicke bu gibi yalvarıp yakarmaları daha çok dinlemeye niyetli değildi. Babasını iki eliyle iterek kendinden uzaklaştırdı, tekrar koltuğuna oturttu. "Haydi, hoşça kal baba! Anneme selamlarını söyleyeceğim. Hem unutma, masada bir sigara daha duruyor. Çöpe atarlarsa çok yazık olur!"

Ve böylece oğlu çıkıp gitti. Baba ve oğul, her ikisi de Hitler rejiminin gerçek ürünleriydi.

Baldur hastaneyi hemen terk etmedi. Önce Başhekim Martens'in bürosuna uğradı ve sekreterine doktor beyle görüşmek istediğini söyledi. Şansı vardı, başhekim odasındaydı ve onu kabul edebilirdi. Az sonra Baldur doktorun odasına girdi. İki erkek önce birbirlerini baştan aşağı dikkatle şöyle bir süzdüler.

Sonra başhekim, "Gördüğüm kadarıyla siz nasyonal politika okulu Napola'nın bir öğrencisisiniz," dedi. "Yoksa yanılıyor muyum?"

"Hayır, yanılmıyorsunuz, sayın doktor bey, ben bir Napola öğrencisiyim," diye göğsünü kabartarak karşısındaki adamı yanıtladı Baldur.

"Evet, evet, günümüzde gençlerimizin iyiliği için çok şeyler yapılıyor," dedi başhekim başını hafif hafif sallayarak. "Ne kadar isterdim gençliğimde sizler gibi destek görmeyi. Tabii askere alınmadınız, öyle değil mi Bay Persicke?"

"Normal askerlerin arasında işim yok benim," diye mırıldandı Baldur Persicke biraz üst perdeden. "Bana sanırım Ukrayna ya da Kırım'da büyük arazilerin yönetimi verilecek. Şöyle otuz kırk bin kilometrekare..."

"Anlıyorum," dedi doktor. "Şimdi bu görevinizle ilgili bir eğitimden geçiyorsunuz sanırım."

"Yöneticilik yetenekleri aşılanıyor bana!" dedi Baldur. "Bir sürü ufak tefek başka görev için de emrimde insanlar olacak. Hepsi yanımda eşek gibi çalışacaklar! İvan'ları da iyice bir yontacağım!"

"Anlıyorum," dedi yine Doktor Martens başını sallayarak. "Doğu toprakları bizim gelecekteki yerleşim bölgemiz olacak."

"Evet, sayın başhekim bey! Yirmi yıl sonra Karadeniz'in kıyılarında, hatta daha ötelerde, Ural Dağları'na kadar uzanan bütün topraklarda Slav ırkından tek insan kalmayacak! Yeni Haçlı Seferleri'ni yapacak olan bizleriz!"

Baldur'un gözleri ışıl ışıldı.

"Ve bunları Führer'e borçlu olacağız!" dedi başhekim. "Ona ve yandaşlarına..."

"Siz partiye üyesiniz, öyle değil mi Doktor Martens?"

"Ne yazık ki değilim. Gerçeği söylemek gerekirse dedelerimden biri zamanında bir hata yapmış... Anlıyorsunuz beni, değil mi Bay Persicke?" Bir an sustu, fakat hemen devam etti: "Tabii konu bu arada kapatıldı, her şey halloldu. Şeflerim benden yana, ben artık bir aryenim, saf kanım... Çok ümit ediyorum, yakında yakama gamalı haç da takabileceğim!"

Baldur koltuğunda dimdik oturuyordu. O saf kan bir Alman olarak kendini dolambaçlı yollardan aryen olandan daha üstün kabul ediyordu. "Sizinle babam hakkında konuşmaya gelmiştim, doktor bey," dedi. Ses tonu emir veren bir üst gibi çıkmıştı.

"Ah, babanızın tedavisi iyi gidiyor, Bay Persicke! Sanırım bir buçuk, iki ay sonra sağlığına kavuşmuş olarak eve yollayabileceğiz..."

"Babam hiç iyileşmeyecek!" diye doktorun sözünü kesti Baldur Persicke. "Kendimi bildim bileli içer babam. Şu anda onu iyileşmiştir diye buradan çıkarırsanız, eve mutlaka körkütük sarhoş gelecektir! Biz ailesi, onun bu 'iyileşmeleri'ni çok iyi biliriz! Annem ve diğer kardeşlerim babamın bundan sonraki yaşamını burada geçirmesini istiyor. Onların bu isteklerine ben de katılıyorum, doktor bey!"

"Anlıyorum, anlıyorum," dedi başhekim çabuk çabuk. "Sayın profesörümle bu konuyu konuşacağım..."

"Buna hiç gerek yok! Burada vereceğimiz karar kesin olmalı! Ancak babam yine de eve yollanırsa, aynı gün içinde buraya dönmesini sağlayacağım. Hem de körkütük sarhoş biri dönecektir! İşte sizin tedavinizin sonuçları böyle olacaktır, doktor bey. Ve bunun sonuçlarının sizin için pek iç açıcı olmayacağını şimdiden garanti edebilirim!"

Karşılıklı oturan iki adam gözlüklerinin altından birbirlerine baktılar. Başhekim ne yazık ki korkağın tekiydi! Baldur'un küstah bakışları karşısında başını önüne eğdi. Sonra konuştu: "Tabii ayyaş diyeceğimiz bağımlı hastalarda böyle bir riski göz önünde bulundurmak zorundayız... Az önce söylediğiniz gibi babanız ömür boyu içmiş ise..."

"İşlettiği meyhanenin bütün kazancını içkiye yatırmıştı. Annemin eve getirdiği para da onun içkisine gitmiştir. Eğer şimdi eve dönerse dört çocuğunun kazançları da onun içkisine gidecektir. Babam burada kalacak!"

"Babanız burada kalacak. Ne zaman çıkacağı henüz belli değil! Tabii ilerde, savaş sona erdiğinde örneğin, yapacağınız bir ziyarette babanızın sağlığına kavuşmuş olduğuna karar verirseniz..."

Baldur Persicke yine doktorun konuşmasını kesti. "Babam artık ziyaretçi filan kabul etmeyecek," dedi. "Ne annem ne de kardeşlerim onu görmeye gelecek! Ona burada iyi bakıldığını biliyoruz ve bu bizim için yeterlidir!" Baldur öfkeli gözlerini doktora dikti ve bir süre konuşmadan durdu. Sonra sanki hiçbir şey olmamış gibi çok yumuşak bir sesle devam etti: "Babam bana az önce yeşil bir iğneden söz etti, doktor bey..."

Başhekim şöyle bir irkildi. "Bu sadece eğitici yanı olan bir iğnedir... Çok seyrek de olsa hırçın genç hastalara yapılır... Tabii babanızın bu ilerlemiş yaşında bu söz konusu değildir. Hem sonra..."

Genç adam onun sözünü tekrar kesti. "Babama bu yeşil iğne yapılmış..."

Doktor heyecanla atıldı: "Bu mümkün değildir! Kusura bakmayın Bay Persicke, fakat bir yanlış anlaşılma olmuş olacak!"

Baldur kesin konuştu: "Babam bu iğnenin kendisine yapılmış olduğundan söz etti. İyi geldiğini de söyledi. Şimdi bu tedaviye niçin devam edilmiyor, sayın başhekim?"

Doktorun kafası karışmış gibiydi. "Fakat Bay Persicke, bu sadece genç hastalara uygulanan bir tedavidir! Kendisine iğne yapılan kişi saatlerce, hatta kimi zaman günlerce kusar durur!"

"Ne var bunda? Bırakın kussun! Belki kusmak hoşuna gitmiştir? Bana az önce yeşil iğnenin kendisine iyi geldiğini söylemişti. Sanki ikincisini bekliyor gibiydi. Ona iyi gelen bir tedaviyi niçin uygulamak istemiyorsunuz?"

"Bir yanlış anlaşılma olacak! Şimdiye kadar bir hastanın bu iğneden memnun kaldığını..."

Baldur yine sözünü kesti: "Sayın başhekim, bir hastayı en iyi anlayan kendi oğludur! Hem şunu da bilmenizi isterim, babamın en sevdiği çocuğu benim! Şimdi hemen bakıcıyı çağırtıp kendisine benim yanımda, babama bu iğneyi yapması direktifini verirseniz çok memnun olacağım! Ondan sonra da, yaşlı babamın isteğini yerine getirdiğim için çok rahatlamış olarak eve döneceğim!"

Karşısındaki Persicke'ye bakan doktorun yüzü sapsarı olmuştu.

"Yani siz gerçekten hemen yapmamızı mı istiyorsunuz iğneyi?" diye mırıldandı başhekim.

"Fakat doktor bey, yoksa sizin bir şüpheniz mi var? Bence siz bu mevkideki bir doktor için çok kararsız birisiniz! Az önce Napola okullarından söz ederken haklıydınız: Siz de zamanında böyle bir okula gidebilseydiniz çok iyi olurdu. Orada iyi bir yönetici nasıl olunur, size öğretirlerdi!" Sonra da yarı alaycı, yarı tehditkâr ekledi: "Tabii sizin gibi yanlış doğmuş olanlar için daha başka eğitimler de mümkündür..."

Doktor bir süre konuşmadı. Sonra, "Şimdi babanızın yanına gidip iğnesini yapacağım..." diye mırıldandı.

"Fakat rica ederim, Doktor Martens, bunu niçin bakıcıya yaptırmıyorsunuz? Bu onun görevi değil mi?"

Doktor o anda ne karar vereceğini bilemiyordu. Yüzünden, kendiyle savaştığı belliydi. Bir süre odada konuşan olmadı. Sonra Doktor Martens yavaş yavaş ayağa kalktı. "Bakıcıya haber vereyim..."

"Ben de sizinle gelmek istiyorum. Bu hastane çok ilgimi çeken bir kuruluş! Yaşaması gerekli olmayanların bertarafı, sterilizasyonlar ve benzeri şeyler... Ne demek istediğimi anlıyorsunuz, sanırım?"

Az sonra doktor bakıcıya ne yapması gerektiğini söylerken Baldur Persicke yanında duruyordu. Hasta Persicke'ye o gün hangi ilaçların verileceğini yazdırıyordu.

"Kusturucu o iğneyi de unutmayın lütfen!" dedi Baldur yumuşak bir sesle. "Genelde ne kadar veriliyor? Öyle mi? O zaman birkaç fazla damlanın pek zararı olmaz, değil mi? Gelin bakayım, size vereceğim birkaç tane sigaram var. Her neyse, haydi alın, bütün paket sizin olsun!"

Bakıcı teşekkür etti ve içine yeşil ilacı çekmiş olduğu şırınga elinde, odadan çıktı gitti.

"Bakıcınız, maşallah çok iriyarı! Hastalardan biri ona karşı çıkmaya kalkıştı mı mutlaka adamcağızı tuzla buz eder. Adaleler, adaleler... Yaşamımızda çok gerekli onlar öyle değil mi Doktor Martens? Her neyse, size candan teşekkür ederim, sayın başhekim! Umarım tedaviniz oldukça başarılı olacaktır. Hoşça kalın. Heil Hitler!"

"Heil Hitler, Bay Persicke!"

Az sonra çalışma odasına dönen Başhekim Doktor Martens bitkin halde kendini koltuğuna bıraktı. Bütün vücudu titriyordu. Alnından buz gibi terler boşanıyordu. Bir türlü sakinleşip kendine gelemedi. Ayağa kalktı ve içinde sayısız ilacın durduğu camlı dolabın yanına gitti. Kapısını açtı, bir kutuyu eline aldı, içinden bir şırınga çıkardı. Bir iğne yapacaktı kendine. Bu şırıngada yeşil

bir mayi yoktu. O anda bu dünyanın ve yaşamak zorunda kaldığı hayatın üzerine kusmayı nasıl da isterdi! Doktor Martens morfin sıktı kol damarına. Sonra ağır ağır masasına döndü ve kendini koltuğuna bıraktı. Kollarını, bacaklarını uzattı ve iğnenin etkisini göstermesini beklemeye başladı.

Ben ne kadar da korkakmışım, diye düşündü. Kendinden iğrenilecek, korkağın tekiyim ben! Şu lanet olası, küstah yumurcak! Bütün gösterişi çenesi. Ve ben onun karşısında iki büklüm oldum. Bunu yapmak zorunda mıydım? Hayır! Lanet olsun büyükanneme ve az önce çenemi tutamadığım için de bana! Ben büyükannemi çok sevmiştim... O ne kadar canayakın bir kadındı...

Ve düşüncelere daldı, geçmişi gözünün önüne getirdi. İnce, zarif yüzlü o yaşlı kadını. Sonra evini, gül yaprakları ve anasonlu kekler kokan şık odalarını... İşte az önce böyle bir insan nedeniyle kendimi şu itoğluitin karşısında nasıl da alçaltmak zorunda kaldım! Fakat Bay Persicke, ben yine de partiye üye olacağımı sanmıyorum! Bana kalırsa bunu yapmakta geç kaldım. Siz fazla kaldınız başımızda!

Gözlerini kırpıştırdı, şöyle bir gerindi. Derin bir nefes aldı. Şimdi kendini biraz daha iyi hissediyordu. Az sonra gidip şu yaşlı Persicke'ye bir bakayım. Ne olursa olsun, bir iğne daha yapılmayacak ona. Umarım birinci iğneye dayanır. Evet, az sonra yanına gitmeliyim. Fakat önce kendi iğnemin güzel etkisinin keyfini çıkarmalıyım... Sonra Persicke'ye uğrarım... Söz veriyorum!

57
Otto Quangel'in Hücre Arkadaşı

Otto Quangel, yanında bir nöbetçiyle yeni hücresine girdiğinde, içerdeki küçük masaya dayanmış kitap okumakta olan uzun boylu adam şöyle bir doğruldu ve pencerenin yanına gidip

elleri pantolonunun kenarında, hazırola geçti. Fakat duruşundan yaptığını öyle pek de ciddiye almadığı belliydi.

Quangel'i getirmiş olan nöbetçi de eliyle şöyle bir işaret yaptı ve "Tamam, tamam, doktor bey!" dedi. "Size yeni hücre arkadaşınızı getirdim!"

"Çok güzel!" diye mırıldandı pencerenin yanında duran adam. Üzerindeki koyu renk takım, spor bir gömlek ve kravatıyla uzun boylu bu adam, bir tutukludan çok bir beyefendiyi andırıyordu. "Çok güzel, benim adım Reichhardt. Müzisyenim. Başkalarını komünizme kışkırtmakla suçlanıyorum. Ya siz?"

Quangel karşısındaki adamın buz gibi, kemikli elinin elini kavradığını hissetti. "Adım Quangel," diye mırıldandı. "Mesleğim marangozluk. Vatan hainliğiyle suçlanıyorum."

"Hey, siz!" diye kapıyı kapatmakta olan nöbetçiye seslendi müzisyen Dr. Reichhardt. "Bugünden sonra iki porsiyon. Tamam mı?"

"Evet, evet!" dedi nöbetçi. "Bunu ben de biliyorum!"

Ve hücre kapısını kapatıp kilitledi.

İki adam bir süre bakıştılar. Quangel pek iyimser değil gibiydi. Bir an için Gestapo merkezinin mahzeninde atıldığı hücreyi ve "köpeği" Karl'ı özler gibi oldu. Bu iyi giyimli, doktor unvanlı beyefendiyle bir arada nasıl yaşayacaktı? Kendini pek iyi hissetmiyordu.

"Beyefendi" gülümsedi. "Sanki ben burada değilmişim gibi rahat olun," dedi. "Ben sizi hiç rahatsız etmem. Ben çok okurum, kendi kendimle satranç oynarım. Dinç kalmak için de biraz jimnastik yaparım... Arada sırada kimi şarkılar mırıldandığım da olur. Fakat çok sessizce... Ne de olsa bize şarkı söylemek yasak. Acaba sizi rahatsız eder mi?"

"Hayır, rahatsız etmez," dedi Quangel. "Beni Gestapo'nun mahzeninden buraya getirdiler. Tam üç hafta delinin biriyle aynı hücrede kaldım. Kendini köpek sanan bu adam çıplak dolaşıyordu. Ben öyle kolay kolay rahatsız olmam."

"Güzel!" dedi Dr. Reichhardt. "Tabii biraz müzik hoşunuza gitseydi daha iyi olurdu. Bu duvarlar arasında insanı rahatlatan tek şey müzik."

"Ben müzikten pek anlamam," dedi Otto Quangel sertçe. "Beni daha önce tıktıkları yere göre burası biraz kibar bir yer galiba!"

Dr. Reichhardt bu arada masaya oturmuş, eline bir kitap almıştı. Quangel'e baktı ve gülümsedi: "Ben de bir süre mahzende kalmıştım. Sizin de kalmış olduğunuz o hücrelerde. Haklısınız, burası oraya göre biraz daha iyi... Hiç olmazsa dövmüyorlar. Nöbetçiler pek nazik değil, fakat kaba da değiller. Ancak siz de bilirsiniz ki sonunçta hapis hapistir. Burada kimi kolaylıklar var. Örneğin sigara içmeme izin veriyorlar, dışardan yemek de getirtebiliyorum. İstediğim şeyi giymem, evden gelen yatak takımını kullanmam da serbest. Ancak ben özel bir tutuklu olsam da yine de hapishanedeyim. Öyle bir an gelmeli ki, insan demir parmaklıkların arkasında olduğunu unutmalı."

"Sizin için o an geldi mi?"

"Galiba. Çoğu kez kendimi öyle hissediyorum. Tabii her gün değil. Örneğin ailem aklıma geldiğinde..."

"Benim sadece bir karım var," dedi Quangel. "Bu hapishanenin kadınlar bölümü var mı?"

"Evet, var. Fakat onları göremiyoruz."

"Tabii görülmez kadınlar bölümü." Otto Quangel derin derin iç geçirdi. "Karımı da tutukladılar. İnşallah onu da bugün buraya getirmişlerdir." Öteki sandalyeye ilişti. "O çok duygusaldır, mahzendeki hücrelere dayanamaz..."

"Umarım o da buradadır," dedi Dr. Reichhardt gülümseyerek. "Papaz geldiğinde öğreniriz. Belki bugün öğleden sonra uğrar. Şunu da bilmelisiniz, sizi buraya gönderdiklerine göre kendinize bir avukat tutabilirsiniz." Quangel'e gülümseyerek bakmaya devam etti. "Bir saat sonra öğle yemeği çıkacak." Sonra gözlüğünü taktı ve elindeki kitabı okumaya başladı.

Quangel bir süre ona baktı. Yaşlı beyefendi kendini kitabına vermişti, konuşmak istemiyordu.

Tuhaf insanlar şu kibar beyefendiler, diye düşündü Quangel. Daha birçok şey soracaktım ona. Fakat canı istemiyorsa ben ne yapayım! Ona rahat vermeyen bir köpek olmaya hiç niyetim yok... Ayağa kalktı ve yatağını yapmaya başladı.

Hücre temiz ve aydınlıktı. Pek küçük de değildi. Bir uçtan bir uca üç buçuk adımdı. Hafif aralık penceresinden hava giriyordu içeri. Güzel kokuyordu. Az sonra Quangel bu güzel kokuların Dr. Reichhardt'ın çamaşırlarından ve kullandığı sabundan yükseldiğini fark etti. Gestapo mahzenindeki iğrenç kokan hücreden sonra buraya gönderilen Quangel aydınlık ve rahat bir yere verilmiş olduğu için bir an sevindi.

Yatağını yaptıktan sonra ucuna ilişti ve kitap okuyan hücre arkadaşını süzmeye başladı. Yaşlı beyefendi çok çabuk okuyor olacaktı, sayfaları peş peşe çeviriyordu. Okul yıllarından bu yana kitap okumuş olduğunu pek anımsamayan Quangel meraklandı. Acaba bu adam şimdi ne okuyordu? Niçin oturup düşüncelere dalmıyordu? Yok muydu düşünecek şeyleri? Ben onun gibi böyle oturup uzun uzun kitap filan okuyamazdım! Benim kafamda hep Anna var. Bugüne kadar her şey nasıl gelişmişti, bundan sonra nasıl devam edecekti, davranışlarım nasıl olmalıydı? Kendinize bir avukat tutabilirsiniz, demişti. Avukat bir sürü para ister benden. Hem sonum ölüm, ne işime yarar tutacağım avukat? Ben her şeyi itiraf ettim! Şu kibar beyefendi ise... Onun durumu benimkinden çok daha başka olmalı! Az önce buraya getirildiğimde kulaklarımla duymuştum, nöbetçi ona "doktor bey" demişti. Ona yüklenen suç pek büyük olmamalı. Tabii şimdi oturur, rahat rahat kitabını okur...

Doktor Reichhardt öğle öncesi okumasına sadece iki kez ara verdi. Birincisinde başını kitabından kaldırmadan, "Sigara ve kibrit küçük dolapta, tabii canınız sigara içmek isterse..." diye mırıldandı.

Quangel'in, "Ben sigara içmem, parama yazık..." yanıtını duymamış gibi okumasını sürdürdü.

Az sonra aşağıdaki avludan gezinen insanların ayak sesleri duyuldu. Quangel tabureye çıkıp dışarı bakmaya çalıştı.

"Bakmasanız iyi olur, Bay Quangel," dedi Dr. Reichhardt. "Şimdi tutukluları avluda voltaya çıkardılar. Bazı nöbetçiler hangi pencerelerden bakıldığını not eder. O hücredeki tutuklular hemen penceresiz hücrelere nakledilir ve ekmekle sudan başka yemek verilmez onlara."

Sonra öğle yemeği geldi. Gestapo mahzenindeki berbat yemeğe alışmış olan Quangel ikişer büyük tabak çorbayı, patatesli, fasulyeli et yemeğini görünce iyice şaşırdı. Yeni hücre arkadaşının yemeğe oturmadan önce muslukta bol suyla ellerini yıkayıp itinayla kuruladığını fark edince daha da şaşırdı. Dr. Reichhardt ardından, "Buyrun lütfen, Bay Quangel!" dedi ve musluğu işaret etti. Onun isteğine uyan Quangel de, kirli bir şey tutmuş olmamasına karşın ellerini yıkadı. Sonra masaya karşılıklı oturup hiç konuşmadan leziz öğle yemeğini yediler.

Marangozhane ustasının, her öğlen gelen yemeğin Yüksek Halk Mahkemesi'nin tutuklulara çıkardığı yemek olmadığını kavraması üç gün sürdü. Yediği yemek, Dr. Reichhardt'a dışardan gelen ve hücre arkadaşını da davet ettiği özel öğle yemeği idi. Yaşlı adam sigaralarını, sabunlarını, kitaplarını da hücre arkadaşıyla paylaşmaya hazırdı. Yeter ki o istesindi.

Ancak Quangel hücre arkadaşı Dr. Reichhardt'ın ona gösterdiği bu yakınlığa önceleri iyi niyetle yaklaşmadı. Tutukluluğunda böyle yaşayan adam mutlaka bir muhbirdi. Otto Quangel böyle olduğuna günlerce inandı durdu. Ona yakınlık gösteren kişi ondan da bir karşılık bekliyordu. Dikkat et Quangel, dedi kendi kendine.

Fakat bu adamın beklentisi ne olabilirdi? Onun durumu artık apaçıktı. Ne de olsa Quangel Yüksek Halk Mahkemesi soruşturma yargıcına da Komiser Escherich ile Komiser Laub'a söy-

lemiş olduklarını tekrarlamıştı. Her şeyi olduğu gibi anlatmıştı. Eğer dosyası kapatılıp hâlâ mahkemeye çıkarılmıyorsa bunun Anna'yla bir ilgisi olabilirdi. Herhalde karısı inatla her şeyin kendi başının altından çıkmış olduğunu, kocasının ise sadece onun söylemiş olduklarını yaptığını anlatıp duruyordu. Fakat bütün bunlar hücre arkadaşının ona pahalı sigaralarla leziz yemekler vermesinin nedeni olamazdı ki! Her şey apaçıktı, muhbirlik söz konuu değildi.

Quangel, öteki yatakta yatan Dr. Reichhardt'a karşı hissettiği güvensizliğin yanlış olduğuna bir gece iyice inandı. Hücre arkadaşı bu kibar bey aniden onunla fısıldayarak konuşmaya başladı. Söyledikleri sohbetten çok bir itiraftı. Kendisini bekleyen ölümden, ister darağacı, ister giyotin olsun, çok korkuyordu. Her gün saatlerce o anı düşünüyordu. Eline aldığı kitapları pek okumuyor, sadece sayfalarını karıştırıp duruyordu. Kitaplardaki kara harfler onun gözünde hapishane avlusunun gri betonu, darağacının rüzgârda hafif hafif sallanan ve sağlıklı, güçlü bir adamdan anında iğrenilecek bir kadavra yapan halatıydı!

Ancak Dr. Reichhardt'ı en çok hüzünlendiren, geçen her saatle yaklaşan bu sondan çok ailesinin durumuydu. Quangel'e anlattığına göre evliydi, üç de çocuğu vardı. En büyüğü on bir, en küçüğü dört yaşında iki oğlan çocuğuyla bir kız onu bekliyordu. Dr. Reichhardt'ın en çok korktuğu, onu buraya atmış olanların sadece onu öldürmekle yetinmeyeceği, ardından hiçbir suçu olmayan karısıyla çocuklarından da intikam alacakları, onları bir toplama kampına atıp işkencelerle yavaş yavaş ölüme sürükleyecekleri idi.

İşte hücre arkadaşının bu dertleri Quangel'in bütün şüphelerini silip atıverdi. Dr. Reichhardt'ın yanında Quangel sanki daha kısmetli bir tutukluydu. Onun kafasındaki tek insan Anna idi. Yaptığı açıklamalar doğru olmasa da kendini sorgulayanlara böyle karşı koyması karısının güçlü ve yürekli olduğunun bir belirtisiydi. Ancak bir gün gelecek, ikisi de ölmek zorunda kalacak-

tı! Ortaklaşa yaptıkları bir şey için aynı anda ölmeleri ve geride üzülecek hiç kimse bırakmayacak olmaları Quangel'in kendisini bekleyen sonu kabullenmesini kolaylaştırıyordu. Hücre arkadaşı Dr. Reichhardt'ın karısı ve üç çocuğu nedeniyle çektiği ıstıraplar onunkiyle kıyaslanmayacak kadar yoğundu. Yaşamının son saniyelerine kadar ona eşlik edeceğini yaşlı marangoz ustası şimdi anlamıştı.

Bu Dr. Reichhardt ne yapmıştı, niçin ölmesi gerekiyordu, bunu Quangel hiç öğrenemedi. Anlayabildiği kadarıyla hücre arkadaşı, Hitler diktatörlüğüne karşı aktif bir girişimde bulunmamıştı. Ne afişler asmış ne de bir suikaste katılmıştı. Sadece inancına göre yaşamını sürdürmüştü. Kendini nasyonal sosyalizmin bütün çekiciliğinin dışında tutmasını bilmişti. Toplantılara katılmamış, konuşmalar yapmamış, bağışta da bulunmamıştı. Sadece arada sırada ihtar edici bazı açıklamalarda bulunmuştu. Alman halkının kendine seçmiş olduğu yolun nasıl felaketlerle dolu bir yol olduğunu, daha doğrusu Quangel'in kartlara yazdığı birkaç cümlenin benzeri açıklamaları, yurtiçinde ve yurtdışındaki konser gezilerinde tanışlarına yapmıştı. Savaşa karşın Dr. Reichhardt orkestrasıyla yurtdışına da çıkmıştı.

Yeni hücre arkadaşının marangoz Quangel'in yaptığı işin ne olduğunu kavraması biraz zaman aldı. Quangel de Dr. Reichhardt'ın çalışmalarını gerçek bir iş olarak pek kabul etmedi. Reichhardt'ın müzisyen olduğunu duyunca hemen küçük kahvehanelerde piyanosunda müşterilere hafif melodiler çalan birini gözünün önüne getirdi, onun gibi güçlü kuvvetli adamın böyle bir iş yapmasına gülümsedi. Quangel'e göre kitap okumak da, kendilerine doğru dürüst iş bulmayan kibar insanların yaptığı gereksiz bir şeydi!

Reichhardt yaşlı marangoza oldukça kapsamlı açıklamalarla bir orkestranın ne olduğunu ve şefin görevini anlatmaya çalıştı. Bazı açıklamaları birkaç kez tekrarlaması gerekti. Quangel anlattıklarını dikkatle dinliyordu.

"Öyleyse siz diğerlerinin karşısında, elinizde bir sopayla duruyorsunuz... Fakat bir müzik aleti çalmıyorsunuz... Doğru mu?"

Evet, öyle idi.

"Peki, diğerlerinin ne zaman, ne çalacağına ve ne kadar ses çıkartacaklarına siz karar veriyorsunuz. Bu iş için de bir sürü para alıyorsunuz, öyle mi?"

Evet, Dr. Reichhardt yaptığı bu iş için çok para kazanıyordu.

"Fakat siz de bir müzik aleti çalabiliyorsunuz, keman veya piyano, öyle değil mi?"

"Evet, ben de müzik aleti çalabilirim. Fakat bunu yapmıyorum, daha doğrusu dinleyicilerin karşısında çalmıyorum. Bakın Bay Quangel, bu tıpkı sizin mesleğinizdeki durum gibi. Siz bir marangoz ustasısınız, fakat tezgâhın veya bıçkının başına geçip çalışmadınız. Sadece çalışan diğer işçileri denetlediniz."

"Evet, daha çok atölyemizin daha iyi randıman vermesi için çalıştım... Karşılarında siz durdunuz diye adamlarınız da daha çabuk mu çaldılar?"

"Hayır, tabii bunu yapmadılar..."

Bir süre hücrede konuşan olmadı. Sonra Quangel birden atıldı: "Ve siz sadece müzik yapıp durdunuz!" dedi. "Biz ise tabutlar, mobilyalar, dolaplar, komodinler, kitap rafları ve masalar gibi gözle görülen, elle tutulan şeyler yarattık! Marangozluğun en iyi ürünleri çıktı ortaya. Onların çoğu yüz yıl sonra da kullanılabilir. Fakat sadece müzik... Orkestra sustu mu yaptığınız işten hiçbir şey kalmıyor."

"Hayır, öyle değil Quangel. İyi bir müzik dinlemiş olan insanların sevinci kalıyor geriye..."

Bu konuda bir türlü anlaşamadılar. Yaşlı Quangel orkestra şefi Reichhardt'ın yaptığı işin değerini pek anlayamadı. Fakat şunu kavradı: Karşısındaki hücre arkadaşı, bütün tehditlere ve korkutmalara karşın yaşamını düşündüğü gibi sürdürmüş olan namuslu biriydi. Mutlaka her zaman canayakın, her zaman yardımsever bir insan olmuştu. Otto Quangel bir an düşündü: Bu Reichhardt

sadece ona değil, başka hücre arkadaşlarına da böyle davranırdı. Hatta "köpeği" bile buraya koysalar, orkestra şefinin davranışları hiç değişmezdi.

Günün birinde küçük bir hırsızı kısa süre için yanlarına verdiler. Fakat lanet olası, küstah, anasının gözü bu yaratık, Dr. Reichhardt'ın iyi niyetliliğini hem istismar etti hem de onunla alay etti. Sigaralarını içti bitirdi, sabunlarını temizlikçilerden birine sattı, ekmeklerini çaldı. Quangel'e kalsa hemen bu yaratığın kolunu kanadını kırardı. Fakat Dr. Reichhardt bunu yapmasını istemedi. Hatta onunla alay eden hırsızı Quangel'e karşı korudu.

Aradan birkaç gün geçtikten sonra herifi hücreden tekrar alıp götürmelerinin ardından orkestra şefi Reichhardt, karısıyla çocuklarını gösteren tek fotoğrafın yırtılmış olduğunu fark etti. O adam bunu sadece kötülük olsun diye yapmıştı. Yapıştırılıp bir araya getirilmesi mümkün olmayan parçaların önünde öylece oturan Dr. Reichhardt çok üzgündü. Quangel onu bir an seyretti ve sonra öfkeli öfkeli konuştu: "Size bir şey söyleyeyim mi doktor bey," dedi. "Bana kalırsa siz fazla yumuşak bir insansınız. Eğer izin vermiş olsaydınız ben herife iyice bir sopa atardım! O zaman da böyle bir şey yapmaya kalkışmazdı!"

Fakat orkestra şefi hüzünlü bir gülümsemeyle, "Bizler de ötekiler gibi mi olalım, Quangel?" dedi. "Onlar bizlere vurarak kendi yanlarına çekmeye çalışıyor! Bizler ise şiddetin gücüne inanan insanlar değiliz! Bizler iyiliğe, sevgiye ve hakka inanıyoruz!"

"Bu maymuna iyilik ve sevgi göstermek mi!"

"Acaba, o adamın niçin böyle kötü birine dönüştüğünü biliyor musunuz? Sakın onun şimdi sevgi ve iyiliğe karşı çıkmasının tek nedeni, kötü biri olmaktan vazgeçip sürdüreceği öteki yaşamdan korkması olmasın? O genci bir ay daha hücremizde bıraksalardı sevgi ve iyiliğin onda nasıl etkiler yapacağını gözlerinizle görecektiniz."

"Fakat doktor bey, yerine göre sert davranmak da gerekir..."

"Hayır, bu hiç gerekmez Quangel!"

Yaşlı marangoz, karşısındaki adamın söylediklerini kabul etmediğini göstermek istermiş gibi baykuşu andıran, hatları keskin başını iki yana salladı. Fakat ağzını açıp düşündüklerini söylemedi.

58
Hücrede Yaşam

Hücredeki iki kişi, kuru ve pek yontulmamış Otto Quangel ile açık görüşlü ve iyimser Reichhardt ellerinden geldiği kadar birbirlerine alıştı, birbirleriyle dost oldular. Reichhardt'ın sayesinde günleri düzenli geçiyordu. Doktor bey sabah erkenden kalkıyor, soğuk suyla yıkanıyor, ardından yarım saat jimnastik yapıyor ve kahvaltı gelmeden önce de hücreyi süpürüp temizliyordu. Kahvaltının ardından iki saat kitap okuyor, bir saat de aşağı yukarı yürüyordu. Diğer hücrelerde kalanları bu sürekli yürüyüşüyle rahatsız edip kızdırmak istemediği için de ayakkabılarını çıkarmayı unutmuyordu.

Saat ondan saat on bire kadar süren bu sabah yürüyüşlerinde Dr. Reichhardt değişik melodiler mırıldanıyordu. Çok sessiz olması gerekliydi, çünkü dışardaki nöbetçilere pek güvenilmezdi, onu hemen şikâyet edebilirlerdi. Quangel ise bu melodilere çoktan alışmıştı. Yaşamı boyunca müzikle hiç ilgisi olmamasına karşın Dr. Reichhardt'ın kimi melodilerinden etkilenmiyor değildi. Kendini güçlü ve yürekli hissettiğini söylediğinde Reichhardt, "Bu Beethoven," diyordu. Onu rahatlatan, ona dertlerini bir an için de olsa unutturan, hatta yaşamında onu ilk kez neşelendiren melodileri sorduğunda da hücre arkadaşı, "Bunlar Mozart'ın," yanıtını veriyordu. Kimi zaman da doktor hüzünlendirici, Quangel'e ıstırap veren, yürek sıkan ağır melodiler mırıldanıyordu. Böyle anlarda Quangel annesiyle kilisede oturuyordu. Yaşamın uzun yolu ve çok önemli şeyler onu beklemekteydi. Reichardt, "Johann Sebastian Bach!" diyordu sadece...

Ömrü boyunca müzikle hiç ilgilenmemiş olan Quangel, hücre arkadaşının melodiler mırıldanmasını tuhaf bulsa da zamanla onlardan etkilendiğini fark etti. Çoğu zaman taburesinde oturup Dr. Reichhardt'ın gözleri kapalı bir halde hücrede bir aşağı bir yukarı yürümesini seyrediyor, değişik klasik melodilere kulak veriyordu. Quangel, şık giyimli bu kibar adama bakarken, hür yaşamda birbirleriyle tek kelime bile konuşmayacaklarını düşünüyordu. Kimi zaman da, bugüne kadar başka insanlardan uzak bir yaşam sürmüş olmam acaba doğru muydu, diye düşünüyordu.

Dr. Reichhardt bazı günler sohbet ederken karşısında oturan yaşlı adama, "Bizler kendimiz için yaşayamayız," diyordu. "Biz insanlar öteki insanlar için yaşıyoruz. Nasıl bir insan olmamız, sadece bizi ilgilendirmez. Çünkü biz başkaları için de varız..."

Evet, aradan geçen günlerde, ölümünü bekleyen, ellisini çoktan geçmiş olan Otto Quangel, değiştiğini sezdi. Bu değişiklik sadece hücre arkadaşının mırıldandığı melodilerden kaynaklanmıyordu, onunla yaptığı konuşmalar da yaşlı adamın kafasında yeni düşünceler oluşmasına yol açtı. Yıllar boyu karısı Anna'nın görüşlerini kabul etmemiş, çoğu kez onu susturmuş, sessiz bir yaşamı yeğlemiş olan Quangel günün birinde Dr. Reichhardt'ın okumayı bırakıp onunla biraz sohbet etmesini arzuladığını fark etti.

Gerçekten de hücre arkadaşı az sonra başını kitabından kaldırıp Otto Quangel'e gülümseyerek sordu: "Ne düşünüyorsunuz?"

"Hiçbir şey doktor bey."

"Öyle dalgın dalgın oturmasanız iyi edersiniz. Kitap okumayı bir denemek istemez misiniz?"

"Hayır, hayır. Okumaya başlamak için artık geç kaldım sayılır."

"Evet, haklı olabilirsiniz. İşten çıktıktan sonra ne yapardınız? Atölyeden eve gelince saatlerce karınızla baş başa oturmuş olamazsınız. Sizin gibi bir adamın tembel bir yaşam sürdürmüş olacağını gözümün önüne getiremiyorum!"

"Oturup kartlar yazardım..."

"Peki daha önce? Savaştan önceki yıllarda ne yapardınız?"

Quangel hemen yanıt vermedi, o yıllarda ne yapmış olduğunu düşündü. Sonra da, "Evet, o yıllarda tahtadan küçük figürler yontardım," dedi.

"Güzel," dedi Dr. Reichhardt ve başını salladı. "Fakat burada böyle bir şey yapmanıza tabii izin vermeyeceklerdir. Hücreye bıçak girmez, Quangel!"

Yine sustular. Az sonra Quangel çekine çekine konuştu: "Dotor bey, siz arada sırada kendinize karşı satranç oynuyorsunuz... Bunu başkalarıyla da oynayabilirsiniz, öyle değil mi?"

"Evet, iki kişi karşılıklı oynayabilir. Öğrenmek istemez misiniz?"

"Sanırım ben satranç için yeterince akıllı değilim..."

"Saçmalamayın! Gelin, hemen bir deneyelim."

Dr. Reichhardt hemen elindeki kitabı kapattı. Böylece Otto Quangel satranç denen oyunu öğrendi. Hem de çok çabuk, hiç zorluk çekmeden öğrenerek kendini de şaşırttı. Eski yaşamında hatalar yapmış olduğunu da kavradı. Bazen uğradığı kahvehanelerde karşılıklı oturmuş adamların tahta figürleri ileri geri, sağa sola hareket ettirip zaman öldürmelerini hep budalaca bulmuştu.

Şimdiyse hareket eden tahta figürlerin insanı mutlu edebileceğini anlıyordu. Oynarken rahatlıyor, düşünceleri berraklaşıyordu. Aklını kullanarak kazandığı oyunlarla mutlu oluyordu. Hele doktor bey bir hata yaptığı için kazandığında çok seviniyordu.

Dr. Reichhardt'ın kitap okuduğu zamanlarda da Quangel, masada karşısına oturup Reclam'ın satranç öğretim kitabının sayfalarını karıştırıyor, tek başına öğrenmeye çalışıyordu. Zamanla yeni yeni oyunlar öğrendi, hamleler yaptı, her geçen gün kendini geliştirdi ve günün birinde oyunları kazanan o oldu. Karşısındakini mat etti.

"Bir kez daha yendiniz beni, Quangel!" dedi Dr. Reichhardt ve gülümseyerek elini uzattı. "Siz iyi bir satranç oyuncusu olabilirsiniz..."

"Doktor bey, arada sırada düşünüyorum da, eskiden yapamayacağımı sandığım şeylerde aslında yetenekli olduğumun farkına daha yeni yeni varıyorum. Bu beton yapıya ölmeye geldikten ve sizi tanıdıktan sonra yaşamımda bugüne kadar neler kaçırmış olduğumu fark etmeye başladım..."

"Bu her insanın başına gelir," dedi Dr. Reichhardt. "Sonu yaklaşmış olan herkes, hele bizler gibi yaşlanmadan ölmesi gerekenler geçmişte gereksiz yere harcadığı yıllar ve gerçekleştiremediği şeyler için üzülür durur..."

"Fakat benim durumum daha farklı, doktor bey. Ben hep şöyle demiştim kendi kendime: Çalış, mesleğinde başarılı ol, başkalarının seni kandırmasına fırsat verme... Şimdi ise yapmam gereken daha birçok şey olduğunu fark ediyorum. İsteseydim satranç oynardım, başkalarına yakın davranır, onlarla dost olabilirdim, müzik dinleyip tiyatroya da gidebilirdim. Bakın doktor bey, ölümümden önce bana, en son isteğin nedir, diye sorsalar, sizi büyük bir senfoni orkestrasının karşısında, elinizde değnek, konser yönetirken görmek istediğimi söylerim. Bunun nasıl bir görüntü olduğunu ve ne gibi bir tepki vereceğimi çok merak ediyorum."

"Hiçbir insan çok yönlü yaşayamaz, Quangel. Yaşam o kadar zengindir ki! Bütün isteklerinizi yerine getirmeye kalkışsaydınız darmadağın bir yaşamınız olurdu. Siz çok çalıştınız, kendinizden ödün vermediniz. Hiçbir şeyin eksikliğini hissetmeden yaşamınızı özgürce sürdürdünüz, Quangel. Son yıllarda da kartlarınızı yazdınız..."

"Fakat onlar hiçbir işe yaramadı ki doktor bey! Komiser Escherich bana, yazmış olduğum 285 karttan 267'sinin Gestapo'ya teslim edildiğini söylediğinde şaşırıp kalmıştım! Sadece on sekizini, bulanlar kendilerine saklamıştı. Ve bu on sekiz de hiçbir işe yaramadı!"

"Kim bilir? Siz yaşamınızda hiç olmazsa kötüye karşı koydunuz, kötüyle kötü olmadınız. Siz ve ben, bu ve başka yapıdaki

birçok insan, toplama kamplarındaki on binler... Bizler kötülüğe karşı çıktık ve karşı çıkmaya devam edeceğiz!"

"Evet... Fakat biz yaşamımızı feda edeceğiz! O zaman karşı çıkmamız neye yaramış olacak?"

"İlk önce bize! Ölümümüze kadar kötünün yanında yer almadığımız için... En çok da insanlara... Günün birinde hak tekrar yerini bulacak! Bakın Quangel, başımızda bize neyi, nasıl yapacağımızı söyleyecek bir insan olsaydı her şey çok daha iyi gelişirdi. Tabii, bu ülke böyle birini çıkarabilseydi 1933'te Hitler başa geçemezdi. İşte bu nedenle herkes tek başına karşı çıkmak zorunda kaldı, tek başına yakalandı ve herkes tek başına ölecek! Fakat Quangel, bütün bunlara karşın ölümümüzün bir anlamı olacak. Bu dünyada yapılan her şeyin bir anlamı vardır. Hak uğruna kaba kuvvete karşı savaştığımız için de sonunda bu savaşı biz kazanacağız!"

"Peki biz toprağın altına girdikten sonra bunun bize ne yararı olacak?"

"Fakat Quangel! Haksız bir amaç uğruna yaşamak mı istersiniz, yoksa hak uğruna ölmek mi? Ne siz ne de ben kendimize başka bir yol seçtik! Böyle yaptığımız için de hep o yolda yürüdük!"

Hücrede bir süre konuşan olmadı.

Sonra söze tekrar Quangel başladı. "Bu satranç oyunu..." diye mırıldandı.

"Evet, Quangel, ne olmuş ona?"

"Bazen düşünüyorum da... Kafamda saatlerce hep bu oyun var... Fakat benim düşünmem gereken bir karım da var..."

"Siz karınızı yeterince düşünüyorsunuz. Şimdi önemli olan güçlü ve yürekli kalmanızdır. Sizi güçlü ve yürekli yapan her şey sizin için yararlıdır! Sizi zayıf ve kötümser yapan ise saatlerce düşünüp taşınmak, gereksiz şeylere kafa yormaktır! Düşünüp kötümser olmanızın karınıza ne yararı var? Papaz Lorenz'in karınıza güçlü ve yürekli olduğunuzu söylemesi onu çok mutlu edecektir!"

"Hücresine o kadını verdiklerinden bu yana papaz karımla rahat konuşamıyor. O kadının muhbir olduğuna inanıyor."

"Fakat papaz yine de karınıza sizin kendinizi iyi ve güçlü hissettiğinizi anlatacaktır. Bunu yapmak için başıyla şöyle bir işaret etmesi ya da gözlerine bakması yeterlidir. Papaz Lorenz böyle şeyleri iyi bilir."

"Anna'ya götürmesi için ona bir mektup vermeyi nasıl da isterdim," diye başı önünde mırıldandı Quangel.

"Sakın böyle bir şey yapmaya kalkışmayın! Papazın yaşamı tehlikeye girebilir. Siz de biliyorsunuz ki ondan sürekli şüpheleniyorlar. Dostumuzun hücrelerden birine atılması hiç de iyi olmaz! Tutuklular arasında haber taşımakla zaten yaşamını her gün yeniden tehlikeye atıyor."

"Hayır, mektup yazmayacağım," diye mırıldandı Otto Quangel.

Ertesi gün, papazın kötü bir haber getirmesine karşın yaşlı adam Anna'ya mektup yollamadı. Karısını çok üzeceğini bildiği için Papaz Lorenz'den ona bu kötü haberi vermemesini rica etti.

"Henüz gerek yok, sayın papaz efendi," dedi. "Rica ederim!"

Papaz da Quangel'e söz verdi.

"Şimdi karınıza bir şey söyleyecek değilim, Bay Quangel. Bunu ne zaman yapmam gerektiğini siz söylersiniz bana..."

59
İyi Yürekli Papaz

Hapishanede görev yapan papaz Friedrich Lorenz kırk yaşlarında, ince, uzun bir adamdı. Ciğerlerinden hasta olduğu için ikide bir kısık kısık öksürüyordu. Ancak görevine çok bağlı olduğundan dinlenmeye ve tedaviye zaman ayıramıyor, bu nedenle de hastalığını görmezden geliyordu. Yüzü renksiz, ağzı iriydi, dudakları ince bir çizgiden ibaretti. Uzun favorileri köşeli çene-

sine iniyordu. Gözlerinin çevresi de morarmıştı. Papaz Lorenz'in hafif kemerli ince bir burnu vardı.

Her gün yüzlerce tutuklunun beklediği, hapishanedeki tek dost olarak kabul ettikleri bu Papaz Lorenz, onlar için dışardaki dünyaya uzanan bir köprüydü. O, bu insanların dertlerini dinliyor, elinden geldiğince, hatta yerine göre yetkilerinin dışına çıkarak onlara yardım etmeye çaba gösteriyordu. Günbegün hücreden hücreye gidiyor, tutukluların çeşitli dertlerini sabırla dinlerken kendi dertlerini unutuyordu. Onlara manevi destek verirken insanlara mezhep ve dinlerini sormuyordu.

Papaz Friedrich Lorenz hapishane müdürünün karşısında duruyordu. Alnı ter içindeydi, yanaklarını kırmızı lekeler kaplamıştı. Önündeki kâğıda bir şeyler yazan müdürle konuşurken sakin olmaya çalıştığı belliydi. "Son on beş günde ilgisizlik nedeniyle tam yedi tutuklu öldü," dedi.

"Ölüm kâğıdında akciğer iltihabı yazıyor," diye karşı çıktı müdür, fakat başını kaldırıp papaza bakmadı, önündeki kâğıda bir şeyler karalamaya devam etti.

"Doktor görevini yerine getirmiyor," diye yanıt verdi papaz ve parmaklarıyla müdürün masasına vurdu. "Ne yazık ki şunu söylemek zorundayım, fakat sorumlu doktor çok içiyor. Hastalarını da ihmal ediyor!"

"Ah, öyle demeyin, görevini iyi yapan bir doktordur o," dedi müdür, başını kaldırmadan ve yazmaya devam etti. "Sizin de onun gibi olmanızı isterdim, papaz efendi. 397 numaradaki mahkûma gizli gizli mektup götüren siz miydiniz?"

"On beş gün içinde yedi insan öldü," diye tekrarladı Papaz Lorenz, şimdi ona bakan kırmızı yanaklı müdürü duymamış gibi. "Bu hapishaneye yeni bir doktor gerekli."

"Ben size az önce bir şey sordum, papaz efendi! Bana yanıt vermenizi rica edeceğim..."

"Evet, ben 397 numarada kalana bir mektup vermiştim, fakat o gizli bir mektup değildi. Karısından geliyordu. Hücrede kalan

adamın üçüncü oğlu cephede ölmemişti, esir alınmıştı. Adamcağız daha önce iki oğlunu savaşta yitirmiş, üçüncünün de ölmüş olduğunu sanıyordu."

"Bu hapishanedeki düzenin dışına çıkmak için hep bir neden buluyorsunuz, papaz efendi. Fakat ben sizin oynadığınız bu oyuna daha fazla seyirci kalmaya niyetli değilim!"

"Ben de bu doktorun geri çekilmesini istiyorum," dedi papaz öfkeyle ve müdürün masasına tekrar vurdu.

"Ah, bırakın böyle şeyleri!" diye sesini yükseltti suratı kızarmış olan müdür. "Böyle saçma şeylerle beni rahatsız edip zamanımı almayın! Doktor iyi çalışıyor ve burada kalacak! Fakat siz kendinize dikkat edin ve hapishanenin kurallarına uyun! Yoksa başınıza bir iş gelebilir!"

"Ne gelirmiş benim başıma?" diye sordu papaz. "Başıma gelebilecek tek şey ölümdür. Zaten öleceğim. Hem de pek yakında. Doktorun görevine son verilmesini sizden tekrar rica ediyorum."

"Delisiniz!" dedi müdür. Sesi buz gibi çıkmıştı. "Bana kalırsa hastalığınız yavaş yavaş düşünme yeteneğinizi de yok ediyor. Eğer böyle zararsız budalanın biri olmasaydınız, çılgının biri demek daha doğru olacak, çoktan asılmıştınız! Fakat şu sıralar size acıyorum..."

"Bu acıma duygularınızı tutuklulara ayırsanız daha iyi edersiniz!" dedi papaz buz gibi bir sesle. "Ve görevini ciddiye alan bir doktor bulun buradaki hastalara!"

"Odamın kapısını dışardan kapatsanız çok iyi olur, papaz efendi!"

"Başka bir doktor bulacağınıza söz verdiniz mi ki?"

"Hayır, hayır ve yine de hayır! Lanet olsun! Defolun gidin, doğru cellada!"

Müdür iyice öfkelenmişti. Oturduğu yerden fırladığı gibi papazın üzerine yürüdü. "Yoksa sizi zorla mı çıkarayım odamdan? Bunu mu istiyorsunuz?"

"Bu davranışınız, dışardaki büroda çalışan tutuklular arasında iyi bir etki yapmaz! Devlet otoritesini iyice kaybettirir. Tabii canınız ne isterse onu yapabilirsiniz, müdür bey!"

"Deli adam!" dedi müdür. Papazın son söyledikleri biraz aklını başına getirmiş olacaktı ki, sakin görünmeye çalıştı ve tekrar yerine oturdu. "Haydi gidin! Yapacak başka işlerim var!"

"Sizin hemen yapmanız gereken, buraya yeni bir doktor çağırmaktır!"

"Böyle inat etmekle bir yere varabileceğinizi mi sanıyorsunuz? İstediğinizin tam tersi olacak ve şimdiki doktor yerinde kalacak!"

"Çok iyi anımsıyorum," dedi Papaz Lorenz. "Fırtınalı bir geceydi. Altı yaşındaki oğlunuz Berthold, orta kulak iltihabı nedeniyle ateşler içinde yanıyor, dayanılmaz ağrılarla inleyip duruyordu. Doktorlara telefon etmiştiniz, fakat hiçbiri gelmemişti. Oğlunuzun hayatı tehlikedeydi. Sizin ricanız üzerine hapishane doktorunu alıp getirmiştim. Sarhoştu. Ölmek üzere olan çocuğu görünce kendini iyice kaybetmişti. Elleri titrediği için Berthold'a hiçbir şey yapamamış, gözyaşları içinde yıkılmıştı..."

"Ayyaş herif!" diye öfkeyle homurdandı müdür.

"Bereket versin, son anda başka bir doktor bulunmuştu da oğlunuz Berthold'un yaşamı kurtulmuştu. Böyle bir şey her an yeniden başınıza gelebilir. Hıristiyan olduğunuz için övündüğünüzü biliyorum, müdür bey. Fakat şunu da bilmenizi isterim, Tanrı kendisiyle alay edilmesine izin vermez!"

Hapishane müdürü biraz sustuktan sonra başını önündeki evraklardan kaldırmadan konuştu: "Artık gidin, papaz efendi!"

"Peki, doktor ne olacak?"

"Ne yapabileceğimi bir düşüneyim..."

"Teşekkür ederim müdür bey. Birçok insan size teşekkür edecektir!"

Papaz Lorenz, hapishanenin koridorlarında yürüdü. Her yanı aşınmış, kolları ve arkası parıldayan kara ceketinin altında çok-

tandır ütü yüzü görmemiş bol pantolonu ve altı kalın, boyasız lastik ayakkabılarıyla başı önünde koridorları geçti. Bazı nöbetçiler onu selamladı, bazıları da başlarını çevirdi. Hücre pencerelerinden bakan tutukluların gözlerinden ise minnet duyguları okunuyordu.

Papaz Lorenz, sayısız demir kapıyı açıp kapattı, demir merdivenleri indi çıktı. Hücrelerden birinden ağlama sesleri duydu. Bir an durup kulak kabarttı, sonra başını sallayıp hızla yoluna devam etti. Az sonra bütün duvarları demir kaplı bir koridordan geçti. Sağlı sollu birçok hücrenin kapısı açıktı. Penceresiz bu hücrelerde ışık yanmıyordu. Az ötede bir ışık sezdi, oraya doğru yürüdü ve açık kapının önünde durup içeri baktı.

Bu küçük odada, bir masaya oturmuş soluk yüzlü, patlak gözlerinin bakışları korkutucu olan bir adam, karşısına dikmiş olduğu, soğuktan tir tir titreyen çıplak yedi tutukluya bakıyordu. İki asker de olup biteni seyretmekteydi.

"Nasılsınız güzeller?" diye homurdandı. "Niçin öyle sallanıp duruyorsunuz olduğunuz yerde? Biraz üşüdünüz mü yoksa? Siz soğuğun ne olduğunu mahzendeki beton hücrelerde ekmek yiyip su içerken daha iyi fark edeceksiniz..."

Bir an sustu. Açık kapıda durmuş, ne olduğuna merakla bakan suskun adamı fark etmişti.

"Nöbetçi!" diye homurdandı. "Götürün bu adamları! Hepsi sağlıklı, karanlık hücrelerde kalabilirler. Alın şu listeyi de."

Önündeki bir kâğıdın altına imzasını atıp yanında duran askere uzattı.

Tutuklular eğik başlarıyla önünden geçerlerken kapıda duran adama şöyle bir baktılar. Papaz Lorenz bu gözlerde bir an için de olsa ümit ışığı sezdi. Hepsi çıkıp gittikten sonra odaya girdi ve usulca konuştu: "Demek ki 352 numara da öldü," dedi. "Ben sizden rica etmiştim..."

"Ben ne yapabilirdim ki papaz efendi? Adamın yanında iki saat kaldım, kollarına bacaklarına ıslak bezler sardım..."

"Bana kalırsa 352 numaranın yanında bütün geceyi geçiren bendim, doktor bey. Ciğerlerinden hasta ve ateşi çok yükselmiş olan 357 numara idi. Bu gece 352 numarada ölen olan Hergesell'in ise başı yarılmıştı!"

"En iyisi benim yerime buranın doktoru siz olun," dedi tuhaf adam alay eder gibi. "Ben de papazlık yapayım..."

"Korkarım, doktor olduğunuzdan daha kötü bir papaz olurdunuz!"

Doktor güldü: "Küstahlaştığınızda hoşuma gidiyorsunuz, papaz efendi! Bırakın da şu ciğerlerinizi bir muayene edeyim."

Papaz Lorenz, "Bunu size yaptıracak değilim," dedi. "Gerekirse başka bir doktora görünürüm ben."

"Ancak şimdi muayene etmeden de size şunu söyleyebilirim ki, en fazla üç aylık bir ömrünüz var!" dedi doktor umursamaz bir edayla. "Mayıstan bu yana kan tükürdüğünüzü biliyorum. Evet, evet, büyük kanamaya pek fazla kalmadı!"

Papaz Lorenz'in yüzü adamın böyle acımasızca konuşmasıyla birden sararıverdi. Konuşma gücünü ise yitirmemişti. "Peki, az önce karanlık hücrelere attırdığınız şu adamlar sizce büyük kanamayı ne zaman yaşayacak? Onların ne kadar ömrü kaldı, sayın doktor?"

"Doktor raporuna göre hepsi de sağlıklı ve karanlık hücreye dayanıklı kişiler."

"Tabii, onlar muayene bile edilmedi..."

"Benim nasıl çalıştığımı mı denetlemek niyetindesiniz? Dikkatli olun! Hem ben sizin hakkınızda sandığınızdan daha çok şey bilmekteyim!"

"Büyük kanamadan sonra bildikleriniz hiçbir işinize yaramayacaktır! Hem ben size bir şey söyleyeyim mi, o kanamayı ben çoktan geçirdim..."

"Ne? Ne dediniz?"

"Evet, kanama bundan üç dört gün önce gerçekleşti."

Doktor oturduğu yerden yavaş yavaş kalktı. "Öyleyse gelin benimle bir bakayım, papaz efendi, sizi yukardaki odamda iyice

bir muayene edeyim. Hemen izne çıkmalısınız. Sizi İsviçre'de bir sanatoryuma yollamaları için müracaat ederiz. Onay çıkana kadar da hemen Thüringen'e gidersiniz."

Yarı sarhoş doktor, Papaz Lorenz'i kolundan tutmuştu. "Peki, bu arada karanlık hücredekilere ne olacak?" diye sordu papaz. "Bana kalırsa içlerinden ikisi rutubetle soğuğa dayanamaz. Orada uzun süre kalırlarsa onlar da mutlaka sağlıklarını yitirecektir."

Doktor, "Buradaki tutuklulardan yüzde altmışı günün birinde zaten darağacını boyluyor," dedi. "Bana göre yüzde otuz beşine de uzun hapis cezaları veriliyor. Bu nedenle üç ay önce ya da üç ay sonra ölmelerinin o kadar önemi var mı?"

"Böyle düşündüğünüz sürece sizin burada kendinize doktor demeye hiç hakkınız yok! Hemen bırakın görevinizi!"

"Benim yerime gelecek olan başka bir doktor da aynı şekilde davranacaktır! Bu nedenle görevi bırakmama hiç gerek yok!" Doktor gülümsedi. "Gelin benimle papaz efendi, sizi bir muayene edeyim. Hep benimle uğraşıp aleyhimde konuşmanıza karşın ben sizden hoşlanıyorum. Çünkü benim gözümde siz bir Don Kişot'sunuz!"

"Ben az önce de aleyhinizde konuştum. Müdür beyden sizi bu görevden geri çekmesini istedim. O da bana isteğimi yerine getireceğine hemen hemen söz verdi."

Doktor bir kahkaha attı. Papazın omzuna şöyle bir vurdu ve yüksek sesle konuştu: "Ah, ne iyi etmişsiniz, papaz efendi! Size hemen teşekkür etmeliyim! Beni bu görevden aldıkları zaman ben merdiven aşağı değil, yukarı düşerim! Sağlık bakanlığında başdanışman olur, o günden sonra da elimi hiçbir şeye sürmem! Size candan teşekkür ederim, papaz efendi!"

"O zaman benim iyiliğime siz de bir iyilikle karşılık verin ve Kraus ile ufak tefek Wendt'i karanlık hücreden başka bir yere naklettirin! O ikisinin oradan canlı çıkmayacağına eminim! Sizin umursamazlığınız nedeniyle son on beş günde yedi insan öldü burada!"

"Size karşı çıkacak değilim..." dedi doktor. "O dediğiniz kişileri bu akşam başka yere naklettireceğim. Fakat sizce sevk kâğıdını imzalamakla kendimi tehlikeye atmış olmaz mıyım, papaz efendi?"

60
Trudel Hergesell

Trudel Hergesell, yaşlı Anna Quangel'in yanından alındı ve nezarethaneye kapatıldı. Trudel için "anne" dediği yaşlı kadından ayrılmak hiç de kolay olmadı. Anna Quangel'in ağzından kaçırdıkları nedeniyle tutuklanmış olduğunu unutmamıştı, fakat onu çoktan affetmişti. Daha doğrusu aradan geçen günlerde affedecek bir şey olmadığını kavramıştı. Eski kurt komiserler, sorgulamalarda işlerine geldi mi karşılarında oturanın en önemsiz bir sözünü büyütüp, onu boynuna bir halka misali geçirip iyice sıkıyorlardı. Bu adamlardan kurtuluş yoktu...

Trudel artık annesizdi, konuşabileceği kimsesi yoktu. Bir zamanların mutluluğu gitmiş, yerini endişe ve keder almıştı. Kocası Karl'a ne olmuştu, başına bir şey mi gelmişti? Günleri suskunluk dolu geçip gidiyordu. Nakledildiği hücrede yaşlıca bir kadınla kalıyordu. Haensel adındaki kadın tuhaf biriydi. Sık sık koridordaki kadın nöbetçilerle fısıl fısıl bir şeyler konuşuyordu. Papaz hücreye uğradığında da Trudel'le konuştuklarına kulak kabartıyordu. Papaz aracılığıyla Trudel yine de kocası Karl'dan haber alabildi. Hücre komşusu Haensel bir ara dışarı çıkmıştı. Herhalde yine yönetime gitmiş, birileri üzerine dedikodu yapıyor, onlara zarar veriyordu. Papazın Trudel'e söylediğine göre kocası da aynı tutukevinde kalıyordu. Fakat sağlık durumu iyi sayılmazdı, pek kendinde değildi. Lorenz genç kadına, kocasının ona yine de selam yollamış olduğunu söyledi.

O günden sonra Trudel, papazın ziyaretlerini hasretle bekledi durdu. Haensel hücrede de olsa adam getirdiği haberi Trudel'e

ulaştırmasını biliyordu. Çoğu zaman hücre penceresinin altındaki taburelere oturuyorlardı. Papaz, genç kadına alçak sesle İncil'den bölümler okuyordu. Hücrenin karşı duvarına yaslanmış Haensel de gözlerini onlara dikiyor, adamın söylediklerine iyice kulak kabartıyordu.

Trudel için kutsal kitapta yazanlar bilmediği, yeni şeylerdi. Genç kızken gittiği Hitler okullarında din dersi yoktu. Tanrı'nın onun için hiç anlamı olmamıştı. Tanrı sadece bir kelimeydi. Sadece, ah Tanrım, dediği zaman adını ağzına alırdı. Kimi soruları karşısında papaz önce gülümsüyordu. Her şeyi anlamasını beklemiyordu, sadece İsa'nın bu dünyada nasıl yaşamış olduğunu, insanları, hatta düşmanlarını bile nasıl sevdiğini bilsin yeterdi... İzlerinin aradan iki bin yıl geçmesine karşın hâlâ pırıl pırıl parladığını görmesi, sevginin nefretten daha güçlü olduğunu anlaması yeterdi...

Trudel Hergesell o güne kadar yerine göre kin duymuş, yerine göre de sevmişti. Papazla konuşurken üç metre ötede durup onlara bakan Bayan Haensel'den ise sadece nefret ediyordu. İlk günlerde papazın anlattıklarını kabullenmedi. Ona göre adamın söyledikleri çok yumuşak şeylerdi. Kısa süre sonra ise yüreğiyle, duygularıyla açıldı. Ancak onu etkileyen İsa değil, Papaz Lorenz idi. Ağır hasta olmasına karşın önce kendini değil, başkalarını düşünen, onların sorunlarını paylaşan, üzerinde kocası Karl'dan gelen birkaç kelimenin yazdığı küçük kâğıdı hiç korkmadan eline sıkıştırırken, hatta çenesi düşük ve her an aleyhinde bir şeyler söyleyip onu darağacına yollayacak kötü niyetli Haensel'le bile dostça konuşurken gördüğü bu adamın çevresine yaydığı mutluluk ve huzurdu Trudel'i etkileyen. Papaz Lorenz en kötü insandan bile nefret edemeyen, ne olursa olsun onları seven biriydi...

Bu yeni duygular sonucu Trudel Hergesell hücre komşusu Haensel'e yumuşak ve canayakın davranmaya başlamadı, ama yaptıklarını da önemsemedi. O kadına karşı nefret duyguları beslemedi. Günün birinde hücrede bir aşağı bir yukarı gezi-

nirken aniden kadının karşısında durup sordu: "Siz niçin böylesiniz? Niçin herkes hakkında dedikodu yapıyorsunuz? Böyle yaptığınız zaman size daha az ceza vereceklerini mi ümit ediyorsunuz?"

Haensel donuk ve kötü bakan gözlerini genç kadından kaçırdı. Bir süre sustuktan sonra konuştu: "Göğsünüzü papazın koluna nasıl dayadığınızı görmediğimi mi sanıyorsunuz? Yarı ölü bir adamı baştan çıkarmak istemeniz nefret edilecek bir davranış! Fakat göreceksiniz, günün birinde ikinizi de yakalayacağım! Evet, başaracağım bunu!"

Bu Haensel'in günün birinde papaz ile Trudel Hergesell'i ne yaparken yakalamak istediğini genç kadın bir türlü anlamadı. Hücre arkadaşı böyle davrandığı anlarda sadece alay eder gibi gülümsedi ve bir aşağı bir yukarı yürümeyi sürdürdü. Kafasında kocası Karl'dan başka bir şey yoktu. Papaz her ne kadar dikkatli ve duygu dolu konuşsa da getirdiği haberler her geçen gün kötüleşti. Bir yenilik yok, durumu hep aynı, dediğinde Karl'ın ona selam yollamamış olduğunu kavrıyordu. Bu da, kocasının hâlâ kendini bilmeden yattığı anlamına geliyordu. Trudel, papazın yalan söylemediğinin farkındaydı, selam yollanmadığı zaman hiç sesini çıkarmıyordu. Karşısındaki kadını geçici de olsa sevindirmenin yanlış olduğunu biliyordu, çünkü gerçek günün birinde hep ortaya çıkardı.

Soruşturma yargıcının karşısına çıkarılan Trudel, ifadesi alınırken kocasının sağlık durumunun hiç de iyi olmadığını öğrendi. Karl'ın sorgulaması yapılamadığı için her şeyi ondan öğrenmek istiyorlardı. Trudel ise onları felakete sürüklemiş olan Grigoleit'in bavulu konusunda gerçekten hiçbir şey bilmiyordu. Soruşturma yargıcının sorgulama yöntemleri belki Komiser Laub'unkiler kadar acımasız değildi. Fakat bu adam da çok inatçı biriydi. Trudel her sorgulamanın ardından bitkin ve bütün ümitlerini yitirmiş bir halde dönüyordu hücresine. Ah Karl, ne güzel olurdu seni bir kez daha görebilseydim, yatağının kenarına ili-

şip elini tutabilseydim, hiç konuşmadan seni seyredebilseydim!" diye düşünüyordu.

Ortak yaşamlarında bir dönem olmuştu, Trudel kocasını sevmediğine, onu ömrü boyunca da hiç sevemeyeceğine inanmıştı. Fakat şimdi onun aşkıyla yanıyordu ruhu. Ciğerlerine çektiği hava, yediği ekmek, geceleri onu ısıtan örtü... Her şey Karl idi. Ve kocası ona o kadar yakındı ki. Az ötedeydi, koridorlarda, merdivenlerde, kapıların ardında... Fakat içinde yaşadığı dünyada Trudel'i ona götürecek, bir kez olsun kocasını görmesine izin verecek merhametli tek bir insan yoktu! Çok hasta olan papaz bile başaramıyordu bunu! Zavallının birine yardım etmeyi kimse göze alamıyordu, çünkü herkes ölümden korkuyordu.

Ve birden gözünün önüne Gestapo merkezinin cesetler dolu mahzeni geliverdi. Sonra sigarasını yakıp, "Haydi kızlar!" diyen uzunca boylu nöbetçiyi, Anna ile ölmüş olan Berta'yı soyup üzerindeki giysileri aldıktan sonra mahzendeki cesetler arasında Karl'ı arayışını da anımsadı. Ya şimdi? Şimdi titrek yüreği sıkışıyordu taşla demir arasına! Kendini çok yalnız hissetti birden...

Hücrenin kapısı açıldı. Yavaş ve sessizce. Nöbetçi kadın böyle açmazdı kapıyı. Gelen papazdı.

"İçeri girebilir miyim?" diye sordu.

"Buyrun, girin. Gelin papaz efendi!" diye seslendi Trudel Hergesell gözyaşları içinde kapıda öylece duran adama.

Hücre arkadaşı Haensel öfkeyle papaza baktı ve homurdandı: "Yine ne işi var burada?"

Trudel derin derin nefes alan adamın yanına koşup göğsüne dayadı başını. Gözyaşları yüzünden aşağı akıyordu. Hıçkıra hıçkıra konuşmaya çalıştı: "Papaz efendi, çok korkuyorum! Ne olur yardım edin bana! Karl'ımı bir kez daha görmek istiyorum, hissediyorum, bu son kez olacak!"

Hıçkırıkları arttı, şimdi bütün vücudu sarsılıyordu. Biliyordu, Karl ölmüştü. O gün cesetler mahzeninde onu ararken hissetmişti, günün birinde yine bu noktaya geleceğini.

"O öldü!" diye haykırdı. "Papaz efendi, o artık yaşamıyor!"

Papaz Lorenz mırıldanır gibi konuştu: "Kızım, o artık ıstırap çekmiyor... Senin durumun çok daha zor..."

Trudel sustu. Düşünmeye çalıştı, adamın ne demek istediğini anlamak istedi. Fakat birden gözleri karardı. Şimdi hiçbir şey göremiyordu. Başı önüne düştü.

"Lütfen yardım edin bana, Bayan Haensel!" diye rica etti papaz onları izleyen kadından. "Tek başıma tutacak gücüm yok."

Sonra her yer iyice karardı, gece oldu, kapkaranlık oldu...

Trudel, dul Hergesell, tekrar kendine geldiğinde hücresinde olmadığını fark etti. Hemen düşündü. Biliyordu, Karl artık yaşamıyordu. Gözünün önüne getirdi, kocası dar bir kerevetin üzerinde yatıyordu. Yüzü küçücüktü, bir çocuğun yüzüydü. Yitirmiş olduğu çocuğu da gözünün önüne geldi, sonra bütün yüzler birbirine karıştı. Artık ne kocası vardı ne de bir çocuğu. Biliyordu, bu dünyadaki her şeyini yitirmişti, ne birisini sevebilecek ne de bir çocuk sahibi olabilecekti. Yaşamının paramparça olmasının nedeni yaşlı bir adamın kartını pencerenin kenarına bırakmış olmasıydı. Sonra Karl'ın yaşamına son veren o bavul... Artık Trudel için ne güneş vardı ne çiçekler, mevsimler ve mutluluklar...

Mezarımın üzerinde çiçekler, mezarının üzerinde çiçekler...

Ruhu acıyla dolu, dayanılmaz, sürekli çoğalan, onu sarıp sarmalayan buz gibi büyük acılarla. Gözlerini kapatıyor, gecenin karanlığına dönmek, her şeyi unutmak istiyordu. Fakat gece dışarıda, ona sokulmuyor, onu doldurmuyor. Az önce üşürken, şimdi her yanı ateş gibi yanıyordu. Çığlık atarak yattığı yerden fırladı. Koşup kaçmak, bu dayanılmaz acıdan kurtulmak istiyordu. Aynı anda bir elin onu tuttuğunu hissetti.

Her yer aydınlandı, yanında oturanın, elini kavrayanın papaz olduğunu fark etti. Evet, burası tanımadığı bir hücre, Karl'ın hücresiydi. Onu götürmüşler, Karl'la aynı yerde kalan adamı da çıkarmışlar.

"Nereye götürdüler onu?" diye nefes nefese soruyor. Sanki çok uzun bir yoldan gelmiş gibi zor nefes alıyordu.

"Mezarında dua edeceğim onun için," dedi Papaz Lorenz.

"Artık ne yararı var ona duanızın? Yaşaması için dua etseydiniz..."

"O huzura kavuştu çocuğum!"

"Çıkmak istiyorum buradan!" dedi Trudel hızlı hızlı. "Lütfen beni hücreme götürün, papaz efendi! Orada bir fotoğrafi var, görmeliyim onu, hemen. Çok değişmişti."

Genç kadın böyle konuşurken iyi yürekli papaza yalan söylediğini biliyordu. Çünkü Karl'ın fotoğrafi yoktu, hücresine bayan Haensel'in yanına dönmek de istemiyordu. Aynı anda kafasından başka şeyler de geçti: Ben çıldırmış olacağım, fakat dikkat etmeliyim ki neler düşündüğümün farkına varmasın... Bir beş dakika daha dayanmak zorundayım!

Papaz Lorenz, genç kadını kolundan tutup hücreden çıkardı, onunla birçok koridoru geçti, merdivenleri inip çıktı. Uyuyan insanların derin nefes almalarını, uykusu kaçmış olanların adım seslerini, hüzünlü olanların hıçkırıklarını duydular. Fakat o anda en hüzünlü insan Trudel idi... Papaz bir kapıyı daha açtı, içeri girdiler, tekrar kapattı. Bu kez Trudel adamın kolunu tutmadı, sadece suskun bir halde başı önünde yürüdü. Penceresiz, karanlık hücrelerin koridorundan geçtiler, yine merdivenler inip çıktılar ve sonunda Trudel'in kaldığı beşinci bölüme vardılar.

En üst koridorda karşılarına kadın gardiyan çıktı. Hızla yanlarına geldi, öfke ve heyecanla konuştu: "Saat on bir, şu Hergesell'i geceyarısı geri getiriyorsunuz, öyle mi papaz efendi? Ne yaptınız onunla bu saate kadar?"

"Saatlerce baygın yattı. Kocası öldü!"

"Anlıyorum... Tabii siz de genç kadını biraz teselli ettiniz, öyle değil mi papaz efendi? Ne güzel! Bayan Haensel'in bana anlattığına göre genç kadın hiç çekinmeden boynunuza sarılmış. Şimdi bütün gece onu teselli etmeniz kim bilir ne güzel olmuştur! Bunu nöbet defterime yazacağım tabii!"

Fakat Papaz Lorenz'in ağzını açıp bu çirkin iftiralara karşı çıkmak için tek kelime bile söylemesine fırsat kalmadan, ikisi de Trudel'in, dul Hergesell'in koridorun demir parmaklıklarına tırmandığını gördüler. Genç kadın, eli demirlerde, arkası onlara dönük olarak bir an öylece durdu.

Papaz ile kadın gardiyan aynı anda haykırdı: "Dur! Hayır! Yapma!"

Hızla Trudel'e doğru atıldılar. Ellerini uzatıp ona dokundular.

Fakat Trudel Hergesell, başüstü sulara atlayan bir yüzücü gibi kendini derinliklere bıraktı. Bir uğultu, bir kuşun kanat çırpması ve betondan çıkan boğuk bir ses...

Ardından ölüm sessizliği. İki insan, yüzleri kireç gibi, başlarını uzatıp aşağı baktılar, ancak bir şey göremediler. Hızla merdivenlere koştular. Ve aynı anda koridorları kaplayan büyük bir gürültü. Sanki hücrelerindeki insanlar demir kapılar ardından bütün olup biteni görmüş gibi çılgınca bağırmaya başlamıştı. Sesler hücrelerden hücrelere, aşağı katlardan yukarı katlara yayıldı. Haykırmalar, kapılara vurmalar, hıçkırmalar, tepinmeler...

"Hepiniz katilsiniz! Onu siz öldürdünüz! Bizleri de öldürün, cellat herifler!"

Bu arada bazı tutuklular pencerelere çıkmış, aşağıya, avluya haykırıyorlardı. Gürültüler yan kanatta kalan erkekleri de ürkek uykularından uyandırdı. Homurdanmalar, haykırmalar, nefret dolu sözler, çığlıklar artık birbirine karışıyordu. Tutuklular hesap soruyordu. Bin, iki bin, üç bin sesli dev bir hayvan binlerce ağzıyla şikâyet ediyordu.

Sirenler çalmaya başladı. Yumruklar demir kapılara inip kalktı, tabureler duvarlara, kapılara vuruldu. Demirden ranzalar, yataklar sallandı, titredi, yerlere yuvarlandı. Kaldırıldı, tekrar yuvarlandı. Madenden yemek tasları zeminin betonunda çınladı. Bütün binanın, bu koskoca hapishanenin yüzlerce tuvaletinden birdenbire pis kokular yükseldi.

Koğuşlarında uyuyan bütün nöbetçiler uykularından fırladı, çabucak giyindi ve copları ellerinde dışarı koştular. Sonra hücre kapıları ardına kadar açıldı. Coplar inip kalktı! Başlara vuruldu, tekmeler atıldı, küfürler edildi, insanlar haykırdı, inledi, kulak tırmalayan ıslıklar çalındı, hücrelere saldıran nöbetçilerin suratlarına sular döküldü...

Ölüler mahzeninde Karl Hergesell'in bir çocuğu andıran küçük yüzü huzur içindeydi. Hapishanedeki bütün bu vahşi, panik dolu, dehşetli senfoni Trudel'in, dul Hergesell'in uğruna çalınıyordu! Genç kadın aşağıda, birinci bölümün, üstü muşamba kaplı betondan iç avlusunda yatmaktaydı. Bir kızı andıran küçük eli hafif açıktı. Ağzından sızan kan dudaklarını kırmızıya boyamıştı. Gözleriyle bilinmeyen bir yerlere bomboş bir ifadeyle bakıyor, sanki bu inanılmaz cehennem gürültüsüne kulak kabartıyordu. Alnını kırıştırmış, Papaz Lorenz'in sözünü ettiği huzurun bu olup olmadığını düşünüyor gibiydi.

Trudel Hergesell'in yaşamına kendi eliyle son vermesinin ardından hapishane papazı Friedrich Lorenz görevinden alındı. Sarhoş doktor ise çalışmaya devam etti. Kısa süre sonra Lorenz hakkında soruşturma başlatıldı. Bir tutuklunun yaşamına kendi eliyle son vermesini önlememekle suç işlemişti. Bu hapishanede kimin öleceğine sadece yöneticiler ve onların uşakları karar verirdi...

Polis ya da komiserin bir tutuklunun başına vurup adamı yaralaması ve bu kişinin sonra yaşamını yitirmesi, sarhoş doktorun yaralıları tedavi edemediği için o insanların ölmesi suç değildi. Fakat papazın bir intiharı engelleyememesi suçtu ve cezası çekilmeliydi.

Ne yazık ki Papaz Friedrich Lorenz, tıpkı Trudel Hergesell gibi, verilecek cezayı beklemeden yaşama veda etti. Ani bir iç kanama, tutuklanmasından kısa süre sonra yaşamını sonlandırdı. Hapishanede çıkarılan dedikodulara dayanarak kadın tutuklulara yakınlık göstermiş olduğu iddia edilmekteydi. Fakat o, bir za-

manlar demiş olduğu gibi, şimdi huzura kavuşmuş ve bir sürü dertten kurtulmuştu.

Anna Quangel, yargıç karşısına çıkana kadar Trudel ve Karl Hergesell'in ölmüş olduğunu duymamıştı. Bunda iyi yürekli papaz Lorenz'in yerine göreve getirilen yeni papazın da rolü yok değildi. Çünkü bu adam tutuklular arasında haber götürüp getirmekten, belki korktuğundan, belki de istemediğinden, kaçınıyordu. O sadece üstlerinin kendisinden beklediği gibi papazlık görevini yerine getiriyordu...

61
Duruşma: Yargıç Karşısında Buluşma

Mükemmelce kurulmuş bir sistem bile yanlışlar yapabilir. Halkla hiçbir ilgisi olmayan Berlin Yüksek Halk Mahkemesi'ndeki duruşmalara halktan hiç kimsenin, konuşma özürlülerin bile katılmasına izin verilmezdi. Buradaki birçok duruşma gizliydi, bu nedenle de halka kapalıydı. Suçlanan tutuklu daha yargıç karşısına çıkmadan hüküm giymiş oluyordu! Onu bu salonda olumlu hiçbir şey beklemiyordu.

O sabah yapılacak duruşma pek önemli değildi. Otto ve Anna Quangel vatana ihanetten suçlanıyordu. İzleyiciler bölümünün sadece dörtte biri doluydu. Parti üniformalı birkaç kişi, niçin gelmiş oldukları bilinmeyen bazı hukukçular ve vatanını, haklarında karar verecek yargıçtan daha çok seven vatanperver insanların nasıl ortadan kaldırıldığını görmek isteyen hukuk öğrencisi bazı gençler... Salondaki bu insanların hepsi de yakın ilişkileri sayesinde giriş kartı temin etmişti. Fakat şu kısa boylu, ufak tefek, ak sakallı, gözleri cin gibi bakan adamın, emekli yargıç Fromm'un giriş kartını nereden aldığı ise bilinmiyordu. Diğerlerinin birkaç sıra ötesinde oturmuş, başı önünde, altın kaplama çerçeveli gözlüğünün camlarını silmekteydi.

Saat ona beş kala Otto Quangel bir memur eşliğinde duruşma salonuna getirildi. Marangoz atölyesinde tutukladıklarında üzerinde olan, birçok yeri aşınmış, rengi hafif atmış takımı yine giydirmişlerdi. Hâlâ dikkatle bakan gözlerini izleyiciler bölümünde şöyle bir gezdirdi, yaşlı Fromm'u seçince bir an sevinir gibi oldu. Sonra arkasını dönüp suçlulara öngörülen sıraya oturdu.

Saat ona birkaç dakika kala da diğer suçlu salona getirildi. Anna Quangel'e de bir memur eşlik etmekteydi. Ancak o anda beklenmeyen bir şey oldu. Anna Quangel kocasını görür görmez hiç çekinmeden, salondakileri önemsemeden yanına gitti ve aynı sıraya oturdu.

O anda Otto Quangel elini ağzına götürüp çabucak, "Konuşma! Hemen konuşma!" diye fısıldayıverdi.

Yaşlı adamın gözlerindeki kısa ışıltı, birbirlerini tekrar görebildikleri için mutlu olduğunun belirtisiydi. Tabii aylardır izole edilmiş iki tutuklunun duruşma başlamadan az önce yan yana oturup aralarında konuşmaları bu yüce mahkemenin yönetmeliğinde yoktu! Fakat onları buraya getiren memurlar ya ilk kez bu göreve verilmiş olduklarından ne yapmaları gerektiğinden habersizdi ya da yaşlı, kötü giyimli bu iki insanın duruşmasına o kadar önem vermiyorlardı. Anna Quangel'e, ona ayrılmış olan diğer sıraya oturması için ısrar etmediler, duruşma başlayana kadar kocasıyla fısıldaşmasını da önemsemediler. İki memur bir kenarda durmuş, heyecanlı heyecanlı aralarında maaşlarından, gece nöbetinden ellerine az para geçtiğinden ve hoşlarına gitmeyen kesintiler yapıldığından söz ediyordu.

İzleyiciler arasında da, tabii emekli yargıç Fromm'dan başka hiç kimse yapılan bu yanlışa dikkat etmedi. Herkes dikkatsizdi, Üçüncü Rayh'ın aleyhine, iki vatan hainin çıkarına yapılmış olan hatanın farkında bile değildiler. İşçi sınıfından oldukları belli olan bu kişilerin davası o kadar da önemli sayılmazdı. Bu salonda daha çok ilgi çeken, otuz kırk sanıklı davalar görülürdü. Çoğu kez yargıç karşısına çıkarılanlar, birbirlerini ilk kez görme-

lerine rağmen dava sırasında aynı gruba dahil oldukları ve hep birlikte ortak bir suç işlediklerini öğrenip şaşırırlardı. Sonunda da devlete karşı komploculuktan hüküm giyerlerdi.

Quangel şöyle bir sağına soluna bakındıktan sonra karısına fısıldadı: "Seni gördüğüme çok sevindim Anna. İyi misin?"

"Evet, Otto. Şimdi kendimi iyi hissediyorum."

"Birlikte oturmamıza izin vermeyeceklerdir. Fakat yine de bu birkaç dakika için mutlu olalım. Sanırım bizi neyin beklediğini biliyorsun?"

"Evet, Otto," diye çok yumuşak bir sesle fısıldadı karısı.

"Evet, ikimizi de ölüme mahkûm edecekler Anna! Bu kaçınılmaz..."

"Fakat, Otto..."

"Hayır Anna, karşı çıkma. Biliyorum, bütün suçu üzerine almak istedin."

"Bir kadın öyle çabucak hüküm giymez... Belki sen de kurtulursun!"

"Hayır, bu olmayacak. Yalanlarına ne kadar inanırlar? Duruşmaları uzatmaktan başka bir işe yaramaz. Bırak hemen gerçeği söyleyelim, her şeyi kısaltalım."

"Fakat, Otto..."

"Hayır, Anna, fakat deme! Düşün biraz. Yalan söylemeyelim. Sadece gerçeği, her şeyi olduğu gibi..."

"Fakat, Otto..."

"Anna, rica ederim!"

"Otto, elimden geldiğince bir şeyler kurtarayım istiyorum. İlerde senin yaşadığını bilmek istiyorum!"

"Anna, rica ederim!"

"Otto, beni çok zor durumda bırakıyorsun!"

"Onların karşısında yalan söylemek, aramızda tartışmak mı istiyorsun? Burada bir oyun mu oynayalım? Sadece gerçeği söyleyeceğiz Anna!"

Yaşlı kadın bir an kendi kendiyle mücadele etti, sonunda her zamanki gibi kocasının dediğini kabullendi. "Peki Otto, sana söz veriyorum."

"Çok teşekkür ederim Anna."

Sonra sustular. Başları önlerinde öylece oturdular. Her ikisi de o andaki duygularını göstermekten utanıyormuş gibiydi. Otto Quangel karısına bir şey söylemek istiyordu. Düşündü. Evet, hemen şimdi, burada ona söylemesi doğru olurdu. Anna'nın önemli bir gerçeği duruşma sırasında öğrenmesi iyi olmazdı.

"Anna," diye fısıldadı. "Sen şimdi güçlü ve yüreklisin, değil mi?"

"Evet, Otto," dedi karısı. "Şimdi kendimi daha güçlü hissediyorum. Burada yanında oturalı beri daha iyiyim. Bana söylemek istediğin kötü bir şey mi var?"

"Evet, Anna, kötü bir şey..."

"Ne oldu Otto? Söyle hemen! Seni korkutan bir şeyse ben de korkacağım..."

"Anna, bu arada Gertrud'dan haber alabildin mi?"

"Hangi Gertrud'dan?"

"Trudel demek istiyorum!"

"Ah, Trudel'den mi? Ne oldu ki Trudel'e? Soruşturma sırasında beraberdik, fakat sonra hiçbir haber alamadım. Onu çok aradım, bana iyi davranmıştı. Onu ele verdiğim için bana kızmamıştı, beni affetmişti..."

"Sen Trudel'i ele vermedin! Önce ben de öyle sanmıştım, fakat sonra anladım."

"O da anladı. Şu dehşetli Laub'un sorgulamasından kafam o kadar karışıktı ki... Bir an gelmişti, ne söylediğimi bilmemiştim. Fakat Trudel beni anlamıştı, beni affetmişti..."

"Tanrı'ya şükür! Anna, güçlü ve yürekli ol lütfen! Trudel öldü!"

"Ah!" diye inledi kadın ve elini kalbine götürdü. "Ah!"

Otto Quangel karısına biraz daha sokuldu ve çabuk çabuk konuştu: "Kocası da öldü."

Anna bir an sesini çıkarmadı. Ellerini yüzüne götürmüş, öylece oturuyordu. Kocası ağlamadığının farkındaydı, bu ani ve üzücü haberle her yanı tutulmuş gibiydi. Otto Quangel usulca konuştu, Hergesell'lerin ölmüş olduğu haberini getiren Papaz Lorenz'in sözlerini tekrarladı: "Öldüler. Huzura kavuştular. Başlarına gelecek birçok şeyden kurtuldular..."

"Evet," diye mırıldandı Anna. "Evet... Haber alamadığı için Karl'ın başına bir şey gelmiş olacağını düşünüyor, onun için çok korkuyordu. Şimdi ikisi de huzura kavuştu."

Sonra yine sustu. Bir an ikisi de konuşmadı. Bu arada salonda sesler artmıştı. Duruşma başlayacak gibiydi.

"Her ikisi de idam mı edildi?" diye kocasına birden sordu Anna.

"Hayır," dedi Otto Quangel. "Karl, tutukladıkları gün başına vurdukları için beyin kanamasından ölmüş."

"Peki ya Trudel?"

"Yaşamına kendi eliyle son vermiş," diye çabuk çabuk konuştu kocası. "Parmaklıkları aşıp kendini beşinci kattan iç avluya atmış. Papaz Lorenz, Trudel'in hemen ölmüş olduğunu söylemişti. Acı çekmemiş..."

"Bir gece..." Anna Quangel birden anımsadı. "Bütün hapishanede bağrışmalar olmuştu! Evet, şimdi anımsıyorum... Ne kadar korkunçtu Otto!" Eliyle yüzünü örttü.

"Evet, çok dehşetliydi," dedi kocası da. "Bizim bölümde de büyük gürültüler çıkmıştı..."

Anna başını çevirip kocasına baktı. Dudakları titriyordu. "Böylesi daha iyi oldu," diye mırıldandı. "Burada bizimle yan yana otursalardı dayanamazdım... Evet, şimdi ikisi de huzura kavuştu..." Bir an sustu, sonra fısıldar gibi, "Biz de öyle yapabiliriz Otto," dedi.

Kocası gözlerini ona dikti, konuşmadan bir an öyle baktı durdu. Bakışlarında bir tuhaflık vardı. İlk kez onu böyle görü-

yordu Anna Quangel. Öfkeyle karışık bir alaycılık vardı ifadesinde... Sonra yaşlı adam başını iki yana salladı ve "Hayır, Anna," dedi. "Biz bunu yapmayacağız. Biz kaçmayacağız! Verecekleri kararı kabul etmeyeceğiz. Biz onların kararını kabullenmeyeceğiz!" Sonra birden sesini değiştirerek devam etti: "Hem bunu yapmak için artık çok geç! Senin ellerine kelepçe vurmamışlar mıydı?"

"Vurmuşlardı," dedi karısı. "Beni buraya getirmiş olan memur içeri girmeden kelepçemi çıkardı."

Otto Quangel, onu duruşmaya getirirlerken ellerine kelepçe, ayaklarına da zincir takmış olduklarını Anna'ya söylemedi.

"Evet..." diye mırıldandı karısı. "Otto... Sence bizi birlikte mi idam edecekler?"

"Bilmiyorum," dedi yaşlı adam karısının yüzüne bakmadan. Ona yalan söylemek istemiyordu. Çünkü biliyordu, burada herkes tek başına ölüyordu...

"Fakat bizi mutlaka aynı saatte idam edecekler, öyle değil mi?"

"Tabii Anna, mutlaka öyle yapacaklar!"

Otto Quangel bundan pek emin değildi. Konuşmasına devam etti: "Fakat şimdi böyle şeyleri düşünme. Sadece güçlü olmamız gerektiğini düşün! Suçlu olduğumuzu kabul edersek, her şey çok çabuk olup biter. Kaçamak şeyler anlatmaz, yalan da söylemezsek bakarsın bu duruşma yarım saatte sonuçlanır, karar açıklanır. Ancak biz onların kararını kabullenmeyeceğiz... "

"Evet, senin söylediğin gibi yapacağız. Fakat Otto, şimdi her şey kısa sürede sonuçlandı mı birbirimizden çabucak ayrılmamız gerekecek... Belki birbirimizi bir daha hiç görmeyeceğiz."

"Birbirimizi göreceğimizden eminim... Son bir kez daha Anna... Bana söylediler, birbirimize veda etmemize izin verecekler. Evet, Anna!"

"Öyleyse iyi, Otto. O an gelene kadar beni sevindirecek tek düşünce bu olacak! Şimdi burada da beraberiz..."

Bir dakika daha birlikte oturabildiler. Sonra yapılmış olan hata fark edildi ve ayrı ayrı sıralara oturtuldular. İkide bir başlarını çevirip birbirlerine baktılar. Yapılan hatayı fark eden Anna Quangel'in avukatı Gottlob olmuştu. Saçlarına ak düşmüş olan bu avukatı ona mahkeme tayin etmişti. Kocası ise avukat istememişti. Paraya yazıktı, kendini tek başına savunacaktı.

Hatayı Anna Quangel'in avukatı fark etmiş olduğu için pek kızmadılar. Karıkocayı getirmiş olan memurlar da seslerini çıkarmadı. Az sonra salona giren Yargıç Feisler'e de yasak olan bir şeyin yapılmış olduğu söylenmedi. Yargıcın olup biteni öğrenmesi duruşmayı mutlaka daha çok uzatırdı.

62
Duruşma: Mahkeme Başkanı Feisler

Yüksek Halk Mahkemesi başkanı Feisler Almanya'nın en önemli yargıçlarından biriydi. Görünümünden okumuş yazmış bir insan olduğu belliydi. Otto Quangel onu ilk gördüğünde kibar birine benzetti. Üzerindeki cüppeyi onuruyla taşıyan bir yargıçtı. Başındaki şapka, birçok meslektaşında olduğu gibi öyle yapıştırılmış gibi durmuyordu. Bakışları akıllı, fakat buz gibiydi. Alnı yüksekti, dolgun dudaklı ağzı çirkindi, sanki kin doluydu. Bu ağız, Feisler'in zevk aldığı şeylerin, hesabını başkalarına ödettiğini ele veriyordu...

Uzun, kalın kemikli elleri ürkütücüydü. Parmakları bir akbabanın pençelerini andırıyordu. Karşısındaki tutukluya onu çok yaralayıcı bir soru sordu mu, bu parmaklar sanki kurbanının etine saplanıp onu parçalıyordu. Konuşurken karşısındakini aşağılamayı çok iyi beceriyordu. Yargıç Feisler sakin konuşamıyordu, tarafsız da olamıyordu. Karşısındaki kurbanına saldırıyor, ona ağza alınmayacak şeyler söylüyor, yerine göre de onunla alay ediyordu. Kötü, çok kötü bir insandı o.

Otto Quangel'e niçin suçlandığı yazılı olarak iletildiğinde dosyada yazanları aynı hücrede kaldığı Dr. Reichhardt'la görüşmüştü. Bir dost olarak kabul ettiği bu akıllı adam onu bekleyen sonun kesin olduğunu yüzüne söylemiş ve Quangel'e daha ilk duruşmada hiçbir şeyi saklamamasını, yalan söylememesini önermişti. Böyle yaptığı zaman karşısındakilerin gücünü kırar, ona kötü davranmalarına da bir yere kadar engel olurdu. O zaman duruşma pek uzun sürmez, tanıkların davet edilmesine de gerek kalmazdı.

Yargıcın suçlanan karıkocaya yönelttiği, savcının iddianamesinde belirttiği suçu kabul edip etmedikleri sorusuna her ikisinin de çok kesin bir "evet" demesi beklenmeyen bir yanıt oldu. Çünkü bu yanıtla Quangel'ler ölüm fermanlarını kendi elleriyle imzalamışlardı, başka bir duruşmaya da gerek kalmamıştı.

Mahkeme başkanı Yargıç Feisler, o güne kadar hiç duymamış olduğu bu yanıt karşısında bir an şaşkınlıkla sustu.

Sonra yine kendini toparladı. Ne de olsa bugünkü duruşma onun duruşması olmalıydı! Karşısındaki iki işçiyi çamurların içinde görmek istiyordu. Çok keskin soruları karşısında acıyla kıvranmalıydı onlar... Suçlu olup olmadıkları sorusunu "evet" diye yanıtlamaları gurur duyduklarının belirtisiydi. Mahkeme başkanı Feisler izleyicilerin yüzlerine şöyle bir baktı. Kimi çok şaşırmıştı, kimi de düşünceliydi. "Ben şu iki suçluya gururun ne demek olduğunu hele bir göstereyim... Bu duruşmadan gururları ve onurları yok olmuş çıkmalı onlar!" diye düşündü.

Feisler sordu: "Evet demekle kendinizi namuslu insanlardan uzaklaştırmış ve yaşamınız üzerine karar vermiş olduğunuzun farkında mısınız? Lanet edilecek, ölmeyi hak etmiş, leşinin boğazından asılması gereken bir cani olduğunuzu da biliyor musunuz? Bütün bunların farkında mısınız? Evet veya hayır deyin!"

Quangel ağır ağır konuştu: "Suçluyum. İddianamede yazılanları yaptım..."

Mahkeme başkanı öfkeyle sözünü kesti: "Evet veya hayır demenizi istedim sizden! Siz lanet olası bir vatan haini misiniz yoksa değil misiniz? Evet mi, hayır mı?"

Quangel yukarıda, başının üzerinde oturan iyi giyimli beyefendiye sert sert bakarak, "Evet!" dedi.

"Lanet olsun!" diye bağırdı mahkeme başkanı ve arkasına şöyle bir dönüp tükürdü. "Lanet olsun! Böyle biri de kalkmış, kendini Alman sanıyor!"

Quangel'e ondan nefret edermiş gibi baktı ve sonra başını Anna Quangel'e çevirdi. "Peki ya siz?" diye sordu, "Siz de kocanız gibi lanet olası birisi misiniz? Siz de bir vatan haini misiniz? Siz de cephede şehit olmuş oğlunuzun onurunu lekelemediniz mi? Evet mi, hayır mı?"

Saçlarına ak düşmüş avukat oturduğu yerden ayağa kalkıp, "Sayın başkan izninizle bir şey söylemek istiyorum... Müvekkilim bayan..." dedi.

Mahkeme başkanı avukatın sözünü kesti: "Avukat bey," dedi. "Eğer bir daha size söz vermeden konuşmamı keserseniz hemen cezalandıracağım! Oturun yerinize!"

Feisler tekrar Anna Quangel'e döndü ve sorularına devam etti: "Evet, siz neler yaptınız bakalım? İçinizdeki, tabii biraz olsun kalmışsa, namusunuzun sesini mi dinlemek istiyorsunuz, yoksa siz de lanet olası bir vatan haini olduğunu bildiğimiz kocanız gibi biri misiniz? Evet, siz de mi halkımızın çok zor günler geçirdiği şu sıralar vatan hainliği yapmaya karar verdiniz? Evet mi, hayır mı?"

Anna Quangel başını çevirip ürkek ürkek kocasına doğru baktı.

"Siz bana bakın! Şurada oturan vatan hainine değil! Evet mi, hayır mı?"

Yaşlı kadın usulca, fakat kesin bir şekilde konuştu: "Evet!"

"Yüksek sesle konuşun! Kahramanca ölmüş oğlunun üzerini alçaklıkla örtmekten hiç utanmayan bir Alman annenin ağzından çıkanları hepimiz duymak istiyoruz!"

"Evet!" dedi Anna Quangel yüksek sesle.

"İnanılmaz bir şey bu!" diye bağırdı Feisler. "Ben bugüne kadar üzücü ve dehşet dolu çok şeyle karşılaştım, fakat böylesi bir alçaklığı ilk kez yaşıyorum! Sizler hemen idam edilmemeli, insanlığını yitirmiş yaratıklar olduğunuz için lime lime edilmelisiniz!"

Mahkeme başkanı bu sözlerini izleyicilere dönerek söyledi. Ağzından çıkanlarla o anda sanki savcının rolünü üstlenmişti. Sonra ne yaptığını fark etmiş gibi biraz ağız değiştirdi: "Fakat en büyük yargıç olarak bana düşen zor görev, işlemiş olduğunuz suçu kabullenmenizle yetinmemektir. Zoruma gitse de, bir şey çıkmayacağını bilsem de, ben suçunuzu hafifletici bir şeyler olup olmadığını yine de araştırmakla yükümlüyüm."

Ve tam yedi saat sürecek olan bir duruşma böylece başlamış oldu.

Hücre dostu Reichhardt da Quangel de yanılmıştı. Alman halkının bu yüksek yargıcının duruşmayı böylesine alçaklıkla ve inanılmaz bir nefretle yürüteceği kimsenin aklına gelmezdi. Konuşmalarını duyan, Quangel'lerin yaptıklarıyla başkan Feisler'in kişiliğine hakaret ettiğini sanırdı. Karşılarında hakarete uğramış, yapılanlardan çok zarar görmüş ve yaşlı karıkocadan ne pahasına olursa olsun intikam almak isteyen değersiz ve basit bir insan var gibiydi. Sanki Quangel başkanın kızını kaçırmıştı. Adam her şeyi üstüne alınıyor, gerçeklerden mümkün olduğu kadar uzaklaşıyordu. Otto Quangel ve Dr. Reichhardt çok yanılmıştı. Üçüncü Rayh kendisine ihanet edenlere alçakça davranmayı çok iyi beceriyordu.

"Tanıklar, sizin namuslu meslektaşlarınız, eli pek sıkı biri olduğunuzu söyledi. Hatta bazıları cimrinin cimrisidir dedi. Haftalık kazancınız neydi?"

"Son zamanlarda haftada kırk mark getiriyordum eve," diye yanıt verdi Quangel.

"Kırk mark demek! Bu paradan vergi, sigorta ve kış yardımı kesilmiş miydi?"

"Evet, onlar kesilmişti."

"Bence sizin gibi iki yaşlı insan için bu para çok! Öyle değil mi?"

"Bize yetiyordu."

"Hayır, hepsini harcamıyordunuz! Yine yalan söylemeyin bana! Sürekli para biriktiriyordunuz! Doğru mu söylediğim?"

"Doğru. Çoğu hafta bir kenara para koyardım."

"Ne kadar biriktiriyordunuz her hafta? Ortalama kaç mark?"

"Bunu tam olarak söyleyemem, her hafta değişiyordu."

Mahkeme başkanı ısrar etti: "Ortalama dedim! Ortalama ne demek, anlamıyor musunuz? Bir de atölye şefi olacaksınız! Hesap yapmasını pek bilmiyorsunuz galiba? Ne güzel!"

Karşısındaki Quangel'in istediği yanıtı vermemesini Yargıç Feisler o kadar güzel bulmadı. Bakışları öfke doluydu.

"Elli yaşımı geride bıraktım. Yirmi beş yıldır çalışıyorum. Bunlar çok değişik yıllar oldu benim için. Bazı yılları işsiz geçirmişimdir. Bir ara oğlumuz da hastalanmıştı. Şimdi size bir ortalama veremeyeceğim."

"Öyle mi? Ortalama veremeyeceksiniz demek? Nedenini ben size söyleyeyim mi? Çünkü söylemek istemiyorsunuz! İyi yürekli ve namuslu meslektaşlarınızın yanınıza sokulmaması, kötü ruhlu bir cimri olduğunuzdan! Haydi, öyleyse hiç olmazsa bugüne kadar kaç para biriktirdiğinizi söyleyin bakayım!"

Quangel zor duruma düşmüş gibiydi. Mahkeme başkanı onun zayıf yanını yakalamıştı. Bugüne kadar ne kadar para biriktirmiş olduklarını Anna bile bilmiyordu. Sonra birden kendini toparladı. Son haftalarda olup biten çok şeyi umursamamış, kolayca geride bırakmıştı. Şimdi bunu da atlatmalıydı. Şöyle bir başını kaldırdı ve, "4.763 mark!" dedi.

"Evet," dedi mahkeme başkanı ve kocaman yargıç iskemlesinin arkasına şöyle bir dayandı. "4.763 mark ve altmış yedi fenik!" Önündeki dosyadan okumuştu. "Size bu kadar çok para kazanmanızı sağlamış olan devletle savaşmaktan hiç utanmadınız, öyle değil mi? Size refah dolu bir yaşam veren bu toplu-

ma karşı savaştınız!" Sesini daha da yükseltti. "Teşekkür nedir bilmeyen insanlarsınız sizler! Sizin gibiler onur nedir, bunu da bilmez! Karıkoca olarak utanılacak insanlarsınız siz! Sizin gibiler toplumdan silinmeli!"

Akbaba, uzun tırnaklı pençelerini kapatıyor, yine açıyor, yine kapatıyor, sanki altındaki leşi yavaş yavaş parçalıyordu.

"Bu paranın yarısını şimdiki iktidar öncesinde biriktirmiştim," dedi Quangel.

İzleyiciler arasında birisinin güldüğü duyuldu. Fakat mahkeme başkanı öfkeyle gülmenin geldiği yana şöyle bir bakınca izleyici susuverdi. Sadece biraz öksürdü.

"Sukûnet rica ediyorum! Hiç ses çıkmayacak! Ve size gelince," diye Quangel'e bakarak devam etti, "eğer küstahlık yapmaya devam ederseniz, hemen cezalandırılacaksınız. Artık her türlü cezadan arındırılmış olduğunuzu sanmayın. Görürsünüz daha neler olacağını!" Bir an sustu ve sonra daha öfkeli bakışlarla sordu: "Söyleyin bakayım, niçin para biriktirmiştiniz?"

"Elbette yaşlılığımız için."

"Ah, öyle mi? Yaşlılığımız içinmiş! Ne kadar da duygulu sözler. Tabii bu da bir başka yalan! Kartları yazdığınız günden bu yana pek yaşlanmayacağınızı pekâlâ biliyordunuz! İşlediğiniz suçun sonuçlarını göze almış olduğunuzu itiraf etmişsiniz. Fakat yine de para biriktirmeye devam ettiniz ve paranızı bankaya yatırdınız. Bunu ne için yaptınız?"

"Ben her zaman başıma bir şey gelmeyeceğini düşünmüştüm."

"Ne demek, başıma bir şey gelmeyecek? Beraat edeceğinizi mi sanmıştınız?"

"Hayır, bunu hiç düşünmedim. Sadece beni yakalayacaklarını hiç sanmıyordum."

"Gördünüz mü, biraz yanlış düşünmüş olacaksınız! Fakat ben yine de sizin böyle düşünmüş olduğunuza hiç inanmıyorum. Şimdi burada göründüğünüz kadar budala olduğunuzu da

sanmıyorum. İşlemiş olduğunuz suçun yıllarca ortaya çıkmayacağını düşünmüş olamazsınız."

"O kadar ilerisini düşünmüyordum."

"Bu da ne demek oluyor?"

"Ben bu bin yıllık Rayh'ın uzun süre dayanacağına inanmıyorum," dedi Quangel, dik bakışlarını mahkeme başkanının üzerine dikerek.

Avukatı şaşkınlıktan oturduğu yerde öylece kalakaldı. İzleyicilerden biri yine güldü, homurtular da duyuldu.

"Domuz herif!" diye bağırdı biri.

Quangel'in arkasında durmakta olan memur elini belindeki tabancaya götürdü. Savcı ayağa fırladı, elindeki bir kâğıdı salladı. Anna Quangel kocasına bakıp gülümsedi ve başıyla memnun memnun onu onayladı. Arkasındaki memur eliyle omuzlarına bastırdı. Yaşlı kadın acı duymasına karşın sustu. Kürsüde oturmakta olan bir başka adam, ağzı açık Quangel'e bakıyordu.

Mahkeme başkanı hemen ayağa fırladı ve "Siz bir katilsiniz, siz delinin tekisiniz!" diye haykırdı. "Böyle bir şey söylemek cesaretini nereden buluyorsunuz?" Fakat sonra hemen sustu, sakinleşmeye çalıştı. Yerine oturdu. "Memur bey, çıkarın bu herifi salondan!" diye konuştu. "Mahkeme heyeti ona verilecek cezayı görüşmek için duruşmaya ara verecektir..."

On beş dakika sonra duruşmaya devam edildi.

Tekrar salona alınan Otto Quangel'in başka türlü yürüdüğü dikkati çekiyordu. Adımlarını doğru dürüst atamıyordu. İzleyiciler ilk anda, dışarıda iyi bir elden geçirmiş olacaklar, diye düşündü. Kocasını gören Anna Quangel de korkuyla aynı şeyi düşünmeden edemedi.

Mahkeme başkanı Feisler açıklama yaptı: "Sanık Otto Quangel bundan sonra dört hafta süreyle karanlık hücrede kalacaktır. Gıda olarak su ve ekmek alacaktır. Her üç günde bir kendisine yiyecek verilmeyecektir. Ayrıca intihar etmesinden şüphenildiği için bundan sonra pantolon askısı kullanması da yasaklanmıştır."

"Az önce sadece tuvalete gitmiştim..."

"Çenenizi kısın, sanık Otto Quangel! İntihar şüphesi var! Sanık bugünden sonra pantolon askılarını kullanmayacak."

İzleyiciler arasında yine gülenler oldu. Fakat mahkeme başkanı bu kez, sanki bir espri yapmış gibi salondakilere memnun memnun baktı. Sanık Otto Quangel, elleri ikide bir aşağı kayan pantolonunda öylece duruyordu.

Mahkeme başkanı Feisler gülümsemesini sürdürdü. "Duruşmaya devam ediyoruz."

63
Duruşma: Savcı Pinscher

Önyargısız her izleyicinin gözünde yargıç başkanı Feisler çok saldırgan, kan isteyen bir av köpeği idi. Dava savcısı da, sürekli havlayan ve kurbanının baldırına dişlerini geçirmek için bekleyen Pinscher cinsi köpek rolünü üstlenmişti. Av köpeğinin dişleri aynı anda onun boğazındaydı. O gün Quangel'in duruşması sırasında savcı birkaç kez araya girip havlamak istemiş, fakat öteki köpeğin daha yüksek sesle havlaması üzerine susmak zorunda kalmıştı. Hem burada onun havlamasına ne gerek vardı? Mahkeme başkanı daha ilk anda savcı rolünü de oynamaya başlamıştı. Görevi sadece gerçeği ortaya çıkarmak olan Yargıç Feisler taraf tutarak konumunu kötüye kullanmıştı.

Öğle tatili sırasında birkaç tabak yemek yiyen, yanında da şarap ve yüksek alkollü içki içen Feisler duruşmanın ikinci bölümü başladığında biraz yorgundu. Hem bundan sonra kendini daha çok yormasına ne gerek vardı? Ne de olsa karşısındaki bu iki insan ölmüş sayılırdı... Öğleden sonra sıra kadındaydı. Ufak tefek işçi karısı Anna Quangel yargıcın hiç umrunda değildi. Feisler'in gözünde kadınlar akılsızdı ve sadece tek bir işe yararlardı. Yaşamları boyunca hep erkeklerin dediğini yaparlardı.

Şimdi Pinscher köpeğinin öne atılıp havlamaya başlamış olması Feisler'in hoşuna gitti. Arkasına dayandı ve gözlerini hafifçe kapatıp konuşulanları dinler gibi yaptı. Gerçekteyse öğle yemeğini hazmediyordu.

Pinscher köpeği yine havladı: "Siz bir zamanlar kadınlar birliğinde görevliydiniz, öyle değil mi?"

"Evet," dedi Anna Quangel.

"Peki niçin bıraktınız o görevinizi? Bunu sizden kocanız mı istedi?

"Hayır."

"Öyle mi? İstemedi demek! Önce o işçi birliğindeki görevinden ayrılıyor, iki hafta sonra da eşi kadınlar birliğindeki görevini bırakıyor. Sanık Quangel, bunu karınızdan talep eden siz olmadınız mı?"

Otto Quangel, iki eli pantolonunun belinde, yanıt verdi:

"Benim görevi bıraktığımı duyunca kendi böyle düşünmüş olacak..."

Sonra yine yerine oturdu. Savcı da karısına döndü. "Öyleyse söyleyin bakayım, niçin ayrılmıştınız görevinizden?"

"Ben görevimi bırakmamıştım ki. Ben görevden alınmıştım."

Pinscher köpeği daha yüksek sesle havladı: "Sanık Anna Quangel, söylediklerinize dikkat edin! Burada sabrımızı taşıracak şeyler söylemeye devam ederseniz kocanız gibi sizi de cezalandırmak zorunda kalabiliriz! Görevi bıraktığınızı daha az önce itiraf ettiniz..."

"Hayır, ben böyle bir itirafta bulunmadım! Ben sadece, kocamın böyle bir şey yapmamı istemediğini açıkladım."

"Yalan söylüyorsunuz! Yalan söylüyorsunuz! Siz şimdi yüce mahkemeye yalan söylemek cüretini gösteriyorsunuz!"

Fakat Anna Quagel söylemiş olduğundan geri dönmedi.

"Öyle ise zabıt kâtibinin stenosuyla karşılaştırılmasını talep ediyorum!"

Tutulmuş olan zabıt tekrar okundu ve Anna Quangel'in savının doğru olduğu ortaya çıktı. Salondaki izleyiciler huzursuzlaş-

tı. Otto Quangel, savcının sorularıyla yılmamış olan eşine takdir eder gibi baktı. Onunla gurur duyduğu belliydi.

Pinscher kuyruğunu kıstırıp mahkeme heyeti başkanına doğru şöyle bir baktı. Yargıç o anda elini ağzına götürüp esnedi. Savcı, şimdi başka bir koku almış gibi konuyu değiştirdi.

"Sanık Anna Quangel, şimdiki kocanız sizinle evlediğinde pek genç sayılmazdınız, öyle değil mi?"

"Otuzuma gelmiştim."

"Peki daha önce ne yapmıştınız?"

"Sorunuzu anlayamıyorum."

"Öyle namuslu kadın rolü oynamaya kalkışmayın! Benim bilmek istediğim, evliliğinizden önce erkeklerle olan ilişkileriniz. Anlaşıldı mı?"

Bu sorudaki aşağılık amacın farkına varan Anna Quangel'in yüzü önce kızardı, sonra kireç gibi oldu. Yardım ister gibi avukatına doğru bir baktı. Yaşlıca adam hemen yerinden kalktı ve "Konuyla hiç ilgisi olmayan bu sorunun reddini talep ediyorum!" dedi.

Savcı karşı çıktı: "Benim sorumun konuyla ilgisi var. Bu davada sanığın sadece kocasının emirlerini yerine getiren zavallı bir kadın olduğu şüphesi uyandırıldı. Fakat ben bu kadının, çok aşağı tabakadan gelen, ahlak konusuna pek önem vermeyen,bu nedenle de her türlü suçu işlemeye yatkın biri olduğunu kanıtlayacağım."

Mahmeye başkanı canı sıkılırmış gibi konuştu: "Savcı beyin sorusunun konuyla ilgisi vardır. Talebiniz reddedilmiştir."

Pinscher köpeği havlamaya devam etti: "Şimdi söyleyin bakalım, evlilikten önce kaç erkekle ilişkiniz olmuştu?"

Duruşma salonundaki bütün gözler Anna Quangel'e dikilmişti. Gençlerden bazıları dudaklarını yaladı, bir başkası şöyle bir iç geçirdi. Otto Quangel sıkıntıyla karısına baktı. Anna'nın bu konuda ne kadar duyarlı olduğunu biliyordu.

Fakat Anna Quangel kararını vermişti. Az önce kocası Otto, biriktirdikleri üzerine ısrarlı sorular karşısında utanmak nedir bil-

meyen bu adamlara karşı nasıl bir tepki göstermişse, şimdi o da utanmayı filan bırakacaktı.

Savcı sorusunu tekrarladı: "Haydi söyleyin, evlenmeden önce kaç erkekle ilişkiye girmiştiniz?"

Ve Anna Quangel yanıt verdi: "Seksen yedi!"

İzleyicilerden biri kıkır kıkır güldü. Mahkeme başkanı yarı uykulu halinden sıyrıldı ve yanakları kızarmış, göğsü dik, öylece duran ufak tefek işçi karısına ilgiyle baktı.

Otto Quangel'in gözleri bir an için parıldadı. Sonra başını önüne eğdi, hiç kimseye bakmadı. Çok şaşırmış olan savcı ise biraz kekeledi: "Seksen yedi mi dediniz? Niçin tam seksen yedi?"

"Bunu ben de bilmiyorum," dedi Anna Quangel onu hiç umursamazmış gibi. "Daha fazlası olmadığı için..."

"Öyle mi?" dedi savcı öfkeli.

"Evet..."

Bir an için keyfi kaçar gibi oldu. Ne de olsa sorularıyla, hiç istemeden de olsa sanığı birdenbire ilginç biri yapıvermişti. Salondaki izleyicilerin çoğu gibi o da Anna Quangel'in yalan söylediğine emindi. Belki evlenmeden önce iki ya da üç sevgilisi olmuştu. Hiç olmamış da olabilirdi. Sanık Anna Quangel'e mahkemeyle alay etme gerekçesiyle ceza verilebilirdi. Fakat kadının bilinçli yalan söylemiş olduğunu nasıl kanıtlayacaktı?

Biraz düşündükten sonra kararını verdi. Homurdanır gibi konuştu: "Şimdi söylediğinizin abartılmış bir açıklama olduğuna eminim. Seksen yedi erkekle ilişkisi olduğunu söyleyen bir kadının tam rakamı anımsaması mümkün değildir. Çok, demenizi beklerdim. Fakat verdiğiniz bu yanıt sizin ne kadar alçalmış olduğunuzun bir başka kanıtı. Utanmak nedir bilmeyen bir kadınsınız! Gençliğinizde bir orospu olduğunuz için çok gurur duyuyorsunuz! Ve bütün orospular, sonradan ne olursa siz de öyle biri oldunuz, oğlunuzu başkasına peşkeş çektiniz!"

İşte o anda Pinscher köpeği, Anna Quangel'i en hassas yerinden ısırmıştı.

"Hayır!" diye ellerini havaya kaldırarak haykırdı yaşlı kadın. "Niçin böyle düşünüyorsunuz? Ben böyle bir şeyi hiç yapmadım!"

"Yapmadınız, öyle mi?" diye havladı Pinscher. "Peki oğlunuzun eşi olmaya hazırlanan genç kızın birçok geceyi evinizde geçirmesine ne diyorsunuz? Kız gece sizdeyken oğlunuz başka bir yerde mi konaklıyordu? Haydi, söyleyin bakayım! Trudel denen kız nerede yatıyordu? Öldüğünden haberiniz var, öyle değil mi? Yaşasaydı şimdi o kız da sanık iskemlesinde oturacaktı! Ne de olsa kocanızın yardakçısıydı!"

Trudel'in adının geçmesi Anna Quangel'e yeniden cesaret verir gibi olmuştu. Başını mahkeme heyetinin oturduğu kürsüye çevirip konuştu: "Evet, Tanrı'ya şükürler olsun ki, Trudel artık yaşamıyor ve son günlerinde bu rezaleti yaşamak zorunda kalmadı..."

"Sözlerinize dikkat edin! Size son kez ihtar ediyorum!"

"O iyi yürekli bir kızdı..."

"Evet, dünyaya asker getirmek istemediği için karnındaki beş aylık çocuğu aldırttı!"

"O çocuğunu aldırtmadı. Öldüğü için çok üzülüyordu!"

"Fakat o böyle yaptığını itiraf etti!"

"İnanmıyorum size."

Savcı haykırdı: "Burada neye inanıp inanmadığınız bizim umrumuzda değil! Fakat size şunu tavsiye ederim, heyet karşısında konuşurken ses tonunuzu kontrol edin, yoksa başınıza daha çok dert açarsınız! Trudel Hergesell'in ifadesi Komiser Laub tarafından tutanağa geçirilmiştir. Ve bu komiser yalan söylemez!"

Pinscher öfkeli bakışlarını salondakilerin üzerinde gezdirdi.

"Şimdi sizden bana şu soruma yanıt vermenizi talep ediyorum: Oğlunuz bu kızla çok yakın ilişkiye girdi mi, girmedi mi?"

"Bir ana bunu kontrol etmez. Ben gözetleyici bir ana değilim."

"Siz analık görevinizi yerine getirmediniz! Oğlunuzun evinizin bir odasında edepsiz, aykırı davranışlarda bulunmasına göz yummanız fuhuşa teşviktir ve yasalara göre cezalandırılmalıdır."

"Benim böyle bir cezadan haberim yok. O günlerde savaşın çıktığının farkındaydım ve oğlumun da belki bu savaşta öleceğini tahmin ediyordum. Bizim gibi insanlar iki gencin birbirini sevdiğini görürse, hele onlar birbirleriyle nişanlanmışsa ve bir savaşın da içindeysek bazı şeylere pek dikkat etmez."

"Ah, demek ki şimdi bazı şeyleri itiraf ediyorsunuz! Aralarındaki namus dışı ilişkiyi bilmenize rağmen göz yumup sesinizi çıkarmadınız! Ve siz buna sadece, pek dikkat etmeyiz, diyorsunuz! Yasalarımız ise sizin bu davranışınıza fuhuşa teşvik der! Sizin gibi böyle bir şeye göz yuman ana da topluma zararlı bir insandır!"

"Öyle mi?" dedi yaşlı kadın. "Öyleyse size sormak istediğim bir şey var." Ses tonundan hiç korkmadığı belliydi. "Söyleyin bakalım, SA'nın adamlarının kızlara yaptıklarıyla ilgili ne yazıyor yasada?"

Salonda tek ses çıkmıyordu. Sanki hiç kimse nefes almıyordu.

"Anlatıldığına göre SS'ler Yahudi kızlarının ırzına geçiyor, sonra da onları kurşuna diziyormuş... Yasalar buna ne diyor?"

Bir an hiç kimse konuşmadı. Ve sonra izleyenler bölümünden büyük bir gürültü yükseldi. Bağırıp çağıranlar oldu. Birkaç kişi tahta parmaklığı geçip Anna Quangel'in üzerine yürümek istedi.

Aynı anda Otto Quangel karısını korumak için ona doğru koşmaya çalıştı. Fakat pantolonunun kemersiz olması ve arkasındaki memur onu engelledi. Yargıç Feisler ayağa fırlamış, salondakileri yatıştırmaya uğraşıyordu. Yanında oturan diğer üyeler de bir şeyler bağırıyordu. Savcı Pinscher sürekli havlayıp duruyor, fakat ne söylediğini kimse anlamıyordu...

Sonunda Anna Quangel ayaklarını sürüye sürüye salondan çıkarıldı. İzleyiciler yine sakinleşti. Mahkeme heyeti duruşmaya ara verdi.

Aradan henüz beş dakika geçmeden yine kürsüdeki yerlerini aldılar ve şu açıklamayı yaptılar:

"Sanık Anna Quangel'in bundan sonraki duruşmalara katılmaması kararlaştırılmıştır. Bugünden itibaren prangaya vurula-

caktır. Karanlık hücreye konacaktır. Gıda olarak iki günde bir su ve ekmek verilecektir."

Duruşmaya devam edildi.

64
Duruşma: Tanık Ulrich Heffke

Anna Quangel'in erkek kardeşi, sırtı hafif kambur olan tanık Ulrich Heffke son aylarda çok zor günler geçirmişti. Çalışkan Komiser Laub, elinde doğru dürüst bir kanıt olmamasına karşın onu ve eşini, sadece akraba oldukları için Quangel ailesinin ardından hemen tutuklayıvermişti.

Ve o günden sonra da Ulrich Heffke korku içinde yaşamaya başlamıştı. Bütün yaşamı boyunca her türlü tartışmadan uzak durmaya çaba göstermiş bu yumuşak ve uysal adamı tutuklayan sadist Laub ona bağırıp çağırmış, eziyet etmiş ve vurmuştu. Ulrich Heffke'yi aç bırakmış, aşağılamış, kısacası ona şeytanca kötülükler yapmışlardı.

Bütün bunların sonucunda yaşlı adamın kafası iyice karışmıştı. Eziyet edenlerin kendisinden istedikleri bütün yanıtları, doğru veya yanlış, hemen vermişti. Fakat itiraflarının doğru olmadığı kendisine hemen kanıtlanmıştı. Bunun üzerine sorgusunu yapanlar eziyetlerini arttırmış, ufak tefek kamburun ağzından bugüne kadar bilemedikleri, işe yarar yeni açıklamalar çıkmasını beklemişlerdi. Çünkü Komiser Laub o dönemde geçerli olan şu görüşe inanıyordu: Her insan hayatında kötü bir şey yapmıştır! Yeterince ve sabırla araştırıldı mı bu hep ortaya çıkar!

Laub karşısında oturan adamcağızın parti üyesi olmayan, yabancı radyoları dinlemeyen, karşıtların dedikosuna karışmayan bir Alman olduğuna bir türlü inanmak istemiyordu. Günün birinde Ulrich Heffke'ye, enişteşinin kendisine verdiği üç kartı Nollendorf Meydanı'nda dağıtmış olduğunu söyledi. Heffke de

bunu hemen kabullendi. Fakat aradan üç gün geçtikten sonra Komiser Laub, Ulrich Hefke'nin bu kartları dağıtmasının mümkün olamayacağını kendisine kanıtladı.

Komiser, optik aletler fabrikasında çalışan Heffke'yi işyerinin bazı sırlarını yabancılara ifşa etmekle de suçladı. Heffke bu suçu da hemen kabullendi. Laub ise bir haftalık zorlu araştırması sonucu yaşlı adamın herhangi bir sırrı fabrika dışına çıkarmadığını kanıtladı. Çünkü işyerinde gizli kapaklı bir şey yoktu. Hiçbir işçi ürettiği küçük parçaların nerede kullanıldığını bilmiyordu.

Heffke her yanlış itirafının bedelini ağır ödüyordu. Çünkü akıllanacağına, gitikçe daha çok korkaklaşıyordu. Sorgulamanın uzamaması ve daha çok rahatsız edilmemek için hiç üzerinde düşünmeden suçlandığı şeyleri kabulleniyor, önüne konan tutanakları imzalıyordu. Onları imzalamakla ölüm fermanını imzalamış olabileceği hiç aklına gelmiyordu. Yaşlı Heffke komiserin her sorusuyla korkuya kapılıyor, tir tir titriyordu.

Komiser Laub, bu acınacak insanı, tutanaklardan hiçbiri onun suça ortak olduğunu kanıtlamamasına karşın Quangel'lerle birlikte hapse attıracak kadar acımasız biriydi. Ona göre, eldeki kanıtlardan Heffke aleyhinde bir şeyler bulmak, soruşturma yargıcının göreviydi. Kısa süre sonra da yaşlı adam, nezarethanedeki kimi rahat koşullardan yararlanarak kendini asmayı denedi. Fakat son anda boynundaki ip kesilerek kurtarıldı ve dayanamadığı o yaşamına döndürüldü.

O günden sonra da ufak tefek Heffke daha zor koşullarda yaşamak zorunda kaldı. Artık hücresinde gece gündüz ışık yanıyor, kapısına özel olarak konan bir nöbetçi üç beş dakikada bir onu kontrol ediyordu. Heffke'ye ayrıca kelepçe de takılmıştı ve yeni sorgulamalar için sık sık komiserin karşısına götürülüyordu. Bir süre sonra soruşturma yargıcı dosyadaki tutanaklardan onu suçlayacak bir şey bulamamasına karşın, Heffke'nin saklamak istediği bir suçu olduğuna inanmaya başladı. Böyle olmasa niçin intihar etmeye kalkışsındı? Suçlu olmayan biri yaşamına son

vermezdi ki! Heffke'nin her suçu hemen kabullenmesi de pek tuhaftı... Onun bu davranışı komiser ile soruşturma yargıcının uzun ve yorucu soruşturmalar yapmasına neden oldu. Ve sonunda Heffke'nin hiçbir şey yapmamış olduğu ortaya çıktı.

Bu nedenle de Ulrich Heffke'nin nezarethaneyi terk etmesi Quangel davasının başlamasına bir hafta kala gerçekleşti. Evine döndü. Karısını çok önce serbest bırakmışlardı. Kadın onu hiç konuşmadan karşıladı. Ulrich Heffke tekrar işe gidemeyecek kadar bitkindi. Bazı günlerde oturma odasının bir köşesine diz çöküp saatlarce usul sesle dini şarkılar söylemeye başladı. Günün diğer saatlerini hiç konuşmadan geçiriyordu. Geceleri ise sık sık ağlıyordu. Birikmiş paraları olduğundan, karısı tekrar fabrikaya gidip çalışması için onu pek zorlamıyordu.

Ulrich Heffke özgürlüğüne kavuştuktan üç gün sonra Quangel davasına tanık olarak davet edildi. Fakat kafası karmakarışık yaşlı adam ona sadece tanıklık yaptıracaklarına inanmıyordu. Bu nedenle heyecanı gittikçe arttı, yemeden içmeden kesildi, daha uzun dini şarkılar söyledi. Haftalarca dayanmak zorunda bırakıldığı eziyetlere yeniden başlayacaklarını düşündü ve bu düşünce de ona sonsuz ıstıraplar çektirdi.

Tanıklık yapacağı davadan bir gece önce kendini tekrar asmayı denedi. Fakat bu kez onu son anda kurtaran karısı oldu. Nefes almaya başladığında kadından iyice bir dayak yedi, bir sürü de ağza alınmayacak söz işitti. Ertesi gün koluna giren kadın, kocasını tanıklar odasının kapısındaki memura, "Kocam iyice keçileri kaçırdı, ona çok dikkat etmelisiniz!" sözleriyle teslim etti.

Anna Heffke'nin bu sözleri kapıdaki memurun pek hoşuna gitmedi. Tanıklar odasında sıralarının gelmesini bekleyenler ufak tefek adama dikkatle baktılar. O gün Quangel'in bazı meslektaşları, fabrika yönetiminden birkaç kişi, kartları bırakırken onu görmüş olan iki kadın ile posta idaresinde görevli yaşlı adam da odada oturan tanıklar arasındaydı. Beklemekten canı sıkılanlar

Heffke'ye alaylı bazı şeyler söyledi, fakat adamcağızın ne kadar büyük bir korku içinde olduğunun farkına varınca, ona acıyıp susuverdiler.

Az sonra duruşma salonuna getirilen yaşlı adam, mahkeme başkanının sorularına usulca ve tir tir titreyerek yanıt verdi. Ancak korkağın ağzından çıkanların pek işe yaramadığını fark eden Feisler sorularına son verdi. Heffke tanıklar sırasındaki yerini aldı ve büzülüp gözlerini kapattı, sıranın bir daha kendisine gelmeyeceğini ümit etti. Artık duygularına hâkim değildi. Kız kardeşi Anna Quangel'in SA ve SS'yle ilgili söylediği nefret dolu sözleri oturduğu yerden ürkerek, yüreksizce izledi. İzleyicilerin bağırıp çağırması, kimilerinin Anna'ya saldırmak istemesi de onu pek heyecanlandırmadı. Sadece olup biteni daha iyi görebilmek için oturduğu sıranın üzerine çıktı. Kız kardeşinin iki memurun eşliğinde sürüklenerek salondan çıkarılışını gördü. Az sonra mahkeme başkanı izleyicileri sakinleştirince herkes tekrar yerine oturdu, bazıları kafa kafaya verip heyecanlı heyecanlı birbirlerine bir şeyler söylediler. Yaşlı Heffke ise sıranın üzerinde öylece durmaya devam etti.

Onun bu duruşu savcının dikkatini çekti. Bir an şaşıran savcı, acınacak yaşlı adama doğru seslendi: "Hey, siz! Sanığın ağabeyi olmuyor musunuz siz? Neydi adınız?"

"Heffke. Ulrich Heffke," diye savcıya fısıldadı yardımcısı.

"Tanık Ulrich Heffke, bu kadın kız kardeşiniz olduğuna göre geçmiş yaşamı üzerine bildiklerinizi söylemenizi sizden talep ediyorum! Neler biliyorsunuz?"

Ve Ulrich Heffke ağzını açtı... Hâlâ sıranın üzerinde duruyordu. Bakışları birden değişiverdi. Çekingenlik, korku kalmamıştı. Dudaklarını oynattı ve sakin bir sesle şarkıya başladı:

"Ey yalan dünya, sana uşaklık yapmaya hazırım..."

Salondaki, ne olduğunu kavrayamayan insanlar şaşkınlıkla ona baktı. Yaşlı adamın sakin bir sesle söylediği şarkıya karşı çıkan olmadı. Hatta kimilerinin hoşuna gitmiş olacaktı ki, başlarını

iki yana sallayıp bir an Heffke'ye eşlik ettiler. Yargıcın yanında oturanlardan biri ağzı ardına kadar açılmış, olup biteni seyrediyordu. Saçlarına ak düşmüş olan avukat başını hafifçe yana eğmiş, düşünceli düşünceli Heffke'ye bakıyordu. Otto Quangel'in yüzü gergindi, enişteşine bakarken hayatında ilk kez buz gibi yüreğinin bu zavallı adam için attığını hissetti. Şimdi kim bilir ne yapacaklardı ona?

Az sonra salondaki izleyicilerden homurdanmaya başlayanlar oldu. Mahkeme başkanı yanındakilere bir şeyler fısıldadı. Savcı salondan sorumlu polis komiserine bir kâğıt yolladı. Ufak tefek, kamburu çıkmış yaşlı adam ise hiçbir şeyi umursamadan, başını salonun yüksek tavanına dikmiş bir halde şarkısına devam etti. Ve birden coşkuyla, "Geliyorum!" diye haykırdı.

Kollarını iki yana açtı, havalanır gibi yaptı ve uçtu... Önünde oturmakta olan diğer tanıkların üzerine düştü. İnsanlar kaçıştı, Heffke yere yuvarlandı. Salon iyice karıştı.

Mahkeme başkanı "Çıkarın bu adamı dışarı!" diye bağırdı. "Doktor muayenesine götürün!"

Ve Ulrich Heffke salondan çıkarıldı.

"Herkesin gördüğü gibi bu aile suçlular ve delilerden oluşuyor," dedi mahkeme başkanı. "Böylelerinin ortadan kaldırılması gereklidir!"

Öfkeli bakışlarını Otto Quangel'e dikti. O ise, elleri pantolonunda, az önce kapıdan çıkarılmış olan ufak tefek enişteşinin peşinden bakmaya devam ediyordu.

Ulrich Heffke'nin ortadan kaldırılması tabii gerçekleştirildi. Çünkü o artık ne bedenen ne de zihnen yaşamaya değecek insanlardandı! Götürüldüğü klinikte kısa bir süre tutulduktan sonra bir iğne onu bu acımasız dünyadan ayırdı...

65
Duruşma: Avukatlar

Saçlarına ak düşmüş, biraz düşünceli, arada sırada burnunu karıştıran ve bütün evraklarında saf kan olduğu yazdığından "kanıtlanamamış" Yahudiliği yüzünden belli olan, mahkemenin Anna Quangel'e tayin ettiği avukat, savunmasını yapmak için oturduğu yerden doğruldu.

Müvekkili salondan çıkarıldıktan sonra konuşmak zorunda kaldığı için üzgün olduğunu belirtti. Tabii onun SA ve SS gibi güvenilir kuruluşlar üzerine söyledikleri üzücü şeylerdi...

Savcı bağırdı: "Büyük suç!"

Avukat, savcıya hak verdi, tabii böyle açıklamalar büyük bir suç da teşkil ediyordu. Ancak ağabeyinin durumunu gördükten sonra müvekkilini de ne söylediğini bilmeyen biri olarak kabul etmek gerektiğini belirtti. Ulrich Heffke'de daha soruşturmanın başından bu yana görülen davranışların Heffke ailesinde dine bağlı bir çılgınlığın varolduğunu kanıtladığını söyledi. Anna Quangel'in avukatı, uzman doktorun muayene raporunu görmeden de bunun bir şizofrenik davranış olduğu ve şizofreninin de ırsi kabul edilebilecek bir hastalık sayıldığı görüşünü belirtti...

Saçlarına ak düşmüş avukatın konuşması ikinci kez savcı tarafından kesildi. Savcı, mahkeme heyetinden konuyu değiştirmemesi için avukatın dikkatinin çekilmesini talep etti.

Yargıç Feisler avukata konuyu değiştirmemesini söyledi.

Avukat da açıklamalarının konuyla ilgili olduğunu belirtti.

Hayır, söylediklerinin duruşma konusuyla ilgisi yoktu. Sanık vatana ihanetten yargılanıyordu, delilik ve şizofreninin bununla hiçbir bağlantısı yoktu.

Avukat tekrar karşı çıktı: Savcı bey müvekkilinin kişiliği bozuk biri olduğunu kanıtlamak istediği sürece, o da Heffke ailesindeki şizofreni hastalığından söz etme hakkına sahipti. Bu konuda mahkeme heyetinin karar vermesini talep ediyordu.

Mahkeme heyeti, avukatın talebini görüşmek üzere duruşmaya kısa bir ara verdi. Az sonra duruşmaya devam edildiğinde başkan Feisler açıklamasını yaptı: "Ne soruşturma sürecinde ne de bugünkü duruşmada Anna Quangel'in ruhsal bir hastalığı olduğu kanıtlanmıştır," dedi. "Ağabeyi Ulrich Heffke'nin sağlık durumu, adı geçen kişi üzerine bugüne kadar herhangi bir doktor raporu olmadığından Anna Quangel için geçerli değildir, kanıt olarak kabul edilmez. Ulrich Heffke'nin ruh hastası rolü yaparak kız kardeşine destek vermek istemesi de mümkündür. Bu nedenle avukat beyin açıklamalarını, bugünkü duruşmada görüşülen vatana ihanet suçlaması üzerine derinleştirmesi talep edilir..."

Savcı, bir zafer kazanmış gibi avukata doğru baktı. Avukatın ona karşılık veren bakışlarında ise öfke seziliyordu.

"Yüce mahkemenin müvekkilimin ruhsal durumu üzerine konuşmamı yasaklaması üzerine," diye açıklamasına devam etti Anna Quangel'in avukatı, "kendisinin cezai ehliyeti konusunda öne sürmek istediğim, oğlunun ölümünden sonra kocasına olan itici davranışını, hatta normal bir insanın o anda kullanamayacağı aşağılayıcı sözlerle karşılık vermesi gibi belirtilerden vazgeçecek ve..."

Pinscher yine havladı: "İtiraz ediyorum! Sanık avukatı mahkeme heyetinin yasaklama kararını dolambaçlı bu sözleriyle yine yerine getirmiyor! Yeni bir karar talep ediyorum!"

Feisler başkanlığındaki heyet, duruşmaya bir kez daha ara verdi. Az sonra üyeler tekrar yerlerini aldığında yaptıkları açıklamayla, mahkeme heyetinin kararına uymayan avukatın beş yüz mark cezaya çarptırılmış olduğunu belirttiler. Tekrarı durumunda avukatın duruşmaya katılmasına izin verilmeyecekti.

Yaşlı avukat, başını hafifçe önüne eğip başkanı selamladı. Hüzünlenmiş gibiydi, o anda kafasından, bu beş yüz markı nasıl bulup da ödeyeceğim, düşüncesi geçiyor olmalıydı. Konuşmasına üçüncü kez yeni baştan başladı. Elinden geldiğince Anna Quangel'in gençliğinden söz etti. Hizmetçilik yapmış olduğu

zor yılları, acımasız bir fanatik olan kocasıyla olan evliliğini kısaca anlattı. "Bütün evliliği çalışma, hüzün, çekinge, kaba bir kocanın her söylediğini yerine getirmeyle geçmişti. Ve günün birinde bu adam içeriği ihanet olan kartlar yazmaya başladı. Soruşturmalar sonunda da ortaya çıktığı gibi bu fikir kocanındı, müvekkilimin değil. İlk günlerde yapmış olduğu açıklamaları kurban rolünü üstlenmiş bir kadının sözleri olarak kabullenmek gerekir." Saçlarına ak düşmüş avukat birden sesini yükseltti. "Bayan Anna Quangel, kocasının yasa dışı faaliyetleri karşısında ne yapabilirdi? Ne yapmalıydı? O güne kadar bütün ömrü başkalarına hizmetle geçmişti! O sadece söylenene karşı çıkmamayı, baş eğip kabullenmeyi öğrenmişti! O kocasına bağlı bir esirdi..."

Savcı kulak kabartmış, dikkatle dinliyordu.

"Yüce mahkeme! Böyle bir kadının yaptıkları suça iştirak olarak kabul edilip böyle değerlendirilemez! Nasıl efendisine itaat edip yabancı bir bölgede tavşanların peşinden koşan köpek bunu yaptığı için cezalandırılamazsa, kocasına yardakçılık yapmıştır diye bu kadına da kocasıyla aynı ceza verilemez. Bu nedenle de müvekkilim 51. paragrafın 2. bendinin koruması altındadır..."

Savcı atıldı ve avukatın konuşmasını kesti. "Mahkemenin yasağına yine uymuyor," diye havladı.

Avukat karşı çıktı. Savcı ayağa fırladı ve elindeki notları gösterek, "Az önce avukat, bu nedenle 51. paragrafın 2. bendinin koruması altındadır, dedi. Bu cümlesindeki 'bu nedenle' sözü avukatın daha önce de iddia etmiş olduğu Heffke ailesinin ruhsal hastalığıyla bağlantılıdır. Yeni bir heyet kararı talep ediyorum!"

Mahkeme başkanı Feisler avukata, "bu nedenle" sözünün ne anlama geldiğini sordu. Anna Quangel'in avukatı da, bu sözlerinin savunmasıyla ilgili yapacağı bazı açıklamalarla bağlantılı olduğunu belirtti.

Savcı yine bağırdı, hiç kimsenin henüz söylenmemiş şeylerle ilgili olarak bu gibi sözleri kullanmayacağını iddia etti. "Bu nedenle" sözü sadece daha önce konu edilmiş bir şeyle ilgili olarak

kullanılırdı. Savunma avukatının şimdi bu açıklaması saçma bir bahaneden başka bir şey değildi.

Anna Quangel'in avukatı "saçma bir bahane" sözüne karşı çıktı. Ayrıca bir konuşma sırasında söylenmesi düşünülenlerle ilgili olarak bir ön giriş yapılabilirdi. Bu konuşma sanatının bir gereği idi, çünkü böylece dinleyenin merakı artardı. Örneğin Marcus Tullius Cicero da ünlü konuşması...

Artık Anna Quangel unutulmuştu. Otto Quangel de ağzı açık, bir avukata, bir savcıya şaşkın şaşkın bakıp duruyordu.

Az sonra mahkeme heyeti görüşme için duruşmaya yeniden ara verdi. Kısa bir süre sonra tekrar salona giren Yargıç Feisler şaşırtıcı bir açıklama yaptı: Heyetin kararlarını birkaç kez dikkate almayan avukata artık söz verilmeyecekti. Anna Quangel'in bundan sonraki savunmasına, bir rastlantı sonucu salonda bulunan pratisyen avukat Lüdecke devam edecekti...

Saçlarına ak düşmüş avukat, başıyla hafif bir selam verdi ve her zamakinden daha düşünceli bir halde duruşma salonunu terk etti.

"Bir rastlantı sonucu salonda bulunan" pratisyen avukat Lüdecke oturduğu yerden kalktı. Bu konularda pek deneyimi yoktu, duruşmadaki gelişmelerden de biraz ürkmüştü. O günlerde bir kıza âşık olduğu için kafasında başka şeyler vardı, bu nedenle görüşmeleri pek dikkatle izleyememişti. Kısaca buna benzer birkaç şey daha söyledikten ve görevden affını rica ettikten sonra tekrar yerine oturdu. Tabii eğer mahkeme heyeti başka düşüncedeyse ve ricasını kabullenmezse göreve hazırdı. Yüzü kıpkırmızı olmuştu, çok ürkek bir görünümü vardı.

Sonra söz hakkı Otto Quangel'in avukatına verildi. Sarışın, kibirli ve gençten avukat ayağa kalktı. O ana kadar ne ağzını açıp tek bir kelime söylemiş ne de not almıştı. Masası boştu, üzerinde bir dosya filan da durmuyordu. Saatlerce süren soruşturma boyunca yaptığı tek şey, ellerinin bakımlı tırnaklarını birbirine sürtmek ve arada sırada onlara bakmak olmuştu...

Başkanın bu sözlerinin ardından ayağa kalktı ve cüppesinin önü hafif açık, bir eli pantolon cebinde, diğeri havada konuşmaya başladı. Bu avukat, müvekkilinin davranışlarını hiç beğenmiyordu, onu itici ve kaba buluyordu. Quangel de duruşma öncesi günlerde, hücre arkadaşı Dr. Reichhardt'ın tüm önerisine karşın ona bilgi vermekten kaçınmış, bir avukata gereksinimi olmadığını suratına açık açık söylemişti.

İşte şimdi söz bu avukat Dr. Stark'taydı. Ağır ağır ve burnundan konuşuyordu, ağzından çıkanlar ise ses tonuna hiç uymuyordu.

Avukat Dr. Stark şunları söyledi: "Bugün bu salonda toplanmış olan bizler yaşamımızda böylesine alçakça ve insafsızca davranışlarla mutlaka ilk kez karşılaşıyoruz. Vatanına ihanet etmiş olan müvekkilim her türlü kötülüğü yapmaya hazır biri değil mi? Yüksek mahkemenin saygıdeğer üyeleri, benim böyle bir suçluyu savunmam mümkün değildir. Bu nedenle üzerimdeki avukatlık cüppesini çıkarıyor ve görevimden ayrılıyorum! Savcı durumuna düşmek istemiyorum, fakat hak mutlaka yerini bulmalı. Söyleyeceğim tek şey şu olacaktır: *Fiat justitia, pereat mundus!** İnsan olmayı hak etmeyen bu kişinin suçunu hafifletecek hiçbir neden yok!"

Salondakiler şaşırmıştı. Avukat Dr. Stark hafifçe eğilip yargıçları selamladı ve pantolonunu buruşmasın diye diz yerlerinden dikkatle yukarı çekip yerine oturdu. Sonra ince parmaklarına şöyle bir baktı ve masaj yapar gibi tırnaklarını yavaş yavaş birbirine sürttü.

Otto Quangel, elleri pantolonunun belinde, konuştu: "Kendimi savunmak için bir şey söylemek istemiyorum. Ancak avukatıma yaptığı bu savunma için çok teşekkür ederim. Kaypak avukatın nasıl olduğunu sonunda gözlerimle gördüm!"

Otto Quangel, salondaki gürültü ve uğultu arasında tekrar yerine oturdu. Tırnaklarını birbirine sürtmeye bir an ara veren

---

* (Lat.) Dünya yakılsa da adalet yerini bulsun! (ç.n.)

avukat sallana sallana ayağa kalktı ve müvekkilinin cezalandırılmasını talep etmeyeceğini açıkladı. Bu sözleriyle o, düzelmesi imkânsız biri olduğunu kanıtlamıştı.

Aynı anda Otto Quangel yüksek sesle güldü. Aylardır, belki de yıllardır ilk kez böyle içten ve rahat gülmüştü. Karşısındaki güruhun onu suçlayıp vatan haini damgası vurmak istemesi birdenbire çok komiğine gitmişti.

Sanığın bu tuhaf neşesini fark eden mahkeme başkanı öfkeyle ona baktı. Bu davranışından dolayı Quangel'e bir ceza vermeyi düşündü. Fakat daha önce yeterince cezalandırılmış olduğu aklına geldi. Hem şimdi onu da salondan çıkarttırırsa, sanıkların salonda olmaması verilecek kararın etkisini azaltırdı. Yumuşak davranmaya karar verdi...

Mahkeme heyeti karar için duruşmaya ara verdi. Bu ara uzun sürdüğü için de izleyiciler, tıpkı tiyatrodaki perde arasında olduğu gibi dışarıya, sigara içmeye çıktılar...

66
Duruşma: Karar

Yönetmeliğe göre Otto Quangel'in arkasında duran iki memurun uzun duruşma arasında onu sanıklara ayrılmış kapalı bölüme götürmeleri gerekirdi. Fakat salonda kimse kalmadığı ve pantolonu sürekli düşen adamı koridorlardan geçirip merdivenlerden indirmek zor olduğu için yönetmeliği uygulamadılar ve Quangel'in birkaç adım ötesinde durup aralarında sohbet ettiler.

Yaşlı marangozhane şefi başını elleri arasına aldı ve birkaç dakika için de olsa düşüncelere daldı. Yedi saat boyunca bütün dikkatini duruşmaya veren adam kendini çok yorgun hissediyordu. Gözünün önüne sayısız şey geldi: Mahkeme başkanı Feisler'in sürekli açılıp kapanan, pençeyi andıran elleri, Anna'nın ikide bir

burnuyla oynayan avukatı, ufak tefek, kamburu çıkmış Heffke, "Seksen Yedi" dedikten sonra yanakları kızaran, bakışlarında o güne kadar görmediği bir coşku sezilen Anna ve daha bir sürü şey gözünün önünden film şeridi gibi geçti gitti.

Elini şakaklarına bastırdı, yorgundu, beş dakika da olsa uyumak istiyordu...

Başını önündeki masaya koydu. Derin bir nefes aldı, sadece bir beş dakika uyku, ona her şeyi unutturacak bir uyku...

Fakat birden irkilerek kendine geldi. Bu salonda onu rahatsız eden, uyumasına izin vermeyen bir şey vardı. Başını kaldırıp dikkatli gözlerle çevresine bakındı. Ve az ötede emekli yargıç Fromm'u gördü. Yaşlı adam, sanıkları izleyicilerden ayıran tahta parmaklığın kenarında durmaktaydı. Ona doğru şöyle bir el işareti yaptı. Quangel onu duruşma başladığında kısaca bir görmüş olduğunu anımsadı. Fakat sonraki heyecan ve öfke dolu saatlerde, Jablonski Caddesi'ndeki komşusu Fromm'u unutmuştu.

Evet, şimdi ona bir şey işaret ediyordu. Quangel sağına soluna bakındı, arkasındaki memurların üç adım ötede durmakta olduğunu fark etti. Kimse ona bakmıyordu. Adamlar aralarında heyecanlı heyecanlı konuşuyordu. Biri ötekine, "Sonra herifi ensesinden yakaladığım gibi..." dedi.

Otto Quangel oturduğu yerden ayağa kalktı, elleriyle pantolonunun belini tuttu ve tahta parmaklığın yanından yavaş yavaş yürüyerek Fromm'un yanına gitti. Yaşlı adam ise birkaç adım ötesinde duran sanığı görmek istemezmiş gibi başını eğdi ve hızla iskemleler arasından geçerek çıkış kapısına doğru yürüdü. Quangel aynı anda tahta parmaklığın üzerinde duran, iplik makarasını andıran küçük, beyaz bir paketi fark etti.

Birkaç adım daha attı, elini uzattı, ruloyu aldı ve hızla cebine koydu. İçinde sert bir şey var gibiydi. Şöyle bir arkasına dönüp baktı. Onu kollaması gereken iki memurun hâlâ çene çaldığını gördü. Aynı anda salonun ağır kapısı kapandı. Emekli yargıç Fromm çıkıp gitmişti.

Quangel ağır ağır yürüyerek oturduğu yere dönmeye başladı. Oldukça heyecanlıydı, yüreği hızla atıyordu. Az önce yaptığı, başına dert açabilirdi. Yaşlı Fromm da ona küçük paketi iletirken kendini riske attığına göre içinde önemli bir şey olmalıydı. Quangel'in yerinde oturmadığını fark eden memurlardan biri şaşkınlıkla ona baktı ve öfkeyle seslendi: "Ne yapıyorsunuz orada?"

Aynı anda diğer memur da arkasına döndü. Sanığın onlara bir şey söylemeden yerinden uzaklaşmış olmasına o kadar şaşırmışlardı ki, oldukları yerde donup kalmışlardı.

"Tuvalete gitmek istiyorum, memur bey," dedi Quangel.

"Öyle tek başınıza hareket etmek yok," diye homurdandı memur. "Önce bana söylemek zorundasınız."

Quangel de karısı gibi, karar okunurken salonda bulunmak istemiyordu. Sanıklar karşılarında yokken kararı açıkladıklarında o kadar keyiflenemezlerdi. Ne söyleyecekleri Quangel'i hiç ilgilendirmiyordu, çünkü sonucu çoktan biliyordu. Hem Fromm'un ona gizlice verdiği şeyi de bir an önce görmek istiyordu.

İki memur yanına gelip kollarına girdi. Quangel aralarında yürürken elleriyle pantalonunu tutmaya devam ediyordu. Adamlara şöyle umursamazca bir bakıp "Hitler'e lanet olsun!" dedi.

"Ne dedin!" Adamlar çok şaşırmışlardı. Duyduklarına inanamıyorlardı. Acaba yanlış mı duymuşlardı?

Quangel sesini iyice yükseltip, "Hitler'e lanet olsun! Leş yiyici Goebbels'e de lanet olsun! Streicher'e de..." dedi.

Çenesinin altına yediği bir yumrukla sesi kesildi. Adamlar baygın Quangel'i sürükleyerek salondan çıkardılar. Bu nedenle başkan Feisler az sonra kararı iki sanık salonda olmadan açıklamak zorunda kaldı. Ve Quangel haklı çıktı. Karşısındaki sanıkların yüzünü görmeden açıkladığı karar başkana hiç de keyif vermedi.

Feisler salonda konuşurken Quangel götürüldüğü küçük hücrede gözlerini açtı. Çenesi ağrıyordu, başının ağrısı da da-

yanılacak gibi değildi. Az önce olanları şöyle bir anımsadı. Elini dikkatle pantolon cebine götürdü. Çok şükür, yuvarlak paketçik henüz yerinde duruyordu. Sonra koridordan yaklaşan adımlar duydu. Birisi gelip kapısının önünde durdu, gözetleme deliği açıldı. Aynı anda Quangel sanki hâlâ baygınmış gibi yine gözlerini kapattı. Bir süre hiç ses çıkmadı. Sonra gözetleme deliğinin kapatıldığını, adımların tekrar uzaklaştığını duydu. Quangel düşündü, en az iki üç dakika kimse uğramazdı yanına... Hemen cebinden yuvarlak paketçiği çıkardı, üzerindeki ince ipi ve sarılı kâğıdı açtı. Şimdi elinde camdan bir tüp tutuyordu. Sarılı kâğıda daktiloyla şu sözler yazılmıştı: "Siyanür. Birkaç saniye içinde hiç acı vermeden öldürür. Tüpü ağzınızda saklayın. Eşinize de temin edilmiştir. Bu kâğıdı yok edin!"

Quangel gülümsedi. İyi yürekli yaşlı adam! Kâğıdı ağzına atıp bir süre çiğnedi, sonra da yuttu. Elinde tuttuğu cam tüpe baktı. Çabuk ve acı vermeyen bir ölüm, diye düşündü. Ah, sizlerin bundan bir haberi olsaydı! Anna'ya da temin edilmiş... İyi yürekli yaşlı adam, her şeyi düşünmüş!

Cam tüpü ağzına soktu. En iyisi diş etiyle yanağı arasına gizlemek olacaktı. Sonra eliyle yanağına şöyle bir dokundu. Şişkinlik yoktu, ağzında bir şey olduğu belli olmuyordu. Fark ettikleri anda da, ağzını zorla açıp çıkarmak istediler mi, o cam tüpü hemen ısıracaktı.

Quangel yine gülümsedi. Şimdi tam özgürdü! Artık hiç kimse ona hükmedemezdi.

67
İdam Evi

Plötzen gölü yakınındaki idam evine getirmişlerdi Otto Quangel'i. Koydukları tek kişilik hücre onun bu dünyadaki son mekânıydı...

Evet, artık kendine özel, tek kişilik bir hücresi vardı. Ölüme mahkûm edilmiş olanlar tek başlarına bırakılırdı. Yanında ne Dr. Reichhardt ne de bir başkası vardı. Kendini köpek sanan bir hücre arkadaşı bile yoktu. Ölüme mahkûm edilenlerin tek hücre dostu ölümdü! Yasalar böyle istiyordu.

Bu kocaman evde yaşayanların hepsi ölüme mahkûm edilmişti. Birkaç düzine, belki de yüzlerce, yan yana hücrelerde kalan insanlar... Gardiyanlar sürekli koridorlarda dolaşıyor, hücre kapıları açılıp kapanıyor, geceleri avluda köpekler havlıyordu. Hücrelerden hiç ses gelmiyordu, sanki orada sesleri çıkmayan ruhlar kalıyordu. İdamlıklar ne kadar sessizdi! Avrupa'nın her yerinden getirilmişlerdi buraya; erkekler, gencecik insanlar, Almanlar, Fransızlar, Hollandalılar, Belçikalılar, Norveçliler, iyiler, güçsüzler, kötüler, her karakterde insanlar. Fakat bu eve girdikleri andan sonra aralarında hiçbir fark kalmıyordu. Hepsi de sessizleşiyor, kendi kendilerinin ruhları oluyorlardı. Quangel'in kulağına geceleri tek bir ağlama sesi gelmiyordu. Burada huzur, huzur, sadece huzur vardı...

O huzuru her zaman sevmişti. Son aylarda dayanmak zorunda kaldığı ise kişiliğine hiç uymayan bir yaşam olmuştu. Hiç tek başına kalamamıştı, konuşmayı sevmemesine karşın sık sık konuşması gerekmişti. Şimdi ise, yaşamının bu son günlerinde yine huzura, sessizliğe kavuşmuştu. Birlikte kaldıkları arasında tek hoşuna giden Dr. Reichhardt olmuştu, bu adam Quangel'e çok şey öğretmişti. Şimdi ise, ölüme bu kadar yakın olduğu şu günlerde ona bile gereksinimi yoktu...

Dr. Reichhardt'tan hücresinde düzenli bir yaşam sürdürmesi gerektiğini öğrenmişti. Her şeyin bir sırası vardı. Yıkanıp temizlenmeyi, beden hareketleri yapmayı, hücrede öğleden önce ve öğleden sonra birer saat yürümeyi, hücreyi her gün iyice temizlemeyi, iyi yemeyi ve uzun uyumayı... Evet, bütün bunları o müzisyen öğretmişti Quangel'e. İdam evinde kitaplar da vardı. Her hafta okuması için altı kitap getirip bırakıyorlardı Quangel'in

hücresine. Fakat yaşlı adam kitap okumama alışkanlığını bugüne dek değiştirmemişti ve yaşamının son günlerinde de değiştirecek değildi.

Dr. Reichhardt'ın onu alıştırmış olduğu bir şey daha vardı. Hücresinde bir aşağı bir yukarı yürürken bazı melodiler mırıldanıyordu. Bunlar, okul yıllarından aklında kalan eski çocuk ve halk şarkılarıydı. Sonra gençliğinden bazı şarkıları da anımsadı, aradan kırk yıl geçmesine karşın o şarkıların güftelerinin hâlâ aklında kalmış olmasına kendi de şaşırdı. Sakin geçen günlük yaşamının belli saatlerini ona verilen bir görev dolduruyordu. Evet, Quangel'e bezelye ayıklama görevi verilmişti. Önüne konan bezelyelerin arasında yenmeyecek durumda olanlarını bir kenara ayırıyordu. Kurumuş, bozulmuş, kırılmış olanlar atılıyordu. Saatlerce parmakları ve ellerini kullanarak çalışmak hoşuna gidiyordu.

Dr. Reichhardt'la birlikte olduğu aylarda hücreye gelen iyi yemekler çoktan geride kalmıştı. Burada verdikleri kötü pişmiş, bol sulu, içinde birkaç parça patates olan, midesine oturan, hep aynı şeylerdi. Fakat biraz bezelye karnını doyuruyordu. Ayıklaması için getirilen bezelyeler önce ve sonra tartılmasına rağmen her gün az da olsa iyilerinden birkaçını kendine ayırıyordu. Sonra onları bir süre suda tutuyor, yemek zamanı geldiğinde önüne koydukları çorbanın içine atıyordu. Hiç olmazsa böylece karnı biraz daha doyuyordu. Yaşamak için az, ölmek için çoktu idamlıklara verdikleri yemek! Kimi gün, ayıkladığı bezelyelerden birkaçını çaldığını gardiyanların fark ettiğini de kafasından geçirmiyor değildi. Fakat adamlar ona bir şey söylemiyordu. İdamlığa acıdıklarından değil, yaptığını umursamadıklarından... Her gün hüzünle iç içe yaşayan o insanlar çoktan körleşmişti.

İdamlıkların konuşmaması için de hiç konuşmuyorlardı. Kimsenin derdini duymak istemiyorlardı, hem duysalar da ne olacaktı, onlar hiçbir şeyi değiştiremezdi ki... Bu evde ölü bir yaşam vardı. Gardiyanlar sadece bir makinenin cansız küçük çarklarıydı.

Onlar dertlileri teselli edecek insanlar değildi. İstemiyorlardı, isteseler de yapamazlardı. Öyle ilgisizce, buz gibi ve umursamazca görevlerini sürdürüyorlardı.

Otto Quangel, mahkeme başkanı Feisler'in attırmış olduğu karanlık hücreden buraya geldiğinde, bunun yalnızca birkaç günlük bir ziyaret olacağını düşünmüştü. Kararı bir an önce uygulamalarını o da arzuluyordu. Fakat sonra bunun aylarca, hatta daha da uzun sürebileceği geldi kulağına. Kaldığı yerde bir yıldan uzun bir süredir idam edilmeyi bekleyenler olduğunu öğrendi. O insanlar her akşam uykuya dalarken, ertesi sabah cellat yardımcısı tarafından uyandırılıp uyandırılmayacaklarını bilemiyordu. Her gece, her an, lokması ağzındayken, bezelye ayıklarken, tuvalette otururken, hücresinin kapısı her an açılıp bir el ona işaret edebilir, bir ses ona, "Haydi bakalım, sıran geldi!" diyebilirdi.

Günlerce, haftalarca, aylarca süren ölüm korkusunun tek nedeni idari uygulamalar değildi. Kimi idamlıkların yakınları karara itiraz ettiklerinden yasal işlemler ve yeni kararların çıkması da aylar sürebiliyordu. Bu idam evindeki celladın da işi başından aşkındı. Başka yerlere de gitmek zorunda olduğundan buraya sadece pazartesi ve perşembe günleri uğrayabiliyordu. Ancak bazen aynı suçtan idama mahkûm edilenlerden biri çabucak sehpaya yollanırken, onunla aynı suçu işlemiş yandaşı altı yedi ay bekletiliyordu. Bu idam evinde kimse dayak yemiyor, işkenceden geçmiyordu. Burada sadist bir uygulama vardı, kimse fark etmeden insanlar zehirleniyordu: Ölüm korkusunun insanların ruhunu bir saniye bile terk etmemesi amaçlanıyordu.

İdam evinde her pazartesi ve perşembe huzursuzluk doruğa çıkıyordu. Daha geceyarıları, sabaha karşı, henüz şafak sökmeden hücre kapılarının arkasındaki ruhlar yere çöküyor, koridorlara kulak kabartıp tir tir titriyorlardı. Nöbet tutan gardiyanların ayak seslerinden başka bir şey duyulmuyordu. Saat henüz sabahın ikisi... Fakat az sonra, belki şafakla gelecekler... Yalvarıp yakarıyorlar, dualar ediyorlar... Gelmesinler bugün... Öteki idam

gününe kadar uğramasınlar... Yalvarıyorlar, dilenciler misali, yakarıyorlar...

Bir yerden çalan saatin sesi duyuluyor. Dört... Adımlar, anahtar sesleri, açılan kapılar. Daha çok yaklaşan adımlar. Çılgınca çarpan yürekler, tere bulanmış vücutlar. Birden kilide giren anahtarın sesi. Hayır, senin kapını değil, yandaki kapıyı açıyorlar. Sıra sana gelmemiş! Kısık bir ses. Hayır, hayır! Susturulan biri, sürüklenen ayakların sesi. Ve huzur! Sonra yine nöbetçinin yeknesak ayak sesleri. Sessizlik. Bekleyiş. Korku dolu o bekleyiş. Ben dayanacağım bütün bunlara...

Sonsuz günlerin bitiminde, dayanılmaz bir bekleyişin ardından korku dolu bir uçurumun dibindesin. Yine gürültüler, homurdanmalar, ayakların, anahtarların sesi... Geliyorlar, çok yakınındalar. Tanrım, hayır, bugün olmasın, sonra, ver bana üç gün daha! Kilitte dönen anahtar... Kapımdalar mı? Hayır, yan hücreye girdiler. Mırıldanan birkaç söz... Alıyorlar komşuyu, çıkarıyorlar dışarı, uzaklaşıyor adımlar... Yine sessizlik.

Zaman bölünüyor, ayrılıyor yavaş yavaş çok küçük parçalara. Bekleyiş. Hep bekleyiş. Ve koridorda yine ayak sesleri. Tanrım, bugün ardı ardına hücreleri boşaltıyorlar. Bundan sonra sıra sende. Evet, sıran geldi artık! Üç saat sonra sen bir cesetsin. Vücudun bir ölü, şu anda seni taşıyan bacakların sadece birer sopa, çalışmış, okşamış, yemek tutmuş ellerin de birer et parçası... Bu gerçek mi? Evet, gerçek!

Bekleyiş... Bekleyiş... Bekleyiş! Ve bekleyen insan birden küçük penceresinden havanın aydınlandığını görüyor, insanları uyandıran çanın sesini duyuyor. Güneş doğuyor, yeni bir gün başlıyor. Bugün de kurtuldu. Şimdi önünde üç, perşembe ise dört gün daha var. Şans ona yine gülümsedi! Derin bir nefes alıyor, nefes alışı rahatlıyor, belki onu hepten unuturlar... Belki yakında büyük zafer gelir, ardından da af... İdamı müebbete çevrilir.

Bir saat süren bu rahatlama sonra yine korkuya dönüşüyor. Yepyeni düşünceler üç dört gün boyunca ona eşlik ediyor.

Benden önceki hücrede bugünkü işlerini bitirmişlerdi! Pazartesi sıra bende. Of, ne yapacağım? Acaba... Ve bu böyle devam edip gidiyor, her hafta yeni baştan yepyeni korkular, her saniyesi korkuyla geçen sonsuz haftalar. Ölüm korkusuyla sürüp giden aylar!

Kimi gün Otto Quangel soruyordu kendi kendine, bütün bunları nereden bildiğini hiç kimse konuşmuyordu. "Haydi kalk, gel buraya, çabuk çalış!" diyen gardiyandan başka onunla konuşan tek insan da yoktu! Kimi zaman yemeğini getiren adamın, "Bugün yedi idam!" diye fısıldadığı oluyordu.

Otto Quangel son aylarda o kadar duygusallaşmıştı ki, görmediği şeyleri gözünde canlandırıyor, kulakları koridordaki en küçük sesi hemen duyuyor, nöbet değiştiren gardiyanların fısıldaşmasını anında işitiyordu. Bir haykırış, bir küfür düşüncelere dalmasına neden oluyordu. Uzun gecelerde, yönetmeliğe göre tam on üç saat süren, tavandaki ışık sürekli yandığı için hep aydınlık o gecelerde, yatağından çıkıp karartma perdesinin kapattığı küçük pencereden dışardaki geceye kulak kabartıyor, bir şeyler duymak istiyordu. Avluda köpekleriyle dolaşan nöbetçilerin, bir baş sezdikleri pencerelere anında ateş açtıklarından haberi vardı. Kimi gece de tüfek sesleri duyuluyordu. Fakat o yine de dışarıya kulak kabartmayı göze alıyordu.

Taburenin üzerinde ayakta duruyor, gecenin serinliğini ciğerlerine çekiyor (bu hava bile tehlikeyi göze almaya değerdi) ve pencereden pencereye fısıldaşanları dinliyordu. "Sıra Karl'a gelmiş" veya "347'deki kadın bütün gün aşağıda kalmış" gibi cümle kırıntıları duyuyor, duyduklarını kendine göre yorumluyordu. Bu arada ilerideki hücrede, düşman hattında görev yaparken düşmana bilgiler satmakla suçlanan ve tutuklanmasının ardından da iki kez yaşamına son vermeyi denemiş bir adamın kaldığını öğrenmişti. Diğer yanda kalan adam ise çalıştığı elektrik fabrikasında dinamoları sabote etmekle suçlanmıştı. Gardiyanlardan Brennecke dışardan rüşvet aldığında –çok para, en iyisi

de gıda maddesi– ölümlerini bekleyenlere kâğıt kalem temin ediyor, mektuplarını da yakınlarına ulaştırıyordu. Ölüler evi her şeye karşın nefes alıyor, yaşıyordu. Çünkü başkalarıyla haberleşmek oradaki insanlar için de bir gereksinimdi.

Her ne kadar Otto Quangel arada sırada fısıltılara kulak kabartsa da, değişikliklerden haberdar olmak istese de, o ötekiler gibi değildi. Kimi geceler komşu hücredekiler onun da penceresinde durduğunu düşünüp fısıldıyorlardı: "Ne oldu Otto, af dilekçene yanıt geldi mi?" Fakat o hiç sesini çıkarmıyor, fısıldaşanları dinlediğini fark etmelerini istemiyordu. Evet, ona da aynı ceza verilmişti, fakat Quangel onlardan biri değildi, o bambaşka bir adamdı...

Eskiden tek başına yaşamayı seven, çevresiyle ilişki kurmaktan kaçınan, hep huzuru aradığı için kafasının dinç olmasını isteyen biriydi. Şimdi öteki hücrelerde kalanlardan başka biri olmasının, onlarla konuşmamasının nedeniyse bu özelliği değildi. Emekli yargıç Fromm'un vermiş olduğu küçük cam tüptü Quangel'i suskunlaştıran.

İçinde siyanür bulunan bu cam tüp onu rahatlatmıştı. Öteki hücrelerde kalan zavallılar o ıstırap dolu yolu sonuna kadar yürümek zorundaydı. O ise hürdü, istediği zaman ölebilirdi. Şimdi idamlıklar evinde kalan Otto Quangel, eski ustabaşı, eski koca, eski baba, devlete kafa tutmuş olan bu insan, kendini bütün yaşamında hiç hissetmediği kadar hür hissediyordu. O şimdi bir cam tüpe sahipti ve ötekiler gibi ölümden korkmuyordu. Ölüm hep yanındaydı, cebindeydi ve onun dostuydu. Otto Quangel her pazartesi ve her perşembe, sabahları erkenden uyanmıyor, kulağını kapıya dayayıp korku içinde koridordaki ayak seslerini dinlemiyordu. O ıstırap duymuyordu, çünkü ıstıraplarına anında son verecek şey cebindeydi.

İdam evinde iyi bir yaşamı vardı. Memnundu. Cam tüpü kullanıp kullanmayacağından pek emin değildi. Acaba son ana kadar beklemek daha mı iyiydi? Belki o zaman Anna'yı son bir

kez daha görürdü... Onu asarlardı. Evet, bu daha iyi idi! Nasıl yaptıklarını görmek, bilmek istiyordu. İpin boynuna geçtiği ya da başının giyotin bıçağının altında durduğu anı yaşamalıydı. İsterse o, yaşamının son anında bile onlara oyun oynayabilirdi.

Otto Quangel ona bir şey yapamayacaklarına inanıyordu. Kendine güven geldiğini hissetti, huzur buldu, hatta keyiflenip rahatladı da. Yaşlanmaya başlamış olan vücudu kendini hiç böylesine dinç hissetmemişti. Baykuşu andıran gözleri de Plötze'deki idam hücresinde olduğu kadar hiç böyle dostça bakmamıştı çevresine.

Bu yaşam, iyi bir yaşamdı. Anna'nın da kendini iyi hissettiğini umuyordu. Yaşlı Fromm, verdiği sözü tutan bir insandı. Evet, mutlaka Anna da hürdü, tıkıldığı hücresinde hürdü...

68
Af Dilekçeleri

Otto Quangel mahkeme heyetinin aldığı karara göre önce karanlık hücreye atılmıştı. Hücreden çok hayvanat bahçesindeki maymun kafesini andıran demirden, buz gibi soğuk bu yerde birkaç gün geçirdi. Sonra bir gün aniden kapı açıldı ve avukat Dr. Stark içeri girdi. Önce hiç konuşmadan müvekkilinin yüzüne baktı. Quangel yavaş yavaş oturduğu yerden kalktı ve hiç konuşmadan gözlerini karşısındaki adama dikti.

Şık giyimli, kendine çekidüzen vermiş, tırnakları pembemsi, hiçbir şeyi umursamazmış gibi konuşan avukat, şimdi karşısındaydı. Herhalde sanığın nasıl acı çektiğini görmeye geldi, diye düşündü yaşlı adam. Birkaç gündür soğuğa ve açlığa ağzındaki siyanür kapsülü sayesinde dayanıyordu Quangel. Üşümesine ve açlıktan midesi ağrımasına karşın şık giyimli beye diktiği bakışlarında bir umursamazlık vardı.

"Ne var?" diye sordu sonunda.

"Size kararı getirdim," dedi avukat ve çantasından bir kâğıt çıkardı.

Fakat Quangel uzanıp gösterdiği kâğıdı almadı. "Beni ilgilendirmiyor," dedi. "Kararın idam olduğunu biliyorum. Karım da, öyle değil mi?"

"Evet, karınızınki de. Af dilekçesi henüz verilmedi."

"Çok güzel," dedi Quangel.

"Fakat siz bir af dilekçesi verebilirsiniz," dedi avukat.

"Führer'e mi?"

"Evet, Führer'e."

"Hayır, teşekkür ederim."

"Ölmek mi istiyorsunuz?"

Quangel gülümsedi.

"Hiç korkmuyor musunuz?"

Quangel yine gülümsedi.

Avukat, karşısındaki müvekkiline şöyle bir bakıp, "Öyleyse sizin adınıza ben vereceğim bu dilekçeyi," dedi.

"Önce mahkûm edilmemi talep ettiniz...."

"Her idam kararının ardından af dilekçesi verilmesi olağan bir işlemdir, bu nedenle de bunu yapmak benim görevimdir."

"Göreviniz, öyle mi? Anlıyorum. Beni savunmanın da göreviniz olması gibi. Bana kalırsa dilekçenizin pek bir etkisi olmayacaktır. Bu nedenle vermeseniz daha iyi olur."

"Siz istemeseniz de ben dilekçeyi vereceğim."

"Size engel olamam."

Quangel kerevete oturdu ve karşısında saçma sapan laflar eden bu adamın bir an önce susmasını ve çekip gitmesini ümit etti.

Fakat avukat gitmedi. Bir süre sustuktan sonra sordu: "Niçin yaptınız, bilmek isterdim?"

"Neyi niçin yaptım?" dedi Quangel, adamın yüzüne bakmadan.

"Şu kartları... Hiçbir işe yaramadılar ve sonunda da yaşamınıza maloldular."

"Ben budalanın biri olduğum için. Aklıma daha iyi bir şey gelmediği için. Başka bir etki beklediğim için. İşte nedenleri bunlar..."

"Yine de pişman değilsiniz, öyle mi? Böyle bir budalalık yüzünden yaşamınızın sona erecek olmasından pişman değilsiniz..."

Baykuş gözlerin gurur dolu sert bakışları avukatı sanki tokatladı. "Hiç olmazsa ben onurumu yitirmedim," dedi Quangel. "Ben ötekiler gibi, yapılanları kabullenmedim."

Avukat bir an konuşmadı ve karşısında oturan adama bir süre baktı. Sonra, "Sanırım eşinizi savunmuş olan meslektaşımın da söylediği gibi sizler iki delisiniz!" dedi.

"Onurlu kalmak için her şeyi göze alan insanlar sizce delirmiş demek!"

"Kart yazmadan da onurlu kalabilirdiniz."

"Suskun kalanlar, olup biteni onaylayanlardır. Böyle şık, iyi giyimli, pantolonu ütülü, tırnakları bakımlı ve müvekkilini ikiyüzlü, yalan dolan sözlerle savunan bir avukat olmak için siz neler verdiniz?"

Avukat sesini çıkarmadı.

"Ve gün gelecek, belki siz de bu yaptıklarınız için başınızı yitireceksiniz, tıpkı benim gibi. Ancak aramızdaki tek fark şu olacak: Ben onurlu kaldığım için, siz ise onurunuzu yitirmeyi göze aldığınız için!"

Avukat suskunluğunu sürdürdü.

Quangel oturduğu yerden kalktı. "Gördünüz mü?" diye gülümsedi. "Siz de biliyorsunuz ki, demir parmaklıkların arkasındaki onurludur, dışardaki ise sizin gibi bir ana kuzusudur. Katil serbesttir, namuslu yaşamış olan idama mahkûmdur! Siz avukat filan değilsiniz! Ben sizin için boş yere kaypak avukat demedim! Sizin gibi biri mi affedilmem için dilekçe verecek! Ah, haydi çekin gidin buradan!"

"Ben yine de sizin adınıza dilekçemi vereceğim," dedi avukat.

Quangel sesini çıkarmadı.

"Öyle ise görüşmek üzere!" dedi avukat.

"Hiç sanmıyorum. İdamımı seyredersiniz... Candan davetlimsiniz."

Avukat çıktı gitti. Utanmazdı, anasının gözüydü ve de kötüydü. Fakat ötekinin daha iyi biri olduğunu kavrayacak kadar zekiydi de.

Af dilekçesini kaleme aldı. Führer'den affetmesini rica ettiği müvekkili çıldırmıştı. Tabii avukat, Otto Quangel'in deli olmadığını biliyordu. Karısı Anna Quangel için de Führer'e bir af dilekçesi yazıldı. Bu dilekçe Berlin'den gelmiyordu. Taşradan, küçük, fakir bir köyden gelmekteydi. Dilekçenin altına Heffke ailesi diye imza atılmıştı.

Anna Quangel'in annesiyle babası gelinlerinden, oğulları Ulrich'in karısından bir mektup almışlardı. Mektupta sadece, acımasızca, kısa cümlelerle yazılmış kötü haberler vardı. Oğul Ulrich, Wittenau'daki tımarhaneye atılmıştı. Bunun suçluları Otto ile Anna idi. Bu arada onlar da Führer'e ve vatana ihanet ettikleri için ölüme mahkûm edilmişti. Ulrich ile Anna sizin çocuklarınız, insan utanıyor Heffke adını taşıdığı için, diyordu!

Gelinlerinden gelen mektubu okuyan yaşlı karıkoca hiç ses çıkarmadan, birbirlerinin yüzüne bakmadan, fakir evlerinin küçük odasında öylece oturuyordu. Kötü haberleri getiren mektup masanın üzerinde durmaktaydı. Ömürleri boyunca zengin ağaların büyük çiftliklerinde çalışmış, verilen emirleri yerine getirmiş, mutluluk nedir bilmemişlerdi. Yaşamlarındaki tek mutlulukları çocukları olmuştu. Hiç olmazsa onlar ana babaları gibi eziyet çekmemişler, büyük kentte belli bir yere ulaşmışlardı. Ulrich bir optik aletleri fabrikasında ustabaşı olmuş, kızları Anna da bir marangoz ustasıyla evlenmişti. Yıllarca onlardan mektup gelmediği gibi, köye de uğramamışlardı. Fakat yaşlı insanlar, evden ayrılan çocuklar böyledir, deyip alınyazılarını kabullenmişlerdi. Onlar için en önemlisi Ulrich ile Anna'nın iyi bir yaşamlarının olmasıydı.

Ve şimdi gelen bu haber, yaşamlarına inen inanılmaz bir darbeydi. Yaşlı tarla işçisi derisi kurumuş, kemikli elini masada karşısında oturan karısına doğru uzattı. "Anne," diye mırıldandı.

O anda yaşlı kadının gözlerinden yaşlar boşandı. "Ah, baba!" dedi. Sesi çok güçsüz çıkmıştı. "Anna'mız! Ulrich'imiz! Onlar Führer'e ihanet etmiş... İnanamıyorum, bu mümkün değil..."

Sonra günler geçti, ne yapmaları gerektiğine bir türlü karar veremediler. Korkularından evden dışarı çıkmaya, komşuların yüzüne bakmaya bile cesaret edemediler. Ve dördüncü gün geldiğinde, yan komşudan ahırdaki küçükbaş hayvanlara biraz göz kulak olmasını rica edip kentin yolunu tuttular. Köyden çıkan toprak yolda, esen sert rüzgâra karşın adam önde, kadın arkada, ağır ağır yürüdüler. Uçsuz bucaksız dünyada ne yapacaklarını bilmeyen iki küçük çocuğu andırıyorlardı. Sert rüzgârda düşecek bir ağaç dalı, yanlarından hızla geçecek bir otomobil bu yaşlı insanlar için büyük tehlike demekti.

İki gün sonra ise aynı toprak yoldan köylerine geri döndüler. Omuzları daha da çökmüş, ümitleri daha da azalmıştı. Berlin'de olumlu hiçbir şey elde edememişlerdi. Öfkeli gelinleri onlara kırıcı sözler söylemişti. Ziyaret saati olmadığı için oğulları Ulrich'i görememişlerdi. Anna ile kocasını da ziyaret edememişlerdi. Hangi hapishanede yattıklarını kimse onlara söyleyememişti. Kendisinden yardım ve teselli umdukları Führer'in karargâhını bulmuşlardı. Fakat Führer o günlerde Berlin'de değildi, büyük karargâhında, analarla babaların oğullarını öldürmek için yeni yeni planlar yapıyordu. Çocuklarını yitirmekten korkan insanlara yardım edecek hiç zamanı yoktu.

Yaşlı kadınla adama dilekçe vermeleri söylendi. Hiç kimseye güvenemiyorlardı. Utanç içindeydiler. Führer'e ihanet etmiş bir kızları vardı. Eğer bu duyulsaydı artık yaşayamazlardı. Fakat Anna'yı kurtarmak için hayatta kalmaları gerekiyordu. Af dilekçesini yazmaları için kim yardım edecekti onlara? Bunu ne köy

öğretmeni ne de muhtar yapardı. Hele hele kilisenin papazı hiç yapmazdı.

Uzun uzun düşünüp tartıştıktan sonra titreyen elleriyle bir af dilekçesini kaleme alabildiler. Fakat sonra beğenmeyip biraz değiştirdiler, yeniden yazdılar, bir daha yazdılar ve sonunda kesin karar verip Führer'e şu satırları yazdılar:

> Çok sevgili Führer'im!
>
> Ne yapacağını bilemeyen bir anne senin dizlerine kapanıp kızının hayatını bağışlamanı rica ediyor. Sana ihanet etti, fakat sen merhametini ondan esirgemeyecek kadar yücesin! Onu affetmeni...

Tanrılaşmış, bu dünyanın hükümdarı, herkesten daha yüce bir insandı Hitler! Ötelerde milyonları öldüren bir savaş bütün acımasızlığıyla tüm ülkeleri kavururken, iki zavallı, yaşlı köylü kızlarını cellada yollayan Führer'e inanıyordu. Bu ana babanın gözünde kızları Anna kötü, Führer ise ilahi bir insandı...

İçinde dilekçe olan zarfı köyden postaya vermekten kaçındıkları için yürüyerek en yakın kasabadaki postaneye gittiler. Zarfın üzerine şu adresi yazdılar: "Çok sevgili Führer'imize elden verilmek üzere."

Sonra köydeki evlerine döndüler ve Tanrı'nın merhametine inançlarını yitirmeden beklediler. O mutlaka bu yaşlı ana babaya acıyacaktı.

Posta idaresi kaypak avukatın dilekçesiyle hüzünlü ana babanın dilekçesini Berlin'e iletti, fakat Führer'in karargâhına değil. O böyle dilekçelerle ilgilenmiyordu, bu nedenle de masasında görmek istemiyordu. Onu ilgilendiren tek şey savaş, yakıp yıkma ve öldürmeydi. İnsanları ölümden kurtarmak onun amacı değildi. Af dilekçeleri Führer'in Berlin'deki karargâhına yollanıyor, orada her dilekçeye bir sıra numarası veriliyor, kayıt defterine işleniyor, üzerine "Adalet Bakanı'na yollandı" damgası vuruluyor ve dilekçe yoluna devam ediyordu. Burada dilekçeler iki değişik

işlemden geçiyordu. Parti üyeleriyle parti üyesi olmayanların dilekçeleri ayrı ayrı işlem görüyordu. Rayh Adalet Bakanlığı da dilekçeleri numaralayıp kaydediyor ve sanık hakkında bilgi gerektiği için üzerine "hapishane müdürlüğüne" damgasını vurup yine postaya veriyordu. Hapishaneye gelen dilekçe yeniden numaralanıyor ve kayıt defterine işleniyordu. Sanığın dosyasına bakan memur, Anna ve Otto Quangel'de olduğu gibi, üzerine, "Davranışları hapishane yönetmeliğine uygundur, affedilmesini gerektiren bir durum yoktur," diye yazıp Rayh Adalet Bakanlığı'na geri postalıyordu.

Tekrar ikiyüzlü bir uygulama söz konusuydu: Hapishane kurallarına uymayanlar ya da kuralları takip edenlerin bile af dilekçeleri reddedilirken, diğer mahkûmları aldatarak, aşağılayarak ve onlar hakkında gizlice bilgi toplayarak kendilerini öne çıkaranlarınki kabul edilebiliyordu.

Adalet Bakanlığı'na dönen bu af dilekçelerine "reddedilmiştir" damgası vuruldu. Sekreterlikteki çalışkan bir bayan daktilosunda sabahtan akşama, "Af dilekçeniz reddedilmiştir... reddedilmiştir... reddedilmiştir..." diye yazıp duruyordu. Bütün gün, haftalarca her gün...

Günün birinde Otto Quangel'in hücresine gelen bir memur ona, "Af dilekçeniz reddedilmiştir," diye açıkladı.

Af dilekçesi vermemiş olan Quangel ağzını açıp tek bir kelime söylemedi. Konuşmaya değmezdi.

Posta idaresi, köylerinde haber bekleyen yaşlı karıkocaya bakanlığın red yazısını getirdi. Hemen ertesi gün köyde, "Heffke'ler Rayh Adalet Bakanlığı'ndan bir mektup almış," dedikodusu yayıldı. Onlar kimseye bir şey söylemedi, korkuyla sustular, fakat köy muhtarı yine de bakanlıktan ne haber gelmiş olduğunu öğrenmesini becerdi. O günden sonra da yaşlı karıkocanın hüznüne utanç da eklendi.

69
Anna Quangel'in Zor Kararı

Anna Quangel'in durumu kocasına göre daha zordu. Ne de olsa o bir kadındı. Biriyle konuşmak istiyor, ilgi ve duyarlı davranışlar bekliyordu. Sabahtan akşama, günün yirmi dört saati tek başınaydı. Yapması için verdikleri biteviye iş, her gün getirdikleri çuvallar dolusu kördüğüm olmuş sicimleri açmak ve tekrar sarmaktı. Kocası konuşmayı pek sevmeyen, evde hemen hemen hiç sohbet etmeyen biriydi, fakat şimdi, onunla geçirdiğim yıllar cennetmiş, diye düşünüyordu. Saatlerce konuşmayan bir Otto'nun varlığı bile Tanrı'nın bir lütfuymuş...

Anna sık sık ağlıyordu. Karanlık hücrede geçirdiği uzun günler, duruşma salonunda Otto'yla bir arada olmasının, onunla konuşmasının vermiş olduğu gücü ve yürekliliği yine yitirmesine yol açmıştı. Yeni getirildiği hücrede de oradaki gibi açtı, çok da üşüyordu. O kocası gibi bir kenara ayırdığı bezelyelerle karnını doyurmayı, hep değişik şeyler yapıp gününü değerlendirmeyi ve yaptıklarıyla mutlu olmayı bilmiyordu.

Anna Quangel de geceleri yüzünü küçük pencereye dayıyor, dışarıdaki seslere kulak kabartıyordu. Fakat o bunu Otto gibi arada sırada değil, her gece yapıyordu. Fısıldayarak konuşuyor, geceye öyküsünü anlatıyor, ona ikide bir Otto'yu soruyor, Otto Quangel'i arıyordu... Fakat Tanrım, niçin hiç kimse bilmiyordu Otto'nun nerede kaldığını, durumunun nasıl olduğunu? Evet, Otto Quangel, o marangoz ustası, yaşına göre dinç, en fazla elli iki elli üç gösteriyor. Tanımalısınız onu.

Böyle sürekli sorularıyla, anlattıklarıyla başkalarını rahatsız ettiğinin farkında değildi ya da bunu fark etmek istemiyordu. Bu hapishanede herkesin kendine göre sayısız derdi vardı.

"Kıs artık çeneni! Hey sen, 76 numara, bırak şu gevezeliği! Söylediklerini çoktan biliyoruz!"

"Ah, yine şu karı mı konuşan! Otto'sundan başka bir şey çıkmıyor ağzından!"

"Hemen çeneni kapatmazsan şikâyet edeceğiz seni! Bırak başkaları da konuşsun!"

Sabaha karşı yorganı başına çekip gözlerini kapatan Anna Quangel, ertesi gün çok zor uyanıyordu. Böyle sabahlarda kadın gardiyan öfkeleniyor, bir daha geç kalkarsa onu başka bir hücreye atmakla tehdit ediyordu. O gün yapması için önüne koydukları işe de tabii çok geç başlıyordu. Çabuk çabuk yapmaya gayret ediyor, fakat az sonra koridordan bir ses duyduğunu sanıp hemen ayağa fırlıyor, bir şeyler işitmek için kulağını kapıya dayıyordu. Bazen yarım saat, bazen de bir saate yakın kapıda öylece duruyordu. Bir ana gibi canayakın, sakin olan bu kadın tek kişilik hücreye tıkıldıktan sonra öylesine değişmişti ki, artık herkes ona öfkeleniyordu. Gardiyanlara da zorluk çıkarmaya başladığı için kadınlar Anna Quangel'e iyi davranmıyordu. Yaşlı kadın onlarla artık sürekli kavga ediyordu. Bütün tutuklular arasında en az ve en kötü yemeğin kendisine verildiğini iddia ediyordu. En çok işi de hep onun önüne koyduklarını söylüyordu. İkide bir atıştığı gardiyanlara bazen öylesine öfkeleniyordu ki, gereksiz yere haykırmaya başlıyordu.

Sonra birden yine kendine geliyor, susup düşünüyor, geçmişi anımsıyordu. Bugünlere nasıl geldiğini, şu buz gibi ölüm hücresine nasıl atıldığını, yaşadıklarını gözünün önüne getiriyordu. Jablonski Caddesi'ndeki, bir daha kapısından içeri girmeyeceğini evini düşünüyor, oğlu Otto'yu, onu nasıl büyüttüğünü, onunla konuştuğu çocukça şeyleri, okuldaki ilk sorunlarını, minnacık eliyle anasının yüzünü okşamaya çalıştığını da anımsıyordu. Ah, karnında, onun kanıyla yaşayan bir et olmuş o çocuk eli, çoktan toprağa girmiş, sonsuza dek yok olup gitmişti. Trudel'in yatağında yattığı, onunla saatlerce fısıl fısıl konuştuğu, öteki odada her şeyden habersiz uyuyan sert babadan, Ottu'cuğundan, onu bekleyen geleceğinden söz ettiği geceleri de gözünün önüne getiriyor, konuşulanları anımsıyordu. Fakat şimdi Trudel de yoktu.

Otto'yla birlikte çalıştıkları günleri, iki yıldan uzun sürmüş olan o savaşımlarını da düşünüyordu. Birlikte geçirdikleri o pazar günleri de gözünün önüne geliyordu. Kocası ortadaki masaya çekmiş olduğu iskemlesinde oturmuş, önünde kalemle kartlar, o ise köşedeki koltukta, kucağında topukları delinmiş çoraplarla iğne iplik, o gün kartlara neler yazacaklarını birlikte düşünüyorlar, iyi bir geleceği düşlüyorlardı. Sonra her şeyi yitirmişlerdi, her şey boşa geçip gitmişti! Şimdi ise tek başına bir hücredeydi, onu bekleyen ölüm çok yakındaydı. Artık Otto'yla ne konuşabilecek ne de onun yüzünü bir an olsun görebilecekti. Tek başına ölecek, tek başına mezara girecekti...

Bütün gün ne yapacağını bilmiyor, hücresinde saatlerce bir aşağı bir yukarı yürüyordu. Yapması gereken işi unutuyor, yerde öylece karmakarışık duran sicim yumaklarını ayağıyla itiyor, gününü sinir içinde ve çok huzursuz geçiriyordu. Akşam hücresine gelen gardiyan, Anna Quangel'in o gün hiçbir şey yapmamış olduğunu fark etti. Öfkeli sözler etti, fakat yaşlı kadın onu dinlemedi bile. Canları ne isterse onu yapsınlar, diye düşündü. Bir an önce idam etseler daha iyi olur!

"Dikkat edin," dedi kadın gardiyan öteki gardiyanlara, "bu karı yakında keçileri kaçıracak. Deli gömleğini el altında bir yerde tutun. Sonra sık sık hücresini kontrol edin, intihara meyilli birine benziyor. Bir bakarsın güpegündüz, biz farkında bile olmadan kendini sallandırıverir, başımıza büyük dert açar!"

Fakat gardiyan kadın yanlış düşünüyordu. Anna Quangel hiç de kendini asmak niyetinde değil. Onu yaşamda tutan tek şey, hatta böylesine alçakça bir hayatı yaşamaya değer bulması, sürekli Otto'yu düşünmesiydi. Öylece çekip gidemezdi. Sabırla beklemeliydi, belki Otto'dan bir haber alabilecekti, hatta idamdan önce onu son bir kez görmesine izin vereceklerdi...

Ve hüzün dolu, karanlık günlerin birinde, sanki alınyazısı ona aniden gülümsedi. Gardiyan kadın hücresinin kapısını açıp seslendi: "Quangel, gel benimle! Ziyaretçin var!"

Ziyaretçi mi? Kim beni ziyarete gelmiş olabilir? Beni burada ziyaret edecek tek yakınım yok ki! Otto olacak! Evet, mutlaka Otto! Hissediyorum, gelen Otto!

Gözlerini gardiyan kadına dikti. Ziyaretçinin kim olduğunu ona sormalıyım, diyor kendi kendine. Fakat onu çağıran, sık sık kavga ettiği gardiyan. Bu kadına böyle bir şey soramazdı. Bütün vücudu titreyerek peşinden yürüdü. Nereye götürüldüğünü bilmiyordu. Hiçbir şey görmüyor, hiçbir şey düşünmüyordu, onu bekleyen ölümü bile. Bildiği tek şey, şimdi Otto'ya gittiği, bu dünyada onun için varolan tek insana yürüdüğü...

Gardiyan kadın, beraberinde getirdiği 76 numaralı sanığı bir görevliye teslim etti. Adam yaşlı kadını, demir parmaklıkla ortadan ikiye bölünmüş bir odaya soktu. Parmaklığın hemen arkasında biri duruyordu. Anna Quangel bütün sevincini yitirdi. Onu bekleyen Otto değildi. Emekli yargıç, yaşlı Fromm'du ziyarete gelmiş olan. Mavi gözlerinin çevresi kırışıklarla dolu ufak tefek adam, usulca konuştu: "Sizinle görüşmek istiyorum, Bayan Quangel!"

Görevli memur birkaç adım ötede, demir parmaklıklara dayanmış, karşı karşıya duran yaşlı iki insana dalgın dalgın bakıyordu. Anna Quangel hemen konuşmadı. Görevli canı sıkılmış gibi arkasını döndü ve pencereye doğru yürüdü.

Aynı anda Fromm, "Çabuk!" diye fısıldadı. Parmaklığın arasından uzattığı elinde bir şey gizliydi.

Yaşlı kadın hemen uzanan eli kavradı.

"Çabuk saklayın," dedi Fromm usulca.

Anna Quangel elindeki küçük beyaz kâğıdı çabucak cebine soktu.

Otto'dan bir mektup, diye düşündü bir an. Yüreğinin artık rahatlamış gibi sakin sakin attığını hissetti. Az önceki düş kırıklığı da geçivermişti.

O anda görevli memur tekrar döndü ve demir parmaklığın iki yanında duran iki yaşlıya doğru şöyle bir baktı.

Anna Quangel emekli yargıcı selamlamadı, ona teşekkür de etmedi. Yaşlı Fromm'dan öğrenmek istediği tek bir şey vardı. "Otto'yu gördünüz mü Bay Fromm?" diye sordu.

Yaşlı adam başını iki yana salladı ve "Son zamanlarda görmedim," dedi. "Fakat tanışlarım aracılığıyla durumunun iyi olduğunu öğrendim. Kendini iyi hissediyormuş." Sonra bir an sustu. "Bana gelen habere göre size selamları varmış..."

"Teşekkür ederim," diye fısıldadı yaşlı kadın. "Çok teşekkür ederim..."

Kafası biraz karışmış gibiydi. Fromm onu son zamanlarda görmemişse, bu mektubu getirmiş olamazdı. Fakat dostlarından söz etmişti... O dostlarından almış olabilirdi bu mektubu! "Kendini iyi hissediyormuş," sözlerine de sevindi, gurur duydu. Sonra ondan gelen selam, taş odanın demir parmaklıkları arasından ona ulaşan selam... Ah, ne güzeldi yaşam, çok güzeldi her şey!

"Fakat sizi hiç de iyi görmedim, Bayan Quangel," dedi Fromm.

"Öyle mi?" dedi yaşlı kadın biraz dalgın, biraz şaşkın. "Fakat ben kendimi iyi hissediyorum. Hem de çok iyi. Lütfen bunu Otto'ya söyleyin. Kendimi iyi hissettiğimi bilsin! Selamlarımı söylemeyi de unutmayın. Onu göreceksiniz, öyle değil mi?"

"Evet, göreceğimi sanıyorum," diye mırıldandı Fromm. Yaşamı boyunca hep hata yapmamaya dikkat etmiş, hep doğruyu sevmiş olan bu yaşlı adam, idamını bekleyen kadına yalan söylemek zorunda kaldığı için bir an kendinden tiksindi. Anna Quangel'i ziyaret edebilmek için izin almasının ne kadar zor olduğunu bu kadıncağız nereden bilecekti. Bahaneler bulmuş, eski dostlarını araya sokmuştu! Herkes için Anna Quangel artık bir ölüydü. Ölüler ziyaret edilir miydi?

Fakat şimdi yaşlı kadına, kocasını görmeyeceğini nasıl söylesindi? Otto'dan haber gelmemiş, karısına selam yollamamış olduğunu da şimdi ona söyleyemezdi ki! Bitkin durumdaki kadını

biraz olsun güçlendirmek için yalan söylemek zorunda kalmıştı. Ölüme gidenlere bazen gerçek olmayan şeyler söylemeliydi...

"Ah, biliyor musunuz..." diye birden sesini yükseltti yaşlı kadın. Aniden kan gelmiş solgun yanakları birden kızarmıştı. "Otto'ya, tabii onu bir daha görebilirseniz, sabah akşam hep onu düşündüğümü, ölmeden önce birbirimizi bir daha göreceğimize inandığımı söyleyin..."

Az ötede duran görevli şaşırmış gibi onlara baktı. Demir parmaklığın öteki yanında bu sözleri söyleyen sanki yaşlı bir kadın değildi, âşık bir genç kızdı. Kuru otlar yanarken çok aydınlatır, diye bir an kafasından geçirdi ve tekrar pencerenin yanına yürüdü.

Görevlinin uzaklaşmış olduğunu fark etmeyen Anna Quangel heyecanla konuşmaya devam etti: "Tek başıma kaldığım güzel bir hücrem olduğunu da söyleyin Otto'ya... Durumum iyi... Hep onu düşünüyorum ve bu beni mutlu ediyor. Bizi hiçbir şeyin ayıramayacağını biliyorum. Ne duvarların ne de demir parmaklıkların! Ben onun yanındayım, gece gündüz, her saat. Söyleyin bunları ona!"

Gerçek değildi ağzından çıkanlar. Otto'ya iyi haberler gitsin diye yalan söylüyordu. Kocası rahat etsin istiyor, buradaki tek kişilik hücreye atılalı beri onda olmayan rahata hiç olmazsa Otto kavuşsun istiyordu...

Emekli yargıç Fromm pencerenin yanında durmuş, onlara bakan görevliye şöyle bir göz attı ve fısıldadı: "Size vermiş olduğum şeyi sakın kaybetmeyin!" Çünkü yaşlı kadın bir an için her şeyi unutmuş gibiydi.

"Hayır, kaybetmeyeceğim, Bay Fromm," dedi. Sonra birden sesini alçaltıp sordu: "Nedir o?"

Yaşlı adam çok usul bir sesle, "Zehir!" dedi. "Kocanızda da var."

Anna Quangel başını salladı.

Pencerenin yanında durmakta olan görevli tekrar onlara baktı. "Burada usul sesle konuşmak yasaktır," diye homurdandı.

"Yoksa ziyaretiniz hemen sona erer." Saatine bir göz attı. "Hem bir buçuk dakikanız kalmış!"

"Peki," diye mırıldandı yaşlı kadın. Birden aklına bir şey gelmiş gibi Fromm'a sordu: "Sizce Otto yakında yolculuk yapacak mı? O büyük yolculuğundan önce... Ne dersiniz?"

Anna Quangel'in yüz hatları birden çok gerginleşmişti. Sanki ona acı veren bir şey vardı. Pencerenin yanında durmakta olan görevli, başka şeylerden söz edildiğini fark etmişti. Bir an yanlarına gidip onları susturmak istedi. Fakat sonra yaşlanmış kadınla ince sakalına ak düşmüş adama baktı ve vazgeçti. Ziyaretçi belgesine göre adam Yüksek Mahkeme'de üyelik yapmıştı. Görevli memur iyi niyetli davrandı ve tekrar arkasını dönüp pencereden ötelere baktı.

"Bunu söylemek biraz zor," dedi Fromm. "Yolculuklar pek kolay olmuyor..." Sonra çok usul bir sesle çabucak devam etti: "Son ana kadar bekleyin! Belki kocanızı görebilirsiniz. Anladınız mı beni?"

Yaşlı kadın başını evet anlamında birkaç kez salladı. Sonra yüksek sesle, "Evet," dedi. "Böylesi daha iyi."

"Sanırım artık gitmem gerekiyor," dedi Fromm.

"Evet, bence de ziyaret saati doldu."

Ve Anna Quangel birden –görevli onlara kolundaki saati işaret ederken– çok heyecanlandığını hisetti. Vücudunu parmaklığın demirlerine dayadı, başını çubukların arasına soktu ve fısıldadı: "Lütfen, lütfen... Siz bu dünyada göreceğim iyi yürekli en son insansınız. Ne olur Bay Fromm, bana bir öpücük verin! Gözlerimi kapatacağım ve beni öpenin Otto olduğunu hayal edeceğim..."

Erkek delisi, diye düşündü bir an görevli. İdam edilecek, fakat hâlâ erkek delisi! Hem de bu yaşta...

Ve yaşlı Fromm yumuşak, canayakın bir sesle konuştu: "Korkma kızım, korkma..."

Sonra incecik dudaklarını Anna Quangel'in kupkuru, çatlamış ağzına dokundurdu.

"Korkma kızım... Huzura kavuşacaksın..."

"Biliyorum," diye fısıldadı yaşlı kadın. "Size çok teşekkür ederim Bay Fromm."

Ve az sonra yine hücresindeydi. Sicim yumakları yerlerde öylece duruyordu. Bir aşağı bir yukarı hızla yürüdü, tekme attığı yumaklar hücrenin köşelerine yuvarlandı gitti. Tüpün sarılı olduğu kâğıdı okumuş ve ne yapması gerektiğini kavramıştı. Şimdi biliyordu, Otto gibi onun da bir silahı vardı artık. İstediği an bu dayanılmaz yaşamına bir son verebilir, ondan kurtulabilirdi. Artık eziyet çekmesine gerek yoktu. Ziyaretin ardından henüz mutlu olduğu şu anda yaşamını bitirebilirdi.

Hücrede yürümeye devam etti. Kendi kendine konuştu, yüksek sesle güldü, ağladı.

Kapısına kulak dayamış gardiyanlar birbirlerine, "Şimdi tam keçileri kaçırdı!" dediler. "Deli gömleği hazır mı?"

Hücredeki yaşlı kadın dinlendiğinin farkında değildi. O anda yaşamının en zor savaşını veriyordu. Sonra emekli yargıç üyesi Fromm'u gözünün önüne getirdi. Son ana kadar beklemesini söylerken yüzü çok ciddiydi. Belki kocasını son bir kez görebilirdi.

Ona söz vermişti. Evet, böylesi daha iyi idi, sabırlı olmalı, aylar da sürse o anı beklemeliydi. Fakat bu çok zordu. O an haftalar sonra da gelse nasıl beklerdi, nasıl dayanırdı? Kendini iyi tanıyordu, kısa süre sonra ümitsizliğe kapılacak, hüzünlenecek, günlerce ağlayacaktı. Burada herkes ona kötü davranıyordu. Birkaç kelime de olsa güzel söz çıkmıyordu ağızlarından, gülümsemiyorlardı bile. Günleri dayanılmaz geçecekti. Sadece ağzına alıp diliyle şöyle bir oynaması, ısırması yeterdi. O anda her şey sona erecekti. Evet, bu o kadar kolaydı... Biliyordu, bir an gelecek, kendini çok güçsüz hissedecek ve bunu yapacaktı. Fakat yaptığı anla ölümü arasındaki o birkaç saniyede yaptığına çok pişman olacaktı. Çünkü korkak ve zayıf olduğu için kocasını bir daha görebilme şansını o anda yitirdiğini kavrayacaktı.

Sonra Otto'ya karısının ölmüş olduğu haberini götüreceklerdi. Kocası da onun kendini beklemediğini, korkak olduğu için bu yaşamı terk etmiş olduğunu düşünecekti. Belki de bu dünyada ona en çok değer veren insan, yaşamının sonunda ondan nefret edecekti.

Hayır, şu uğursuz cam tüpü derhal yok etmeliydi. Yarın sabah uyandığında kendini iyi hissetmedi mi çok geç kalmış olabilirdi. Fakat çöp kovasına doğru yürürken birden durdu. Kafasında çeşitli düşünceler uçuşuyordu. Burada insanları nasıl öldürdüklerini, geceleri hücre pencerelerinden pencereye yapılan fısıltılı konuşmalarda duymuştu. Her şeyi gözünün önüne getirdi. Hücresinde bir aşağı bir yukarı yürümeyi sürdürdü.

İnsanları darağacında değil, giyotinin bıçağı altında idam ediyorlardı. Yan hücredeki kadının anlattığına göre önce yüzükoyun uzun masaya yatırıp kayışlarla bağlayacaklardı onu. Gözleri önündeki talaş dolu ve az sonra başının içine düşeceği sepete bakacaktı. Ardından üzerindeki giysiyi çekip ensesini açacaklardı. İşte o anda tepesinde ışıldayan giyotin bıçağının buz gibi serinliğini hissedecekti. Hemen ardından keskin bıçak bütün hızıyla aşağı düşecek, kulakları mahşer gününün trompetlerini andıran o sesle uğuldayacaktı. Bütün vücudu titreyecek, boynundan kanlar fışkıracaktı. Sepete düşmüş olan başı belki bir an yaşayacak, hissedecek, gözleri fışkıran kanlara bakacaktı...

İşte ona bütün bunları anlatmışlardı. O anı sık sık gözünün önüne getirmiş, kimi geceler de her şey rüyalarına girmişti. Şimdi elindeki cam tüpü bir ısırmakla bütün bu dehşeti yaşamaktan kurtulabilirdi! Bundan niçin vazgeçsindi? Kolay ölümle zor ölüm arasında bir karar vermeliydi! Otto'dan önce bu dünyadan gitmemek için neden ölümlerden zorunu seçsindi?

Başını iki yana salladı. Hayır, gücünü yitirmemeliydi. Beklemeliydi, evet, bekleyecekti son ana kadar! Otto'yu son bir kez daha görmek istiyordu! Otto evlere o kartları dağıtırken korkusunu yenmeyi bilmişti, tutuklanmalarının ardından başından

geçenlere, Komiser Laub'un sorgularına, Trudel'in ölümüne de dayanmıştı. Şimdi niçin birkaç hafta ya da birkaç ay daha beklemesindi... Evet, o günlere de dayanmasını bilecekti. Cam tüpü de son ana kadar saklayacaktı.

Hücrenin içinde yürümeyi sürdürdü.

Fakat verdiği bu kararın hemen ardından kafasında yeni düşünceler oluştu. Acaba doğru mu yapıyordu? Hayır, içi zehir dolu tüpü derhal kırıp atmalıydı! Fakat aynı anda yine vazgeçti. Az sonra hava karardı, akşam oldu, gecenin karanlığı her yere çöktü. Yerlerde karmakarışık duran sicim yumaklarını gelip topladılar. O günkü görevini yerine getirmemiş olduğu için de cezalandırılacağını söylediler. Şiltesini alacaklardı, bir hafta boyunca kerevette uyuyacaktı. Karnını doyurması için de suyla ekmekten başka bir şey vermeyeceklerdi. Söylenenleri doğru dürüst duymadı. Umrumda değildi ne söyledikleri!

O akşam önüne konan sulu çorbaya dokunmadı bile. Hücrede yürümeyi sürdürdü. Yorgunluktan bitkindi, doğru dürüst düşünemiyordu da. Kararsızlığının kurbanı olmuştu. Yapayım mı, yapmayayım mı? Dilini cam tüpe dokundurdu, ağzının içinde sağa sola oynattı, sonra dikkatle dişlerinin arasına aldı... Hayır, yapmayacaktı. Tüpü ağzından çıkardı, sonra hemen tekrar ağzına soktu, diliyle dokundu. Yürümeyi sürdürdü. Ne yaptığını bilmiyordu. Ve deli gömleği dışarıda onu beklemekteydi!

Geceyarısı birden kendine geldi. Kerevetin kuru tahtasında yattığını fark etti. Üzerine ince bir yorgan atılmıştı. Soğuktan tir tir titriyordu. Uyumuş muydu? Cam tüp neredeydi, ağzında değildi, acaba yutmuş muydu onu?

Müthiş bir korkuya kapıldı, yattığı yerden deliler gibi ayağa fırladı... Ve gülümsedi. Cam tüp avucunun içindeydi. Uyurken onu avucunda saklamıştı. Tekrar gülümsedi, kurtulmuştu. Hayır, öteki dehşetli ölümle veda etmeyecekti bu dünyaya...

Yatağın kenarına ilişti ve titreyerek düşünmeye devam etti. Biliyordu, bugünden sonra her gün istemekle istememek, kor-

kaklıkla yüreklilik arasındaki bu dehşetli savaşını sürdürmek zorundaydı. Nasıl sonuçlanacağı henüz belirsiz bir savaştı bu...

Kafasındaki karmakarışık düşünceler, kararsızlıklar ve ümitsizlikler arasından ona seslenen bir sesi duydu: "Korkma kızım, korkma..."

Ve Anna Quangel o anda, şimdi kararımı vereceğim, çünkü şimdi kendimi güçlü hissediyorum, diye mırıldandı.

Hücrenin kapısına doğru gitti. Koridordaki seslere kulak kabarttı. Gardiyan kadının ayak sesleri yaklaşıyordu. Hemen kapının karşısındaki duvara sırtını dayadı ve gözetleme deliğinden içeri bakıldığını sezince de hücresinde ağır ağır yürümeyi sürdürdü. Korkma, kızım...

Az sonra gardiyan kadının kapıdan ayrıldığını fark etti ve hemen hücrenin penceresine çıktı. Yakından ona soran bir ses kulağına geldi: "Sen misin 76? Bugün ziyaretçin mi vardı?"

Yanıt vermedi. Artık bundan sonra kimseye yanıt vermeyecekti. Bir eliyle pencerenin kenarına tutunmuştu. Parmaklarının arasında cam tüpü tuttuğu öteki elini dışarı uzattı. Taş duvara dayayıp sıktı, ince camın kırıldığını hissetti, elini açtı ve kırılanları aşağıdaki avlunun derinliğine bıraktı...

Sonra pencerenin yanından ayrıldı. Parmaklarındaki acı bademkokusunu hissetti. Elini iyice yıkadı ve tekrar yatağına uzandı. Çok bitkindi, sanki az önce müthiş bir tehlikeden kaçıp kurtulmuş gibi hissediyordu kendini. Gözleri kapandı, derin bir uykuya daldı. Düşsüz bir gece geçirdi. Ertesi sabah uyandığında dinçti.

O geceden sonra 76 numara kimseyi kızdırmadı. Sakindi, keyifli ve güleryüzlü idi, çalışkandı da. Onu bekleyen zor ölümü hiç düşünmüyordu. Kafasındaki tek düşünce Otto'nun onurunu kurtarmak zorunda olduğu idi. Kimi hüzünlü gecelerde yaşlı Fromm'un sözleri geliyordu kulağına: Korkma kızım, korkma...

Korkmuyordu. Artık korkusuzdu.

Anna Quangel başarmış, tüm engelleri aşmıştı.

70
Sıran Geldi, Quangel!

Geceyarısı. Gardiyan, Otto Quangel'in kaldığı hücrenin kapısını açtı. Derin uykusundan uyandırılan Quangel gözlerini kırpıştırdı ve uzun boylu, kara giysili bir adamın içeri girdiğini gördü. O anda kendine geldi, yüreği hızla atmaya başladı. Sesini çıkarmadan hücresinde durmakta olan iriyarı adamın niçin geldiğini kavradı.

"Sıram geldi mi, papaz efendi?" diye sordu ve az ötede duran giysilerine uzandı.

"Evet, Quangel!" dedi karşısındaki din adamı ve sordu: "Hazır mısınız?"

"Ben her zaman hazırım," dedi Quangel ve diliyle ağzındaki cam tüpe dokundu.

Sonra giyinmeye başladı. Sakince, hiç acele etmeden.

İki adam bir süre konuşmadan birbirlerine baktılar. Papaz, henüz genç sayılırdı. İriyarı, yüzü kemikli, basit, hatta biraz saf birine benziyordu.

Henüz deneyimsiz bir papaz olacak, diye düşündü Quangel. İyi yürekli öteki papazın eline su bile dökemez.

Papaz ise karşısında iş yaşamının aşındırmış olduğu bir adamın durduğunu gördü. Hatları keskin, baykuşu andıran yüzünü beğenmedi, onu süzen bakışlarını, yuvarlak gözlerini, kanı çekilmiş dar dudaklı ağzını da. Fakat genç papaz yine de gülümsemeye çalışarak, sesinde dostça bir ifadeyle sordu: "Bu dünyayla barıştınız mı Quangel?"

"Bu dünya kendisiyle barışmaya imkân verdi mi?" diye papaza sordu Quangel de.

"Ne yazık ki henüz imkân vermedi..." dedi papaz. Yüzünde yapmacık bir duygusallık vardı. Sonra hemen konuyu değiştirdi. "Fakat Tanrı'yla barıştınız, öyle değil mi Quangel?" diye sordu.

"Ben Tanrı'ya filan inanmıyorum," oldu Quangel'in kısa yanıtı.

"Anlamadım..."

Genç papaz bu kaba yanıt karşısında çok şaşırmış gibiydi. "Tanrı'ya inanmadığınıza göre siz bir panteist olacaksınız. Öyle mi, Quangel?"

"O da ne?"

"Bu..." Genç papaz, kendisinin de pek bilmediği bir şeyi açıklamaya uğraştı. "Bu bir dünya dini... Tanrı her yerde, her şeyin içinde, her şey Tanrı. Anlıyorsunuz, değil mi? Sizin ruhunuz da, sizin ebedi ruhunuz da oraya dönecek, Quangel!"

"Her şey Tanrı mı?" diye sordu Quangel. Bu arada giyinmiş, kerevetin önünde duruyordu. "Hitler de Tanrı mı? Dışarıda işlenen cinayetler de Tanrı mı? Siz Tanrı mısınız, ben de Tanrı mıyım?"

"Siz beni yanlış anladınız, sanırım bilerek yanlış anladınız," dedi genç papaz. Biraz sinirlenmiş gibiydi. "Hem benim buraya gelmenin nedeni dini konular üzerine tartışmak değil. Ben sizi ölüme hazırlamak için geldim. Birkaç saat sonra ölmek zorundasınız, Quangel. Hazır mısınız?"

Quangel yanıt vereceğine genç adama sordu: "Siz Yüksek Halk Mahkemesi'nin nezarethanesindeki Papaz Lorenz'i tanır mıydınız?"

Konunun yine değiştiğini fark eden papazın yanıtı biraz öfkeli oldu: "Hayır, tanımamıştım, fakat kim olduğunu biliyorum. Tanrı onu tam zamanında aldı bu dünyadan. Papaz Lorenz mesleğimize leke bulaştırmıştı..."

Quangel bir an için dikkatle karşısındaki din adamının yüzüne baktı. Sonra, "O iyi bir adamdı," dedi. "Buradaki birçok insan ona teşekkür borçludur."

"Evet, evet," diye öfkeyle sesini yükseltti genç papaz. "Bütün istekleriniz karşısında hep yumuşak davrandığı için, öyle değil mi? O zayıf karakterli biriydi. Tanrı'nın uşağı bizler bu savaş yıl-

larında savaşçı olmak zorundayız, her önüne gelene ödün veren korkaklar değil!" Sonra birden kendine geldi, sesini yumuşattı. Saatine bir göz attı ve "Size ayırdığım zaman sekiz dakika sonra bitiyor, Bay Quangel," dedi. "Sizin gibi son yolculuğuna çıkacak başkalarının da yanına gitmem, onlarla konuşmam, onları teselli etmem gerek. Şimdi birlikte dua edeceğiz..."

Papaz, iri kemikli vücudu ve kaba yüzüyle daha çok bir köylüyü andıran bu genç adam, cebinden beyaz bir örtü çıkarıp itinayla açtı.

Quangel sordu: "İdamlarını bekleyen kadınları da teselli etmeye gidiyor musunuz?"

Sorusundaki gizli alayı genç din adamı fark etmedi. Elindeki beyaz örtüyü hücrenin zeminine yayarken önemsemezmiş gibi, "Bugün kadınların idamı yok," dedi.

"Acaba son zamanlarda," diye Quangel ısrarla sormayı sürdürdü, "Anna Quangel adında birinin yanına gittiniz mi?"

"Anna Quangel mi? Karınız mı oluyor? Hayır, gitmedim. Gitmiş olsam mutlaka anımsardım. İnsanların adları çok iyi kalır aklımda..."

"Size bir ricam olacak, papaz efendi..."

"Haydi söyleyin, nedir ricanız Quangel! Biliyorsunuz, bugün zamanım çok dar!"

"Sizden ricam, karımın sırası geldiğinde benim çoktan idam edilmiş olduğumu söylememeniz. Karıma sadece, onunla aynı saatte öleceğimi söyleyin."

"Fakat buna yalan söylemek denir, Quangel. Ve Tanrı'nın uşağı olan ben, sekizinci emre karşı gelemem!"

"Siz hiç yalan söylemiyorsunuz, öyle mi papaz efendi? Siz yaşamınızda hiç yalan söylemediniz mi?"

"Yalan söylememiş olduğumu ümit ederim," diye mırıldandı genç papaz. Karşısındaki adamın alaylı bakışlarıyla biraz şaşırmış gibiydi. "En güçsüz anımda bile Tanrı'nın emirlerini yerine getirmeyi başardığımı ümit ederim."

"Karımı teselli etmek için kendisine benimle aynı anda öleceğini söylemenizi Tanrı'nın emirleri yasaklıyor, öyle mi?"

"Ben hiçbir zaman gerçek olmayan şeyleri söyleyemem Quangel!"

"Yazık, çok yazık! Siz gerçekten iyi bir papaz değilmişsiniz!"

"Ne demek istiyorsunuz?" diye öfkeyle sesini yükseltti kafası iyice karışmış olan genç papaz.

"Papaz Lorenz'in hapishanedeki adı, iyi papaz idi."

"Hayır, hayır," diye karşı çıktı. Genç papaz iyice öfkelenmişti. "Bana öyle isimler takmanızı istemiyorum ben. Bana göre bu dürüstçe verilmiş bir isim değildir!" Sonra kendine geldi. Sustu ve hızla yere yaymış olduğu küçük beyaz örtünün üzerine diz çöktü. Quangel'e baktı ve eliyle karşısına, hücrenin kara taşlarına diz çökmesini işaret etti.

"Kimin karşısında diz çökmemi arzu ediyorsunuz?" diye buz gibi bir sesle sordu Quangel. "Kime dua etmeliyim ben?"

"Ah, başlamayın yine böyle şeyleri sormaya!" Genç papaz tekrar öfkelenmişti. "Zaten sizinle çok zaman yitirdim!" Diz çökmüş olduğu yerden, gözlerini karşısındaki adamın hatları keskin, öfkeyle ona bakan yüzüne dikmişti. Sonra homurdanarak konuştu: "Ben yine de görevimi yerine getirecek ve sizin için duamı edeceğim!"

Başını eğdi, ellerini birbirine kavuşturdu ve gözlerini yumdu. Bir an böyle sessiz durdu. Fakat sonra aniden başını kaldırdı, gözlerini ardına kadar açtı ve bağırır gibi duasına başladı. Ne olduğunu anlamayan Quangel irkildi.

"Ah yüce efendim! Ah yüce Tanrım! Her şeyi bilen, hep iyi yürekli, en adil yüce Tanrı! İyi ve kötü karşısında hüküm veren sen! Burada karşında günah işlemiş biri tozlar içinde duruyor. Bütün merhametinle gör bu kötülük yapmış insanı! Onun bedenine ve ruhuna hayat ver, lütfunla bütün günahlarını affet..."

Dizlerinin üzerinde duran papaz, sesini biraz daha yükseltti: "Sevgili oğlun İsa Mesih'in günahsız ölümüyle sunduğu kurban

hatırı için onun yaptığı bu kötü işi affet. İsa'nın ismiyle vaftiz edildi, onun kanıyla yıkandı ve arıtıldı o. Şimdi sen de onun, bedenini kurtar; onun acılarını kısalt, vicdanın ithamlarına karşı ona güç ver; onun esenlikle sonsuz yaşama geçmesini nasip et."

Genç papaz sesini alçalttı, gizli bir şey söylermiş gibi fısıldadı: "Rabbimiz İsa Mesih'te seçtiğin kutsalların toplantısına gelirken eşlik etmeleri için meleklerini gönder ona!"

Genç papaz birden yine bağırdı: "Amin! Amin! Amin!"

Sonra ayağa kalktı, beyaz kumaş parçasını dikkatle katladı ve Quangel'in yüzüne bakmadan konuştu: "Rabbin sofrasına katılmaya hazır mısın diye sormama gerek yok, öyle değil mi?"

"Evet, papaz efendi, buna hiç gerek yok!"

Genç papaz elini Quangel'e uzattı. Quangel ise sadece başını salladı ve ellerini arkasına sakladı. "Buna da hiç gerek yok, papaz efendi," dedi.

Genç papaz, Quangel'in yüzüne bakmadan kapıya doğru yürüdü. Sonra durdu, başını çevirip karşısındaki adama şöyle bir baktı: "Size söyleyeceğim şu sözleri unutmayın Quangel! 'İsa hayatımdır, ölüm iyiliğimdir.'"

Kapı arkasından kapandı. Gitmişti.

Quangel rahatlamış gibi derin bir nefes aldı.

71
Son Yolculuk

Genç rahip çıkıp gittikten birkaç dakika sonra üzerinde gri bir takım olan ufak tefek, tıknaz bir adam hücreye girdi. Quangel'i şöyle baştan aşağı çabucak süzdükten sonra yanına gitti ve, "Doktor Brandt, hapishane doktoru," diye takdim etti kendini. Quangel'in sıktığı elini bırakmadan hemen sordu: "Nabzınıza bir bakabilir miyim?"

"Buyrun bakın bakalım!" dedi Quangel. Doktor ağır ağır saydı. Sonra elini bıraktı ve, "Çok güzel," dedi. "Mükemmel. Tam bir erkeksiniz."

Yarı açık duran kapıya şöyle bir baktı ve fısıldayarak sordu: "Sizin için bir şey yapabilir miyim? Uyuşturucu bir iğne?"

Quangel başını hayır anlamında salladı. "Teşekkür ederim size, doktor bey," dedi. "Onsuz da atlatırım." Diliyle ağzındaki tüpe dokundu. Sonra bir an düşündü, acaba doktordan Anna'ya haber götürmesini rica etse miydi? Yok, buna gerek yoktu. Papaz ona anlatırdı mutlaka...

"Başka bir arzunuz var mı?" diye fısıldadı. Quangel'in kararsızlığını sezmişti. "Mektup yollamak ister miydiniz?"

"Burada kâğıt kalemim yok. Ah, bu da gereksiz. Fakat size teşekkür ederim, doktor bey. Sonunda yine iyi bir insanla karşılaştım... Tanrı'ya şükür, demek ki bu hapishanede herkes kötü değilmiş."

Doktor önce sessizce başını salladı, sonra Quangel'e elini uzattı ve çabuk çabuk konuştu: "Size söyleyebileceğim tek şey şu: Hep böyle yürekli kalın!"

Ve hızla hücreden çıktı gitti.

O gider gitmez bir gardiyan hücreye geldi. Elinde bir tasla bir tabak taşıyan bir mahkûm da peşinden içeri girdi. Tastaki sıcak kahvenin dumanı çıkıyordu. Tabağa üzeri tereyağlı ekmek dilimleri koymuşlardı. İki sigara ile iki kibriti de unutmamışlardı.

"Bakın sizden hiçbir şeyi esirgemiyoruz," dedi gardiyan. "Hem de karşılığında karne filan da istemeden!" Güldü. Peşinden gelmiş olan mahkûm da mecburen sırıttı. Gardiyanın bu espriyi ilk kez yapmadığı yüzünden belli oluyordu.

Quangel birden çok öfkelendi ve adamlara bağırır gibi, "Alın götürün bunları!" dedi. "Sizin son yemeğinize gereksinimim yok!"

"Hay hay!" dedi gardiyan. "Zaten kahve yalancı kahve, tereyağı da margarin..."

Quangel az sonra yine tek başınaydı hücresinde. Yatağını toparladı, yorganla yastığı kılıflarından çıkardı ve kapının yanına, yere koydu. Ardından karyolayı kaldırıp duvara dayadı. Sonra da musluğun yanına gitti, vücudunu silmeye başladı.

Silinmesi henüz bitmemişti ki, peşinde iki gençle bir adam içeri girdi. "Silinmenize gerek yok," dedi adam yüksek sesle. "Şimdi biz sizi birinci sınıf tıraş edeceğiz! Haydi çocuklar, acele edin. Biliyorsunuz, geç kaldık!" Sonra Quangel'e dönüp özür diler gibi, "Sizden öncekiyle biraz uğraşmak zorunda kaldık da..." dedi. "Bazıları hiç akıllanmayacak. Ben ne yapabilirim ki? Kafaları bir türlü almıyor. Ben sadece Berlin'in celladıyım..."

Elini Quangel'e uzattı.

"Göreceksiniz, ne işi uzatacağım ne de acı çektireceğim. Sizler bana zorluk çıkarmazsanız, ben de size zorluk çıkarmam! Şu çocuklara hep derim ki: 'Anlayışsızın biri zorluk çıkarmaya kalkıştı mı, yıkın onu derhal masaya, vücudunun neresi elinize gelirse, isterse yumurtaları olsun, iyice kavrayın, bağırıp çağırın, siz de ona anlayışsız olun!' Fakat senin gibi anlayışlılarla işim hep çok kolaydır!"

Cellat böyle konuşurken çıraklarından biri, elindeki saç kesme makinesini Quangel'in başında ileri geri gezdiriyordu. Aradan çok geçmeden bütün saçlar yere döküldü. Öteki çırak hemen tıraş sabununu köpürttü ve fırçayla Quangel'in yüzüne sürdü. Sonra da usturayla sakallarını tıraş etti. "Çok güzel," dedi cellat. Oldukça memnun gibiydi. "Yedi dakikada bitirdik! Kayıp zamanımızı telafi ettik sayılır! Bundan sonrakiler de sizin gibi anlayışlı olup zorluk çıkarmazsa, dakik tren gibi tam zamanında biter işimiz!" Quangel'in yüzüne bakıp rica eder gibi konuşmasını sürdürdü: "Lütfen yerdekileri bir kenara süpürüver. Tabii bunu yapmaya mecbur değilsin, fakat biliyorsun biraz acelemiz var! Hapishane müdürüyle savcı her an gelebilir. Saçları sakın çöp kovasına atma. Al şu gazeteyi, içine koy ve kapının yanına bırak. Biraz ek kazanç, anlıyor musun?"

"Ne yapacaksın saçlarımı?" diye sordu Quangel.

"Perukçulara satıyorum. İnsanlara her zaman peruk gereklidir. Sadece artistlere filan değil... Evet, teşekkürler. Heil Hitler!"

Sonra onlar da çekip gitti. Quangel yine tek başına kaldı. İşlerini bilen herifler, diye düşündü. Kendini onların yanında, yüreksiz ve kaba o papazın yanında olduğundan daha rahat hissetmişti. Hatta az önce giderken celladın elini hiç çekinmeden sıkmıştı.

Quangel, adamın istediği gibi, saçlarını süpürüp gazeteye koydu. Tam işi bittiğinde hücrenin kapısı tekrar açıldı. Peşinde bir kaç üniformalıyla içeri, soluk yüzü şiş şiş, yağlı, bıyığı kırmızı, şişman hapishane müdürü girdi. Yanında birini daha getirmişti: Pitscher köpeği gibi havlayan savcı da onunla birlikteydi.

Peşlerinden gelmiş olan iki üniformalı, Quangel'i tuttukları gibi kabaca hücrenin duvarına dayadılar. Sonra ona hazırola geçmesini emredip yanına dikildiler.

"Otto Quangel!" diye bağırdı biri.

"Ah, o mu?" diye havladı savcı. "Bu suratı yine anımsadım!" Sonra yanındaki hapishane müdürüne döndü ve "Onun için idam kararını verdiren bendim!" dedi gururla. "Utanmazın tekidir! Mahkeme heyetiyle bana küstah davranabileceğini sanmıştı! Fakat bu herife kim olduğumuzu göstermiştik! Nasılsın şimdi? Artık o kadar küstah değilsin galiba?"

Yanında dikilen üniformalılardan biri Quangel'in böğrüne bir yumruk indirdi. "Yanıt ver!" diye tısladı.

"Ah, yalayın hepiniz bilmem neremi!" diye homurdandı Quangel.

"Anlamadım! Ne dedin?" diye sesini yükseltti savcı. Öfkesinden yerinde duramıyordu. "Müdür bey, sizden talebim..."

"Boş verin!" diye sözünü kesti hapishane müdürü. "Rahat bırakın onu! Görüyorsunuz, sakin bir adam! Siz öyle biri değil misiniz?"

"Tabii öyleyimdir!" dedi Quangel. "Beni rahat bıraktı mı ben de onu rahat bırakırım!"

"Protesto ediyorum! Sizden talebim şu..." Pinscher köpeği gibi havlıyordu.

"Ne talep ediyorsunuz?" diye sordu hapishane müdürü. "Bu saatten sonra daha ne talep edebilirsiniz? Adamı idam etmekten daha fazla ne yapabiliriz? Bunu o da biliyor. Haydi, okuyun şu kararı!"

Savcı sonunda sakinleşti ve elindeki dosyayı açıp okumaya başladı. Çok çabuk okuyordu, bazı kelimeler anlaşılmıyordu, kimi cümleleri de atlıyordu, baştan okuduğu bölümler de oldu. Sonunda dosyayı kapatıp, "Şimdi bilgilendiniz!" dedi.

Quangel sesini çıkarmadı.

"İndirin adamı aşağı!" dedi kırmızı bıyıklı hapishane müdürü. İki görevli Quangel'in kollarına yapıştı. Fakat o silkinip kendini kurtardı. Adamlar daha sıkı kavradılar onu kollarından.

"Bırakın adamı tek başına yürüsün!" diye görevlilere emretti hapishane müdürü. "Bize zorluk çıkarmayacaktır."

Hep birlikte koridora çıktılar. Orada bir sürü insan duruyordu; üniformalılar ve sivil giyimliler. Birden herkes sıraya girdi. Otto Quangel sıranın ortasındaydı. En önde üniformalı gardiyanlar yürüdü. Hemen ardından beyaz yakalı bir cüppe giymiş, anlaşılmayan bir şeyler mırıldanan papaz ağır ağır ilerledi. Quangel'in çevresini bir sürü üniformalı görevli sarmıştı. Ufak tefek doktor onunla yan yana yürüyordu. Hapishane müdürü ve savcı hemen arkasındaydı. Sıranın en sonunda da sivillerle üniformalılar yer almıştı. Bazı sivillerin elinde fotoğraf makinesi vardı.

Uzun sıra, ölüler evinin loş koridorlarından geçti, basamakları kaygan demir merdivenlerden indi. Geçtikleri her yerde kapalı kapıların ardından derin inlemeler, iç çekmeler duyuldu. "Hoşça kal yoldaş!" diye haykırdı biri.

"Hoşça kal yoldaş!" diye ona seslendi Quangel.

Sonra bir kapı daha açıldı. Quangel ve peşindekiler hep birlikte avluya çıktılar. Onu çevreleyen duvarlar henüz kara, taş duvarların arası karanlıktı. Quangel bir an başını kaldırıp merakla

sağına soluna baktı. Hücre pencerelerinin ardından onun gibi idama mahkûm olmuş, henüz yaşayan ve sıralarının gelmesini bekleyen soluk yüzler seçer gibi oldu. Bir kurt köpeği avluya girmiş olanlara doğru yüksek sesle havladı. Yanındaki nöbetçi bağırınca homurdanarak yine sustu. Ayakların altında küçük çakıl taşları hışırdıyordu. Avluyu aydınlatan güçlü lambaların ışığında açık gri renkteki küçük taşlar gündüzün aydınlığında mutlaka sarımsı idi. Hava serin ve nemliydi. Üşütücüydü. Quangel bir an düşündü: On beş dakika sonra artık üşümeyeceğim. Ne tuhaf!

Dilini ağzındaki cam tüpe götürdü. Fakat henüz erkendi...

Şimdi olup bitenin ortasındaydı, çevresindeki her şeyi çok yakından görüyor ve duyuyordu. Fakat bu yaşadıkları ona gerçekdışı geliyordu. Sanki bir gün anlatmışlardı ona her şeyi. Hücresinden yatağına uzanmış, düşlüyordu... Evet, o şimdi burada değildi, onun vücudu başka bir yerdeydi. Onunla birlikte yürüyen, suratları donuk, hüzünlü, hırslı, duygusuz bu insanlar da burada değildi. Ayaklarının altındaki küçük çakıl taşları düşlerin çakıllarıydı. Üzerinde yürüyenlerin çıkardığı sesler de düşlerin sesiydi...

Bir kapıdan geçtiler. Girdikleri oda öylesine aydınlatılmıştı ki, gözleri kamaşan Quangel bir an hiçbir şey göremedi. Yanındaki iki görevli onu aniden öne doğru itti. Quangel, papazın diz çökmüş olduğunu fark etti. Cellatla iki çırağı onu bekliyordu. Adam elini uzattı.

"Kusuruma bakma!" dedi.

"Niçin kusuruna bakacakmışım?" dedi Quangel ve uzatılan eli tuttu.

Ardından cellat, Quangel'in üzerindeki ceketi çıkardı, gömleğinin yakasını kesip attı. Yaşlı adam bir an başını çevirip peşinden gelmiş olanlara baktı. Şimdi çevresinde toplanmış duruyorlardı. Yüzleri bembeyaz bir çelenk gibi aydınlıktı.

Bütün bunlar bir düş, diye geçirdi kafasından. Kalbi aniden çok hızlı atmaya başladı. Çevresindeki halkanın içinden biri çıktı,

yanına geldi. Quangel, onu hücresinde ziyaret etmiş olan iyi niyetli, ufak tefek doktoru tanıdı.

"Kendinizi nasıl hissediyorsunuz?" diye sordu doktor, dudaklarında donuk bir gülümsemeyle.

"Çok sakin!" dedi Quangel elleri arkadan bağlanırken. "Şu anda yüreğim çok hızlı atıyor, fakat sanırım beş dakika sonra geçer..."

Ve gülümsedi.

"Durun, yutmanız için size bir şey vereyim!" dedi doktor ve elini cebine götürdü.

"Zahmet etmeyin, doktor bey!" dedi Quangel. "Şu anda hiç gerekli değil..."

Ve ince dudaklarının arasından bir an için cam tüp göründü...

"Evet..." diye mırıldandı doktor. Çok şaşırmışa benziyordu.

Celladın çırakları Quangel'i çevirdi. Yaşlı adam şimdi önündeki uzun masayı görüyordu. Üzeri siyah bir muşambayla kaplanmıştı. Kayışlar, tokalar da gördü. Ve tepesindeki bıçağı, uzun ve keskin bıçağı da! Çok yukarıda duruyordu, korkutucu bir görünüşü vardı. Gümüş gibi ışıldıyor, kötü ve sinsice bakıyordu.

Quangel hafifçe iç geçirdi...

Birden hapishane müdürü yanına geldi ve cellada bir şeyler söyledi. Quangel dikkatini tepesindeki keskin bıçağa vermişti. Kulağına gelenler şunlardı: "Berlin kentinin celladı size, Yüksek Halk Mahkemesi'nin kararına uyarak Otto Quangel'i giyotinle bu yaşamdan ölüme yollamanız için teslim ediyorum..."

Hapishane müdürü bir şeyler daha söyledi. Sesi odada sanki çınlıyor, yukarıdan vuran ışıklar gözlerini kamaştırıyordu.

Şimdi, diye Quangel düşündü, şimdi...

Fakat yapmadı. Ürpertici, eziyet verici bir merak kafasını kurcalıyordu...

Birkaç dakika daha, dedi kendi kendine. Bu masanın üzerinde nasıl hissedeceğim kendimi, bilmek zorundayım...

"Haydi bakalım oğlum!" diyen celladın sesini duydu. "Sakın zorluk çıkarmaya filan kalkışma. İki dakika sonra her şeyi atlatacaksın. Saçları unutmadın umarım!"

"Kapının yanında duruyor," dedi Quangel.

Birkaç saniye sonra yaşlı adam masanın üzerinde yüzükoyun yatıyordu. Birilerinin ayaklarını bağladığını hissetti. Hemen ardından demirden bir askı sırtına ve omuzlarına indi, onu iyice masaya bastırdı...

Burnuna kireç ve talaş kokusu geldi. Dezenfekte ilacı kokusu da yükseldi... Fakat hepsini bastıran başka bir koku daha vardı. İğrenç, mide bulandıran bir kokuydu...

Bu kan, diye Quangel düşündü bir an. Evet, kan kokusuydu onu rahatsız eden.

Aynı anda celladın sesini duydu. Adam tıslar gibi, "Haydi şimdi!" dedi.

Sonra bir vızıltı...

Şimdi, dedi Quangel de. Dişleri siyanür kapsülünü ısırmak istedi...

Aynı anda midesi bulandı. Kusar gibi oldu, her şey ağzına geldi, kapsül onlara karıştı ve yemek borusundan aşağı indi...

Tanrım, diye düşündü bir an, çok bekledim...

Tepesindeki vızıltı vınlamaya dönüştü. Sonra duvarlarda çınlayan bir çığlık... Gökyüzüne, yıldızlara, ta Tanrı'ya ulaşan bir çığlık!

Keskin bıçak enseyi parçaladı.

Otto Quangel'in kafası önündeki sepete düştü.

Bir an için başsız vücut, sanki ona bir oyun oynanmış gibi şaşkın, hareketsiz öylece durdu. Sonra kayışlarla demirden askının altında bir sağa bir sola kıvrandı. Celladın çırakları hemen başsız vücudun üzerine atıldı, bütün güçleriyle bastırmaya çalıştılar.

Ölünün el damarları gittikçe şişti, kalınlaştı. Birden her şey durdu, vücut çuval gibi yığıldı kaldı. Kanlar fışkırdı. Yüzü kireç gibi olmuş doktor, giyotin bıçağının düşmesinden üç dakika sonra, titreyen sesiyle idam edilen kişinin ölmüş olduğunu açıkladı.

Görevliler gelip cesedi dışarı çıkardılar.
Otto Quangel artık yoktu.

72
Anna Quangel'in Buluşması

Aylar geldi, aylar gitti, mevsimler değişti. Anna Quangel hücresinde oturmaya devam etti ve Otto Quangel'le buluşmasını bekledi durdu.

Onu çok seven bir gardiyan kadın arada sırada, "Bayan Quangel, sanırım sizi unuttular," diyordu.

"Evet," diyordu 76 numaralı tutuklu gülümseyerek. "Öyle gibi. Beni ve kocamı. Otto'nun durumu nasıl?"

"İyi," diyordu gardiyan kadın çabucak. "Size selamları var."

Bütün gardiyanlar aralarında kararlaştırmıştı, iyi yürekli, hep çalışkan bu kadıncağız kocasının ölmüş olduğunu öğrenmeyecekti. Ona sık sık Otto Quangel'in selamlarını getiriyorlardı.

O sıralar Tanrı, yaşlı Anna'ya iyi davranıyordu. Hapishanede gereksiz dedikodular yapılmıyor, görevine yeterinden fazla bağlı bir papaz, Otto Quangel'in artık yaşamadığını söyleyip inancını yıkmıyordu.

Hemen hemen bütün gününü küçük örgü makinesinin başında geçiriyor ve çoraplar örüyordu. Cephedeki askerlere yollanan çoraplar. Sabah akşam örülen çoraplar...

Kimi zaman çalışırken şarkılar mırıldanıyordu. Son günlerde, Otto'yla bir daha buluşacağına, hatta onunla birlikte daha uzun yıllar yaşayacaklarına da inanmaya başlamıştı. Belki de onları gerçekten unutmuşlardı. Haberleri olmadan affetmiş de olabilirlerdi. Kısa süre sonra serbest bırakılacaklardı...

Gardiyan kadınlar pek söz etmeseler de, Anna Quangel'in kulağına dışarıdaki savaşın pek iyi gitmediği, her geçen hafta durumun kötüleştiği haberleri gelmişti. Hapishanedekilere verilen yemekler de bozulmaya başlamıştı. Makinesinin bir yeri kırıldı

mı, yeni parçanın gelmesi haftalar alıyordu. Her şey kıtlaşmıştı. Savaş kötüye gittikçe de Quangel'lerin durumu düzelecekti. Yakında onlar yine hür olacaklardı.

Ve Anna Quangel kafasında bu gibi düşüncelerle çorap örmeye devam ediyordu. O hiç gerçekleşmeyecek düşlerini, ümitlerini çoraplara örüyordu. Onlar eskiden hiç olmayan arzulardı. Gözünün önüne de yıllar boyu yanında yaşamış olduğundan bambaşka bir Otto getiriyordu. Neşeli, keyifli ve ona hep canayakın davranan bir Otto'ydu bu. Anna Quangel artık, kendisini ümit dolu bir yaşamın beklediği bir genç kızı andırıyordu. Hatta kimi geceler çocuklar doğuracağını görüyordu düşlerinde. Ah, çocuklar...

Anna Quangel siyanür tüpünü kırıp attıktan sonra zor bir savaşım vermiş, ne olursa olsun Otto'yla yeniden bir araya geleceği günü bekleyip durmuştu. Aradan geçen zamanda rahatlamış, gençleşmiş, yaşam dolu bir insan olmuştu. Anna Quangel değişmişti. O şimdi hürdü. Korkusuz ve hür biriydi.

Savaşın Berlin'e ulaştığı, geceleri sirenlerin sık sık çaldığı, gittikçe daha çok uçak filosunun kent üzerine dalışlar yaptığı, bombaların düştüğü, alev dalgalarının yerleşimleri yok ettiği günlerde de korkusuzluğunu yitirmedi.

Tutuklular böyle gecelerde de ayaklanmalardan korkulduğu için hücrelerinden çıkarılıp mahzenlere indirilmiyordu. Kadınlar hücrelerinde haykırıyor, duvarlara vuruyor, yalvarıp yakarıyor, korkularından çılgına dönüyordu. Kimse onlara acıyıp hücre kapılarını açmıyordu. Gardiyanlar mahzenlere iniyor, koridorlar bomboş kalıyordu.

Anna Quangel ise korkusuzdu. Küçük örgü makinesi sürekli çalışıp duruyor, birbiri ardına yeni çoraplar üretiyordu. Uyuyamadığı böyle gecelerde çoraplar örerek bir işe yaradığını düşünüyordu. Ve örgü makinesinin başında düşüncelere dalıyor, yeni yeni şeyler düşlüyordu. Otto'yla buluşacağı anı hep gözünün önüne getiriyordu. İşte böyle gecelerin birinde kulak zarını pat-

latan müthiş bir sesle düşen bomba, hapishanenin bu bölümünü yerle bir etti.

Kocası Otto'yla buluştuğunu düşlemekte olan Anna Quangel kendine gelemedi. Bu dünyadan göçtüğü anda düşlerinde Otto'yla buluşması vardı. Şimdi ikisi de aynı yerde. Kim bilir neredeler..

73
Genç Adam

Fakat bu kitabı ölümlerle sonlandırmak istemiyoruz.

Yazılanlar tüm aşağılamaların ve gözyaşlarının, tüm hüzünlerin ve ölümlerin üzerinde coşkuyla yükselen bir yaşama adanmıştır. Mevsimlerden yaz. 1946 yazının ilk ayları. Bir genç, daha doğrusu bir genç adam, küçük bir köy çiftliğinin avlusunda yürüyor.

Karşısına çıkan yaşlıca bir kadın ona soruyor: "Söyle bakalım Kuno, neler yapacaksın bugün?"

"Bugün kente ineceğim," diyor genç. "Yeni pulluğu almaya gidiyorum."

"Öyleyse bana da bir şeyler getir," diyor kadın. "Sana bir liste vereyim hemen. Tabii bulabilirsen..."

"Merak etme, bulurum anne," diyor genç gülümseyerek.

Kadın da ona gülümsüyor ve sonra evden içeri giriyor. Oturma odasındaki, emekli okul öğretmeninin yanına gidiyor. Bu arada genç, herkesin sevgilisi olan atları Toni'yi ve arabayı yola hazırlıyor.

Yarım saat sonra Kuno-Dieter Borkhausen, kent yolunda ilerliyor. Onun soyadı artık Borkhausen değil. Kienschaeper ailesi, Karl ve Max Kluge'nin savaştan dönmeyeceği kesinleştiğinde onu evlat edinmişti. İşlemleri yaptırırken ön ismindeki Dieter'i sildirtmişlerdi. Kuno Kienschaeper güzel bir isimdi ve yeterliydi de...

Kuno bir yandan arabayı sürüyor, bir yandan da ıslık çalıyor. Köyden kente uzanan toprak yolda Toni, güneşe karşı ağır ağır

yürüyor. Acele etmesin, diye düşünüyor Kuno, ne de olsa öğle yemeğine kadar çoktan eve dönmüş oluruz. Dikkatle sağına soluna, tarlalardaki ekinlerin durumuna bakıyor. Çok şey öğrenmişti son yıllarda köyde. Ve bereket versin, çok şey de unutmuştu... Berlin'de yaşadığı arka avlu evini, orada oturan on üç yaşındaki Kuno-Dieter'i, yaptığı yaramazlıkları, hırsızlıkları... Hayır, hayır, artık bütün bunları bir an olsun düşünmüyor! Onlar geçmişte kaldı! Günün birinde makine motorları yapan bir atölyede çalışacağını düşlemeye devam ediyor. Genç yaşına karşın tarlayı sürmesi için traktörü kullanmasına izin verdikleri zaman seviniyor.

Evet, onların, babasının, annesinin ve de onun durumu iyi sayılırdı. Artık akrabalarına bağımlı değillerdi. Altı ay önce onlara tarla verilmişti, ekip biçiyorlardı, ahırlarında da Toni'den başka bir inek, bir domuz, iki koyun, yedi de tavuk vardı. Kuno tarlayı biçip sürüyordu. Tohum ekmeyi babasından, çapalamayı da anasından öğrenmişti. Yaşamından memnundu, küçük çiftliği zamanla büyütüp geliştireceğine inanıyordu!

Islık çalmayı sürdürüp yoluna devam ediyor.

Birden yol kenarındaki çukurdan pejmürde bir adam ayağa kalkıyor. El sallıyor. Uzunca boylu adamın üzerinde yırtık pırtık bir giysi var. Sakalları da çok uzamış. Zavallı bir mülteci değil. Görünümü tam bir hırpani, düşmüş bir insan. Bir sarhoşun cırtlak sesiyle konuşuyor, "Hey, oğlum," diye bağırıyor. "Beni de götür kente!"

Kuno Kienschaeper adamın sesiyle irkiliyor. Tam ağır ağır ilerlemekte olan Toni'yi kırbaçlayıp hızlandırmak isterken, vazgeçiyor. Başını sallayıp, "Bin bakalım!" diyor. "Hayır, hayır, buraya yanıma değil! Arkaya oturabilirsin!"

"Niçin yanına oturmayacakmışım?" diye hırlar gibi soruyor adam. "Beni kendine yakıştıramadın galiba?"

"Salak herif!" diye sesini yükseltiyor Kuno. "Arkada samanların üzerinde daha rahat oturabileceğin için!" Adam biraz homurdanıyor, fakat söyleneni yapıyor ve arkaya oturuyor.

Araba tekrar hareket ediyor. Bu kez Toni kendiliğinden tırısa geçiyor. Kuno ilk heyecanını atlatıyor, yine biraz kendine gelir gibi oluyor. Çünkü yol kenarında durup arabasına binmesine izin verdiği kişinin babası olduğunu son anda fark etmişti. Bu bir rastlantı mıydı? Belki de değildi, Borkhausen onu kollamış olabilirdi. Şimdi arabayı kullananın oğlu olduğunu biliyor muydu?

Kuno, omzunun üzerinden, arkada oturan adama şöyle bir bakıyor.

Borkhausen otların içine uzanmış. Gencin kendisini süzdüğünü fark etmiş olacak, soruyor: "Bu köyde Berlin'den gelmiş bir genç tanıyor musun? On altı yaşlarında olacak. Buralarda bir yerlerde yaşıyor olmalı..."

"Bu köyde ve civarında Berlin'den gelmiş birçok insan oturuyor!" diyor Kuno.

"Bunu ben de fark ettim! Fakat sözünü ettiğim genç, savaş yıllarında Berlin'den buralara taşınmadı. Hayır, o baba evinden kaçıp bu köye geldi! Tanıyor musun sen böyle birini?"

"Hayır!" diye yalan söylüyor Kuno. Susuyorlar. Sonra Kuno soruyor: "Bu gencin adını biliyor musunuz?"

"Adı mı? Borkhausen!"

"Ben buralarda Borkhausen adında bir genç tanımıyorum. Burada yaşasa mutlaka adını duymuş olurdum."

"Çok tuhaf!" diyor adam. Güler gibi yapıyor ve yumruğuyla Kuno'nun sırtına şöyle bir dokunuyor. "Az kalsın yemin edecektim, bu arabayı süren Borkhausen diye!"

"O zaman boş yere yemin etmiş olurdunuz!" diyor Kuno. Duyguları buz gibi, yüreği de sakin atıyor. "Benim adım Kienschaeper. Kuno Kienschaeper..."

"Ah, ne kadar ilginç!" diyor adam şaşkınlıkla. "Benim aradığım gencin adı da Kuno, daha doğrusu Kuno-Dieter..."

"Fakat benim adım sadece Kuno Kienschaeper," diyor genç. "Hem sonra, arabamda bir Borkhausen'in oturduğunu bilsem onu aşağı inene kadar kırbaçlardım!"

"Ah, öyle mi? Vay canına! Olur mu böyle bir şey?" diye şaşkın şaşkın mırıldanıyor üstü başı perişan adam. "Babasını dövüp arabasından indiren bir genç..."

"Borkhausen'i dövdükten sonra da," diye öfkeyle devam ediyor Kuno Kienschaeper, "doğru kente gider ve polislere, 'Hey bakın bana, köye bir adam geldi, çalıp duruyor, herkesin başına dert oluyor, o bir sürü suç işlemiş ve hapis yatmış biridir, yakalayın onu!' derdim!"

"Fakat sen böyle bir şey yapamazsın, Kuno-Dieter," diye sesini yükseltiyor Borkhausen. Artık şaşkın değil, fakat çok ürkmüş. "Tam hapishaneden kurtulmuş, iyi bir insan olmaya çabalarken polisleri nasıl başıma dert edersin? Papaz efendi de iyileşmiş olduğumu kanıtladı. Hem ben artık yasak olan hiçbir şeye elimi sürmüyorum. Yemin ederim sana! Ben de sanıyordum ki, durumun şimdi iyi olduğuna göre yaşlı babanın, yanında biraz dinlenmesine izin vereceksin... Kendimi pek iyi hissetmiyorum Kuno-Dieter, ciğerlerimden rahatsızım, dinlenmeye ihtiyacım var..."

"Yanımda biraz dinlenmekmiş... Ben bunun ne demek olduğunu bilirim!" diye bağırıyor genç. "Seni bir günlüğüne bile olsa eve aldım mı, öyle bir yayılırsın ki, bir daha senden kurtulamam. Her eve uğursuzluk getiren asalağın tekisin! Haydi, çabuk in arabadan aşağı! Yoksa şimdi kırbacı yersin!"

Genç Kuno arabayı durdurup yere atlıyor. Kırbaç elinde, huzur içindeki yaşamını korumak uğruna o anda her şeyi yapmaya hazır!

Bütün ömrü şanssızlıklarla geçmiş olan Borkhausen kendini acındırmak istermiş gibi, "Fakat sen böyle bir şey yapamazsın," diyor. "Sen babanı kırbaçla dövemezsin!"

"Sen babam filan değilsin! Sen bunu bana çocukluğumda sık sık hatırlatırdın!"

"Fakat o bir şakaydı, Kuno-Dieter!"

"Benim babam yok!" diye sesini yükseltiyor genç. Öfkesinden yüzü kıpkırmızı. "Şimdi benim bir annem var. Ben her şeye

yeni baştan başladım. Eski tanışlarım buraya gelip de, 'İşte sen şunu yapmıştın, böyle yapmıştın,' demeye kalkışırlarsa, beni rahat bırakana kadar tümünü de dayaktan geçiririm! Hayatımı berbat etmene izin vermeyeceğim!"

Çok öfkeli. Elindeki kırbacı hızla havaya kaldırıyor. Korkuya kapılan adam arabadan atlıyor. Fakat tüm korkusuna karşın, "Ben sana çok zarar verebilirim..." demeden de edemiyor.

"Bunu söyleyeceğini biliyordum," diye haykırıyor Kuno Kienschaeper. "Önce yalvarıp yakarma, ardından da tehdit! Sen bunu hep yapmışsındır! Fakat şimdi suratına söylüyorum: Buradan doğru polise gidecek ve şikâyette bulunacağım! Evimizi ateşe vermekle beni tehdit ettiğini söyleyeceğim onlara..."

"Fakat ben böyle bir şey söylemedim ki Kuno-Dieter!"

"Fakat aklından geçirdin. Bunu bakışlarından anladım ben! Haydi şimdi çek git ve unutma, en geç bir saat sonra polisler peşinde! Haydi, bir an önce defol buradan!"

Kuno Kienschaeper, üstü başı perişan adam buğday tarlaları arasında gözden kaybolana kadar öylece duruyor. Sonra atı Toni'nin sırtını okşayıp, "Öyle değil mi Toni," diyor, "bu herif gibi birinin güzel yaşamımızı yine berbat etmesine izin vermeyeceğiz! Biz her şeye yeni baştan başlamıştık. Anne beni suya sokup da kirlerimi yıkadığı gün kendi kendime yemin etmiştim: Sen artık temiz bir insan olacaksın! O yeminimi hiç bozmayacağım!"

Aradan geçen günlerde Kuno'nun çiftlikten pek dışarı çıkmadığı annesinin dikkatini çekti. Başka zaman olsa tarlada çalışmaya ilk giden o olurdu. Şimdi ise inekleri otlamaya bile götürmüyordu. Fakat kadın sesini çıkarmadı. Haftalar, aylar geçti, Kuno çiftlikte çalıştı durdu. İlkbahar geldi, ardından yaz... Çavdar hasat zamanı geldiğinde genç adam eline aldı tırpanı, düştü yola...

Ne de olsa insan ektiğini biçmeliydi!

Ve genç Kuno iyi tohumlar ekmişti.

"Fallada yaşananları böylesi gerçekçi, böylesi sahici ve hayata yakın aktarabildiği için övgülerin en büyüğünü hak ediyor."
HERMANN HESSE

1940'ların Berlin'inde, Quangel çifti sıradan sayılabilecek bir yaşam sürmektedir. Otto Quangel, fabrikadaki işine gidip gelmekte, Anna Quangel, Nazi Partisi'nin kadın kollarındaki çalışmalarına devam etmektedir. Ancak cephedeki oğullarının ölüm haberini almalarıyla derin bir sarsıntı yaşar, yalnızca iki kişi olmalarına rağmen bu acımasız faşizme meydan okuma kararı alırlar. Böylece Gestapo memurlarının, Hitler yanlısı komşuların, aile dostlarının ve örgüt sempatizanlarının ortasında, çok tehlikeli bir kovalamacanın içinde bulurlar kendilerini.

20. yüzyıl Alman edebiyatının büyük isimlerinden Hans Fallada'nın, gerçek bir hikâyeden esinlenerek yazdığı ve ölümünden kısa bir süre önce tamamladığı *Herkes Tek Başına Ölür*, Nazilerin acımasız faşizmine, zorbalığa meydan okuyan bir ailenin tüyler ürpertici hikâyesini anlatıyor.

"Nazilere karşı Alman direnişiyle ilgili yazılan en güzel kitaplardan biri."
PRIMO LEVI

EVEREST
www.everestyayinlari.com
/everestyayinlari
/everestkitap